

॥ શ્રીહરિલીલામૃતમ् ॥

શ્રીસ્વામિનારાયણ ભગવાન-કુંડળ

सनातन धर्मधुरंधर आचार्यश्री
विहारीलालज महाराज विरचित

श्रीहरिलीलाभूत

भाग-४

(कण्श ८, ९, १०)

શ્રીહરિલીલામૃત

માગ - ૪

ગ્રંથકર્તા	ાચાર્ય શ્રીવિષારીલાલજી મહારાજ
પ્રકાશક	શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર, કુંઠલધામ તથા શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર, કારેલીબાગ-વડોદરા
પ્રેરક	પ.પૂ.સદ્.શ્રીજ્ઞાનજીવનદાસજીસ્વામી (કુંઠલધામ)
પ્રકાશન તિથિ	સં.૨૦૬૧; નવેમ્બર, ૨૦૦૪; લાભપાંચમ
દ્વિતીય આવૃત્તિ	માર્ચ, ૨૦૧૧; ધૂળેટી
પ્રત	૭૦૦ કુલ પ્રત : ૩૭૦૦
પડતર કિંમત	રૂ.૫૦૦/- (માગ : ૧ થી ૪)
ISBN	978-93-83546-21-5

દર્શાવાની પ્રાપ્તિસ્થાન :

- કુંઠલ : શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર મો.૮૬૦૧૨ ૮૦૦૦૧
- વડોદરા : શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર, કારેલીબાગ-વડોદરા
- વડતાલ : શ્રીજી સાહિત્ય મહિમા કેન્દ્ર, કાનજીભુવન
શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર સામે, વડતાલધામ
- અમદાવાદ : બાપુનગર નિકોલ કાનબા હોસ્પિટલની
બાજુમાં સત્સંગ રેસિડન્સી નં.૪૦૩
- સુરત : શ્રીસ્વા.સત્સંગ હોલ, મૂર્તિબાગ-વેડરોડ,
ઓંબાવાડી તલાવડી
- સુરત : શ્રીસ્વા.સત્સંગ હોલ, ભજનબાગ-વરાણા,
વાલક પાટિયા કામરેજ
- Website : www.swaminarayanbhagwan.org
- Email : info@swaminarayanbhagwan.org

ભગવાન શ્રીસ્વામિનારાયણ

आचार्य श्रीविहारीलालजु महाराज

પ. પુ. શ્રીભુજનપ્રકાશદાસજીસ્વામી

આશીપર્બદ્ધ

હરિલીલામૃત ગ્રંથ એટલે સર્વોપરી ભગવાન શ્રીસ્વામિનારાયણનાં ચરિત્રોનો ધૂઘવતો મહાસાગર. ગ.પ્ર.૩૮મા વચ્ચનામૃતમાં શ્રીહરિએ આજ્ઞા આપતા કહ્યું છે કે, “ભગવાનના ચરિત્રરૂપ જ્ઞાને વિષે મનને ધૂંઘવી મેલવું ને ભગવાનના ઘાટ મનમાં કર્યા કરવા. ભગવાનનાં ચરિત્ર તેને વારંવાર સંભારવાં અને જાગું ન સમજતો હોય તેને તો એમ કરવું એ જ શ્રેષ્ઠ ઉપાય છે. એ જેવો બીજો નથી. અને જેને મનમાં ભગવાનના ઘાટ થતા હોય ને જગતના ઘાટ ન થતા હોય તે આપણા સત્સંગમાં મોટેરો છે.” શ્રીજમહારાજ જેને મોટેરો માને છે તેવી સાચી મોટાઈ પ્રાપ્ત કરવામાં આ ગ્રંથ અતિ ઉપયોગી છે. વળી પોતાના ઈષ્ટદેવનાં જે જન્મથી કરીને દેહ મૂકવા પર્યત ચરિત્ર તેનું જે શાસ્ત્ર તેણે કરીને સંપ્રદાયની પુષ્ટિ થાય છે (ગ.મ.૪૮). આમ, આપણા સંપ્રદાયની પુષ્ટિ માટે પણ આ ગ્રંથ અતિ ઉપયોગી છે.

ટૂંકમાં કહીએ તો નિત્યાનંદસ્વામીએ કહેલી શ્રીહરિની સર્વોપરીતા, મુક્તાનંદસ્વામીએ બતાવેલ ધર્મે સહિત ભક્તિ, બ્રહ્માનંદસ્વામીએ વર્ણવેલી સત્સંગની મર્યાદા, ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ કહેલી બ્રહ્મભૂમારી તથા સંતો-ભક્તોનો મહિમા અને અંતે ગોપાળાનંદસ્વામીએ કહેલી ઉપશમ અને અનાદિમુક્તની સ્થિતિ કેળવવા માટે આ ગ્રંથ સક્ષમ છે.

અ.નિ.પૂ.ભજનપ્રકાશદાસજીસ્વામીની પુષ્યસ્મૃતિમાં આ ગ્રંથ પ્રથમવાર કારેલીબાગ, શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર દ્વારા ગુજરાતી લિપીમાં પ્રકાશિત કર્યો છે. સર્વ સુશ્ર જનોને આ ગ્રંથ પ્રભુમાં પ્રીતિ અને અબંડવૃત્તિ કેળવવામાં મદદરૂપ બને તથા છતા દેહે ભગવાનના હિવ્ય આનંદની અનુભૂતિ કરાવે એવી ભગવાન શ્રીસ્વામિનારાયણ તથા તેમના સર્વ મુક્તો, સંતો-ભક્તોના ચરણોમાં પ્રાર્થના.

- સ્વામી જ્ઞાનજીવનદાસ

-: આનુક્રમણિકા :-

કલાશ : ૮

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦
૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦
૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦
૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦
૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦
૭૧	૭૨	૭૩							

કલાશ : ૯

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૧	૧૨	૧૩							

કલાશ : ૧૦

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦

- : અનુકમણિકા :-

॥ શ્રીહરિતીલામૃત ॥ ભાગ-૪

કળશ : ૮

વિશ્રામ	લીલા	પેજ નં.
૧	વરતાલથી ગઢા પધાર્યા. ત્યાં આવેલા અમદાવાદના ભક્તોની પ્રાર્થનાથી તેમને ત્યાં મંદિર કરવાની અનુશ્ઠા આપી, ત્યાં આનંદાનંદ મુનિએ તૈયાર કરેલા મંદિરમાં નરનારાયણની પ્રતિષ્ઠા કરવાની કકોત્રી આવવાથી શ્રીહરિનું ત્યાં ભક્તસંધ સાથે પધારવું વગેરે.	૧
૨	કાંકરિયાને કાંઠે તંબુમાં ઉત્તરેલા શ્રીહરિની પુરજનોએ ભવ્ય સામૈયા સાથે સન્મુખ આવીને બહુ ધામધૂમથી કરેલી પુરમાં પધરામણી. પુરમાં પધારેલા શ્રીહરિએ કરેલી યથાવિષિ નરનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠા. તેને અંગે કરેલી વિપ્રોની ચોરાશી અને શ્રીહરિનું જેતલપુર, ગણેશ-ધોળકા થઈ અનુક્રમે દુર્ગપુર પધારવું વગેરે.	૮
૩	વરતાલના ભક્તોની પ્રાર્થનાથી ત્યાં મંદિરનું ખાતપૂજન કરવાના વિચારથી શ્રીહરિનું દુર્ગપુરથી નીકળીને ઉગામેડીએ આવવું. ત્યાં રાત્રીએ તારાગણ સહિત ચંદ્રમાનું શ્રીહરિના દર્શનાર્થે આવવું. ત્યાંથી કારિયાણી પધારતાં બાળ જોઈતા ખાચરે એક કેરી માટે સોનાની ઉતરી શ્રીહરિને આપી દેતાં	૧૫

	શ્રીહરિએ કરેલી જીવના અજ્ઞાનસ્વરૂપની સિદ્ધાંતમાં વાર્તા ત્યાં વેરાભાઈએ વગર પૂછે દાતણ લેતાં તેમને પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રદર્શાવીને ધર્માર્થે પણ અલ્ય પણ કોઈની ચોરી નહિ કરવાનો શ્રીહરિએ આપેલો ઉપદેશ વગેરે.	
૪	શ્રીહરિ કારિયાણીથી સુંદરિયાણા થઈ જેતલપુર પધાર્યા. ત્યાં થયેલી સભામાં જીવના અવળા સ્વભાવ વિષે શ્રીહરિએ કરેલી એક વાદીએ રાખેલા સર્પ, માંકડું અને બકરાની વાર્તા. ત્યાંથી મહેમદાવાદ થઈ શ્રીહરિનું વરતાલ પધારવું.	૧૮
૫	ત્યાં શ્રીજાએ કરેલો હરિનવમીનો મહોત્સવ તથા એક દિવસે ગોમતીતટે થયેલી સભામાં આવેલા વાનર પાસે માળા ફેરવાવીને રામકથાની ચોપાઈ બોલાવાનો બતાવેલો દિવ્ય ચમત્કાર. ત્યાં આવેલા નાગડા બાવાઓને ત્યાગીધર્મનો ઉપદેશ આપતાં કેટલાકે કરેલો શ્રીજનો આશ્રય અને પ્રસંગાત્મક દાખિલા નિયમમાં રાખવાનો આપેલો સર્વને ઉપદેશ વગેરે.	૨૩
૬	ત્યાંના સત્તસંગી સમાજની પ્રાર્થનાથી ત્યાં મંદિર કરવા યોગ્ય ઉત્તમ જ્યાયગા નક્કી કરી, કેવું કરવું તેનું પણચિત્ત શિલ્પીઓ પાસે તૈયાર કરાયું. વેદિયા બ્રાહ્મણ બોલાવી પૂજા સામગ્રી તૈયાર કરાવી ધામધૂમથી કરેલી ખાતપૂજા, મંદિર નિર્માણ કાર્યમાં બ્રહ્માનંદમુની, અક્ષરાનંદમુની અને આનંદાનંદ મુનીની કરેલી નિમણૂંક.	૨૭
૭	મંદિરમાં પધરાવવાની મૂર્તિઓ બનાવવાની કરેલી નારાયણજ્ઞભાઈને શ્રીહરિએ આજ્ઞા. મંદિર નિર્માણમાં સહાયી થવાની કરેલી તે ગામના પટેલ, પગી વગેરેને શુભ ભલામણ વગેરે.	૩૪
૮	મંદિરોપયોગી સર્વ વસ્તુઓની સંભાળ રાખવાની કરેલી હળદરના હરિભક્ત હરિભાઈ-સુતને ભલામણ. રાજદ્વારી	૪૧

	કાર્ય વિષે કરેલી મહુધાના અમીન અજુભાઈ વગેરેને ભલામણા, એક એક માસ વરતાલમાં તપાસ માટે રહેવાનીકરેલી કાશીદાસ વગેરે કેટલાક ભક્તોને ભલામણા, ફરતાં ગામોના ભક્તોને બોલાવીને કરેલી ગાડાં વગેરેની ભલામણા. આ રીતે મંદિર નિર્માણનો આરંભ કરાવીને શ્રીહરિનું ગઢપુર પધારવું.	
૮	ગઢપુરમાં રહેલા શ્રીહરિએ ચાતુર્મસમાં ભરતાધ્યાનનું શ્રવણ કરતાં કહેલી સર્વેને સચ્છાસ્ત્ર શ્રવણની આવશ્યકતા. ત્યાંથી વળી વરતાલ પધારી બહુ ઝડપથી ચાલતું મંદિર કર્યા જોઈને અક્ષરાનંદમુનીને આપેલી શાબાશી. ત્યાંથી બામરોલી પધારી કરેલો રંગઘેલ અને વરતાલથી કરેલું ગઢપુર પ્રયાણ વગેરે.	૪૫
૧૦	ભૂજનગરના ભક્તોની પ્રાર્થનાથી ત્યાં મંદિર કરવા વૈષ્ણવાનંદમુનીને મોકલ્યાં, ત્યાં મંદિર તૈયાર થયાના સમાચાર જાણી ત્યાગી-ગૃહી ભક્તો સાથે અનુક્રમે ભૂજ પધારીને શ્રીહરિએ કરેલી યથાવિધિ નરનારાયણની પ્રતિષ્ઠા. ત્યાંથી અનેક ગામોમાં વિચરતાં વિચરતાં દુર્ગપુર પાછું પધારવું.	૪૬
૧૧	વરતાલથી અક્ષરાનંદમુનીએ મદદ માટે મુનીમંડળ મોકલવાનો વિનંતીપત્ર મોકલતાં ત્યાં અદ્ભુતાનંદ મુનીને મોકલીને પોતે ત્યાં કરેલો વસંતોત્સવ. ત્યાંથી વળી વરતાલ પધારીને કરેલો જ્ઞાનબાગમાં ફૂલદોલોત્સવ અને હરિનવમી મહોત્સવ. મુક્તાનંદ, નિત્યાનંદને લક્ષ્મીનારાયણની મૂર્તિઓ લાવવા વટપત્તન જવાની આજ્ઞા આપીને શ્રીહરિનું ગઢપુર પધારવું.	૪૨
૧૨	સાથેના કાઠી ગરાશિયાને પ્રબોધની ઉપર સમિત્ર સપરિવાર	૪૭

	વરતાલ આવવાનું કહીને પોતપોતાના ગામે જવાની આપેલી આજ્ઞા. વટપત્તાન મોકલેલા મુનીઓનું શ્રીજી પ્રતાપથી લક્ષ્મીનારાયણની મૂર્તિઓ લઈને વરતાલ આવવું વગેરે.	
૧૩	અક્ષરાનંદ મુનીના ભાવભરિત પત્રથી મંદિરની તૈયારી વિષે જાણીને બહુ પ્રસન્ન થયેલા શ્રીહરિએ પ્રતિજ્ઞાનું મુહૂર્ત જ્યોતિષી દ્વારા નક્કી કર્યું તે વિષયનો વરતાલ સર્વ સામગ્રી તૈયાર કરવાની ભલામણ કરતો પ્રત્યુત્તર પાઠ્યો વગેરે.	૬૨
૧૪	શ્રીહરિનો પત્ર વાંચવાથી પ્રસન્ન થયેલા મુનિ તથા હરિજનોએ હરિનામથી લખેલી દેશદેશમાં કંકોતરીઓ. શ્રીહરિએ પણ ગાઢાથી દેશદેશમાં લખેલી કંકોતરીઓ. વરતાલના હરિજનોએ શ્રીહરિ ઉપર લખેલી કંકોતરી વાંચીને શ્રીહરિની પ્રસન્નતા. શ્રીહરિએ કુંડમંડપ કરવા મોકલેલા નિષ્ઠુળાનંદ મુનીએ વેદિયા વિપ્રોને મળીને યથાશાસ્ત્ર કરેલો ઉત્તામ કુંડ તથા મંડપ વગેરે.	૬૮
૧૫	દુર્ગપુરમાં વિરાજમાન ભગવાને પ્રતિજ્ઞાર્થ વરતાલ જવાની તૈયારી કરવાની ત્યાગી-ગૃહી સર્વ ભક્તોને કરેલી ઉપયોગી ભલામણ વગેરે.	૭૬
૧૬	કંકોતરીઓ વાંચીને તૈયાર થયેલા ગામગામના ભક્તસંધોનું વરતાલ જવા માટે દુર્ગપુરમાં કમથી આવવું.	૮૨
૧૭	અશ્વાદિ વાહનો તૈયાર કરી વરતાલ જવા નૃપદ્વારમાં આવી રહેલા દેશદેશનાં બાઈ-ભાઈ ભક્ત સંધો સાથે દિવ્ય વસ્ત્ર વિભૂષણ ધારીને માણકી ઘોડી ઉપર અસવાર થયેલા ભગવાનનું ચૌટામાં નીકળવું અને તે સમયની ભવ્ય અસ્વારીનું કરેલું વર્ણન વગેરે.	૮૮

૧૮	તે સમયની દુર્ગપુરની બહુ શોભાનું કરેલું વર્ણન અને વરતાલ આવવા શ્રીજી સાથે જોડાએલાં દુર્ગપુરનાં બાઈ ભાઈ ભક્તસંધોનાં કહેલાં નામો વગેરે.	૮૭
૧૯	દુર્ગપુરથકી અસવારીમાં ધામધૂમથી અનેક ભક્તસંધો સાથે નીકળેલા ભગવાનનું અનુક્રમે સાભમતી નદી તટે આવવું વગેરે.	૧૦૪
૨૦	તે સમયની ચારુતર પ્રાંતની ભવ્ય ભૂમિનું કરેલું વર્ણન. સોજીતરે પધારેલા ભગવાનનું ત્યાંના ભક્તોએ કરેલું આતિથ્ય. ત્યાંથી મેળાવ્ય (મહેળાવ) આવતાં વરતાલથી ભવ્ય સામૈયું લઈને સંત-સત્સંગીઓનું સન્મુખ આવવું, વટપત્તનના નરેશે નારૂપંતને લઈને મોકલેલી સવારીમાં શોભતા અલંકૃત ગજરાજ ઉપર શ્રીહરિએ કરેલી સવારી.	૧૧૦
૨૧	તે સમયે અનુક્રમે ગોઠવાયેલી સર્વોત્તમ અશ્વારીનું કરેલું વર્ણન.	૧૧૬
૨૨	તે સમયે શ્રીહરિની વિશેષ સેવા સજવા ચારુતર પ્રાંતમાં આવી વસેલ વસંતાદિ છ ઋતુઓની શોભાનું કરેલું સુંદર વર્ણન. અશ્વારી સાથે શ્રીહરિનું વૃત્તાલય નજીક સાવજી કૂવે પધારવું અને ત્યાં સન્મુખ ગયેલા અનેક ભક્તસંધોનું મળવું વગેરે.	૧૨૪
૨૩	વૃત્તાલયનો ભપકો જોતાં જોતાં અશ્વારી સાથે શ્રીહરિનો પુરમાં થયેલો પ્રવેશ. મંદિરદ્વાર આગળ આવી ગજ ઉપરથી ઉતરીને સભામંડપમાં પાટ ઉપર બિરાજવું. સાથે આવેલા ભક્તસંધોને ઉતારાદિ આપવાની ગામના ભક્તોને કરેલી ભલામણ અને પછી શ્રીહરિએ કરેલું મંદિર, કુંડ, મંડપ, મૂર્તિઓ વગેરેનું નિરીક્ષણ વગેરે.	૧૩૫
૨૪	સાંજની થયેલી મહાસભામાં વિરાજમાન ભગવાનની પાસે મન જીતીને કાકડી લઈ આવેલા મહુંદિયાપરાના	૧૪૪

	શલુક પગીની વાત થતાં શ્રીહરિએ કરેલો મન જીતવા વિષે ઉપદેશ. સંધ્યાવેળા થતાં આરતી ધૂન્ય કરીને પછી કરેલી ધર્મજ્ઞાનની વાર્તાઓ. રાત્રિએ મહાંત સદ્ગુરુઓને બોલાવીને સંધના જનો વગેરેની સંભાવના કરવાની કરેલી ભલામણ. બીજે દિવસ મંડપમાં પધારી પ્રતિષ્ઠાને અંગે કરેલું વેદિયા વિપ્રોનું વરણ તથા પૂજન વગેરે.	
૨૫	પ્રતિષ્ઠાને અંગે પુરશ્વરણ નિમિત્તે વિશેષણે વરેલા વિપ્રોનાં કહેલાં ગામવાર નામો તથા તેમનું કરેલું પૂજન વગેરે.	૧૫૧
૨૬	પીઠોમાં સ્થાપેલા દેવોની કરેલી પૂજા તથા તે સમયે શ્રીહરિએ સર્વને આપેલાં અનેક દિવ્યરૂપે અદ્ભુત દર્શન તથા પ્રતિષ્ઠાને અંગે અભિનાનાદિકનું પૂજન કરીને અને મૂર્તિઓનું સ્નાનપૂજનાદિક કરીને કરેલું મંદિરનું અધિવાસનાદિક શાસ્ત્રદષ્ટ કર્મ વગેરે.	૧૫૭
૨૭	પ્રતિષ્ઠાની વિશેષ વાત કહેતાં મધ્યમંદિર શિખરે કળશ, ધજ ચઢાવીને, દક્ષિણ મંદિરે ધજ ચઢાવવામાં સુરતી સંધ અને વડોદરા સંધને પરસ્પર બહુ મમતી વિવાદ થયો, શ્રીહરિ પાસે તે વાત જતાં બ્રહ્માનંદ અને નિત્યાનંદ મુનીને મોકલીને તે દ્વારા હિત સમજાવીને કરેલું ઉત્તર-દક્ષિણ મંદિરે ધજપતાકાદિ આરોપણ વગેરે.	૧૬૪
૨૮	દ્વાદશીએ હોમ કરી લક્ષ્મીનારાયણાદિ મૂર્તિઓ ઉપર અભિષેક કરી, પૂજા કરીને મંદિરમાં કરેલી તેમની યથાવિધિ યથાસ્થાન પ્રતિષ્ઠા. ખોડશા ઉપચારો વડે પૂજા કરી શાણગાર ધરીને ધામધૂમથી શ્રીહરિએ કરેલી મહાઆરતી. મુક્તાનંદાદિ સંતમંડળે કરેલી તે લક્ષ્મીનારાયણાદિકની સુતિ પ્રાર્થના.	૧૭૨
૨૯	લક્ષ્મીનારાયણાદિકે કરેલી હરિસ્તુતિ, તથા પૂર્ણાહૃતિનો	૧૮૩

૨૯	હોમ કરી વિપ્રોને બહુ દક્ષિણા આપી ગોમતીમાં અવભૂથ સ્નાન કરી, મંદિરમાં પદારીને સભામાં શિલ્પીજનોને આપેલો ભારે શિરપાવ વગેરે.	૧૮૩
૩૦	વળી, મહાસભામાં ઉન્નત સિંહાસનમાં વિરાજને શ્રીહરિએ કહેલો લક્ષ્મીનારાયણાદિક દેવનો મહિમા. તે પ્રસંગથી દેવપૂજક વણીના કહેલા ઉપયોગી ધર્મો. વટપત્તનના નારૂપંતાદિ ભક્તોની પ્રાર્થનાથી ત્યાં સભા જીતવા મુક્તાનંદમુનીનું મોકલવું વગેરે.	૧૮૮
૩૧	વરતાલમાં ધ્વજ ચઢાવતાં થયેલા વિવાદમાં શ્રીહરિનું વચન સ્વીકારવાથી પ્રસન્ન થઈને આપેલા વરદાનનું સ્મરણ કરીને શ્રીહરિ સુરત જવા માટે વરતાલથી નીકળ્યા. ત્યાંથી બોચાસણ, દેવાણ, કારેલી, ગજેરા, અણખી, આમોદ, બુવા, કેલોદ, ભરુચ, અંકલેશ્વર, કોસાડ થઈ કાપોદરે આરે તાપી નદી ઉત્તરીને તેના તટમાં આવેલા રૂસ્તમ બાગમાં શ્રીહરિએ કરેલો ભક્તસંધ સાથે નિવાસ.	૧૯૪
૩૨	સુરતમાં પદ્ધાર્યાના સમાચાર સાંભળતાં જ ત્યાંના ભાવિક ભક્તોએ બાગમાં આવીને કરેલું આતિથ્ય. અરદેસરના પત્રથી રવિવારે શહેરમાં પદ્ધારવાનો કરેલો ઠરાવ. ત્યાં રહીને શ્રીહરિએ કરેલા નીલકંઠ અશ્વિનીકુમાર રામનાથાદિ મહાદેવનાં દર્શન. તે બાગમાં જ નિષ્ણળાનંદે બાંધેલા છિંડોળામાં જૂલીને સભામાં બિરાજમાન થયાં. ત્યાં આવેલા પુરના ભક્તોને સંપ્ર રાખવા વિષે કરેલી શુભ વાર્તા અને શહેરમાંથી ભવ્ય અશ્વારીનું ત્યાં આવવું વગેરે.	૧૯૯
૩૩	સ્વયં શ્રીહરિએ માણકીએ અસ્વાર થઈ અસ્વારી સાથે ધામધૂમથી કતારગામ ભડીની ભાગોળે થઈને રાજમાર્ગથી લાલકૂણાની વાડીમાં આવ્યા અને ઉતારો કર્યો. પુરના	૨૦૬

૩૩	ભક્તોએ સપરિવાર શ્રીહરિનું કરેલું ઉત્તમ આતિથ્ય. એક દિવસે શાસ્ત્રીઓની સભા કરાવીને પરસ્પર ચર્ચા કરતાં થયેલો શ્રીહરિનો વિજય. નવાબ સાહેબે બહુ ભાવથી ધામધૂમપૂર્વક પોતાની વાડીમાં કરેલી શ્રીહરિની પધરામણી તથા પિરુશાએ કરેલી પોતાને ત્યાં પધરામણી વગેરે.	૨૦૬
૩૪	વળી, જિલ્લા જ્જ એંડરસને, સેમર સાહેબે અને એરણ સાહેબે ભક્તિભાવથી પોતાની વાડીના બંગલામાં કરાવેલી શ્રીહરિની પધરામણી. બીજા પુરવાસી અરદેશર આદિક ભક્તોએ કરાવેલી સ્વગૃહે પધરામણી. એ રીતે સુરતના ભક્તોને દર્શનાદિ મહાસુખ આપીને યથાપૂર્વ અશ્વારી સાથે શ્રીહરિનું શહેરમાંથી નીકળીને રૂસ્તમ બાગે આવવું વગેરે.	૨૧૧
૩૫	ત્યાં વળાવવા આવેલા ભક્તોની સભામાં અરદેશરને પોતાની પાદ આપી. ત્યાંથી કોશાડ, અંકલેશ્વર, ભરુચ, કેલોદ, આમોદ, કારેલી, બદલપુર, ખંભાત, ગુડેલ, ધોલેરા, કારિયાણી આદિક ભક્તોનાં ગામોમાં થઈને શ્રીહરિનું દુર્ગપુર પધારવું.	૨૧૬
૩૬	દુર્ગપુરમાં વિરાજમાન ભગવાને સુતાર નારાયણજ્ઞભાઈ પાસે ધાતુની નવ ચિત્રપ્રતિમાઓ કરાવી, તેને કાગળ ઉપર છપાવીને, સર્વને આપીને કરેલો તેને પૂજવાનો ઉપદેશ. પોતાની આજ્ઞાથી ગોમતી ખોદવાનું ધમધોકાર કામ કરાવતા અક્ષરાનંદ મુનીએ લખેલા પત્રનો આપેલો પ્રત્યુત્તર. એક દિવસે દ્વારિકા યાત્રાનું માહાત્મ્ય કહેતાં તદર્થે ઉત્કંઠા પામેલા ધર્મવંશીઓનું સચ્ચિદાનંદમુની સાથે દ્વારકા પ્રતિ મોકલવું વગેરે.	૨૨૩
૩૭	દ્વારિકા યાત્રાર્થે પ્રવર્ત્તલા ધર્મવંશીઓ સાથે ગયેલા સચ્ચિદાનંદમુનીને ત્યાંના ગુગળીઓએ વિત્ત વિના ગોમતી	૨૨૮

૩૭	સ્નાન તપ્તમુદ્રા કૃષ્ણદર્શન ન થવા દીધાં, અંતે શ્રીકૃષ્ણની સ્તુતિ કરવાથી પ્રસન્ન થયેલા તેમણે મુનીને આપેલું વૃત્તાલયમાં સપરિવાર પધારવાનું વરદાન વગેરે.	૨૨૮
૩૮	ઉત્તમ રાજાને ભટવદર બીજી વાર સકારણ પરણાવવાનું નિશ્ચિત થતાં શુભ લગ્નમાં બહુ ધામધૂમથી નીકળેલી મોટી જાનમાં શ્રીહરિનું પણ પરિમિત સંત પાર્ષ્દ સાથે માણકી ઉપર બેસીને જોડાવું. ગઢપુરથી નીકળી રણિયાળા, ગુંદાળા થઈ માલપરે પધારતાં ત્યાંના પટેલ કરશને જાનસહિત શ્રીહરિની કરેલી ભક્તિહર્ષથી સારી સંભાવના.	૨૩૪
૩૯	ત્યાંથી લોકકલ્યાણ કારણે નીકળીને પાટણા, ફસા, મેથલી, ઈંગોરાળા, એકલારા થઈ કંકશ પધારતાં શ્રીહરિએ દાદાખાચરને રથમાં બેસારીને સ્વયં સારથિપણું સ્વીકારીને દર્શાવેલી ભક્તત્વત્સલતા. ત્યાંથી કેરાળા ધાર થઈ પીઠવડી પાસે આવતાં ત્યાંના ભવ્ય સામૈયું લઈ સન્મુખ આવેલા ભાવિક ભક્તસમાજની સાથે ધામધૂમથી શ્રીહરિએ પુરમાં પધારીને તેમની સેવા સ્વીકારી, ત્યાં કરેલો જાન સાથે જ રાત્રિનિવાસ.	૨૪૧
૪૦	ત્યાંથી ગાધકડા, ગોરડકા, મેરીયાણા, ભમરગામ, ધાંશલા થઈને જાન સહિત શ્રીહરિનું રાજુલાએ પધારવું.	૨૪૬
૪૧	ત્યાંના ભક્તોને દર્શનાદિ સુખ આપીને, ત્યાંના વિપત્તિ પામેલા નાગદાન સોનીની રક્ષા કર્યાની વાત તેના પૌત્રને કહી. ત્યાંથી બારપટોળી થઈ ભટવદર પધાર્યા. સન્મુખ આવેલા સામૈયા સાથે શ્રીહરિ જાન સાથે પુરમાં પધાર્યા. યથાકુળાચાર ધામધૂમથી યથાવિધિ થયેલી લગ્નકિયા. બીજે દિવસે વરોઠી, વિપ્રાદિકને દક્ષિણાદાન, હાથગરણું વગેરે કરી પરવાર્યા પછી થયેલી સભા. સભામાં શ્રીહરિ આગળ ત્યાં આવેલા નાગદાન સોનીએ કરેલી બધી સ્વવાર્તા વગેરે.	૨૫૨

૪૨	નાગપાળ વરુએ યથાપૂર્વ સત્કારથી વળાવેલી જાન સાથે સપરિવાર નીકળેલા શ્રીહરિનું બારપટોળી, હિંડોરડા, રાજુલા, વાવેરા, ધાણલા, ભમરગામ, મેરીયાણા થઈ ગોરડકા આવવું. ત્યાં પુનમતી દોશીએ માનતાની ભેટમાં શ્રીહરિને ઠગતાં, સર્વજ્ઞ ભગવાનની આગળ ઠગાઈ નહિ કરવા વિષે ઉપયોગી ઉપદેશ આખ્યો. ત્યાંથી ગાધકડા, પીઠવડી, ધાર, સાવર, લીલિયું, લુવારિયું, અકાળું, આસોદર, ભૂરભિયું, આંબરડી, ફસા, માલપરા થઈને શ્રીહરિનું ગઢા પધારવું.	૨૫૮
૪૩	યથા વરદાન વરતાલમાં વસવા નીકળેલા સપરિવાર દ્વારકાધીશનું લોકોને સ્વખનમાં દર્શન દેતાં દેતાં દુર્ગપુર આવવું. તેમની સાથે જ સપરિવાર શ્રીહરિનું ફૂલદોલોત્સવ કરવા અનુક્રમે વરતાલમાં પધારવું વગેરે.	૨૬૬
૪૪	પધારેલા શ્રીહરિની સન્મુખ સામૈયું લઈ આવેલા ભક્તસંઘો સાથે પુરમાં પ્રવેશી, મંદિરમાં પધારી, દેવદર્શન કરીને હરિમંડપે ઉિતરવું. એ જ અવસરે વાદીઓને જીતીને વટપત્તનથી ત્યાં આવેલા મુક્તાનંદ મુનિએ સમાચાર કહીને કહેલો ત્યાંના મહારાજાનો ભાવભરેલ સંદેશો. બીજે દિવસે ધારુ તળાવને તટે પધારેલા શ્રીહરિએ તેને જોઈને જલદી વિશેષ ખોદાવવાની કરેલી અક્ષરાનંદમુનિને આજ્ઞા. બીજે દિવસે સભામાં ગોમતી દ્વારામતી પ્રમુખ પરિવારે સહિત દ્વારકાધીશ શ્રીકૃષ્ણ લક્ષ્મીનારાયણ નામથી વરતાલ પધાર્યાની કરેલી વાર્તા. ભક્તો દ્વારા શીધતાથી ખોદાવતાં તૈયાર થયેલા ધારુ તળાવમાં કરેલી ગોમતીજીની ધામધૂમથી યથાવિષિ પ્રતિષ્ઠા અને સર્વ બાઈ-બાઈ ભક્તોને અપાવેલી તપ્તમુદ્રાઓ અને ત્યાં કરેલી રંગકીડિનલીલા વગેરે.	૨૭૧

૪૫	વૃત્તાલયમાં ભગવાને સીતારામને આપેલી ઉપવીત. ત્યાંથી નીકળીને ભક્તોના માર્ગમાં આવતાં ગામોમાં	૨૭૮
	થઈને દુર્ગપુર પધારવું. ત્યાં આવેલા જીણાભાઈની પ્રાર્થનાથી જૂનાગઢમાં મંદિર કરાવવા તેમની સાથે બ્રહ્માનંદમુનિને મોકલ્યા. ત્યાં આવેલા પૂજાભાઈની પ્રાર્થનાથી ધોલેરામાં મંદિર કરાવવા તેમની સાથે અદ્ભુતાનંદમુનિ અને નિષ્ઠુળાનંદમુનિને મોકલ્યા. આચાર્ય સ્થાપનનો વિચાર કરી દેશદેશમાં કંકોતરીઓ લખીને સપરિવાર શ્રીહરિનું અનુક્રમે વરતાલ પધારવું.	
૪૬	શ્રીહરિએ પોતા પાસે સદ્ગુરુઓ તથા મોટા સત્સંગીઓને બોલાવી તેમની સંમતિ લઈને, ભાતા રામપ્રતાપજીના પુત્ર અયોધ્યાપ્રસાદ અને ઈચ્છારામના પુત્ર રધુવીરજીને દત્તવિધિથી પોતાના પુત્રપણે ગ્રહણ કરીને, દક્ષિણ-ઉત્તર દેશવિભાગ કર્યા. અને યથાવિભાગ તેઓનો આચાર્યપદે કરેલો ધામધૂમથી અભિષેક. તેમના યથાવિભાગ આશ્રિતો પાસે ધનવસ્ત્રાદિકથી પૂજા કરાવી મધ્યાહ્ન કરેલો ધર્મજન્મ મહોત્સવ.	૨૮૩
૪૭	વળી, સંજના સભામાં બિરાજને શ્રીહરિએ કહેલી ત્યાણી-ગૃહી તથા બંને આચાર્યોને વર્તવાની શુભ રીતિ-નીતિ વર્ણેરે.	૨૯૦
૪૮	કાર્તિકી પૂર્ણિમાએ થયેલી સભામાં વિરાજમાન શ્રીહરિને સયાજીરાવ મહારાજાના વતી નારૂપંત મંત્રીએ વટપત્તન પધારવાની બહુ કરેલી પ્રાર્થના. ભગવાનનું સંત-પાર્ષદો સાથે નીકળીને સંકરદા થઈ છાણી ગામે પધારવું. ત્યાં રાજાએ સન્મુખ મોકલેલી ચતુરંગિણી સેનામાં શોભતા ગજરાજ ઉપર બિરાજને વાજતેગાજતે રાજમાર્ગથી શ્રીહરિનું પુરમાં પધારવું. સન્મુખ આવેલા તે મહારાજાએ	૨૯૭

	શ્રીહરિને દેવધરમાં પધરાવી મસ્તુબાગમાં કરેલું ઉત્તમ આતિથ્ય. બીજે દિવસે ધામધૂમથી દરબારમાં પધરાવીને	
	રાજોપચારો વડે પૂજા કરીને રાજાએ યથાપૂર્વ વળાવેલા શ્રીહરિનું વરતાલમાં પધારવું. બીજે દિવસે બધા ભક્તોને સ્વદેશ જવાની આજ્ઞા આપીને, સ્વયં એકાડી રહી શિક્ષાપત્રી લખી. તેની અનેક પ્રતો લખાવી દેશ દેશ મોકલાવીને તેના પાઠાદિકની કહેલી આવશ્યકતા.	
૪૯	ત્યાં વસંતપંચમીનો કરેલો સમૈયો. ત્યાં દર્શનાર્થે આવેલા મછિયાવના તથા અમદાવાદના ભક્તોની એક સાથેની જ હઠભરેલી પ્રાર્થનાથી પ્રત્યેક બે રૂપે થઈને, બંને પુરે પધારીને શ્રીહરિએ કરેલો પુષ્પદોલોત્સવ. અમદાવાદથી કમિયાળા આવતાં ત્યાંના ભક્તોની પ્રાર્થનાથી ત્યાં ભાવદેશીય ભક્તસંઘની ભીડમાં કરેલો હરિનવમી મહોત્સવ. તે ઉપર આવેલા અદ્ભુતાનંદમુનિ અને પૂજાભાઈની પ્રાર્થનાથી ધોલેરામાં દેવપ્રતિષ્ઠાર્થે આવી વસવું.	૩૦૩
૫૦	ત્યાં પ્રતિષ્ઠા ઉપર આવેલા દત્તપુત્રોને શિક્ષાપત્રી આપી તે પ્રમાણે વર્તવા-વર્તવાની આજ્ઞા કરી. ત્યાં શુભ મુહૂર્તમાં મદનમોહન શ્રીકૃષ્ણની યથાવિષિ બહુ ધામધૂમથી પ્રતિષ્ઠા કરીને શ્રીહરિનું દુર્ગપુર પધારવું.	૩૦૭
૫૧	દુર્ગપુરમાં ચાતુર્માસ રહેતા કરેલા જન્માષ્ટમી, અન્નકૂટાદિ મહોત્સવો. પ્રબોધની ઉત્સવ વરતાલમાં કરવાનું નક્કી કરી, ત્યાંથી નીકળી સુંદરિયાણા આવતાં ત્યાં પોતાની પાસે આવેલા ભૂતયોનિને પામેલાં પૂતનાએ મારેલાં વ્રજભાગકોની કરેલી મુક્તિ. ત્યાંથી વરતાલ પધારી તે મહોત્સવ કરીને શ્રીહરિનું દુર્ગપુર પાછું પધારવું.	૩૧૧

૫૨	ત્યાં શ્રીહરિએ ગોપાળજી તથા સુફળને પૂજવા આપેલી પાદુકાઓ અને બદરીનાથને યથાવિષિ આપેલી ઉપવીત. વળી, ત્યાંથી સપરિવાર નીકળી કારિયાણી, બરવાળા,	૩૧૫
૫૨	ધોલેરા, વારણા, સિંઘવાડા થઈ વરતાલમાં પધાર્ય અને વૃદ્ધાવન, બદરીનાથ, સીતારામને પરણાવવા સરવાર દેશમાં મોકલવું વગેરે.	૩૧૫
૫૩	વરતાલમાં શ્રીહરિએ મંદિરનું અપૂર્ણ કામ પૂર્ણ કરવાને પ્રસંગે ભક્તોને ભક્તિરીતિ બતાવવા માટે સ્વયં તગારું આપવું, ઈટો મસ્તકે લાવવી વગેરે કરેલી ભક્તિ અને નિર્માનપણે સાચી ભક્તિ કરનાર ઉપર પ્રદર્શાવેલી બહુ પ્રસંન્તા. વળી, ગોમતીને વિશેષ ગળાવવા ત્યાં રહેતા આવેલી હરિનવમીનો મહોત્સવ કરી દુર્ગપુર પાછું પધારવું.	૩૨૧
૫૪	વળી, ત્યાંથી અનન્ય ભક્ત ફુલીબાની બહુ પ્રાર્થનાથી સંતપાર્ષદ પરિવાર સાથે અનુક્રમે કરમડ પધારીને શ્રીહરિએ કરેલો અન્નકૂટ મહોત્સવ વગેરે.	૩૨૫
૫૫	કરમડથી શિયાણી થઈ તાવીએ આવતા શ્રીહરિએ વપન કરાવવાની કરેલી વિચિત્ર લીલા. આ અવસરે માનમૂર્તિ પૂર્ણાનંદ, નિર્વિકારાનંદ આવતા કરેલી માનખંડનની વાર્તા. ત્યાંથી મહિયાવ થઈ અમદાવાદ પધારીને કરેલો પ્રબોધિની મહોત્સવ. ત્યાંથી જેતલપુર, મહેમદાવાદ, ડભાણ થઈ વરતાલ પધારતા એ અવસરે આવેલા અયોધ્યાવાસીનો શ્રીહરિને થયેલો મેળાપ. ત્યાંથી ધોલેરા થઈ બરવાળા પધારતા, શ્રીહરિનાં દર્શનમાત્રથી જ પ્રેમાતુર બનીને શ્રીહરિની પાછળ જ દુર્ગપુર વેગથી આવેલી રાધાબાઈનું સભામાં કહેલું આપ્યાન વગેરે.	૩૩૧

૫૬	દુર્ગપુરથી જીર્ણદુર્ગ પધારી ત્યાં શિવરાત્રીનો ઉત્સવ કરી પાછા દુર્ગપુર આવી કરેલો પુષ્પદોલોત્સવ તથા સપરિવાર ઉત્તમ રાજી આદિક દુર્ગપુરીય ભક્તોએ હરિનવમીનો સમૈયો દુર્ગપુરમાં જ કરવાનો આગ્રહ કંકોતરીઓ લખી	૩૩૮
૫૭	મોકલવા સુધીનો કર્યો, પરંતુ શ્રીજાએ પ્રથમથી જ બે ઉત્સવો વરતાલમાં જ કરવાનો નિશ્ચય કરેલો હોવાથી છેવટે તેઓને સમજાવીને વરતાલમાં તે ઉત્સવ કરવા પધારવાની કરેલી તૈયારી.	૩૩૮
૫૯	ગઢપુરથી નીકળી કારિયાણી, ધોલેરા, કમિયાળા થઈ વારણાની વાટમાં આવેલા બુટ્ટેવીના દેવળ આગળ વરખડાના વૃક્ષતણે ઉત્તરેલા શ્રીહરિએ જોરાભાઈ પાસે ટીમણ માણયું. બીજું કંઈ નહિ હોવાથી તેમણે બશેર સાકર આપતા તેમાંથી એક ખોબો સુરૂ ખાયરને પ્રસાદી આપી. તેમણે પક્ષપાત વિના પ્રત્યેકને તેટલી જ સાકર આપવાનું મર્મવચન કહેતા શ્રીહરિએ તેમાંથી બધા સંઘને તેટલી જ આય્યા છતાં પણ તેટલી જ અવશેષ રહેવાનો બતાવેલો અદ્ભુત ચમત્કાર. ત્યાંથી સીજાવાડા થઈ વરતાલ આવતા ત્યાં આવી રહેલા ભક્તસંધોનું સન્મુખ સામૈયું આવતા તેમની સાથે ધામધૂમથી પુરમાં પ્રવેશ કરીને કરેલો હરિનવમીનો મહોત્સવ. એ રીતે ભક્તસંઘને દર્શનાદિ સુખ આપીને અનુક્રમે પાછું દુર્ગપુર પધારવું.	૩૪૨
૫૮	જૂનાગઢમાં મંદિર તૈયાર થતા ત્યાંના ભક્તોની પ્રાર્થનાથી ત્યાં ભક્તસંઘ સાથે પધારીને ભગવાને કરેલી યથાવિધિ રાધારમણાદિ દેવની પ્રતિષ્ઠા અને ત્યાંથી પાછું દુર્ગપુર પધારવું.	૩૪૬

૫૮	<p>દુર્ગપુરમાં મંદિર નિર્માણનું ચાલતું કામ શ્રીહરિએ નજરે નિહાળવાની વાત સાંભળતા, આરંભથી તે સંબંધી કથા સાંભળવા વાંછતા અભયરાજના પ્રશ્નથી વર્ણી અચિત્યાનંદજીએ આદિથી પ્રતિષ્ઠા સુધીની કહેલી પાંચ વિશ્રામથી દિવ્ય કથા. એક સમયે પંચાળ દેશના કાઠી સરદારો બેગા મળી વિચાર કરી શ્રીહરિ પાસે આવી, “તમે બહુ દેશમાં મંદિરો કર્યા પણ અમારા દેશમાં કેમ કરતા નથી ?” એમ કારણ પૂછતા શ્રીહરિએ તેનું કારણ કહીને તેઓને “આ દેશમાં પણ મહામંદિર કરાવી તેમાં મારાસમાન આકારની મારી મૂર્તિ પદ્ધરાવીશ.” - એમ આપેલું વરદાન. તે પછી એક દિવસે સપરિવાર ઉત્તમરાજાએ પોતાના પુરમાં જ મંદિર કરવાની સકારણ બહુ બહુ પ્રાર્થના કરવાથી પ્રસન્ન થયેલા ભગવાને તેમને ત્યાં મોટું શ્રેષ્ઠ મંદિર કરાવવાનું આપેલું વરદાન. આ વાત વિદિત થતા સર્વ કોઈ કાઠી સરદારોએ પોતપોતાના ગામમાં મંદિર કરાવવાની પ્રભુ પાસે કરેલી આગ્રહી પ્રાર્થના. આથી પોતાનો નિશ્ચય મનમાં રાખીને ઉપરથી તેમને શાંતિ આપવા તેમને ગામે મંદિર યોગ્ય જગ્યા જોવાનો શ્રીહરિએ કરેલો નિર્ધાર.</p>	૩૪૩
૬૦	<p>મંદિર યોગ્ય જગ્યા જોવા નીકળેલા શ્રીહરિ કરિયાણું, વાંકિયું, કોટા, બોટાદ, લોયા, નાગડકા, જીજાવદર, કારિયાણી અને કુંડળ ગામમાં જગ્યા જોતાં જોતાં સારેગપુર પદ્ધાર્યા. ત્યાં સપરિવાર જીવા ખાચરે જાયગા બતાવતા મંદિર યોગ્ય જાણી રાજ થઈને, વળી બીજા પણ ભાગીદાર પુરવાસી ભક્તો વગેરેનો ભાવ જાણવા બધાને ચોરામાં બોલાવી પૂછતા તેમણે પણ પરિપૂર્ણ ભાવ જણાવ્યો. વળી, પાખાણની રજા આપનાર વહીવટદાર ઘેલાશેઠની પણ તેમાં અનુકૂળતા જીવા ખાચર દ્વારા જાણીને પ્રસન્ન થયેલા શ્રીહરિનું ત્યાં રહેવું.</p>	૩૪૮

૬૧	<p>ઉપરોક્ત બધી વાત દુર્ગપુરમાં વિદિત થતા ભજનમનોરથ શોકાતુર સપરિવાર ઉત્તમ રાજાએ એકદમ સારંગપુર આવી શ્રીહરિને બહુ પ્રાર્થના કરી. શ્રીહરિને દુર્ગપુર જવા તૈયાર થતા જાણી બહુ જ ઉદાસ થયેલા જવા ખાચર વગેરેને “અહીં પણ પ્રતાપી દેવનું મોટું પ્રભ્યાત ધામ થશે.” એવું વરદાન આપી શાંત કરીને શ્રીહરિનું ગઢા પદ્ધારવું. ગઢામાં પણ અનેક જાયગા જોતાં કોઈ પણ પસંદ નહિ આવવાથી છેવટે ઉત્તમ રાજાના કહેવાથી દરબારમાં જ મંદિર કરવાનું નક્કી કર્યું. બીજા પણ પુરવાસી જનોને બોલાવી તેમનો પણ ભાવ પરિપૂર્ણ જાણીને બધી તૈયારી કરીને કરેલું યથાવિધિ વિપ્રો દ્વારા સુમુહૂર્તમાં ખાતપૂજન. મંદિરનું દિવ્ય વિમાનધાટે એક ચિત્ર નારાયણજ્ઞભાઈ પાસે બનાવરાવીને તે શિલ્પીઓને આપીને તે પ્રમાણે શ્રેષ્ઠ મંદિર કરવાની કરેલી તીવ્ર ભલામણ. થનાર મંદિરમાં પદરાવાની પોતાની સ્વસમાનાકાર પાણાણમૂર્તિ લેવા નિત્યાનંદમુનિ તથા નિષ્ઠુળાનંદમુનિને દુંગરપુર મોકલ્યા. ત્યાં ગયેલા તેઓને તેવી તૈયાર મૂર્તિ નહિ મળવાથી ભાવિ વિચાર કરી એક ઉત્તમ પાણાણ લઈ બે કારીગરોને પણ સાથે લઈને દુર્ગપુરે આવવું. અને શ્રીહરિએ મૂર્તિ કરવાનું કામ નારાયણજ્ઞભાઈના પ્રમુખપણે કારીગરોને સૌંઘ્ય વગેરે.</p>	૩૬૫
૬૨	<p>ખાતપૂજન કર્યા પછી તે મંદિર નિર્માણ કાર્ય વિરક્તાનંદ મુનિના ઉપરીપણે સોંપતાં તેમણે જડપથી કરાવવા માંડેલું તે કાર્ય. કરવા માંડેલી મૂર્તિ તૈયાર થતા તેમાં પોતાનો પ્રત્યક્ષભાવ લાવવાના વિચારથી ઓપતી વખતે શ્રીહરિએ નારાયણજ્ઞભાઈની દાસ્તિ આગળ જ સદા રાખેલું સ્વરૂપનું સાંનિધ્ય. અપૂર્ણ મંદિરકાર્ય પોતાની જ સાંનિધ્યથી જડપથી કરાવતા પ્રતિષ્ઠા થોળ્ય થતા તેનું મુહૂર્ત જ્યોતિષી દ્વારા નિશ્ચિત કરી કંકોતરીઓ પણ સર્વત્ર લખાવી. પ્રતિષ્ઠામાં</p>	૩૭૩

	<p>ઉપયોગી સમગ્ર સામગ્રીઓ તૈયાર કરવાની કરેલી જ્યાલાલિતાદિકને ભલામણ તથા ગામના જનોને પણ ઉતારાદિકમાં સહાય કરવાની કરેલી ભલામણ તથા કુંડમંડપાદિકની પણ કરેલી તૈયારી. દેશ દેશના સંઘોનું દુર્ગપુર આવવું વગેરે.</p>	
૬૩	<p>મંડપમાં પધારી વિપ્રોનું વરણ કરી, પાંચ દિવસ સુધી બધો પ્રતિષ્ઠાવિધિ યથાશાસ્ત્ર કરાવીને બહુ ધામધૂમથી કરેલી ગોપીનાથાદિ દેવની પ્રતિષ્ઠા. ગોપીનાથમાં અને પોતાના વિષે લેશ ભેટ નહિ જાણવાનો આપેલો સર્વને ઉપદેશ તથા સર્વ સંતોષે કરેલી ગોપીનાથાદિ દેવની સ્તુતિ. પૂજાર્થુતિ કરી ઉન્મતાગંગામાં અવભૂથસ્નાન કરી બ્રાહ્મણોને આપેલી વિપુલ દક્ષિણા અને સર્વ ભક્તોએ પણ ભેટ, વસ્ત્ર, વિભૂષણ, ભૂમિ વગેરે અર્પણ કરી દર્શાવેલો મહા ઉત્સાહ. શ્રીહરિએ કહેલો દુર્ગપુર તીર્થનો મહિમા. આ અવસરે શાનંદમુનિ પોતે બનાવેલો સત્સંગિજીવન ગ્રંથ લઈ આવતા ગ્રંથની તથા મુનિને ભેટી પૂજા કરી, કરાવીને તે પુસ્તકને પોતાને મસ્તકે ધારીને કરેલી તેની બહુ પ્રશંસા વગેરે. એમ પ્રતિષ્ઠાવિધિ પૂર્ણ થયા પછી ત્યાં જ રહેલા શ્રીહરિએ કરેલા પ્રભોષિની આદિક ઉત્સવો.</p>	૩૮૦

કળશ : ૬

વિશ્વામ	લીલા	પેજ નં.
૧	વસંતોત્સવ ગઢપુરમાં કરીને ત્યાંથી અનુક્રમે સંધ લઈ વરતાલ પધારીને શ્રીહરિએ કરેલો પુષ્પદોલોત્સવ. ત્યાં આવેલા દીનાનાથ ભહ શ્રીહરિએ આપેલો શિરપાવ લઈ ધેર જતા, માર્ગમાં લૂંટારાઓએ લૂંટી લેતા પાછા આવેલા તેમને શ્રીહરિએ આપેલો આશ્રય. ત્યાંથી અનુક્રમે કારિયાણી આવી શ્રીહરિએ કરેલો ભાવનગર જવાનો વિચાર.	૩૮૨
૨	કારિયાણીથી નીકળી ભાવનગર જવા રોછિશાળા આવતા ત્યાંના લક્ષ્મીરામની શ્રીદ્વાની પ્રશંસા કરીને શ્રીહરિએ કરેલો સર્વમાં શ્રીદ્વાની આવશ્યકતાનો ઉપદેશ. ત્યાંથી વળા વરતેજ થઈ ભાવનગર પધારતા ત્યાંના સામૈયું લઈ સન્મુખ આવેલા ભક્તો સાથે શ્રીહરિની પુરમાં થયેલી પધરામણી. ત્યાં સભામાં આવેલા સુરતના દરજ આત્મારામે પોતે પ્રેમથી બનાવેલી ડગલી શ્રીહરિને ભેટ કરતા, તેની બહુ થયેલી પ્રશંસા. રાજાને વિદિત થતાં, તે ડગલી મંગાવી ને તેવી જ કરવા માટે આત્મારામને બોલાવી તેવી ડગલી કરી આપવાનું કહ્યું. તેણે પણ તેવી નહિ થવા વિષે કરેલી વાર્તા. તથા ત્યાંના ભૂપ વજેસિછુંજાએ ભાવથી મોકલેલી અશારી સાથે તેમના દરબારમાં પધારેલા શ્રીહરિની તેમણે કરેલી	૩૮૮

	પૂજા. કંઈ કાર્ય પૂછતાં શ્રીહરિએ ગઢામાં મંદિર કરવામાંકોઈ વિષન નહિ કરવા વિષે લખાવેલો હુકમ અને ત્યાંથી શ્રીહરિનું અનુક્રમે દુર્ગપુર પધારવું.	
૩	દુર્ગપુરમાં વિરાજમાન ભગવાને અશારી સાથે નારાયણધરે લીલાપૂર્વક સ્નાન કરી આવીને કરેલો રામનવમીનો મહોત્સવ. ત્યાં બોચાસણના કાશીદાસે સંતો માટે આપેલી મોતિયા લાહુની રસોઈમાં ખૂટવાની શંકા આવતાં શ્રીજીએ બતાવેલો ચ્યમતકાર.	૪૦૫
૪	દુર્ગપુરમાં ચાતુર્મસમાં જન્માષ્ટમી અન્નકૂટાદિ ઉત્સવો કરીને, ત્યાંથી નીકળી અનુક્રમે વરતાલ પધારીને કરેલો છેલ્લો પ્રબોધિની મહોત્સવ અને બીજી કેટલીક કરેલી દિવ્ય લીલાઓ.	૪૦૬
૫	વરતાલમાં ઉત્સવ ઉપર આવેલા ધરગામ તથા બુરાનપુરના ભક્તોની પ્રાર્થનાથી સ્વયં કારણસર નહિ જઈ શકવાને લીધે ત્યાં મોટા સંતોને મોકલીને કરાવેલી દેવની પ્રતિષ્ઠા વગેરે.	૪૧૫
૬	વરતાલથી નીકળી માર્ગમાં આવતાં ગામોના ભક્તોને દર્શનાદિ સુખ આપતા થકા શ્રીહરિનું દુર્ગપુર પધારવું. એક દિવસે આવેલા અપરાધી મીરસાહેબ સુખાએ ક્ષમા માર્ગી, પૂજા કરીને શ્રીહરિનો કરેલો આશ્રય અને શ્રીહરિએ ત્યાં કરેલો વસંતપંચમીનો સમૈયો.	૪૧૬
૭	શ્રીહરિનાં બહુ દિવ્ય ઐશ્વર્યા સાંભળીને તેમને મળવાની ઉત્કટ ઉત્કંઠા પામેલા મુંબઈથી રાજકોટ આવેલા ગવર્નર માલકમ સાહેબના બહુ ભાવ ભરેલાં આગ્રહવાળાં પત્રો આવવાથી ત્યાં જવાનો વિચાર કરી પરિમિત સંત-પાર્ષ્દ સાથે લઈને ગઢાથી નીકળી વાંકિયામાં કરેલો રાત્રિ નિવાસ.	૪૨૪

૮	ત્યાંથી નીકળી માર્ગમાં આવતાં ભક્ત ગ્રામોમાં રહેતાં રહેતાં તેમને દર્શનાદિ સુખ આપવાપૂર્વક શ્રીહરિનું રાજકોટપુર સમીપે આવવું.	૪૨૯
૯	ગવર્નરને વિદ્યિત થતાં તેમણે સન્મુખ મોકલેલી ચતુરંગિણી સેના સાથે શ્રીહરિનું ધામધૂમથી પુરમાં પધારવું અને ત્યાંના ભક્તોએ સપરિવાર શ્રીજનું કરેલું સુસ્વાગત વગેરે.	૪૩૫
૧૦	સાહેબને મળવાનો ટાઈમ પૂછી નક્કી થતાં તેમણે જ મોકલેલી પલટાણ સાથે પરિમિત પરિજનોને સાથે લઈને શ્રીહરિનું ગવર્નર પાસે પધારવું. પધારેલા શ્રીહરિને સન્મુખ આવી સાહેબે હાથ મીલાવીને બંગલામાં લઈ જઈ ખુરશી ઉપર બેસાડી, કુશલતા પૂછી, પૂજા પ્રાર્થના કરીને કરેલી વાતચીત. ત્યાંથી યથાપૂર્વ શોભાથી વળાવેલા શ્રીહરિનું ત્યાંના ભક્તસમાજને આનંદ આપીને ત્યાંથી નીકળવું.	૪૩૬
૧૧	ત્યાંથી નીકળી માર્ગમાં આવતાં ભક્તગ્રામોમાં રહેતા થકા તેમને દર્શનાદિ બહુ સુખ આપતા થકા શ્રીહરિનું દુર્ગપુર પાછા આવવું.	૪૪૩
૧૨	પોતાની આજ્ઞાથી કુંગરપુર જઈ રણછોડજની મૂર્તિ લઈ આવેલા ગોપાળજની પ્રાર્થનાથી શ્રીહરિએ પોતાનો મંદવાડ હોવાથી વરતાલ નહિ પધારવાનું કર્યું અને પોતાના દટપુત્રોને તે કામ કરી આવવા વરતાલ જવાની આજ્ઞા કરી. તે અવસરે તે આચાર્યાને તથા સંત-વણી-પાર્ષદ-હરિજનોને વર્તવાની કહેલી રીતિ-નીતિ વગેરે.	૪૪૮
૧૩	પોતે પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠા માટે કરેલી આજ્ઞા મુજબ સકુટંબ દટપુત્રોએ ત્યાગી-ગૃહી, બાઈ-ભાઈ ભક્તસંઘ સાથે અનુક્રમે વરતાલ આવી બહુ ધામધૂમથી યથાવિધિ કરેલી રણછોડજની પ્રતિષ્ઠા અને તે સર્વનું દુર્ગપુર પાછું આવવું.	૪૫૪

કળશ : ૧૦

વિશ્વામ	લીલા	પેજ નં.
૧	ભાવિ મનુષ્યોના આત્મંતિક હિત માટે મંદિર નિર્માણ આચાર્ય સ્થાપન આદિક કર્તવ્યને કરીને સ્વધામ પધારવાનો વિચાર કરતા શ્રીહરિ. અક્ષરાદિ ધામો થકી આવેલા મુક્તોએ હિવ્ય ગુણચરિત્ર વર્ણનપૂર્વક કરેલી સ્વધામ પધારવાની સુતિ વગેરે.	૪૬૨
૨	સ્વધામ સીધાવાનો નિશ્ચય કરી, સર્વ સ્નેહીમંડળ ત્યાગી-ગૃહી અગ્રેસરોને સંનિધિમાં બોલાવી તેમને પોતાની તિરોધાનેચ્છા જણાવી. વિરહાતુર મૂર્છિત સૌમાં ધૈર્યશક્તિ પ્રેરી મંદવાડનું અદર્શન અને ઉપદેશાદિક વડે સાંત્વના કરી, સ્વવિચારને ગુપ્ત રાખી બતાવવા માંડેલી ઉદાસીનતા.	૪૬૬
૩	અસાધ્ય માંદા થયેલા રોજકાના કાકાભાઈએ પત્રથી દર્શનદાનની પ્રાર્થના કરતાં ભક્તવત્સલ ભગવાનનું મંદવાડને દૂર કરી મેનામાં બેસી રોજકા પધારી તેને દર્શનાદિકથી આનંદિત કરી પાછું પધારવું. તથા એક સમે દટપુત્રોને તથા મોટા સંતને બોલાવીને અમુક અમુક ગ્રામે પ્રતિમાઓ પધરાવવાની કરેલી ભલામણ. તિરોધાનની વાત દેશ દેશમાં પ્રસિદ્ધ થતાં ત્યાંથી દર્શનાર્થે આવેલા ભક્તસંઘોને દર્શનાદિ સુખ આપીને શ્રીહરિએ આપેલી આગ્રહથી વિદાયગીરી વગેરે.	૪૭૪

૪	નવમીની રાત્રિએ શ્રીહરિએ મોટા સંત હરિજનોને તેડાવી સ્વધામ જવાની રજા માગી. વિરહ યથાથી વ્યાકુળ થઈ વિલાપ કરતાં સૌને સાંત્વના કરવા યોગેશ્વર્યથી કરેલી ધૈર્યશક્તિની પ્રેરણા. બીજે દિવસે સુપાત્રોને ગોદાનાદિ આપી સ્વાત્મસ્વરૂપનું ધ્યાન કરી આવેલા મુક્તો સાથે શ્રીહરિએ કરેલું સ્વધામ વિચરણ.	૪૭૮
૫	શ્રીહરિ અંતર્ધાન થતાં શોકાતુર થયેલા ભક્તોએ ધૈર્યને અવલંબીને કરેલી તેમની યથાવિધિ દેહોત્તરક્રિયા. વિરહવ્યાકુળ દાદા ખાયરને દિવ્યરૂપે દર્શન આપીને શ્રીહરિએ કરેલી તેમની સાંત્વના. વિયોગવ્યાકુળ ભક્તોએ કરેલો વિલાપ વગેરે.	૪૮૫
૬	ભગવાનના દેહત્યાગાદિ વિષયમાં સંશ્યાત્મા રાજ્ઞાના સંશય નિવારણ માટે વર્ણાએ નટદષ્ટાંતનું વિવેચન કરીને દેહત્યાગાનંતર અનેક ભક્તોને શ્રીહરિએ દિવ્યરૂપે આપેલા દર્શનનું કરેલું નિરૂપણ વગેરે.	૪૮૧
૭	વિયોગવ્યાકુળ પ્રેમી ભક્તોની શાંતિ માટે અંતર્ધાન પછી શ્રીહરિએ ગોપીનાથજી મહારાજ દ્વારા બતાવેલાં અનેક અદ્ભૂત ઐશ્વર્યાનું નિરૂપણ. ત્રયોદશાઃ પર્યતની યથાવિધિ કરેલી ક્રિયાનું નિરૂપણ વગેરે.	૪૮૬
૮	શ્રીજ્ઞાઅંતર્ધાનપછી શ્રીરધ્વીરજી મહારાજે નિત્યાનંદમુનિ દ્વારા શ્રીજ્ઞા ઔર્ધ્વદ્દિક ક્રિયાસ્થાનમાં રમણીય મંદિર કરાવીને દેશદેશથી કંકોતરી દ્વારા ભક્તસંઘો બોલાવીને કરેલી પાદુકાની પ્રતિષ્ઠા. વિરહવ્યાકુળ મુક્તાનંદ મુનિનો થયેલો અક્ષરવાસ વગેરે.	૫૦૧
૯	આચાર્ય શ્રીરધ્વીરજી મહારાજે અગ્રેસરોની સલાહ લઈ દેશદેશથી ત્યાગી-ગૃહી ભક્તોને બોલાવી વરતાલમાં બહુ ઉત્સાહથી ચાતુર્માસમાં યથાવિધિ કરેલા સત્સંગિજીવનના પારાયણરૂપ જ્ઞાનયજનનું વિસ્તૃત વર્ણન.	૫૧૦
૧૦		૫૧૬

૧૧	વટપત્તનના અગ્રેસર ભક્તોની પ્રાર્થનાથી ત્યાં બનાવેલા હરિમંદિરમાં શ્રીરધૂવીરજી મહારાજે ત્યાં પધારી કરેલી નાના લક્ષ્મીનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠાનું વર્ણન.	૫૨૫
૧૨	શ્રીજની આજ્ઞાથી તેમના અક્ષરવાસ પદ્ધી બ્રહ્માનંદ મુનિએ	૫૩૦
૧૩	શ્રીહરિના અનુગ્રહબળથી મૂળીમાં બનાવેલા મહામંદિરમાં	૫૩૫
૧૪	આચાર્યશ્રી અયોધ્યાપ્રસાદજીને તેડાવીને યથાવિધિ કરાવેલી રાધાકૃષ્ણાદિ દેવોની પ્રતિષ્ઠા તથા ખંભાત ધોલેરામાં આચાર્ય શ્રીરધૂવીરજીએ કરેલી હરિદ્વારાદેવની પ્રતિષ્ઠાનું વર્ણન.	૫૪૫
૧૫	શ્રીહરિના અંતર્ધાન પદ્ધી આચાર્યોએ સુરત, ભરૂચ, વડોદરા, મુંબઈ, બુરાનપુર, ગાઠડા, અમદાવાદ, જેતલપુર, છપૈયા, માંડવીવગેરેમાં યથાવિધિકરેલી દેવપ્રતિષ્ઠાનું વર્ણન.	૫૫૦
૧૬		૫૫૭
૧૭	શ્રીહરિએ વરદાન આપેલા સારંગપુરના ભક્તોની પ્રાર્થનાથી ત્યાં ગોપાલાનંદ મુનિએ મંદિર કરાવી ધામધૂમથી યથાવિધિ કરેલી પ્રતાપી કષ્ટભંજન હનુમાનજીની પ્રતિષ્ઠા.	૫૬૩
૧૮	આચાર્ય શ્રી વિહારીલાલજી મહારાજની પ્રેરણાથી માણેજના પટેલ મૂળજ્ઞભાઈએ વરતાલમાં કરાવેલું સત્સંગિજીવનનું યથાવિધિપુરશ્વરણ. ત્યાંના જપટેલ મથુરભાઈએ માણેજમાં તે આચાર્યશ્રીને તેડાવીને કરાવેલા વિષ્ણુયાગનું વર્ણન વગેરે.	૫૭૫
૧૯	શ્રીવિહારીલાલજી મહારાજે વરતાલમાં વાસણ સુતારના ગૃહસ્થાનમાં મોટી હવેલી કરાવી તેમાં પ્રસાદીની પાદુકા પધરાવી વગેરે કથાનું વર્ણન.	૫૮૧
૨૦	શ્રીહરિલિલામૃત ગ્રંથની ઉત્પત્તિ તથા સમાપ્તિ વિષયનું વર્ણન.	૫૮૭

શ્રીસ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ्

કળશ : ૮

॥ શ્રીહરિલિલામૃતમ્ ॥

મહામન્દિરનિર્માણનામ અષ્ટમકલશપ્રારમ્ભઃ ॥

શાર્દૂલવિકીર્ણિત :

જેણે સુંદર શ્રેષ્ઠ ધામ રચિયાં આચારજો સ્થાપિયા,
શિક્ષાપત્રિ રચી સ્વર્ધર્મ સહુના જૂદા કહી આપિયા;
કીધો સૂરતમાં વિજૈ વળિ કર્યો વીવાહ રાજા^૧ તણો,
વંદું તે પ્રભુને અખંડ ઉરમાં ઉત્સાહ આણી ધણો...૦૧

પૂર્વધારો :

નરનારાયણ સ્થાપિયા, જઈ શ્રીપુરમાં^૨ ધનશ્યામ;
એહ કથા અભેસિંહજી, સુણો સ્નેહ સહિત આ ઠામ...૦૨
સમૈયો શ્રીહરિનવમિનો, જુનાગઢે કરી જગદીશ;
ત્યાંથી પદ્ધી ગઢપુર વિષે, ગયા ઈશ્વરના પણ ઈશ...૦૩
પદ્ધી જઈ વરતાલમાં, લું મંદિર કરવા કામ;
આજ્ઞા કરી હરિભક્તને, ગઢપુર ગયા ધનશ્યામ...૦૪
જેઠી પુનમે જળજતરા, કર્યો ઉત્સવ શુભ એહ ઠાર;

૧.દાદા ખાચર ૨.અમદાવાદમાં

સતસંગી ગુજરાતના, આવ્યા દરશન કરવા અપાર...૦૫
 શ્રીપુરના સતસંગીયો, હેતે જોડિને બોલ્યા હાથ;
 શ્રીપુરમાં મંદિર ભલું, કરો શિખરબંધ મુનિનાથ...૦૬
 દુલાપ સાહેબ છે ભલો, હૈયે રાખે છે તમ પર હેત;
 કહે છે મંદિર શુભ કરો, માટે પધારો સંત સમેત...૦૭
 પછી શ્રીહરિએ પુછ્છિયો, સભાસદ તણો અભિપ્રાય;
 નામ કહું હવે તેહનાં, સ્નેહે સુણો અભેસિંહરાય...૦૮
 મુક્તાનંદ ને બ્રહ્મમુનિ, ગોપાળાનંદ નિત્યાનંદ;
 એહ આદિક બહુ સંતનાં, તથા વર્ણિજનોનાં વૃંદ...૦૯
 ખાચર દાઢો ને જીવો, સોમલો ને સુરો સુજાણ;
 ખાચર વસ્તો ને અલૈયો, પરમ ભક્ત પ્રમાણ...૧૦
 ઠકર લાધો ભક્ત શુભ, વળી પુજો ને હરજી નામ;
 એહ આદિક હરિજન ઘણા, ઠરી બેઠા હતા તે ઠામ...૧૧
 બાઈયોમાં લલિતા જ્યા, બાઈ અમર ને ઝીમબાઈ;
 ઈત્યાદિક બહુ બાઈયો, બેઠી હતી મળી ડાઈ ડાઈ...૧૨
 શ્રીહરિ બોલ્યા તે સમે, સુણો સૌ મુજ ભક્ત સમાજ;
 અંતરમાં અમે ધારિયું, કરવા એક ઉત્તમ કાજ...૧૩
 ગઢપુરમાં પદરાવિયા, વાસુદેવનારાયણ જેમ;
 વળી જઈ વરતાલમાં, થાયા નરનારાયણ તેમ...૧૪
 શ્રીપુરના સતસંગીનો, અતિ આગ્રહ છે એહ રીત;
 નરનારાયણ થાપવા, પ્રૌઢ^૧ મંદિર કરી ધરી પ્રીત...૧૫
 નારાયણ હરિકૃષ્ણ હું, અરજુન તાણું નર નામ;

નરનારાયણ રૂપ તે, જઈ સ્થાપીશ હું તે ઠામ...૧૬
 તે મુરતીમાં હું રહી, દૈશ દાસને દર્શનદાન;
 તે થકિ મારા વિજોગનું, નહિ દુઃખ રહે તેણ સ્થાન...૧૭
 રાય રૂડા અંગેજની, તહાં આણા^૧ ફરે છે આજ;
 કૃષ્ણાર્પણ જગ્યા કરી, તેણે મંદિર કરવા કાજ...૧૮
 તે સુણિને સહુ જન કહે, રહું ધાર્યું તમે મહારાજ;
 નરનારાયણ સ્થાપવા, એ તો અતિ ઉત્તમ છે કાજ...૧૯
 પછી આનંદાનંદને, કહે સ્નેહથી શ્રીધનશ્યામ;
 શિખરબંધ સોહામણું, કરો શ્રીપુરમાં જઈ ધામ...૨૦
 નારાયણજી સુતારને, કહી ચારુ રચાવીયું ચિત્ર;
 આઘું આનંદાનંદને, કહું આવું જ કરજો વિચિત્ર...૨૧
 આનંદાનંદ બોલિયા, ધણું ખર્ચ થશે ઘનશ્યામ;
 કહોજી ક્યાં થકી લાવવા, દીનબંધુ એટલા દામ...૨૨
 એવું સુણિ અવિનાશિએ, એક ટીપ^૨ કરાવી તે ઠાર;
 ભક્તજનોએ ત્યાં ભર્યા, થયા રૂપૈયા આઠ હજાર...૨૩
 હુંગી^૩ કરાવીને હાથમાં, આપી આનંદાનંદને એહ;
 કૃષ્ણ કહે ધન અધિકની, તમે ચિંતા ન ધરશો તેણ...૨૪
 હરિજન અમદાવાદના, લાલદાસ ને હીરાચંદ;
 કુલેરસિંહ ને ભટ નથુ, દામોદર આદિક જનવૃદ્ધ...૨૫
 તે સહુ કરશે સહાયતા, માટે તમે સિધાવો તત્ર;
 એમ કહી હરિજન પ્રત્યે, પ્રભુ આઘ્યો લખાવીને પત્ર...૨૬
 આનંદાનંદે ઉઠીને, પ્રભુ પદે નમાયું શીશ;

૧.સત્તા ચાલે છે ૨.ખરડો ૩.નાણાં મળવાનો કાગળ; એક

કર જોડી પ્રભુને કહ્યું, આપ આજ્ઞા પ્રમાણે કરીશ...૨૭
 આશીષ દૈને દ્યાનિધિ, ગયા ભોજન કરવા કાજ;
 પોતે જમી મુનિને કહ્યું, તમે આવો જમો મુનિરાજ...૨૮
 જમ્યા આનંદાનંદજી, પ્રભુ તણી પ્રસાદી તેછ;
 પ્રભુએ ભટ મયારામને, કહ્યું અંતરે ધરિ અતિ નેહ...૨૯
 જવાનું મુહૂરત જોઈ ધો, સુણી બોલિયા નિષ્ઠુળાનંદ;
 આપની આજ્ઞા એ જ છે, શુભ મુહૂર્ત અતિ સુખકંદ...૩૦
 મંડળ લૈ મુનિવર ગયા, આનંદાનંદ અમદાવાદ;
 પત્ર આઘ્યો પ્રભુજી તણો, વાંચી ઉર વધ્યો આળાદ^૨...૩૧
 આદર મંદિરનો કર્યો, જોઈ શુભ નક્ષત્ર તિથિ વાર;
 મંદિર એક શિખર તણું, થોડા માસે કર્યું તૈયાર...૩૨
 જોડ ચતુર્ભુજ મૂર્તિયો, નર અને નારાયણ નામ;
 મગાવી કુંગરપુર થકી, પધરાવવા શ્રીપુર ધામ...૩૩
 મુહૂર્ત શુભ પ્રતિષ્ઠા તણું, જોવરાબું તે આવું શ્રીકાર^૩;
 અઢારસેં અઠ્યોતેરે, શુદ્ધી ફાગણ ત્રીજ રવીવાર...૩૪
 સત્સંગી સૌ શ્રીપુર તણા, મળી મહાપ્રભુના દાસ;
 કંકુ છાંટી કંકોતરી, લખી મોકલવા પ્રભુ પાસ...૩૫
 તેમાં લખી ઘણી નમ્રતા, અતિ પ્રેમ જણાવી અપાર;
 કંકોતરી તે લઈ જવા, બેય સંત થયા તૈયાર...૩૬

આદિતવારે ઉદે થયા - એ રાગ છે

કંકુ છાંટી કંકોતરી, મોકલવા પ્રભુ પાસ;

લાયક લેખ થકી લખે, દીનદયાળના દાસ;
 પ્રભુજી વેલા પધારજો...૩૭

સ્વસ્તિશ્રી ગઢપુર વિષે, જેનો નિત્ય નિવાસ;
 ધામીઅક્ષરધામના, અકળિત અજ અવિનાશ..પ્રભુજીં ૩૮

શુભ ઉપમા સર્વ સંભવે, પ્રીતમ પૂરણકામ;
 પુત્ર ભલા ભક્તિધર્મના, સુંદર શ્રીધનશ્યામ..પ્રભુજીં ૩૯

શ્રીપુરના સતસંગીયો, કંકોતરી લખનાર;
 હેતે જોડી બે હાથને, વંદે વારમવાર..પ્રભુજીં ૪૦

કારણ લખવાનું તે હવે, કહિયે કરુણાનિધાન;
 શીખરબંધ સરસ થયું, દિપતું દેવનું સ્થાન..પ્રભુજીં ૪૧

આનંદસ્વામીએ આવીને, કીધું ઉત્તમ કામ;
 પારસમણિ જેવા પથરે, ધીંગું^૨ બંધાવ્યું ધામ..પ્રભુજીં ૪૨

પ્રતિમા પધરાવાનું અમે, મુહુરત શોધાવ્યું સાર;
 ફાગણ શુદ્ધ ત્રીજે આવીયું, ઉત્તમ આદિતવાર..પ્રભુજીં ૪૩

સાથે સરવેને લાવજો, ધર્મવંશી નરનાર;
 એમ જ અભય નરેશનો, પાવન સૌ પરિવાર..પ્રભુજીં ૪૪

બ્રહ્મવેતા બ્રહ્મયારીયો, સદગુરુ સંતસમાજ;

સૌસતસંગિનેલાવજો, ગિરિધરગરિબનિવાજ..પ્રભુજીં ૪૫

કંકોતરિયો છે મોકલી, લખિને દેશવિદેશ;

સંઘ ઘણા એથી આવશે, માણસ મળશે વિશેષ..પ્રભુજીં ૪૬

વાર ન કરશો રે વીઠલા, જોઈયે આપની વાટ;

અવિનાશી ક્યારે આવશે, એવા રહે છે ઉચાટ..પ્રભુજીં ૪૭

શ્રીહરિ શ્રીપુરમાં આવશો, દુધે વરસશે મેહ;

સૂરજ સોનાના (ઉગશો, એવું ભાસશે એહ..પ્રભુજીં ૪૮
દહન થશે દિલ દુષ્ટનાં, ખળજન પામશે બેદ;

હરખ થશે હરિભક્તને, અધરમ થાશે ઉછેદ..પ્રભુજીં ૪૯
નેણ ભરી ક્યારે નિરખશું, નેહે નટવરનાથ;

એવા હિન ક્યારે દેખશું, એમ કહે છે સૌ સાથ..પ્રભુજીં ૫૦
વાટ જુવે વરસાદની, વનમાં બપૈયો જેમ;

આતુર અંતર અમતણાં, તમને મળવાને તેમ..પ્રભુજીં ૫૧
સત્ય સગા તમે એક છો, જગની જુઠી જંજાળ;

માટે મળવા મન ટળવળે, વિશ્વવિહારીલાલ..પ્રભુજીં ૫૨

ચોપાઈ :

સંત બે પત્ર લૈને સિધાવ્યા, ગઢપુર પ્રભુની પાસે આવ્યા;
પત્ર આપ્યો કરીને પ્રણામ, વાંચી હરઘ્યા ઘણું ઘનશ્યામ...૫૩
સંત હરિજન સૌને બોલાવ્યા, પત્રના સમાચાર સુણાવ્યા;
કહે હરજ ઠક્કરને શ્રીહરિ, ગામોગામ લખો કંકોતરી...૫૪
સમૈયા પર સૌ તહાં આવે, સ્નેહી સંબંધીને તેડી લાવે;
એવી આજ્ઞા સુણી હરિ તણી, તેણો કંકોતરી લખી ઘણી...૫૫
મુનિ બ્રહ્મ પ્રત્યે કહે માવો, તમે આગળથી ત્યાં સિધાવો;
કરો સામાન સર્વે તૈયાર, અમે આવશું ત્યાં નિરધાર...૫૬
સુણી બ્રહ્મમુનિ તો સિધાવ્યા, અમદાવાદ શેહેરમાં આવ્યા;
સર્વે સામાન સારો મગાવ્યો, મોટા કોદાર માંહિ મુકાવ્યો...૫૭
માઘ કૃષ્ણની સપ્તમી સાર, ચાલ્યા શ્રીપુર ધર્મકુમાર;
સંતમંડળ સૌ લીધાં સંગે, કાઠી અસ્વાર આવ્યા ઉમંગે...૫૮

ધર્મવંશી સરવ નરનારી, ચાલ્યા શ્રીપુર હરિ ઉર ધારી;
 નૃપ અભયનો વંશ અપાર, ચાલ્યા સર્વે મળી નરનાર...૫૮
 ચાલ્યા શ્રીજી સજી અસવારી, ગયા સારંગપુર સુખકારી;
 ગયા રોજકે શ્રીમહારાજ, સાથે લૈને તે સર્વે સમાજ...૬૦
 તેણ ગામથી ઉત્તર માંય, એક સારુ તળાવ છે ત્યાંય;
 તેની પાણે છે છત્રી જ્યાં આજ, તહાં ઉત્તર્યા રાજાધિરાજ...૬૧
 ગજો ગઢવી વસે ગામમાંય, પધાર્યા પ્રભુ જમવાને ત્યાંય;
 સાંઘ્યયોગિ તે ગઢવિનિ ભગની, લાગી તેની પ્રભુપદ લગની...૬૨
 ગગાભટને તેણે ત્યાં બોલાવી, રૂડી રીતે રસોઈ કરાવી;
 હેતે આરોગિયા હરિ થાળ, જમ્યા સંત સરોવર પાળ...૬૩
 જમીને ગયા નાથ ઉતારે, સભા ત્યાં સજી ધર્મદુલારે;
 પરમેશ્વર બેઠા પલંગે, બેઠા હરિજન સંત ઉમંગે...૬૪
 બેઠી બાઈયો ત્યાં થકી દૂર, ધરી શ્રીહરિની છબી ઉર;
 દેવબા અને માવલબાએ, ગાયાં કૃષ્ણનાં કીર્તન ત્યાંયે...૬૫
 બીજે દિવસ હરિ ત્યાંથી ગયા, જવારદ જઈને રાત રહ્યા;
 ત્યાંના વિપ્રોયે પૂછિયા પ્રશ્ન, આપ્યા ઉત્તર શ્રીહરિકૃષ્ણ...૬૬
 પાખ્યા આશર્ય બ્રાહ્મણો સર્વ, કેક ભક્ત થયા તજી ગર્વ;
 ગયા ધોળકે ધર્મકુમાર, ત્યાંથી ગામ ચિત્રાસા મોઝાર...૬૭
 ગયા જેતલપુર જગતાત, રહ્યા દશમીનો દિવસ ને રાત;
 માધી કૃષ્ણએકાદશી જ્યારે, ગયા શ્રીપુર શ્રીહરિ ત્યારે...૬૮
 રાખ્યો સંધ જેતલપુર ગામ, છડીઅસવારીયે ગયા શ્યામ;
 જોયું મંદિર જૈ મહારાજે, જોઈ મૂર્તિયો સ્થાપન કાજે...૬૯

પુષ્પિતાગ્રા :

સકળ ભુવનનાધિનાથ સર્વ, પદરજ જેનિ ચહે વિસારિ ગર્વ;
 પ્રિયજન હિત શ્રીપુરે પધાર્યા, દરશન દે દિલ હર્ષ તો વધાર્યા...૭૦
 ઈતિ શ્રીવિહારીલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવાળીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે નરનારાયણસ્થાપનાર્થે
 શ્રીહરિશ્રીનગરાગમનનામ પ્રથમો વિશ્રામઃ ॥૧॥

પૂર્વછાયો :

સંધ સહિત સૌ સંતને, જગ્યા ઉત્તરવાને કાજ;
 શ્રીપુર શહેર સમીપમાં, પોતે જોવા ગયા મહારાજ...૦૧

ચોપાઈ :

જોયો ઉત્તરમાં શાહિબાગ^૧, નવ દીઠો ઉત્તરવાનો લાગ;
 ત્યાંથી જૈ જોઈ વાડી અંધારી, જગ્યા તે પણ જાણી ન સારી...૦૨
 જગ્યા જોઈ દુધેશ્વર પાસે, જહાં આંબલીયો ઘણી ભાસે;
 પછી સ્વાર સહિત મહારાજે, જઈ ઈડરિયે દરવાજે...૦૩
 કર્યો શ્રીપુર માંહિ પ્રવેશ, ગયા દક્ષિણ દ્વારે દિનેશ;
 જોયું જૈને કાંકરિયું તળાવ, જોયો આંબલિયોનો ઘેરાવ...૦૪
 ભગવાનને તે સ્થળ ભાવ્યું, તહાં ઉત્તરવાનું ઠરાયું;
 પછી ત્યાં થકી અક્ષરાધીશ, ગયા જેતલપુર જગદીશ...૦૫
 મોલ માંહિ રહ્યા હરિ રાત, પછી ઉઠીને ચાલ્યા પ્રભાત;
 દ્વારશી દિન અશલાલી ગામ, રહ્યા જૈને સુંદરવર શ્યામ...૦૬
 વેણીભાઈને ઘેર રસોઈ, જમ્યા સૌ તેમનો ભાવ જોઈ;
 ત્યાંથી કાંકરિયે કૃષ્ણ આવ્યા, તંબુ આંબલિયોમાં તણાવ્યા...૦૭

૧. અમદાવાદનું એક શાખાનગર

તેમાં ઉત્તર્યો શ્રીમહારાજ, રહ્યો પૂર્વમાં સંતસમાજ;
 તંબુ ફરતા તો સંઘ ઉત્તરિયા, ફાવે તેમ ઉતારા તો કરિયા...૦૮
 ભક્ત શ્રીપુરના ભેણા થૈને, આવ્યા સન્મુખ સામૈયું લૈને;
 નથુ ભટ અને હીમતરામ, દ્વિજ ગણપતરામજ નામ...૦૯
 ચોકશી હીરાચંદ વણીક, એહ આદિક આવ્યા અધીક;
 દાસ બેચર ને લાલદાસ, તથા માણકલાલ તે પાસ...૧૦
 દામોદર હરિભક્ત અનન્ય, એહ આદિક કણબીયો અન્ય;
 ગંગામા તથા રેવા દીવાળી, શ્યામબા શિવબા ધર્મવાળી...૧૧
 એહ આદિક હરિજન આવ્યા, વાજાં વિવિધ પ્રકારનાં લાવ્યા;
 કર્યું શ્રીહરિનું સનમાન, પછી પુરમાં પેઠા ભગવાન...૧૨

ઉપજાતિ : અથ અસ્વારીનું વર્ણન :

સજી હરીએ અસવારિ સારી, એની કહું શી ઉપમા વિચારી;
 કહી શકે શું કવિરાજ કોઈ, આશ્ર્ય પામે અમરેશ જોઈ...૧૩
 મહાપ્રભુ માણકિયે બિરાજ્યા, શિરે કરે ચામર વર્ણિરાજી;
 કુબેરસિંહે છાડિ હાથ ધારી, વાળી મુખેથી જ્યની ઉચ્ચારી...૧૪
 ભાઈ તથા ભત્રિજ તેહ ત્યાંય, બેઠા રથે કે સુખપાલમાંય;
 બેઠા રથે સદ્ગુરૂ જેહ સંત, ચાલે પગે સાધુજનો અનંત...૧૫
 અસ્વાર કાઠી જનનો ન પાર, ક્ષત્રી ધણા આયુધ ધારનાર;
 ઘોડા ધણાનો હહણાટ થાય, સત્સંગિયો કીર્તન ગાન ગાય...૧૬
 વાજિંત્ર નાના વિધિનાં સુવાજે, તે જાણિયે શ્રાવણમેઘ ગાજે;
 વિદ્યાર્થીયો સંસ્કૃત શ્લોક બોલે, તે જાણિયે શબ્દ મયૂર તોલે...૧૭
 વિપ્રો ઋચાઓ શ્રુતિસામ ગાય, તે જાણિયે દાદુર^૨ શબ્દ થાય;

પ્રભુ તણા પાર્ષ્ટનો ન પાર, કરે ઘણા બંદુકના બહાર...૧૮
 જથેયિ^૨ ઉભા જન ઠામ ઠામ, કરે પ્રભૂને નમિને પ્રણામ;
 આવ્યા પ્રભૂ માણેક ચોકમાંય, દુકાનદારો પ્રણમે જ ત્યાંય...૧૯
 હવેલિયો ત્યાં બહુ માળ કેરી, શોભે છજાં ગોખ વડે ઘણેરી;
 સ્ત્રિયો રહી ત્યાં હરિને નિહાળે, આનંદ પામી અતિ એહ કાળે...૨૦
 કોઈ દિલે દર્શન કાજ ફૂલી, રોતાં રહ્યાં બાળક કાજ ભૂલી;
 શૃંગાર વસ્ત્રો ઉલટાં ધરીને, ઉતાવળી જૈ નિરખે હરીને...૨૧
 એ રીત આવ્યા વૃષનો દુલારો, કર્યો નવાવાસ વિષે ઉતારો;
 આનંદસ્વામી કર આપ જાલી, પ્રભૂ ગયા મંદિર માંહિ ચાલી...૨૨
 કારીગરી ઉતમ એહ જાણી, શિલ્પી તણી બુદ્ધિ બહુ વખાણી;
 તથા વળી મંદિર કામ વીષે, સાબાશિ આપી મુનિને અતીશે...૨૩
 પછી પ્રભૂ કાંકરિયે પધાર્યા, ત્યાં પાંચ પૂરા દિવસો ગુજાર્યા;
 દેશાંતરેથી બહુ સંધ આવ્યા, બેટો ભલી ભૂધર કાજ લાવ્યા...૨૪

ચોપાઈ :

શેરમાં નવાવાસમાં સારો, ધર્મવંશીને આપ્યો ઉતારો;
 પછી તેરશનો દિન આવ્યો, મંચ આંબલિયોમાં કરાવ્યો...૨૫
 બેઠા તેના ઉપર મહારાજ, બેઠો આગળ સંતસમાજ;
 બેઠા હરિજન બાઈ ને ભાઈ, સભા શોભિતી સરસ ભરાઈ...૨૬
 તહાં દુલ્લાપ સાહેબ આવ્યા, સાથે એરણ સાહેબ લાવ્યા;
 ટોપી ઉતારી કીધા પ્રણામ, બેય સાહેબ બેઠા તે ઠામ...૨૭
 પ્રભુ સાથે ઘણી વાત કરી, પ્રણમીને ગયા પાછા ફરી;

શિવરાત્રિ બીજે દિન આવી, આપ્યા પેંડા હરિજને લાવી...૨૮
 જ્યારે આજ્ઞા કરી ભગવંતે, ફળાહાર કર્યો સહુ સંતે;
 પધરામણિ ઘરઘર કીધી, કરી પૂજા ભલી ભેટ દીધી...૨૯
 બીજને દિન સંતની સાથ, નવાવાસમાં આવિયા નાથ;
 એ જ અવસરે શ્રી અવિનાશે, વિપ્ર વેદિયા બોલાવ્યા પાસે...૩૦
 પ્રાણગોવિંદ આદિક જેહ, વિદવાન આવ્યા વિપ્ર તેહ;
 કહ્યું તેને વરુણીમાં વરવા, બેસાર્યા જપ ને પાઠ કરવા...૩૧
 મોટો મંડપ વેદિ રચાવી, કદળીથંભ^૧ રોપી શોભાવી;
 કર્યો હોમ ભલો તેહકાળે, ઘૃત હોમ્યું ઘણું પરનાળે...૩૨
 પછી ત્રીજ તિથી રવિવારે, દોઢ પોર ચક્રચો દિન જ્યારે;
 કરીને વિધિ વેદોક્ત ત્યાંય, સ્થાપી મૂર્તિયો મંદિરમાંય...૩૩
 બેય મૂર્તિ ચતુર્ભુજ શ્યામ, ધાર્યું નર ને નારાયણ નામ;
 આરતી મહારાજે ઉતારી, બે ઘડી દાષ્ટિ એકાગ્ર ધારી...૩૪
 સર્વ સંત પ્રત્યે ઘનશ્યામ, બોલ્યા તે સમે પૂરોણકામ;
 સદા આ મૂર્તિમાં હું રહીશ, સેવા સૌ અંગિકાર કરીશ...૩૫
 પછી સદગુરુ સંતોષે મળી, તથા સૌ સતસંગીઓ વળી;
 સ્તુતિ નરનારાયણ કેરી, કરી પ્રીતી ધરીને ઘણેરી...૩૬

શિખરિણી :

પિતા માતા ભાતા પરમપદ દાતા પ્રભુ તમે,
 વિભો^૨ વારેવારે વિનવિ કરિએ વંદન અમે;
 રહો છો હે સ્વામી અભિલ પર શ્રીઅક્ષર વિષે,
 અધિષ્ઠાતા સૌના અતિ અધિક ઔશ્યર્થ વિલસે...૩૭

તમે આ બે રૂપો ધરમ મુરતીથી શુભ ધર્યા,
વિશાળામાં જૈને તપ કરિ જનોને સુખ કર્યા;
ધર્યા રૂડાં નામો નર સહિત નારાયણ હરી,
વધ્યા દુષ્ટો જ્યારે અવનિ અતિ ભારે કરિ ભરી...૩૮

તમે ત્યારે જન્મ્યા મધુપુર^૧ પદ્ધી ગોકુળ ગયા,
બીજે રૂપે રૂડા અકળ નર તે અર્જુન થયા;
હર્યો ભૂનો ભાર પ્રલય અસુરોનો પણ કર્યો,
ભજ્યા જેણે ભાવે જરૂર જન તે તો ભવ તર્યો...૩૯

થયા મત્સ્યાકારે તન રહિત શંખાસુર કર્યો,
પદ્ધી ફૂમાંકારે તન ઉપર મંદ્રાચળ^૨ ધર્યો;
વરાહાકારે થૈ ધરણિ નિજ દાઢે કરિ ધરી,
નૃસિંહાકારે થૈ નિજજનનિ રક્ષા પ્રભુ કરી...૪૦

તમે ભૂમી જાચી ત્રિપદ નિજના વામન થઈ,
તમે ક્ષત્રી માર્યા પરશુ^૩ કરમાં તીક્ષણ લઈ;
વળી લંકાયે જૈ રિપુ અમરનો રાવણ હણ્યો,
તમે કિલ્લો બાંધ્યો જળધિતટ^૪ દ્વારામતિ તણો...૪૧

થઈ બુદ્ધાકારે પશુવધમાખો ખંડન કર્યા,
તમે દેહો એવા સૂરનર હિતાર્થે બહુ ધર્યા;
વળી કલ્કી કેલું તન ધરમ માટે જ ધરશો,
અધમી રાજાનો નિજ બળ થકી નાશ કરશો...૪૨

પધાર્યા છો પોતે સ્વજન હિત આ શ્રીપુર વિષે,
નિહાળીને નેત્રે અધિક હરાયા સૌ ઉર વિષે;
સદા આ પ્રાસાદે^૫ જનસુખદ સ્વામી સ્થિતિ કરો,

સત્તી સત્તસંગીનાં સમય સમયે સંકટ હરો...૪૩

અમારા હે ઈષ્ટ પ્રગટ પ્રભુ ધર્માત્મજ તમે,
તમારું હે સ્વામી ભજન કરિયે ભાવથિ અમે;
તમારી મૂર્તિમાં અચણિત અમારાં મન હજો,
તમારો હે ત્રાતા^૧ જગત સધણામાં જ્ય થજો...૪૪

ચોપાઈ :

કર્યો વર્ષિએ થાળ તૈયાર, જમ્યા જીવન જગદાધાર;
શેઠ બેચર મણકીને ધેર, પધાર્યા પ્રભુજ રૂદિ પેર...૪૫

તહાં સંત સરવને જમાડ્યા, પ્રેમી ભક્તને હર્ષ પમાડ્યા;
આવ્યા મંદિરે નટવર નાવ, પોઢ્યા દ્વારની મેડીયે માવ...૪૬

રહ્યો ચાર ધડી દિન જ્યારે, ઉત્તર્યા પ્રભુ ચોકમાં ત્યારે;
લીંબડા હેઠે ઓટો અનૂપ, બિરાજ્યા તહાં ભૂપનો ભૂપ...૪૭

સર્વ સંત ને સત્તસંગી આવ્યા, તહાં વેદિયા વિપ્ર બોલાવ્યા;
કરી પૂર્ણાહૃતી તેહ સ્થાન, દ્વિજને દીધાં દક્ષિણાદાન...૪૮

વિપ્ર વેદના મંત્ર ઉચ્ચારે, દીધા આશિરવાદ તે ત્યારે;
પછી સારી સજી અસવારી, ગયા કંકરિયે ગિરધારી...૪૯

બેઠા મંચ ઉપર મહારાજ, બેઠો આગળ સરવે સમાજ;
દેશદેશના હરિજન જેહ, પૂજા કરવાને આવિયા તેહ...૫૦

કોઈ ચંદન પુષ્પ ચડાવે, વસ્ત્ર ભૂષણ ભેટ ધરાવે;
વરતાલના બાપુ પટેલ, પગી જોબન સાથે મળેલ...૫૧

તેણે પૂજિયા સુંદરશ્યામ, પછી બોલ્યા કરીને પ્રણામ;
થયું મંદિર તે બહુ સારું, જોતાં તે જનમન હરનારું...૫૨

દીસે મૂર્તિયો પણ શુભ તેવી, નયણાં છરે નિર્ઝતાં એવી;
 વાલા આવું મંદિર વરતાલ, ક્યારે કરશો કૃપાથી કૃપાળ...૫૩
 આવી મૂર્તિયો મોટિ વિશેષ, ક્યારે પધરાવશો પરમેશ;
 સુણી બોલિયા શ્રીધનશ્યામ, થશે ત્યાં પણ મોટેરું ધામ...૫૪
 મોટી મૂર્તિયો સ્થાપશું ત્યાંય, તમે રાજુ રહો મનમાંય;
 ચૈત્ર માસમાં આવશું જ્યારે, પાયો નખાવશું તહાં ત્યારે...૫૫
 સુણી રાજુ થયા તેહ જન, જાણ્યાં શ્રીજનાં અચળ વચન;
 બિજે દિવસ કાંકરિયાની પાળે, કરી ચોરાશી દીનદયાળે...૫૬
 પ્રગણાનાયે^૧ વિપ્ર અપાર, જમવા આવ્યાં નર અને નાર;
 ઘૂત સેંકડો મણ તો વાવરિયું, કૃષ્ણે અદ્ભુત તે કામ કરિયું...૫૭
 એવી લીલા કરીને અપાર, કર્યો શ્રીપુરમાં જેજેકાર;
 પંચમી દીન અપરાહ્નકાળ^૨, ગયા જેતલપુર જનપાળ...૫૮
 રાત વાસો રહીને સિધાવ્યા, ધર્મનંદન ધોળકે આવ્યા;
 રહ્યા મંદિરમાં તહાં રાત, પછી ઉઠીને ચાલ્યા પ્રભાત...૫૯
 ગયા ગણોશ ધોળકું જ્યાંય, પોઢ્યા ગણપતિના સ્થાનમાંય;
 રહ્યો ચાર ઘડી દિન જ્યારે, રહ્યા રાયણોમાં જઈ ત્યારે...૬૦
 તહાં બે દિન રાખિ મુકામ, ગયા ત્યાં થકી બળોલ ગામ;
 હરિ ત્યાંથી પધાર્યા હડાળે, દીધાં દર્શન દીનદયાળે...૬૧
 વાટમાં કરતા વિશ્રામ, ગયા સારંગપુર સુખધામ;
 વિચર્યા ત્યાંથી વિશ્વવિહારી, ગયા ગઢપુર શ્રીગિરિધારી...૬૨

પુષ્પિતાગ્રા :

ઇથિ નરયુત કૂણ કેરિ સારી, સુખકર થાપિત શ્રીપુરે મુરારી;
 ચિતવન કરતાં જ તે ચરિત્ર, પ્રભુપદ પ્રેમ વધે પુરો પવિત્ર...૬૪
 ઈતિ શ્રીવિહારીલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીનગરે નર-
 નારાયણસ્થાપનનામ દ્વિતીયો વિશ્રામ: ॥૨॥

પૂર્વછાયો :

વૃં મંદિર વરતાલમાં, ભક્તિપુરે કર્યું ભલિ ભાત;
 તેણ કથા તમને કહું, ભૂપ સુણો અભેસિંહ ભાત...૦૧
 કર્યો ઉત્સવ કુલદોળનો, ગાઢપુર વિષે ગુણ જાણ;
 ચૈત્રમાં વરતાલે જવા, પરમેશ્વરે કીધું પ્રયાણ...૦૨
 પછી પ્રભુ ત્યાંથી પરવર્યા, સાથે લઈને સર્વ સમાજ;
 જવા ખાયરે ઉગામેડિયે, રાત રાખિયા શ્રીમહારાજ...૦૩

ચોપાઈ :

તંબુ ખેતરમાં ઉભા કર્યા, તહાં ઉતારા સર્વના ઠર્યા;
 જવા ખાયરે દીધી રસોઈ, જમ્યા સૌ તેણનો ભાવ જોઈ...૦૪
 રાતે ગાડા ઉપર ગિરધારી, પોઢવા સારી રીતે સુખકારી;
 સૂતા બીજા જનો આસપાસ, વારાફરતી તે જાગતા દાસ...૦૫
 જયારે વિતી ગઈ મધ્યરાત, બની એ સમે અદ્ભુત વાત;
 એક પુરુષ મણિમાળે^૧ ભરીયો, તહાં આકાશમાંથી ઉતરીયો...૦૬
 પ્રભુને બહુ પ્રણમીને તેણ, ગયો આકાશમાં ફરિ એહ;
 પ્રભુને પછી પૂછિયું દાસે, કોણ આવ્યું હતું આપ પાસે...૦૭

કહે કૃષ્ણ તે ચંદ્રમા આવ્યા, તારામંડળને સાથે લાવ્યા;
 કરી દર્શન તે પાછા ગયા, સુણિ વિસ્તિત સૌ જન થયા...૦૮
 પ્રભુ પરવર્ય પાછલી રાતે, પહોંચ્યા કારિયાણિ પ્રભાતે;
 વસ્તા ખાચરને દરબાર, ઉતર્યો જઈ વિશ્વાધાર...૦૯
 જમી સભા સજી મહારાજે, જેમ ઉદુગણમાં શશિ છાજે;
 ધર્મ ભક્તિ ને જ્ઞાનની વાત, કરી અક્ષરાધીશે અધાત^૧...૧૦
 તહાં કેરિનો ટોપલો ભર્યો, કોઈ ભક્તજને ભેટ કર્યો;
 વસ્તા ખાચરનો સુત જેહ, જઈતો^૨ ત્રણ વર્ષનો તેહ...૧૧
 તેની કોટમાં ઉતરી હતી, નવસેં રૂપૈયાની કીમતી;
 હસી બોલિયા તે પ્રત્યે હરી, આપું કેરી જો આપો ઉતરી...૧૨
 ત્યારે તેણે તે ઉતરી દૈને, લીધી કેરી બહૂ રાજ થૈને;
 જનો પ્રત્યે બોલ્યા ભગવાન, આને ઉતરિનું નથી જ્ઞાન...૧૩
 બાર હજાર લોક ધરાય, એટલી કેરી છે એહ માંય;
 પણ એક જ કેરીને સાટે, આપી ઉતરી અજ્ઞાન માટે...૧૪
 તેમ જે જનને ન જણાય, પરમેશ્વરનો મહિમાય;
 તે તો તુચ્છ વિષયસુખ લે છે, પરમેશ્વરને તજિ દે છે...૧૫
 એહ આદિક જ્ઞાનની વાત, કરી એ સમે હરિયે અધાત;
 પછી પોઢી રવ્યા પ્રભુ રાતે, જવા તૈયારી કીધી પ્રભાતે...૧૬
 વસ્તેભક્તે કખું નામી શીશ, જમી ચાલજો શ્રીજગદીશ;
 બોલ્યા રાધવ નામે પટેલ, મારે ધેર જમો રંગરેલ...૧૭
 અતિ આગ્રહ બેયનો ભાણી, બોલ્યા મધુર વચન વનમાણી;
 કરો બેયને ધેર રસોઈ, જમશે આંહિ ને તહાં કોઈ...૧૮

વેરાભાઈયે દાતણ આશે, જોયું તે સ્થળમાં ચારે પાસે;
 વસ્તા ખાચરને પાણિયારે, ઘણાં દાતણ દીડાં તે વારે... ૧૬

તેહ પુછ્યા વિના એક લીધું, સરોવરતટ જઈ તેહ કીધું;
 કરી સ્નાન કિયા નિત્ય કરી, ગયા જે સ્થળમાં હતા હરિ... ૨૦

લીધું દાતણ વણપુછે જેહ, મનમાં આવ્યું સાંભરી તેહ;
 એ તો ચોરિ કરી કહેવાય, એવું જાણી અતી પસતાય... ૨૧

હરિને કહ્યું જોડીને હાથ, હું તો નિયમ ચુક્યો છું નાથ;
 પુછ્યા વગર મેં દાતણ લીધું, તે તો કામ ચોરી તણું કીધું... ૨૨

એહ પાપ નિવારણ થાય, પ્રભુ એવો બતાવો ઉપાય;
 સુણી બોલીયા સુંદરશ્યામ, સંતવર્ણી જે છે એહ ઠામ... ૨૩

દશ દશ દંડવત સૌને કરો, ભૂલ્યો ભૂલ્યો છું એમ ઉચરો;
 હરિભક્તને પણ પંચ પંચ, દંડવત કરો શંકા ન રંચ... ૨૪

તેથી પાપ જશે ઉત્તરીને, કરશો નહિ એવું ફરીને;
 પછી વેરાજ્યે તેમ કર્યું, તેનું પાપ તો તેથી ઉત્તર્યું... ૨૫

બોલ્યા ભક્તિતનુજ ભગવંત, સુણો સૌ સતસંગી ને સંત;
 વાત કરજો આ સઘળે પ્રસિદ્ધ, ચોરી કરવી નહિ કોઈ વિધ... ૨૬

ધણિયાતું જે દાતણ જેવું, તેને પૂછ્યા વિના નવ લેવું;
 સગા બાપની પણ ચીજ એવી, તેની મરજિ વિરુદ્ધ ન લેવી... ૨૭

છાની રીતે જે ચોરીને લેશો, જમ તેને ઘણો દંડ દેશો;
 કોઈ ચોરી કરી એવી રીતે, વાવરે પ્રભુ અર્થે જો પ્રીતે... ૨૮

પ્રભુનો કોપ તે પર થાય, નિશ્ચે તે જન નરકમાં જાય;
 પ્રભુને અતિ વાલો છે ધર્મ, મનમાં એવો જાણવો મર્મ... ૨૯

પ્રભુનો ભરવાને ભંડાર, કરે ધર્મનો ભંગ લગાર;
 જાણવો જન તે મહાપાપી, ભલે હોય તપસ્થિ તથાપી... ૩૦

પુષ્પિતાગ્રા :

ધરમતનુજ ધર્મ થાપવાને, ધરિ નરદેહ અધર્મ કાપવાને;
 હરિજન થઈ પાપ પંથ જાય, હરિજન તેહ નહિ કદી ગણાય...૩૧
 ઈતિ શ્રીવિહારીલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિકારિયાણી
 પુર-વિચરણાનામ તૃતીયો વિશ્રામઃ ॥૩॥

પૂર્વછાયો :

કૂપાનિધિ કારિયાણિયે, જમી ચાલીયા જગદાધાર;
 સુંદરિયાણે સંચર્યા, આવ્યા હરિજન સામા અપાર...૦૧

ચોપાઈ :

વાજતે ગાજતે પધરાવ્યા, સૌને સારા ઉતારા અપાવ્યા;
 ડોસા ખાચરને દરબાર, ઉતર્યા પ્રભુ પ્રાણઆધાર...૦૨
 લીંબડો હતો ત્યાં ફળિયામાં, સત્ત્વા ત્યાં સજી તેહ સમામાં;
 બેઠા સંત તથા હરિજન, બોલે શ્રીહરિ મધુર વચન...૦૩
 ભગા શેઠનો સુત પીતાંબર, જેની સાત વરસની ઉમર;
 તેણે કીધા આવીને પ્રશામ, જોઈ બોલિયા સુંદરશ્યામ...૦૪
 મન નિર્મળ છે અતિ આનું, નેણમાં ઝળકે નથી છાનું;
 સતસંગી ઘણો સારો થાશો, ઘણા જન માંછિ મુખ્ય ગણાશે...૦૫
 એવામાં વના શેઠને ધેર, કર્યો વળિયે થાળ સુપેર;
 વના શેઠે કદ્યું શીર નામી, ચાલો જમવાને અંતરજામી...૦૬
 પછી જમવા પધાર્યા જીવન, વના શેઠ તણે જ સદન;
 મોજડીયો મુકી ફળિયામાં, અવિનાશી ગયા ઓરડામાં...૦૭

ભગાશેઠ તનુજ પીતાંબરે, દીઠી મોજડી એ અવસરે;
 જાણ્યું કોઈક આ લઈ જશે, માટે રાખું હું સાચવી પાસે...૦૮
 પછી મોજડીયો તે ઉપાડી, નિજ અંગરખામાં સંતાડી;
 જમી ઉઠિયા જીવન જ્યારે, લાગ્યા મોજડી શોધવા ત્યારે...૦૯
 ત્યારે પીતાંબરે કરી હાસ, મુકી મોજડી શ્રીહરિ પાસ;
 જેઈ રાજ થયા મુનિનાથ, મુક્યો તેહને મસ્તકે હાથ...૧૦
 પછી જૈને તળાવની પાળે, સભા ત્યાં કરી દીનદયાળે;
 બેઠા સત્સંગી ને બેઠા સંત, કરે પ્રશ્ન ઉત્તર ભગવંત...૧૧
 બ્રહ્મઆનંદની વૃષ્ટિ થાય, કાંઈ ઉપમા કહી નવ જાય;
 દોઢ પોર રાત^૧ ગઈ તોય, ત્યાંથી ઉઠવા ઈચ્છે ન કોય...૧૨
 ત્રિભુવનપતિ બોલિયા ત્યારે, સુઓ સંતો જઈને ઉતારે;
 હરિજન પણ ગામમાં જાઓ, અમ પાસે થોડાક રોકાઓ...૧૩
 અહિ વાય છે સારો પવન, અમે તો આંહિ કરશું શયન;
 ચોકી પેરા તણો બંદોબસ્ત, તમે કરજો મળીને સમસ્ત...૧૪
 સુણી આજ્ઞા ચડાવીને માથે, કર્યું એ રીતે સૌ જન સાથે;
 તહાં પોઢી રહ્યા પ્રભુ રાતે, પછી ઉઠીને ચાલ્યા પ્રભાતે...૧૫
 હરિભક્ત વળાવાને આવ્યા, ગાઉ સૂવિ તો સાથે સિધાવ્યા;
 વળો એમ કહ્યું વારે વારે, સત્સંગી વળ્યા સહુ ત્યારે...૧૬
 પ્રભુ વેજળકે રૂડી પેર, ઉત્તર્યા ભીમ પંડ્યાને ઘેર;
 હરિભક્તે રસોઈ કરાવી, જમ્યા સૌ મનમાં મુદ લાવી...૧૭
 પછી ધોળકે જઈ રહ્યા રાત, ત્યાંથી પરવર્યા ઉઠી પ્રભાત;
 ચાલ્યા જેતલપર ઘનશ્યામ, આવ્યું ત્યાં વચ્યમાં એક ગામ...૧૮

હતા વાઢ^૧ ત્યાં શેલડી તણા, કોલ^૨ ફરતા હતા તહીં ઘણા;
 સુરા ખાયરે જૈ જોયું ધારી, ધોળી શેલડીયો દિઠી સારી...૧૮
 એના અંતરમાં એમ આવ્યું, શેલડી શ્રીહરિને ધરાવું;
 વાઢના પતિને કહિ વાત, હરિ આવ્યા છે આંહિ સાક્ષાત...૨૦
 તેનું સ્વામિનારાયણ નામ, કર્યો છે જાડ હેઠે વિરામ;
 સંત હરિજન છે ઘણા સાથે, પ્રભુ રાજ થશે તમ માથે...૨૧
 આપો શેલડીયો મુલ લૈને, પ્રભુને હું ધરાવીશ જૈને;
 વાઢવાળો બોલ્યો વેણ સારાં, ધન્ય ભાગ્ય છે આજ અમારાં...૨૨
 ક્યાંથી આંહિ આવે જગદીશ, ભેટ શેલડી હું જ કરીશ;
 પછી શેલડીનું ગાહું ભર્યું, જૈને શ્રીહરિને ભેટ કર્યું...૨૩
 સાંઠા કૃષ્ણો કર્યા અંગિકાર, વેંચ્યા નિજજનને તેહ વાર;
 ત્યાંથી ચાલિયા સૌ જન સાથ, ગયા જેતલાપુર જગનાથ...૨૪
 રહ્યા શ્રીહરિ ત્યાં જઈ રાત, સેવ્યા ભક્તજનને ભતી ભાત;
 ગંગામાયે કર્યો તહાં થાળ, જમ્યા જીવન જન પ્રતિપાળ...૨૫
 બીજે દિવસ તળાવની પાળે, સભા સારી સજી વૃષલાલે;
 મેમદાવાદના તેહ ઠામ, આવતા હતા દુર્લ્લભરામ...૨૬
 હતા ધોડી ઉપર અસવાર, પ્રભુ પાસે જવાનો છે ખાર;
 ધોડી જવા લાગી ગામ ભણી, બેંચે દુર્લ્લભરામ તો ઘણી...૨૭
 એવું જોઈને સુંદરશ્યામ, સભાજનને કહે તેહ ઠામ;
 જુવો ભક્તો તમાસો આ કેવો, દેવા યોગ્ય છે દદ્ધાંત જેવો...૨૮
 દ્વિજને આવવું છે તો આંહીં, ધોડી લૈ જાય છે ગામ માંહી;
 બળ દુર્લ્લભરામમાં હશે, તો તે આ સભા પાસ આવશે...૨૯

ધોડીનું બળ જાણું જણાશે, તો તે ગામ ભણી લઈ જાશે;
 તેમ જે બળીયો જીવ હશે, તે તો અક્ષરધામમાં જશે...૩૦
 બળ ઓછું હશે જેહમાંઈ, માયા ખેંચી જશે તેને ક્યાંઈ;
 પછી જોરથી દુર્લ્લભરામ, આવ્યા જ્યાં હતા શ્રીધનશ્યામ...૩૧
 પ્રશાસ્યા પ્રભુને પગે જ્યારે, ધન્ય ધન્ય બોલ્યા હરિ ત્યારે;
 કહું એવી જ રીતે સદાઈ, માયાને તમે જીતજો ભાઈ...૩૨
 વળી બોલિયા શ્રીહરિ વાત, તમે સાંભળો સૌ જનજત;
 પ્રભુને છે તો એવો વિચાર, સૌને ઉતારવા ભવપાર...૩૩
 પણ જીવના અવળા સ્વભાવ, તેથી બુડી મરે છતાં નાવ;
 કહું છું તેનું દશાંત એક, સર્વ સાંભળો રાખી વિવેક...૩૪
 એક વાદી^૧ હતો નદી તીર, નદીમાં પુર આવેલું નીર;
 લીધો સર્પનો કંડીયો માથે, હતું બકરું તે ઉપાડ્યું હાથે...૩૫
 ખલે માંકડાને તો બેસાર્યું, ત્રણેને પાર લઈ જવા ધાર્યું;
 જ્યારે કેડ સમે જળે આવ્યો, મર્કટે^૨ ત્યાં સ્વભાવ જણાવ્યો...૩૬
 ઢાંકણું કંડીયાનું ઉધાડ્યું, ત્યારે સર્પે સ્વરૂપ દેખાડ્યું;
 વશ્ય જાતિસ્વભાવને થઈ, પડ્યો મર્કટ ઉપર જઈ...૩૭
 માંકડાંની મતિ પણ જુદી, પડ્યો પાણી વિષે જઈ કુદી;
 બકરું પણ તે બુદ્ધિહીન, ન રહ્યું જ વાદીને આધીન...૩૮
 જોરે કુદી પડ્યું જળમાંઈ, ગયાં તે રીતે ત્રણે તણાઈ;
 વાદીયે તો લેવા માંડયાં સાથે, પણ એકે રહ્યું નહિ હાથે...૩૯
 ગયાં તેને સ્વભાવે તણાઈ, તેમાં વાદીનો વાંક શો ભાઈ;
 તેમ જીવને ભવજળપાર, તારવાનો પ્રભુનો વિચાર...૪૦

પણ પોતપોતાને સ્વભાવે, જીવ સંસારમાં જંપલાવે;
 એવી વાત ધણી ધણી કરી, હરિભક્તોયે હૈયામાં ધરી...૪૧
 ગઢાનો નાથો ભાવસાર, હતો હાસ્યવાણી બોલનાર;
 તેણે ક્રૌતકી^૧ વાણી કરીને, ધણી વાર હસાવ્યા હરિને...૪૨
 એમ કરતાં ગઈ મધ્યરાત, પછી પોઢી રહ્યા જગતાત;
 પોઢ્યા સંત જઈને ઉતારે, વળી સર્વ તે ઉઠ્યા સવારે...૪૩

પૂર્વછાયો :

જેતલપુરમાં જગપતિ, વરસ્યા બેય દિવસ નિશિ વાસ;
 સુખ દીધાં સત્તસંગિને, કર્યો જ્ઞાનનો અધિક પ્રકાશ...૪૪

ચોપાઈ :

સુખ સત્તસંગિને દીધું જેહ, મુખે વર્ણન થાય ન તેહ;
 પછી ત્યાંથી પ્રભુજી સિધાવ્યા, મેમદાવાદમાં હરિ આવ્યા...૪૫
 ત્યાંથી વાલો આવ્યા વરતાલ, ધર્મરક્ષક ધર્મનો લાલ;
 ઉતર્યો હરિમંડપ માંય, બીજા સર્વે ધટે જેમ જ્યાંય...૪૬

પુષ્પિતાગ્રા :

વૃષસુત ઉપદેશ નિત્ય દે છે, નિજજનનાં મન શુદ્ધ તે કરે છે;
 અતિશય હરિ છે દયાળુ એવા, નહિ નહિ કોઈ કૃપાળુ કૃષ્ણ જેવા...૪૭
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિ-
 વૃત્તાલયઆગમનામ ચતુર્થો વિશ્રામઃ ॥૪॥

પૂર્વછાયો :

આવ્યો સમૈયો નવમીનો, આવ્યા એ સમે સંધ અપાર;
આનંદથી ઉત્સવ કર્યો, વરત્વો તે જ્યજ્યકાર...૦૧

ચોપાઈ :

નાવા ધારુસરે જવા કાજે, ઉર ઈચ્છા કરી મહારાજે;
અતિ સારી સજી અસવારી, ચાલ્યા ધારુસરે ગિરધારી...૦૨
કરી સ્નાન દીધાં બહુ દાન, સભા પાળે સજી ભગવાન;
જહાં બેઠક છે ભલી આજ, બિરાજ્યા તહાં શ્રીમહારાજ...૦૩
એક પાસે બેઠા સહુ સંત, બીજે હરિજન બેઠા અનંત;
જ્ઞાન વૈરાગ્ય સંબંધી વાત, લાગ્યા કરવા શ્રીજી સાક્ષાત...૦૪
આવ્યો વાંદરો એક એ ટાણો, ઠેકી જાડે ચડ્યો તે ઠેકાણો;
કાઠિયો તેનું જોઈ વદન, બોલવા લાગ્યા મર્મ વચન...૦૫
રામચંદ્ર પાસે હનુમાન, નળ નીલ હશે આ સમાન;
પણ રાક્ષસ સાથે તે વાર, લડ્યા હાથે ધરી હથિયાર...૦૬
હશે આવા કે તે હશે કેવા, જેણે જીત્યા ઈન્દ્રજિત જેવા;
પછી શ્રીજીને પુછી તે વાત, ત્યારે બોલ્યા પ્રભુ સાક્ષાત...૦૭
હતા વાનર જાતે તો આવા, થયા સમરથ તે જુદ્ધે જાવા;
એ તો ઈશ્વર ઈચ્છાથી જાણો, બળ પૂરણ પામ્યા પ્રમાણો...૦૮
કહે કાઠિયો આને બોલાવો, કિયા કાંઈ તે પાસે કરાવો;
અમને તો તે વાત મનાય, નહિ તો મન સંશય થાય...૦૯
એવું સાંભળી એ સમે હરી, સમશા આંગળી તણી કરી;
તેથી વાંદરો ઉતર્યો હેઠો, સભામાં હરિ સન્મુખ બેઠો...૧૦

માણા આપી તેને કૃપાનાથે, લઈ ફેરવવા લાગ્યો હાથે;
 વળી રામકથાની ચોપાઈ, બોલવા લાગ્યો તે ગાઈગાઈ...૧૧
 સુણી રાજુ થયા જન સહુ, વળી અચરજ પામિયા બહુ;
 કહે કાઠી સુણો મહારાજ, લધુ દેહ દીસે એનો આજ...૧૨
 પ્રૌઢ ^૧ પર્વત કેમ ઉપાડ્યો, મોટો સંશય એહ મટાડો;
 પછી શ્રીહરિએ જોયું સામું, વૃદ્ધિ વાનરનું તન પાસ્યું...૧૩
 જોતાં એવું દીહું સહુ સાથે, જાણો પર્વત લીધા છે હાથે;
 કપિ આકાશ મારગે ચાલ્યો, ગયો ક્યાં તે તો કોઈએ ન ભાય્યો...૧૪
 જન સૌ થયા વિસ્મિત ત્યાંય, જાણ્યો ઈશરનો મહિમાય;
 વાણી કાઠિયોએ ત્યાં ઉચ્ચારી, પ્રભુ અકળિત માયા તમારી...૧૫
 એવામાં કોઈ નાગડા બાવા, દશ બાર મળી તહાં આવ્યા;
 પ્રભુને તેણે કીધા પ્રણામ, બેસાર્દી પ્રભુએ એક ઠામ...૧૬
 બોલ્યો તે માંહિથી એક બાવો, સીધાં પાકાં અમોને અપાવો;
 અમે આપનું સાંભળિ નામ, આવ્યા આપ આગળ એહ ઠામ...૧૭
 સુણી બોલિયા શ્રીભગવાન, શાનવાત સુણો ધરિ કાન;
 તમે ત્યાગીનો પાળો છો ધર્મ, પણ મનમાં વિચારો ને ધર્મ...૧૮
 તજે નારીને અષ્ટ પ્રકારે, ધનને હાથમાં નવ ધારે;
 રસકસ ન જમે કદી માગી, ત્યારે તેને કહિયે ખરો ત્યાગી...૧૯
 ફર્યે નજીન ત્યાગી કહેવાય, શ્વાન ગર્દભ ત્યાગી ગણાય;
 ગાંજા ભાંગ પીને ભુંકું બોલે, તે તો જાણવો ગર્દભ ^૨ તોલે...૨૦
 પગ ચંપાવે નારિયો પાસે, કેમ ત્યાગી તેને કહેવાશે;
 ફરે નજીન સીધાં માગી ખાય, એ તો પેટ ભર્યાના ઉપાય...૨૧

તમે જો જીવનું શ્રેય ઈચ્છો, શાસ્ત્ર સાંભળિને ધર્મ પ્રીણો;
 એવી વાત કરે છે જ્યાં શ્રીજી, બની એ અવસર વાત બીજી... ૨૨
 ભાદરા ગામના રહેનાર, ભક્ત રત્નો હતા એહ ઠાર;
 તેને થૈ સમાધી તેહ ટાણે, પડ્યા થૈ ગતપ્રાણ^૧ પ્રમાણે... ૨૩
 બાવાએ તેની નાડી તપાસી, પણ ચાલતી ક્યાંઈ ન ભાસી;
 જોઈ અચરજ પામિયા બાવા, લાગ્યા શ્રીહરિના ગુણ ગાવા... ૨૪
 બોલ્યા કોઈ તો જોડીને હાથ, કરો આજ્ઞા હવે કાંઈ નાથ;
 ત્યારે બોલિયા જગળુંન, તમે માનો જો મારું વચ્ચન... ૨૫
 તમે ત્યાગી જેવાં વસ્ત્ર ધરો, પાળો ત્યાગી તણો ધર્મ ખરો;
 રહો સંતની સાથે સુજાણ, તેથી થાણે તમારું કલ્યાણ... ૨૬
 એવી સાંભળી શુદ્ધ વારતા, તેમાં જેહ દૈવી જીવ હતા;
 તેઓએ તો ધર્યી વસ્ત્ર ત્યાંય, રહ્યા સંતના મંડળ માંય... ૨૭
 બીજા પાકાં સીધાં લઈ ગયા, આસુરી હતા તે કોધી થયા;
 લીધા વગર ગયા તે રિસાઈ, થયા ગાભરા^૨ મનમાં મુંજાઈ... ૨૮
 સભામાં જે ખરા હતા ભક્ત, તે તો શ્રીહરિમાં જ આસક્ત;
 તેણે મૂરતીમાં મન પ્રોયું, બાવા સામું જરીયે ન જોયું... ૨૯
 પણ કાચા હતા ભક્ત જેહ, બાવા સામું જોતા હતા તેહ;
 શ્રીજીયે તેઓને છેલીવારે, શીખામણનાં વચ્ચન કહ્યાં ભારે... ૩૦

ઉપજાતિ : દષ્ટિ નિયમમાં રાખવા વિષે :

રહે ન દષ્ટી નિયમે જ જેની, અજ્ઞાનતા જાણવિ એ જ તેની;
 પ્રભુનિ મૂર્તી તજી દષ્ટિ જાય, તે શુદ્ધ સત્સંગિ નહીં ગણાય... ૩૧
 કથા સુણે કે ધર્યું હોય ધ્યાન, બેઠો દિસે તે બકની સમાન;

જો શાન કે નારી તહાં જણાય, તો દસ્તિ ખેંચાઈ તહાં જ જાય...૩૨
 એકાગ્ર ચિત્તે જ થવું કથામાં, દસ્તી જવા દેવિ નહીં વૃથામાં;
 ન વાત બીજી કરવી જ કાંઈ, જો માલ જાણો હરિભક્તિ માંઈ...૩૩
 એકાગ્ર થૈ તીરઘડાની^૧ રીતે, ભક્તિ વિષે લીન થવું જ પ્રીતે;
 રાજી તણી ફોજ તહાંથી જાય, વાળુંત્રના નાદ નહીં સુણાય...૩૪
 એવી જ રીતે શ્રવણાદિ ભક્તિ, ભક્તો કરે ઉત્તમ જાણી જુક્તિ;
 ત્યારે જ તે ભક્તિ ખરી ગણાય, પ્રભૂજિ તેને જ પ્રસન્ન થાય...૩૫
 દેવી તણાં દર્શન કાજ જાય, જોડા મુકે ત્યાં મન તો રખાય;
 બોલે દિશા બે ભણિ તર્તખેવ, ત્વમેવ માતા ચ પિતા ત્વમેવ...૩૬
 કરે નહીં દર્શન એક ચિત્તે, ખેંચાય બીજે મન એવિ રીતે;
 કીધું ભલે દર્શન તે ન કીધું, ન દેવતાયે પણ માનિ લીધું...૩૭
 પૂજા કરે ને મુખથી ન બોલે, તથાપિ તેનું મન ક્યાંઈ તોલે;
 મુંગાનિ પેઠે સમશા^૨ કરે છે, તેવા ઘણા ઢોંગ જનો ધરે છે...૩૮

શાર્દૂલવિકીડિત :

ન્યાયાધીશ દ્વિજાતિ એક પ્રતિમા પૂજા ભલી રાખતો,
 તે પૂજા સમયે મુનિત્રત ધરે જીબે નહીં ભાખતો;
 પૂછ્યું કારકુને જ ખુનિ જનને શીક્ષા શિ કીજે જઈ,
 મૂત્રનિ નિજની જનોઈ વતિ ત્યાં દેખાડી ફાંસી દઈ...૩૯

પુષ્પિતાગ્રા :

કરિ ઘણિ હરિયે સુ એવિ વાત, સુણિ સમજયા હરિભક્ત સર્વ આત;
 પ્રભુ સનમુખ સૌ રહે જ જોઈ, નજર બિજે ન ધરે કદાપિ કોઈ...૪૦
 વૃષસુત હરિનાં ઘણાં ચરિત્ર, અચરજકારિ અને વળી વિચિત્ર;

પરમતજન એહ સાક્ષિ આપે, નિજમત છોડિ દિધા પ્રભુપ્રતાપે...૪૧
 પછી પ્રભુ નિજમંદિરે પધાર્યા, નિજજન મોદ વિશેષ ત્યાં વધાર્યા;
 વરણન બધિ વાતનું કરાય, અતિ વિસતારથિ શ્રેષ્ઠ ગ્રંથ થાય...૪૨
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિવૃત્તાલયે
 શ્રીહરિનવમીઉત્સવકરણનામ પંચમો વિશ્રાંમ: ॥૫॥

પૂર્વધાર્યો :

વિત્યો સમૈયો જે સમે, સહુ સંઘ ગયા નિજગામ;
 ભક્ત મળી વરતાલના, કહે પ્રભુને કરિને પ્રણામ...૦૧
 હે પ્રભુ આપે કહ્યું હતું, વહું મંદિર થશે વરતાલ;
 આવશું ચૈતર માસમાં, કરાવશું આદર તે કાળ...૦૨
 કરો આદર કલુણાનિધી, પાળો વચન વિશ્વાધાર;
 શ્યામે તે વિનતી સાંભળી, કર્યો મંદિર કરવા વિચાર...૦૩
 નરનારાયણની હતી, સ્થાપી મુરતિયો બે જેહ;
 પુરવમાં જ્ઞાનકૂપથી, ઓરડીમાં ધરાવી એહ...૦૪
 પ્રથમ પધરાવી હતી, તેહ મુરતિયો જેહ ઠાર;
 ખાતમુહૂર્ત મંદિર તશું, ધાર્યું ત્યાં કરવા કરતાર...૦૫
 શાણા સલાટ તેડાવિયા, શિલ્પશાસ્ત્રમાં શ્રેષ્ઠ પ્રમાણ;
 પુરુષોત્તમ વટનગરના^૧, એહ આદિક આવ્યા સુજાણ...૦૬
 શ્રીહરિયે કહ્યું શિલ્પિને, તમે છો શુભ શિલ્પ સુજાણ;
 સરસ મંદિરનું કરો, એક ચિત્ર સુખુદ્ધિ પ્રમાણ...૦૭
 તે સુષિણે શિલ્પી કહે, નહિયાદ વિષે એક ઠામ;

દેરું નારાયણ દેવનું, ધણું સરસ છે ધનશ્યામ...૦૮
 એવું જો રચિયે આ સ્થળે, જોવા જોગ્ય જરૂર જણાય;
 કારિગરી કરશું અમે, જેવી એથિ અધિક વખણાય...૦૯
 તે સુણી શ્રીહરિ ઉચ્ચર્યા, કેવું મંદિર છે છબિદાર;
 જોવા જશું નિયાદમાં, એમ કહિ થયા તૈયાર...૧૦
 શિલપિ જનને સાથ લૈ, તથા શાણા જનો લઈ સંગ;
 પીપરલગ પ્રભુજી ગયા, ધરિ અંગમાં અધિક ઉમંગ...૧૧
 દાવડીયે કુવે જૈ કરી, પિંડું હરિયે જળ હરખાઈ;
 દર્શન કરવા આવિયા, જોરાભાઈ ને ગોવિંદભાઈ...૧૨
 તે બેય જણ ત્યાં બોલિયા, ભલો કુવો અમારો એહ;
 તેનું તમે જળપાન કરીને, પાવન કીધો તેહ...૧૩
 પછી પ્રસાદિનું નીર લઈ, બેયે નાઘું કુવા મોઝાર;
 પીનારની મતિ પવિત્ર થાવા, એવો કીધો ઉપકાર...૧૪
 ત્યાંથી પ્રભુજી પરવર્યા, ગામ સમીપ છે વડ જ્યાંય;
 છાયા જોઈ છબિલાજિયે, ધોડિ ઉભિ રાખી જઈ ત્યાંય...૧૫
 ભક્ત ભલા તેહ ગામના, આવ્યા હરખભર્યા તેહ ઠામ;
 એક તો કહું કાનદાસજી, તથા રાયજી બેનાં નામ...૧૬
 દ્યાળ રણછોડાસજી, વાલોભાઈ ને વેણીભાઈ;
 ગલાભાઈમાં ગુણ ધણા, એહ આદિક આવ્યા ધાઈ...૧૭
 ચોકું પકડ્યું ધોડિનું, કહું ચાલો પ્રભૂ પુરમાંય;
 કૃષ્ણ કહે મહાદેવની, આ છે જગ્યા ઉત્તરશું ત્યાંય...૧૮
 ત્યાં જ ઉતારો કરાવિયો, લાવ્યા રાયજીભાઈ પલંગ;
 દર્શન કરિ મહાદેવનાં, તહાં બિરાજ્યા શ્રીરંગ...૧૯

વિપ્ર પવિત્ર બોલાવિને, થાળ કરાવિયો તૈયાર;
 ભાવ જોઈ હરિભક્તનો, જમ્યા જીવન જગદાધાર...૨૦
 રૂપૈયા સાઈ સમર્પિને, પૂજી બોલીયો સર્વ સમાજ;
 મંદિર કરો વરતાલમાં, તેમાં વાવરજો મહારાજ...૨૧
 નાથ ગયા નાદિયાદમાં, ગંગારામ ને મોહનરામ;
 એહ આદિક સતસંગિયે, સતકાર કર્યો તેહ ઠામ...૨૨
 પછિ નારાયણ દેવનાં, કર્યો દર્શન જઈ તતકાળ;
 જુક્તિ મંદિરની જોઈને, પછિ વાલો ગયા વરતાલ...૨૩
 શ્રીજ કહે છે શિલ્પિને, નડીયાદનું મંદિર જેહ;
 તેહ થકી વરતાલમાં, અતિ ઉત્તમ કરવું એહ...૨૪
 જાણ^૧ જોષિને તેડાવિયા, જેનું નામ છે ગોવિંદરામ;
 વિદ્વાન બહુ જ વખાણિયે, વસે વાસ તે કેરિયાવિ ગામ...૨૫
 વિપ્ર તેડાવ્યા વેદિયા, ખાતપૂજી કરવા કામ;
 આવ્યા તે તો ઉમરેઠથી, ઘેલાભાઈ હરિભાઈ નામ...૨૬
 સામાન સર્વ મગાવિયો, ખાતપૂજામાં જોઈયે જેહ;
 કુબેરજિયે લાવિ આપિયો, પ્રભુજીને તત્ક્ષણ તેહ...૨૭
 મુહુર્ત શુભ જોવરાવિયું, ખાતપૂજન કરવા કાજ;
 જોશીબાવે જોઈ આપિયું, મન રાજિ થયા મહારાજ...૨૮
 સંવત્ત્ર શતક અદારપર, શુભ અછ્યોતેરાની સાલ;
 ચૈત્ર વિષે શુભ મુહુરતે, ખાતપૂજી કરી વૃષલાલ...૨૯
 બેઠા પૂજન કરવા પ્રભુ, મળ્યો સૌ જનનો ત્યાં સમાજ;
 ધર્યો નારાયણ વર્ણિયે, સર્વ સામાન પૂજન કાજ...૩૦

ધર્મવંશી જન જે હતા, બેઠા તે પણ પ્રભુની પાસ;
દવે નરોતમ પણ હતા, ઉમરેઠમાં જેનો નિવાસ...૩૧
વાજાં વાજે ઉછરંગનાં, સૌને હૈયામાં હરખ ન માય;
વેદ ભષો^૧ વિપ્ર વેદિયા, મળિ માનિની^૨ મંગળ ગાય...૩૨

ખાતપૂજનું ધોળ : ભમરા પે'લો વધાવો મારે આવિયો - એ રાગ છે

સજની આજ દિવસ છે આનંદનો, વરતાલમાં વિશ્વના આધાર રે;

રાજાધિરાજા ખાતપૂજા કરે છે ખાંતથી

અંગે પેહેરીને પીતાંબર ઓપતું,

શુદ્ધ આસને બેઠા સુખકાર રે...રાજાધિરાજાં ૩૩
વાલે વિપ્રની પ્રથમ પૂજા કરી,

આખ્યાં કંકણ કુંડળ ને હાર રે...રાજાધિરાજાં
સ્વસ્તિવાચન વાંચે વિપ્ર વેદિયા,

કરે આશિરવાદના ઉચ્ચાર રે...રાજાધિરાજાં ૩૪
પૂજયા ગણપતિ પૂજયા કુળદેવતા,

પૂજયા વિશ્વકર્માને ધરિ વહાલ રે...રાજાધિરાજાં
કોડે સોનાની કોશ કરમાં ધરી,

ગર્ત^૩ ગાળે છે ગોવિંદ ગોપાળ રે...રાજાધિરાજાં ૩૫
પૂજયા કૂર્મ^૪ ને અરચ્યા અનંતને^૫,

પૂજયા પ્રીતિથી દશે દિગ્પાળ રે...રાજાધિરાજાં
નાખ્યાં ગર્તમાં ફોફળ^૬ ને ફૂલડાં,

નાખી સોનાની મોહોર વિશાળ રે...રાજાધિરાજાં ૩૬
શ્યામે લેલો સોનાનો લઈ સ્નેહથી,

નાખ્યો કર્દમ^૭ કોડે ગર્તમાંય રે...રાજાધિરાજાં

૧.બોલે; ઉચ્ચારે ૨.સ્ત્રીઓ ૩.ખાડો ૪.કાચબાડુપે ધરેલો અવતાર ૫.શેષનાગ ૬.સોપારી
૭.ગારો

સ્થાપી અચળ ઈટ અવિનાશીયે,
 જેજેકાર કરે છે જન ત્યાંય રે...રાજાધિરાજીં ૩૭
 ધાણા ગોળ વે'ચે છે સ્નેહે સર્વને,
 કરે કંકુના ચંદ્રક કપાળ રે...રાજાધિરાજીં
 વે'ચે પાનનાં બીડાં પણ પ્રીતથી,
 આપે પુષ્પના ગુચ્છ પુષ્પમાળ રે...રાજાધિરાજીં ૩૮
 જેને હાથે પાયો નખાયો વિશ્વનો,
 તેને હાથે થયું આ મુહુરત ખાત રે...રાજાધિરાજીં
 થાશે મંદિર મોટું આ મહીતળે^૧,
 આખા વિશ્વમાં તે થશે વિઘ્યાત રે...રાજાધિરાજીં ૩૯
 બીજાં ધામ ધાણાં છે ધરા ઉપરે,
 ભલાં થાશે વળી ભવિષ્યકાળ રે...રાજાધિરાજીં
 સૌથી ઉત્તમ મહીમા આ ધામનો,
 ગણશે મુખ્ય વિશ્વવિહારીલાલ રે...રાજાધિરાજીં ૪૪

ચોપાઈ :

ગીરી રૂગનાથની ભારજાએ, પ્રણમી પ્રભુને જીતબાએ;
 સો રૂપૈયા તણી ભેટ કીધી, દ્વિજને વાલે દક્ષણા દીધી...૪૧
 શિલ્પજાણ હતા તેણ ઠામ, કહું સાંભળો તેણનાં નામ;
 પુરુષોત્તમ ને દામોદર, વટપત્તનમાં જેનાં ધર...૪૨
 શ્રીનગરના કુબેરજી જાણો, હીરાજી મારવાડી પ્રમાણો;
 નડીયાદના કેવળ હતા, મુખ્ય હું એમ સૌ સમજતા...૪૩
 સૌને બોલાવીને મહારાજે, કહું કામ કરો એક આજે;
 સારું ચિત્રો મંદિરનું સ્વરૂપ, એક એકથિ પરમ અનૂપ...૪૪
 ૧.પૃથ્વીમાં

ਨਵ ਸ਼ਿਖਰਨੁੰ ਮੰਦਿਰ ਕਰਵੁਂ, ਮਾਰੁ ਵਚਨ ਅਨਤਰ ਮਾਣਿ ਧਰਵੁਂ;
 ਤੇਮਾਂ ਤੇਜ਼ ਸ਼ਿਖਰ ਮੁੜਿ ਜੇਹ, ਚਿਤ੍ਰੀ ਲਾਵੋ ਤਮੇ ਸਹੁ ਤੇਹ...੪੫
 ਜੇਨੁੰ ਉਤਮ ਚਿਤ੍ਰ ਜਣਾਸ਼ੇ, ਮੁੜਿ ਸ਼ਿਲਵੀ ਤੋ ਤੇਹ ਗਣਾਸ਼ੇ;
 ਮਾਟੇ ਮਨਮਾਂ ਮਮਤ ਬਹੁ ਧਰਜੇ, ਏਕ ਏਕਥੀ ਉਤਮ ਕਰਜੇ...੪੬
 ਸੁਣੀ ਸੌ ਗਥਾ ਆਪ ਉਤਾਰੇ, ਮੁੜਿ ਪ੍ਰਤੇਕ ਥਾਵਾ ਵਿਚਾਰੇ;
 ਅਤਿ ਮਨਮਾਂ ਮਮਤਰਤ^੧ ਥਥਾ, ਰੂਪ ਰੁਚਿਰ^੨ ਚਿਤਰਵਾਨੇ ਰਖਾ...੪੭
 ਮਾਰੁ ਸਰਸ ਕੇ ਸਰਸ ਤਮਾਰੁ, ਏਵੁੰ ਮਮਤਪਣੁ ਮਨ ਧਾਰ੍ਹੁ;
 ਵਟਪਤਨਨਾ ਸ਼ਿਲਵੀ ਬੇਧ, ਏਕ ਸ਼ਿਖਰ ਚਿਤ੍ਰੀ ਲਾਵਾ ਤੇਧ...੪੮
 ਬੀਜੁੰ ਤੋ ਛਿਰਾਛ ਮਾਰਵਾਡੀ, ਚਿਤ੍ਰ ਲਾਵਾ ਪ੍ਰਭੁਨੀ ਅਗਾਡੀ;
 ਕਿਜੁੰ ਤੋ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰਨਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਲਾਵਾ ਤੇ ਸ਼ਧਾਮੇ ਜੋਧਾਂ ਤਪਾਸੀ...੪੯
 ਧਾਮੋਦਰ ਪੁਰਖੋਤਮ ਬੇਧ, ਬੋਲਵਾ ਅਸਲਨਾਂ ਸ਼ਿਖਰੋ ਛੇ ਜੇਧ;
 ਤੇਹ ਸਰਵਨਾ ਮੁਗੁਟ ਸਮਾਨ, ਥਥੇ ਸ਼ਿਖਰ ਆ ਕਲਣਾਨਿਧਾਨ...੫੦

ਛਰਿਗੀਤਥੰਦ : ਸ਼ਿਖਰਪ੍ਰਬੰਧ ਪਛੇਲੇ :

ਸਰੋ ਅਸਲ ਕੂਤ ਧੀਰ ਜਨ ਮਣਿ ਠਿਕ ਖਰਾਂ ਸ਼ਿਖਰੋ ਛਥੇ,
 ਜੁਥ ਸ਼ਿਰ ਮੁਗਟਸਮ ਆ ਜਣਾਸ਼ੇ ਸ਼ਿਖਰ ਸਰਸ ਅਧਿਕ ਥਥੇ...੫੧

ਦੋਹਰੋ :

ਛਵਨ ਬੋਲਵਾ ਜੋਈਨੇ, ਸ਼ਿਖਰੋ ਰਖਾਂ ਰੁਚਿਰ;
 ਮਮ ਤਮ ਮਤ ਰਤ ਥਈ ਤਮੇ, ਰਖਾਂ ਰੂਪ ਮੰਦਿਰ...੫੨

ਸ਼ਿਖਰਪ੍ਰਬੰਧ ਬੀਜੇ : ਅਥ ਪ੍ਰਿਪਦਾਕਾਰੇ ਚਤੁਰਥਪਾਦ ਸਰਵਤੋਭਦ੍ਰ :

ਮਮ ਤਮ ਮਤ ਰਤ ਮਮਤ ਰਖੀ, ਰਤ ਮਮਤ ਰਚਿ ਰੁਚੀਰ;
 ਤਮ ਮਤ ਰਚਿ ਰੂਪ ਰੁਚਿਰ ਤਮ, ਮਤ ਰਚਿ ਰੂਪ ਮੰਦੀਰ...੫੩

੧. ਮਮਤਵਾਣਾ ਕੇ ਹੁੰ ਸੁਨਦਰ ਚਿਤ੍ਰ ਬਨਾਵੁੰ ੨. ਗਮਤੁੰ; ਸੁਨਦਰ

बोल्या मुनिजन जोઈने, नवा शिल्प विद्वान्;
नवा प्रभु शिखरो नवां, नवे नवुं ४ निदान...५४

मोतीदाम छंद : शिखरप्रबंध त्रीजे :

नवा विद्वान् नवा प्रभु एह, नवां शिखरोनि नवी विधि तेह;
थशे चतुरानन^१ देखत लीन, नवीन नवीन नवीन नवीन...५५

शिखरप्रबंध-१

शिखरप्रबंध-२

शिखरप्रबंध-३

पुष्पिताग्रा :

शिखर निरभि दृष्टि ये करीने, अति शुभ लाङ्युं हिराजिनुं हरिने;
सरव उपरि शिल्पि ते ठराव्या, अवर भला त्रश तेय शिल्पि भाव्या...५६
पछी हरिवर आप एक टाणे, रवि उगवा प्रथमे उठी वहाणे;
नियम उचित नित्यकर्म कींधुं, दृढ़ करवा सुठराव चित दींधुं...५७

उपजाति :

बीराजि नारायण मोलमांय, बोलाविया सद्गुरु पांय त्यांय;
मुक्तार्थ गोपाण सुरामदास, नित्यार्थ ने ब्रह्ममुनि स्व पास...५८
निवासी बोचासाण काशिदास, बोल्या प्रभु ते जन सर्व पास;
मंदीरनुं खातमुहूर्त कींधुं, ते काम तो सर्व यथार्थ सिंहुं...५९

રચાવવું મંદિર શ્રેષ્ઠ જેહ, કેને કહો સૌંપવું કામ તેહ ?
 જે રાજનીતિ વ્યવહાર જાણો, છે કોણ એવો નર આજ ટાણો ?...૬૦
 બોલ્યા સુણી મુક્ત મુનિ પ્રમાણ, એ કામમાં બ્રહ્મ મુની સુજાણા;
 પૂર્વાશ્રમે રાજ્યદુવાર સાર, એવા કરેલા બહુ કારભાર...૬૧

પુષ્ટિતાગ્રા :

ચણતર ઉપયોગિ વસ્તુ જેહ, વિવિધ પ્રકાર તણી ઘણીક તેહ;
 અગમ અવનિમાંથિ લાવિ આણો, અવર ન એહ સમાન આજ ટાણો-૬૨
 સુરપતિ સદને સુવસ્તુ હોય, તરત મગાવી શકે જ તેહ તોય;
 જનમન ક્ષણમાત્રમાં રિઝાવે, ધન ઢગલે ઢગલા ઉપાર્જિ^૧ લાવે-૬૩
 સુણિ હરિ મુનિબ્રહ્મને કહે છે, તમ પર ભાર બધોય આ રહે છે;
 મન ધરિ મુજવેણ આંહિ વાસ, વસિ શુભ કામ કરો અનન્યદાસ-૬૪
 સુણિ મુનિ ઉચ્ચર્યા સુજોહિ હાથ, વચનપ્રમાણ કરીશ સ્વામિનાથ;
 જણશ જરૂરની બધી મગાવું, ત્રિભુવન માંહિ જહાં તહાંથી લાવું-૬૫
 પણ મુનિવર અક્ષરાખ્યનંદ, પરમ વિચક્ષણ જેહ છે સ્વદ્ધંદ;
 રહિ અહિ મુજને સહાય થાય, મુજ થક્ક તો શુભ કામ તે કરાય-૬૬
 પછિ મુનિવર નિત્યાનંદ નામે, વચન વિચારિ વધા સુઅહ ઠામે;
 કથિત સુમુનિ બ્રહ્મ કેરિ વાત, મુજ મનમાં ઉતરી ઉંડી અધાત-૬૭
 જણશ નિમિત્ત બ્રહ્મ ક્યાંઈ જાય, ખબર અહીનિ ન તેહથી રખાય;
 થિર ઠરિ અહિ કામને તપાસે, ભડ^૨ મુનિ એહ સુઅક્ષરાખ્ય ભાસે-૬૮
 વળિ કિરતન આદિ કામ ક્યારે, ખપ પડશે મુનિ બ્રહ્મનો તમારે;
 જરૂર સમય અક્ષરાખ્ય જેહ, અહિ તણું કામ તપાસશે જ તેહ-૬૯
 સુણિ મુનિકૃત વાણિનો વિલાસ, હરિ ઉચ્ચર્યા મુનિ અક્ષરાખ્ય પાસ;

૧.ભેગા કરી ૨.સમર્થ; બહાદુર

અહિ રહે કરજો સુકામ એહ, મુનિ ઉર્યાર્ય હું કરીશ કામ તેહ-૭૦
 અવનિ અનિલ^૧ અનિ આપ^૨ વોમ, દશ દિગ્પાળ સુમેઘ સૂર્ય સોમ;
 પ્રભુ તવ વચને રહે સદાય, મુજ થકી કેમ કદાપિ લોપ થાય-૭૧
 પ્રભુ સુણિ મનમાં થયા પ્રસન્ન, મુખ ઉર્યાર્ય મુનિરાજ ધન્ય ધન્ય;
 અતિ તપ તજિ ધામ આ કરાવો, મુનિવર જો મુજને તમે રિઝાવો-૭૨

ઉપજાતિ :

બોલ્યા મુનિ અક્ષર નામ સોય, આનંદસ્વામી પણ આંહિ હોય;
 થશે સહાયી શુભ કામ માંય, તેનેય રાખ્યા હરિયે તહાંય...૭૩

પુષ્ટિતાગ્રા :

સુણિ મુનિજન કેરી સારિ ગાથ, કરિ કરુણા કરુણાનિધાન નાથ;
 મુનિ શિરસિ થયા પ્રસત્ર જેમ, અમ પર શ્યામ થજો પ્રસત્ર તેમ...૭૪
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે વૃત્તાલયે શ્રીહરિ-
 મહામંદિરખાતપૂજનકરણનામ ષષ્ઠો વિશ્રામ: ॥૬॥

શાર્દૂલવિકીડિત :

ગોપાળાખ્ય મુનિ કહે હરિ સુષો આ કામ માટે સહુ,
 બંદોબસ્ત ભલો થયો પણ હવે હું હાથ જોડી કહું;
 જે જે મૂર્તિ મગાવવાનિ મનમાં આપે સુઈછા ધરો,
 તે નારાયણભાઈને ભલિ વિધે આણ્યાનિ આજ્ઞા કરો...૦૧
 તે નારાયણભાઈને પછી તહાં બોલાવિ કૃષ્ણો કહું,
 જે જે હું કહું વાત તે સુણિ તમે લ્યો ચિત ધારી સહુ;
 પૂર્વાભીમુખનું નવે શિખરનું મંદિર થાશે અહીં,
 તે મધ્યે અવતારયુક્ત મુજની મુર્તિ સ્થપાશે સહી...૦૨

૧. પૃથ્વી-વાયુ ૨. જળ (વરુણાદેવ)

લક્ષ્મીએ તપ આ સ્થળે કર્યું હતું તે માટ મધ્યાલયે^૧,
 શ્રીનારાયણ રૂપ મારું છબિ બે છે સ્થાપવી આ સ્થળે;
 શ્રીવૃંદાવનનો વિહારિ પણ હું તે મંદિરે દક્ષિણે,
 રાધાયુક્ત રહીશ રૂપ ધરિને લાલિત્ય સલ્લક્ષણે...૦૩

તે સાથે હરિકૃષ્ણ નામ મુરતી સ્થાપીશ હું માહરી,
 ભક્તોને મુજ રૂપ ધ્યાન ધરવા પ્રત્યક્ષ જેવી કરી;
 સ્થાપું ઉત્તર મંદિરે મુજ પિતા માતાનિ મૂર્તિ ભલી,
 વાસુદેવસ્વરૂપ બાળ મુજનું તે પાસ થાપું વળી...૦૪

ને બીજાં શિખરો તળે સદનમાં જે મૂર્તિયો જાણવી,
 તે મારા અવતારની અતિ ભલી આપે જઈ આણવી;
 શ્રીવારાહ નૃસિંહ શેષશયની ને કૂર્મમૂર્તિ યથા,
 હેતે તેમ હિરણ્યગર્ભ મુરતી મત્સ્યાઘ્યમૂર્તી તથા...૦૫

હેતે શ્રીહનુમાનની ગણપતીની મૂર્તિ મોટી સહી,
 કોડે સ્વર્ણ કરાવજો ઝટ તમે રોકાઈ રે'શો નહીં;
 તે નારાયણભાઈ વેણ સુણિને બોલ્યા સુણો શ્રીહરિ,
 હીરાજ શિલ્પી તણી અતિ મતિ એ કામમાં છે ખરી...૦૬

વાસી શ્રીવટપૂરના ભગુજિ છે તે ચિત્તમાં ચાય તો,
 જો તે બેય કરે સહાય મુજને તે મૂર્તિયો થાય તો;
 શ્રીજાએ પણી તેહ બેય જણને બોલાવિ આજ્ઞા કરી,
 હેતે તે હરિભક્ત બેય હરખી આજ્ઞા શિરે એ ધરી...૦૭

કાશીદાસ કહે કૃપાનિધિ સુણો આ ગામમાં જે વસે,
 તે સૌ જો મળિને સહાય કરશે સૌ કામ તો સિદ્ધશે;
 ગાડાંનો ખપ વાર વાર પડશે તે તો કૃષ્ણિકારનાં,
 તે રીતે વળી કામ ખૂબ પડશે સુતાર લૂહારનાં...૦૮

માટે સૌ હરિભક્તને નિજ કને બોલાવિ આપે કહો,
મોટાં મંદિર કેરું કામ કરવા સર્વે સહાયી રહો;
એવી વાણિ ગમી મહાપ્રભુજિને સત્સંગિ તેડાવિયા,
તેનાં નામ હવે કહું નૃપ સુણો જે મુખ્ય ત્યાં આવિયા...૦૯

આવ્યા દાસ કુબેર જોબન પગી નારાયણાખ્યો ગિરી,
તેઓને હરિએ ભલામણ ભલી તે કામ માટે કરી;
બોલ્યા સૌ કર જોડિ કૃષ્ણ સમીપે શા માત્ર છૈયે અમે,
ધારો તો ધરણી થકી કનકનું મંદિર કાગો તમે...૧૦

આપે તોપણ ભક્ત જાણિ અમને સેવા ભળાવી ભલી,
તેથી તો અતિ ધન્ય ભાગ્ય ગણિયે ભક્તિ કરી એટલી;
જે જે કામ ભળાવશોજિ અમને તે તો કરીશું અમે,
બીજા મુખ્ય જનો નિવાસી અહિના તેને કહોળ તમે...૧૧

શ્રીજાએ વનમાળિ ગોર દ્વિજને ડાહાખ્યને મોકલ્યા,
તે તો જે પુરવાસિ મુખ્ય જનને માયાળુ થૈને મળ્યા;
સંદેશો કહી શ્યામનો સરવને તેડી તહાં લાવિયા,
તેનાં નામ હવે કહું નૃપ સુણો જે જે જનો આવિયા...૧૨

આવ્યા દાસ નરોત્તમાખ્ય નરસી લાલાખ્ય જીવા દલા,
જોરાભાઈ સુધોરિ શ્યામળ અને ધર્માખ્ય ભક્તો ભલા;
ભાઈબા રણછોડ બેચર અને દાજી તથા રાયજી,
આવ્યા કાનજી મૂળજી વસનદાસાખ્યો ભલા ભાઈજી...૧૩

વંશરથવૃત્ત :

નારાયણાખ્યો શવદાસ જેહ છે, દયાળ ને ઈશ્વરદાસ તેહ છે;
આવ્યા વળી મૂળજિભાઈ જાણવા, પટેલ તે તો સધળા પ્રમાણવા...૧૪

કહું પ્રભુએ સહુ પાટીદારને, થજો સહાયી શુભ કર્મકારને;
 કહે પ્રભુને સહુ પાટીદાર તે, અહીં ભલું મંદિર છે થનાર તે...૧૫
 અમે અમારા કુળના પરંપરા, સહાયિ તેના જ થશું ખરેખરા;
 પિતા તણો બોલ કુપુત્ર ટાળશે, સુપુત્ર તો પ્રેમ સહીત પાળશે...૧૬
 તમે અમારા કુળદેવ આજથી, બીજો અમારો કુળદેવતા નથી;
 કુપુત્ર કોઈ કુળ માંહિ જાગશે, મમત્વ તે મંદિરનો જ ત્યાગશે...૧૭
 દ્વિજાતિ વંશો અસુરાંશ થાય છે, વિરુદ્ધ તે વેદથિ જેમ જાય છે;
 સુપુત્ર તો સૌ રહેશે જ સેવતા, દિલે ગણીને નિજ કુળદેવતા...૧૮
 કુપુત્ર કોઈ કુળમાં નહીં થજો, વિરુદ્ધ આ મંદિરથી નહીં જજો;
 સુણી રૂટે રાજ થયા દયાનિધી, વિરોષ આશીર્ષ દયા કરી દીધી...૧૯

ઉપજાતિ :

ત્યાં શેઠિયા સાકરલાલ આવ્યા, સાથે વળી ગિર્ધરલાલ લાવ્યા;
 નથૂ તથા રાયજી જેણ ચંદ, મોતી અને માણકજી સ્વચ્છંદ...૨૦
 તેને પ્રભુએ કહું એ જ રીતે, બોલ્યા સહૂ તે પરિપૂર્ણ પ્રીતે;
 ભાવે કરીને સહૂ બાઈ બાઈ, સદા થશું મંદિરના સહાયી...૨૧
 પળી કહું સુંદરજી દલાજી, શકો તથા જૂસજી ત્યાં મળ્યાજી;
 જાલોજિ વખ્તોજિ વળી ગણેશ, ને દેવકણ્ણાંધ્ય સુણો નરેશ...૨૨
 જક્તોજિ ને ઉજમજીય આવ્યા, મહાપ્રસુના મન માંહિ ભાવ્યા;
 કહે પ્રભુ સૌ પગિયો સદાય, આ કામ માટે કરજો સહાય...૨૩
 બોલ્યા પળી સૌ કરિને પ્રણામ, કર્યું તમે બંધ અમારું કામ;
 અમે તમારે શરણે જ આવ્યા, ચોરી કર્યાના નિયમો ધરાવ્યા...૨૪
 પુના સુધી સૌ નહિતો જતાતા, ફાડી ખજાનો ધન લાવતાતા;
 વાટે જનારા જનનેય કુટી, લેતા વળી વસ્ત્ર તમામ લૂંટી...૨૫

સેવ્યાં અમે તો ચરણો તમારાં, ખૂણો પડ્યાં ખાતરીયાં^૧ અમારાં;
લુંટી હવે દ્રવ્ય નહીં લવાય, દ્રવ્યે કરી કેમ સહાય થાય...૨૬

શ્રીમંત કરતાં ધર્મવંત મોટા ભક્ત વિષે :

શ્રીજ કહે ભક્ત સુણો સુજાણ, જે ધર્મ પાળે વચન પ્રમાણ;
માનું હું તેને મુજબક્ત મોટો, વિના ધને તે ન ગણાય છોટો...૨૭

અસંખ્ય નાણું ધર્મે ઉડાવે, મોટાં ભલાં મંદિર તો કરાવે;
તથાપિ જો તે નહિ ધર્મ પાળે, કલ્યાણ પામે નહિ તર્તકણે...૨૮

ધર્મી કરે પૂજન માનસીક, પ્રત્યક્ષથી તેહ ગણું અધિક;
સુવર્ણપુષ્પે જ અધર્મિ પૂજે, તથાપિ તે છેક કનિષ્ઠ સૂજે...૨૯

બીજા મતોમાં ધનવાન મોટો, ગણાય છે નિર્ધન છેક છોટો;
ભલે સુદામા સમ ભક્ત હોય, મોટો ગણું છેક ગરીબ તોય...૩૦

શ્રીમંતને માન વિશેષ દૈયે, તે રીત સંસારિક જાણિ લૈયે;
વાલો મને ભક્ત સુધર્મિ જેવો, ન સ્વલ્પ ધર્મી ધનવાન તેવો...૩૧

અધર્મથી જે ધન કોઈ લાવે, તે અર્પિને જો મુજને રિઝાવે;
તેથી કદી હું ન પ્રસાન્ન થાઉં, એના થકી તો ઉલટો રિસાઉં...૩૨

છે ધર્મ તે તો મુજ તાત સોય, તેનો કરે ભંગ લગાર કોય;
મારા પિતાનો રિપુ તે ગણાશે, તે કેમ વાલો મુજને જ થાશે...૩૩

ધને કરે ભક્તિ ભલે હમેશા, દેહે કરે તેહ ગણું વિશેષ;
તે માટ દેહે કરી અંબરીષ, કર્તા ભલી ભક્તિ મહા મહીષ...૩૪

વંશસ્થવૃત્ત :

તમે પગી તેમ જ આપ દેહથી, સહાયતા સૌ કરજો સનેહથી;
કહે પગી ત્યાં વિનતી વળી કરી, સહાયતા સૌ કરશું અહો હરી...૩૫

૧. ભીત કોચવામાટે ચોરનું સાધન; ગણેશિયું

જનો અમારા કુળ માંહિ જે થશે, સપૂત તે જો સમજુ ભલા હશે;
પિતા તથણું મંદિર તે પ્રમાણશે, મમત્વ મોટો મન માંહિ આણશે...૩૬
સુણી હરિ રંજન ચિત્તમાં થયા, સુખી થજો એમ કહ્યું કરી દયા;
પછી તહાં તો ગિરિ ચાર આવિયા, મહાપ્રભુને મન તેણ ભાવિયા...૩૭
ગિરી પુરુષોત્તમ એક તો હતા, બિજા ગિરી તો રગનાથજી છતાં;
ત્રિજા ગિરી તો કહું રામચંદ્ર તે, તથા રૂડા રૂપગિરી ગિરિંદ્ર તે...૩૮
કહ્યું પ્રભૂયે સહુને સુખી હજો, સહાયિ આ કામ વિષે સહ્ય થજો;
કહે સહ્ય અંતરભાવ આણશું, અમારું છે મંદિર એમ જાણશું...૩૯
સુતાર આવ્યા પ્રભુ પાસ તે સમે, પગે પ્રભુને અતિ નેહથી નમે;
સુમુખ્ય તો વાસણ જેનું નામ છે, સુપુત્ર નારાયણ બુદ્ધિધામ છે...૪૦
સુતાર સદ્દભક્ત ભવાન ભાખિયે, સુપુત્ર તો જાદવજી જ દાખિયે;
સુતાર પુજા શુભ લાલદાસ જે, અને વળિ મુળજી અંબીદાસ તે...૪૧
લુહાર આવ્યા જન અંબીદાસ છે, સુપુત્ર તેના મુળજી સ્વપાસ છે;
લુહાર નારાયણદાસ નામના, નિવાસિ તે સૌ વરતાલ ગામના...૪૨

ઉપજાતિ :

સુતાર લુહાર સહ્ય જનોને, શ્રીજી કહે તે સતસંગિયોને;
જે હોય આ મંદિર કેરું કામ, તે તો તમે સૌ કરજો તમામ...૪૩
જે ભક્તિ આ કામ વિષે કરાશે, તો તેહનું અક્ષય^૧ પુણ્ય થાશે;
માટે જ દેજો મમતા ધરીને, જે જોઈએ તે જણસો^૨ કરીને...૪૪
બોલ્યા સહ્ય તે શિર નામિ પાગ, અહો અમારાં અતિ ધન્યભાગ્ય;
દેવાલયાર્થે કરિ કાંઈ દેવું, ક્યાંથી મળે ઉત્તમ કામ એવું...૪૫
બોલ્યા પ્રભૂજી વળી સર્વ પાસ, છે અક્ષરાનંદ અહીં નિવાસ;

૧.નાશ ન થાય તેવું ૨.વસ્તુઓ

વળી અહીં બ્રહ્મમુનિ રહે છે, આનંદસ્વામી પણ સંત તે છે...૪૬
 તેને તમે સર્વ સહાયિ થાજો, ભક્તિ કરી ભક્ત ભલા ગણાજો;
 બોલ્યા સહૂં અંતર પ્રેમ આણી, લેશું અમે કામ અમારું જાણી...૪૭
 હીરાજિ શિલ્પી પુરુષોત્તમાય્ય, તેને કહે શ્રીધનશ્યામળાય્ય;
 ચાતુર્ય જે હોય બધું તમારું, તેવું કરો મંદિર સૌથિ સારું...૪૮
 બોલ્યા સુણીને જન શિલ્પી બેય, અમારિ તો અક્કલ અલ્ય છેય;
 પ્રભુ તમારી શુભ પ્રેરણાથી, થશે ભલું મંદિર તો દૃપાથી...૪૯

પુષ્ટિતાગ્રા :

જળધિ ઉપર સેતુ કાજ જેમ, શિલપિ હતા નળ નીલ બેય તેમ;
 શિલપિ સુવરતાલ ધામકામ, નર પુરુષોત્તમ ને હિરાજિ નામ...૫૦
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે વૃત્તાલયે શ્રીહરિ-
 મંદિરસૂચનાકરણનામ સપ્તમો વિશ્રામ: ॥૭॥

શિખરિણી :

મુની મુક્તાનંદે પ્રભુપદ નમીને વળિ કહ્યું,
 હવે તો હે સ્વામી કરતવ^૧ કહું તેહ જ રહ્યું;
 ઠરાવો કોઈને જણશ સહૂં સંભાળ કરવા,
 ગણી વસ્તૂ સર્વે નિશિ સમય એકત્ર ધરવા...૦૧
 સુણી બોલ્યા સ્નેહે અધિક હરખી અક્ષરમુની,
 કરે એવાં કામો સકળ વળિ જાણે રિત જુની;
 હરીભાઈ એવા હળદર પુરીમાં હરિજન,
 નથૂભાઈ તેના સુત પણ સમર્પે તન મન...૦૨

૧.કર્ત્યા; કાર્ય

પછી તે બસેને બહુ હિતથિ બોલાવિ કહિયું,
સુદે રાજ થૈને ઉભય મળિને માનિ લહિયું;
કદ્યું નિત્યાનંદે હરિવર સુણો હું કહું હવે,
ધાણી રાજદ્વારી હરકત નડે કારજ નવે...૦૩

જનો મોટા મોટા પ્રમુખ થઈને જો ઠિક ઠરે,
કચેરીમાં જૈને અવસર વિષે ઉત્તર કરે;
સુણી વાણી શાણી શુભ કમળપાણી મન ગમી,
દરાવ્યા મોટા ને પ્રમુખ કણિ રાખી નહિ કમી...૦૪

અજૂભાઈ નામે અમિન મુમધાના અતિ ભલા,
તથા ગંગારામે નટપુર^૧ નિવાસી જ્યવલા;
વળી ત્યાંના વાસી ગુણિજન ભલા મોહન યથા,
વસે છે જે ભાઈ મુદપુર^૨ હરીશંકર તથા...૦૫

વસોના વાલાધૂ અવર વળિ બાલાધૂ ગણિયે,
કહે તેને શ્રીજ વચન કહું તે સર્વ સુણિયે;
કચેરીનાં કામો ધરમ અરથે ધારિ કરજો,
સુણી બોલ્યા સૌ તે ફિકર હરિ તેની ન ધરજો...૦૬

ઉપજાતિ :

વળી સુનિત્યાખ્ય મુની વિચારી, કહે અહો વિશ્વ વિષે વિહારી;
દરાવવા શ્રેષ્ઠ ગૃહસ્થ દાસ, આવી વસે તે અહિ માસ માસ...૦૭
પછી દરાવ્યા હરિભક્ત એવા, તપાસ રાખે રહિ આંહિ તેવા;
ભાઈ ભલા તે તુળશી ગણાય, વાસો વસો માંહિ વસે સદાય...૦૮
દાદા દવે ને વળિ ભાઈ વાલા, જેણે પિધા પૂરજ પ્રેમ ઘાલા;
સોજીતરે ગોકળભાઈ જેમ, શ્રીપેટલાદે પ્રજલાલ તેમ...૦૯

શ્રીસંજ્ઞવાડે જન બાપુ જેણ, બારોટ જાણો જગદ્રૂપ તેણ;
 વસે વળી જે ઉમરેઠ ગામ, તે તો રૂડા ઠાકર રૂપરામ...૧૦
 ભલા બિજી નિર્ભયરામ ભાઈ, જે બેયની ભક્તિ ભલી ગણાઈ;
 ઉભાણના તો રઘુનાથદાસ, તે સર્વમાં મુખ્ય સુકાશિદાસ...૧૧
 કહું પ્રભૂએ જન તેણ પાસ, તમે રહીને કરજો તપાસ;
 બોલ્યા સંષ્ઠુ હે હરિ નિર્વિનાશ, તપાસશું સૌ રહિ માસ માસ...૧૨
 બોલ્યા પછી મોહનરામભાઈ, તથા હરીશંકર ચિત ચાઈ;
 જે જે વસે છે વરતાલમાંય, શક્તિ પ્રમાણે કરશે સહાય...૧૩

રથોદ્ધતા :

કામ શ્રેષ્ઠ કરવાનું છે હરી, કેમ તેણ શકશે બધું કરી;
 કાષ હંટ પથરાછિ આણવા, જોઈશે શકટ^૧ ભાર તાણવા...૧૪
 આસપાસ વરતાલથી ઘણાં, જેણ ગામ હરિના જનો તણા;
 તેણ સર્વ જનને તમે કહો, સૌ સહાય કરવા રહો અહો...૧૫
 વાત તેણ પ્રભૂએ દિલે ધરી, ગામવાસી જનને કહી ખરી;
 નામ તેણ કહું કોઈ ગામનાં, કેમ સર્વ કહું ઠામઠામનાં...૧૬
 એક ગામ ગણિયે બિલોદરું, શ્રીડભાણ પણ ગામ છે ખરું;
 કેરિયાવિ વળી બામણોલિયે, જુંડવુંપરું પછીયિ બોલિયે...૧૭
 માનિયે પછી મહુડિયું પરું, નામ ગામ નરસંડ છે ખરું;
 એક ગામ શુભ નામ કંઝરી, છે વલાસણ તહાં ભજે હરી...૧૮
 મેઘવું વળી સુજોળ ખાંધલી, ત્યાં નિવાસી જન આવિયા મળી;
 તેણ સર્વ જનને કહે હરી, સૌ સહાય કરજો ખરેખરી...૧૯

ઉપજાતિ :

સંજયું ચાંગા ગુણવંત ગામ, વળિ રૂં વાંછલિયું જ નામ;
મેળાવ ગાના પણ ગામ બેય, તે સર્વ મધ્યે સતસંગ છેય...૨૦
સૌને કહે શ્રીવૃષ્ણવંશરાય, આ કામમાં સૌ કરજો સહાય;
બોલ્યા જનો હાજર સૌ રહેશું, જે માગશે તે ઝટ વસ્તુ દેશું...૨૧
આ અક્ષરાનંદાજિ આપ દાસ, તથા મુનિબ્રહ્મ અમારિ પાસ;
પત્રો લખી મોકલશે જ જ્યારે, લખ્યા પ્રમાણે કરશું જ ત્યારે...૨૨
બોલ્યા સુનિત્યાખ્યમુનિ ચહાઈ, સુણો ભલા મોહનરામ ભાઈ;
તથા હરીશંકર ધ્રુવ વાલા, તમે ત્રણે છો હરિને વહાલા...૨૩
પાષાણ લેવા પણ વારવારે, જવું થશે પ્રાંગધરે તમારે;
સંભાવતીમાં^૧ પણ માલ લેવા, જનાર બીજા નથી આપ જેવા...૨૪
સુણી ત્રણે તે ઉચ્ચર્યા સુજાણા, અમે સમર્પા પ્રભુ અર્થ પ્રાણ;
પ્રજા અમારી વળિ જેહ થાશે, સુપુત્ર સેવા અહિંની ચહારાશે...૨૫
એવી રિતે શ્રીવૃષ્ણવંશ જાતે, ભલામણો દીધિ ભલી જ ભાતે;
ચાલાવિયું મંદિર કેળું કામ, જંપે નહીં સૌ જન ચાર જામ^૨...૨૬
રહ્યા દ્યાસાગર દોઢ માસ, કરાવતા કામ રહી જ પાસ;
સર્વે જનો શ્રીહરિને રિઝાવા, મંડે મળી કામ ઘણું કરાવા...૨૭
ચાલ્યું ભલું મંદિર કેળું કામ, ચાલ્યા હરિભક્ત કરી પ્રણામ;
ચાલ્યા મુનિમંડળ ઠામ ઠામ, ચાલ્યા પ્રભૂશ્રી ગઢપુર ધામ...૨૮
જે ગામ માંહી સતસંગ ખાસો, તે ગામ માંહી વસિ રાત વાસો;
વાટે વિત્યા વાસર કાંઈ જ્યારે, ગયા પ્રભૂજ ગઢપુર ત્યારે...૨૯

૧.ખંભાતમાં ૨.એક પ્રહર=ત્રણ કલાક

નિહાળિને શ્રીહરિ સૌખ્યરાશી, રાજુ થયા સૌ ગઢપુરવાસી;
દેખી શશી સાગર ઊભરાય, આનંદ એવો ઉરમાં જણાય...૩૦

પુષ્ટિતાગ્રા :

દૃઢ કરિ વરતાલ માંછિ પાયો, રસિક રમાવર ધામનો રચાયો;
અમ ઉર દૃઢ એમ કૃષ્ણ થાય, અચળ સ્થિતિ કરિને ઠરો સદાય...૩૧
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીવૃત્તાલયે શ્રેષ્ઠ-
મંદિરારંભકરણનામ અષ્ટમો વિશ્રામઃ ॥૮॥

પૂર્વછાયો :

શ્રીગિરધર ગઢપુર વિષે, વરસ્યા કરિ સુખે નિજવાસ;
એ અવસરમાં આવિયું, વરખાત્રાતુ ચાતુર માસ...૦૧
કથા મહાભારત તાણી, વૃષસુતે વંચાવી ત્યાંય;
વર્ણાશ્રમના ધર્મ છે, ઈતિહાસ સહિત જેમાંય...૦૨
શ્રીહરિ તો સર્વજ્ઞ છે, નથી એનું અજાણું કાંઈ;
સત્સંગીને સંભળાવવા, માવે રૂચિ ધરિ મનમાંઈ...૦૩

ઉપજાતિ : શાસ્ત્રશ્રવણ વિષે :

શાસ્ત્ર સુણ્યાથી સંદુદ્ધિ આવે, શાસ્ત્રો સુણ્યાથી હરિભક્તિ ભાવે;
આત્મા તથા શ્રીપરમાત્મજ્ઞાન, શાસ્ત્રો સુણ્યાથી જ મળે નિદાન...૦૪
સચ્છાસ્ત્રમાં છે શુભ રાજનીતી, સચ્છાસ્ત્રમાં છે વ્યવહાર રીતી;
આ લોકનો ને પરલોક કેરો, રસ્તો મળે શાસ્ત્ર થકી ધણેરો...૦૫
તથાપિ જેવા જન વાંચનાર, તેવી મતિ સાંભળતાં થનાર;
છે ચાળણી તુલ્ય સ્વભાવ જેને, શાસ્ત્રો વિષે દોષ જુદે જ તેને...૦૬

દુષ્ટો થયા રાવણ કંસ જેવા, અધાપિ નિંદાય વિશેષ એવા;
 એવા અધર્મી કદિયે ન થાવું, શાસ્ત્રો સુણ્યાથી સમજાય આવું...૦૭
 શાસ્ત્રોતણું સદ્ગુરુ તત્ત્વ જાણો, વૃથા ભણેલા અભિમાન આણો;
 ભક્તિ વડે ભાગ વતાર્થ સૂઝે, બુદ્ધિબળે કોઈ કદી ન બૂજે^૧...૦૮
 સચ્છાસ્ત્ર છે દૂધ સમાન ભાઈ, સત્સંગ તો સાકર તેહ માંઈ;
 કુસંગરૂપી વિષ જો ભળાય, સચ્છાસ્ત્ર તે જેર સમાન થાય...૦૯
 ગીતા ભલી શ્રીભગવાન ભાખી, હું એક છું ઈશ્વર એમ દાખી;
 તથાપિ જો કોઈ કુસંગિ ગાવે, તો જીવને ઈશ્વર તે ઠરાવે...૧૦
 જ્યારે પ્રભુના અવતાર થાય, શાસ્ત્રો જ જાણ્યે નહિ ઓળખાય;
 કાલિંદિ^૨ કંઠે વસતા ભણેલા, તેણે નહીં શ્રીહરિ ઓળખેલા...૧૧
 સંસ્કારથી શ્રીહરિ ઓળખાય, ભજ્યા હશે કે નહિ તે ભજ્યાય;
 ગોવાળ ગોપીજન કૃષ્ણ જાણ્યા, રહ્યા ભણેલા ઋષિયો અજાણ્યા...૧૨
 સુજ્ઞાન તો સદ્ગુરુથી પમાય, શાસ્ત્રો સુણ્યાથી પછી પુષ્ટિ થાય;
 તે માટે શાસ્ત્રો સુણવાં સનેહે, શ્રદ્ધા ધરીને મન વાણિ દેહે...૧૩

પૂર્વધારો :

ભારત સુણિ ભગવાનનો, મહિમા સમજ્યા હરિજન;
 અર્જુનસમ પ્રભુ પ્રગટનો, કર્યો આશ્રય એક અનન્ય...૧૪
 શ્રીહરિ ગઢપુરમાં વસી, જન્મઅષ્ટમિ આદિક જેહ;
 ઉત્સવ અતિ ઉત્તમ કર્યા, તેદિ સંત હરિજન તેહ...૧૫
 પ્રભોધની વીત્યા પછી, શુભ આવી મકરસંકાંત;
 ત્યારે દ્વિજોને દાન દેવા, ખુબ ધરી હરિ ખાંત...૧૬
 લાહુ કરાવ્યા તિલ તણા, તેમાં ગુપ્ત ધરાવી મહોર;

દ્વિજ ઘણાને દાન દીધાં, કોટિ ભુવનઠાકોર...૧૭
 જે કોઈ દ્વિજ આવી કહે, થયો મકરનો દિન આજ;
 મકરને ઉલટાવિને^૧, આપે એ દ્વિજને મહારાજ...૧૮
 સંતમંડળ સાથે લઈ, પછી વિચરિયા વૃષલાલ;
 ફરતાં ફરતાં આવિયા, થોડા વાસરમાં વરતાલ...૧૯
 ત્યાં તો તૈયાર થયો હતો, મોટા મંદિરનો પરથાર;
 જોઈ હદ્ય રાજ થયા, ધર્મરક્ષક ધર્મકુમાર...૨૦

ચોપાઈ :

ચાલતું હતું ત્યાં કારખાનું, મોટું મંદિર તે કરવાનું;
 સંત હરિજન પાળા અપાર, કરતા હતા કામ તે ઠાર...૨૧
 જોયા ત્યાં કેટલાએક કરિયા, ચણવા સારુ પાલખે ચડિયા;
 લાવો લાવો હંટો એમ ભાખે, કોઈને પણ ઉભા ન રાખે...૨૨
 કોઈ માથે હંટો લેઈ આવે, કોઈ તો તગારાં ભરી લાવે;
 એક એક સાથ કરે હોડ^૨, દેવા વસ્તુ કરે દોડાદોડ...૨૩
 કોઈ ઠેકાણો ચૂનો પિલાય, કોઈ ઠામ હંટો ખડકાય;
 હેડો^૩ ગાડાં તણી ઘણી આવે, માટી ચૂનો હંટો ભરી લાવે...૨૪
 થઈ એ થકી ભીડ અથાગ, રસ્તે ચાલવા નવ મળે માગ;
 કરે કામ જનો ટોળે ટોળે, જય સ્વામિનારાયણ બોલે...૨૫
 ઘડે છે પથરા કોઈ ઠામ, તેના શબ્દે ગાજી રહ્યું ગામ;
 ક્યાંઈ લૂહાર લોઢાં ઘડે છે, ક્યાંઈ સૂતાર કામે અડે છે...૨૬
 રસ્તે જનારા જન એહ ઠામે, જોઈ જોઈને અચરજ પામે;
 જોઈ કોઈ કહે એહ ઠામ, રામે સેતુ રચી હશે આમ...૨૭

૧.મકરનું ઉલટું રકમ એટલે કે ધન ૨.હરિફાઈ ૩.ગાડાંની કતાર

એવું ચાલતું દેખીને કાજ, રૂદે રાજ થયા મહારાજ;
 અક્ષરાનંદને એહ ઠાર, આખ્યો ઉરથી પ્રસાદીનો હાર...૨૮
 માવો બોલિયા વાણી મધુરી, ઈંટો પાયામાં કેટલી પૂરી;
 અક્ષરાનંદ ત્યાં એમ ભાખે, પૂરી પાયામાં તો નવ લાખે...૨૯
 ઉંડો પાયો નખાવ્યો છે એવો, મેરુ ડગતાં ડગે નહિ તેવો;
 સુણી શ્રીજાએ આપી સાબાશી, ઉત્તર્યા મોલમાં અવિનાશી...૩૦
 પંચમી ત્યાં વસંતની આવી, સમૈયો કર્યો સૌને તેડાવી;
 બામણોલી થકી તેહ ટાણે, પગી આવ્યા તખો આ ઠેકાણે...૩૧
 ધણા હેતે કહું જોડી હાથ, બામણોલિયે ચાલો હે નાથ;
 કરો ખાંતે^૨ રૂડો રંગ ખેલ, આશા પૂર્ણ કરો અલબેલ...૩૨
 મારે ગામ લીલા ભલી થાય, સતશાસ્ત્રમાં તેહ લખાય;
 સુણી સંધ સહિત જગસ્વામી, બામણોલી ગયા બહુનામી...૩૩
 રૂડી રીતે ત્યાં રાયણ પાસે, રંગખેલ કર્યો અવિનાશે;
 જોઈ ત્યાંથિ ઈશાનમાં કૂપ, નાખ્યા ત્યાં કોટિબ્રહ્માંડ ભૂપ...૩૪
 નાથ નાખ્યા તણું નીર રાઘ્યું, તખા પગિએ તે કૂપમાં નાઘ્યું;
 કહે કૃષ્ણ તમારો આ કૂપ, ગંગા તુલ્ય થયો તીર્થરૂપ...૩૫
 થઈ ત્યાં તો રસોઈ તૈયાર, જમ્યા સંત ને જગસૃજનાર;
 પગી તખો ને બાદર નામ, બેયે પૂજ્યા પ્રભૂ સુખધામ...૩૬
 પછી પરવર્ય મહુરીયે પરે, પગી જાલમજી તણે ઘરે;
 તહાં ફળિયામાં લીંબડા તળે, એક ઓટો હતો એહ સ્થળે...૩૭
 પ્રભુને તે ઉપર પધરાવ્યા, ચર્ચિ ચંદન હાર ચડાવ્યા;
 રૂડી રીતે દિધી ત્યાં રસોઈ, જમ્યા સૌ તેમનો સ્નેહ જોઈ...૩૮

જ્ઞાનવાત કરી ઘણી રાતે, વિચર્યા વરતાલ પ્રભાતે;
 થોડા દિવસ વસી અહિ વાસ, ગઢપુર ગયા શ્રીઅવિનાશ...૩૮
 કથા ભારતની જે અધૂરી, હતી તે પછિ સાંભળિ પૂરી;
 પુષ્પદોળ ને રામજયંતી, કરી ગઢપુરમાં ગુણવંતી...૪૦
 ત્યાંના વાસીને જે સુખ આપ્યું, તે તો કોઈથિ જાય ન માપ્યું;
 જેમ અક્ષરધામના વાસી, રહે શ્રીહરિ સંગ હુલાસી...૪૧

પુષ્પિતાગ્રા :

ગઢપુર જન ભાગ્યશાળિ ભાસે, પ્રગટ પ્રભૂ સમિપે વસે નિવાસે;
 અવનિ ઉપર અક્ષરાખ્ય ધામ, ગઢપુર રૂપ ધરી ઠર્યું સુઠામ...૪૨
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિવૃત્તાલયે
 ગઢપુરવિચરણનામ નવમો વિશ્રામ: ॥૮॥

પૂર્વધારો :

નરનારાયણ થાપિયા, ભુજનગરમાં ભગવાન;
 કહે અચિંત્યાનંદજી, હવે એહ કહું આખ્યાન...૦૧

ચોપાઈ :

એક અવસરે કચ્છિ સમાજ, આવ્યો ગઢપુર દર્શન કાજ;
 કરી વિનતિ હરીની અનેક, કહું મંડળ મોકલો એક...૦૨
 ભુજમાં ભલું ધામ કરાવો, પ્રતિમા આપની પધરાવો;
 એવો આગ્રહ જોઈને બહુ, કૃષ્ણો વૈષ્ણવાનંદને કહું...૦૩
 તમે મંડળ લૈને સિધાવો, ભુજમાં ભલું ધામ કરાવો;
 થાશે મંદિર તૈયાર જ્યારે, અમે આવશું ત્યાં પછિ ત્યારે...૦૪

એવી આજ્ઞા ધરી નિજ શીશ, ગયા વૈષ્ણવાનંદ મુનીશ;
 ભુજમાં ભલું ધામ કરાવ્યું, થોડા માસમાં તે થઈ આવ્યું...૦૫
 હરિનૌમિ તણો આવ્યો દન, ત્યારે કર્ય તણા હરિજન;
 સમૈયા પર ગઢપુર આવ્યા, સર્વ સારા સમાચાર લાવ્યા...૦૬
 મલ્લભક્ત ભલા ગંગારામ, સારા સુતાર હીરજ નામ;
 તેવા સારા સુંદરજ સુતાર, જેનો પ્રભુપદમાં બહુ ખાર...૦૭
 એહ આદિ ઘણા સતસંગી, આવ્યા કર્યણા વાસી ઉમંગી;
 પ્રભુને પ્રણાસ્યા બહુ પ્રીતે, સમૈયો ત્યાં કર્યો શુભ રીતે...૦૮
 પછી એક દિવસ અવિનાશી, સ્વસ્થ બેઠા હતા સુખરાશી;
 બોલ્યા કર્ય કરીને પ્રણામ, સુણો હે સુખસાગરશ્યામ!..૦૯
 થયું મંદિર ભુજમાં તૈયાર, મૂર્તિ થાપવા તેહ મોઝાર;
 કરુણા કરી આપ પધારો, હરિભક્તનો હરખ વધારો...૧૦
 એવી વિનતિ સુણીને અપાર, થયા નાથ જવાને તૈયાર;
 મુક્તાનંદ અને બ્રહ્માનંદ, ગોપાળાનંદ આદિનાં વૃંદ...૧૧
 દાદો ખાચર સોમલો સૂરો, પ્રેમી ભક્ત ગણાય જે પૂરો;
 કાકોભાઈ પુજાભાઈ ખોડો, જેનો પ્રેમ નહીં કાંઈ થોડો...૧૨
 એહ આદિ ગૃહસ્થને સાથે, લીધા કર્ય જવા મુનિનાથે;
 બ્રહ્મચારી તથા ઘણા પાળા, સાથે લીધા ભલા ધર્મવાળા...૧૩
 ભલાં ભાતાનાં ગાડાં ભરાવ્યાં, લખું કંદોઈ પાસે કરાવ્યાં;
 ચાલ્યા ગઢપુરથી શુભ કાળે, રહ્યા રાત જઈને ખંભાળે...૧૪
 બીજે દિન ગયા કોટે ગામ, ત્યાંથી સરધાર સુંદરશ્યામ;
 પાડાસણ થઈને કાળિપાટ, રાજકોટ તણી લિધિ વાટ...૧૫
 રાજકોટથિ ચાલિયા રાજ, મવામાં ગયા સહિત સમાજ;

વાગુદડ ગયા શ્રી ભગવાન, દીધાં દાસને દર્શનદાન...૧૬
ત્યાંથિ ખીરસરે ગયા હરી, વડા ગામ થઈને ખોખરી;
જૈને ત્યાં થકિ વણથળી ભાળી, મોડે ગામ ગયા વનમાળી...૧૭
અલેયે થઈને શેખપાટ, ગયા ભાદરે નિજજન માટ;
હડિયાણે થઈ હરિરાય, ભલિભાતે ગયા ભુજમાંય...૧૮
સામા આવ્યા ઘણા સતસંગી, લાવ્યા વાળ્જિત્ર વિવિધ ઉમંગી;
પુરમાં મહારાજ પધાર્યા, ગંગારામને ધેર ઉતાર્યા...૧૯
વીત્યા સંવત શતક અઢાર, અગણ્યાએશિમું તેહ વાર;
વદ્દી ચૈત્ર ચતુર્દશી જ્યારે, પહોંચ્યા ભુજમાં પ્રભુ ત્યારે...૨૦
જોઈ ઉત્તરવા જોગ્ય સારા, આપ્યા સંત જનોને ઉતારા;
વળી જે જનને ઘટે જેમ, આપ્યા સર્વને ઉતારા એમ...૨૧
જોયું મંદિરનું જઈ કામ, ઘણા રાજિ થયા ઘનશ્યામ;
પ્રતિષ્ઠાનું મુરત જોવરાવ્યું, શુદ્ધી વૈશાખી પાંચમે આવ્યું...૨૨
વેદિયા વિપ્ર સારા બોલાવી, વિધિ વેદ પ્રમાણે કરાવી;
મુર્તિ નરનારાયણ કેરી, પધરાવી બે પ્રીતે ઘણેરી...૨૩
ઘણા બ્રાહ્મણને ત્યાં જમાડ્યા, દેને દાન સંતોષ પમાડ્યા;
જમ્યા વર્ણિ તથા જમ્યા સંત, જમ્યા હરિજન પણ ત્યાં અનંત...૨૪
આવ્યાં દર્શને બહુ નરનાર, કચ્છમાં કર્યો જ્યજ્યકાર;
પછિ શ્રીહરિ ત્યાંથી સિધાવ્યા, ફરતા ગામ હળવદ આવ્યા...૨૫
વાંકાનેર ગયા ત્યાંથી વાલો, ત્યાંથી ચોટીલે ધર્મનો લાલો;
સાયલે ગયા સુંદરશ્યામ, ગયા ત્યાંથી નાગડકે ગામ...૨૬
લોયા ગામે ગયા સંતસ્વામી, ત્યાંથિ બોટાદમાં બહુનામી;
દાહા ખાચરને દરબાર, પ્રીતે ઉતાર્યા પ્રાણઆધાર...૨૭

ત્યાંથી ગઢે ગયા ગિરધારી, નિરખી હરખ્યાં નરનારી;
કંચુ દેશની લીલાની વાત, દેશોદેશ તે થઈ પ્રખ્યાત...૨૮

પુષ્ટિતાગ્રા :

હરિવરકૃત કંચુમાં ચરિત્ર, શ્રવણ કરે જન થાય તે પવિત્ર;
સુણિ હરિજન ચિત્ત રાજુ થાશે, ગુણ હરિના ગણિ નિત્યનિત્ય ગાશે...૨૯
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીભૂજનગરે
નરનારાયણસ્થાપનનામ દશમો વિશ્રામઃ ॥૧૦॥

પૂર્વધાર્યો :

વર્ષ્યા વળી ગઢપુર વિષે, મહાપ્રભુજિ ચાતુરમાસ;
જન્માષ્ટમી ને પ્રબોધની, કરી અભયનૃપ આવાસ...૦૧
જોબન પળી ને કુબેરજી, નારાયણગિરી હરિજન;
વિચરીયા વરતાલથી, સમૈયે કરવા દરશન...૦૨

ચોપાઈ :

લખીને અક્ષરાનંદે પત્ર, મોકલ્યો તેહની સાથે તત્ર;
કરી વિનતિ લખેલું તે માંહી, સંતમંડળ મોકલો આંહી...૦૩
આંહિ હોય ઝાઝા જન જેમ, થાય કામ ઉતાવળું તેમ;
હરિભક્તે નમાવિને માથ, આઘ્યો પત્ર પ્રભુજિને દાથ...૦૪
અદ્ભૂતાનંદનું એહ વારે, માવે મંડળ મોકલ્યું ત્યારે;
પોતે તો રહ્યા ગઢપુરમાંય, વસંતોત્સવ પણ કર્યો ત્યાંય...૦૫
જવા ઈચ્છા કરી વૃષલાલે, હુલદોળ ઉપર વરતાલે;
સાથે લૈ વૃષવંશિ સમાજ, ચાલ્યા ગઢપુરથી મહારાજ...૦૬

રહ્યા બોટાદમાં જઈ રાત, પરવરિયા ઉઠીને પ્રભાત;
 ફરતાં ફરતાં બહુ ગામ, આવ્યા મેળાવ્ય સુંદર શ્યામ...૦૭
 આવ્યા વરતાલમાં અવિનાશ, નારાયણમો'લમાં કર્યો વાસ;
 ભક્ત વાસણ કેરે સદન, ઉત્તર્ય ધર્મવંશના જન...૦૮
 હતા સંદેશા સૌને કહાવ્યા, દેશદેશ થકી સંધ આવ્યા;
 રંગખેલનો સામાન જેહ, કર્યો વરતાલના જને તેહ...૦૯
 પીચકારિયો જાજી કરાવી, રાખ્યા અબિર ગુલાલ મંગાવી;
 ભલા રંગના હોજ ભરાવ્યા, ભાળિ સૌ જનને મન ભાવ્યા...૧૦
 જ્ઞાનબાગમાં આમલા પાસ, પછિ આવિયા શ્રીઅવિનાશ;
 હરિકુંડ પાસે ઉભા નાથ, સંતકુંડ પાસે સંત સાથ...૧૧
 સખા પાર્ષ્વ જે હતા સંગે, પ્રભુ પાસે રહ્યા તે ઉમંગે;
 પીચકારિયો હાથમાં લીધી, રંગ ખેલવા તૈયારી કીધી...૧૨
 કહે સંત પ્રભુ ઓરા આવો, પીચકારિ પ્રથમથી ચલાવો;
 કહે કૃષ્ણ ચલાવોજિ તમે, તે પછીથિ ચલાવશું અમે...૧૩
 જિજ્ઞાસાનંદ આગળ આવી, પ્રભુ પર પિચકારી ચલાવી;
 બીજા સંતોયે પણ રંગ ભરી, પિચકારિયો ચાલતિ કરી...૧૪
 પછી શ્રીહરિ ને હરિસંગી, મંડ્યા રંગ ઉડાવા ઉમંગી;
 અન્યોઅન્ય ઉડાડે ગુલાલ, થયાં અવનિ ને આકાશ લાલ...૧૫
 વાજાં વિવિધ પ્રકારનાં વાજે, જેજેકારથી બ્રહ્માંડ ગાજે;
 આવ્યાં નિરખવા દેવ વિમાન, પુષ્પવૃષ્ટિ કરે કરે ગાન...૧૬
 એમ ખૂબ કરી રંગખેલ, પછી નાવા ચાલ્યા અલબેલ;
 થયા માણકિયે અસવાર, સાથે સત્સંગી સંત અપાર...૧૭

પળી જોબનને કહે નાથ, ચાલો જૈયે આપણ સહુ સાથ;
ખોડિયાર છે માતા તમારી, ત્યાં જવાની છે ઈચ્છા અમારી... ૧૮
પળી બોલ્યા નમી પ્રભુ પાણ્ય, અહો માતા તણાં ધન્યભાણ્ય;
પછી ત્યાં પધાર્યા મહારાજ, સાથે લૈ નિજ સર્વ સમાજ... ૧૯
જઈ સોનારકુઈ નિહાળી, ત્યાંથી દક્ષિણમાં દેવી ભાળી;
ઉત્તર્ય પ્રભુજી વડ પાસ, જેયો માતાનો જૈને આવાસ... ૨૦
છાંટ્યો દેવીને રંગ તે કાળ, વળિ છાંટ્યો વિશેષ ગુલાલ;
અક્ષરેશો કહી વાણિ એવી, હરિભક્ત થઈ હવે દેવી... ૨૧
પ્રભુ અશીયે અસવાર થયા, પીપળાદે કુવે પછી ગયા;
દક્ષિણાં તે કૂપનું થાળું, તેમાં પાણી ભરાવું રૂપાળું... ૨૨
નાહ્યા તે વિષે શ્યામશરીર, નાઘું ભક્તે તે કૂપમાં નીર;
કોરાં વસ્ત્ર ધરી સજિ સ્વારી, આવ્યા ઉતારે વિશ્વવિહારી... ૨૩
જગજીવન ત્યાં જમ્યા થાળ, શાક પાક રસોઈ રસાળ;
શ્યામે સંતને પિરસી જમાડ્યા, પરિપૂર્ણ સંતોષ પમાડ્યા... ૨૪
પછી પોઢિ રહ્યા પરમેશ, જગ્યા જગ્યારે પ્રહર દિનશેષ;
મુકુંદાનંદે જળ લાવી દીધું, કૂપાનાથે તેનું પાન કીધું... ૨૫
ધોળિ શેલડી આપી સુધારી, આઘાં દાડમ બીજ સમારી;
જમ્યા જુક્તિયે તે જગદીશ, જે છે ઈશ્વરનાયે અધીશ... ૨૬
છત્રિ છે ગોમતી તટ આજ, સભા ત્યાં જે સજ મહારાજ;
કરી જ્ઞાન વૈરાગ્યની વાત, પ્રશ્ન ઉત્તર કીધા અધાત... ૨૭
આરતી ધૂન્ય ત્યાં કરી ત્યારે, પછી કૂષળ પધાર્યા ઉતારે;
જમ્યા થાળ અધિક ઉમંગે, પછી પોઢ્યા પ્રભુજી પલંગે... ૨૮

પરમેશ્વર ઉદ્ઘા પ્રભાતે, કરી નિત્યકિયા ભલિ ભાતે;
 બામણોલિયાના ફળિયામાં, ઓરડો દક્ષણાદિ દિશામાં...૨૮
 ગંગામાનો હતો ત્યાં ઉતારો, થયો તૈયાર ત્યાં થાળ સારો;
 પ્રભુ ત્યાં જમવાને પધાર્યા, જમી જનમન હરખ વધાર્યા...૩૦
 ગંગામાયે ધરાવ્યો પોશાગ, શોભ્યો શ્યામને અંગે અથાગ;
 જ્ઞાનબાગમાં નિષ્ઠુળાનંદે, બાંધ્યો હિંદોળો અધિક આનંદે...૩૧
 સંચર્યા તહાં શ્રીમહારાજ, સર્વે હરિજન સંત સમાજ;
 હિંદેળામાં બિરાજિયા હરી, માથે મુગાટ મનોહર ધરી...૩૨
 નિષ્ઠુળાનંદે વાંસળિ લાવી, હરિના હાથ માંહિ ધરાવી;
 બહુનામીયે તે તો બજાવી, સૌને વિસ્મયતા ઉપજાવી...૩૩
 હેતે હરિને જનોયે જુલાવ્યા, અમરો^૧ બહુ નિર્ખવા આવ્યા;
 જેજેકાર થયો જગ માઈ, જોતાં કસર રહી નહિ કાઈ...૩૪
 જામિની^૨ નો સમય થયો જ્યારે, અવિનાશી પધાર્યા ઉતારે;
 એમ આનંદમાં દિન જાય, સૌના હૈયામાં હરખ ન માય...૩૫
 ચલાવ્યું કામ મંદિર તણું, પાસે રહિને પ્રભુજ્યે ઘણું;
 હંટવાડે જઈ સહુ સાથે, માવો લેતા હંટો નિજ માથે...૩૬
 તેથી સંધના સૌ સતસંગી, હંટો ઉપાડે અધિક ઉમંગી;
 ઘણા ગામના ઠાકોર હોય, માથે હંટો ઉપાડે તે તોય...૩૭
 કરે ઝડપથિ જે કોઈ કામ, ઘણું રીજે તેને ઘનશ્યામ;
 કચરાળાં કર્યા દિસે અંગ, શ્યામ દાબે તેને છાતિસંગ...૩૮
 આપે છાતીમાં ચરણની છાપ, કોઈને તો વખાણો છે આપ;
 આપે કોઈને હાર પ્રસાદી, જેહ ઈરછે છે હંડ બ્રહ્માદી...૩૯

મૂર્તિયોનું જ્યાં ચાલતું કામ, તહાં જોવા ગયા ધનશ્યામ;
 નારાયણભાઈ સાથે છિરાજ, કરતા હતા મૂર્તિયો તાજ...૪૦
 છબિયોની છબી જોઈ સારી, બહુ રીજ્યા રૂદે ગિરધારી;
 ભેટ્યા બે જનને ભિડિ બાથ, માવે બેને માથે મુક્યા હાથ...૪૧
 અક્ષરાનંદ બોલિયા વાણી, સ્નેહે સાંભળો શાર્દંગપાણી;
 મૂર્તિ લક્ષ્મીનારાયણ કેરી, નથી મળતી અમે બહુ હેરી...૪૨
 હસી બોલિયા અંતરજ્ઞમી, પોતે સર્વજ્ઞ સંતના સ્વામી;
 મૂર્તિયો મહાદૈવત વાળી, રમાનાથ રમાની રૂપાળી...૪૩
 અતિ પાવન છે પુરાતનની, મનવૃત્તિ હરે હરિજનની;
 તે તો છે વટપત્તન માંય, મોટા સંતને મોકલો ત્યાંય...૪૪
 સુણિ શ્યામના એવા ઉચ્ચાર, સૌને આનંદ ઉપજ્યો અપાર;
 મુક્તાનંદ અને નિત્યાનંદ, થયા તૈયાર જાવા સ્વદ્ધંદ...૪૫
 કહે કૃષ્ણ જજો વટપુરમાં, મારી મૂર્તિ સંભારજો ઉરમાં;
 તેથી મૂર્તિયો બે પ્રાપ્ત થાશે, તેમાં દૈવત જાણું જણાશે...૪૬
 મોકલ્યા એવી આગન્યા કરી, અક્ષરાનંદને કહે હરી;
 હવે જડપથી કામ ચલાવો, થાય મંદિર તેમ કરાવો...૪૭
 આવતે વર્ષ કાર્તિક માસે, કામ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠાનું થાશે;
 માટે ચિત્તમાં એવું વિચારી, કરી રાખજો સધળી તૈયારી...૪૮
 અક્ષરાનંદ કહે મહારાજ, કરશું ઉતાવળ થકી કાજ;
 હરિનવમીનો અવસર આવ્યો, તે સમૈયો કરીને સિધાવો...૪૯
 પ્રભુને તે ગમ્યું મન માંછી, હરિનવમી કરી ભલિ આંછી;
 સમૈયો કરીને ધનશ્યામ, ગયા ગિરધર ગઢપુર ધામ...૫૦

પુષ્પિતાગ્રા :

હરિવર વરતાલ માંહિ આવી, શુભ નિજધામનું કામ તે ચલાવી;
 કૃત જનમન માંહિ મોં ભારે, છબિ શુભ એહ વસો હુદે અમારે...૫૧
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીવૃત્તાલયે પુષ્પદોલો
 ત્સવ તથા હરિનોમીઉત્સવકરણનામૈકાદશો વિશ્રામઃ ॥૧૧॥

પૂર્વધાર્યો :

વાલો આવ્યા વરતાલથી, ગઢપુર વિષે ગુણવંત;
 ઘણા કાઠિ ગરાશીયા, સાથે હતા હરિજન સંત...૦૧

ચોપાઈ :

તદાં વીત્યા દિવસ ત્રણ ચાર, ત્યારે ઉચ્ચર્યા વિશ્વાધાર;
 જન કાઠિ ગરાશીયા જેહ, પરગામથી આવ્યા છો તેહ...૦૨
 જૈને નિજ ધર કામ સંભાળો, મારી આજ્ઞા તે પ્રેમથિ પાળો;
 રહ્યા જનક વિદેહી તે જેમ, રહ્યો સંસારમાં તમે તેમ...૦૩
 બોલ્યા હરિજન જોડિને હાથ, ધેર કેમ જૈયે અહો નાથ;
 નેણે નિરખિયે મુરતિ તમારી, આવે પાંપણો આડિ અમારી...૦૪
 એટલોય વિજોગ તમારો, સહી ન શકે જીવ અમારો;
 કેમ વસિયે અમે જઈ દૂર, સદા રાખોજિ આપ હજૂર...૦૫
 સુણી બોલિયા શ્રીભગવાન, મન ધરજો તમે મારું ધ્યાન;
 મારી મૂર્તિ અખંડ દેખાશો, મારો કદિયે વિજોગ ન થશો...૦૬
 તમ દ્વારાયે દેશ મોજાર, હજિ કરવાં છે કામ અપાર;
 જોઈ ધર્મની રીત તમારી, ઘણાં ભક્ત થશે નરનારી...૦૭
 માટે નિજનિજ ધેર પધારો, કરો સતસંગનો ત્યાં વધારો;

હવે આવે પ્રબોધની જ્યારે, વરતાલ જશું સહુ ત્યારે...૦૮

તહાં દેવપ્રતિષ્ઠા કરશું, સૌથિ સરસ સમૈયો ભરશું;
ત્યારે આવજો થૈને તૈયાર, સાથે લાવજો અશ્ચ શ્રીકાર...૦૯
એવો ઉત્સવ એ સમે થાશે, સૌથિ શ્રેષ્ઠ ચરિત્ર ગણાશે;
જેમ માળામાં મેર જણાય, તે તો સર્વેથી શ્રેષ્ઠ ગણાય...૧૦
તેમ જન્મચરિત્ર જે મારાં, હરિજનને હરખ આપનારાં;
પ્રતિષ્ઠા રમાનાથની જેહ, લીલા સર્વોપરી થશે તેહ...૧૧
માટે આવજો ત્યાં ધરી પ્રીત, સગા સ્નેહિ કુટુંબ સહીત;
એવાં વચન કહી હરિરાય, કર્યા તે હરિજનને વિદાય...૧૨
રથજાત્રા તણો દિન આવ્યો, શ્યામે ઉત્સવ સારો કરાવ્યો;
ગઢપુરના નિવાસી જે જન, કરી ઉત્સવ હરભિયા મન...૧૩

પૂર્વછાયો :

એવી કથા શુભ સાંભળી, રૂટે રીજ્યા અભેસિંહરાય;
પ્રશ્ન ઉત્તમ એક પૂછવા, એને ઈચ્છા થઈ ઉરમાંય...૧૪
અહો અચિંત્યાનંદજી, તમે કહ્યું જે મૂર્તિયો માટ;
નિત્યાનંદ ને મુક્તમુની, ગયા વટપત્તનની વાટ...૧૫
તેઓએ ત્યાં જઈ શું કર્યું, ક્યાંથિ લાવ્યા મૂર્તિયો તેહ;
વિસ્તારથી શુભ વારતા, મને આપ સુણાવો એહ...૧૬
વર્ષિં કહે વસુધાપતિ, સુણો તેહ કથાનો સાર;
બે સદ્ગુરુ જે સંચર્યા, ગયા વટપત્તન મોઝાર...૧૭

ચોપાઈ :

તહાં મૂર્તિયો માટે તપાસ, કરવામાં ન રાખી કચાશ;
જોયાં સર્વે સલાટનાં ધામ, પૂછ્યું મૂર્તિ માટે ઠામઠામ...૧૮

જોયા દેશિ વિદેશ અપાર, મુરતીયો તણા વેચનાર;
 ઘણી મૂર્તિયો નેણો નિહાળી, ભલી લેવા લાયક નહિ ભાળી....૧૯
 સમૈયો હરિનવમીનો આવ્યો, જવા વરતાલ તે નહિ ફાવ્યો;
 મૂર્તિ લીધા વિના ન જવાય, મુનિ અંતરમાં અકળાય...૨૦

સુતા જમનિમાં પછી જ્યારે, દીધાં દર્શન શ્રીજીએ ત્યારે;
 શ્રીમુખે બોટ્યા સુંદરશ્યામ, એક વાણિયાનું લીધું નામ....૨૧
 મુનિ મનમાં તમે ન મુંજાઓ, તેહ વાણિયાને ઘેર જાઓ;
 પુરાતનની બે મૂર્તિ રહી છે, તે તો તેહને પ્રાપ્ત થઈ છે....૨૨
 કેને અર્પણ કરવી એહ, તેની ચિંતા તો કરે છે તેહ;
 તમે માગશો તો મન ધરશો, નકી તમને તે અર્પણ કરશો...૨૩
 સુણી વાલાના વદનની વાત, મુનિ મનમાં થયા રળિયાત;
 પ્રભાતે ઉઠિ તતપર થયા, તેહ વાણિયાને ઘેર ગયા...૨૪
 ભલી મૂર્તિયો બે તહાં ભાળી, નિશ્ચે રાજી થયા તે નિહાળી;
 મૂર્તિ લક્ષ્મીનારાયણ કેરી, જોતાં ભાસે તે સુધડ ઘણેરી...૨૫
 મુનિયે તેહ મૂર્તિયો માગી, સુણી રાજી થયો સદભાગી;
 મૂર્તિ આપવા કીધો વિચાર, દાજ્યા દિલ માંહિ દેખિ અપાર...૨૬
 સુણ્યું સ્વામિનારાયણ નામ, દેખી બોલિ ઉઠ્યા તેહ ઠામ;
 એને મૂર્તિયો આ ન અપાય, એ તો પાખંડિ છે જગમાંય...૨૭
 કહે વર્ણી સુણો નરરાય, એવા દુષ્ટ જગતમાં જણાય;
 સારા કામમાં અડયણ કરે, પુણ્ય પાપ વિચાર ન ધરે...૨૮

ઉપજાતિ : દુષ્ટ સ્વભાવ વિષે :

દીસે ઘણો દુષ્ટ સ્વભાવ જેનો, દુરાગ્રહી હોય મમત્વ તેનો;
 પુણ્ય કિયામાં પણ આવિ આડે, પોતા તણું ને પરનું બગાડે...૨૯

જો ક્યાંઈથી તેહ પીયુષ^૧ લેય, ન પાય પીએ પણ ઠોળિ દેય;
 તે જેમ માંખી નિજ દેહ પાડે, બિજા તણું ભોજન તે બગાડે...૩૦
 મનુષ્યને સર્પ ઉસે કદાપિ, તેથી ક્ષુધા તો ન ટળે તથાપિ;
 વિનાર્થ તેને પરપ્રાણ લેવો, અધર્મિનો હોય સ્વભાવ એવો...૩૧
 જો દીનને દાન દ્યાળું દે છે, તે દેખિને દુષ્ટ બળી મરે છે;
 જો લાભ કે હાનિ ન હોય એને, આવે અદેખાઈ તથાપિ તેને...૩૨
 કરે કદાપી પરમાર્થ કોઈ, બળી મરે છે જન દુષ્ટ જોઈ;
 વિશ્વોપકારી જળવૃદ્ધિ થાય, જોઈ જવાસો^૨ બળિને સુકાય...૩૩
 પોતે ભલું કામ કરે ન ક્યારે, બીજો કરે ત્યાં જઈને નિવારે;
 ન હોય તેમાં લવ લાભ લેવો, તથાપિ તે દુષ્ટ સ્વભાવ તેવો...૩૪
 અધર્મિનો સે'જ સ્વભાવ એ છે, જે તે પ્રકારે પરને નડે છે;
 પ્રકાશ દે સૂર્ય શશી સ્વભાવે, તથાપિ આડો ખળ રાહુ આવે...૩૫
 અપાર વીંઠી અહિયો^૩ અપાર, વળી વિશેષ વધનાગ^૪ સાર;
 એવાં મહા ઝેર લઈ અનેક, ઘડ્યો અદેખો જન દુષ્ટ એક...૩૬
 અપૂર્જ્ય જે બે પ્રતિમા રહેલી, તે આપવાને વણિકે કહેલી;
 તે પ્રૌઢ ધામે પધરાવવાની, અધર્મિને વાત ઉરે ન માની...૩૭

ચોપાઈ :

ઈચ્છા વણિકનિ તો ફરિ ગઈ, ચિંતા મુનિયોના ચિત્તમાં થઈ;
 હેતે હૈયામાં સંભાર્યા હરિ, પ્રભુએ ત્યારે પ્રેરણા કરી...૩૮
 સૂર્યોદયથી નાસે અંધકાર, નાઠો તે રીતે ખોટો વિચાર;
 બુદ્ધિ નિર્મળ થૈ તેનિ જ્યારે, મુનિને આપી મૂર્તિયો ત્યારે...૩૯

૧.અમૃત ૨.એક વનસ્પતિ જે વરસાદ થતાં સુકાઈ જાય છે. ૩.સર્પો ૪.એક પ્રકારનું ઝેરી જાડ

એક શક્કટ^૧ વિષે પધરાવી, વરતાલની વાટે ચલાવી;
 વળી ચિતમાં વાત વિચારી, આ તો મૂર્તિયો છે બહુ સારી...૪૦
 દુર્ગપુર માંહિ મંદિર થાય, તેમાં આ છબિ પધરાવાય;
 રાજા ઉત્તમનો દરબાર, શોભા તો પામે અપરમપાર...૪૧
 માટે શ્રીજીને દેખાડવાને, કૈને ત્યાં જ જૈયે તેહ બાને;
 ત્યાંના હરિજન દેખશે જ્યારે, તહાં રાખશે મૂર્તિયો ત્યારે...૪૨
 બીજી મૂર્તિયો વરતાલ માટે, લાવશું વળી કોઈક ઘાટે;
 એવો નિશ્ચે કરી નિરધાર, ચાલ્યા દુર્ગપુરે બારોબાર...૪૩
 જ્યારે આવ્યા બોચાસણ ગામ, બહુ વૃષ્ટિ થઈ તેહ ઠામ;
 ગામમાં કાશિદાસને ઘેર, પ્રતિમાઓ મૂકી રૂડિ પેર...૪૪
 ગયા ગઢપુર તે મુનિજન, કર્યા શ્રીહરિનાં દરશન;
 શ્યામે પૂછ્યા સમાચાર જ્યારે, શિર નામિ બોલ્યા સંત ત્યારે...૪૫
 આપ છો પ્રભુ અંતરજીમી, સરવજ્ઞ છો સંતના સ્વામી;
 કરો છોજિ મનુષ્યચરિત્ર, માટે પૂછો છો વાત વિચિત્ર...૪૬
 પછી મૂર્તિયોના સમાચાર, સંભળાવ્યા સહિત વિસ્તાર;
 અમે આપને દેખાડવાને, લાવતા હતા તે પ્રતિમાને...૪૭
 થઈ વૃષ્ટિ બોચાસણ ગામ, માટે મૂર્તિયો મૂકી તે ઠામ;
 પ્રતિમાઓ છે શોભતી સારી, નામ લક્ષ્મીનારાયણ ધારી...૪૮
 સુણી બોલિયા શ્રીહરિ વાણી, અમે ઈચ્છા એ દેવની જાણી;
 આભ્રરસ^૨ તણો કરવા આહાર, રહેશે ચરોતરનિ મોઝાર...૪૯
 વરતાલમાં કરશે નિવાસ, તહાં પૂરશે ભક્તોની આશ;
 કહે સંત સુણો બહુનામી, એક મૂર્તિમાં કાંઈ છે ખામી...૫૦

નીચેના જમણા હાથમાંય, ગદા જોઈયે ચક છે ત્યાંય;
 નીચે ડાબે હાથે ચક હોય, ગદા ધારિ છે તે હાથે તોય...૫૧
 કહે શ્રીહરિ સહુ શુભ થાશે, સંતો ચિંતા તમારિ તે જાશે;
 સુણી શ્રીહરિની શુભ વાણી, સંતે સર્વથા સત્ય પ્રમાણી...૫૨
 ગઢપુર માંહિ શ્રીઅવિનાશ, કર્યો ચાતુરમાસ નિવાસ;
 કરી લીલા અનેક પ્રકાર, સુખ દાસને દીધાં અપાર...૫૩
 કૃષ્ણજન્મ તણો દિન આવ્યો, વાલે ઉત્સવ સારો કરાવ્યો;
 જળજીલણિ તે આવી જ્યારે, કર્યો ઉત્સવ ઉતામ ત્યારે...૫૪

પુષ્ટિતાગ્રા :

હરિ તણિ મુરતી તથા રમાની, વૃત્તપુર મંદિર માંહિ થાપવાની;
 વટપુર થકી લાવિયા સુસંત, સુણિ હરિકૃષ્ણ રૂદે રીઝચા અનંત...૫૫
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે વટપત્તનાત્ શ્રીલક્ષ્મી-
 નારાયણપ્રતિમાઆનયનનામ દ્વાદશો વિશ્રામઃ ॥૧૨॥

રથોદ્ધતા :

વર્ણિરાજ હરિની કથા કહે, ભૂપ સ્નેહ ધરિને સુણી લહે;
 જેમ શ્રેષ્ઠ ધનનાદ સાંભળી, મોદવંત બહુ મોરમંડળી...૦૧
 હે નરેશ વરતાલને વિષે, શ્રેષ્ઠ ધામ શિખરો થયાં દિસે;
 શેત હોય શિખરો હિમાચળે, એ જ એનિ ઉપમા ભલી મળે...૦૨
 અક્ષરાખ્ય મુનિ વાક્ય ઉચ્ચરે, તે આનંદમુનિ ચિત્તમાં ધરે;
 આજ સર્વ શ્રમ આપણો ફળ્યો, પૂર્વ પુણ્યનિધિ માનિયે મળ્યો...૦૩
 વાત એહ લખિ એક કાગળે, મોકલાય મુનિનાથ આગળે;
 તેહ પત્ર વૃષ્પુત્ર વાંચશે, રાજિ રાજિ હણ્યે ધણા થશે...૦૪

પત્ર એક લભિયો પવિત્ર તે, ચિત્ત ભાવ તણું ચારુ ચિત્ત તે;
 તેણ માંછિ વચનો લખી ધર્યા, પ્રાણનાથ શિખરો પુરાં કર્યા...૦૫
 જોવરાવિ સુમુહૂર્ત સંચરો, મૂર્તિયોનિ થિર થાપના કરો;
 છે વિરાટ તન તુલ્ય મંદિરો, તે સજીવ છબિ થાપિને કરો...૦૬
 દેશદેશ લખિ કુંકુમાક્ષરી^૧, મોકલ્યાનું કરજો તમે હરિ;
 હર્ષ સર્વ હરિભક્ત પામશો, આવિ જેમ મધમક્ષિ જામશો...૦૭
 ઈદ ચંદ્ર દિવસેંદ્ર^૨ દેવતા, ભૂતનાથ^૩ યમ ભારતી^૪ પિતા^૫;
 ચિત્ત ચિંતવન નિત્ય સૌ ધરે, વાસ્તુ આવિ હરિ કે સમે^૬ કરે?..૦૮
 તે ચરિત્ર તવ દેખવા તણી, સર્વ ચિત્ત ઉત્કર્થતા ઘણી;
 પ્રાણનાથ ઝટથી પધારજો, આવિ હર્ષ અમને વધારજો...૦૯
 પત્ર તેણ લઈ જૂસજી પગી, સંચર્યા દુરગધામની લગી;
 જેમ પત્ર લઈ રુક્મિણી તણો, વિપ્ર સંચરિત વેગથી ઘણો...૧૦
 જૈ પ્રણામ પ્રભુને પ્રિતે કર્યો, પત્ર ધર્મસુતને કરે ધર્યો;
 વાંચિ પત્ર હરઘ્યા હરી બહુ, તેણ હર્ષ તણી વાત શી કહું...૧૧
 દ્વારિકાનિ રચના દિલે ગમે, વિશ્વકર્મ રચિ રૂહિ જે સમે;
 તે સુણી હરખ જે થયો હતો, એથિ હર્ષ અધિકો થયો છતો...૧૨
 બોલિયા પ્રભુજિ જૂસજી ભણી, માંગ્ય માંગ્ય મુખથી વધામણી;
 આજ હર્ષ અતિ ઉપજ્યો મને, વાંછિતાર્થ વરદાન દૌ તને...૧૩
 જૂસજી પ્રણામિ બોલિયા હસી, હે દયાળુ દિલમાં રહો વસી;
 નાથ નિત્ય ભજું પૂર્ણ નેહથી, એથિ અન્ય કશિ વાંદળા નથી...૧૪
 તે તથાસ્તુ હરિએ મુખે કહું, જૂસજી હરખ પામિયા બહુ;
 ધન્ય ધન્ય હરિભક્ત તેણને, વાસના ન કશિ અન્ય જેહને...૧૫

પત્ર વાંચ્યિ સહુને સુણાવિયો, ભક્ત સર્વ મન તેણ ભાવિયો;
હર્ષ એથિ ઉપજયો અતિ ધણો, જાણિ મર્મ મન માંછિ તે તણો...૧૬

શાર્દૂલવિકીડિત :

મુક્તાનંદ મુનીંગ બ્રહ્મમુનિ ને નિત્યાખ્યનંદો મુની,
ગોપાળાખ્ય મુની મહાગુણનિધી જાણે સુરીતી જુની;
લાધો ને હરજ સુમંત્રિ હરિના સેવા સજે સર્વદા,
તે સૌ રાજી થયા રૂટે અતિ ધણા તે પત્ર વાંચી મુદા...૧૭
સૌને પૂછિ સુપેર વિશ્વપતિએ જ્યોતિષી બોલાવિયા,
જોશીજ પુરુષોત્તમાખ્ય દ્વિજ શ્રી રૂવાદના આવિયા;
બીજા ભણ મયાખ્યરામ પણ ત્યાં આવ્યા પ્રભૂ આગળે,
પુછ્યું શુદ્ધ મુહૂર્ત ને વળી કહ્યું આપો લખી કાગળે...૧૮

ઉપજાતિ :

તે એક તો ગર્જ સમાન જાણો, બૃહસ્પતી તુલ્ય બીજા પ્રમાણો;
અનેક વિદ્યા ભણિ જેણ જાણે, મુહૂર્ત જોયું મળિ તેણ ટાણે...૧૯
મુહૂર્ત આવ્યું શુભ દ્વાદશીયે, તે શુક્લપક્ષે તિથિ કાર્તિકીયે;
પોઢી ઉઠે શ્રીહરિ શેષશાયી, મુહૂર્ત તે તો સહુ સિદ્ધિદાયી...૨૦
કૃષ્ણો પછી કાગળ ત્યાં મગાવ્યો, વૃત્તાલયે મોકલવા લખાવ્યો;
મુહૂર્તનો વાસર શુદ્ધ જેણ, શ્યામે લખાવ્યો શુભ જાણિ તેણ...૨૧
વળી બિજી વાત કરી પ્રકાશ, હે અક્ષરાનંદ અનન્યદાસ;
વડોદરા સૂરત આદિ દેશ, કંકોતરીયો લખજો વિશેષ...૨૨
શ્રીમંત સર્કાર શિયાજિરાવ, જેનો ભલો છે મુજ માંછી ભાવ;
કંકોતરી ત્યાં લખજો જરૂર, તે મંત્રિને મોકલશે હજૂર...૨૩

દંદાવ ને કાનમ આદિ દેશ, ને વાંસદા ધર્મપુરે વિશેષ;
 ખંભાતના ભૂપ ભલા નવાબ, તેને લખાવો લખિ ઈલકાબ^૧...૨૪
 ચરોતરે ને દશકોશિ માંય, છે આબરુદાર સુભક્ત ત્યાંય;
 લખો વળી શ્રીપુર જાણિ સારું, લખો બધામાં લિખિતં અમારું...૨૫
 હાલાર પાંચાળ સુરાષ્ટ્ર કચ્છ, કંકોતરી ત્યાં લખશું જ સ્વચ્છ;
 તેની ન ચિંતા કરવી તમારે, તે કામ તો છે કરવું અમારે...૨૬
 કર્યા અમે મંદિર કારભારી, તે સાચવે છે મરજ તમારી;
 તે સર્વને એમ તમે કહેજો, સામાન સર્વે ધન ખર્ચ લેજો...૨૭
 ધી ખાંડ ને સાકર અન્ન જેહ, અખૂટ લેજો અતિ શુદ્ધ એહ;
 જે જે દિસે ખેતર આસપાસ, ત્યાં તો થશે સંધ તણો નિવાસ...૨૮
 તે માટે તે સ્વચ્છ કરાવી રાખો, ત્યાં આવશે તે તક લોક લાખો;
 સુખે રહે ત્યાં સહુ બાઈ ભાઈ, એવી કરો ઉત્તમ જોગવાઈ...૨૯
 અમે મુનિ નિષ્ઠુળને જ ધારી, અગાઉથી મોકલશું વિચારી;
 જાણો બધી ઉત્તમ જુક્તિ જેહ, કરાવશે મંડપ આવિ એહ...૩૦
 જે વેદમૂર્તી કિયમાણ જાણો, વિશેષ જેને જન સૌ વખાણો;
 એ તો વસે છે ઉમરેઠ ગામ, ઘેલા તથા છે હરિભાઈ નામ...૩૧
 ત્રિજા ફૂપારામ સુવિપ્ર જેહ, તેઓ વસે છે પણ ગામ તેહ;
 જાણો ભલી કર્મઠ કેરિ રીતી, પ્રભૂપદે છે પરિપૂર્ણ પ્રીતી...૩૨
 તેડાવજો તે નિજ શિષ્ય સંગે, તે કુંડનું કામ કરે ઉમંગે;
 જે જે હુતદ્રવ્ય^૨ ગણી બતાવે, તે લાવજો જ્યાં થક્ક જેહ આવે...૩૩
 વરુણિમાં વિપ્ર વરાય જેહ, ઠરાવશું આવિ અમે જ તેહ;
 સિધા તણી તો કરવા સફાઈ, તેડાવજો જે બહુ સુજ બાઈ...૩૪

૧.પદવી; ૨.યજ્ઞમાં હોમવાની વસ્તુઓ

ગંગાખ્ય માતા ગુણવંતિ જેહ, તેડાવજો તર્ત લખી જ તેહ;
 બિજાં વસે છે ઉમરેઠ માંઈ, બે રૂપબાઈ વળિ માનબાઈ...૩૫
 બે નાથિ ને બેન કુમારિ સારી, વેણી તથા છે કુશળા સુનારી;
 વડોદરામાં પણ મૌખિબાઈ, જે શ્રેષ્ઠ સત્સંગ વિષે ગણાઈ...૩૬
 ગંગા વસે શ્રીપુર માંહિ ત્રીજી, રેવા તહાં છે વળિ બાઈ બીજી;
 વસો વિષે છે જમનાં જતન, છે મેમદાવાદ નિવાસિ અન્ય...૩૭
 સુખાખ્ય બાઈ સખબાઈ કારી, વળી તહાં છે ઉમયા નિવાસી;
 રહે વળી ત્યાં રળીયાત બાઈ, સતી સિતાથી પણ તે સવાઈ...૩૮
 છે પીપળાવાખ્ય પવિત્ર ગામ, હેતાખ્ય બાઈ ઠરિ તેહ ઠામ;
 જાણો સંહૂ અક્ષરમુક્ત એહ, ધર્યા મહી^૧ માંહિ મનુખ્ય દેહ...૩૯

વસંતતિલકા :

ગંગાજિ ભક્ત હરિનાં નાદિયાદ કેરા,
 એવાં જ ઉત્તારકુમારિ ભલાં ધણેરાં;
 રેવાજિ નામ ભલિ બાઈ તહાં રહે છે,
 સર્વે સુજાણ સતી એમ જનો કહે છે...૪૦

ઉપજાતિ :

તેડાવવા તે બધિ બાઈયોને, ત્યાં મોકલાવો દ્વિજ ભાઈયોને;
 વૃત્તાલવાસી વનમાળિ ગોર, ડાખાખ્ય મેતા પણ તેહ ઠોર...૪૧
 સંજાય ગામે શુભ છે મુકામ, છે નામ અંબાપદ યુક્ત રામ;
 તે વિપ્ર સારા ત્રણ જો સિધાવે, બાઈ બધીને જઈ તેડિ આવે...૪૨
 તે બાઈયો સર્વ પ્રવીણ પૂરી, રસોઈ કામે નથી તે અધૂરી;
 જે જે સમે જયાં શુભ કામ હોય, આવે તહાં જોગ ન હોય તોય...૪૩

૧.ધરતી; પૃથ્વી

તે સર્વને કામ ભલાં ભળાવો, સેવો વડી પાપડ તે કરાવો;
 સેવો તણા તંતુ રચે રૂપાળા, જાણો દિસે તંતુ સુપભવાળા...૪૪
 વિવેકથી તે વડિયો બનાવે, જેમાં અતિ ઉત્તમ સ્વાદ આવે;
 સજે વળી પાપડ સ્વચ્છ એવા, પૂરેપૂરા પૂનમચંદ્ર જેવા...૪૫
 રસોઈયા સૂરતના જ સારા, વડોદરાના પણ રાંધનારા;
 જે પાકશાસ્ત્રે નિપુણો અથાક, ભણેલ રૂડા નળ ભીમપાક^૧...૪૬
 તેડાવિ પકવાન ઘણાં પડાવો, બંડાર મોટા બહુધા ભરાવો;
 અનેક સંભાર તણાં અથાળાં, મગાવજો ઉત્તમ આપિ નાણાં...૪૭
 જે ગામ છે ત્યાં થકિ આસપાસ, જ્યાં જ્યાં વસે મૂજ અનન્ય દાસ;
 આજ્ઞા અમારી ભલિ એમ ભાખો, તૈયાર સૌ કાણ તૃણાદિ રાખો...૪૮
 ધર્મે કર્યો રાજસુ જજ્ઞ જેવો, એથી થશે ઉત્તમ જજ્ઞ એવો;
 માટે થવું સર્વ જને સહાયી, ન જાણશો બાળક ખેલ ભાઈ...૪૯
 વડોદરે છે નર નારૂપંત, સત્સંગિ પૂરા અતિ સ્નેહવંત;
 અમાત્ય^૨ છે તે નરનાથ કેરા, મગાવવા ત્યાં થકિ તંબુ દેરા...૫૦
 ચોખી ભલી ચંદનિયો મગાવો, તંબૂ ખડા ખેતરમાં કરાવો;
 જ્યાં જાડપાણી તણિ જોગવાઈ, ભલી હવા હોય વિશેષ ભાઈ...૫૧
 ત્યાં આવશે જે સરદાર સારા, તેના થશે તંબુ વિષે ઉતારા;
 તે કારણે કાંચન કુંભવાળા, મગાવજો તંબુ રૂડા રૂપાળા...૫૨
 જ્યારે હજારો જન ત્યાં ભરાશે, ત્યારે તહાં તો બહુ ભીડ થાશે;
 માટે બધી સીમ સુધી સફાઈ, કરાવિ રાખો ભલિભાત ભાઈ...૫૩
 નવે નિધી અષ્ટ સુસિદ્ધિ જેહ, ત્યાં આવશે સૌ તક જાણિ તેહ;
 જનો તણાં કામ જને કરાશે, દેવો તણાં દેવ થકી જ થાશે...૫૪

૧.નળપાક તથા ભીમપાક નામનાં રસોઈ બનાવવાનાં શાસ્ત્ર ૨.પ્રધાન

ગણોશ ગંગોશ^૧ સુરેશ^૨ શેષ, ધનેશ^૩ હંસેશ^૪ શશી દિનેશા;
સેવા વિષે તત્પર સૌ રહેશો, તે આ સમે લાભ અલાભ્ય લેશો...૫૫
નકી લખી વાત થવાનિ એમ, લખે વિધાતા દદ લેખ જેમ;
એ રીતનો પત્ર પુરો લખાવ્યો, તે જુસજીના કરમાં અપાવ્યો...૫૬
સિધાવિયા જુસજિ પંથ રૂદે, વેગે ધણે જેમ ગરૂડ ઉડે;
જ્યાં અક્ષરાનંદમુની નિવાસ, તે પત્ર મૂક્યો જઈ તેનિ પાસ...૫૭
ઉત્સાહ વાધ્યો ઉર વાંચિ પત્ર, સૌને બધી વાત સુશાવિ તત્ર;
આનંદ વાધ્યો અતિ ધેર ધેર, જાણો વધી લક્ષ્મિ તણી લહેર...૫૮

પુષ્પિતાગ્રા :

વૃષસુત હરિનો સુપત્ર વાંચી, સુણિ પ્રતિમા પધરાવવાનિ સાચી;
જનમન ઉપજ્યો ઉમંગ એમ, પ્રગાટ પ્રમાણ મળે પ્રભૂજ તેમ...૫૯
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે વૃત્તાલયે શ્રીલક્ષ્મી-
નારાયણપ્રતિષ્ઠામુહૂર્તનિર્ધારણનામ ત્રયોદશો વિશ્રામઃ ॥૧૩॥

શાર્દૂલવિકીડિત :

વાંચ્યો પત્ર પ્રભૂ તણો મુનિવરે તે અક્ષરાખ્યે સહી,
બોલાવી વરતાલના હરિજનો તે વાત સૌને કહી;
તે તો આતુરતાથિ પત્ર તણિ તો જે વાટ જોતા હતા,
ઈચ્છા પૂર્ણ થવાથિ એહ સહુને હૈયે વધી હર્ષતા...૦૧
જે રીતે જન લોભિને જરૂર^૫ તણો ભંડાર ભારે જરૂર,
કે ચિંતામણિ ચિત્તમાં ચિત્તવતાં પાસે જ આવી પડે;

કે ઈદ્રાસન એહને જ મળતાં ઉત્સાહ જેવો થશે,
વાલાનો શુભ પત્ર વાંચિ જનને ઉત્સાહ એવો દિસે...૦૨

મોટા હર્ષથિ અક્ષરાખ્યમુનિ ને આનંદસ્વામી મળી,
કંકોત્રી હરિનામથી બહુ લખી તે મોકલાવી વળી;
ધારી ધર્મપુરે સુ વાંસદપુરે શ્રીપતને^૧ સુરતે,
પો'ચાડી વટપત્તને વળી બહુ સ્થાને સુમુહૂરતે...૦૩

લૈ પત્રી વનમાળિ ગોર વિચર્યા ડાખ્યા મહેતા ગયા,
અંબારામ તથા સહોદર વળી તેના સુપંથે થયા;
આપી પત્ર વળી કહું હરિ તણી ભક્તા ભલી બાઈયો,
તે સૌને ઝટ લાવજો રસવતી^૨ કર્યે દિસે ડાહિયો...૦૪

શ્રીજીયે પણ સ્વર્ચ દુર્ગપુરથી પત્રી લખાવી ઘણી,
તે તો સોરઠ કર્ય આદિ સધણે લૈ મોકલાવી ગણી;
ઝાલાવાડ હલાર ગોહિલ ધરા રાજ પ્રજા સર્વને,
કંકોત્રી લખી મોકલાવિ હરિયે રાખે ન જે ગર્વને...૦૫

આખા ને પીપલાણું ગામ તહિં છે નારાયણાખ્યો દવે,
મે'તા શ્રીનરસિંહ નામ પણ જે તે ગામમાં છે હવે;
તેઓને લખ્યું જે કુટુંબ સહિતે સૌ સદ્ય ત્યાં આવજો,
શાણાં સ્ત્રીજન છે તમો ઘર તણાં સાથે સહૂ લાવજો...૦૬

તે કંકોતરિયો લઈ દ્વિજ ગયા તે હું કહું છું હરી,
લક્ષ્મીરામ નિવાસિ દુર્ગપુરના સાખે સુદેરાસરી;
ડોસો બેચર બાળકુણ્ણ રઘુનાથાખ્યો જિવો જાણવો,
લાલો ને હરજીવનાખ્ય સુભગો એ તો ઉરે આણવો...૦૭

શ્રીબોટાદ નિવાસી ભક્ત હરિના મોનાખ્ય બે બ્રાહ્મણો,

જેઠાભાઈ ત્રવાડિ એક દ્વિજ તો શ્રીમાળિના તે ગણો;
લૈને કુંકુમપત્રિકા દ્વિજવરો સ્નેહે ઘણો સંચર્યા,
દેશોદેશ વિષે ઘણી ઝડપથી પ્રત્યેક ગામે ફર્યા...૦૮

ઉપાયિતિ :

વૃત્તાલયે મંદિર કારભારી, કામે મચ્યા સૌ મનમાં વિચારી;
ગાડાં ભરીને બહુ માલ લાવે, વડી વખારો લઈને ભરાવે...૦૯
ગાડાંનિ હેડો^૧ વન માંહિ ચાલે, મુસાફરોને નહિ માગ^૨ આલે;
છે ચોકિયાં^૩ ને છક્કિયાં^૪ ભરેલાં, ઘણાંક જોડેલ દિસે તરેલાં^૫...૧૦
જો તાણતાં તાણિ નહીં શકાય, તો બેલ^૬ તે ત્યાં પણ બેસિ જાય;
“ઘણી મરે” એમ ઘણી કહે છે, જાણો ન કેને શિર ગાળ એ છે...૧૧
અરણ્યમાં ને વળી ગામમાંય, ગાડાં તણા તો ઘઘડાટ થાય;
ત્યાં પોઠિયા ઉપર માલ લાવે, તેનો નહીં પાર ગણ્યાથિ આવે...૧૨
તે ધન્ય વૃત્તાલય પાટિદાર, પગી બધાને કહું ધન્યકાર;
કુધા તૃષણાનું નહિ કાંઈ ભાન, મચ્યા રહે સૌ થઈ સાવધાન...૧૩
બાઈ ઘણી ત્યાં સત્સંગી આવી, સેવો વડી પાપડ દે બનાવી;
સિધાં તણી કોઈ કરે સફાઈ, વિવાહથી તેહ ગણે નવાઈ^૭...૧૪
અમીન કે કો^૮ ઉમરાવ જેવા, ચરોતરી જે હરિભક્ત એવા;
તે તો તજીને બધિ લોકલાજ, સુધારવા સીમ કરે સુકાજ...૧૫
સન્માર્જની^૯ લે પૃથ્વી સુધારે, કોદાળિ કોઈ કર માંહિ ધારે;
દેવો કહે છે નભમાંથિ હેરિ, શી ભક્તિ રાજ અમરીષ કેરી...૧૬
કાષો તણો ને તૃણગંજ જોઈ, કહે જ વિધ્યાચળ તુલ્ય કોઈ;
૧.લાઈન; ૨.રસ્તો; ૩.જ્યા ઉ.ચાર બળદો જોડેલ ગાડાં ૪.ત્રણ ધોસરાંને છ બળદ
જોડેલ ગાડાં ૫.ધોસરુ,કાઠિયું,બે સંબેલ,બે પંચોળી આ બધું મળી તરેલું કહેવાય. કોસ તથા હળ
હાંકવામાં ઉપયોગ થાય છે. ૬.બળદ ૭.અધિક ૮.કોઈક ૯.સાવરણી

કામે મચેલા જન તો હજારો, કહે મહાયજ્ઞ અહીં થનારો... ૧૭
 પ્રસિદ્ધ થૈ દેશ વિદેશમાંય, લખો જનો વૃત્તપુરે ભરાય;
 વેચાણ થાશો બહુ અેમ ધારી, વેપારિયોએ કરિ મોંઘવારી... ૧૮
 તૈયાર સામગ્રી સમસ્ત કીધી, સૌયે મળી વાત વિચારિ લીધી;
 કંકોતરી ત્યાં લખિ મોકલાવો, લખો હરીને હરિ સધ આવો... ૧૯
 શ્રી અક્ષરાનંદજિયે હુલાસે, કહ્યું મહાભક્ત કુબેર પાસે;
 તમે તથા જોબનભાઈ બેય, લખો હરીને લખવાનું જેય... ૨૦
 બેયે મળીને પછી રૂડિ રીતે, કંકોતરી ત્યાં લખિ પૂર્ણ પ્રીતે;
 હે રાય તે હું તમને સુણાવું, ઉત્સાહ જાજો ઉર માંછિ લાવું... ૨૧

કંકોતરીનું ધોળ :

કંકુવરણી લખાવી કંકોતરી, લઘ્યું સ્વસ્તિ શ્રીગઢપુરગામ,
 પ્રિતમજી પધારજો; ૦૮૬

સર્વ ઊપમા લાયક શ્રીહરી,
 ધર્મનંદન ધર્મના ધામ...પ્રિતમજી. ૨૨
 લખિયે વરતાલથી વાલમા,
 ભક્ત જોબન કુબેરદાસ...પ્રિતમજી.
 પૂરા પ્રેમ થકી અમે પ્રણામિયે,
 પૂરી કરવા અમો તણિ આશ...પ્રિતમજી. ૨૩
 તમે પત્રમાં જે જે લઘ્યું હતું,
 તે તો સર્વે કર્યું તે તૈયાર...પ્રિતમજી.
 કૃપાનાથ કૃપા કરિને હવે,
 કોટિ બ્રહ્માંડના કરતાર...પ્રિતમજી. ૨૪
 ધામ શિખરો સહીત તૈયાર છે,
 કોઠે મૂરતિયો પધરાવા કાજ...પ્રિતમજી.

ધામ પૂર્વાભિમુખનું ભલું થયું,
મોટી મેહેર કરી મહારાજ...પ્રિતમજીં ૨૫

તેમાં પ્રતિમાઓ છે પદ્ધરાવવી,
મધ્યે લક્ષ્મીનારાયણ રૂપ...પ્રિતમજીં

બીજા મંદિરમાં પણ બહુ ભલી,
સ્થાપો આવીને મૂરતી અનૂપ...પ્રિતમજીં ૨૬

કરો ઉત્સવ અદ્ભૂત ઓપતો,
જન જોઈ હૈયે હરખાય...પ્રિતમજીં

એવું ઉત્તમ ચરિત્ર કરો હરી,
લીલા સર્વોપરી તે લખાય...પ્રિતમજીં ૨૭

વાત વંચાશે અક્ષરધામમાં,
કોટી કલ્ય સુધી રહેનાર...પ્રિતમજીં

ભાગ્યશાળી ભરતખંડના જનો,
સ્નેહે સાંભળશે નરનાર...પ્રિતમજીં ૨૮

સર્વે સામગ્રી આંહિ તૈયાર છે,
ક્યારે આવશોક સુણાનિધાન...પ્રિતમજીં

અવિનાશી હવે આપ આવજો,
દેવા દાસને દર્શનદાન...પ્રિતમજીં ૨૯

ઈચ્છારામ ને રામપ્રતાપજી,
સાથે લાવો સહિત પરિવાર...પ્રિતમજીં

નૂપ અભયનો વંશ અતિ ધણો,
સાથે લાવજો સૌ નરનાર...પ્રિતમજીં ૩૦

જીવો ખાચર ભક્ત સુજ્ઞાણ છે,
તેના સહુ જનને લઈ સાથ...પ્રિતમજીં

સંત વર્ણિ ને પાર્વદ સૌ લઈ,
અતિ વેગે અનાથના નાથ...પ્રિતમજીં ૩૧

દેશ દેશના સંઘ સોયામણા,
સાથે લે તમે શ્રી ભગવાન...પ્રિતમજીં
અસવારી સજી રાણા રાજિયા,
સાથે લે આવે ઉંકા નિશાન...પ્રિતમજીં ૩૨
મહારાજ મુરત આવ્યું હુંકું,
માટે પત્ર વાંચી હાલહાલ...પ્રિતમજીં
ઘણું શું લખિયે ઘનશ્યામજી,
તમે વિશ્વવિહારી છો લાલ...પ્રિતમજીં ૩૩

ઉપાયિતિ :

કંકોતરી તો લખી એવિ રીતે, પ્રભૂ ભણી મોકલવા સુપ્રીતે;
બાપૂજિ નામે દ્વિજ જોળમાંય, ને જૂસજિ મોકલિયા જ ત્યાંય...૩૪
દ્વિજે પછી દુર્ગપુરે જઈને, હતા હરી હાજર ત્યાં થઈને;
પ્રણામ કીધા ૩૨ પ્રેમ આણી, તે પત્ર આપ્યો વદિ મિષ્ટ વાણી...૩૫
સર્વે સમાચાર વળી સુણાવ્યા, વૃત્તાલયેથી જન જે કહાવ્યા;
હરી સુણીને હરખ્યા અપાર, તે પત્ર વાંચ્યો લઈ વારવાર...૩૬
સન્માન સ્નેહે દ્વિજ કેલું કીધું, ભાવે ભલું ભોજનદાન દીધું;
તે વિપ્ર સાથે વૃષવંશરાય, કર્યા મુનિ નિષ્ઠુળને વિદાય...૩૭
કહ્યું કરો મંડપ કુંડ જૈને, સુજાણ વિપ્રોનિ સલાહ લૈને;
અમે કરીને અનકોટ આંહીં, સ્વારી સજી આવશું સઘ ત્યાંહી...૩૮
તે વિપ્ર ને નિષ્ઠુળસંત જેણ, જ્યારે પહોંચ્યા વરતાલ તેણ;
જાણ્યું જનોયે સુરશ્રેષ્ઠ એ છે, શ્રીવિશ્વકર્મા સહ નારદે છે...૩૯
સમીપ આવ્યા દ્વિજ સંત જ્યારે, તે બેયને ઓળખિયા જ ત્યારે;
પ્રણામ કીધા પદમાં પડીને, જે સ્વામિનારાયણ ઉચ્ચરીને...૪૦

સર્વે સમાચાર દ્વિજે સુષાવ્યા, તે ભક્ત સૌના મન માંહિ ભાવ્યા;
 તે વિપ્રની વાત અમુલ્ય જાણી, જેવી ઋષિની વરદાન વાણી...૪૧
 વાણી ઋષિયે ધ્રુવને સુષાવી, તને પ્રભૂજી મળશે જ આવી;
 તે વાણી લાગી ધ્રુવને સુ જેવી, લાગી જનોને દ્વિજ વાણી એવી...૪૨
 તે ગવિયા ત્યાં ઉમરેઠવાસી, જે વેદના અંગ ભણે તપાસી;
 ઘેલા નહીં તો પણ નામ ઘેલા, તે આવિયા ત્યાં સહુધી પહેલા...૪૩
 તથા કૃપારામ ઋષિજી આવ્યા, તે આપ સાથે બહુ શિષ્ય લાવ્યા;
 હુર્વાસ નામે મુનિ જેમ આવે, ઘણાક શિષ્યો નિજ સંગ લાવે...૪૪
 દ્વિજે મુની નિજુળને મળીને, અન્યોન્યના સંમત સાંભળીને;
 છે કુંડ ને મંડપ શાસ્ત્રગ્રંથ, તેના તપારયા પરિપૂર્ણ પંથ...૪૫
 આરંભિયો મંડપ એ પ્રમાણો, જે માંહિ શંકા નહિ કોઈ આણો;
 તે જેમ સંતો શ્રુતિપંથ ધાય, કલ્યિત માર્ગો કદિયે ન જાય...૪૬
 કરાવિયું શોધન ભૂમિ કેરું, જેવું લઘ્યું શાસ્ત્ર વિષે ધાણોરું;
 કરી પરીક્ષા શુભ ભૂમિકાની, જણાઈ તે ઉત્તમ સૌથિ ત્યાંની...૪૭
 વિપ્રે પદાર્થો વરતી^૧ કહેલાં, તે ખોદતાં ત્યાં થકિ નીકળેલા;
 એથી સહૂને દઠ ઉર આવ્યું, પ્રાચી^૨ દિશા સાધન ત્યાં કરાયું...૪૮
 તે દેવમંદિરથિ પૂર્વ માંય, રચાવવા મંડપ શ્રેષ્ઠ ત્યાંય;
 લાંબો પહોળો ભરિ હાથ વીશો, ઓટો કરાવ્યો દ્વિજ ને મુનીશે ...૪૯
 ચારે ખૂણે ત્યાં ધરિ થંભ ચાર, બબે બીજા તે મળિ થંભ બાર;
 સમાંતરે તે ધરિયા સમસ્ત, ભરી ભરીને તૃતીયાંશ હસ્ત...૫૦
 તે જાણિયે દ્વાદ્શ જ્યોતિલિંગ, હરિ રિઝાવા ધરી થંભઅંગ;
 સેવા વિષે હાજર તે થયાં છે, આધાર થૈ મંડપનાં રહ્યા છે...૫૧

૧. ઓળખીને; જોઈને ૨. પૂર્વ

તે ઓટલાનો તૃતીયાંશ જેહ, ચોખૂણ વચ્ચોવચ જોઈ તેહ;
 ઉંચી કરી વેદિ સુહસ્તમાન, તે મૂર્તિયોનું અધિવાસ થાન...૫૨
 ચારે ખૂણે ત્યાં પણ થંભ ચાર, ઉભા કર્યા સુંદર એહ વાર;
 તે થંભ લાંબા દશ હાથ જાણો, બીજા બધા પાંચ કર પ્રમાણો...૫૩
 તે પંચમાંશો^૧ ખણિ^૨ પૃથ્વિમાંય, ઘાલ્યા બધા થંભ વિચારિ ત્યાંય;
 દીશાંક^૩ અંગૂળ^૪ પ્રમાણ થૂળ^૫, તે સાગના શુદ્ધ સુવર્ણતુલ્ય...૫૪
 તે વેદિના ચાર સુથંભ કેવા, છે ધર્મના પાવ પવિત્ર જેવા;
 તે ઉપરે ગોઠવિ આડિ^૬ ચાર, ને બાર થંબે પણ એ પ્રકાર...૫૫
 પ્રત્યેક થંબે જડિ^૭ ઉભિ એમ, તે છાપરા માંછિ જડાય જેમ;
 વેદી તણા થંભશિરે વિચારી, કાષ્ઠો ઉભાં ચાર પવિત્ર ધારી...૫૬
 તે ઉપરે ઉત્તમ મોરવાયો^૮, સુવર્ણથી શોભિત તે સવાયો;
 રંગેલ રૂડો સુવિચિત્ર રંગે, જાણો ધર્યો હોય ક્રિટ^૯ અંગે...૫૭
 ચારે દિશે મંડપ મધ્યભાગે, મુક્કાં ભલાં દ્વાર વિચિત્ર લાગે;
 સારું સવા બે કર છે પહોળું, બ્રહ્મા તણા તે મુખતુલ્ય તોળું...૫૮
 તે આગળે ત્યાં થકી હસ્ત દૂર, બબે કર્યા થંભ ઉભા જરૂર;
 શિરે ધરી આડિ વળી સુઠામ, તેનું ધર્યું તોરણદ્વાર નામ...૫૯
 શ્રીકૃષ્ણનાં આયુધ ચાર જેહ, કાષ્ઠો તણાં શુદ્ધ બનાવિ તેહ;
 માંડ્યાં લઈ તોરણ દ્વારશીશ, તેની હવે હું વિગતી કહીશ...૬૦
 પ્રાણક્ષિણે પણ્ણિમ ઉત્તરે તે, ત્યાં શંખચકાદિ અનુકમે તે;
 ગદા તથા પદ્મ ત્રિધા પ્રકારે, દિશે ધર્યો તોરણ નામ દ્વારે...૬૧
 ચારે દિશાયે શુભ વેદિ પાસે, રચ્યા રૂડા કુંડ ભલા જ ભાસે;
 ચોખૂણ ચારુ ત્રણ મેખળા છે, શું અગ્નિનાં ઉત્તમ ધામ આ છે...૬૨

૧.પાંચમા ભાગના ૨.ખોદીને ૩.દશ ૪.અંગળી ૫.જાડી ૬.વળી ૭.ટોચનો ભાગ ૮.મુગાટ

ઈશાનભૂષે ગ્રહપીઠ હેર્યું, અગ્નિભૂષે પીઠ ગણોશ કેરું;
 વાસ્તુ તણું નેરુતમાં નિહાળ્યું, વાયવ્ય ભદ્રાસન પીઠ ભાળ્યું...૬૩
 શીરે તથા મંડપ ચાર પાસે, ઢાંકી લિધાં વસ્ત્ર વિચિત્ર ભાસે;
 રાખ્યાં ઉઘાડાં શુભ દ્વાર ચાર, રાખ્યું કરી એટલું એહ વાર...૬૪
 ઉદીચિમાં^૧ મંડપ એક નાનો, તે મૂર્તિને સ્નાનવિધિ કર્યાનો;
 ચારે દિશાયે ભરિ હાથ બાર, બિજું બધું પૂર્વ તણે પ્રકાર...૬૫
 તેમાં કરાવ્યાં ત્રણ સ્નાનપીઠ, તે દક્ષિણે મધ્ય ઉદીચિ દીઠ;
 પ્રાચી^૨ દિશે કર્મકુટી કરાવી, મુકાય જેમાં મુરતી મગાવી...૬૬
 પધારશે શ્રીહરિ આંહિ જ્યારે, વિશેષ શોભા બનવાનિ ત્યારે;
 શરીરમાં જીવન જેમ આવે, ત્યારે જ શોભા તનની જણાવે...૬૭

પુષ્ટિતાગ્રા :

રૂચિ ધરિ રચના મુની ધણેરી, કરી ભલિ મંડપ તેમ કુંડ કેરી;
 વૃષસુત તણિ વાટ તો જુવે છે, દરશન કે દિવસે થશે કહે છે...૬૮
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે વૃત્તાલયે શ્રીલક્ષ્મી-
 નારાયણપ્રતિષ્ઠાંગમંડપકુંડનિર્માણનામ ચતુર્દશો વિશ્રામઃ ॥૧૪॥

પુષ્ટિતાગ્રા :

વળિ વરણિ કહે સુષોળિ રાય, ગઢપુર કેરિ કહું હવે કથાય;
 હરિજન સહુને કહું કૃપાળે, તતપર સર્વ થજો જવા વૃત્તાલે...૦૧
 લઈ નિજ પરિવાર સર્વ સંગે, સહુ મુજ સંગ સુસંધમાં ઉમંગે;
 અધિક હરખ રાખિ એમ આવો, હય રથ આદિ સજી સ્વસંગ લાવો...૦૨
 અભયતનુજ ઉત્તમાખ્ય પાસે, હરિવર વાણિ વદે વળી હુલાસે;

૧. ઉત્તર દિશામા ૨. પૂર્વ દિશામા

સ્વજન સહિત મિત્ર સંગ લૈને, જવું વરતાલ જરૂર સજજ થૈને...૦૩
 હ્ય^૧ બહુ વખણાય છે અહીંના, જનમન એમ ગણે સહુ તહીંના;
 હ્ય શુભ લઈ સંગ તેણ માટે, નૃપ વિચરો વરતાલ કેરિ વાટે...૦૪
 નૃપવિભૂષણ^૨ છે નિશાન^૩ ડંકો^૪, છડિ ચમરે વરતાય રાય વંકો^૫;
 હ્ય રથ સુખપાલ જે રૂપાળા, બહુ અસવાર તથા પવિત્ર પાળા...૦૫
 વૃષભ^૬ શક્ત ઉંટ ભારદારી, બહુ જળ કેરિ પખાલ^૭ લેવિ સારી;
 સુણિ હરિમુખની સુમિષ્ટ વાળી, ગણિ હિતકારિ નરેશ ચિત આણી...૦૬
 પછિ નરપતિ અન્ય જેહ જીવો, ભડ હરિભક્ત સુકાઠિકૂળદીવો;
 પ્રભુદરશન કાજ તેણ આવ્યા, હરિમુખશષ્ટ ભલા તહાં સુણાવ્યા...૦૭
 વિચરવું વરતાલ સજજ થૈને, ચમુ^૮ ચતુરંગ^૯ સમસ્ત સંગ લૈને;
 સ્વજનસહિત આવશોંજિ જ્યારે, તમ થક્ક ઉત્સવ શોભશે જ ત્યારે...૦૮
 સુણિ નરપતિએ કબૂલ કીધું, સુખકર વાક્ય શિરે ચડાવિ લીધું;
 જઈ નિજ દરબાર સૌ જનોને, કહિ શુભ વાત જવાનિ મંત્રિયોને...૦૯
 ભગુંજિ રતનજી પ્રભુનિ પાસ, સુભર^{૧૦} સુપાર્ષદ બેય શ્રેષ્ઠ દાસ;
 ભડ નર રણ માંહિ ભીમ જેવા, રિપુદળ લક્ષ થકી હેઠે ન એવા...૧૦
 જુગજણ^{૧૧} સમિપે કહે દૂપાળ, ઝટ તઈયાર થજો જવા વૃતાલ;
 તજવિજથિ^{૧૨} તપાસી તંબુ દેરા, સજ કરજો સહ લૈ જવા ધણેરા...૧૧
 અવર સુભટ ભીમ અન્ય દેવો, ખપ પડતાં નિજ કામ માંહિ લેવો;
 પરમ પુનિત પાર્ષદો ધણા છે, ખપ પડતાં સહુ તે તમો તણા છે...૧૨

ઉપજાતિ :

પદ્ધી બિજા ભક્તજનો ભલેરા, બોલાવિયા શ્રીહરિએ ધણેરા;

૧.ધોડા ૨.રાજાની શોભા ૩.ધજા ૪.ધોલ-નગારું ૫.શૂરવીર ૬.બળદ ૭.પાણી ભરવાની
 ચામડાની મશક (કોથળી) ૮.સેના ૯.હાથી, ધોડા, રથ અને પાયદળ એ ચાર અંગવાળું લશકર
 ૧૦.બહાદૂર; શૂરવીર ૧૧.ભગુજી તથા રતનજી ૧૨.યુક્તિ પૂર્વક

તે એક તો ભક્તનું નામ નાન, બિજો ભુલો તે પણ તે સમાન...૧૩
 કહું ત્રિજો તો મકવાણ કાળો, રાઠોડ ગોપાળજિ પ્રેમવાળો;
 હત્યાદિ પ્રત્યે ઉચ્ચર્યા મુરારી, સામગ્રી ઘોડાનિ સજોજિ સારી...૧૪
 દાદાદિ સારા સરદાર કાજ, સજો રૂડો ઉત્તમ અશ્વસાજ;
 ભૂપાળને લાયક હોય જેમ, તમે કરો ઉત્તમ તેણ તેમ...૧૫
 ખોગીર^૧ કાઠાં દળિયો^૨ લગામ, ને પેગડાં સજજ કરો તમામ;
 રૂપાળિ રાશો શુભ મોરડા^૩ તે, સજાવજો શોભિત સારિ ભાતે...૧૬
 સામાન સર્વે શુભ શંખલાદી^૪, કરાવજો ઉત્તમ રીત આદી;
 તેમાં વળી ભર્ત ભલાં ભરાવો, કોઈકમાં મોતિ હિરા મઠાવો...૧૭
 ખાંતે રચાવો ખડિયા^૫ રૂપાળા, જનો જુવે ગુર્જર દેશવાળા;
 પાણી તણા પોટલિયા^૬ મગાવો, પ્રત્યેક અસ્વાર કને રખાવો...૧૮
 આજ્ઞા સુણી શીશ ચડાવિ એહ, તૈયારિ વાસ્તે વિચર્યા જ તેણ;
 રાઠોડ ખોડોજિ ફિફાદ કેરા, જે ભક્ત પ્રેમી કહિયે ઘણેરા...૧૯
 સ્વગામથી શ્રીજિ સમીપ આવ્યા, પલાણ તે ઉત્તમ ત્યાથિ લાવ્યા;
 કલ્યાણ શ્રી પીઠવડી નિવાસી, લૈ ઘાસિયા^૭ ઉત્તમ તે તપાસી...૨૦
 ઉમંગથી શ્રીજિ સમીપ આવ્યા, તે ઘાસિયા ભેટ ભલા ધરાવ્યા;
 રાઠોડ ગીગો વશરામ જે છે, તે બેય તો ખાલપુરે રહે છે...૨૧
 હામો પિયાવાપુરનો નિવાસી, તે લાવિયા એવી જ વસ્તુ ખાસી;
 વીરો તથા પાર્ષ્વ એક રાજો, તેને કહે શ્રીહરિ સજજ થાજો...૨૨
 તમે સજો ઉંટ રૂડા તમારા, સજાવજો સૌ શાણગાર સારા;
 કોઈ પરે નોબત^૮ ગોઠવાશે, કોઈ પરે ભાર ભલા ભરાશે...૨૩

૧.ઘોડા ઉપર નાખવાની ગાઢલી ૨.પશુને મોકે બાંધવાનું દોરડાનું ગાળિયું ૩.ઘોડાને બાંધવાની સંકળ આદિક ૪.ઘોડાની પીઠે બંને બાજુ જૂલતો ઘણા ખાનાવાળો થેલો ૫.નાની મશક ૬.ઘોડા ઉપર સામાન નાખ્યા પણી છેવટે મુકવાનું કપડું ૭.મોટું નગારું

કોઠારિ છે કૃષ્ણાજિ જેનું નામ, તેને કહે તે પછિ મેઘશ્યામ; વસ્તૂથિ કોઠાર ભરો તમારો, કુબેરનાથી પણ શ્રેષ્ઠ સારો...૨૪ સહાયતામાં દઉં સંત જેહ, તેનાં સુણો નામ સુણાવું તેહ; ગોપાળસ્વામીકૃત શિષ્ય જેને, કહે પુરુષાયુત નંદ તેને...૨૫ છે શિષ્ય નિત્યાખ્ય મુનીંડ કેરા, મુની ભુમાનંદ ભલા ધંશેરા; છે માનજી પાર્ષ્ણ જે ગણાય, ત્રણે તમોને કરશે સહાય...૨૬ ગામો થકી માલ ધણો મગાવો, ધી ગોળ અન્નાદિ બદ્ધું ભરાવો; થશે અહીં ઉત્તમ અનકોટ, એવું કરો કે ન પડે જ ખોટ...૨૭ રસ્તે પડે વાસણાની જરૂર, તે તો ખરીદો દઈ ખૂબ ગૂર^૧; સાથે જ કોઠાર ભરેલ જેમ, લૈ આવજો વસ્તુ સમસ્ત તેમ...૨૮ પછી પ્રભુએ નિજ ભાઈ બેય, તેડાવિયા આપ સમીપ તેય; કહ્યું તહાં એમ કુપાળું નાથે, તૈયાર થાજો પરિવાર સાથે...૨૯ ભાઈ તમે બેય ભુજી અમારી, પવિત્ર જે સર્વ પ્રજા તમારી; આધાર સત્સંગ તણો ગણાશે, તમોથિ આ ઉત્તમ કામ થાશે...૩૦ જ્યા લલિતાદિક બાઈ જેહ, તેને કહે કૃષ્ણ કુપાળું તેહ; સામાન જે જે અનકોટ કેરો, તે તો કરો સજજ તમે ધણેરો...૩૧ વૃત્તાલ જાવા પણ એહ વારે, તૈયારિ તો છે કરવી તમારે; તેમાં તમોને શ્રમ તો જણાશે, તથાપિ શ્રદ્ધાથિ સુકામ થાશે...૩૨ બાઈ કહે હે કરુણાનિધાન, અમે તમારું ધરીયે જ ધ્યાન; તેથી ન લાગે શ્રમ તીલમાત્ર, રહે સદા શીતળ ચિત્ત ગાત્ર^૨...૩૩ બાઈ અમૂલાં અમરાખ્ય જેહ, સુતા જિવા ખાચર કેરિ તેહ; તેને કહે શ્રીહરિજી ઉમંગે, તૈયાર થાજો સહું બાઈ સંગે...૩૪

કંદોઈ સારા લખુ જેનું નામ, તેને કહે સુંદર મેઘશ્યામ;
 ચકૂજિ કલ્યાણ રઘૂજિ જેહ, પુત્રો તમારા હરિભાઈ તેહ...૩૫
 તે સૌ મળી સૂખડિયો બનાવો, વૃત્તાલ જાતાં સહુ સાથ લાવો;
 તે સંઘમાં એક દુકાન સારી, જમાવજો સુખડિની તમારી...૩૬
 ભલા ભલા ભૂપતિ તેહ ભાતાં, ખરીદિ લેશે ઝટ પંથ જાતાં;
 ગરીબ શ્રીમંત સહુ મનુષ્ય, તેથી થશે તત્કષણ તે પ્રતુષ્ય^૨...૩૭
 પંચોળિ છે નાગર જેનું નામ, કરે સદા વૈદક કેરું કામ;
 તેને કહું સંઘ વિષે સિધાવો, ધન્વંતરી તુલ્ય ભલા સુહાવો...૩૮
 પ્રેમો બિમો ને વળિ એક વાલો, સુતાર સારા ગણિ ધર્મલાલો;
 કહે તમે શસ્ત્ર સજી તમારાં, સાથે જ લેજો બહુ હોય સારાં...૩૯
 જો કોઈ ગાંઠ રથ ખોટકાય, તો તે જ ટાણો તહિં સજજ થાય;
 મેખો^૩ ધણી તો કરવા જ માંડો, બિજાં બધાં કામ હવેથિ છાંડો...૪૦
 લુહાર વાધો સત્તસંગી સારો, તેને કહે ધર્મ તણો દુલારો;
 તમે તમારાં શુભ શસ્ત્ર લૈને, વૃત્તાલ ચાલો તમ સજજ થઈને...૪૧
 વાટે ધરિ^૪ આદિક કાંઈ ભાગો, તો શસ્ત્ર તે ત્યાં બહુ કામ લાગો;
 ધણા જનોને લઈ સાથ જાવું, વિચારવું ત્યાં બહુ આવું આવું...૪૨
 કહે ભગૂજિ પ્રતિ ત્યાં પ્રભૂજી, સુણો તમોને પણ હું કહુંજી;
 ગાડાં ધણાં ગામ થકી મગાવો, તંબૂ તથા ભાર બિજો ભરાવો...૪૩
 સત્તસંગિ છે માંડવધાર માંય, ગોવો જિવો નામ પટેલ ત્યાંય;
 ધનો ડિરો ને હરિભક્ત તેજો, લીંબા રૂડાને પણ સાથ લેજો...૪૪
 એવા સમાચાર તહાં કહાવો, ગાડાં લઈને સહુ આંહિ આવો;
 તે કાર્તિકી ઉજવળ^૫ બીજ જ્યારે, જરૂર આવો ગઢપુર ત્યારે...૪૫

૧.સંતોષ- તૃપ્ત ૨.અણીદાર ખીલાઓ ૩.ગાંડાના પૈડાને ધરનાર લાકડાનો કે લોણાનો દાંડો
 ૪.સુદી

ખોપાળું છે ગામ ખચીત સારું, જહાં રહી નામ જપે અમારું;
 પટેલ કાળો સત્સંગિ સારો, તેને લખો ગાંદું લઈ પધારો...૪૬
 છે ગામ રૂકું વળિ કારિયાણી, કહાવવી ત્યાં પણ એવિ વાણી;
 પટેલ ત્યાં રાધવજી કહાવે, ગાડાં લઈ તે પણ આંહિ આવે...૪૭
 જેરાજ શ્રી લાઠિદે રહે છે, અનન્ય સારા હરિભક્ત એ છે;
 ઈત્યાદિ ગામો હરિભક્ત કેરાં, ગાડાં મગાવો તહિથી ઘણેરાં...૪૮
 એવું સુણી કાગળ ત્યાં લખાવ્યા, તેના સમાચાર તહાંથિ આવ્યા;
 ગાડાં મગાવ્યાં પ્રભુ આપ સારું, છે દેહ ને દ્રવ્ય બધું તમારું...૪૯
 જે જે કહો તે પણ લાવિ દીજે, જો શીશ માગો નહિ ના કહીજે;
 જો થાય સદ્ગુરૂ ઉદે અમારું, તો ભક્તિનું કામ મળે તમારું...૫૦

દીપોત્સવીને વળતે જ વારે, કાં કાર્તકી બીજ ગણાય ત્યારે;
 ગાડાં લઈ આવશું દુર્ગપૂર, જાત્રાર્થ વૃત્તાલ જવા જરૂર...૫૧
 પછી સહૂ પંડિત સાધુ પાસ, પ્રભુજિએ વેણ કર્યુ પ્રકાશ;
 સાથે તમે પુસ્તક સર્વ લેજો, ગાડાં ભરાવી સમિપે રહેજો...૫૨
 વેદાંત ને ન્યાય સુધર્મશાસ્ત્ર, તે તો તમારાં જગમાં જ્યાસ્ત્ર^૧;
 સંભારિ રામાનુજભાષ્ય લેજો, જે જોઈયે તે ન વિસારિ દેજો...૫૩
 રસ્તે અમે જ્યાં કરિયે મુકામ, તમે કરો ત્યાં ઉપદેશ કામ;
 આવે જનો ત્યાં મળિને અનેક, વાતો કરો સૌ પ્રતિ એકએક...૫૪
 અસ્વારિ સારી સજિ હેતુ એહ, જોવા મળે લોક અનેક તેહ;
 તે સર્વને જ્ઞાન ભલું સુણાવો, સત્સંગમાં લૈ કુમતો તજાવો...૫૫
 ન આશ્રિતો વૈભવ દેખિ થાય, વૈરાગ્ય જ્ઞાને જ થતા જણાય;
 સંતો વિષે સદ્ગુરુતા જણાશે, તો તેથિ સત્સંગ વિશેષ થાશે...૫૬

પંથે જતા હોય પ્રવાસિ કોય, તેને સુણાવો સતર્ધમ્ તોય;
ઉભા રહો કે વળિ ક્યાંઈ બેસો, જો કોઈ આવે ઉપદેશ દેશો...૫૭
મોટા મખો^૧ ઉત્સવ જે કરાવ્યા, ભલા સમૈયા બહુધા ભરાવ્યા;
એ સર્વના કારણ કેરિ વ્યક્તિ^૨, પામે જનો જેણિ અનન્ય ભક્તિ...૫૮
સંતે સુણી શ્રીમુખ કેરિ વાણી, બોલ્યા નમીને જુગ જોડિ પાણી;
આજ્ઞા તમારી સુણિ એ પ્રમાણે, પ્રવર્તશું હે પ્રભુ સર્વ ટાણે...૫૯
વેદાંતિ જૈની^૩ જવનો^૪ તથાપિ, સત્સંગિ થાશે સ્વમતો ઉથાપિ;
સામર્થ્ય તે કાંઈ નહીં અમારું, ઐશ્વર્ય તે તો પ્રભુજ તમારું...૬૦

પુષ્ટિતાગા :

વૃત્તપુર પથ સંધમાં જવાને, તતપર તેહ વિષે વળી થવાને;
જનજન પ્રતિ જે કહું કૃપાળે, વરણન તેહ સુધ્યું ભલું ભુપાળે...૬૧
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિવૃત્તાલય-
વિચરણાર્થકથનનામ પંચદશો વિશ્રામઃ ॥૧૫॥

રથોદ્જતા :

શ્રીજિ સાથ વરતાલ તો જવા, લાગિયા સુજન સજજ સૌ થવા;
ઠામ ઠામ જનજૂત^૫ જ્યાં મળે, એ જ વાત થતિ સર્વ સાંભળે...૦૧
કોઈ વસ્ત્ર સિવડાવવા નવાં, હર્ષયુક્ત હૃદ્યે થતાં હવાં;
કોઈ સજજ કરતા સુવાહનો, શસ્ત્ર સજજ કરતા ઘણા જનો...૦૨
સોનિ મોચિ દરજ સુતારને, લોહકામ કરતા લુહારને;
પા ઘડીક નવરાશ ના મળે, ગ્રાહકો લડિ લડી અને વળે...૦૩
ધોબિ લોક બહુ લૂગડાં ધુવે, રાત્રિયે ન શ્રમ પામિને સુવે;

૧.યજ્ઞ ૨.વિગત; ૩.ટેઈલ ૪.જૈન આશ્રિતો ૫.મુસલમાનો ૬.મનુષ્યના જીથ

તોય પાર નહિ કામ તો પડે, લાય વસ્ત્ર કહિને જનો લડે...૦૪
 વસ્ત્ર શસ્ત્ર ખરિદી કરાય છે, ભીડ ભારિ ચઉટે ભરાય છે;
 થાડિ જાય વ્યવહારિ વાણિયા, થાડિ જાય સજતાં સરાણિયા...૦૫
 સર્વ કારિગર આપ આપણી, મોંઘવારિ કરિ તે સમે ઘણી;
 મુલ ચાર ગાણું માલનું થયું, મોધું મોધું ઘડિમાં થતું ગયું...૦૬
 બેય રાજદરબારમાં બહુ, ધામધૂમ કરવા મચ્યા સહ્યું;
 જાવું હોય વડિ જેમ જાનમાં, તેમ સર્વ દરશાય તાનમાં...૦૭
 કોઈ સાજ હયનો સજાવવા, મંડિયા ભલિ રિતે ભજાવવા;
 અન્યનાથિ ઉત્કૃષ્ટતા^૧ થવા, હોંશ રાખિ સહુ મંડતા હવા...૦૮
 કોઈ અશ્વગતિને સુધારવા, ખોડ^૨ હોય ખરિ તે મટાડવા;
 ખૂબ ગામથિ બહાર ખેલવે, અન્ય એક હય સાથ મેળવે...૦૯
 ગાડિયોથિ પડદા જુના તજ્યા, શોભિતા સરવ તે નવા સજ્યા;
 જેમ વસ્ત્ર જન સૌ જુનાં તજે, ને વિવાહ સમયે નવાં સજે...૧૦
 ઘૂઘરા ઘટિત ઘાટ લાવિયા, જોઈ જોઈ રથમાં જડાવિયા;
 જેમ નારિપદ હોય જાંઝરો, તેમ થાય ઝણકાર તો ખરો...૧૧
 જૂલ મૂલ ખરચી કરાવિયો, વેલ ભાત ભલિની ભરાવિયો;
 તાર સાર જરિયાનના ભર્યાં, ગુછ સ્વચ્છ કરિ રેશમી ધર્યાં...૧૨
 છત્ર તત્ર છબિલાં કરાવિયાં, ભાળિ ભૂપ મન માંહિ ભાવિયાં;
 જેવિ હોય ઘનની નભે ઘટા, તેવિ તેનિ દરસે રૂડી છટા...૧૩
 વાવટા વિવિધ રંગના કર્યાં, મેઘચાપ સરખા મનોહરા;
 ચારુ ચામર નવાં કરાવિયાં, જાણિયે શું સ્વરગેથિ આવિયાં...૧૪
 સજજ કીધિ તરવાર તો ઘણી, શત્રુદંશ કરનારિ નાગણી;
 સાફ કીધિ બરછી બહુ ભલી, હોય જેવિ ચળકંતિ વિજળી...૧૫

ઢાલ મોટિ પર રંગ ઢાળિયા, કાંતિમાન સુકુબા^૧ ઉજાળિયા;
 સજજ કીધી છરિયો કટારિયો, જે દિસે કમર માંહિ સારિયો...૧૬
 શાસ્ત્રિ સંત નિજ પુસ્તકો સજે, નૈષધાદિ^૨ નહિ કાવ્ય તે તજે;
 વેદ શાસ્ત્ર સ્મૃતિયો સુધર્મની, રાખિ સાથ ભલિ ભક્તિકર્મની...૧૭
 ભક્ષપાત્ર જળપાત્ર ખોખરાં, તે તપાસી બદલી લિધાં ખરાં;
 વસ્ત્ર જીર્ણ જુગતીથી સાંધિયાં, જેમ ધર્મ નિજ તેમ બાંધિયાં...૧૮
 આવિ ત્યાં તિથિ ધનત્રયોદશી, સર્વ ભક્તજનને મને વશી;
 કૃષ્ણ પૂજિ શુભ ઉત્સવે કર્યો, હર્ષ પૂર્ણ હઈડા વિષે ધર્યો...૧૯
 લાગિયા અધિક સંધ આવવા, શ્યામ સાથ મળિને સિધાવવા;
 કોઈ ગામ તણિ શ્રેષ્ઠ મંડળી, ગાય તાલ મરદંગ લૈ વળી...૨૦

પૂર્વછાયો :

વર્ણિ કહે નૃપ સાંભળો, જે જે દેશથિ આવ્યા જેહ;
 નામ થોડાં સંધવી^૩ તણાં, તમને સુણાવું તેહ...૨૧

ચોપાઈ :

ભુજના તો સુંદરજિ સુતાર, ગંગારામાદિ મહ્લ અપાર;
 કચરો ને પદમશી નામ, એનો આધોઈ ગામ મુકામ...૨૨
 કહું ભક્ત ધમડકા કેરા, રાયધળજિ સુભક્ત ધણેરા;
 રામસિંહ તથા અદોભાઈ, કરણીબા તથા માનબાઈ...૨૩
 કચ્છનાં એહ આદિક જન, આવ્યાં કૃષ્ણ ચતુર્દશી દન;
 આવ્યા સોરઠના સતસંગી, મુખ્ય નામ કહું છું ઉમંગી...૨૪
 જુનાગઢના આવ્યા કારભારી, સાથે લઈને ભલી અસવારી;
 શોભે સુંદર ઉકો નિશાન, ભાસે જોતાં તે ભૂપ સમાન...૨૫

૧.ઢાલ ઉપરની પિતાળની ફૂદડી ૨.પાંચ મહાકાવ્ય પૈકિનું એક નૈષેધચરિત્ર નામનું મહાકાવ્ય
 ૩.સંધમાં જોડાયેલ

माण्डावदर ने मांगरोण, जमनगर ने गोडण ध्रोण;
 आव्या ऐह आटिक कारभारी, साथे सारि सज्ज असवारी...२६
 जेतपुरना ने भावनगरना, जालावाडना सौ नरवरना;
 कारभारियो आविया ऐम, जेनो जेवो अविकार जेम...२७
 वणाथि^१ आव्या हरभमराय, साथे शोभित सेना जणाय;
 धन्य ते वल्लभीपुर पति, जेनो प्रेम प्रभुपदे अति...२८
 आव्या भेथाणना काकोभाई, पुजो मालो हालु ज्ञज्ञभाई;
 तावीना अदोजि ने भारोज्ज, अभोभाई आव्या थई राज्ज...२९
 जेठीज्ज भीमज्ज ने पुजोज्ज, तेनी साथे तो संघ धणोज्ज;
 ताडियाना तो भगवानभाई, जेनी साथे धणां भाई बाई...३०
 राजकोट राजना प्रधान, ते तो आव्या हुरगपुर स्थान;
 भेंगाणीना मानसिंहराय, सतसंगमां श्रेष्ठ गणाय...३१
 ए तो आव्या सारो संघ लैने, वरताल जवा सज्ज थैने;
 लोधिकाना तो ज्ञभाई जेह, सारो संघ लई आव्या तेह...३२
 सुशो भूप अभेसिंह राय, भला भक्त तमारा पिताय;
 जेंगाभाई ते जेहनुं नाम, आव्या ते पशु गढपुर धाम...३३
 सरतानज्ज तो पाडासणना, थाय भक्तो विषे भली गणाना;
 वडाणीना मधोभाई जाणो, खांभाना जेठीभाई प्रमाणो...३४
 काणीपाट वागुदड गाम, माखावड ऐक गामनुं नाम;
 हकोभाई कांकशियाणी केरा, ऐह आटिक आव्या धणेरा...३५
 मयाराम ने पर्वतभाई, तेनी साथे धणां भाई बाई;
 नारायण दवे आभाना जेह, आव्या सहित कुट्टुंबथी तेह...३६

પીપલાણાના નરસિ મહેતા, આવ્યા તે પરિવાર સમેતા;
 ભૂપ પંચાળાના જીણોભાઈ, જેની ભક્તિ ભલી વખણાઈ...૩૭
 ઉનાના આવ્યા શેઠ ગાંશેશ, જેના સંધમાં જન તો વિશેષ;
 દીવબંદરથી પ્રેમભાઈ, સંધ લૈને આવ્યાં હરભાઈ...૩૮
 દાદોભાઈ તે જમનાંવડના, ભક્ત પ્રહાણી તડોવડના^૧;
 કોટનું વાંકિયું ને ખંભાણું, વાવડી કરિયાણું ગુંદાણું...૩૯
 સતસંગી ત્યાંના સરદાર, આવ્યા સંધ લઈને અપાર;
 ગઢાળીના હઠીભાઈ આવ્યા, આંબાશેઠને પણ સંગ લાવ્યા...૪૦
 હરિભાઈ ત્યાંના હરિભક્ત, એ તો પ્રભુપદ માંછિ આસક્ત;
 આવ્યા બોટાદના હરિજન, એ તો ભક્ત ભલા છે અનન્ય...૪૧
 કારિયાણિ ને સારંગપુર, લાઠીદડ નથી ત્યાં થકી દૂર;
 જીંજાવદર ને રોહીશાળા, ત્યાંના ભક્ત આવ્યા પ્રેમવાળા...૪૨
 આવ્યા ભક્ત ગોરડકાના પણ, ચાંદુ ઉગો પુજો વિસામણ;
 સુરો ભક્ત તહાં રહે સારો, ભાવે પ્રગટ પ્રભુ ભજનારો...૪૩
 ભક્ત જીવા તથા ભક્ત ઘેલા, ગામ લૂવારા માંછિ રહેલા;
 આસોદરના જીવો તથા રૂડો, જેના અંતરમાં પ્રેમ ઉડો...૪૪
 જીંજુડાના આવ્યા હરિજન, સુણો નામ તેનાં હે રાજન;
 એક વાધો ખુમાણ ને દાનો, એમાં એકે નથી છેક છાનો...૪૫
 મોઢી આંબો ને વીઠલ માધો, જેણે સૌ પુરુષારથ સાધ્યો;
 શેઠ મીઠો તથા વશરામ, ધર્મશી તો પટેલનું નામ...૪૬
 ગામ પીઠવડીના પટેલ, હરજ હરિભક્ત થયેલ;
 હીરો પુજો ભગો મુળોભાઈ, ભાયા રૂડાની ભક્તિ સવાઈ...૪૭

શેલણાના વાસુર ખુમાણ, ભમોદરાના ઓઘડ જાણ;
 સારા સેંજળના સરદાર, નામે શાર્દૂલ દીલના ઉદાર...૪૮
 સુત ત્રણ સાથે લૈ આવી વસિયો, કંથડ મેરામણ ને માણશિયો;
 તેમાં માણશિયો ભલો ભક્ત, રહે માયાથી મનમાં વિરક્ત...૪૮

શાર્દૂલવિકીડિત :

ભક્તિ ભક્તિતનૂજની ભલી કરી તે ભાવ રાખી ભલો,
 સેવા સંત તણી સજી જગતમાં જોયો ભલો જેવલો^૧;
 પામીને મનુષાવતાર કરવું જે જે ઘટે તે કર્યુ,
 માટે માણશિયો સુનામ ધરથી^૨ ધારી વિધાતા ધર્યુ...૫૦

સોરઠો : જે ન ભજે ભગવાન, જનો જનાવર જાણવા;
 કર્યુ કૃષ્ણગુણ ગાન, માણશિયો માણસ ખરો...૫૧

ચોપાઈ :

લોયા નાગડકું બેંસજાળ, આવ્યા ત્યાંના જનો તતકાળ;
 કુંપો ખાચર કોરડા કેરા, આવ્યા તે જન લૈને ધણેરા...૫૨
 ચાસકેથી આવ્યાં બાઈ ભાઈ, આવ્યાં બગડ થકી જાનબાઈ;
 પુત્ર ખાચર દેહો ને રામો, સાથે લાવ્યાં દેખાડવા ધામો...૫૩
 રાણપરથી બડેમીયાં આવ્યા, પુત્ર આલમભાઈને લાવ્યા;
 મણિયાવ થકી બાપુભાઈ, સજ અસવારિ આવિયા ધાઈ...૫૪
 ગામ વાગડ સુંદરિયાણું, વળી ઝિંજર રોજકા જાણું;
 આવ્યા ત્યાંના ધણા હરિભક્ત, પ્રભુપદમાં જે પૂરા આસક્ત...૫૫
 ભીમનાથના મહાંતજ્યે, મોકલ્યા નિજજનને ખુશીયે;
 ગાંફથી મનુભા મહીનાથ, આવ્યા અસવારિ લૈ નિજ સાથ...૫૬

ધોલેરાથી આવ્યા નૃપ ધાઈ, પુજોભાઈ તથા ભોજોભાઈ;
 વરહોભાઈ ને ભક્ત ભીમો, શોઠ ડોસો ચાલે ધીમો ધીમો...૫૭
 એહ આદિક સંઘ અપાર, આવ્યા દુર્ગપતન મોઝાર;
 ચારે તરફથિ નદીઓ જેમ, મળે સાગરમાં આવિ તેમ...૫૮
 ગઢપુરમાં આવે જનવૃંદ, પ્રભુને મળી પામે આનંદ;
 કોઈ તો આવ્યા દીવાળીમાંય, અન્નકૂટે આવ્યા કોઈ ત્યાંય...૫૯
 ગામમાં તો ધણી ભીડ થઈ, કોઈ ઉત્તર્ય વાણી જઈ;
 અન્નકૂટનો ઉત્સવ કીધો, લાવ ભક્તજને ભલો લીધો...૬૦

પુષ્ટિતાગ્રા :

વિચરણ વરતાલ શ્યામ સંગે, ગઢપુર સંઘ સું આવિયા ઉમંગે;
 વરણન કરિ વર્ણિયે સુણાવ્યું, સુણિ નૃપના મનમાં ભલું જ ભાવ્યું...૬૧
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે વૃત્તાલયગમનાર્થ-
 દુર્ગપુરેસંઘાગમનનામ ષોડશો વિશ્રામઃ ॥૧૬॥

ઉપજાતિ :

સત્સંગી સંતે અનકોટ કીધો, જમી દ્યાસિંધુ પ્રસાદ દીધો;
 બિજે દિને તો યમબીજ આવી, ભલી રિતે તે પણ ત્યાં ભજાવી...૦૧
 જેનું ભલું ઉત્તમ ભૂપ નામ, તેને કહે સુંદર મેઘશ્યામ;
 યમે જમીને યમુનાંજિ ધેર, આખ્યાં હતાં વસ્ત્ર અનેક પેર...૦૨
 તે માટ આજે યમબીજ જાણી, તે રીતે રૂડી અસલી વખાણી;
 છે પાંચુબાઈ ભગિની તમારી, જમો રસોઈ જઈ તેનિ સારી...૦૩
 જ્યા લલીતા વળિ પાંચુબાઈ, ને નાનબાઈ તવ તાતજાઈ^૧;

૧.પિતાની દીકરી

તે સર્વને સુંદર વસ્ત્ર દેવાં, જોતાં બિજે ક્યાંઈ જરૂર ન એવાં...૦૪
 છે પાંચુનો પુત્ર પવિત્ર જેહ, કહે સહુ કાંથડ નામ તેહ;
 તેને વળી વસ્ત્ર રૂંકું અપાય, તો તેનિ માતા બહુ રાજી થાય...૦૫
 આજ્ઞા સુણી ઉત્તમ કૃષ્ણાદાસ, જમ્યા જઈને સહજાનિવાસ^૧;
 તેને તથા કાંથડ નંદ^૨ તેનો, આપ્યાં સુવસ્ત્રો હક જાણિ એનો...૦૬
 પછી મહારાજ સમીપ આવી, તે વાત સર્વે વિગતે સુણાવી;
 જમ્યો જઈ હું સહજાનિવાસ, આપી સુવસ્ત્રો કરિ પૂર્ણ આશ...૦૭

દોહરો : સહજ નંદકુમારની, સુત સમ સહજાનંદ;
 નિરખી સહજાનંદજી, ઉપજ્યો સહજાનંદ^૩...૦૮

ઉપજાતિ :

સંધ્યા સમે સુંદર બીજ જોઈ, ત્યાં કલ્પના કીધિ કવીંડ કોઈ;
 વૃત્તાલ જવા શિવ આવતા છે, શું ચિહ્ન તેનું દરશાવતા છે...૦૯
 ત્રિજે દિને તો તિથિ ત્રીજ જાણી, જમ્યા જનો અંગ ઉમંગ આણી;
 જવા થતાં તત્પર સૌ જણાય, અશ્વાદિ સદ્વાહન ત્યાં સજાય...૧૦
 તંકો થયો નોભતનો સુજ્યારે, સજી લિધાં વાહન સર્વ ત્યારે;
 તંકો બિજો સાંભળતાં જ વાર, આવી ઉભા સૌ નૃપને દુવાર...૧૧
 ભક્તે પ્રભૂને પ્રતિ અંગ અંગ, ધરાવિયાં વસ્ત્ર વિચિત્ર રંગ;
 ધરાવિયાં ભૂષણ ભાત ભાત, શું એક જીબે કહું એહ વાત...૧૨

પ્રહર્ષિણી :

શોભે છે સુખનિધિ તે સમે સુ કેવા, જે દીસે નભપર મેઘ શ્યામ જેવા;
 વસ્ત્રો છે કનક કરેલ તંતુવાળાં, તે દીસે તડિતની^૪ તુલ્ય તો રૂપાળાં-૧૩

૧. બેનના ધેર ૨. પુત્ર ઉ. નંદકુમાર જે કૃષ્ણ તેની બેન સુભદ્રા તેના પુત્ર અભિમન્યુ જેવો મારી બહેનનો દીકરો જોઈને હે સહજાનંદજી મને આનંદ ઉપજ્યો ૪. વીજળીની

ધારી છે અનુપમ પાગ માવ માથે, શોભે છે કલગિ વિશેષ તેહ સાથે;
શું મેર ગિરિશિર મોર સંચરીને, શોભે છે સરસ સ્વયં કળા કરીને-૧૪
તોરો છે કુસુમનિ સેર ત્રણ્ય કેરો, શોભે છે શિરપર તે અતી ધણોરો;
તે જાણો ત્રિપથ^૧ ભણી જવા વિચાર્યુ, ગંગાયે ન્રિવિધ પ્રવાહરૂપ ધાર્યુ-૧૫
કાનોમાં મકરસમાન કુંડળે છે, તે જાણો નિધિતટ^૨ મત્સ્ય ઉચ્છળે છે;
શોભે છે તિલકનિ મધ્ય ચંદ્ર કેવો, આકાશે શશિ ધનુરાશિમધ્ય જેવો-૧૬
નેત્રો બે બ્રકુટિ કુટીલયુક્ત કેવાં, મંત્રોનાં વશિકરણાદિ બીજ જેવાં;
નાસા છે સ્થિર શિખ દીપની સમાન, વેદાદી પ્રણવ પ્રવર્તવાનું થાન-૧૭
દંતોની પુનિત સુપંક્તિયો ભલી છે, તે જાણો કમનિય પુષ્પની કળી છે;
કંઠે છે મણિમધ્ય મોતિમાળ કેવી, તારાની શાશિસમિપે સુપંક્તિ જેવી-૧૮
બાંધ્યા છે જરિત સુબાજુબંધ સારા, તે જાણો ગ્રહ નવ જૈ વસેલ ન્યારા;
કંડે છે કનકકડાં રૂડાં અનૂપે, શું મુક્તે કર પકડ્યા કડાં સ્વરૂપે-૧૯
અંગૂણી સહૃપર વેઠ વીઠિયો છે, શું તે તો નવનિધિ અષ્ટ સિદ્ધિયો છે;
પ્રત્યંગે મણિમધ્ય ભૂષણો ધર્યા છે, તેઓમાં જગપ્રતિબિંબ તો પડ્યાં છે-૨૦
શ્રીજમાં ભુવન અસંખ્ય જે વસે છે, તે જાણો પ્રગટ પ્રમાણ આ દિસે છે;
નાડી છે શુભ સુરવાળ કેરિ કેવી, નાભીથી પ્રગટિત પદ્મદંડ જેવી-૨૧
વણીદ્રિ પ્રભુ પર ચામરો કરે છે, તે જાણો હરિશિર હંસ બે ફરે છે;
તે ટાણે અનુચર માણકી સજીને, ત્યાં લાબ્યા તરત બિજુ કિયા તજીને-૨૨

પૈતાલીય : માણકી ઘોડીનું વર્ણન :

અતિ ઉત્તમ માણકી દિસે, ન મળે ખોડ ખચીત તે વિષે;
ત્રણ લોકનિ કાંતિ સંધરી, વિધિએ શું શુભ માણકી કરી...૨૩
શુભ લક્ષણ સર્વ છે રહ્યાં, સહિ સામુદ્રિક શાસ્ત્રમાં કહ્યાં;

દિવવાસિ^૧ ચહે સુ દેખવા, નહિ તે તુલ્ય દિસે ઉચૈઃશ્રવા^૨...૨૪
 શિવને વૃષ હંસ ધાતુને^૩, ગમિયો સિંહ ગણોશમાતૃને^૪;
 ગુહવાહન^૫ મોરનું ગમ્યું, નહિ કોઈ શુભ માણકી સમું...૨૫
 રવિનો હય જોઈને રહ્યો, તિલમાત્રે નહિ તુલ્ય તે થયો;
 શશિનો મૃગ શા હિસાબમાં, રહિયો તેણ દબાઈ દાબમાં...૨૬
 નહિ માણકિ તુલ્ય શોભિયાં, સુરનાં વાહન સર્વ ક્ષોભિયાં;
 મનમાં ગતમાન^૬ જે થયા, મૃગ સિંહો મયુરો વને ગયા...૨૭
 નિજની તુછતાઈ દાખવા, ગજ લાગ્યા શિર ધૂળ નાખવા;
 અભિમાન ગરૂડનું ગયું, પ્રભુનું પ્રીતિપણું કમી થયું...૨૮
 પતિને અતિ સાચવે સહી, નિજથી કષ્ટ થવા જ દે નહીં;
 વિચરે બહુ વાયુ વેગથી, પણ હાલે નહિ પાણિ પેટથી...૨૯
 નહિ કામ લગામનું ધણું, વરતી લે મન તે ધણી તણું;
 રૂચિ તુલ્ય દિસે જ ચાલતી, મદમાતી સુખથી મહાલતી...૩૦
 વિધિએ નવરાશમાં ધરી, પ્રભુને ભેટ કરી પગે પડી;
 બિજિ એવિ બનાવવા સહી, શ્રમ કીધો પણ તે બની નહીં...૩૧
 ચપળા ચપળા સમી અતી, કવિ તેની કવિતે કહે ગતી;
 સુરસા સુરસાથ સૌ ચહે, વરણી શું વરણી ધણું કહે^૭...૩૨

ઉપજાતિ :

એ ધોડિએ ઉગ્ર તપો કરેલાં, અશેષ તીર્થ પ્રત આચરેલાં;
 ઘારી કરી કૃષ્ણ કૃપાળુ નાથે, મુની ધરે લૈ પદરેણું માથે...૩૩

૧.સ્વર્ગવાસી ૨.ચોદ રત્નોમાનો એક; ઈન્દ્રનો ધોડો ૩.પાર્વતીને ૪.કાર્તિકસ્વામી
 ૬.માનભંગ ૭.વીજળીના સરખી ચંચળ તેની ગતિ તે કવિઓ કવિતા વડે કહે છે, સારી રસવાળી
 (પાણીદાર)ને દેવોણો સૌ સમૂહ ચહાય છે. તેને અચિત્યાનંદ વળ્ણ ધણું વર્ણવીને શું કહે ?

તે ભક્ત નાને ભગવાન પાસ, કહ્યું અહો વિશ્વ તણા નિવાસ;
 આ ઘોડિયે આપ કરો સવારી, ધીરે રહી હાથ લગામ ધારી...૩૪
 સ્વદાસની સાંભળિ શુદ્ધ વાણી, અસ્વારિ કીધી હરિ હર્ષ આણી;
 ત્રીજો થયો નોબત નાદ ત્યાંય, અસ્વારિ ચાલી ચઉટાનિ માંય...૩૫
 વાજિંત્રના નાદ થયા અપાર, બહુ થયા બંદુકના બહાર;
 જોવા રહ્યા તે રવિદેવ થીર, થંભી રહ્યું ઉન્મતતંગ નીર...૩૬

અથ અસ્વારી વર્ણન :

સૌ આગળે શ્રેષ્ઠ નિશાન ડંકો, અશ્વે ચેદેલો અસવાર વંકો;
 એના પછી ઉત્તમ પાયગાઓ^૧, અસ્વાર શોભે બહુ તે બધાઓ...૩૭
 તે પાયગાનાથ નરેશ હોય, કે તેહમાં મુખ્ય પ્રધાન કોય;
 ઓપે ધરેલી અબદાગિરીયો^૨, શું ચાલતી વાદળિયો ધિરીયો...૩૮
 તેના પછી તો બહુ ઢોલ ત્રાંસાં, વાજિંત્ર વાજે વળિ ખૂબ ખાસાં^૩;
 સારે સ્વરે ત્યાં શરણાઈ વાજે, રીજાવવા શ્રીહરિકૃષ્ણ કાજે...૩૯
 દેશાવરોના હરિભક્ત જેહ, ચાલે અને કીર્તન ગાય તેહ;
 સુસંતના મંડળ બ્રહ્મચારી, ચાલે સહૂ કીર્તન તે ઉચારી...૪૦
 ગંગા વિષે હંસ અનેક જેમ, મુખે વદે વાણિ મિઠી સુ તેમ;
 એવી દિસે છે અસ્વારિ એહ, ત્રિલોકને પાવનકારિ તેહ...૪૧
 ચાલે પછી ઉત્સવિયા ઉમંગો, મૃદુંગ ને તાળસમાજ સંગો;
 ગાવે બજાવે બહુ રાજી થાય, જોવા જનો ભીડ ધણી ભરાય...૪૨
 જેવી દિસે મંડળિ રાસ કેરી, રહે ઉભા રીત રૂડી ધણોરી;
 તે સર્વ તો દુર્ગપુરી નિવાસી, થોડાં ધણાં નામ કહું પ્રકાશી...૪૩
 છે વિપ્ર ડોસો હરજીવને છે, ને લાલજ માધવ નાગરે છે;

૧.ઘોડેસ્વારનું લશકર ૨.રાજા કે મોટા માણસને તડકો રોકતું સાધન ૩.સુંદર

વણીક લાધો વળિ વીશરામ, હર્ખો તથા છે લવજી સુનામ...૪૪
 સત્સંગિ સારા રગનાથ નામ, એવા ભલા માધવજી અકામ;
 સેવે પ્રભૂને જન સૂરયંદ, ઈત્યાદિ છે શ્રેષ્ઠ વણીક વૃંદ...૪૫
 સુતાર મેધો ભડ ભીમ વાલો, બિમો તથા પ્રેમજિ પ્રેમવાળો;
 નાથો હકો બે જન ભાવસાર, ભજે હરીને હરજી ઉદાર...૪૬
 તે મંડળી શોભિત તો ઘણી છે, મેના તથા પાલભી તે પછી છે;
 તેમાં બિરાજ્યા વૃષવંશિ જેહ, ભાઈ તથા ભાઈતનૂજ તેહ...૪૭
 શત્રુંન ને શ્રીભરતાખ્ય જેમ, શોભે સિતાનાથનિ સાથ તેમ;
 શ્રીજનિ અસ્વારિ વિષે ઉદાર, બે ભાઈ શોભે શુભ એ પ્રકાર...૪૮
 પ્રધુભ્ન ને શ્રીઅનિરુદ્ધ જેવા, તે ભાઈના સર્વ તનૂજ તેવા;
 નાગાર્જુનો જીવણ નાગદાન, તે તુંબરુ નારદની સમાન...૪૯
 દૈ કાંશિયાં^૧ સાજિ^૨ રવાજ^૩ સાર^૪, મીરો^૫ કરે ગાન થઈ સવાર;
 તેના પછી સર્વ પળાય^૬ પાળા, જે સ્વચ્છ વસ્ત્રો સઉ શસ્ત્રવાળા...૫૦
 ધર્યાં દિસે બખ્તર કોઈ અંગે, બોકાનિ વાળી અતિશે ઉમંગે;
 કામાદિ શત્રુદળ જીતવાને, જણાય ઉત્સાહિ રણે જવાને...૫૧
 એવા ભટો ભારત માંહિ હોત, તો જુદ્ધ સાચો જન સર્વ જોત;
 સેના બધી પાંડવની બચાત, મહારથી કૌરવ ના મરાત...૫૨
 ઉંચે સ્વરે સુંદર ચોપદાર, વાણી વદે છે મુખ વારવાર;
 તે જાણિયે શ્રીધનશ્યામ જોઈ, બોલે મહામોર મુદ્દીત હોઈ...૫૩
 શોભે ભલા કૃષ્ણ કૃપાનિધાન, અશ્વી^૭ પરે આપ વિરાજમાન;
 ભક્તાર્જુને છત્ર શિરે ધરેલું, શું મેધનું મંડળ છે ચેલું...૫૪

૧. મોટી સાઈજના મંજુરા ૨. સહાય ૩. સારંગી જેવું એક તંતુવાદ ૪. ઉત્તમ; શ્રેષ્ઠ ૫. મુસલમાનની જત ૬. જાય છે ૭. ધોડી (માણકી)

અખંડ આનંદ સુ બ્રહ્મચારી, શ્રીવાસુદેવાખ્ય બિજા અધારી;
 બે બાજુથે ચામર ત્યાં કરે છે, જોઈ છબી ધ્યાન મુની ધરે છે...૫૫
 સખા પ્રભૂના થઈને સવાર, પ્રભૂ સમીપે મળિ ચાલનાર;
 તેનાં કહું નામ સુણો ભૂપાળ, તે મુખ્ય તો ઉત્તમ છે નૃપાળ...૫૬
 બિજા જિવો ખાચર છે મહીશ, ક્રિજા સુ સારંગપુરી અધીશ;
 સુરો તથા સોમ સુભાગ્યશાળી, જેણે પ્રભૂને ભજિ હદ્ય વાળી...૫૭
 ઘેલો કહું ધાધલ નાગમાલો, જેને અતિશે પ્રિય ધર્મલાલો;
 છે વાંકિયાના પતિ નામ મોકો, જેને વખાણે બહુ સર્વ લોકો...૫૮
 છે ગૂણવંતું કરિયાણુ ગામ, દેહો દિસે ખાચર ભૂપનામ;
 શ્રીકોટડાના પતિ નામ પીઠો, દયાળુનો ભક્ત અનન્ય દીઠો...૫૯
 બોટાદના ખાચર તો હમીર, મૂળૂ ગુંદાળાપતિ શૂરવીર;
 ભલા જિંજાવદરના નિવાસી, નામે અદૈયો જગથી ઉદાસી...૬૦
 કહું રૂંકું કુંડળ નામ ગામ, ત્યાંના પતિ પટ્ટગર રામ નામ;
 માણશિયો વાજસુર ઓઘડાખ્યો, જેણે પ્રભૂને ભજિ રંગ રાખ્યો...૬૧
 તે સેંજળાધીપતિ^૧ શેલણાના, ભમોદરાના નથિ છેક છાના;
 શ્રીમેંગણીના મનુભા પ્રમાણો, ગઢાળિના તો હઠિભાઈ જાણો...૬૨
 ભાઈ રૂપા ભાવપુરી^૨ નિવાસી, જેના ગયા સંશય સર્વ નાશી;
 કહું વળી કૂકડ એક ગામ, છે ભક્ત ત્યાંના ભગવાન નામ...૬૩
 જીણાખ્ય પંચાળપુરી નિવાસી, રહે સદા જે જગથી ઉદાસી;
 રહે વળી રાણપુરે જે જેહ, ઓપે ભલા આલમભાઈ એહ...૬૪
 હતા વળી ઠક્કર હર્જિ નામ, લાધો પુજો ઠક્કર તેહ ઠામ;
 હત્યાદિ જે કૃષ્ણ સખા ગણાય, અસ્વાર થૈ સાથ સહુ પળાય...૬૫

૧.સેંજળ ગામના રાજી માણસિયા ખુમાણ ૨.ભાવનગર

દોહરો :

શ્રીહરિની અસ્વારિમાં, અંગે ધરી ઉમંગ;
ચાલે શુભ શસ્ત્રો ધરી, કાઠી જુદ્ધા સંગ...૬૬

મનહર છંદ : વસ્તુચિંતામહિણા :

કાઠી જુદ્ધા ચાલે સંગે ટેવ ભલી તજે લોભ
પાધે છોગા રિદ્ધિવાળા^૧ શ્રીહરિમાં સ્નેહ છે,
ખાંડાં^૨ ધરે છાંડે રીસ ઠેશે પાડે થંભ જોરે
ફૂકે ગઢ લંકા લેદે તેવા માતા^૩ તેદ છે;
ગંભીર^૪ છે જશ ખરો ડરી ખસે દુરાશાથી^૫
બોલે સાચું વાલો રીજે વૃષવંશી જેદ છે,
ધુંટેલું જે જેરીજળ^૬ ઢોળી દે તે ધૂળે^૭ તજ
ભાગે કાળ સૂભો^૮ થાકી એવા શૂરા એહ છે...૬૭

દોહરો :

શંખ ચક સુ ગઢા પદમ, જો ચિંતવે જણ ચાર;
વરતનાર વરતી શકે, એહ છંદ આધાર...૬૮
ક ચ ટ ત પ ર ॥ શંખ ॥ ખ છ ઠ થ ફ લ ॥ ચક ॥
ગ જ ડ દ બ વ ॥ ગઢા ॥ ધ જ ઠ ધ ભ સ ॥ પદમ ॥

ઉપજાતિ :

તારા વચે શોભિત ચંદ્ર જેમ, શોભે સખામાં હરિકૃષ્ણ તેમ;
વેપારિ સૌ શ્રીહરિને નમે છે, ઉત્સાહ વાધ્યો અતિ એ સમે છે...૬૯
સ્ત્રીયો સુમુક્તાફળ^૯ ફૂલ લાવે, વિશેષ હેતે હરિને વધાવે;
છેલા દિસે છે રથ તો રૂપાળા, તેમાં બિરાજ્યા મુનિ જાલિ માળા...૭૦

૧.સમૃદ્ધિવાળા ૨.તલવાર ૩.કેફવાળા ૪.વિશ્વાળ; ગહેરો ૫.ખરાબ ઈચ્છાઓથી ૬.અફીણ;
કસુંબો ૭.ધૂળની જેમ ૮.રાજ્યનો વડો અધિકારી ૯.સુંદર મોતી

ઉટે મહા નોબત જે ધરેલી, તે સર્વથી પાછળ તો રહેલી;
 એનો ધાણો અદ્ભુત ઘોષ થાય, તેથી બિજા નાદ નહીં સુણાય...૭૧
 તે જે રિતે સાગર ગર્જનાથી, ધાણ નદી ઘોષ સુણાય ક્યાંથી;
 અસ્વાર પાળા મળિને અનેક, અસ્વારિ થૈ જોજન લાંબિ એક...૭૨
 શ્રીજ તણી સ્વારિ નિહાળિ પુષ્ટ, ધર્મ થયા રાજિ કુરાજિ દુષ્ટ;
 સૂર્યોદયે પદ્મ પ્રમોદિ થાય, કુમુદનીયો^૧ કુમળાઈ જાય...૭૩
 વૈરાગ્ય ને જ્ઞાન દયા અગર્વ, સદ્ગર્મનો સર્ગ ગણાય સર્વ;
 એ તો સહ્ય અંતરમાં હુલાસે, ઉત્કૃષ્ટતા જાણિ જરૂર થાશે...૭૪
 જે કામ કોધાદિ અધર્મ સર્ગ, સદ્ગર્મ કેરો પ્રતિપક્ષિ વર્ગ;
 ધરે મહાભીતિ શરીર ધ્રૂજે, નિવાસનો ધામ કહીં ન સૂજે...૭૫
 જે કામ જુદ્ધો પણ નાસી પોતે, કુસંગિ રાજા શરણે ગયો તે;
 દીધો ઉતારો દરબારમાંય, જ્યાં મદ્યપાનાદિ હંમેશ થાય...૭૬
 નાઈ મહાકોધ કુબોધકારી, રહ્યો જઈ જ્યાં બહુ ભેખધારી;
 લોભે કર્યો જૈ દ્વિજમાં નિવાસ, સત્સંગનો જ્યાં નહિ લેશ પાસ...૭૭
 નાઈ રસાસ્વાદ નિવાસ છોડી, જૈ વેષ્ણવો સાથ સુમૈત્રી જોડી;
 નાઈ અભિમાન મહા અધર્મી, વસ્યો જઈ પંડિત જ્યાં કુકર્મી...૭૮
 નાઈ અનાચાર કુટુંબ લૈને, વસ્યો સદા શ્રાવક માંહિ જૈને;
 ઠરી રહ્યા એમ અનેક ધામે, તથાપિ તે ત્યાં પણ ગ્રાસ પામે...૭૯
 રખે હરી આ સ્થળ માંહિ આવે, અહીં થકી આપણને કઢાવે;
 શ્રીજનિ ઈચ્છા થકિ એહ ધામ, શ્રી વિશ્વકર્મા કરિયું સુકામ...૮૦
 રચી પુરીની રચના રૂપાળી, વૈકુંઠનાથી પણ હદ્ય વાળી;
 તેનું હવે વર્જન હું સુણાવું, હે ભૂપતી અંતર હર્ષ લાવું...૮૧

પુષ્પિતાગ્રા :

દુરગનગરમાં દયાનિધાન, સજિ અસવારિ સુરેંદ્રની^૧ સમાન;
 અતિશુભ છબિ ફુલ્લાકેરિ એહ, મુજ મન માંહિ વસો સદૈવ તેહ...૮૨
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિલક્ષ્મીનારાયણ-
 પ્રતિષ્ઠાર્થવૃત્તાલયપ્રયાણકરણનામ સપ્તદશો વિશ્વામ: ॥૧૭॥

પુષ્પિતાગ્રા :

મધુર વચન વર્ણિરાજ ભાબે, નૃપ સુણવા ઉતકંઈતા જ રાબે;
 નિધિ તણિ છિપ સ્વાતિબુંદ જેમ, ઝટ પકડે ઉછળી વિશેષ એમ...૦૧
 દિનકર સમિપે સુદીપિ^૨ દીસે, ઘન સમિપે જળ હોય છે અતિશે;
 અકળ અભિલ અક્ષરેશ જ્યાંય, સકળ સુલક્ષ્મિ વસે જ આવિ ત્યાંય...૦૨
 દુરગનગર કાંતિમાન કેવું, અકળિત ધામ સુઅક્ષરાખ્ય જેવું;
 દઢ ગઢ મણિશ્યામથી રચેલો, ચહુ દિશ છે શુભ મેઘ શું ચડેલો...૦૩
 પ્રતિદિશદિશ દ્વાર ચાર કેવાં, ચતુર પ્રકાર સુમુક્તિદ્વાર જેવાં;
 સમય સમય વાધનાદ થાય, અતિ ઉછરંગ પુરી વિષે જણાય...૦૪
 વિરચિત શુભ વિશ્વકર્મ આપે, અતિશય શોભિત તો પ્રભુપ્રતાપે;
 સુવરણમય સાત માળ કેરાં, પુરજનનાં ઘર ત્યાં દિસે ઘણેરાં...૦૫
 અજપદ^૩ લગી મૃત્યુલોકથી તે, ભુવન સુસાત દિસે જ જેવિ રીતે;
 નગર રચિત ચાર જોજનોમાં, ઉપરિ ગણાય સુ ઉત્તમોત્તમોમાં...૦૬
 સુવરણ તણિ દ્વારિકા વિસારી, અમર તણા ઉરમાં અચંભકારી;
 પુરજન ઘર સર્વ એમ શોભે, સુરવરનાં મન જોઈ જોઈ લોભે...૦૭
 ચળક ચળક થાય ચિત્ર કેવાં, તરુ પશુ કે જન છે સ્વદેહ જેવાં;
 મણિમયકૃત ભીત તેહમાંય, જગત તણું પ્રતિબિંબ શું જણાય...૦૮

૧. ઈન્દ્રની ૨. પ્રકાશ; કાંતિ ૩. બ્રહ્માનું સ્થાન સત્યલોક

ચતુર રચિત ઈંડ કેરું ચિત્ર, પતિસહ આવિ તહાં શચી^૧ પવિત્ર;
 સ્વપતિ જુગલરૂપ જેહ જોઈ, કલપન કોટિ કરે અમીત હોઈ...૦૮
 મણિમય શુભ તોરણો બિરાજે, છબિમય તેમ સુવર્ણ કુંભ છાજે;
 ઘર ઘર પર છે ધજા પતાકા, પવનથિ થાય સુશેડના સડાકા...૧૦
 પ્રતિધર ઘર બાગ છે બનેલા, સુખદ સદા સુરવૃક્ષ છે રહેલાં;
 ખટ ઋતુફળ પુષ્પ નિત્ય થાય, ખટ રસ ખૂબ તહાં સદા જણાય...૧૧
 મધુર મધુર પક્ષિવૃદ્ધ બોલે, સ્વર શુભ તેહ વિષા સતાર તોલે;
 હરિજશ શુક સારિકા ઉચારે, દ્વિજ શુતિપાઠ કરે જ જે પ્રકારે...૧૨
 ભુવન ભુવન વૈભવો ધાણા છે, નહિ કશિ કોઈ પ્રકારની મણા છે;
 સુવરણમય સાંકળે હિંડોળા, ઘર ઘર છે મનમાનતા અમોલા...૧૩
 સકળ ધનદ^૨ તુલ્ય દ્રવ્યનાથ, હિંમતથી હોડ કરે સુરેશ સાથ;
 જન ઘર ઘર દેવદેવિ જેવા, સરવ સજે ધનશ્યામ કેરિ સેવા...૧૪
 સજિ શુભ શાશગાર સૌ ફરે છે, સજિ બહુ સંપ સ્વધર્મ સૌ ધરે છે;
 નહિ કદિ લવ રોગ દોષ કલેશ, હરિમુખ દેખિ રહે સુખી હમેશ...૧૫
 દ્વિજવરસુત વેદ શાસ્ત્ર વાંચે, પઠન કરે સુપુરાણ ભાવ સાચે;
 શમ દમ સહનાદિ સર્વ રાખે, કદિ મુખ વેણ અસત્ય તે ન ભાખે...૧૬
 રજપુત સહુ શૂરવીર સારા, ખડગ ધરી રણમધ્ય ખેલનારા;
 નિયમિતનિજવાચકાચવાળા^૩, અરજુન ભીમ સમાન શુદ્ધ ભાળા...૧૭
 વણજ અધિક વૈશ્ય તો કરે છે, ત્રિવરણ સેવન શુદ્ધ આદરે છે;
 નહિ તહિં કદિ જૂઠ ચોરિ જારી, સહુ જન શુદ્ધ સ્વધર્મ કર્મકારી...૧૮
 શિખર સહિત દેવળો દિસે છે, હરિ હર સુર્ય શિવાદિ ત્યાં વસે છે;
 સુવરણમય કુંભ શીશ છાજે, વળિ પચરંગિ ધજા ભલી બિરાજે...૧૯

ઉનમત સરિતા તશો પ્રવાહ, ઉનમત ઘોષ કરે ઘણો અથાહ;
સકળ તિરથ શીશ છે ગણાઈ, ઉનમત શું અતિ તેથિ તે જણાઈ... ૨૦
ઉછળિ ઉછળિ તેહના તરંગ, અતિ અથડાય સજોર દુર્ગસંગ^૧;
પ્રભુ દરશનની સ્પૃહ રહે છે, નગર વિષે નાદિ શું જવા ચહે છે... ૨૧
પ્રથમ સલિલને^૨ પછિનું ઠેલે, પ્રથમ તશા જળને પછાડિ મેલે;
પ્રભુ દરશન ભીડ થાય જેમ, જણ જણનાથ અગાડિ જાય તેમ... ૨૨
મળિ મળિ બહુ લોક ઠામઠામ, પ્રભુમુખને નિરખે કરે પ્રણામ;
ફરિ ફરિ નિરખે જઈ જઈને, નિજ ઉરમાં અતિ આકળા થઈને... ૨૩
અજ હર અમરેશ આદિ જેહ, નિજ અસવારિ સમેત સર્વ તેહ;
હરિસહ વરતાલપંથ જવા, ધરિ ધરિ આપ સ્વરૂપ દિવ્ય આવ્યા... ૨૪

ઉપજાતિ :

શ્રીજનિ અસ્વારિ રૂડી રૂપાળી, સમુદ્રની રેલ સમાન ચાલી;
સાથે બિજા સંધ દિસે અપાર, દિસે ઘણા તેમ દુકાનદાર... ૨૫
મોદી સિધાવ્યા લઈ મોદિખાનાં, ધી ગોળ અન્નાદિ ઘણાંક વાનાં;
ગાંધી સિધાવ્યા લઈ ગંધિયાણાં, નાણાવટીયો લઈ સંગ નાણાં... ૨૬
કંદોઈ ચાલ્યા સુખડાં સજીને, ઉમંગથી આળસને તજીને;
ચાલ્યા લઈ મેમણ^૩ તો બકાલું^૪, રૂડા જનોને અરથે રસાળું... ૨૭
હજામ મોચી દરજી સુતાર, ચાલ્યા રૂડાં રાચ^૫ લઈ લુહાર;
સૌ એમ જાણે હરિસંગ જાઉં, કરી હરિભક્તિ કૃતાર્થ થાઉં... ૨૮
ગાડા વિષે ભાર ઘણા ભર્યા છે, ઘણા ઉંટો ઉપર તો ધર્યા છે;
છે પોછિયા ઉપર તો અપાર, જ્યાં ઉતરે ત્યાં સુ બને બજાર... ૨૯

૧.કિલ્લા સાથે ૨.પાણીને ૩.મુસલમાનની જતિનો માણસ ૪.શાકભાજ ૫.હથિયાર;
ઓજાર

રાજી કહે જે ગઢપૂર કેરા, જનો હતા સંધ વિષે ઘણેરા;
થોડાં સુણાવ્યાં શુભ નામ ઠામ, કહો વળી કાંઈ વિશેષ નામ...૩૦
વણી કહે હે વસુધા અધીશ, વિશેષ નામો તમને કહીશ;
જે જે જનો દુર્ગપુરી નિવાસી, પ્રભૂજીની સાથ થયા પ્રવાસી...૩૧

ચોપાઈ :

કહ્યાં ઓચ્છવિયા તણાં નામ, કહ્યાં કૃષ્ણસખાનાં તમામ;
બીજા જેહને સંધની સાથે, રાય્યા નેહથી નટવર નાથે...૩૨
હવે તે કહું સાંભળો રાય, જેનાં નામ સુણો પાપ જાય;
નૃપ અભય તણો પરિવાર, ચાલ્યાં સર્વે મળી નરનાર...૩૩
જીવા ખાચરનો વંશ જેહ, ચાલ્યો સંધ સાથે સહુ તેહ;
દવે કરશનજી કાશિરામ, દેરાસરી બેચર અભિરામ...૩૪
તેની ભારજી અવલબાઈ, સતસંગમાં શ્રેષ્ઠ ગણાઈ;
દવે ભગો નાગર બાળકૃષ્ણ, જેણે રાજુ કર્યા હરિકૃષ્ણ...૩૫
ગોર લાલજી ને જીવરામ, રગનાથ ત્રિજા તણું નામ;
હરિભાઈ જગેશ્વર જેહ, ત્રવાડી વિપ્ર શ્રીમાળિ તેહ...૩૬
શેઠ જુઠો ને માણક નારી, પરસોતમ સૂત વિચારી;
શેઠ રગનાથ દેવજિ હીરો, જોવા કૃષ્ણને થાય અધીરો...૩૭
લવા શેઠની માણક નારી, સૂત ગોવરધન બુદ્ધિ સારી;
વળી ભક્ત બિજા તણાં નામ, કહું સાંભળો સદગુણધામ...૩૮
પિતામર ને સુંદરજીભાઈ, જેની ભક્તિ ભલી વખણાઈ;
સુરચંદની મા નાથીભાઈ, તેની પત્નિ તો પાન ગણાઈ...૩૯
જુઠો ગોસળિયો ધ્રુવ સરખો, તેના સૂત દેવચંદ ને હરખો;
વોરો ડાયો ને શાહ છે વેલો, નારાયણ શાહ પણ સમજેલો...૪૦

શાહ વિશરામ ને પત્નિ ગંગા, ભક્તિ કરવામાં ઉત્તમ અંગા;
 પત્નિ જિવિ કમળશી કોઠારી, પુત્ર નામ ભવાન વેપારી...૪૧
 માવજી ને કમળશી બે ભાઈ, લખો અમરશિ એ જ સગાઈ;
 શાહ ધારશી ને પિતા લાધો, જેણો પ્રગટ પ્રભુને આરાધ્યો...૪૨
 કહું કાણકીયા પિતામર, અમરશિ કરશન દામોદર;
 ભલા સુખડીયા લખુભાઈ, તેનિ પત્નિ તો માણકભાઈ...૪૩
 તેના પુત્ર પવિત્ર છે ચાર, સૌંડયો^૧ સંધમાં સૌ પરિવાર;
 સોની જેઠાની ભારજા કલુ, પ્રભુ ભજન કરે તે તો ભલું...૪૪
 સોની ભગો નારાયણ નામ, સદા તે ભજે શ્રીધનશ્યામ;
 લાધા ઠક્કરની અજુ નારિ, પુત્ર શ્યામજિ સદ્ગુણધારિ...૪૫
 પ્રેમબાઈ છે પુત્રિનું નામ, સંધ સાથે તે સૌંડયાં તમામ;
 હરજી હરિભક્ત ભલા છે, જનબાઈ જેની જનિતા છે...૪૬
 પત્નિ રાજબાઈ ગુણધામ, ત્રણ પુત્ર તણાં કહું નામ;
 જીવો મનજી અને કલ્યાણ, પ્રેમબાઈ છે પુત્રિ સુજાણ...૪૭
 ભલા ગાંગજિ ઠક્કર જ્ઞાની, તેની ભારજાનું નામ નાની;
 પુજા ઠક્કર છે પ્રેમિ જન, કરે પ્રગટ પ્રભુનું ભજન...૪૮
 કુલબા તેની નારિનું નામ, પાંચ પુત્ર રૂડા ગુણવાન;
 શ્યામજી શવજી વશરામ, રામજી અને કલ્યાણ નામ...૪૯
 કુરજી તણિ ભારજા વેલું, સુત જીવે સુકર્મ કરેલું;
 પ્રેમજીભારજા જસુ જાણો, પુત્ર રવજી પ્રધાન પ્રમાણો...૫૦
 ભારજા પ્રેમ મેધજિ કેરી, પ્રભુમાં પ્રીતિ બેને ઘણોરી;
 નારી તેજ તણી તો કેસર, પુત્ર ચાર ભજે હરિવર...૫૧

હાથ્યો ધનજી ને ભીમજિ નામ, નારાયણ ચોથો પણ ગુણવાન;
 તનુજા^૧ તેજા ઠક્કર કેરી, નામે જેઠી તે ભક્ત ધણેરી...૫૨
 પાખ્યો સ્નેહે જેણે સાંખ્ય્યોગ, ભજ્યા શ્રીજિ તજ્યા ભવભોગ;
 નારિ ગોવાનિ રતન નામ, સુત ભાણજિ સદ્ગુણધામ...૫૩
 ખોજા કુળમાં ધર્યા અવતાર, થયા પ્રગટ પ્રભુ ભજનાર;
 હવે ભક્ત કહું ભાવસાર, જેઓ ગઢપુરમાં રહેનાર...૫૪
 પત્નિ પ્રેમ તો નાથાની પાસ, ત્રણ પુત્ર તેના હરિદાસ;
 કહું નિર્મળ તેહનાં નામો, એક કુરો કાનો અને રામો...૫૫
 નારિ હુલ હકો ભાવસાર, પુત્ર ટોકર પ્રભુ ભજનાર;
 હરજી મૂળજી બેય ભાઈ, જેની પ્રભુપદ પ્રીતિ જડાઈ...૫૬
 દેવો કેશવ ને ભગો કાળો, ખોડો પણ પ્રભુપદ પ્રેમવાળો;
 ભક્ત સુતાર પ્રેમજિ સારા, પુત્ર ત્રણ પ્રભુને ભજનારા...૫૭
 પણ પત્નિનું નામ તો નાથી, પામી સુખ બહુ પ્રભુ ભજવાથી;
 જેઠી પુજો ત્રિકમ ત્રણ પુત્ર, તેથિ શોભે તેનું ધરસુત્ર^૨...૫૮
 ભક્ત ખીમાની ભારજી માન, ત્રણ પુત્ર ભજે ભગવાન;
 નામ મુળજિ કેશવજી જીવો, કહું પ્રત્યેક તે કુળદીવો...૫૯
 ભક્ત વાલાની ભારજી રામ, પુત્ર માવજિ રણછોડ નામ;
 પુત્ર લવજી મેધાભક્ત તણો, પ્રેમ બેયને પ્રભુપદ ધણો...૬૦
 શવાભક્તની સ્ત્રી અજુ જાણો, પુત્ર તેહનો વસ્તો પ્રમાણો;
 ભીમના સુત જુઠો ને ધનો, જાણો તેણ ભલા હરિજનો...૬૧
 માવજી નારાયણ અને કડવો, જેને હરિ વિના ઘાટ ન ઘડવો;
 એ તો સર્વે કહ્યા તે સુતાર, ભાવે ભગવાનને ભજનાર...૬૨

भक्त वाधो लुवार गणाय, गोवो वीरो लाधो सुत थाय;
 भक्त राजो तेनो सुत खोडो, भक्ति करवामां ते नहि थोडो...६३
 भक्त डोसो ने शवो बे भाई, जेनी भक्ति भली वर्खणाई;
 भक्त राम ने नानज्ज जेह, लोहकार^१ कह्या सर्व तेह...६४
 जसो वीरो ने गोविंद राजो, छीरा नाथानो सत्संग ताजो;
 काजु भक्त ते करशन जाणो, एह आहि भेराई^२ प्रमाणो...६५
 राजगर सोंडो भूणो बे भाई, सांगो केशव जुटि सगाई;
 जेहो रुभड हरिजन जाणो, राजगर ए तो सर्व प्रमाणो...६६
 हरिभक्त हमिर भणसाणी, जानबाई प्रिया धर्मवाणी;
 भला भक्त भीमो अने खेतो, बेय पुत्र अना कह्या ए तो...६७
 सांख्ययोगि बन्ने रामबाई, नाथीबा मानबा वीरबाई;
 राजु झमकु ने अमृत जाणो, झैबा कुंकुबाई प्रमाणो...६८
 ज्ञतबा प्रेम ने रणियात, मधुबा रतिबा साक्षात;
 रत्न अमर अदी कुलबाई, सांख्ययोगि ते सर्व गणाई...६९
 बहु जन संघमां तो सिधाव्यां, स्मृतिमात्र में नाम सुणाव्या;
 पुछ्यां जे तमे नाम विशेष, तेथी में संभणाव्यां नरेश...७०

पुष्टिताग्रा :

सुणि गढपुरवासिनां सुनाम, नरपतिये नमिने कर्यो प्रशाम;
 हरिवर समिपे निवास जेनो, अति गणिने अवतार धन्य एनो...७१
 ईति श्रीविष्णुरिलालज्जाचार्यविरचिते हरिलीलामृते अष्टमकलशे
 अचिंत्यानंदवर्णान्द-अभयसिंहनृपसंवादे श्रीहरिवृतालयप्रयाणे
 दुर्गपुरहरिजननामकथननाम अष्टादशो विश्रामः ॥१८॥

ઉપાનિઃ

વણી કહે છે સુણ હે નરેશ, લૈ સંધ ચાલ્યા હરિ ઈશરેશ;
રસ્તા વિષે સંધ નહીં સમાય, બે બાજુથે થૈ બહુ ચાલિ જાય...૦૧

સલીલ^૧ મોટી સરિતાનું જેમ, રેલાય બે બાજુ બહૂ જ તેમ;
ચાલે ઘણો સંધ તણો પ્રવાહ, અસ્વાર ને પાયદળે અથાહ...૦૨

સુવર્ણકુંભો રથશીશ સારા, સર્વોપરી તે બહુ શોભનારા;
ફરે નહીં સજજન વેણ જેમ, ઠરી રહ્યા તે સ્થિરતાથિ તેમ...૦૩

જેવું દિસે છે શિશુમાર ચક, તેવાં દિસે છે રથચક વક;
લબાડિનું^૨ વેણ ફરી જ જાય, તેવી રિતે તે ફરતાં જણાય...૦૪

ધાર્મયોતારે^૩ બે ધ્રુવ જેમ છાજે, તેવી રથોની ધરિયો બિરાજે;
રવી શશી શોભતિ જોડ જેવી, અગ્રે દિસે દર્પણ જોડ એવી...૦૫

તે ચાલવાથી ૨૪ ઊરિ જેહ, ભાનૂ તણિ પાસ પહોંચિ તેહ;
જાણે સમાચાર રૂડ સુણાવા, ચાલી ધરા તે સ્વરગે સિધાવા...૦૬

નાની નદી જે હતિ વાટમાંદી, તે સંધ ચાલ્યાથી ગઈ સુકાઈ;
મુસાફરો જે સનમુખ આવે, તે સંધને જોઈ ઉમંગ લાવે...૦૭

છે કોઈ તો મેમણ ડાઢિવાળા, છે કોઈ રાતા અતિ કોઈ કાળા;
છે પોઠિયા ઊપર કોઈ બેઠા, કોઈ વહે છે ઉતરી જ હેઠા...૦૮

પખાલિ^૪ પાડા ઉપરે ચુદેલો, ત્યાં ઉંટ આવ્યો છકમાં ભરેલો;
તે ભાળીને ત્યાં ભડક્યો મહીષ^૫, પડ્યો પખાલી મુખ પાડી ચીસ...૦૯

રૂનું ભર્યુ ઘોકડું^૬ હોય જેવું, શરીર તેનું અતિ પુષ્ટ એવું;
દાનિ પેઠે દડતું નિહાળી, ત્યાં હધ તો હાસ્યરસે જ વાળી...૧૦

૧.પાણી ૨.અસત્ય બોલનાર ૩.દક્ષિણ-ઉત્તરમાં ૪.પખાલ વડે પાણી ભરી લાવવાનો ધંધો
કરનાર ૫.પાડો ૬.મોટી ગાંસડી

સંગ્રહા :

અર્ધિંગે શંભુ કેરે સત્તિ નગદુહિતા^૧ તે હસ્યાં એવું જોઈ,
તેથી તેને મુખેથી અમૃત જરી પડ્યું શંભુને અંગ સોઈ;
ઈશાંગે^૨ વ્યાઘરાળા^૩ સજિવન થઈ તે તાઉક્યો વાધ જ્યારે,
નાઈ નંદી ડરીને હરકર^૪ ન રહ્યો સૌ હસ્યા દેવ ત્યારે...૧૧

ઉપજાતિ :

પડાવ જ્યાં સંધ તણો જ થાય, તંબૂ ખડા આગળથી કરાય;
પુરી વચ્ચે રાજમહેલ જેવો, વચ્ચે બિરાજે હરિતંબુ તેવો...૧૨
સોના તણો કુંભ વિશેષ સારો, શશાંક^૫ પૂરા સમ શોભનારો;
તે ઉપરે શુદ્ધ ધજા ધરી છે, બોલાવવા શું સહુને કરી છે...૧૩
તે આસપાસે પ્રભુના સખાના, તંબુ તહાં હોય પ્રકાર નાના;
તે ઉપરે નામ લઘ્યાં જણાય, જેનો ઉતારો જન ત્યાં જ જાય...૧૪
તે આગળે પાર્ષ્વદનો ઉતારો, સંતો તણો એક નિવાસ સારો;
બને સુ વેપારિ તણી બજાર, તંબૂ પદ્ધી સંધ તણા અપાર...૧૫
જાણો ભલું શ્રેષ્ઠ વસ્યું શહેર, સંધો વસ્યા સર્વ પરાંનિ પેર;
દિસે જનોને ધરતાં જ દસ્થિ, આવી વસી શું સુરલોક સૂષ્ટિ...૧૬
છે કારિયાણીનું તળાવ કેવું, જોતાં દિસે પુષ્કરરાજ જેવું;
ત્યાં ઉતરી સ્નાન જનો કરે છે, શ્રીસ્વામિનારાયણ ઉચરે છે...૧૭
સંતો કરે સ્નાન તળાવમાંય, ધુવે નવાં રંગિત વસ્ત્ર ત્યાંય;
રંગાય પાણી ભગવે જ રંગે, સાધૂ થયું શું સર સાધુ સંગે...૧૮
ત્યાં ઈદ્રનો હસ્તિ ઉભો જ તીરે, જણાય તેનું પ્રતિબિંબ નીરે;
સમુદ્રને શું મથવા વિચાર્યો, તે મધ્ય મંદ્રાચળ લાવિ ધાર્યો...૧૯

૧.હિમાલયની પુરી પાર્વતી ૨.શંકરના શરીર ઉપર ૩.વાધચર્મ ૪.શંકરના હાથમાં ૫.ગંડ

જ્યાં સંતના આશ્રમનો સુઠાઈ, વણી પઢે સાર્થક વેદ પાઠ;
 સાધ્યુ ભણે ભાગવતાદિ ગ્રંથ, જેમાં કહેલો પરલોક પંથ...૨૦
 વિદ્યાર્થ્યો વ્યાકરણાદિ જેહ, ભણે ભણાવે દ્વિજ શાસ્ત્રી તેહ;
 તેનો ઉઠે ધોષ અખંડ એમ, સુષ્ટુલંઘને સ્વરનાદ જેમ...૨૧
 ભક્તો મળી કીર્તન ક્યાંઈ ગાય, વીજાદિ વાજિંત્ર વિશેષ વાય;
 ક્યાંઈ કથા વાત પ્રભૂનિ થાય, શ્રી નૈમિષારણ્ય તહાં જણાય...૨૨
 ધરે મુની કોઈ હરીનું ધ્યાન, બ્રહ્માંડનું કે તનનું ન ભાન;
 કોઈ મુની આસન યોગ સાધી, સંકેલિને પ્રાણ સજે સમાધી...૨૩
 સંતોનિ પાસે જન સંચરે છે, તો તેહને તે ઉપદેશ દે છે;
 વૈરાગ્ય જે સાંભળતાં જ થાય, અસત્ય સંસાર બધો જણાય...૨૪
 આત્મા તણું ને પરમાત્મા કેલું, તેને વળી જ્ઞાન કહે ઘણોરું;
 શ્રીજી તણો ત્યાં મહિમા સુણાવે, દૈવી જનો દીલ પ્રતીતિ આવે...૨૫
 પોથી શું ભાથા શરના^૧ ભરેલા, ગોળા તુંબી તોપ તણા કરેલા;
 શું સંત છે કે લડનાર શૂરા, કુપંથ કેરા કરનાર ચૂરા...૨૬
 જે લોક શ્રીજીનિ સમીપ જાય, પ્રતાપ જોતાં અતિશે જણાય;
 જુદા જુદા પંથ અનેક છાંડે, શ્રીજીનિ ભક્તી કરવા જ માંડે...૨૭
 જેને દિલે લગ્નિ વિશેષ લાગી, સંસાર છાંડી ઝટ થાય ત્યાગી;
 માતા પિતા કે સુત નારિ રૂવે, તથાપિ તે દસ્તિ ધરી ન જૂવે...૨૮
 શું હુંદિયા શ્રાવક તેહ હોય, કે વૈષ્ણવો વલ્લભશિષ્ય કોય;
 કોઈ મુસલમાન જનો હતા તે, સત્સંગિ દીઠા સરવે થતા તે...૨૯
 કોઈ હતા શંકરના ઉપાસી, સંન્યાસી કોઈ મઠના નિવાસી;
 અતીત વૈરાગી સ્વપંથ ત્યાગી, થયા પ્રભૂઆશ્રિત શ્રેષ્ઠ ભાગી...૩૦

આચાર્ય જે પંથ અનેક કેરા, તેથી દિલે દાખિ ઉઠ્યા ઘણેરા;
 જાણ્યું અમારા મત તૂટિ જાશે, તો શા થકી પેટ પછી ભરાશે...૩૧

ઉપાય શોધે ન મળે ઉપાય, લાગી ઘણી અંતર માંછિ લા'ય;
 બોલાવિ સર્વ નિજ શિષ્ય પાસ, રોયા ગુરુજી થઈને ઉદાસ...૩૨

અરે જુવો આ કળિકાળ આવ્યો, જુના અમારા મતને દુબાવ્યો;
 માટે તમે સર્વ કરો સહાય, તો પંથ છાંડી નહિ કોઈ જાય...૩૩

તે સ્વામિનો સંગ ગમે જ જેને, તમે મુકો નાત બહાર તેને;
 જો પુત્ર પુત્રી નિજ પત્નિ હોય, તજો તમે સૌ ઘરમાંથિ તોય...૩૪

દ્યા તજુને અતિ દુઃખ દેવું, ફરીથિ જૈ કામ કરે ન એવું;
 તો આપણો પંથ તુટી ન જાશે, તેથી તમોને બહુ પુણ્ય થાશે...૩૫

બોલ્યો સુણીને જન કોઈ એમ, સ્વામી કરે છે ઉપદેશ જેમ;
 તમે જનોને સમજાવી રાખો, ભુંડી રિતી નિર્દ્યની ન ભાખો...૩૬

બોલ્યો ગુરુજી અમ માંછિ એવી, જો હોત શક્તિ લવ સ્વામિ જેવી;
 તો શીદ ભાઈ તમને કહેત, સુજ્ઞાન આપી સમજાવિ લેત...૩૭

એ સ્વામિએ છે ભડ ભૂત સાધ્યો, તેથી જ તેનો મત ખૂબ વાધ્યો;
 મંત્રેલિ તે કાઈ પ્રસાદિ દે છે, તેથી દિવાના જનને કરે છે...૩૮

આકાશમાંથી સુર કોઈ આવે, તો હુંદિયો શું શિરને નમાવે?
 શું પારસી કે જન તુર્ક જેવા, એણે કર્યા છે વશ કૈક એવા...૩૯

સંન્યાસિ ને શ્રાવકના જતીયો, વેરાગી ખાખી મઠના પતીયો;
 એવા લઈ સાધુ કર્યા ઘણાય, તે કામ તો મંત્ર વિના ન થાય...૪૦

તમો વિષે હોય જરાય સત્ત્વ, રાખો તમારા મનમાં મમત્વ;
 જે ધર્મ છોડે નિજ બાપ કેરો, તેને તમે ત્રાસ કરો ઘણેરો...૪૧

સ્વાર્થી ગુરુની સુણિ એવિ વાણી, ભોળા જનોના મનમાં ભરાણી;
 સત્સંગિયો ઊપર વૈર કીધું, દયા તજીને અતિ દુઃખ દીધું...૪૨
 પ્રહ્લાદને જેવિ રિત્યે પિતાએ, ભક્તિ તજવા જ કર્યા ઉપાયે;
 સત્સંગિયોને પણ એહ ટાણો, જ્ઞાતી સગાએ કર્યું એ પ્રમાણો...૪૩
 સત્સંગિયોએ પણ શીર સાટે, સત્સંગ રાખ્યો નિજ મોક્ષ માટે;
 ઘણા કુટુંબે ઉપજ્યો કલેશ, ન દુષ્ટને આવિ દયા જ લેશ...૪૪
 વાદી થઈ જે મતવાદિ આવ્યા, શાસ્ત્રાર્થથી શ્રીહરિએ હરાવ્યા;
 જ્યાં જ્યાં ગયા ત્યાં જ્યકાર કીધો, સ્વારી સજ્યાનો સહુ અર્થ સીથો...૪૫
 સત્સંગિયોના બહુ સંધ આવે, શ્રીજી તણા સંધ વિષે સમાવે;
 અનેક આવી સરિતા સુ જેમ, સમુદ્ર સાથે મળિ જાય તેમ...૪૬
 જે ગામ પાસે પ્રભુજી સિધાવે, સામૈયું લૈને સત્સંગ આવે;
 મોરો ઘણા મેઘ નિહાળિ જેમ, બોલે મુખે કીર્તન સર્વ તેમ...૪૭
 કોઈ પ્રભૂને પધરાવિ ધેર, પૂજા કરે ને પ્રણમે સુપેર;
 તે જેમ લે લાભ અલભ્ય જાણી, સુધાનિ વૃષ્ટીસમ તે પ્રમાણી...૪૮
 અભાગિયો જે જન એહ ટાણો, મહાપ્રભૂનો મહિમા ન જાણો;
 તે જેમ ચિંતામણિ પ્રાપ્ત થાય, અભાગિયાથી નહિ ઓળખાય...૪૯
 ત્રિજે દિને પંથ જતાં મહીપ, આવ્યા પ્રભુ સાભમતી સમીપ;
 સૌરાષ્ટ્ર ને ગુર્જરદેશ સીમા, નદીરૂપે શું કરિ છે મહીમાં^૧...૫૦
 વાલે કર્યો ત્યાં તટમાં નિવાસ, સંધે સહૂએ પણ આસપાસ;
 ગંગાતે શોભિત જેવિ કાશી, એવી જ શું ત્યાં પુરિ એકવાસી...૫૧
 જહાં હતું જંગાલ એક કેવું, તહાં થયું મંગળરૂપ જેવું;
 પ્રભૂ કૃપાથી સહુ કામ થાય, જળે સ્થળી નીર થળે જણાય...૫૨
 નદી તણા તુંગ^૨ તરંગ આવે, તે પત્ર પુષ્પો ફળ ખેંચિ લાવે;

૧.પૃથ્વીમાં ૨.ગીંચા

જાણે પ્રભૂપૂજન કાજ ધારી, પુષ્પાદિ સામગ્રી સજેલિ સારી...૫૩
ત્યાંથી નદી સાગરમાં સિધાવે, શું ત્યાં જવા સદ્ય ઉમેંગ લાવે;
પ્રભૂનું પાદોદક તે લઈને, જાણે પતીને અરપું જઈને...૫૪
તંબુ ઘણાનાં પ્રતિબિંબ નીરે, જોઈ કદ્યું કોઈ કવીંગ ધીરે;
પાતાળમાંથી પણ સંધ એહ, શું લાવિયા શેષ તથેવ^૨ તેહ...૫૫
ત્યાં કોઈ કાઠી હય^૨ આપ કેરો, નદી વિષે સાફ કર્યો ઘણેરો;
કેવો દિસે નીકળતાં બહાર, સમુદ્રથી શું ઉપજ્યો તુખાર^૨...૫૬

શાર્દૂલવિકીડિત :

ધૂટયો ઉટ અનાજ ખેતર વિષે ખાવા ગયો તે જહાં,
તેને ત્રાસ પમાડવા કૃષિજને થાળી બજાવી તહા;
વાટે કોઈ જનાર જે જન હતો તે વેણ ત્યાં ઉચ્ચરે,
ત્રાંબાળૂ^૩ શિર જેહને ગડગડે તે થાળિથી શું ઊરે...૫૭

ઉપજાતિ :

બીજે દિને સાથ સહૂ લઈને, અસ્વારિ ચાલી જળમાં થઈને;
ત્યાં એક ઘોડો ભડક્યો કશાથી, અસ્વાર ભીજ્યો જળમાં પડ્યાથી...૫૮
તણાઈ તેની શુભ ઢાલ કેવી, જણાઈ જોતાં જળકચ્છ^૪ જેવી;
ત્યાં સાપ જેવી બરણી જણાઈ, ને પાધડી શું લધુ નાવ ભાઈ...૫૯
અસ્વાર તો બેટ સમાન ભાસે, તે અશ્વ તો ગ્રાહ^૫ સમ પ્રકાશે;
ભાથા થકી તીર તણાઈ જાય, તે મત્સ જેવા જળમાં જણાય...૬૦
હસ્યા તહાં સૌ જન એવું જોઈ, અસ્વાર ઊદ્ધ્યો હુશિયાર હોઈ;
ઘોડા તણી ઉત્તમ જાતિ ભાસે, આવી ઉભો તે અસ્વાર પાસે...૬૧

૧.નદી કીનારે સંધ છે તેવો જ સંધ ૨.ઘોડો ૩.તાંબાનું મોટું નગારં (નોબત) ૪.કાચબો
પ.મગર

સુજીતિના સદ્ગુણને વખાણી, બોલ્યા જનો ત્યાં બહુ એવિ વાણી;
સુજીતિ જે આ જગમાં જણાય, કરે પતીને દુખમાં સહાય...૬૨
નદી થડી જ્યાં વિચર્યા જ શ્યામ, આવ્યું તહાં ઈંદ્રણાંધ્ર ગામ;
ત્યાંથી જ ચારુતર દેશ આવ્યો, તે ભાળતાં સૌ જન ચિત્ત ભાવ્યો...૬૩

પુષ્ટિતાગ્રા :

સુષણ નરપતિ વર્ણિજી કહે છે, રસમય ભૂમિ સદા જહાં રહે છે;
પણ બહુ સરસત્વ^૧ પ્રાંતકેરું, હરિ વિચર્યાર્થી વધ્યું વળી ધણેરું...૬૪
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિવૃત્તાલય-
ગમનાર્થસાભ્રમતીઉત્તરણનામૈકોનવિંશો વિશ્રામઃ ॥૧૮॥

ધેતાલીય :

પ્રિય ચારુતરાખ્ય પ્રાંતની, ભણિયે ભૂમિ ભલી જ ભાતની;
તરુ આમ્ર તડાં ધણાં દિસે, સુણિયે કોકિલ નાદ તે વિષે...૦૧
ઉચરે શુક મોર સારિકા, તરુઓમાં નિજગેહ કારિકા;
નિરખી પ્રભુ આવનાર શું, ઉચરે છે તરુ આવકારશું...૦૨
અવની તણું નામ કૂ કહે, બહુધા કોકિલ બોલતી રહે;
પ્રભુ આગમ શું જણાવવા, અવનીને ઉચરે સજાવવા...૦૩
પિયુ છે શુભ નામ સ્વામિનું, ગણિને તે ખગરાજગામિનું^૨;
પિયુ આગમ^૩ જાણિ સૌ લહે, પિયુ પિયુ બહુ ચાતકો કહે...૦૪
સદળી^૪ કદળી^૫ ફળી ભલી, બદરી^૬ રાયણ રૂડિ આમલી;
વળી જામફળી ફળી ધણી, દિપતી શી કહું દાડમી તણી...૦૫

૧.સુંદરપણું ૨.ગરુડ ઉપર બેસનાર ભગવાનનું ૩.આગમન અથવા ભવિષ્ય ૪.જાડી -દળદાર
૫.કેળ ૬.બોરડી

પ્રભુ આગમને થઈ ખુશી, રતુઓ ત્યાં ખટ આવિને વસી;
 ફળ ફૂલ અનેક ઉપજ્યાં, તરુયે શું શુભ ભૂષણો સજ્યાં...૦૬
 રસતા પર બેય બાજુથે, તરુ જૂક્યાં જન તેણે જુવે;
 પ્રિય પ્રાણપતીનિ ઉપરે, તરુઓ શું શુભ ચામરો કરે...૦૭
 પવને કરિ જાડ નાચતાં, પ્રભુ દેખી દિલ હોય રાચતાં;
 બહુ અક્ષરવાસિ મુક્ત જે, તન ધાર્યા તરુરૂપ યુક્ત તે...૦૮
 તરુ ઉપર વેલિયો દિસે, કવિયે તર્ક કર્યો સુ તે વિષે;
 દુરથી પ્રભુ દેખવા અડી^૧, વનવેલિ બહુ શું ઉંચી ચડી...૦૯
 બહુ વાનર કેરિ મંડળી, તરુશીશે મળિને કુદે વળી;
 પ્રભુ દર્શન ચિત્તમાં ચહી, ચમુ શું સુગ્રિવની મળી અહીં...૧૦
 ચરતી બહુ ધેનુ જે હતી, પ્રભુ જોવા અતિ આકળી થતી;
 ચરવું તજિ દોડિ આવિને, નિરખે નાથ સનેહ લાવિને...૧૧
 પશુઓ વનવાસિ જે હતા, તજિ અન્યોન્ય સહૂ વિરોધતા;
 મૃગ સિંહ શિયાળ સંચરે, નિરખે શ્રીહરિને વિના ડરે...૧૨
 તરુ રાયણનાં સુ તે સ્થળે, શત વર્ષે જનમ્યા પછી ફળે;
 જન જેમ પરોક્ષને ભજે, ચિરકાળે ફળ તેનું ઉપજે...૧૩
 રસતા પર બાજુએ વિષે, તરુઓ તુંગ^૨ અશોકનાં^૩ દિસે;
 બહુ પત્ર જુકી રહ્યાં તહીં, લળકે શું શુભ તોરણો સહી...૧૪
 ફળ ફૂલ સુપત્ર જાડથી, પ્રભુને શીશ પડે સુડાળથી;
 અતિ આતુરતાથિ આદરે, તરુઓ શું પ્રભુનિ પૂજા કરે...૧૫

ઉપજાતિ :

સોજીતરે શ્રીહરિજી પધાર્યા, આનંદ સૌના ઉરમાં વધાર્યા;
 સામૈયુ લૈને સહુ ભક્ત આવ્યા, વિચિત્ર વાજાં પણ સંગ લાવ્યા...૧૬

પ્રેમી પુરા જે જન પાટિદાર, દેસોત^૧ જેવા દિલના ઉદાર;
 તે એક તો ગોકુળભાઈ નામ, બિજા લખાભાઈ સુબુદ્ધિધામ... ૧૭
 પ્રીતિ બધા ગોકુળ ગામ કેરી, શ્રીકૃષ્ણમાં જે કહિયે ઘણેરી;
 તે તુલ્ય તો પ્રીતિ તણું જ ધામ, માટે ધર્યું ગોકુળભાઈ નામ... ૧૮
 નારાયણ ત્રીકમ વિપ્ર બે છે, ત્રિજોય તેવો હરજીવને છે;
 વાળંદ જે નામ ગલો ગણાય, ઈત્યાદિ આવ્યા હરિભક્ત ત્યાંય... ૧૯
 સન્માન કીધું સહૃદ્યે વિશેષ, કર્યો પ્રભૂયે પુરમાં પ્રવેશ;
 આખ્યો હરિને શુભ ત્યાં ઉતારો, સૌને જમાડ્યા ધરિ ભાવ સારો... ૨૦
 સોજીતરાના મળિ કૃષ્ણાદાસો, રાખ્યા હરિને તહિ રાતવાસો;
 સુણી પ્રભુના મુખ કેરિ વાત, રાજી થયા સૌં હરિભક્ત ભાત... ૨૧
 એ તો કથા એટલિ આંહિ રાખું, હવેથિ વૃત્તાલય કેરિ ભાખું;
 જે મૂર્તિ બોચાસણમાં મુકેલી, વર્ષાંદની ખૂબ થવાથી એલી... ૨૨
 વૃત્તાલમાં તેહ મંગાવિ લીધી, બિજી હતી તે સહ મૂકિ દીધી;
 ચયતૂર્થી જ્યાં કાર્તકિ શુક્લ આવી, ત્યાં કાર્યની ખૂબ ત્વરા મચાવી... ૨૩
 જગ્યા સુધારી શુભ તે કરાવી, શોભા ભલી મંડપની બનાવી;
 વડોદરાના શુભ કારભારી, જે નારૂપંતાખ્ય સુબુદ્ધિધારી... ૨૪
 રાજની આજ્ઞા થકિ તેહ આવ્યા, અસ્વારિ સારી નિજ સાથ લાવ્યા;
 શ્રીમંતનો^૨ જે અતિ શ્રેષ્ઠ હાથી, તે લાવિયા સાથ વડોદરાથી... ૨૫
 ઘોડાં ઘણાં ને સુખપાલ સારા, પાળા ઘણા જે પગ ચાલનારા;
 નિશાન ડંકા સહિતે સુહાવ્યા, વાજાં ભલાં ગાયકવાડી લાવ્યા... ૨૬
 ઊંચે સ્વરે ત્યાં રણત્રૂદુ^૩ વાજે, જેનો ધ્વની જોજન સુધિ ગાજે;
 તે સ્વારિ જોઈ જન એમ ધારે, સિયાજી શ્રીમંત સ્વયં પધારે... ૨૭

૧.પ્રતિષ્ઠિત; જગીરદાર ૨.યશસ્વી(સયાજીરાવ)નો ૩.રણશિંગનું

તંબુ ઘણા તે નિજ સાથ લાવ્યા, તે વાડિયો માંહિ ઉભા કરાવ્યા;
 પોતે વિશાળાય્ય સુબાગમાંય, કર્યો ઉતારો ધરિ તંબુ ત્યાંય...૨૮
 વળી વિચાર્યુ કરિને વિવેક, ઉભા કર્યા તંબુ બિજા અનેક;
 શ્રીજનિ સાથે સરદાર આવે, તેના ઉતારા પણ ત્યાં કરાવે...૨૯
 નામે સુનારાયણબાગ જ્યાંય, ઉભા કર્યા તંબુ વિશાળ ત્યાંય;
 તંબુ બિજા શ્રેષ્ઠ તળાવ તીરે, ઉભા કરાવ્યા વળી ધીર વીરે...૩૦
 બહુ ભલો આ વળી જ્ઞાનબાગ, ભૂમી તણો ઉત્તમ એહ ભાગ;
 સુતંબુઓ આંહિ ઉભા કરાવ્યા, તે ભાળતાં સૌ જનચિત ભાવ્યા...૩૧
 તે આગળે ચંદનિયો તણાવી, જુવે નવાઈ બહુ લોક આવી;
 તંબુ શિરે કાંચનકુંભ એવા, જોતાં દિસે છે સ્થિર ચંદ્ર જેવા...૩૨
 પ્રભાતમાં કોઈક બાઈ જાગી, સ્નેહી સખીને કહેવા જ લાગી;
 આ શૈલ ^૧ ક્યાંથી અદભૂત આવ્યા, શું પાણ્ય ^૨ સારુ પ્રભુયે મંગાવ્યા...૩૩

સંગધરા : સંદેહાલંકાર :

તંબૂ કે શૈલ્ય આ છે સખિ દ્રગ ધરિ જો પાંખ કે ચાંદની છે,
 હૃદ્રે શૈલોનિ પાંખો પતન કરિ હતી તે શું સાજિ બની છે ?
 વષયે ટાઢ તાપે તપ કરિ અતિશે ધાતૃને^૩ શું રિઝાવ્યા ?
 પાંખો પામી પ્રભૂનાં દરશન કરવા શૈલ શું ઉડિ આવ્યા ?...૩૪

ઉપજાતિ :

ષષ્ઠી તણી રાત્રિ સમો સુહાવ્યો, ઉટે ચડીને અસવાર આવ્યો;
 તેણે જનોને કહિ સર્વ વાત, સોજીતરે છે હરિ આજ રાત...૩૫
 પ્રભાતમાં સપ્તમિ શુદ્ધ જાણી, પધારશે આંહિ પયોજપાણી^૪;
 એવા સમાચાર સુણ્યા જ જ્યારે, આનંદ વાધ્યો અતિશે જ ત્યારે...૩૬

પ્રાપ્તિ પ્રભુની સુણિ હર્ષ થાય, એવો નહીં હર્ષ બિજો ગણાય;
 પ્રભાતમાં તે સુણિ ઘેર ઘેર, આનંદની તો ઉપજ લહેર...૩૭
 સામા જવાને સહુ સજજ થાય, આનંદ સૌના ઉરમાં ન માય;
 સજ સવારી શુભ નારુપંતે, તૈયારિ કીધી સતસંગિ સંતે...૩૮
 રથે બિરાજ્યા મુનિ અક્ષરાખ્ય, હથે બિરાજ્યા પગિ જોબનાખ્ય;
 કુબેરભાઈ મુખ પાટિદાર, ગોસાઈ નારાયણ થૈ સવાર...૩૯
 વૃત્તાલથી કુંકુમપત્રિ જેહ, લખેલી જેને જન સર્વ તેહ;
 આવ્યા હતા ત્યાં વરતાલમાંય, સામા જવા સત્વર સજજ થાય...૪૦
 આવ્યો હતો સૂરતી સંઘ જેહ, લાવ્યો હતો વાધ વિશેષ તેહ;
 તે સજજ થૈ સૌ સનમુખ ચાલ્યા, તે સાથ બીજા બહુ ભક્ત ભાખ્યા...૪૧
 ભર્ય આદીક તશા સુભક્ત, ચાલ્યા સહુ તે પણ તેહ યુક્ત;
 વળી હતા ભક્ત વડોદરાના, તેમાં કહું ઉત્સવિયા જ ત્યાંના...૪૨
 છે ભક્ત નારાયણ નામ બેય, ને દેવજી તો ગ્રાણ નામ છેય;
 કુબેર ને દુર્લભ ભક્ત નાનો, ને પ્રેમજીનો નહિ પ્રેમ છાનો...૪૩
 નાનો બિજો જાદવજી ખુશાલ, જેને વહાલા બહુ ધર્મલાલ;
 ગંગા ઈચ્છા લક્ષ્મી પદાંત રામ^૧, દયાળજી વલ્લભ ભક્ત નામ...૪૪
 ઈત્યાદિ લૈ તાલ મૃદુંગ ગાય, તે સર્વ તંબોળિ જનો જણાય;
 સત્સંગિ સૌ શ્રીપુરનાય આવ્યા, વાજિંત્ર તે સાથ અનેક લાવ્યા...૪૫
 વાજિંત્રના નાદ વિચિત્ર થાય, સંતો મળી કીર્તન ગાન ગાય;
 વિશેષ ત્યાં તાલ મૃદુંગ વાજે, આકાશ ને પૃથ્વિ અખંડ ગાજે...૪૬
સોજીતરેથી સુખધામ શ્યામ, સવારમાં સંઘ લઈ તમામ;
વિહાર કીધો વરતાલ વાટે, મુહૂર્ત તો આવ્યું સમીપ માટે...૪૭

મેળાવ્ય આવ્યા મુનિનાથ જ્યારે, ભાનૂ ચંડ્યો ત્યાં ઘડિ ચાર ત્યારે;
 તળાવમાં સ્નાન કર્યું સહૂયે, કરી વળી નિત્યકિયા પ્રભૂયે...૪૮
 મેળાવ્યવાસી સતસંગિ જેહ, આવ્યા મળી દર્શનકાજ તેહ;
 તેનાં કહું પાવનકારિ નામ, પટેલ આવ્યા ત્રણ તેહ ઠામ...૪૯
 ખુશાલ પૂજા અજુભાઈ જાણો, વળી કહું તે વણિક પ્રમાણો;
 તે એક પીતામર વેણિભાઈ, બિજા કહું ગિર્ધર તેહ માઈ...૫૦
 પળી ગલો નાપિત^૧ નામ રૂડો, ભક્તિ કર્યામાં નહિ કોઈ કૂડો;
 ભેટ્યા પ્રભૂને શુભ ભેટ ધારી, અહો અહો ભાગ્ય ઉરે વિચારી...૫૧
 એવે સમે ત્યાં વરતાલ કેરું, સામૈયું આવ્યું સજ થૈ ઘણોરું;
 વાટે ઉવાટે^૨ પ્રસરી રહેલ, દૂરેથી દીસે દરિયાનિ રેલ...૫૨
 નિશાન^૩ ત્યાં ગાયકવાડ કેરું, તે ફોજ મધ્યે ફડકે ઘણોરું;
 શું શ્રેષ્ઠ નાવે શઢ છે ચંડાવ્યો, દેખાવ એવો કવિ દસ્તિ આવ્યો...૫૩
 ગજેંદ્ર જે ગાયકવાડ કેરો, સેના વિષે શોભિત છે ઘણોરો;
 જાણો સુમંદ્રાચળ સિંધુમાં છે, તુરંગ^૪ તો તુંગ તરંગ ત્યાં છે...૫૪
 જનો વદે ત્યાં જ્યકાર જેમ, શ્રીજ સમીપે પણ સર્વ તેમ;
 જાણો નિધીનો ધુઘવાટ થાય, પ્રતિધ્વની તેહ તણો સુણાય...૫૫
 તે આવિયો શ્રીજ સમીપ જ્યારે, બેસારિ દીધો ગજરાજ ત્યારે;
 અગસ્તને શું કરવા પ્રણામ, વિંધ્યાદ્રિ બેઠો નમિ તેહ ઠામ...૫૬
 નમ્યા પ્રભૂને જઈ નારૂપંત, તથા નમ્યા સૌ સતસંગિ સંત;
 વદી મુખેથી અતિ નમ્ર વાણી, ભેટ્યા પ્રભૂને બહુ ભાવ આણી...૫૭
 નામો પુછીને કરિ ઓળખાણ, અન્યોન્ય ભેટ્યા ભગતો સુજાણ;
 તે પ્રેમ જાણો પરલોક કેરો, છુઘ્યો હતો તે પ્રગટ્યો ઘણોરો...૫૮

ત્યાં નારૂપંતે નરનાથ કેરા, પ્રણામ કીધા પ્રભુને ધણેરા;
પુછ્યા સમાચાર કૃપાળુ શ્યામે, તેણે સુણાવ્યા સહુ તેણ ઠામે...૫૮
પદ્ધીથિ બોલ્યા નમિ નારૂપંત, ગજે બિરાજો બહુ શક્તિમંત;
ગજેંદ્ર આ તો પ્રભુ આપ કાજે, છે મોકલ્યો ભૂપ શિયાજિરાજે...૬૦

પુષ્પિતાગ્રા :

વિનય વચન નારૂપંત કેરાં, સુણિ હરિને પ્રિય લાગિયાં ધણેરાં;
ગજ પર કરવા સ્વયં સવારી, ધરમસુતે રૂચિ ચિત્ત માંહિ ધારી...૬૧
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિવૃત્તાલયગમનાર્થે
મેળાવ્યગમાગમનનામ વિશતિતમો વિશ્રામઃ ॥૨૦॥

ઉપજાતિ :

હે ભૂપતી શ્રીહરિને જ કાજ, આવ્યો હતો સુંદર ઈભરાજ^૧;
શી તેનિ શોભા વદને વખાણું, એનાં અહો ઉત્તમ ભાગ્ય જાણું...૦૧
ગજેંદ્ર જે ગ્રાહ થકી મુકાવ્યો, તે આ સમે શું ધરિ દેહ આવ્યો;
કે સિંહુમાંથી મથતાં થયેલો, તે આવિને આંહિ દિસે ઉભેલો...૦૨
એવો ભલો ઉત્તમ ઈભ રાજે, જેની છબી દિગ્ગજ જોઈ લાજે;
જો પાર્વતી તે ગજરાજ પેખે, તો બ્રાંતિ પામી નિજ પુત્ર લેખે...૦૩
સોનાનિ અંબાડિ દિસે રૂપાળી, ગિરીશિરોભાગ સમાન ભાળી;
શું કોઈ દેવે સ્વરગે ધડેલી, વિચિત્ર મોટા મહિયે જરેલી...૦૪
જાણે ગ્રહો દર્શન કાજ આવ્યા, અંબાડિમાં તે મહિ થૈ સુહાવ્યા;
ધોળા મણી તે શશિ શુક જેવા, પીળા ગુરુ ને બુધ તુલ્ય તેવા...૦૫
રાતા મહી ભોમ^૨ રવિ પ્રકાશે, છે શ્યામ રાહુ શનિ નીલ ભાસે;

જે ધૂમ્રવર્ષા મણિ કેતુ જાણો, એવી રિતે તે ગ્રહ છે પ્રમાણો...૦૬
શોભીત છે જૂલ જરીનિ સારી, બુટા^૧ ભરેલા બહુ મોહકારી;
વિચિત્ર વૃક્ષો તણિ છાપ પાડી, જાણે ગિરી માંહિ ઉગેલ જાડી...૦૭
કંઠે ધરી ધૂઘરમાળ કેવી, છે રુંઘમાળા^૨ હરકંઠ જેવી;
બેઠો નિયંતા ગજનો તહાંય, અંકૂશ ધારી નિજ હાથમાંય...૦૮
તે જાણિયે વાસવ^૩ વજ લૈને, બેઠો નિયંતા ગિરિશીશ થૈને;
છે ભૂખણો જોડે કરીંદ્ર^૪ કાને, તે શોભિતાં નિર્જરણાં^૫ સમાને...૦૯
તેને કપોળે મદ તો જરે છે, સુગંધ લેવા ભમરા ફરે છે;
જાણે પ્રભૂપ્રાપ્તિ થવા વિચારી, આવ્યા સુરો ષટ્પદરૂપ^૬ ધારી...૧૦
સીદૂર આદીક અનેક રંગો, ચિત્રો કરેલાં શિર સુંઢ અંગો;
તે શૈલમાં ભૂમિ વિચિત્ર જેવી, જાણાય શોભા શુભ સર્વ એવી...૧૧
બે બાજુયે બે શુભ ધંટ છાજે, કરે ગતિ તે તક તેહ વાજે;
જાણે પધાર્યા ભુવનાધિરાજ, જુવો જનો ધંટ કરે અવાજ...૧૨
કરીનું કુંભસ્થળ^૭ તેહ કેવું, દ્યું દિસે દેવળ શીશ જેવું;
બે દાંત છે ઉજવળ શુદ્ધ કેવા, મહાપ્રભૂની શુભ કીર્તિ જેવા...૧૩
તે દાંતમાં કંકણ હેમનાં છે, જવાહિરો^૮ તેહ વિષે જરૂયાં છે;
કડાં દિસે શ્રીહરિ હાથ જેવાં, જોતાં દિસે કંકણ તેહ તેવાં...૧૪
સત્સંગિ સંતો મળિ સર્વ સાથ, કહે હરિને જુગ જોડિ હાથ;
ગજે બિરાજે વૃષવંશરાય, સૌને સુખે દર્શન જેથિ થાય...૧૫
સત્સંગિ સૌની સુતિ ચિત્ત ધારી, શ્યામે કરી તે ગજશીશ સ્વારી;
અંબાડિમાં અંતરજામિ બેઠા, તેવા મુનીના મન માંહિ પેઠા...૧૬

૧.બહૂદાર એ પ્રકારનું ભરત તથા નકશીવાળું.૨.ખોપરીઓનો હાર ઉ.ઈન્ડ્ર ૪.હાથી ૫.જરણું
૬.ભમરાનું રૂપ ૭.હાથીના કાન ઉપરનો અને આસપાસનો ઉપસેલ ભાગ ૮.જવેરાતનો નંગ

ગાજે બિરાજ્યા પ્રભુ પદ્મપાણી^૧, જનો ઉચારે જ્યકાર વાણી;
 હૃદ્રાદિ દેવો પણ એ જ તોલે, બહુ ઉમંગે જ્યકાર બોલે...૧૭
 સુશૈલ માથે ઘનશ્યામ^૨ જેમ, શોભે ભલા શ્રીઘનશ્યામ તેમ;
 શ્રીવાસુદેવાખ્ય સુબ્રહ્મણ્યારી, બેઠા તહાં ચામર હાથ ધારી...૧૮
 વણી અખંડાખ્ય બિજા ગણાય, બેઠા વળી ચામર ધારિ ત્યાંય;
 પ્રભૂ શિરે ચામર તે કરે છે, તે જાણિયે ઉદ્ધવ નારાદે છે...૧૯
 સજીવની^૩ થૈ ચમરી^૪ નિદાન, તે શું ભમે છે ભમરી સમાન;
 કે શ્રીહરિના મુખચંદ્ર કેરી, ભરિચિ^૫ થૈને વિલસે ઘણેરી...૨૦

પૈતાલીય : અથ પ્રથમ ચામર પ્રબંધ :

ચમરી અમરી થઈ ખરી, અમરી જેમ હરીશિરે ફરી;
 મરિ તેહ ફરી શું ઉદ્ધરી, મરિચી થૈ હરિમૂખ ચામરી...૨૧

દંદ્રવંશા : અથ દ્વિતીય ચામર પ્રબંધ :

જુઓ જુઓ જુક્તિ કવી કહે કથા, વિનોદ આ આગળ અન્ય છે વૃથા;
 હેતે ધર્યુ ચામર વર્ણિ હાથમાં, થાપી મનોવૃત્તિ અખંડ નાથમાં...૨૨

પ્રથમ ચામર પ્રબંધ

દ્વિતીય ચામર પ્રબંધ

૧. જેના હાથમાં કમળ છે એવા ભગવાન ૨. વાદળું ૩. પ્રગટ થઈ ૪. એ નામની ગાય ૫. કિરણ

ઉપજાતિ :

અંબાડિની જે કહું બાજુ બેય, ત્યાં પાટિયું પ્રોઢ અકેકુ છેય;
ત્યાં મોરનાં ચામર હાથ લૈને, બબે ઉભા સજજન સ્વર્થ થૈને...૨૩

અનુષ્ઠુપ :

ગંગાદાસ દ્યારામ, સદ્ભક્તો સૂરતી કહ્યા;
મોર ચામર લૈ હાથે, એક પાસે ઉભા રહ્યા...૨૪
વટપત્તનના વાસી, નાથ ભક્ત હતા સહી;
તે જોડે અમદાવાદી, દામોદર ઉભા તહીં...૨૫
તે ચારે જનને અંગે, શોભિતાં વસ્ત્ર તો દિસે;
પટકા જરિના રૂડા, વિલસે બહુ તે વિષે...૨૬

પુષ્પિતાગ્રા :

સુષા નૃપ અસવારિ શ્યામ કેરી, સરસ બની સહુ શોભિતી ઘણોરી;
સુર નર સહુ દેખિ એમ બોલે, સુરપતિની નહિ સ્વારિ એહ તોલે-૨૭
પ્રથમ નિસરિયો નિશાન ઉંડો, હથ પર છે અસવાર એક વંકો;
કહું વળી શુભ તે નિશાન કેવું, નભ પચરંગિ પયોદ્યાપ^૧ જેવું-૨૮
પછિ ઘણિ વિચરી સુપાયગાઓ, તરલ^૨ તુરંગમ^૩ તુંગ છે ઘણાઓ;
જળધિતનુજ^૪ અશ્વરત્ન એક, પણ હયરત્ન અહીં દિસે અનેક-૨૯
સુમતિ સાગિવ જે વડોદરાના, નિરમળ અંતર નારૂપંત નાના;
હથ પર અસવાર તે થયા છે, અનુચર છત્ર શિરે ધરી રહ્યા છે-૩૦
રવ શુભ રણત્રૂદ તો કરે છે, સુણિ રવ શંખ સમાન તે ઠરે છે;
સમર^૫ સમય પાંચજન્ય જેવો, રવ ઉપજે ઉત્સાહકારિ એવો-૩૧
પછિ ધરિ ધરિ હાથ ઢોલ ત્રાંસાં, જન વિચરે તન વસ્ત્ર ધારિ ખાસાં;
બહુવિધ સ્વર તાળમાં બજાવે, શુભ ઘનનાં સમાન તે સુહાવે-૩૨

૧. મેધ ધનુષ્ય ૨. ચંચળ ૩. ધોડા ૪. ઉચ્ચેશવા ઘોડો ૫. યુદ્ધ

પછિ પલટનનાં^૧ સુવાદ જેહ, વટપુરભૂપતિ મોકલેલ તેહ;
 વિધ વિધ સ્વરથી વિશેષ વાજે, સુરવરવાદ સમાન તેહ છાજે-૩૩
 પછિ હરિજન સંધના સહૂ છે, પુર પુરના વળિ પ્રાંતના બહૂ છે;
 મુખ કિરતન ગાય તાળિ પાડી, સ્વર સુણતાં દુખ સર્વ દે મટાડી-૩૪
 જન વટપુરના નિવાસિ જેહ, લઈ કર તાલ મૃદુંગ આદિ તેહ;
 હરિકિરતન ગાય ને બજાવે, સુણિ હરિમૂર્તિ તણું જ ધ્યાન આવે-૩૫
 સુરતનગરવાસિ શ્રીપુરીના, જન સતસંગિ સુભક્ત જે હરીના;
 કર ધરિ શુભ વાદ તે બજાવે, જન મનમાં બહુ મોદ ઉપજાવે-૩૬
 પછિ મુનિજન વૃદ્ધમધ્ય મેનો, મુનિવર મુક્ત સુનામ તેહ તેનો;
 મુનિજન મળતાં જ વર્ણવૃદ્ધ, બટુ વિચરે સુખપાલમાં મુકુંદ-૩૭
 મુનિજન ગિરવાણ^૨ જાણનારા, મુખ ઉચરે સુતિના જ શ્લોક સારા;
 શુતિવિદવર^૩ બ્રહ્મચારિ જેહ, મળિ ઉચરે મુખ વેદમંત્ર તેહ-૩૮
 સરિતનિ ગતિ માંહિ જે પ્રમાણે, દ્વિજવર વેદ ભાણે બળેવ ટાણે;
 પ્રભુતણિ અસવારિનો પ્રવાહ, સ્વરથકિ ગાજિ રહ્યો અહો અથાહ-૩૯
 પછિ હરિવરના સુબેય ભાઈ, કરિ અસવારિ સુ તાવદાન^૪ માંઈ;
 ભરત રિપુહનાઘ્ય^૫ જોડ જેવા, અદભૂત તેજ પ્રતાપવંત તેવા-૪૦
 ઉભય સહજના^૬ તનૂજ જેહ, હય રથ કે સુખપાલ માંહિ તેહ;
 નિજનિજ રુચિતુલ્ય સૌ બિરાજ્યા, પરમ પવિત્રપણાથિ તેહ છાજ્યા-૪૧
 પછિ બહુ હથિયારબંધ પાળા, બખતરધારિ બહૂ જ જોરવાળા;
 ફરિ ફરિ કરિ બંદુકો બહાર, જય જ્યકાર કરે મુખે ઉચ્ચાર-૪૨
 સ્વધરમરત તેહ સાંખ્યયોગી, પ્રભુવિશ પંચ વિષે તણા ન ભોંગી;
 નજર સકળ નીચી રાખિ ચાલે, પ્રભુપદમાં મનવૃત્તિ તો મહાલે-૪૩

૧.પાયદળની ટુકડી ૨.સંસ્કૃત ૩.વેદ જાણનારાઓમાં શ્રેષ્ઠ ૪.ખુરશી ધારની પાલખી ૫.શત્રુંધ
 દાબાઈના

રધુપતિલધુમાઈ^૧ બ્રહ્મચારી, પણ સતિના પદ માંહિ દસ્તિ ધારી;
 ત્રિયપદ^૨ નિરખ્યાં ન પાર્ષદોયે, મુખ કદિ કેમ જુવે જ તેહ કોયે-૪૪
 ચતુર અધિક ચોપદાર બેય, કર ધરિ હેમદ્ધારી સવાર છેય;
 જ્ય જ્ય અધિરાજ એમ બોલે, સ્વર સુણિ દેવ મનુષ્ય સર્વ તોલે-૪૫
 પણ્ઠિ હરિવરનો વિશાળ હાથી, કનક ગિરીસમ શોભિતો પ્રભાથી;
 ગાજ પર છબિવંત શ્યામ છાજે, રવિશશિ કોટિ સમાન કાંતિ રાજે-૪૬
 અકળિત હરિ અક્ષરાધિનાથ, જુગપદ ધ્યાન ધરે સુમુક્ત સાથ;
 ઉદ્ભવ થિત નાશ કારિ જેહ, સહુ અવતાર તણું નિદાન^૩ તેહ-૪૭
 અખિલ ભુવનના નિવાસરૂપ, ભુવન તણા સહુ ભૂપનાય ભૂપ;
 વરણન કરતાં ન અંત આવે, ગુણગણ શેષ સહસ્રમુખ ગાવે-૪૮
 મુનિજન વનવાસિ જોગ સાધી, દઠ મન ધ્યાન ધરે કરી સમાધી;
 પણ કદિ સ્વપને ન તેહ ભાળે, પ્રગટ પ્રભૂ જન તેહ સૌ નિહાળે-૪૯
 નિરખિ નિરખિને કરે પ્રણામ, હરિ હરિને જનજૂથ ઠામઠામ;
 વળિ હરિમહિમા ઘણો વિચારે, જનમનમાં નિજ ધન્ય ભાગ્ય ધારે-૫૦
 ખતરિ સુરતવાસિ તેહ ઠામ, હરિજન જે ભગવાનમાઈ નામ;
 નિજ કર અબદાગિરી ધરીને, ગાજ સમિપે વિચરે પગે કરીને-૫૧
 હરિજન ભગુમાઈ તેહ ત્યાંય, વળિ વિચરે ધરિ છત્ર હાથમાંય;
 નિરમળ શુભ વસ્ત્ર ધારિ અંગે, છબિ હરિની નિરખે ઘણે ઉમંગે-૫૨
 કરિવર^૪ ફરતા સખા પ્રભૂના, હયઅસવાર દિસે પ્રમા^૫ બહૂના;
 નૃપસુત રજપૂત કાઠ કોઈ, જમ ડરપે^૬ ઉનમત અંગ જોઈ-૫૩

નારચ છંદ :

કહું વખાણિ તે હવે સુકાઠિયો ગરાણિયા,

૧.લક્ષ્મણ ર.સ્ત્રીના પગ ઉ.મૂળ કારણ ૪.શ્રેષ્ઠ હાથી ઉપર બિરાજેલા શ્રીહરિ ફરતા પ.તેજસ્વી
 દ.ડરી જાય છે.

સુભહૃ^૧ ધર્મ અર્જુનાદિ ભીમતુલ્ય ભાસિયા;
 પ્રમતા અશ્ચ ઉપરે ચિતે ચાદાઈને ચડ્યા,
 સુઅશ્ચ તે સુજાણ સૂષ્પિકારકે નવા ધડ્યા...૫૪

કરે વિશેષ હંદ્ધણાટ વાટ માંહિ ચાલતા,
 ઉમંગથી સુરંગદાર અંગને ઉછાળતા;
 કહે નિહાળિ લોક હોત પાંખ એહ પંડમાં,
 ઉડી અનેક ઠામ તે ફરી વળે બ્રહ્માંડમાં...૫૫

નિહાળિ છાંય આપની ચમક્કતા ચિતે સહી,
 નટી સમાન નાચતા ક્ષણે ઉભા રહે નહીં;
 સુશોભિતા હરીસખા સુકાઠિયો સવાર છે,
 ધરેલિ વિંગિ ઢાલ ને ભલા જ ભાલદાર^૨ છે...૫૬

દિસે સુબદ્ધિ અગ્ર જાણિયે શું સાપની ફણા,
 સુદેખિ દેખિ દૂરથી જ દુશ્મનો ડરે ધણા;
 ખચીત ખડ્યગ વીજળી સમાન છે ખરેખરા,
 સુરારિ શીશરૂપિ શૈલ તોડનાર તે ઠર્યા...૫૭

નવાઈ જેવિ વાણિ કાઠિયો મુખેથિ ઉચ્ચરે,
 સુણી અચંભ^૩ ચિત્ત ગુજરાતના જનો ધરે;
 શિરે ધરેલિ પાગ શ્રેષ્ઠ છોગું છાઈને રહે,
 ચળે વિશેષ વાયુથી સુપંખવો કવી કહે...૫૮

પુષ્પિતાગ્રા :

પરમ પુનિત ભક્ત પાટિદાર, અતિ ધનવંત અમીન છે ઉદાર;
 કનક જડિત વેઢ વીંટિવાળા, હયઅસવાર દિસે ધણા રૂપાળા...૫૯

પછિ બહુ રથ ગાડિ સાધૂ કેરી, શુભવિધિ સજીજત શોભિતી ધણેરી;

મુનિવર વળિ વૃદ્ધ વર્ણિરાય, ધરિ ધરિ ધ્યાન બિરાજિયા જણાય...૬૦
 ગિરિવરનિ ગુફા વિષે સમાધી, સજિ સજિ સિદ્ધ દિસે તજી ઉપાધી;
 ક્ષર થકી પર મુક્તમૂર્તિ જેવી, સકળ જણાય મુનીદ્રમુર્તિ એવી...૬૧
 પછિ સુશકટ માંહિ ભારભાનું, પણ વળિ મુખ્ય સુપુસ્તકો ભર્યાનું;
 પછિ બહુ વહિ નોબતે સુવાજે, અદભુત ઉંટ પરે વિશેષ છાજે...૬૨
 વિભવ અધિક હસ્તિસૂધિ જેમ, ભલિ અસવારિ સુઉંટ અંત તેમ^૨;
 નૃપકુળ વૃષવંશ નારિયોની, પછિ રથપંક્તિ ઘણીક ગાડિયોની...૬૩
 અજ હર સુર ઈદ્ર આદિ જેણ, નભ વિચરે સજિને સવારિ તેણ;
 જ્ય જ્ય મુખવાણિ ઉચ્ચરે છે, પ્રભુશર પુષ્પની વૃષ્ટિ તે કરે છે...૬૪
 પદગતિ કરિ પંથ ચાલનારાં, બહુ નરનારિ સુભક્તિમંત સારાં;
 હરિ છબિ મન માંહિ રાખિ રોપી, તિલસમ તેનિ ન થાય ગોપગોપી...૬૫

શાર્દૂલવિકીર્ણિત :

જે સત્સંગિ સુબાઈ સર્વ સધવા ચાલે નિયું જોઈને,
 દાચિમાંડિ કદાપિ અન્ય નરને દેખે નહીં કોઈને;
 બોલી ચાલિ નિરીક્ષણાદિ જગથી જૂદાં જ તેનાં દિસે,
 જેણે અંતરજ્ઞભિ સર્વવિદને જાણ્યા સ્વઆત્મા વિષે...૬૬
 જે બાઈ વિધવા તપે કૃશતનૂ લે કૃષ્ણના નામને,
 દીસે છેક ઉદાસિ ચિત્ત ન ચહે ઈન્દ્રાદિના ધામને;
 સાદાં વસ્ત્ર સજે તજે રસકસો શોભા ન સ્વાંગે ધરે,
 જોતાં તેનિ સુધર્મરીતિ સમતા સંન્યાસિયો શૂં કરે...૬૭

ઉપજાતિ :

જો બાળ કે વૃદ્ધ જુવાન હોય, તે નારિયો કે નર હોય તોય;
 દિસે સહૂ ઈન્દ્રિયને જિતેલ, જાણે મહામુક્ત તનૂ ધરેલ...૬૮

૧.જે સવારીમાં હાથી હોય અને અંતે ઉંટ હોય તે વૈભવી સમૃદ્ધ સવારી કહેવાય

ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિ-સ્વારી
વર્ણનનામૈકવિંશતિતમો વિશ્રામઃ ॥૨૧॥

શાદૂલવિકીર્ણિત :

હે રાજી વરણી કહે સુષે હવે સ્વારી સજી શ્રીહરી,
ચાલ્યા ચારુતરાખ્ય પ્રાંત વચમાં સૌદર્ય સર્વે ધરી;
સેવા શ્રીહરિની વિશેષ સજવા આવ્યા ઋતુઓ સહૂ,
શોભા તેથિ સજાઈ ચારુતરની તે તો કથા હું કહું...૦૧

અથ વસંતવર્ણન :

કૂલ્યાં કૂલ અનેકભાતિ વનમાં કેસૂ કૂલ્યાં કારમાં,
બોલે કોકિલ શબ્દ શુદ્ધ મધુરા આંબા તણી હારમાં;
ત્યાં તો શીતળ મંદ ગંધ સહિતે વાયુ રૂડો વાય છે,
ઉદે પુષ્પપરાગ રંગ પથમાં શું હોરિ ખેલાય છે...૦૨
આંબે મોર થયો ઘણો તરલશિરે વીંટી વળી વેલડી,
પાક્યાં દાડમ દ્રાખ આદિ ફળ ને સારી થઈ શેલડી;
ગાવે સંત વસંત રાગ હરખી સારો સમો જાણિને,
ત્યાં વૃક્ષો નિજ કૂલરૂપી ફગવા નાખે ખુશી આણીને...૦૩

અથ ગ્રીભ્વમાતુવર્ણન :

પેખી શ્રીહરિનો પ્રતાપ દિલ તો દુષ્ટો ગુરુનાં દહ્યાં,
સુકાઈ પરપંથરૂપિ સરિતા ના નીર તેમાં રહ્યા;
ભાસે ભીષમ^૧ ગ્રીભ્વકાળ ખળને આનંદ દૈવી ધરે,
આંબે સાખ સમાન સંચિત ફળો પાક્યાં ધરા ઉપરે...૦૪
અજ્ઞાનાંધ નિશા ઘટી દિન વધ્યો જ્ઞાનસ્વરૂપી ઘણો,

ઉંઘે આળસુઓ સુજાણ જન તો લે લાભ વેળા તણો;
 આચાર્યો બનિ કેક ઠોળિ વિચરે જેવા જ વંટોળિયા,
 ભોળાના દગ માંહિ ધૂળ ભરિને ધાલા દગે ઠોળિયા^૧...૦૫

અથ વર્ણિકતુવર્ણન :

હસ્તી શૈલ સમાન તેહ શિખરે શ્રીમેધશ્યામે સ્થિતી,
 કીધી તેથિ કૃપાનિ વૃષ્ટિ થઈ છે આનંદ પામી ક્ષિતી^૨;
 ભક્તોનાં મન તો તળાવ નદિયો હર્ષે ભરાયાં ધણાં,
 ધાર્યાં દૈવિ જને વિશેષ નિયમો સદ્ગુરૂય તો તે તણાં...૦૬

સત્પાત્રે શુભ દાનરૂપિ કણને વાવે વિવેકી જનો,
 શોભે છે સુખસંપદાથિ જન સૌ જેવાં સુલીલાં વનો;
 વાજે છે બહુ વાઘ તે ધન તણી શું ગર્જના છે થતી,
 મોરો શોર કરે કળા કરિ અતી સંતે કહું તે પ્રતિ...૦૭

સંગધરા : અથ મયુરપ્રબંધ :

મયુરપ્રબંધ

મોરો શોરો કરો છો ધરિ મુદ મદથી શાથિ રીજ્યા સ્વચિતે,
આશા ધારી હતી જે પ્રગટ હરિ મળે તે મળ્યા રૂડિ રીતે;
કીધી એવી દયા તે થકી જુક્ખિઝુકિને સૌ કળા સાધિ સારી,
બોલો છો એવિ વાણી સ્વરવિદ^હ જનને યાદ આવે મુરારી...૦૮

શાર્દૂલવિકીર્ણિત : અથ શરદાતુવર્ણન :

પામીને સતસંગ સર્વ જનનાં મેલાપણાં તે ગયાં,
તે સૌનાં મન સ્વચ્છ તો શરદના આકાશ જેવાં થયાં;
ભક્તિધર્મ તણા પ્રવાહ નદિયો તે સ્વચ્છ થૈ છે સહી,
તેમાં સજજનનાં મુખો કમળ શાં ફૂલ્યાં સુરીતે રહી...૦૯

જાણો શું જળજીલણી દિન દિસે સૌ નીરકેળી કરે,
શ્રદ્ધાથી જન શ્રાદ્ધ તીર્થ તટમાં આસિક્યથી આદરે;
જેવી શ્રીદસરા દિને હરિ તણી અસ્વારિ એવી દિસે,
ગાવે કીર્તન રાસનાં મુનિજનો શું રાસ ટાણું હશે...૧૦

અથ હેમંતાતુવર્ણન :

હેમંતાખ્ય ઋતૂ હવે વરણવું તે તો હતો તે સમે,
રાશી વૃશ્ચિકમાં રવી મળી રહી પ્રેમે પ્રભૂને નમે;
રાત્રી મોટિ થઈ અને દિન ઘટયો હીમાળુ વા વાય છે,
આવ્યો કાર્તિક તેથિ તીર્થ કરવા જાત્રાળુઓ જાય છે...૧૧

જ્યારે માસ ધનુર્દિસે જગતમાં ના લગ્ન કોઈ કરે,
જાણો સંત તણો સુખોધ સુષિને સંસારથી સૌ ઉરે;
પાક્યાં બોર બહૂ વળી વન વિષે સીતાફળી છે ફળી,
તેને વાડ વિષે વિલોકિ કવિએ વાક્યો કહ્યાં ત્યાં વળી...૧૨

રે સીતાફળિ અન્ય પ્રાંત નિરખી રાજી તણા બાગમાં,
રાખે ખૂબ પ્રયત્નથી વળી ભલા ભૂમિ તણા બાગમાં;
આ ચારુતર પ્રાંતમાં ન ગણતી તારી કશા જાડમાં,
છે વાડી વણિ તું કુટુંબસહિતે વાસો કરી વાડમાં...૧૩
બોલી બોલ સિતાફળી મુજ તનૂ દૈવે કરી વામણી^૧,
શ્રીજીના મુખચંદ્રને નિરખવા ઉત્કંઠતા છે ઘણી;
મોટાં વૃક્ષ નડે મને નિરખતાં લજ્જા ન રાખે કસી,
તે માટે કવિ પ્રાંત ચારુતરમાં હું વાડ માંણી વસી...૧૪

અથ શિશીરઅતુવર્ણન :

શોભે કુંડળ કાનમાં મકરના આકારનાં શ્યામને,
શોભે સૂર્યસમાન તેજ મુખનું જાંખો કરે કામને;
જાણે એહ શિશીરનો સમય છે તે યોગ તેથી બન્યો,
આચ્યો પુષ્ય સમો ભલો મકરનો જાણે જ દૈવી જનો...૧૫
શ્રીજીને નહિ ઓળખે તપ તપે તે વ્યર્થ પીડા ધરે,
તાપે જેમ શિશીરમાં અફિણિયા ઉંઘાથિ દારી મરે;
પાખંડી ગુરુનાં કુકર્મ પ્રગટ્યાં શિષ્યો તજે પક્ષને,
જે રીતે કરિ માસ પાનખરમાં પત્રો તજે વૃક્ષને...૧૬
જે જે બિન ઋતુ વિષે તરુવરો ફૂલે ફળે છે સદા,
તે સૌ શ્રીહરિને પ્રસન્ન કરવા ફૂલ્યાં ફળ્યાં છે મુદા;
જે જે વૃક્ષલતાદિ એહ જગમાં જુદી જુદી જાતનાં,
જૂથેજૂથ જણાય ચારુતરમાં તે તો ભલી ભાતનાં...૧૭
જયાં જે જાતિ તણો નિવાસ બહુ છે તે દેશ તેનો ગણો,
બીજે જો જઈને વસે જન કદી ત્યાં તે વિદેશી ભણો;

આંબા રાયણ આદિનું વતન તે જો જાણવા ઈચ્છિયે,
તો ચારુતર પ્રાંત તેણ તણું તો પૂરી રિતે પ્રીણિયે...૧૮

ઉપજાતિ :

વૃંદા^૧ તણા છોડ વિશેષ જોઈ, કહે કવી કોવિદ^૨ એક કોઈ;
ગોલોક વૃંદાવન જે કહે છે, શું ઉતર્યું આ સ્થળ માંહિ એ છે...૧૯
જે હૃદ્ર કેરું વન સ્વર્ગાદામ, જેનું ભલું નંદન એવું નામ;
તે હૃદ્રને તો મન તુચ્છ ભાશું, તેથી ભલું ચારુતર પ્રકાશું...૨૦
બીજૂં ભલું ખાંડિવ નામ જેહ, ચરી ગયો પાવક દેવ તેહ;
જો તે રહ્યું હોત અખંડ બ્રાત, તો તેહની કાંઈક તુલ્ય થાત...૨૧
કેલાસનો બાગ બહૂ જ સારો, જે પાર્વતીને પણ પૂર્ણ ઘારો;
જટાધરે તે અતિ તુચ્છ જાણ્યો, વિશેષ ચારુતરને વખાણ્યો...૨૨
અસ્વારિ શ્રીજ તણિ સંચરે છે, અનેક પક્ષી સ્વર ઉચ્ચરે છે;
જાણે પ્રભૂના ગુણગાન ગાય, પ્રભૂ સુણી ચિત્ત પ્રસન્ન થાય...૨૩
ત્યાં કોકિલાનો તનરંગ જોઈ, કહે કવી કોવિદ એમ કોઈ;
તેં શ્યામની મૂર્તિ ઉરે ઉતારી, તેથી થઈ શું છબિ શ્યામ તારી...૨૪
અજ્ઞાનરૂપી અતિ અંધકાર, આવ્યા પ્રભૂ એહ વિનાશકાર;
માટે ઉરી કાગ કરે ઉચાર, કા કા અમે તો નહિ અંધકાર...૨૫

દુતવિલંબિત : શ્લોક :

વિજનમાં જનમાં સઘળે સ્થળે, અજળમાં જળમાં પણ તે પળે;
અમળતા મળતા મટિ થૈ સહી, કુમુદની મુદની લહેરે રહી...૨૬

અર્થ : માણસ ન હોય એવી જગ્યામાં અને માણસમાં બધે ઠેકાણે

અને પાણી ન હોય ત્યાં અને પાણી હોય ત્યાં પણ તે
વખતે મલીનપણું તજ્જને નિરમળપણું થયું અને પોયણી
પણ આનંદની લહેરમાં રહી, મતલબ કે પ્રફુલ્લિત થઈ. (૨૬)

શ્લોક :

વિવિધની વિવિધની કૃતિ તે તકે, ન કળના કળનાર કરી શકે;
અત્રતુની ઋતુની વનવેલિયો, ઉધરિને ધરિને મુદ ફેલિયો... ૨૭

અર્થ : તે વખતે બ્રહ્માની નાનાપ્રકારની રચના કોઈ કળનાર
કળી શકે નહિ, ઋતુ વગરની ને ઋતુની વનની વેલિયો
ઉત્પન્ન થઈને આનંદ પામીને ફેલાઈ. (૨૭)

શ્લોક :

અચળતી ચળતી પવનો કરે, અપથમાં પથમાં ફુલડાં ખરે;
નફળતાં ફળતાં તરુઓ થયાં, નમળતાં મળતાં થઈને રહ્યાં... ૨૮

અર્થ : અને તે વેલિયો હાલતી ન હોય તેને પવન હાલતી કરે
છે અને તેનાં ફૂલ રસ્તામાં ને આજુબાજુમાં ખરે છે અને
જે ઝાડને ફળ થતાં નહોતાં તે ફળવા લાગ્યાં અને જે ઝાડ
પ્રાપ્ત થતાં નહોતાં તે પ્રાપ્ત થૈ રહ્યાં. (૨૮)

શ્લોક :

વિભવતા ભવ તાકિ તહાં રહે, સરસ છે રસ છે જ ધણો કહે;
પવનમાં વન માંહિ સુગંધતા, વશિ ધણી શિ ધણી કહું વારતા... ૨૯

અર્થ : અને ત્યાં વૈભવપણાને શિવજી પણ તાકી રહે છે. અને
તે એમ કહે છે જે તે સારું છે ને તેમાં રસ ધણો છે, અને
ત્યાં વનમાં ને પવનમાં સુગંધપણું ધણું વસીને રહ્યું તેની
ધણી વારતા શી કહું ! (૨૯)

શ્લોક :

ભટકતા ટકતા ભમરા દિસે, ન ગાણના ગાણનાર થકી થશે;
પરમતા રમતા પશુઓ વિષે, અભયતા ભયતા ટળિને દિસે...૩૦

અર્થ : અને ક્યાંઈ ફરતા ને ક્યાંઈ બેઠેલા ભમરા દેખાય છે, તેની ગાણતરી કોઈ ગાણનાર કરી શકે નહિ અને ત્યાં ખેલતાં પશુઓમાં ઉત્કૃષ્ટપણું તથા ભય ટળીને નિર્ભય પણું દેખાય છે. (૩૦)

શ્લોક :

જગતિમાં ગતિમાન ગતી કરે, શ્રમિતતા મિતતા ન મને ધરે;
લસિત સંસિત સંસ્થિત હંસ છે, લલિત લાલિત લાયક વંશ છે...૩૧

અર્થ : અને ત્યાં ચાલવાવાળાં પ્રાણીઓ પૃથ્વીમાં ગતિ કરે છે, મતલબ કે ભગવાનના સામા દોડે છે પણ લગારે થાકવાપણું મનમાં ધારતાં નથી અને ત્યાં શોભિતા ને સારી પેઠે ધોળા હંસ રહેલા છે, તે સુંદર લાડ લડાવેલા ને ઉત્તમ વંશના છે. (૩૧)

શ્લોક :

મયુરની ઉરની રૂચિ આમ છે, ધન તજે ન તજે ધનશ્યામ છે;
ટકિ રહે કિર ^૩ હેતુ ઘણું ધરી, નિરખવા રખવાળ ગણી હરી...૩૨

અર્થ : મોરના મનની ઈચ્છા એમ છે કે મેઘ અમને ત્યાગ કરે પણ ધનશ્યામ જે શ્રીજમહારાજ છે તે અમારો ત્યાગ કરે નહિ અને પોપટ શ્રીહરિને પોતાના રક્ષણ કરનાર ગણીને ઘણું હેત ધરીને જોવા સારુ ટકી રહે છે. (૩૨)

શ્લોક :

બતક તે તક તે સ્થળમાં ફરે, સરસ સારસ સારસિયો ચરે;
સમળિયો મળિયો સુખ થાય જ્યાં, ચકલિયો કળિયો નહિ જાય ત્યાં...૩૩

અર્થ : તે વખતે તે સ્થળમાં બતક નામનાં પક્ષીઓ ફરે છે અને સારાં સારસડા ને સારસડીઓ ચારો કરે છે અને જ્યાં સુખ થાય ત્યાં સમળીઓ ભેળી થઈ છે અને ત્યાં ચકલીઓ તો કળી શકાય નહિ એટલી છે. (૩૩)

શ્લોક :

વિચરતી ચરતી હરખે ભરી, ભજતિયો જતિયો સમ શ્રીહરી;
અબળિયા બળિયા પણ પક્ષિયો, સુખ થકી ખથકી ધરિ અક્ષિયો...૩૪

અર્થ : અને તે ચકલીઓ હરખ સહિત ફરતી ને ચારો કરતી હતી, અને યોગીઓની બરોબર શ્રીહરિને ભજતી હતી, કેટલાક નિર્બણ ને બળિયા પણ પક્ષીઓએ સુખથી આકાશથી ભગવાનમાં દસ્તિઓ ધરી. (૩૪)

શ્લોક :

મુનિજનો નિજ નોભિ જ રીતથી, ભજનમાં જનમાં રહિ પ્રીતથી;
મન ધરે ન ધરે બિજિ વાતમાં, વિરતિ છે રતિ છે વૃષજાતમાં...૩૫

અર્થ : મુનીઓ પોતાની જુદી જ રીતથી માણસોમાં રહીને ધણા સ્નેહથી ભજનમાં મન ધરે છે પણ બીજી વાતમાં ધારતા નથી, કારણ કે તેઓને વૈરાગ્ય છે ને ધર્મદિવના પુત્ર જે શ્રીજમહારાજ તેમાં પ્રીતિ છે. (૩૫)

ઉપજાતિ :

ચારુત્વ^૧ ચારુતર પ્રાંત કેરું, કૃપાનિધાને નિરખ્યું ઘણેરું;
 આનંદ પાખ્યા ઉરમાં અતીશે, નિવાસ ધાર્યો વરતાલ વીષે...૩૬
 અસ્વારિ સુદ્ધાં^૨ હરિ અક્ષરેશ, આવે વખ્યા મારગમાં મહેશ^૩;
 જનો તણી ભીડ ઘણી ભરાય, સ્વારી સમીપે ન જને જવાય...૩૭
 ગામો તહંથી દશ ગાઉ માંહી, ત્યાંના જનો દર્શન કાજ ચાહી;
 આવ્યા મળીને બહુ વૃંદવૃંદ, વિશેશને ત્યાં કર જોડિ વંદે...૩૮
 સુશોભિતો શાવજિ કૂપ જ્યાંય, આવી પહોંચ્યા પરમેશ ત્યાંય;
 ત્યાં સારિ શોભા વડની વખાણી, ત્યારે કવીએ કહિ કાંઈ વાણી...૩૯

શાર્દૂલવિકીર્ણિત :

રે મોટાં વડ વૃક્ષ તેં વન વિષે વર્ણોથિ વાસો કર્યો,
 વર્ણ ટાઢ ઉતાપ માંહિ તપ તેં અંગે ઘણો આદર્યો;
 જોગી જેમ જટા વધારિ તનમાં એકત્ર ઠામે ઠરી,
 તે તારા તપનું તને ફળ મળ્યું જે આંહિ આવ્યા હરી...૪૦
 રે વાગોળ તમે પવિત્ર થળમાં આ પ્રાંત માંહી રહી,
 ઉંઘે મસ્તક કીધિ તીવ્ર તપસા ખામી જ રાખી નહીં;
 એવા જન્મ અનેકનું ફળ હવે આવી મળ્યું આ સમે,
 નિર્ભો નેહ ધરી મહાપ્રભુ તણી મૂર્તિ ત્વરાથી તમે...૪૧

ઉપજાતિ :

એવે સમે હે નૃપ એહ ઠાર, આવી મળેલા જન તો અપાર;
 અનેક વૃક્ષો તણી ડાળ ડાળે, ચડી જનો શ્રીહરિને નિહાળે...૪૨
 જનો તહાં સૌ જ્યકાર કે' છે, તે જાણિયે તે તરુઓ વદે છે;

પ્રભૂ વિષે પ્રેમ ધરી અપાર, અહો શું આપે તરુ આવકાર...૪૩
 વૃક્ષે ચેદેલા બહુ લોક જોઈ, વિતર્ક કીધો કવિ એક કોઈ;
 આ પ્રાંતમાં અદ્ભૂતતા જણાય, શું વૃક્ષથી માણસ સૃષ્ટિ થાય?..૪૪
 પાણા કરે બંદૂકના બહાર, વાજિંત્ર વાજે વળિ ત્યાં અપાર;
 કોઈ કરે વાત નહીં સુણાય, છુટા પડે તેથિ નહીં મળાય...૪૫
 ત્યાં વિપ્ર આવ્યા વનમાળિ નામ, નિવાસ જેનો શુભ પીજ ગામ;
 છે કચ્છ વાણ્યો દઢ ભેટ બાંધી, દૂરેથિ દસ્તિ હરિ સામિ સાંધી...૪૬
 બોકાનિ વાળી બહુ રૂડિ રીતે, બે પુત્ર લીધા નિજસાથ પ્રીતે;
 છે જ્યેષ્ઠ તેમાં હરિભાઈ જેહ, ચાલે પિતા આંગળિ જાલિ તેહ...૪૭
 બિજા તણું તો શિવલાલ નામ, તેઝો ખભે તે સુત તેહ ઠામ;
 શું બ્રહ્મવિદ્યાનિ ભલી નિશાળે, લાવ્યા ભજાવા સુત એહ કાળે...૪૮
 પછી તહાં તે વનમાળિદાસે, મહાપ્રભૂ પાસ જવાનિ આશે;
 પ્રજામ કીધો પદ પ્રેમ ધારી, જે સ્વામિનારાયણ તે ઉચારી...૪૯
 તે શબ્દ તો કોઈ સુણે ન કાને, તથાપિ જાણ્યું કરુણાનિધાને;
 એવા મહારાજ સમર્થ એ છે, સર્વજ્ઞ સર્વતિરજામિ જે છે...૫૦
 કૃપાળુ નાથે કરુણાનિ દસ્તિ, કરી તહાં જેમ સુધાનિ^૧ વૃષ્ટિ;
 તે ભીડમાંથી પણ આસપાસ, બોલાવિ લીધા વનમાળિદાસ...૫૧
 કહે હરી અંતર હેત આણી, સુણો તમે વિપ્ર વિવેક વાણી;
 બે બાળકોને રથમાં ધરીને, ચાલો તમે સાથ સુખે કરીને...૫૨
 વાણી સુણીને વનમાળિદાસે, બેસારિયા બે સુત સંત પાસે;
 તે વાતનો મર્મ ઉરે ઉતાર્યો, મહાપ્રભૂનો મહિમા વિચાર્યો...૫૩
 અસ્વારિ ત્યાંથી પણ ચાલિ જેમ, ધજાં જ આવે જનજૂથ તેમ;

સૌ હાથ જોડી શિરને નમાવે, જે સ્વામિનારાયણ એમ ગાવે...૫૪
 હાથી હરીનો પણ એહ ઠાર, કરે નિયું મસ્તક વાર વાર;
 શું લોક વંદે મન તે ધરે છે, સામા નમસ્કાર કરી^૧ કરે છે...૫૫
 કરીદ તે કાન બદ્ધ હલાવે, જોતાં ઉરે એમ વિચાર આવે;
 પ્રભૂ વિના શબ્દ પડે ન કાને, માટે હલાવે શ્રવણો^૨ નિદાને...૫૬
 હયો કરે છે બહુ હંહણાટ, ગાજ રહી તે થકિ આખિ વાટ;
 જાણો સુવૃત્તાલય ધામ આવ્યું, ઉત્સાહનું જોર હયે જણાવ્યું...૫૭
 સમીપ વૃત્તાલયનું ઠરે છે, ઉત્સાહ ત્યાં ઉત્સવિયા ધરે છે;
 ઉંચે સ્વરે ગાય અને બજાવે, પ્રમત્ત થૈ ધૂન્ય ધણી મચાવે...૫૮
 દીકું ન વૃત્તાલય કોઈ ટાણો, એ તો વળી અદ્ભુત હર્ષ આણો;
 સર્વોપરી તીર્થ ગણાય જેહ, જોશું જઈ આજ જરૂર તેહ...૫૯
 વૃત્તાલય સ્થાન અનેક વારે, ભાળેલું છે ભક્તિ તણો હુલારે;
 તથાપિ જોવા ચિત્તમાં ચહાય, તેથી વહાલું વધતું જણાય...૬૦
 પ્રભૂ તણું આગમ આંહિ જાણી, શ્રીરિદ્ધિ સિદ્ધી સરવે ભરાણી;
 જોતાં જ એવો ભભકો જણાય, શું આવિયું અક્ષર ભૂમિમાંય...૬૧
 છે કલ્યવૃક્ષો હરિધામ જેવાં, વૃક્ષો દિસે આંહિ સમસ્ત એવાં;
 મુક્તો દિસે મંડળ સંત કેરાં, પ્રેમે ભજે છે પ્રભુને ધણેરાં...૬૨

શાર્દૂલવિકીર્ણિત : રત્નાવળી અલંકાર :

ભાયો શ્રીપુરુષોત્તમે સુભભકો વૃત્તાલય સ્થાનનો,
 જ્યાં જૂનો ગઢ કોઈએ ભુજ ભણી ભાસે ન પાણાણનો^૩;
 દીસે કલ્યતરૂ જ હુર્ગપુરનો શોભે ધણો તે સહી,
 ત્યાંના લોક અલભ્ય લાભ જ બધો લે રાત્યદાડો રહી...૬૩

૧.હાથી ૨.કાન ૩.જૂના મકાન કે પથ્થરના બેમાંથી કાંઈ ન દેખાયું (દિવ્ય દેખાયું)

ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીલક્ષ્મીનારાયણપ્રતિષ્ઠાર્થે
શ્રીહરિવૃત્તાલયઆગમનામ દ્વારિંશતિતમો વિશ્રામઃ ॥ ૨૨ ॥

ઉપજાતિ :

વર્ણી કહે સાંભળ હે નરેશ, વૃત્તાલ આવ્યા પ્રભુ અક્ષરેશ;
શોભા દિસે તે સમયે અપાર, વખાણિને શું કહું વાર વાર...૦૧
આકાશ માર્ગે સુરની સવારી, ઈન્દ્રાદિની તે પણ હર્ષકારી;
તે ઈન્દ્રને ને હરિનેય જોઈ, સાથે કરે વર્ણન સંત કોઈ...૦૨

શ્રીજીમહારાજ તથા ઈન્દ્ર વિષે : શ્લેષાલંકાર :

કરીન્દ્ર આરૂઢ કુલીશધારી, દેવો તણા ઈશ્વર દાનવારી;
પ્રાચીનિવાસી બહુ યજ્ઞકારી, આવ્યા હરી શ્રેષ્ઠ સજી સવારી...૦૩

ટીકા : શ્રીજીને તથા ઈન્દ્રને હાથીની સ્વારી છે, શ્રીજીને ચરણમાં-વજનું
ચિક્ક છે અને ઈન્દ્રને હાથમાં વજ છે, ઈન્દ્ર સ્વર્ગના દેવનો ઈશ્વર
છે અને શ્રીજી બ્રહ્માદિક સર્વ દેવના ઈશ્વર છે, ઈન્દ્ર વૃત્તાસુર
આદિક અસુરનો શત્રુ છે અને શ્રીજી પિબેકાદિક અસુરના શત્રુ
છે, ઈન્દ્રપુરી પૂર્વ દિશામાં છે અને શ્રીજી પૂર્વ દિશામાં જન્મ
ધરીને આ દેશમાં આવ્યા છે, સો યજ્ઞ કરે ત્યારે ઈન્દ્ર થાય છે
અને શ્રીજીએ પણ ઘણા યજ્ઞ કર્યા છે, શ્રીજીનું નામ હરિ અને
ઈન્દ્રનું નામ પણ શાસ્ત્રમાં હરિ એવું છે .

ઉપજાતિ :

બિજા સુસંતે શિવસ્વારિ ભાળી, તથા સવારી હરિની નિહાળી;
તે બેયનું વર્ણન ત્યાં બનાવ્યું, તે ભૂપતી હું તમને સુણાવું...૦૪

શ્રીજીમહારાજ તથા શિવજી વિષે :

છે ચાપ ને અધર્પર્શશાંક અંગે, વિભૂતિ^૧ શોભે વૃષ દિવ્ય સંગે;
શક્તિ ધરી શંકર ભૂતસ્વામી, આવ્યા જુઓ આ નિલકંઠનામી...૦૫

ટીકા : શિવના હાથમાં ધનુષ્ય છે અને શ્રીજીના ચરણમાં ધનુષનું ચિહ્ન છે, તેમજ અર્ધચંદ્ર પણ બેયની પાસે છે, શિવજીને વિભૂતિ એટલે ભસ્મ છે અને શ્રીજીને ઘણો વૈભવ છે, શિવજીને વૃષ કહેતાં શોભીતો બળદ છે અને શ્રીજી સાથે દિવ્ય રૂપે વૃષ કહેતાં ધરમદેવ છે. શિવજીએ પાર્વતીજી ધારણ કર્યા છે અને શ્રીજીએ અનેક સામર્થ્ય ધારણ કર્યું છે, શંકર કહેતાં સુખના કરનારા બેય છે, શિવ ભૂત-પ્રેતના સ્વામી છે અને શ્રીજી ભૂતપ્રાણિમાત્રના સ્વામી છે અને નીલકંઠ તે બેઉનું નામ છે તે આવ્યા .

ઉપજાતિ :

તખા પગીયે પણ તેહ વાર, દીક્ષા હરી ને અજ એહ ઢાર;
તે બેયનાં વર્ણન કેરિ વાત, સાથે કહી તે સુણ ભૂપ ભ્રાત...૦૬

શ્રીજીમહારાજ તથા બ્રહ્મા વિષે :

છે બ્રહ્મધામી શુચિ હંસ પાસ, છે વેદવાણી વદને નિવાસ;
જગદ્વિધાતા ચતુરાસ્ય જેહ, બાપો પધાર્યા વરતાલ તેહ...૦૭

ટીકા : બ્રહ્માનું ધામ સત્યલોક અને શ્રીજીનું બ્રહ્મધામ અક્ષરધામ છે, બ્રહ્મા પાસે પવિત્ર હંસ અને શ્રીજી પાસે પરમહંસ છે, તે બેયના મુખમાં વેદવાણી છે, બ્રહ્મા જગતના બનાવનાર છે અને શ્રીજીયે અનેક જગત ધારણ કર્યા છે. બ્રહ્માને ચાર મુખ છે

અને શ્રીજ ચતુરમાં મુખ્ય છે અને બાપો એટલે પિતામહ તે
બ્રહ્માનું નામ છે અને શ્રીજને પગી લોકો બાપો કહેતા હતા
તે પધાર્યા.

ઉપજાતિ :

કર્યો પ્રભૂયે પુરમાં પ્રવેશ, વસ્તી તણા લોક મળ્યા વિશેષ;
મળી મળી માનનિ જૂથ આવે, સુવાર્ણ પુષ્પે પ્રભુને વધાવે...૦૮
મંદિરનું પૂર્વ દિશાનું દ્વાર, ત્યાં આવિયા શ્રીવૃષના કુમાર;
હાથી થકી ઉતરિ આપ હેઠા, તે દ્વારમાં સંધ સહીત પેઠા...૦૯
શ્રીજ સભામંડપ મધ્ય જેને, પાટે બિરાજયા પછિ સ્વસ્થ થૈને;
જનો ઉચારે જ્યકાર વાણી, ઉંચે સ્વરે અંગ ઉમંગ આણી...૧૦
પ્રેમે કરે સૌ હરિને પ્રણામ, આશીષ આપે પ્રભુ પૂર્ણકામ;
ભારે સભા તે સ્થળમાં ભરાઈ, બેઠા મુનિ ને હરિભક્ત ભાઈ...૧૧
જેવી સભા અક્ષરધામ કેરી, એવી જ શોભે શુભ તે ધારોરી;
વૃત્તાલના સૌ સતસંગિ આવ્યા, પુછ્યા સમાચાર સુણ્યા સુણાવ્યા...૧૨
બેઠા હતા પાસ કુબેરદાસ, બેઠેલ નારાયણ ગીરિ પાસ;
મુખેથિ બોલ્યા કરુણાથિ માવો, સૌને ઉતારા જઈને અપાવો...૧૩
જેને જથાજોગ જણાય જેમ, તમે કરાવો બરદાસ તેમ;
હતા પગી જોબનભાઈ નામે, તેને કહ્યું તેમ જ મેધશ્યામે...૧૪
સુણી સિધાવ્યા સહુ તે ગૃહસ્થો, જ્યાં સંધના લોક હતા સમસ્તો;
આપ્યા ઉતારા સહુને વિચારી, જેને ઘટે જેમ જ તેમ ધારી...૧૫
સાધૂ તણી છે શુભ ધર્મશાળા, ત્યાં ઉત્તર્યા સંત સુભોધવાળા;
તેમાં સમાચાર નહિ સંત જેહ, આ જ્ઞાનબાગે ઉત્તર્યા જ તેહ...૧૬

સુ આમલા કેરિ વિશાળ છાયા, તે માંહિ સંતો સઘળા સમાયા;
 જાડોનિ ડાળે લટકાવિ જોળી, પથારિ કીધી શુભ ભૂમિ ખોળી... ૧૭
 ત્યાં તુંબીપાત્રો લટકે અનેક, જોઈ કહે છે કવિ કોઈ એક;
 શું એહ સાચાં ભવતારનારાં, આવ્યાં દિસે અદ્ભુત નાવ સારાં... ૧૮
 વસ્ત્રો ભલાં જે ભગવાં કરેલાં, બાંધેલિ દોરી પર સૂક્વેલાં;
 તે જેમ આકાશ જણાય રાતો, જે પૃથ્વિ સાથે મળતો સુહાતો... ૧૯
 જે સંધ માંહી સરદાર^૧ સારા, તેણે કર્યા તંબુ વિષે ઉતારા;
 તે સીમમાં ને વળી ગામ માંઈ, રહી ન જગ્યા લવ^૨ ખાલિ ક્યાંઈ... ૨૦
 ચારે દિશાયે જનસંધ કેરા, થયા ઉતારા તહિં તો ધણેરા;
 દેખાય વૃત્તાલય ગામ કેવું, સમુદ્ર મધ્યે લઘુ બેટ જેવું... ૨૧
 થયા ઉતારા તહિં ઘેર ઘેર, સેવા કરે સૌ જન સારિ પેર;
 તે અંતરે એમ વિચાર લાવે, સુભાગ્યથી ઘેર સુભક્ત આવે... ૨૨
 સત્સંગિ ને જ્યાં સત્સંગિ દેખે, સગાથિ સંબંધ વિશેષ લેખે;
 સંબંધ તે શું પરલોક કેરો, દસ્તિ મળ્યાથી પ્રગટે ધણેરો... ૨૩
 ધાર્યું ભલું ધારુતળાવ નીર, બ્રહ્માદિ દેવે જઈ તેહ તીર;
 કર્યો ઉતારો ચિતમાં વિચારી, નિત્યે પ્રભૂ દર્શન આશ ધારી... ૨૪
 શ્રીઅક્ષરાનંદ મુનીંડ સાથ, ચાલ્યા સભામાંથિ સમર્થ નાથ;
 દયાળું દેવાલયમાં સિધાવ્યા, જોવાનિ ઈચ્છા ઉર માંહિ લાવ્યા... ૨૫
 નવાં નવે છે શિખરો રૂપાળાં, હિમાદ્રિનાં શ્રુંગ સમાન ભાગ્યાં;
 સ્વરૂપ તેમાં જનના સમાન, શું સિદ્ધ બેઠા ધરિ કૃષ્ણ ધ્યાન... ૨૬
 પાખાણ સર્વે અતિ ઉજળા છે, ભાસે મણી સ્ફાટિક તે ભલા છે;
 ક્યાંઈ લગાવ્યો શુભ રંગ રાતો, તે તો મણી વિદ્ધુમ છે જણાતો... ૨૭

સોપાન^૧ સારાં કૃત એ વિધી છે, શું ચૌદ લોકો ચડવા સિદ્ધી છે;
 તે મંદિરે છે દઢ થંભ કેવા, સત્સંગના સદ્ગુરુ થંભ જેવા...૨૮
 શોભે તહાં દ્વાર ત્રણે અતીશે, તે મોક્ષનાં દ્વાર સમાન દીસે;
 તે આગળે ઉત્તમ રૂપચોકી, રાબે જ જોતાં મનવૃત્તિ રોકી...૨૯
 બે થંભનું મધ્ય કમાનદાર, શોભા ઠરેલી બહુ તેહ ઠાર;
 કરી ઘણી ઉત્તમ કોરણી^૨ છે, જોતાં જનોની ચિત્તચોરણી છે...૩૦
 તે દ્વારથી મંડપમાં જવાય, રૂડી ઘણી ત્યાં રચના જણાય;
 છે પાથર્યાં આરસપાણ કેવા, રૂપા તણી પાટ રૂપાળિ જેવા...૩૧
 તે માંછિ પછ્છા પચરંગિ શોભે, જોનારની ત્યાં મનવૃત્તિ લોભે;
 મધ્યે દિસે કૂર્મ^૩ ભલો કરેલો, શું કૂર્મ મંદ્રાચળ જે ધરેલો...૩૨
 તે કૂર્મની પીઠ થકી કુવારો, ઉંચો ઉડે ઉત્તમ એહ સારો;
 શું સિંહનું નીર પીધું અપાર, તે પીઠમાંથી ઉછળે બહાર...૩૩
 ઉંચે વળી ઘૂમટમાં નિહાયાં, ત્યાં રાસલીલા બહુરૂપ ભાયાં;
 વાજિંત્ર વીણાદિ મૃદુંગ તાળ, ગાવે બજવે પ્રજવાસિ બાળ...૩૪
 ચિત્રો તહાં છે ચિતર્યાં ચિતારે, તેની છબી તો વળિ તેથિ ભારે;
 શ્રીજ તણી છે અસવારિ સારી, ક્યાંદી સભા શ્રીજ તણી સુધારી...૩૫
 ક્યાંદી ગવૈયા ગુણગાન ગાય, સત્સંગિને ક્યાંદી સમાધિ થાય,
 ક્યાંદી ધરે છે મુનિરાજ ધ્યાન, ક્યાંદી કરે છે ઉપદેશ જ્ઞાન...૩૬
 જે સદ્ગુરુનાં હરિના સખાનાં, છે રૂપ ચિત્રેલ તહાં ઘણાનાં;
 પ્રત્યક્ષ સાથે સરખાં જણાય, જોનારને સંભ્રમ ભાળિ થાય...૩૭
 જળી નિહાળી ભલિ ધાતુ કેરી, તે દેવ આગાર^૪ અગાડિ હેરી;
 જળોશનો^૫ પાશ જણાય જેવો, આકાર ભાસે પરિપૂર્ણ એવો...૩૮

અગાર જોયાં તહિં દેવ કેરાં, સિંહાસનો શોભિત છે ઘણોરાં;
સર્વે પ્રકારે શુભ ધામ જાણી, શિલ્પી જનોને કહિ ધન્ય વાણી...૪૮

રથોદ્ધતા :

એ સમે સુમુનિ નિષ્ઠુળે તહાં, આવિને સુવચનો ઘણાં કથાં;
જજમંડપ જુઓ કૃપાનિધી, કેવિ તેનિ રચના દિસે કિધી...૪૦
વાક્ય એમ વિનતી તણાં સુણી, કૃષ્ણદેવ કરુણા કરી ઘણી;
જજમંડપ વિષે ગયા તહીં, સંગ નિષ્ઠુળ મુની હતા સહી...૪૧
જોઈ રૂદિ રચના કરેલિ તે, શિલ્પકાર મતિ વાવરેલિ તે;
યજમંડપ બિજા દિઠા ઘણાં, એહ મંડપ વિષે નહીં મણા...૪૨
તેહ શીશ શુભ હેમકુંભ છે, થંભ થંભ પ્રતિ કેળથંભ છે;
ભીત રીત શુભ વસ્ત્ર છે ધર્યો, દ્વાર ચાર પર તોરણો કર્યો...૪૩
પુષ્પપત્રમય માંડવો કર્યો, જાણિયે શું શિર ખૂંપ^૧ છે ધર્યો;
કે પછેદિ ધરિ પુષ્પપત્રની, તુલ્યતા ન સુરધામ તત્ત્રની...૪૪
પંચરંગિ શિર છે ધજા ધરી, લાંબિ તેહ દશ હસ્તની કરી;
છોટિ જે ધજપતાક ત્યાં દિસે, ભિન્ન રંગ દશ તે દિશા વિષે...૪૫
પૂર્વદ્વાર પર પીત રંગની, જોડ છે ધજપતાક સંગની;
પીત રંગ તણિ કેવિ વીજણી, તેવિ તેનિ છબિ તેહને મળી...૪૬
અજિનકોણ પર રંગ રાતડી, ચારુ છે ધજપતાક તો ચડી;
જેવિ જાળ શુભ અજિનની દિસે, તેવિ કાંતિ રહિ સર્વ તે વિષે...૪૭
દક્ષિણે વળિ નિહાળિ નૈરૂતે, શ્યામ રંગ તણિ જોડ તે રિટે;
છે મહીષ^૨ યમરાજ વાહન, તેહ વર્ણ સમ તે જુવે જન...૪૮
પશ્ચિમે વલણનું નિકેત^૩ છે, ત્યાં ધરી ધજપતાક શેત છે;

વાયુકોણ પર ધૂમ્ર તુલ્યની, છે ધરેલિ પણ તે અમૂલ્યની...૪૮
 ઉતરે પુરિ કુબેરની ઠરી, પીત ત્યાં ધ્વજપતાક છે ધરી;
 ઈશનું સદન છે ઈશાનમાં, રક્ત રંગ ધરિ તેહ સ્થાનમાં...૫૦
 પૂર્વ ઈશ વચ માંછિ જે દિશા, બ્રહ્મદેવ કરિ ધામ ત્યાં વસ્યા;
 રક્ત ત્યાં ધ્વજપતાક છે ધરી, હેરિ હેરિ હરખ્યા સ્વયં હરી...૫૧
 પશ્ચિમેથિ નિરૂતે જતાં જહાં, મધ્યભાગ તણિ જે દિશા તહાં;
 ત્યાં અનંત તણું ધામ છે સહી, મેઘવર્ણ ધજ જોડ ત્યાં રહી...૫૨

ઉપજાતિ :

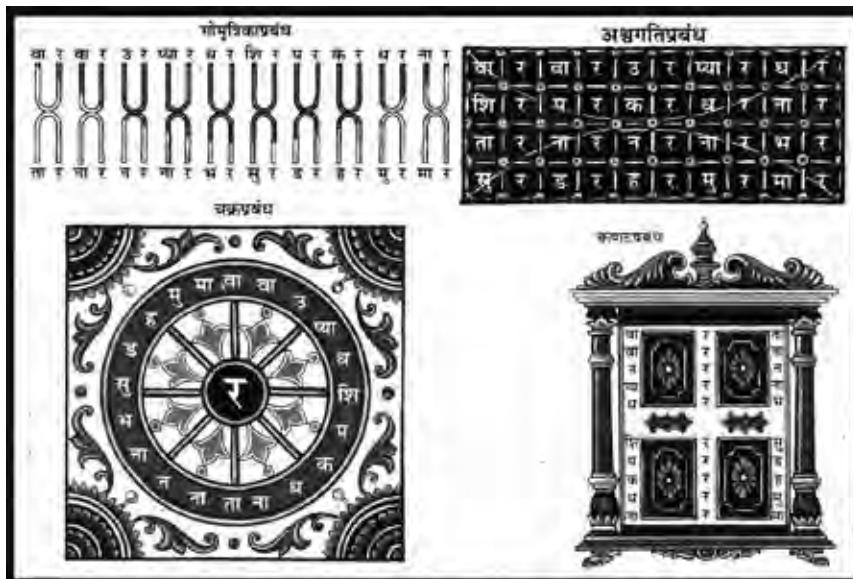
જોયા કરેલા શુભ કુંડ જેહ, જોયાં કરેલાં વળિ પીઠ તેહ;
 હતા કૃપાશંકર ત્યાં ઉભેલા, તથા ભલા બ્રાહ્મણ ભાઈ ધેલા...૫૩
 તેને પુછ્યું શ્રીપ્રભુએ વિચારી, કહો કિયા શાસ્ત્રમતાનુસારી;
 આ કુંડ ને મંડપ છે કરાવ્યો, તે વાક્ય સર્વે ભણિ સંભળાવો...૫૪
 બોલ્યા દ્વિજો પાય નમી હરીને, આઢૂતિ કેરી ગણતી કરીને;
 એના પ્રમાણે શુભ કુંડ એહ, કરાવિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણ તેહ...૫૫
 ત્યાં કુંડ ને મંડપ સિદ્ધિ કેરા, સુણાવિયા શ્લોક ભજી ધણેરા;
 રાજુ થયા તે સુણિ અક્ષરેશ, સાબાણિ આપી દ્વિજને વિશેષ...૫૬
 કહે દ્વિજો મંડપની રૂપાણી, શોભા તણી જે અતિ હદ્ય વાળી;
 તે તો મુની નિષ્ઠુળનું જ કામ, બિજા થકી તો ન બને જ આમ...૫૭
 બોલ્યા વળી શ્રીમુખ મેઘશ્યામ, જે વેદમૂર્તી હરિભાઈ નામ;
 આવ્યા નથી તે ઉમરેઠવાસી, કહો દ્વિજો કારણ તે પ્રકાશી...૫૮
 કહે દ્વિજો છે ધરકામ કાંઈ, તેથી રહ્યા તે ઉમરેઠ માંઈ;
 કહે મુની અક્ષરને કૃપાળ, ત્યાં મોકલો માણસ તર્તકાળ...૫૯

વિદ્વાન તે વિપ્ર ભલા કહાવે, તે માટ તેને જઈ તેદિ લાવે;
 રાજાય્ય ભાઈ વળિ ભીમભાઈ, તે બેયને મોકલિયા જ ત્યાંઈ...૬૦
 નિત્યાય્ય નામે મુનિએ જ આવી, તહાં પ્રભૂને વિનતી સુણાવી;
 જે મૂર્તિયો છે પદ્મરાવવાની, જુઓ પ્રભૂ દસ્તિ કરી કૃપાની...૬૧
 પદ્મી પધાર્યા પ્રભુ તેછ સંગે, જોવા બધી મૂર્તિયો ઉમંગે;
 ઈશાન કોણે શુભ બૂજ્ઝ^૧ જ્યાંય, જોઈ જઈને હરિ મૂર્તિ ત્યાંય...૬૨
 જ્યાં વસ્ત્ર આછાદિત દૂર કીધું, સ્વરૂપ નારાયણ જોઈ લીધું;
 આયુધ હાથે અવળાં હતાં જે, જોતાં જણાયાં સવળાં થયાં તે...૬૩
 નીચે તણા દક્ષિણ હાથમાંય, ગદા થઈ ચક હતું જ ત્યાંય;
 અબે કરે જેહ ગદા જણાતી, ત્યાં ચક દીહું ભલું એ જ ભાતી...૬૪
 નિત્યાય્ય નામે મુનિરાજ સાથ, બોલ્યા કૃપા લાવિ કૃપાળું નાથ;
 તમે કહું આયુધ ઉલટાં છે, આ તો જુઓ આયુધ સૂલટાં છે...૬૫
 સુણી કર્યો ત્યાં મુનિએ ઉચાર, ઐશ્વર્ય છે આપ તણું અપાર;
 તેથી થયાં છે સવળાં જ એહ, જોયાં હતાં તો અવળાં જ જેહ...૬૬
 સુણી હસ્યા શ્રીહરિ મંદ મંદ, અતકર્ય લીલાકર ધર્મનંદ;
 હેતે મુનીને શિર હાથ ધાર્યો, આનંદ એના ઉરમાં વધાર્યો...૬૭
 ત્યારે મુનીએ હરિ કેરિ ત્યાંય, સુતી કરી એક જ છંદમાંય;
 તે અક્ષરો ચક વિષે જણાયા, અહો હરીની અકળીત માયા...૬૮

ચકપ્રબંધ દોહરો : અશ્વગતિ તથા ગોમૂર્ત્રિકા વગેરે ચિત્રોમાં પુરાય છે.

વાર વાર ઉર ઘાર ઘર, શિર પર કર ધરનાર;

તારનાર નરનાર ભર, સુર ઉર હર મુર માર...૬૯

ઉપજતિ :

સુતી સુણી શ્યામ થયા પ્રસત્ત, કહ્યું મુનીને મુનિરાજ ધન્ય;
કહે મુની મૂર્તિ બિજુ નિહાળો, દેખાવ કેવો દરસે રૂપાળો...૭૦
તે મૂર્તિયો ત્યાં સધળી નિહાળી, કહ્યું કૂપાળે બહુ છે રૂપાળી;
પછી ગયા ત્યાંથિ પ્રભૂ ઉતારે, જેને હરીમંડપ સૌ ઉચારે...૭૧

પુષ્ટિતાગ્રા :

હરિવર વરતાલમાં પધારી, નિજ મુરતી નજરે નિહાળી સારી;
જનમનહર સૌભ્ય મૂર્તિ જેહ, મુજ મન માંહિ વસો સદૈવ તેહ...૭૨
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીલક્ષ્મીનારાયણમંદિર-
યજ્ઞમંડપપ્રતિમાદિનિરીક્ષણનામ ત્રયોવિંશતિતમો વિશ્રામ: ॥૨૩॥

ઉપજાતિ :

સમો થયો ભોજનનો જ જ્યારે, કૃષ્ણો કર્યું સ્નાન ફરીથિ ત્યારે;
 જમ્યા મહારાજ સગાનિ સાથ, આરોગ્યા ત્યાં મુખવાસ નાથ...૦૧
 આરામ કીધો પછિ ઈશ્વરેશો, જાગ્યાથિ પીધું જળ અક્ષરેશો;
 પછી ત્રિજો પોર થયો જ જ્યારે, સભા સજી સુંદરશ્યામ ત્યારે...૦૨
 સંતો તથા સૌ સતસંગી જેણ, બેઠા પ્રભૂને નમિ સર્વ તેણ;
 પૂજા કરે કોઈ કૃપાળું કેરી, ભાવે કરી ભેટ ધરે ધાણેરી...૦૩

ચોપાઈ :

એક શલુક પગી જેનું નામ, મહુરીયુંપરું તેનું ગામ;
 તેણો પોતાના ઝેતરમાંય, વેલો કાકડિનો વાવ્યો ત્યાંય...૦૪
 જ્યારે લાગ્યું તેને ફળ સારું, ભેટ ધરવા પ્રભુને તે ધાર્યું;
 થઈ તૈયાર કાકડિ જ્યારે, ચાલ્યો વરતાલે તે લઈ ત્યારે...૦૫
 વાટમાં થાય એવા વિચાર, કરું આનો તો હું જ આહાર;
 વળિ જીવમાં એમ વિચારે, ભેટ કરવિ હરીને જ મારે...૦૬
 એમ કરતાં પ્રભુ પાસે આવી, કાકડિ ભલિ ભેટ ધરાવી;
 જાણિ અંતરજામિએ વાત, બોલ્યા શ્રીમુખથી સાક્ષાત...૦૭
 સુણો સર્વે તમે સભાજન, લડ્યાં છે આનાં જીવ ને મન;
 જુદ્ધ કરતાં એનો જીવ ફાવ્યો, મનને જિતિ કાકડિ લાવ્યો...૦૮
 પ્રભૂએ પગિને પુછ્યું એમ, કહો વાટ વિષે થયું કેમ;
 પગિ બોલ્યો પછી શરમાઈ, મેં તો જાણું જે હું જાઉં ખાઈ...૦૯
 મેઠિ^૧ કાકડિ છે ભલિ પાચી^૨, માટે બાપાને આપવિ હાચી;
 એવો વિચાર કરતાં હું આવ્યો, તમ કાજે આ કાકડિ લાવ્યો...૧૦

સુણિ શ્રીહરિએ હેત લાવી, માટલી બરફીનિ મગાવી;
 પગિને પ્રસાદી કરી આપી, વાત વિષ્યાત રહી છે અદાપી... ૧૧
 કહે વરણી સુણો નરનાથ, એણે જુદ્ધ કર્યુ મનસાથ;
 તે તો વાત નથી કાંઈ સેહેલ, મન જતવું અતિ મુશકેલ... ૧૨

ઉપજાતિ : મન જીતવા વિષે :

સંગ્રામમાં શૂર જનો સિધાવે, તે હામ રાખી રિપુને હઠાવે;
 તે કામ તો ભાઈ કરી શકાય, નહીં મનુષ્યે મનને જિતાય... ૧૩
 જરૂર જાણો મન સિંહ જેવું, આત્મા તણી ધાત કરે જ એવું;
 તેને જિતે તે નહિ વાત નાની, હારી રહે જ્યાં મુનિ જોગિ જ્ઞાની... ૧૪
 જો ધર્મરાજ અતિ બુદ્ધિ જેને, મને રમાંદ્રા પણ ધૂત તેને;
 ધર્મિષ્ઠ બુદ્ધિ પળમાં મટાડી, એવું જ છે આ મન તો અનાડી... ૧૫
 ચોરાશિમાં આ મન તો ભમાવે, મુક્તિ પમાડે શુભ પંથ ધાવે;
 જેણે અહો આ મન જીતિ લીધું, તો વિશ્વને વશ્ય અવશ્ય કીધું... ૧૬
 ધર્માર્થ જો જીવ વિચાર ધારે, પદ્ધીથિ પાપી મન જો નિવારે;
 તો જીવનો નિશ્ચય જાય નાશી, જ્ઞાની જનો વાત જુઓ તપાશી... ૧૭
 ધર્માર્થ જો જીવ કશું લખાવે, લખ્યા પદ્ધી જો મન ફેરવાવે;
 તો તે લખેલું પણ ભૂંશિ નાંખે, ને દાખલા અન્ય તણા જ દાખે... ૧૮
 માતાપિતાએ કદિ ધર્મકામ, આપું લખી ખેતર ગામ ધામ;
 પોતે કરેલી સહિ હોય જોય, તોડી જ નાંખે મન તેનું તોય... ૧૯
 પગી શલુકે મન જીતિ લીધું, વાર્યુ ન માન્યું નિજધાર્યું કીધું;
 થયા પ્રભૂ તેથિ પુરા પ્રસત્ર, માટે જ લેવું નિજ જીતિ મન.... ૨૦
 વણી કહે છે સુણ સુજ્ઞ રાય, કહું હવે ચાલતિ તે કથાય;
 સભા વિષે શ્યામ વિરાજમાન, શોભે સુનક્ષત્ર શશી સમાન... ૨૧

સંતો ગવૈયા ગુણગાન ગાવે, વાજિંત્ર નાનાવિધનાં બજાવે;
 સંધ્યાનિ વેળા વળિ જ્યાં જણાઈ, ઉભા થઈ આરતિ ધુન્ય ગાઈ...૨૨
 પછી કરી જ્ઞાન વિરાગ વાત, મહાપ્રભૂયે અતિશે અધાત;
 મૂર્તિ વિષે તેજ ધાશું જણાય, જેતાં જનોને સુસમાધિ થાય...૨૩
 કોઈ જનોના મનના વિચાર, મર્મ કહ્યા શ્રીમુખ તેછ ઠાર;
 પૂરો જણાવ્યો પ્રભુયે પ્રતાપ, આશ્વર્ય પામ્યા જન સૌ અમાપ...૨૪
 વીતી ગઈ જામિનિ^૧ પો'ર જ્યારે, ત્યારે પધાર્યા પ્રભુજી ઉતારે;
 સાથે હતું પાર્ષદ કેરુ વૃંદ, જતાં મુખે મંદ હસે મુકુંદ...૨૫
 બેઠા પ્રભૂ આસનમાં જઈને, રાજુ ધણા આપ રૂદે થઈને;
 તેડાવિયા સદ્ગુરુઓ મહાંત, બોલ્યા પછી વેણ કૃપાળુ કાંત^૨...૨૬
 પ્રભાતથી હોમવિધાન થાશે, તેમાં અમારું મન તો ઠરાશે;
 માટે તમે સંધ સમસ્ત કેરી, સંભાળ લેજો મુનિયો ધણેરી...૨૭
 કરાવજો ભોજન બ્રાહ્મણાર્થે, પાક કિયા તેમ મુનીજનાર્થે;
 આજ્ઞા ચડાવી સુણિ એહ માથે, પછી ગયા સદ્ગુરુ સર્વ સાથે...૨૮
 પોછ્યા પછી શ્રીપ્રભુજી પલંગે, સેવા સજે વર્ણિ મુકુંદ અંગે;
 રાત્રી રહી ત્યાં ઘડિ ચાર જ્યારે, આવ્યા ગવૈયા મળિ સંત ત્યારે...૨૯

પૂર્વધારો :

આવ્યા ગવૈયા એ સમે, નરપતિ સુશો તેછ નામ;
 પ્રેમાનંદમુનિ એક તો, બીજા દેવાનંદ ગુણધામ...૩૦
 રાવળ નાગાજણ ભલો, જેહ જાણો રાગની જાત;
 તે ત્રણ મળિ આલાપિયો, ભલિ ભાતે રાગ પ્રભાત...૩૧

ચોપાઈ :

જાગો જાગો જગતઆધાર, કર્યું એવું સ્તવન ઉચ્ચાર;

સુણી જગિયા સુંદરશ્યામ, પ્રેમે કીધા સહુયે પ્રણામ...૩૨
 આવ્યા દર્શને હરિજન સંત, આવ્યા બ્રહ્માદિ દેવ અનંત;
 દીનબંધુનાં દર્શન કરી, જય આપને ઉતારે ફરી...૩૩
 સ્નાન સંધ્યા આદિક નિત્યકર્મ, કર્યું કૃષ્ણો ધરી મન મર્મ;
 એક વિપ્ર બોલાવાને આવ્યો, પ્રભુ મંડપ પાસ સિધાવો...૩૪
 કર્યો સામાન સર્વે તૈયાર, વિધિ કરવા હવે નથી વાર;
 મળ્યા છે વિપ્ર વેદિયા સહુ, જુવે છે વાટ આપની બહુ...૩૫
 સુણી શ્રીહરિ તત્પર થયા, વેદધર્મ ઉપર દીસે દયા;
 ધર્યું શુદ્ધ પીતાંબર અંગે, ઓઢી શાલ સારી રૂદે રંગે...૩૬
 સાથે પાર્ષ્ટ છે શસ્ત્રધારી, મુંકુંદાનંદ છે બ્રહ્મચારી;
 આવ્યા મંડપ પાસે મુરાર, દીસે જ્યાં રૂદું પશ્ચિમ દ્વાર...૩૭
 દીઠા વિપ્ર બેઠા તેહ ઠામ, પ્રભુયે કર્યો સૌને પ્રણામ;
 નમ્યા નાથને બ્રાહ્મણ સહુ, રૂદે રાજુ થયા તેહ બહુ...૩૮
 સારું આસન એક ધરેલ, હીરા માણક મોતિ જડેલ;
 તેના ઉપર મન હરનારું, શંખલાદનું^૧ આસન સારું...૩૯
 જરીયાનનાં ભરત ભરેલાં, કુમતાં રૂડાં ફરતાં ધરેલાં;
 બેઠા તે પર દેવ મુરારી, સ્વસ્વરૂપ અંતર માંહિ ધારી...૪૦
 જળપાત્ર જવાહિરવાળું^૨, પંચપાત્ર છે પાસે રૂપાળું;
 આચમન કર્યું શ્રીધનશ્યામે, પ્રાણાયામ કર્યો તેહ ઠામે...૪૧
 દેવ લક્ષ્મિનારાયણ આદિ, સૌનું કારણ આપ અનાદી;
 તેનાં નામ કરીને ઉચ્ચાર, નાથે કીધા તહાં નમસ્કાર...૪૨
 પછી સંકલ્પ કરવાને કાજે, લીધું અંજલિ જળ મહારાજે;

માંહી કુંકુમ અક્ષત ધારી, દેશ કાળ પ્રવર્તી ઉચ્ચારી...૪૩
 તિથિ વાર નક્ષત્ર ને યોગ, કહી કર્ણ તણો તે સંજોગ;
 કખો કાર્તિક માસ ઉદાર, શુદ્ધ અષ્ટમિ ને શનિવાર...૪૪
 જે જે રાશિ હતા ગ્રહ જેહ, કર્યું સર્વ ઉચ્ચારણ તેહ;
 પછી બોલ્યા વળી મહારાજ, સર્વ જીવના કલ્યાણ કાજ...૪૫
 ગ્રહયજ્ઞ ને દેવપ્રતિષ્ઠા, કરું છું ફળદાયિ અભીષ્ટા^૧;
 એમ કહી જળ ધરણીયે ધર્યું, પછી ગણપતિ પૂજન કર્યું...૪૬
 ચારે વેદના વિપ્રોયે મળી, સ્વસ્તિવાચન ત્યાં કર્યું વળી;
 ભણી વેદનો મંત્ર પ્રત્યેક, કર્યો શ્રીહરિશિર અભિષેક...૪૭
 નાંદીશ્રાદ્ધે પિતૃને રિઝાવ્યા, પછી વરુણીમાં વિપ્ર વરાવ્યા;
 કૃપાશંકર જે વિદ્ધાન, તેનું વરુણ^૨ કર્યું બ્રહ્મસ્થાન...૪૮
 ભલા બ્રાહ્મણ જે હરિભાઈ, કીધા આચાર્ય તે યજ્ઞમાંઈ;
 નામે છે પુરુષોત્તમ જેહ, વર્યા ગણપતિને સ્થળે તેહ...૪૯
 એ તો સૌ ઉમરેઠ નિવાસી, વિપ્ર પ્રગટ પ્રભુના ઉપાસી;
 મુખ્યા ગામના રહેનાર, કર્યા ઋત્વિજ બ્રાહ્મણ ચાર...૫૦
 એક ઈશ્વર ને ઉદેરામ, વિષ્ણુ દત્ત તો બે જણ નામ;
 પછી આઠ કર્યા દ્વારપાળ, તેનાં નામ કહું તત્કાળ...૫૧
 ઘેલાભાઈ તથા શુભ રાય, ઋગવેદિ પુરવ દિશમાંય;
 યજુર્વેદિ બે દક્ષિણ દ્વારે, કરી વરુણ બેસારિયા ત્યારે...૫૨
 લક્ષ્મીનાથના સંતાન બેય, જેઓ આમોદ માંહિ રહેય;
 રામનાથ તથા કાશિનાથ, બેઠા પારાયણો બેય સાથ...૫૩
 સામવેદિ બે પશ્ચિમ દ્વારે, બેસાર્ય દ્વિજ ધર્મદુલારે;

૧. ઈચ્છિત; મનગમતું ૨. પૂજનકાર્યમાં સામેલ કર્યું.

વાસી શ્રીપુર હીમતરામ, નાતે નાગર સદ્ગુણધામ...૫૪
 વઢવાણવાસી ડાખાભાઈ, જેની વિદ્યા ભલી વખણાઈ;
 ભાણે સ્ફૂક્ત^૧ તે સમય પ્રમાણે, જ્યાં જે ભાણવું તે તો તેહ જાણે...૫૫
 જ્યારે મંડપ પૂજન થાય, ભલું ભાર્ડ સામ ભણાય;
 કહે ભૂપ અહો બ્રહ્મચારી, ડાખાભાઈ કિયા કહો ધારી...૫૬
 બ્રહ્મચારિ કહે કહું નામ, જેના પુત્ર છે દલપત્રામ;
 કવિ છે કાળીદાસ સમાન, સરકારે દીધું મોટું માન...૫૭
 અમદાવાદના છે નિવાસી, પોતે પ્રગટ પ્રભૂના ઉપાસી;
 વદે ભૂપ હે વર્ષિં સુજાણ, ખરા મુજને પડી ઓળખાણ...૫૮
 કહે વર્ષિં ઉત્તર દિશ દ્વારે, બેઠા વિપ્ર અર્થર્વણી ત્યારે;
 અંબારામ અને આશારામ, બોરસદ માંહિ જેહનું ધામ...૫૯
 કર્યા વરુણ સભાસદ ધારી, તેનાં નામ કહું છું સંભારી;
 વટપત્તનમાં જેનું ધામ, શાસ્ત્રી નામ જેનું શોભારામ...૬૦
 બીજા શાસ્ત્રી ભલા દ્યાનાથ, બેઠા તે પણ તેહની સાથ;
 કહે રાજા મને સમજાવો, દ્યાનાથ કિયા તે સુણાવો...૬૧
 કહે વર્ષિં સુણો નરનાથ, જેના સુત થયા અંબકનાથ;
 ન્યાયશાસ્ત્ર જાણે ભલિવીધ, સતસંગમાં પણ તે પ્રસિદ્ધ...૬૨
 જેનું નામ પરમ પ્રભ્યાત, દેશોદેશ જાણે જનજાત^૨;
 બદરીનાથ તેના નંદન, તેને પણ ઓળખે સહુ જન...૬૩
 ન્યાયશાસ્ત્ર વ્યાકરણ એ બે છે, જેને જિલ્લાગ્ર તે તો રહે છે;
 કહે ભૂપ હું સત્ય કહું છું, બદરીનાથને ઓળખું છું...૬૪
 વળી વર્ષિં બોલ્યા તેહ ઠામ, સભાસદ અન્યનાં કહું નામ;

ભટ આમોદના દીનાનાથ, લક્ષ્મીનાથ ને બે ભોળાનાથ...૬૫
 ગણપતરામ સેવકરામ, જાણો તે બેય શાસ્ત્રીનાં નામ;
 રધુનાથ તે ધર્મજ કેરા, સહુ તે વિદવાન ધણેરા...૬૬
 શાસ્ત્રી રણધોડ પીજનિવાસી, સર્વે પ્રગટ પ્રભુના ઉપાસી;
 દ્યારામ ડભાણના જોશી, શમ દમ ગુણવાન સંતોષી...૬૭
 કેરિયાવિના ગોવિંદરામ, કહ્યાં દશ તે સભાસદ નામ;
 ૭૫ હોમ નિમિત વર્યા જેહ, સંભળાવું હવે કહિ તેહ...૬૮
 અમદાવાદના ભટ ધેલા, નથુ ભટ પણ સાથે રહેલા;
 હરિશંકર ગણપતરામ, હવે વટપુરનાં કહું નામ...૬૯
 રામચંદ્ર તથા નાનાભાઈ, હરિચંદ્ર અને બાપુભાઈ;
 લક્ષ્મીરામ તથા જેઠારામ, ધનેશ્વર ને સદાશિવ નામ...૭૦
 પ્રજળવન વિપ્ર ખુશાલ, જેને વાલા બહુ વૃષલાલ;
 કૃષ્ણરામ જે શાસ્ત્રી ગણાય, રૈકવજ્ઞાતિ ભલા વખણાય...૭૧
 પ્રભાશંકર કૃષ્ણાના દાસ, પિપળાય વિષે જેનો વાસ;
 તુળજારામ વેમાયડીના, હતા તે સર્વ ભક્ત હરીના...૭૨

પુષ્પિતાગ્રા :

અવનિ ઉપર વેદધર્મ જેહ, પ્રભુ જનભ્યા દદ થાપવા જ તેહ;
 સહુ નિજજનને કરી બતાવે, જનમન જેથિ પ્રતીતિ પૂર્ણ આવે...૭૩
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઅચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીલક્ષ્મીનારાયણ
 પ્રતિષ્ઠાંગેબ્રાહ્મણાનાં વરણાર્ચનાદિનિરૂપણનામ
 ચતુર્વિંશતિતમો વિશ્રામઃ ॥૨૪॥

પૂર્વછાચો :

વર્ષિં કહે નૃપ સાંભળો, પુરશ્વરાજ કરાણને કામ;
 વિપ્ર વરુણમાં જે વર્યા, કહું તેહ તણાં હવે નામ...૦૧
 નામસહસ્ર શ્રીવિષ્ણુનાં, વિષ્ણુસૂક્ત તથા પવમાન^૧;
 શ્રીમદ્ ભાગવત ને ગીતા, જનમંગલ જનસુખદાન...૦૨
 પુરશ્વરાજ ઈત્યાદિનાં, કરવા વર્યા દ્વિજ જેહ;
 આશ્રિત શ્રી મહારાજના, તત્વવેતા સરવે તેહ...૦૩

ચોપાઈ :

થામણાના તો ભટ રણછોડ, હરજીવન તેહની જોડ;
 વર્યા તે વરુણી માંહિ જાણું, તેની વાત વિશેષ વખાણું...૦૪
 રણછોડ તણા ત્રણ તન, વચલા તેહમાં ત્રિભુવન;
 થયા વર્ષિં તજિને તમામ, પડ્યું બાલકૃષ્ણાનંદ નામ...૦૫
 નિષ્કમાનંદની કરી સેવા, વિદવાન વખાણિયે એવા;
 સતસંગની મર્યાદ પાળે, પળાવે જનને સહુ કાળે...૦૬
 મેમદાવાદના દ્વિજ પાંચ, જેને જગતની આવે ન આંચ;
 ભટ બેચર બેચર પંડ્યા, પાઠ કરવાને તે બેચ મંડ્યા...૦૭
 નરભેરામ ને અંબારામ, જોશી દુર્લભરામ છે નામ;
 ગોર વરતાલના વનમાળી, મેતા ડાખા ત્યાં બેઠા સંભાળી...૦૮
 હરિશંકર હરિના દાસ, કરે પાઠ બેઠા બેઠા પાસ;
 જગજીવન ને ગંગારામ, જેનો વાસ તો પાંદડ ગામ...૦૯
 અંબારામ બુધેજના જાણો, મુળજી પીપળાવ પ્રમાણો;
 પંડ્યા કેશવ ને પંડ્યા દાજી, પીપળાવના તેહ કહ્યાજી...૧૦

પરસોતમ ને કાળીદાસ, રામનાથનો પાળજ વાસ;
 નડીયાદના બાપુ પુરાણી, કહું કેશવરામ વખાણી...૧૧
 સોજીત્રાના જોશી પ્રેમાનંદ, બેઠા અંતરે રાખ્યિ આનંદ;
 રતનેશ્વર બદલપુરના, ભક્ત પરમ તે પરમેશ્વરના...૧૨
 પોરના ભટજી કાશિરામ, હવે કહું છું રૂવાદનાં નામ;
 રામચંદ્ર ને રતનેશ્વર, ત્રીજી બેચર સદ્ગર્ભિંદર...૧૩
 ગામ કળધરાના પ્રભુરામ, ભગવાન સલાહ છે ગામ;
 શિવશંકર ગામ પિસાઈ, દયારામ ઉત્તમરામ ભાઈ...૧૪
 વિશ્વનાથ ને નાગરદાસ, અનોપરામનો પણ ત્યાં નિવાસ;
 ગામ સત્રાલના હરિભાઈ, બેઠા જાદવજી હરખાઈ...૧૫
 કારવણ ગામના લક્ષ્મીરામ, તથા મૂળજી માધવરામ;
 કહું નામ ચોથાનું કુબેર, ભજે તે પ્રભુને રૂડી પેર...૧૬
 સુખરામ કહું કન્યાળીના, ભાઈશંકર તો કુરાઈના;
 કહું ત્યાંના વળી કાશિરામ, જેને વાલા છે સુંદરશ્યામ...૧૭
 ભવાનીશંકર ભલા જે છે, તે તો પિંગળવાડે રહે છે;
 પંડ્યા ભૂદેવ ગામ કુંદેલા, ભલી ભાતે તે શાસ્ત્ર ભણેલા...૧૮
 રૂપશંકર નિર્ભયરામ, રહે તે તો પીપળિયે ગામ;
 કોળિયાદ રાજી રામભટ, કરે ધર્મનું કામ તે ઝટ...૧૯
 ગામ સારંગના માહેશ્વર, ભીખાભાઈ ભવાનીશંકર;
 ચોથા જાણવા ગોવિંદરામ, વળી કહિયે કુબેરજી નામ...૨૦
 દોરા ગામના દ્વિજ કાશિરામ, જ્પે શ્રીહરિનું સદા નામ;
 સનાપરના જગુ પંડ્યો જેહ, બેઠા વરુણ વિષે દ્વિજ તેહ...૨૧
 ત્રણ પુત્ર તેના સતસંગી, વચ્ચા રણાછોડ ઉમંગી;

થયા નૈષિક તે બ્રહ્મચારી, દીક્ષા ભગવત્પ્રસાદથી ધારી...૨૨
 ત્યાગાનંદ ધર્યું શુભ નામ, રહ્યા જેને જિરણગઢ ધામ;
 અચિંત્યાનંદ કહે મુજ પાસ, કર્યો શાસ્ત્રનો સારો અભ્યાસ...૨૩
 કર્યો સતસંગનો ઉપદેશ, જેથી રિઝે સદા પરમેશ;
 જગુ પંડ્યા ગણાવ્યા મેં જેમ, બિમજી તો ગણોદના તેમ...૨૪
 વિપ્ર વલ્લભ ગામ કતાર, પ્રેમિ ભક્ત ભલા તે ઉદાર;
 કહું ઉદ્ધવ અકૂર જેવા, અતિ ઉત્તમ ભક્ત તે એવા...૨૫
 તેની વાત વિશેષ પ્રસંગે, કહું તે સુણો ભૂપ ઉમંગે;
 થતાં વૃદ્ધ તેઓ બડભાગી, ત્રણ પુત્ર સહિત થયા ત્યાગી...૨૬
 રહ્યા તે રઘુવીરજ પાસે, પાળવા સાંઘ્યયોગનિ આશે;
 સુત બેને જનોઈ જે દીધી, કિયા ગોપાલજ્યે તે કીધી...૨૭
 ત્રણે પુત્ર થયા બ્રહ્મચારી, તેનાં નામ સુણો મન ધારી;
 એક પતિતપાવનાનંદ, હરિપ્રસાદાનંદ સ્વદ્ધંદ...૨૮
 હરિસ્વરૂપાનંદજી જાણો, મહામુક્ત તે ત્રણે પ્રમાણો;
 વધ્યો તેનો વળી સમુદ્ય, તે તો વલ્લભકુળ કહેવાય...૨૯
 કથા ચાલતી તે હવે કહું, વરુણીમાં વર્યા દ્વિજ બહુ;
 ચોરંદાના માહેશ્વર જાણો, પ્રભુના ભક્ત પૂરા પ્રમાણો...૩૦
 પરષોત્તમ જોખી ડબોઈ, જેને જીતિ શકે નહિ કોઈ;
 કરુણાશંકર ભાયલીના, ભલા ભાવિક ભક્ત હરિના...૩૧
 વિપ્ર સાધીવાસી વનમાળી, જેણે ભક્તિ કરી હદ્ય વાળી;
 ભીખાભાઈનું આમળા ગામ, બીજાનું તો નરોત્તમ નામ...૩૨
 નાગજી વિપ્ર ને આશારામ, કહે તે સરસવણી ગામ;
 કરેણાના તો નરસિંહ નામ, રામ ભહુ શાણાપરે ગામ...૩૩

ભટ ઉકો તથા કૃષ્ણાદેવ, સજે શ્રીહરિની સદા સેવ;
 માંતરોજના કહું વખાણી, એક તો રામકૃષ્ણ પુરાણી...૩૪
 બીજા નામે નારાયણ ભટ, જેના મનમાં ન કાંઈ કપટ;
 ઠટોલા ગામમાં જેનાં ઘર, બાપુજી ને બીજા પિતામર...૩૫
 મહુધાના બાપુજી કુશળજી, કૃપારામ તથા નામ મુળજી;
 ખેડાના દવે મૂળજી નામ, સેવે શ્રીહરિને આઠે જામ...૩૬
 ચાંગા ગામના તો રામેશ્વર, કાશિરામ તથા ઈશ્વર;
 હળવદના ભલા શિવ જાની, જેણે સેવ્યા હરી સુખદાની...૩૭
 નથુ કુબેરજી જદુરામ, પખો નાથજી મુકુંદ નામ;
 કહું મેથાણ ગામનિવાસી, જેણે ઉત્તમ વિદ્યા અભ્યાસી...૩૮
 ભલા જાદવજી ભગવાન, ભલું ગોવિંદરામને જ્ઞાન;
 જીવરામ ભાણો દેવરામ, ધર્મવંત ને બુદ્ધિના ધામ...૩૯
 પેટલાદના વિપ્ર ભૂદેવ, જેને ભગવાન ભજવાની ટેવ;
 દીસે ખંબાતના દૈવી જીવ, ભાઈશંકર ને સદાશીવ...૪૦
 બામણોલી વિષે વસનાર, હરિભાઈ તે ભક્ત ઉદાર;
 મૂળજી તો ઉભાણના વાસી, કહું પીજના વિપ્ર પ્રકાશી...૪૧
 અમથાભાઈ ને ભાઈ દાજી, વીરેશ્વર ને મોરાર હતાજી;
 ચતુર્ભુજનો નિવાસ વસાઈ, દયારામનો શ્રીપુર માંઈ...૪૨
 પીપલાણાના નરસિંહ મે'તા, દવે નારણ પણ સાથે હતા;
 દવે નારણનો જેહ પુત્ર, તેનો વાધજી પુત્ર પવિત્ર...૪૩
 વાધજીસુત હીરજી નામ, તેને લાવિ જુનાગઢ ધામ;
 મને સોંઘ્યો તે કરવાને ત્યાણી, કહે આ તો દિસે છે વૈરાણી...૪૪
 કરાવ્યો તેને મેં બ્રહ્મચારી, દીક્ષા ભગવત્પ્રસાદથી ધારી;
 શાંતાનંદ એ નામને પામી, થયા તે તો મહાનિષકામી...૪૫

સાચી શ્રદ્ધા રાખી નિજમન, મને ખૂબ કર્યો છે પ્રસન્ન;
 ભજાવ્યાં છે મેં શાસ્ત્ર પુરાણ, થયા પંડિત શ્રેષ્ઠ સુજ્ઞાણ...૪૬
 કહે ભૂપ એને સહુ જાણો, એના સદ્ગુણ સર્વે વખાણો;
 પાખ્યા સત્સંગમાં ખૂબ ખ્યાત, હવે ચાલતિ તે કહો વાત...૪૭
 દેવરામ તથા શિવરામ, રહે તે બેય ભાડેર ગામ;
 ઉપલેટા તણો વિપ્ર કાનો, ભાયાવદરનો વિપ્ર નાનો...૪૮
 ઝાંઝમેર રહે અંબારામ, માવજીનું ધોરાજિમાં ધામ;
 મૂળજી પણ ત્યાં રહેનાર, જેતપરના કહું વિપ્ર ચાર...૪૯
 નામ અજરામર ને વામન, જાણો જેરામ ને છે જીવન;
 વિપ્ર દુદજી મેવાસાવાળા, જાણો વૈદિક કર્મ રૂપાળાં...૫૦
 તેને બેસાર્યા વરૂણિમાંય, રાજ થઈને શ્રીહરિ રાય;
 વિપ્ર પીઠવડીના પવિત્ર, ભણિ જાણો જે વિદ્યા વિચિત્ર...૫૧
 એક જીવો તેના બેય તન, નામ શીવો ને ગોવરધન;
 દ્વિજ રાધવજી દ્યારામ, રહે તે તો પીઠવડી ગામ...૫૨
 મોનજી મહાભક્ત પ્રમાણો, ગામ સેંજળ તેણું જાણો;
 વળી વિગતે તેને ઓળખાવું, સુણો રાય કહી સમજાવું...૫૩
 મોનજીસુત હીરજી જાણો, પ્રભુના મહાભક્ત પ્રમાણો;
 તેના પુત્રોમાં પુત્ર જે એક, થયો વેરાગવંત તે છેક...૫૪
 શુકજી સરખો સુત જાણ્યો, કુળતારક તાતે પ્રમાણ્યો;
 રધુવીરજી આગળ આવી, સોંઘો તે સુતને તહાં લાવી...૫૫
 વર્ણિદીક્ષા દીધી તેણ ઠામ, ધાર્યુ મુનીશ્વરાનંદ નામ;
 ગઢાના મોટા બ્રહ્મચારી, અનંતાનંદ મહાત્રતધારી...૫૬
 તેની સેવામાં સોંઘ્યા હમેશા, ભજ્યા સંસ્કૃત વિદ્યા વિશેષ;
 ધર્મવંત ને ધીમંત તે છે, સત્સંગની વૃદ્ધિ કરે છે...૫૭

પુરિ રીતે થયા તે પ્રખ્યાત, ભૂપ જાણો છો તે તમે વાત;
 આંદિ પામિ કથાનો પ્રસંગ, કહું આખ્યાન આણિ ઉમંગ...૫૮
 હવે પાલિતાણાના તે ઠામ, હતા વિપ્ર તેનાં કહું નામ;
 દ્યારામ વિરો ને મોનજી, જેઠો માવજ અને ભીમજી...૫૯
 ગુણવંતું ગાધકું ગામ, ત્યાંના વિપ્ર તો નાગજિ નામ;
 વિપ્ર દીયોરના કિકો નામ, રોઈસાળાના લક્ષ્મીરામ...૬૦
 વિપ્ર બોટાદના નિરદોષી, મોનો પંડ્યો જેઠો મોનો જોશી;
 ગઢું રોજકું ગાંઝ ગામ, હતા ત્યાંના તો વિપ્ર તમામ...૬૧
 ગામ નાંદોલના રહેનાર, પુરુષોત્તમ ભટજી ઉદાર;
 રેવાશંકર ધોળકે રહે, ભલા ભક્ત જેને સહુ કહે...૬૨
 સંજાયા ગામના અંબારામ, જોળના નથુ ને દ્યારામ;
 લલુભાઈ તથા બાપુભાઈ, જાણો તેણ વસે જોળમાઈ...૬૩
 કહું સૂરતના વિપ્ર સારા, વરુણીમાં જેઓ વરનારા;
 અંબારામ ને વ્યંકટેશ્વર, જગજીવન પ્રાણશંકર...૬૪
 સુરભાઈ ને ફકીરભાઈ, હતા મોરારજી તેણ માઈ;
 બેંસજાળવાસી અંબારામ, કરે ગીતાપારાયણ કામ...૬૫
 પંડ્યા ભીમ ને નિરભયરામ, વસે તે તો વેજળકે ગામ;
 પિતા પુત્રની તેને સગાઈ, બેઠા વરુણીમાં તે હરખાઈ...૬૬
 સતસંગનો રાખીને પક્ષ, મોટાં સંકટ સાંભિને લક્ષ;
 રધુવીરજીને કર્યા રાજ, ગોપાળાનંદ રાજ થયાજી...૬૭
 પુત્ર વર્ણી થયા તજિ ફંદ, નામ છે જ્ઞાનપ્રકાશાનંદ;
 ત્રણ પુત્ર હતા તેના જેણ, મોટા તો શિવશંકર તેણ...૬૮
 તે તો વર્ણી થયા ગુણધામ, તેનું માયાતીતાનંદ નામ;
 મહાશંકર બીજા અકામ, તેનું નિઃસ્વાદાનંદ છે નામ...૬૯

ગૌરીશંકર જે નિષપાપ, તે હરિસ્વરૂપાનંદ આપ;
ત્રણે ભાત સહિત ત્યાગી થઈ, સેવા આનંદવણીને જઈ...૭૦
તેમાં નિઃસ્વાદાનંદ છે જેહ, બહુ સારા છે પંડિત તેહ;
રહ્યા ગઢપુર ચારે વિચારી, ધર્મવંત મહાવ્રતધારી...૭૧

પુષ્પિતાગ્રા :

દ્વિજ બહુ વરુણી વિષે વરાવ્યા, સ્મૃતિ અનુસાર લગાર મેં સુણાવ્યા;
વરુણ હરિવરે કર્યા જ જેનાં, સુર ઉચરે અતિ ધન્યભાગ્ય એનાં...૭૨

ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીલક્ષ્મીનારાયણપ્રતિભાર્થે
વિશોષવિપ્રવરણાર્થનિરૂપણનામ પંચવિંશતિતમો વિશ્રામઃ ॥૨૫॥

પૂર્વધાર્યો :

વરુણ વિપ્ર તણાં કર્યા, તેને ચંદન ચરચ્યાં ભાલ;
ચાંદલે અક્ષત^૧ ચોડિયા, કંઠે ધારી કુસુમની માળ...૦૧

ચોપાઈ :

વસ્ત્ર કંકણ કુંડળ કાને, મુદ્રિકાઓ દીધી ભગવાને;
ગૌમુખી જળપાત્ર આસન, આપ્યાં ઉપવીત ને આપ્યાં ધન...૦૨
હરિભાઈ આચારજે તત્ર, બાંધ્યું કુણને કૌતુકસૂત્ર^૨;
કર્યું વર્દ્ધનિ કળશપૂજન, મહા ઉત્સાહ લાવિને મન...૦૩
પુષ્પ પત્ર વડે શણગાર્યો, હરિએ તે કળશ કર ધાર્યો;
ધર્મવંશી સરવ મળ્યા ત્યાંય, ઘણા વાજિંત્રના ધોષ થાય...૦૪
વેદમંત્ર દ્વિજો ઉચ્ચરે છે, શ્યામ સાથે સહ્ય સંચરે છે;
કર્યા મંડપને પરમેશ, કર્યો પશ્ચિમ દ્વારે પ્રવેશ...૦૫

૧.ચોખા ૨.નાડા છરી

મુક્યો કળશ તે ઈશાનમાંય, પંચગવ્ય^૧ છાંટ્યું બધે ત્યાંય;
 પછી નીકળ્યા મંડપ બારે, કર્યુ પૂજન તોરણ દ્વારે...૦૬
 જાણી મંડપના રખવાળ, સ્થાપ્યા પૂજયા દશે દિગપાળ;
 સંભ આદિકના દેવ જેહ, પૂજયા શ્રીહરિએ સહુ તેહ...૦૭
 હસ્ત પાવ પ્રક્ષાલન^૨ કરી, બેઠા મંડપમાં સહુ ઠરી;
 અણિન્કોણના પીઠ ઉપર, સ્થાપ્યા ગણપતિ ગૌરીકુંવર...૦૮
 પીઠ નૈરૂત કોણમાં જ્યાંય, વાસ્તુદેવ થાપ્યા પૂજયા ત્યાંય;
 મધ્ય ભાગનું પીઠ જે ઠર્યુ, સર્વતોભદ્ર ત્યાં દ્વિજે કર્યુ...૦૯
 તેના દેવ થાપ્યા ભગવાને, તેને પૂજયા ઘણા સનમાને;
 કુંદની ત્રણ મેખળા^૩ જેહ, ધોળી રાતિ કાળી હતી તેહ...૧૦
 વિષ્ણુ બ્રહ્મા ને રૂદ્ર ત્યાં ધારી, તેની પૂજા કરી અધહારી;
 પૂજા કુંડ તણી કરિ પ્રીતે, સ્થાપ્યો અણિ કુશાંડિનિ^૪ રીતે...૧૧
 પછિ તેમાંથિ પાવક લૈને, બીજા ત્રણ કુંડમાં થાપ્યો જૈને;
 ચારે વેદના કર્મદ^૫ જેહ, કર્યા પૂથક પૂથક કુંડ તેહ...૧૨
 હતું ઈશાનમાં પીઠ જ્યાંય, ગ્રહસ્થાપન તો કીનું ત્યાંય;
 પછિ મંદિરમાં પરવરી, વાસ્તુ ચોસઠ પદ પૂજા કરી...૧૩
 આવી મંડપમાં રૂડી રીતે, કર્યો હોમ તે પૂરણ પ્રીતે;
 જવ તલ ફળ ફૂલ સમીધ, વિપ્રે હોમિયાં તે વિધવીધ...૧૪
 પરનાળે હોમાવિયાં ધીય, કોઈ વાતે ન રાખિ કમીય;
 હૃતક્રવ્ય હોમ્યાં નિરદોષ, પામ્યા દેવતા સર્વ સંતોષ...૧૫
 બેઠા મંડપે વૃષકુળભૂપ, ભાસે એ સમે અકળ સ્વરૂપ;
 જે જે દિશથી જનો જોવા જાય, નિજ સન્મુખ શ્રીજ જણાય...૧૬

૧.ગાયનું દૂધ, દહી, ધી મૂત્ર અને છાણનું મિશ્રણ ૨.ધોવું ૩.ઈંટોથી બનાવેલી પાળ ૪.હોમ કરવાના વૈદિક વિષિ પ્રમાણે ૫.કર્મકુશળ

વળી ધરિયાં ત્યાં રૂપ અનેક, કહું સાંભળો તેનો વિવેક;
 સભામંડપમાં સભા ભરી, બેઠા દેખે જનો સહુ હરી...૧૭
 પાકશાળાયે જૈ જુવે કોય, પ્રભુ ત્યાં પણ પ્રત્યક્ષ હોય;
 સંધ ઉત્તર્યા છે વળિ જ્યાંય, લેતાં સંભાળ દેખાય ત્યાંય...૧૮
 કોઈ દેખે નાવા જતા નાથ, ધણા સંત હરિજન સાથ;
 હરિ દેખાય છે ઠામે ઠામે, જનો જોઈને આશ્વર્ય પામે...૧૯
 સતસંગિ કુસંગિ અપાર, તહાં આવ્યાં હતાં નરનાર;
 કોઈ આવ્યા હતા કાંઈ રળવા, કોઈ આવ્યા સંબંધિને મળવા...૨૦
 કોઈ આવ્યા હતા જોવા મેળો, કોઈ આવેલો હરિજન ભેળો;
 પણ પેણિ પ્રભૂનો પ્રતાપ, દૈવી જીવનાં તો ગયાં પાપ...૨૧
 તેથી તે હરિઆશ્રિત થયા, અળગા આસુરી જીવ રહ્યા;
 કોઈ વૈષ્ણવ ને કોઈ શૈવ, કોઈ સૂર્ય ઉપાસે સદૈવ...૨૨
 કોઈ ગણપતિને ઈષ્ટ જાણો, કોઈ શક્તિની સેવા વખાણો;
 કોઈ શ્રાવક મુસલમાન, સૌને નિજનિજ ઈષ્ટનું તાન...૨૩
 કૃપાનાયે એવું તહાં કીધું, સૌના ઈષ્ટરૂપે દર્શન દીધું;
 મળિ લોક પરરસ્પર પૂછે, કહો સ્વામિનું રૂપ કેવું છે...૨૪
 બોટ્યો ગણપતિના ઈષ્ટવાળો, હું તો દેખું છું દેવ હુંદાળો;
 સમ ખાઈ કહું શત વાર, નથી સંશય એમાં લગાર...૨૫

શાર્દૂલવિકીડિત : શ્લેષાલંકાર :

ભાલે ચંદ્ર ભલો દિસે ઉપવિતે અંગે ધર્યું ઉજળું,
 દીસે ઉજવળ દંત ને ઉદર તો ગંભીર ભાસે ભલું;
 સિદ્ધિ બુદ્ધિ સમીપ છે વળિ જુઓ ત્યાં લાભ ને લક્ષ^૨ છે,
 પુત્ર શ્રીવૃષદેવના^૨ ગણપતી પોતે જ પ્રત્યક્ષ છે...૨૬

૧. ગણપતિનો પુત્ર શુભ ૨.એક અર્થ પોઠિયાના દેવ શિવજ્ઞા, બીજો અર્થ ધમદિવના

શ્રાવક બોલ્યો :

ત્યાગી જોગિ તપસ્વી છે વળિ જુઓ હિંસા નિષેધે સદા,
સાધુને નવ વાડ તો શિયળને માટે રખાવે મુદા;
જેણે તીર્થ કર્યા અનેક વળિ જે સૂત્રો^૧ મનાવે સહી,
તે તીર્થકર દેવ આ સમયમાં હું તો નિહાળું અહીં...૨૭

મુસલમાન બોલ્યો :

જેના મૂરિદ^૨ પાંચ વાર દિનમાં બેઠા કરે બંદગી,
કેંક તો ફરમાનથી ફરિર થૈ જોડી બધી જુંદગી;
આભીહક્ક કહી જ ભક્ત કરવા પેશાબિની ના કહી,
તે પેગાંબર રૂપ આ વખતમાં હું તો નિહાળું અહીં...૨૮

સૂર્યનો ઉપાસક બોલ્યો :

જેનો પૂર્ણ પ્રતાપ વ્યાપ સધળે છે પદ્મપાણી પ્રભુ,
જેનું વાહન અશ્વ તે અનુપ છે વિશ્વાદિ જે છે વિભુ;
જેના મંડળમાં હિરણ્યમય^૩ છે પ્રત્યક્ષ પ્રાણ્યાત છે,
જેને અર્ધપ્રદાન સજજન કરે આ સૂર્ય સાક્ષાત છે...૨૯

શક્તિઉપાસક બોલ્યો :

જેણે મોહનિરૂપ રમ્ય ધરિને શત્રૂ છિયા દેવના;
માર્કિય સમાન શ્રેષ્ઠ મુનિયો જેની સજે સેવના;
જેથી કોટિક વિશ્વ એહ ઉપજ્યાં માતાપિતા તે સહી,
હું તો દેવિ દયાળિ દેખું સહજાનંદસ્વરૂપી અહીં...૩૦

વેદાંતી બોલ્યો :

કોટી સૂર્ય તથા શશાંક સમજો આ તેજ દેખાય છે,

૧.વ્યાસ સૂત્રો ૨.અનુયાયી ૩.તેજસ્વી દેવ બીજો અર્થ જેના અનુયાયી પાસે સોનું-ચાંદી વગેરે ખૂબ સમૃદ્ધિ છે.

એમાંથી જ અસંખ્ય વિશ્વ ઉપજે ને લીન ત્યાં થાય છે;
 અવું અદ્ભુત તેજ એ જ દરસે સાકાર ભાસે નહીં,
 બ્રહ્મજ્યોતિ જાણાય શુદ્ધ સહજાનંદસ્વરૂપી અહીં...૩૧

ઉપેંદ્રવજા : વૈષ્ણવ બોલ્યો :

રમાપતી રંગ સભા નિવાસી, રથા વદે અંગ રસાદિ રાશી;
 સહેમ છે રંક શરે રિઝે છે, સખે મહામત્તા વ્રજેશ તે છે...૩૨

ટીકા : લક્ષ્મીના પતિ જે રંજનકારી સભામાં વસનારા તે
 આંહીં રહ્યા થકા નવ રસ આદિક સમુદ્ધાયનાં અંગ
 વિષે બોલે છે, હેમનાં ભૂષણ સહિત છે ને રાંકના
 ઉપર રીજે છે, હે મિત્ર ! મહાજોરવાળા વ્રજના ઈશ્વર
 તે શ્રીકૃષ્ણ આ છે.

શિવમાર્ગી બોલ્યો :

ઉપરનો ઈંદ્રવજા અવળો વાંચવાથી ઉપજાતિવૃત્તમાં વંચાશે.
 છે તે સજે પ્રત્ય મહા મખેશ, છે ઝેરિ રે શંકર છે મહેશ;
 શિરાદિ સારંગ અદેવયાર, શિવાનિ ભા સંગ રતીપ માર...૩૩

ટીકા : જે પ્રત કરે છે ને મોટા યજ્ઞના ઈશ્વર છે, જેને કંઠે ઝેર
 છે, એવા શંકર મહેશ તે છે, મસ્તક આદિક અંગે
 સરપ છે, બાળાસુર આદિક અસુરના મિત્ર છે અને
 જેને સંગે પાર્વતિની ભા કેતાં કાંતિ છે અને કામદેવના
 મારનાર છે.

ઉપજાતિ :

એવી રિતે શ્રી વૃષવંશભૂપ, દીઠા સહ્યાએ નિજ ઈષ્ટ રૂપ;
 તે રૂપ સર્વે હરિમાં સમાણાં, સર્વે તણું કારણ કૃષ્ણ જાણ્યા...૩૪

તેથી જનોએ મત અન્ય છોડી, મહાપ્રભૂમાં દદ્ધ પ્રીતિ જોડી;
 સત્સંગનો એમ થયો વધારો, જનો થયા આશ્રિત ત્યાં હજારો...૩૫
 પછી પ્રભૂ મંદિર પાસ જૈને, વિશેષ સાથે દ્વિજવર્ય લૈને;
 ચોફેર ધારા પય કેરિ દીધી, ત્રિઆવૃતી સૂત્રનિ ત્યાંય કીધી...૩૬
 પછી પ્રભૂએ દ્વિજને જમાડ્યા, સંતોષ મિષ્ટાન દઈ પમાડ્યા;
 સંતો જમાડ્યા સહુ સારિ રીતે, પોતે પરીવેષણ^૧ કીધું પ્રીતે...૩૭
 એ તો કિયા એક દિને કરીને, બિજે દિને જેહ કરી ફરીને;
 તે સાંભળો ભૂપ હવે સુણાવું, ઉત્સાહ જાગો ઉર માંહિ લાવું...૩૮
 અગ્ન્યાદિનું પૂજન રૂડિ રીતે, કર્યું પ્રભૂએ પરિપૂર્ણ પ્રીતે;
 જૈ સ્નાન ને મંડપ પીઠમાંય, સ્થાય્યા વિધીવત્કળશો તહાંય...૩૯
 સર્વોષધી પલ્લવ પંચ ધાર્યા, ગંગાદિ તીર્થોદક તે ઉતાર્યા;
 તેનું કર્યું પૂજન રૂડિ રીતે, તીર્થો તણું ચિંતન રાખિ ચિંતે...૪૦
 છાયાખ્ય છે મંડપ જેહ ત્રીજો, તહાં ગયા વેદ ભણોલ દ્વીજો;
 ઘડી હતી મૂર્તિ સલાટ જ્યારે, પ્રાણીવધાઈ કૃત દોષ ત્યારે...૪૧
 તે દોષનો નાશક એહ ટાણો, કર્યો તહાં હોમ વિધિ પ્રમાણો;
 ત્યાં મૂર્તિયોને પછિ રૂડિ રીતે, પંચામૃતે સ્નાન કરાવું પ્રીતે...૪૨
 તે દેવને ત્યાં રથમાં ચડાવ્યા, વાળિંત્રના ઘોષ ઘણા કરાવ્યા;
 ત્યાં શંખના નાદ અનેક થાય, સારા દ્વિજો ત્યાં શુતિમંત્ર ગાય...૪૩
 છે સ્નાનનો મંડપ શુદ્ધ જ્યાંય, જૈ મૂર્તિયોને પધરાવિ ત્યાંય;
 કુંભોદકે સ્નાન તહાં કરાવ્યાં, શિલ્પીકરે લોચન ઉઘડાવ્યાં...૪૪
 તે મૂર્તિનું પૂજન ત્યાં કરીને, નૈવેદ્ય નાનાવિધિનાં ધરીને;
 પુરુષસૂક્તે સુતિ તો ઉચ્ચારી, તે મૂર્તિયોને રથ માંહિ ધારી...૪૫

વિપ્રો તણી મંડળિ સાથ લીધી, પ્રદક્ષણા મંદિર કેરિ કીધી;
 પછી મહામંડળ માંદિ આવી, વેદી વિષે મૂરતિયો ઠરાવી...૪૬
 જુદી જુદી ઢોલણિયો^૧ ટળાવી, તળાઈ ઓછાડ ભલા બિછાવી;
 પ્રત્યેક મૂર્તી તણિ તે સુવારી, ઓઢાડિ પ્રત્યેક રજાઈ સારી...૪૭
 તે દેવના મસ્તકની દિશાયે, સ્થાપ્યા સુનિદ્રાહ્યકુંભ^૨ ત્યાંયે;
 તે પાસ થાપ્યા શુભ શાંતિકુંભ, તેમાં ભર્યા અમૃતતુલ્ય અંભ^૩...૪૮
 સજ્યાથિ પશ્ચાજજળપાત્ર ધાર્યું, બે પાદુકા દર્પણ એક સારું;
 ત્યાં ભક્ષ ને ભોજ્ય મુક્યાં અપાર, પોઢાડિયા શ્રીપ્રભુ તેહ ઠાર...૪૯
 તે કર્મ અંગે વળિ હોમ કીધો, દિશાપતીને બળિભાગ દીધો;
 એ તો કિયા વાર રવીનિ જાણું, હવે શશી^૪ વાસરની વખાણું...૫૦

શુદ્ધી તિથી તો દશમી ગણાઈ, નિત્યકિયા સૌ કરિ સૂખદાઈ;
 અગન્યાદિનું પૂજન તો કરીને, જગાડિ તે મૂરતિયો ફરીને...૫૧
 જ્યાં મધ્ય વેદી પર શોભનારું, છે સર્વતોભદ્ર કરેલ સારું;
 ત્યાં મૂર્તિયોને પધરાવિ પ્રીતે, પૂજા કરી તે પછિ રૂઢિ રીતે...૫૨
 તે ચાર કુંડો પ્રતિ બ્રાહ્મણોએ, કર્યો પછી હોમ તહાં ધણોયે;
 દ્વિજો તથા સંત સહૂ જમાડ્યા, આનંદ સૌને પ્રભુએ પમાડ્યા...૫૩
 એકાદશી મંગળવાર આવ્યો, મહાપ્રભૂના મન માંદિ ભાવ્યો;
 અગન્યાદિનું પૂજન તો કરીને, પછી તહાંથી વળિ સંચરીને...૫૪
 મંદિરની આગળ જૈ બિરાજ્યા, વિપ્રો તણાં મંડળ મધ્ય છાજ્યા;
 સુયંત્ર ત્યાં અક્ષતથી કરાવ્યો, એકાશિ ખાનાં રચિને બનાવ્યો...૫૫
 એકાશિ એમાં કળશો ધરીને, તીર્થોનું આવાહન ત્યાં કરીને;
 પૂજા કરી તેનિ કૃપાળુ નાથે, વિપ્રો ભણે ત્યાં શ્રુતિમંત્ર સાથે...૫૬

તે કુંભના નીર વડે વિશેષ, પખાળ્યું દેવાલયને અશેષ;
મંત્રો ભણી મંદિર કેરું પ્રીતે, કર્યું અધીવાસન^૧ રૂડિ રીતે...૫૭
મહાપ્રભૂ મંદિરને કહે છે, જહાં લગી સૂર્ય શશી રહે છે;
તહાં સુધી તું રહેજે અખંડ, પાપો જનોનાં હરજે પ્રચંડ...૫૮
તે કર્મ અંગે કરિ હોમ ત્યાંય, પછી પુજા મંદિરની કરાય;
સુપુષ્પયત્રે શાણગારિ સારું, ધજા ચડાવી સુણ તે ઉચારું...૫૯

પુષ્પિતાગ્રા :

શ્રુતિમતપથ થાપનાર્થ કાજે, નરતનુ ધારિ દ્યાળુ રાજરાજે;
નિજકર કૃતિ તે કરી બતાવી, સહુ જન જેથિ કરે જ ચિત્ત લાવી...૬૦
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીલક્ષ્મીનારાયણાર્થે
પ્રાસાદાધિવાસનનિરૂપણનામ ષડ્વિંશતિતમો વિશ્રામઃ ॥૨૬॥

ઉપજાતિ :

વણી કહે સાંભળ ભૂપ ભાત, કહું પ્રતિષ્ઠાનિ વિશેષ વાત;
એકાદશી મંગળવાર જ્યારે, ચડાવિયા શીખર કુંભ ત્યારે...૦૧
શ્રીપેટલાદી પ્રજલાલ શેઠ, જેનો ધણો નેહ અપાર નેટ^૨;
તેણો હું કાંચનનું ધડાયું, સૌથી ઉચે તે શિખરે ચડાયું...૦૨
ધજા તહાં સુંદર પંચરંગી, ચડાવિ રાજા ઉનડ^૩ ઉમંગી;
કિરીટની^૪ ઉપર જેમ તોરો, તેવો દિસે તે ધજ ચિત્તચોરો...૦૩
જેમાં ભરેલા જરિયાન બૂઢા, ક્યાંઈ સમીપે વળી ક્યાંઈ છૂટા;
કારીગરી એવિ દિસે કરેલી, ધજા શું તે સ્વર્ગથિ ઉત્તરેલી...૦૪
તે જતનો શું શુભ વાવટો છે, કે તેહ તેના જયનો પટો છે;

૧.સ્થાપન; પ્રતિષ્ઠા ૨.મક્કમપણે ૩.દાદા ખાચરે ૪.મુગટની

ભવાબ્યિનૌકા શાઢ હોય સારો, તેવો દિસે તે ધજ શોભનારો...૦૫
 ધજ ફરુકે કહું તેહ કેવી, જાણો કરે છે સમશા જ એવી;
 અહો જનો આ સ્થળ સર્વ આવો, કલ્યાણની જો ઉર આશ લાવો...૦૬
 બીજી ધજ સૂરતના નિવાસી, લાવ્યા હતા તે પણ ખૂબ ખાસી;
 મેરાઈ આત્મા પછિ રામ નામ, તેણો કરેલું અદભૂત કામ...૦૭
 તે કામમાં ખર્ચ ધણું થયેલું, સંઘે મળીને ધન વાવરેલું;
 મહાપ્રભૂને મનમાં રિઝાવા, સત્સંગિ સૌ સૂરતવાસી લાવ્યા...૦૮
 ત્રિજી ધજ ભક્ત વડોદરાના, લાવ્યા હતા તે પણ તે સમાના;
 બે સંઘમાં ત્યાં ઉપજ્યો વિવાદ, તેનું કહું કારણ જેમ યાદ...૦૯
 પ્રાસાદની^૧ દક્ષિણ દીશમાંય, મૂર્તી હરિકૃષ્ણ તણી તહાંય;
 સ્થાપીત થૈને કરશે નિવાસ, એવી થઈ વાત બધે પ્રકાશ...૧૦
 જે મૂર્તિનું ધ્યાન ધરી હમેશા, સત્સંગિ સૌ ચિંતવશે વિશેષ;
 સર્વોપરી ઈષ છબી ગણાશે, પ્રેમે પૂજા માનસિ તો કરાશે...૧૧
 પ્રત્યક્ષમૂર્તિ નહિ પ્રાપ્ત જેને, તે મૂર્તિ તો જીવનદોરિ તેને;
 એનો જ મોટો મહિમા મનાશે, કલ્યાણ તો તેહ થકી જ થાશે...૧૨
 ચડાવિયે તે શિખરે ધજાય, તે કામ સર્વોપરિ તો ગણાય;
 તે આપણો કામ જરૂર કીજે, બે લોકમાં અક્ષય કીર્તિ લીજે...૧૩
 વડોદરા સૂરતના નિવાસી, બે સંઘનાને દઠ વાત ભાસી;
 જ્યાં જાય છે એક ધજ ચડાવા, આડા તહાં તો જન અન્ય આવ્યા...૧૪
 એકે કહું કે ચડશે અમારી, બિજે કહું જે ન ચડે તમારી;
 અમે ઉભા આગળથી જ આવી, ધજ તમે પાછળથી મગાવી...૧૫

રોળાં :

કહે સૂરતી સંઘ અમે સૂરતથી આવ્યા,
કરિ નિશે નિરધાર ધજા ત્યાંથી આ લાવ્યા;
દક્ષિણ શિખરે આજ ધજા ચડશે જ અમારી,
ઉત્તર શિખરે એમ ચડાવો ધજા તમારી... ૧૬

વટપત્તનના વાસિ તરત બોલ્યા તે ટાણે,
આ શીખરને કાજ અમે પણ એ જ પ્રમાણે;
પ્રથમ કરી પરિચાશ ધજા ત્યાંથી કરિ લાવ્યા,
તે માટે તમ થકી નહીં હઠિયે જ હઠાવ્યા... ૧૭

કહે સુરતના ભક્ત સુણો હરિજન વટપુરના,
તજો તમે આ તરત મમત્વ તમારા ઉરનાં;
કહું એક દ્યાંત મર્મ તે મનમાં લાવો,
એક સમે અનકોટ દિવસ સૂરતમાં આવ્યો... ૧૮

તે દિવસે જે શાક પ્રભૂને નહીં ધરાય,
બાર માસ પર્યત શાક તે નહીં ખવાય;
ચૌટામાં હરિભક્ત શાક લેવા સંચરિયો,
પાપદિયો પાશેર હતિ ત્યાં લેવા ઠરિયો... ૧૯

આવ્યો વૈષ્ણવ એક માગિ પાપદિયો તેણે,
બે જગને સંવાદ થયો વદતાં મુખ વેણે;
પૈસા બેથી પ્રથમ માગતાં મૂલે ચાલિયા,
એક થકી તે એક હઠ નહિ એવા અડિયા... ૨૦

હરિભક્તે હરિઅર્થ ધારી હીમત ત્યાં કીધી,
રૂપૈયા પંચાસ આપિ પાપદિયો લીધી;

જુવાન હરિભક્ત સુરતના મમતી^૧ એવા,
ભારે મમત ભરાય હઠાવ્યા હઠે ન તેવા...૨૧

તે માટે તે સાથ મમત મૂકો નિજ મનનો,
ચહે ધજાનો દંડ નકી સુરતના જનનો;
વટપત્તાનના વાસિ કહે મન મમત ન આણો,
અમ પુર તથા જુવાન એહ ઓછા નવ જાણો...૨૨

શત આવે શ્રીમંત હઠાવ્યા અમે ન હઠિયે,
દેવાને દેવાર્થ કહો તો દ્રવ્ય પરહિયે;
ચહુંશે ધજ અમારિ ધારિ છે તે ઠેકાણો,
તે માટે અમ સાથ મમત મૂકો આ ટાણો...૨૩

કહે સુરતના જન સુરજ આથમણો ઉગે,
પર્વત વાણી વદે રહે બ્રહ્મા મુખ મુંગે;
નદીયોનાં જે નીર ચાલતાં ઉલટાં ચાલે,
અજિન ઉષ્ણતા તજે તડિત^૨ ચંચળતા ટાળે...૨૪

તજે ધરાધર^૩ ધરા^૪ રામશર^૫ ચોટ^૬ જ ચૂકે,
તોય સુરતના જન મમત મનનો નવ મૂકે;
માટે મૂકો મમત થવા ધો ધાર્યું અમારું,
વધી પડે વિક્ષેપ તેણ સમજો નહિ સારું...૨૫

ઉપજાતિ :

એવી રિતે વાદ થયો અધાત, પહોંચિ તે તો પ્રભુ પાસ વાત;
નિત્યાખ્ય સ્વામી મુનિ બ્રહ્મ સાથે, ત્યાં મોકલ્યા શ્રીવૃષ્વવંશનાથે...૨૬
લાગ્યા જઈ બે સમજાવવાને, બેમાંથિ એકે કશુંયે ન માને;
કહે મુનિ બ્રહ્મ સુણો ઉમંગે, ન વાદ કીજે હરિભક્ત સંગે...૨૭

હરિભક્ત સાથે હારી છૂટવા વિષે :

જે હાર્ય પામે હરિભક્ત સાથ, તેને રિઝે દેવ ત્રિલોકનાથ;
 તે તો નહીં હાર્ય સુવર્ણહાર, શોભા વધે તે થક્કિ તો અપાર...૨૮
 માતા પિતા કે ગુરુ સંત સંગે, જે માનવી વાદ વદે ઉમંગે;
 તેનાથિ જીત્યો જન એ જ હાર્યો, હારી છૂટ્યો એ જ જિત્યો જ ધારો...૨૯
 સર્વર્મ અર્થે ધન જે ગયું છે, ગયું નહીં જાણ સદા રહ્યું છે;
 યુદ્ધે મુવો તે જન જીવતો છે, હાર્યો હરીભક્તથિ તે જિત્યો છે...૩૦
 જેઓ નમે છે હરિભક્ત પાસ, તે પામશે ઉર્ધ્વગતી નિવાસ;
 નીચું કુવારે જળ ઉતરે છે, તે તેટલી ઉંચિ ગતી કરે છે...૩૧
 પ્રભૂ તણા ભક્ત તુલાનિ^૧ તુલ્ય, તોળી કરે તે જન કેરું મુલ્ય;
 નમે નહીં તે હલકું જ જાણો, નમ્યાથિ ભારેપણું તે પ્રમાણો...૩૨
 સદા નમે છે ફળવાન વૃક્ષ, સદા નમે છે કુળવાન દક્ષ^૨;
 નમે નહીં સૂક્લ કાષ કીય, નમે નહીં જે જન મૂર્ખ હોય...૩૩
 જૈને નમે જે હરિભક્ત સામે, તો પુણ્ય પોતે પળ માંહિ પામે;
 નવાણને^૩ કુંભ જઈ નમે છે, નમ્યા પ્રમાણો જળ તે લહે છે...૩૪
 હરી તણાં છે હરિભક્ત અંગ, ન વાદ કીજે કદિ તેણ સંગ;
 માહાત્મ્ય જાણી નમિયે જ નિત્ય, જો તે પ્રભૂ ઉપર હોય પ્રીત...૩૫

વિમુખથી ન હારવા વિષે :

નિત્યાખ્ય સ્વામી ઉર્યાર્ય ઉમંગે, ન હારિયે કૃષ્ણવિમૂખ સંગે;
 તે આપણી જો દઢતા મુકાવે, ન મૂર્કિયે જો કદિ જીવ જાવે...૩૬
 જો કોઈ નિંદા હરિની ઉચારે, તો લાવિયે ઉપર બોલ ત્યારે;
 એવા કુસંગીથિ કદી દબાઈ, હાહા ન કીજે મન હાર્ય ખાઈ...૩૭

૧.ત્રાજવાની ૨.ડાખા; ચતુર ઉ.કૃવા-તળાવને

ન હારિયે હંડ્રિયજૂથ સાથે, ન હારિયે સંકટ પામિ માથે;
 એવે સમે હીમત રાખિ હૈયે, પોતા તણી ટેક તજી ન હૈયે...૩૮
 અધર્મનો સર્ગ અદર્શ આવે, તજીવવા ધર્મ દિલે ડરાવે;
 તે આગળે જે ડરિ હારિ જાય, નામર્દ નિશે નર તે ગાણાય...૩૯
 સત્સંગિનાં ચિહ્ન છુપાવિ રાખે, શિથીલ વાણી વદનેથિ ભાખે;
 કુસંગિથી જે દિલમાં દબાય, છતે નરે વ્યંઢળ^૧ તે ગાણાય...૪૦
 ક્ષત્રી ડરે જે રણમાં જઈને, દુઃખે ડરે જેહ જતી થઈને;
 નાતાં શિયાળે દ્વિજ જે ડરે છે, ધિક્કાર એને જન ઉચ્ચરે છે...૪૧
 પ્રહ્લાદને ધર્મ તજીવવાને, અસૂરનો માર્ગ મનાવવાને;
 મહા મહા દુઃખ દિધાં પિતાએ, તથાપિ તે તો ન ર્યો જરાયે...૪૨
 પ્રહ્લાદ જેવા દૃઢ ભક્તરાજ, સત્સંગમાં છે અગણીત આજ;
 સગા કુદુંબી બહુ દુઃખ દે છે, તથાપિ સત્સંગ સદા સજે છે...૪૩

ધૈતાલીય :

વળિ તે મુનિએ તહાં કહ્યું, સુણિ લેજો સુરતી જનો સહુ;
 અહિ ઉત્તર મંદિરે હરી, પ્રતિમાઓ પધરાવશે ખરી...૪૪
 નિજ બાળસ્વરૂપની બની, છબિ તેમાં શુભ વાસુદેવની;
 પ્રભુજી પધરાવશે અહો, છબિ તે શ્રીહરિકૃષ્ણાની કહો...૪૫
 પ્રતિમા હરિકૃષ્ણ નામની, ગણિએ તે પણ મેધશ્યામની;
 છબિયો નહિ જૂદિ જાણવી, હરિની છે ગણિ પ્રીતિ આણવી...૪૬
 સમજ મનમાં કરો મજા, સરખું પુણ્ય ગણી ધરો ધજા;
 હઠિલાઈ તજો હવે તમે, કહિયે વાક્ય ખરેખરું અમે...૪૭
 કરવા હરિ રાજિ હોય તો, નમજો ભક્તસમીપ કોય તો;
 રૂદ્ધ્યે હરિ રાજિ તો થશે, મનવાંછ્યું વરદાન આપશે...૪૮

મતિસાગર સૂરતી જનો, સમજ્યા મર્મ મુનીનિ વાતનો;
 ઉચ્ચર્યા મુનિ પાસ તેટલું, હરિ આપે વરદાન એટલું...૪૮
 પ્રભુયે સુરતે પધારવું, પુર માહત્મ્ય વળી વધારવું;
 વિચરે અમ વેર આવિને, મુનિનાં મંડળ સાથ લાવિને...૫૦
 હરિ એ વરદાન આપશે, સુરતી ભક્ત સહ્ય ખુશી થશે;
 મનમાં નિરમાન લાવિયે, ઉચ્ચરે ત્યાં જ ધજા ચડાવિયે...૫૧
 પછિ સૌ પ્રભુ આગળે ગયા, પ્રણમીને સમિપે ઉભા રહ્યા;
 મુનિયે બધિ વાત ત્યાં કહી, હરિયે તે સહ્ય સાંભળી સહી...૫૨
 સુરતી જનને હરી કહે, વર માગો તમ ચિત્ત જે ચહે;
 વર આપિશ હું ખુશી થઈ, મુદ^૧ પામો મનમાનતું લઈ...૫૩
 જન સૂરતના તહાં કહે, અતિ ઈચ્છા ઉર એટલી રહે;
 પ્રભુ સૂરતમાં પધારવું, પુર માહત્મ્ય વળી વધારવું...૫૪
 સુણિ રાજિ થયા જ શ્રીહરી, વર દીધો પ્રભુ તે દયા કરી;
 પુર સૂરતમાં પધારશું, વળી ત્યાંનો મહિમા વધારશું...૫૫
 સુરતી જન તે રિઝચા ઘણા, નહિ આનંદ વિષે રહી મણા;
 દિશ ઉત્તર મંદિરે જઈ, શિખરે ત્યાં જ ધજા ધરી લઈ...૫૬
 સુરતી^૨ જનની અહોનિશે, સુરતી^૩ શ્રીહરિને વિષે દિસે;
 સુરતી^૪ સતશાસ્ત્રમાં ધરે, સુરતીથી^૫ સ્થળ દ્રવ્ય વાવરે...૫૭
 વટપત્તનના જને મળી, ધરિ ત્રીજે શિખરે ધજા ભલી;
 દ્વિજ ઠાકર રૂપરામ છે, શુભ જેનું ઉમરેઠ ધામ છે...૫૮
 કરમાં ધરિને ધજા ઘણી, સમિપે જૈ પ્રણમ્યા પ્રભૂ ભણી;
 ઉચ્ચર્યા વિનતી અવાજથી, કૃત મેં નીયમ એક આજથી...૫૯

મુજ વંશપરંપરા સદા, પ્રતિવર્ષે ધજ લાવિને મુદા;
શુભ આ શિખરે ચડાવવી, કદિયે ભૂલ નહીં જ લાવવી...૬૦
રહેશે મુજ દેહ જ્યાં લગી, ધજ લૈ આવિશ હું જ ત્યાં લગી;
કુળમાં સતપુત્ર જે થશે, પ્રતિવર્ષે ધજ તે ચડાવશે...૬૧
સુણિ શ્રીહરિ બોલિયા તહાં, ધજ ધારો ધજ છે ચડા જહાં;
વળિ ત્યાં શિખરો છ ઉપરે, ધજ ધારો જઈ આપને કરે...૬૨
હનુમાન ગાણેશ થાપશું, ધજ તે સ્થાન ધરોજિ આપશું;
પછી ત્યાં જઈ તેહ ઠાકરે, ધજ આરોપ કર્યા સાચાદરે...૬૩
સુણ ભૂપ ભલી ધજ સજી, સુત ગોવિંદજિ તેહના હજી;
પ્રતિવર્ષ વિષે ચડાવવા, નવ ભૂલે વરતાલ આવવા...૬૪

ઉપજાતિ : સુપુત્રલક્ષણ :

પિતૃપ્રતિજ્ઞા સુત જે ન પાળે, તથા પિતાનું ઋણ જે ન વાળે;
તીર્થ પિતૃશ્રાદ્ધ કરે ન જેહ, નિર્વિશી જાણો મૃત તાત તેહ...૬૫
માતાપિતાનું પરલોકમાંય, કલ્યાણ જે કૃત્ય કર્યાથિ થાય;
જે પુત્ર એવું ન કરે જ કામ, તે પુત્રનું નક્કી કુપુત્ર નામ...૬૬
ક્ષેત્રાદિ કુષ્ણાર્પણ જે ધરેલું, કે કોઈને દાન કદી કરેલું;
તે પાછું લેવા સુત જે ચહાય, તે પુત્ર નિશ્ચે નરકે જ જાય...૬૭
જે પુત્રનું પોષણ નિત્ય કીધું, કુપુત્ર થૈ તેહ વિસારિ દીધું;
માતાપિતા કેરિ સજે ન સેવા, સદા વસે જૈ નરકે જ એવા...૬૮
માતાપિતાને સુત ગાળ દે છે, માતાપિતાનો શિર શાપ લે છે;
તે પુત્રની શાપિત બુદ્ધિ થાય, મોક્ષે જવાનો ન સુજે ઉપાય...૬૯
જે બાળકે બાળપણે કહેલાં, કુવાક્ય તે તો સઘળાં સહેલાં;
પિતા પછી વૃદ્ધપણાથિ ભાખે, કુપુત્ર તે તો નહિ બોલ સાંખે...૭૦

દુકાળમાં જો લવ અન્ન હોય, માતાપિતા દે સુતને જ તોય;
 વૃદ્ધપણો તે સુત જો ન પાળે, એ જાણવો રાક્ષસ એહ કાળે...૭૧
 જો થાય અગ્ની તણિ વૃષ્ટિ ક્યારે, તો ઇત્ર થૈને સુતને ઉગારે;
 માતાપિતાને પછિ દુઃખ દે છે, તેને મહાપાપિ સહૂ કહે છે...૭૨
 ગોવિંદરામાખ્ય સપૂત એહ, પાળે પ્રતિજ્ઞા સ્વપિતાનિ તેહ;
 વળી કહે સાંભળ ભૂપ ભાત, હવે કહું મંદિર કેરિ વાત...૭૩

પુષ્ટિતાગ્રા :

પછિ દશ દિગ્પાળની દિશાયે, ધ્વજ સહ ધારિ પતાક તેહ ત્યાંયે;
 હરિવર જળ હાથ માંહિ લીધું, અરપણ મંદિર દેવ અર્થ કીધું...૭૪
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવળીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીલક્ષ્મીનારાયણ-મંદિરે
 ધજપતાકાદિઆરોપણનામ સપ્તવિંશતિતમો વિશ્રામઃ ॥૨૭॥

ઉપજાતિ :

આવ્યો પછી જ્યાં દિન દ્વાદશીનો, ખારો ઘણો તે કમળાપતીનો;
 ઉઠી પ્રભાતે કરિ નિત્યકર્મ, અગ્ન્યાદિ પૂજા કરિ ધર્મવર્મ^૧...૦૧
 દેવપ્રતિજ્ઞાંગ કરાવિ હોમ, આનંદ વાધ્યો અતિ રોમરોમ;
 જે પાઠ કીધા જ્યે જેહ કીધો, દશાંશ તે હોમ કરાવિ લીધો...૦૨
 આઠે દિશે મંદિરની સભીપ, રૂડી રિતે અગ્નિ કરી પ્રદીપ;
 ઘૃતે તિલે હોમ તહાં કરાવ્યા, પછી મહામંડળ મધ્ય આવ્યા...૦૩
 ત્યાં મૂર્તિયોને હરિ આપ હાથે, કર્યો અભિષેક દ્વિજોનિ સાથે;
 પૂજા કરી વેદત્રયા^૨ ભજાવી, તે મૂર્તિયોને રથમાં ચડાવી...૦૪
 આચાર્યને આગળ તો ચલાવ્યા, બે બાજુથે ઋત્વિજને^૩ રખાવ્યા;

૧. ધર્મના બખ્તર શ્રીહરિએ ૨. વેદમંત્રો (બોલાવી) ૩. યજ કરાવનાર બ્રાહ્મણને

મહાપ્રભૂ પાછળ ચાલિ જાય, વાજિંત્રના નાદ વિશેષ થાય...૦૫
 ત્યાં બ્રાહ્મણો વેદઋચા ભણો છે, શ્રીજી ઘણા સ્નેહ થકી સુણો છે;
 પ્રદક્ષણા મંદિરની કરીને, સૌ પૂર્વ દ્વારે જ રહ્યા ઠરીને...૦૬
 તે મૂર્તિને અર્ધ પ્રદાન કીધું, સૌયે મળીને સનમાન દીધું;
 તે મૂર્તિયો મંદિર માંહિ લાવી, જ્યાં જેહનું સ્થાન તહાં સ્થપાવી...૦૭
 લક્ષ્મીજિ નારાયણ બેય રૂપ, તે મધ્યના મંદિરમાં અનૂપ;
 ત્યાંથી બિજો દક્ષિણ ખંડ જ્યાંય, બેસારિ સારી ત્રણ મૂર્તિ ત્યાંય...૦૮
 રાધાજિ વૃંદાવનના વિહારી, તથા સ્વમૂર્તી હરિકૃષ્ણધારી;
 તહાં ત્રિજી ઉત્તર ખંડમાંય, બેસારિ રૂરી ત્રણ મૂર્તિ ત્યાંય...૦૯
 શ્રીભક્તિ ધર્માત્મજ વાસુદેવ, તે મૂર્તિયો ત્યાં ધરિ તર્ત ખેવ;
 શ્રીજી તથું બાળ સ્વરૂપ તેહ, તે મર્મ જાણો જન જાણ જેહ...૧૦
 તે આગળો મંડપમાં પ્રમાણો, જુદા જુદા ખંડ વિષે જ જાણો;
 વરાહજ ને નરસિંહ રૂપ, શ્રીશેષશાયી મુરતી અનૂપ...૧૧
 શ્રીકૂર્મ ને સૂર્યસ્વરૂપ મત્સ્ય, તે મૂર્તિયો ત્યાં પધરાવિ સ્વચ્છ;
 સુશોભિતો દક્ષિણ ખંડ ધારી, શ્રીજનિ સજ્યા પધરાવિ સારી...૧૨
 છે દુર્ગનું^૧ દ્વાર પ્રમુખ્ય જ્યાંય, ગણેશ થાખ્યા હનુમાન ત્યાંય;
 રૂરી રીતે તે હનુમાન વીર, સ્થાખ્યા જ ભૈભંજન નામ ધીર...૧૩
 તેને શિરે હાથ તહાં ધરીને, બોલ્યા કૃપાળુ કરુણા કરીને;
 હે અંજનીનંદન વજકાય, સત્સંગિ સૌની કરજો સહાય...૧૪
 ગણેશ પાસે ગણનાથતાત^૨, તથા તહાં પારવતીજિ માત;
 સ્થાખ્યાં સ્વરૂપો શુભ રૂહિ રીતે, તે તો વિધી હું ઉચ્ચરું સપ્રીતે...૧૫

૧.મંદિરના કોટ કે જીવાનું ૨.શંકર

હરિગીત છંદ :

સંવત્ અઢાર શતે તથા શુભ સાલ એકાશી તણી,
 કાર્તિક શુદ્ધી તિથિ દ્વાદશી ઉત્તમ થકી ઉત્તમ ઘણી;
 બુધવાર સૌથી સાર ને નક્ષત્ર નિરમળ તે કહું,
 ભલું ભાદ્રપદ જે ઉત્તરા વળિ યોગ હર્ષણ શુભ બહુ...૧૬

ધનલગ્નમાં દિન પ્રહર ચઢતાં કામ તે ઉત્તમ કર્યું,
 આશ્રયકારી એ સમે ત્યાં રૂપ ધર્મસુતે ધર્યું;
 સ્થાપનકરણ થળ જેટલાં હરિ તેટલાં રૂપો ધરી,
 સહુ મૂર્તિયોની એક કાળે ત્યાં પ્રતિષ્ઠા તો કરી...૧૭

શ્રુતિમંત્રના ઉચ્ચાર વિપ્રો ઉચ્ચરે શુભ રીતથી,
 પ્રતિમા વિષે સુરપ્રાણાની કરી ત્યાં પ્રતિષ્ઠા પ્રીતથી;
 શ્રીલુકમણી રૂપે રમા તે પાસ દ્વારામતિપત્તી,
 એ રીત આવાહન કર્યું આનંદ ઉર ધારી અતી...૧૮

જે દેવની પ્રતિમા જહાં ત્યાં તેનું આવાહન કર્યું,
 ઉપચાર સોળ પ્રકાર કરિને એનું અર્થન આદર્યું;
 શાણગાર વિવિધ પ્રકાર ધરિને ધૂપ ને દીપક ધર્યા,
 નૈવેદ્ય નાનાવિધ ધરાવી દેવને તર્પિત કર્યા...૧૯

તે સર્વની એક જ સમે હરિયે ઉતારી આરતી,
 તે સમયની શોભા સકળ તો ભાખિ ન શકે ભારતી^૧;
 કોટાનકોટી શશાંક સૂર્ય સમાન તેજ તહાં દિસે,
 શું આવિ વસિયું આપ અક્ષરબ્રહ્મ એ મંદિર વિષે...૨૦

નોબત નગારાં ઢોલ ત્રાંસાં ભેર ને લુંગળ ભલી,
 શરણાઈ તૃદી શંખ વાજે ઘંટ ઘડિયાળો^૨ વળી;

૧. સરસ્વતી ૨. જાલર; કાંસાનો ગોળ સપાટ ઘંટ

त्यां ताल ने भरदंग वाजे नाए गाजे गगनमां,
जय जय करे उच्चार जन सौ मन अतिशे भगनमां... २१

बहु थाय बंदुकना भड़का कैक पाडे ताणियो,
अति धन्य जनअवतार जेणे ऐह अवसर भाणियो;
अज हर अने दंद्रादि देवो दिव्य रुपे आविया,
कुसुमे^१ वधावे कृष्णने भली भेट ते पाण लाविया... २२

विबुधो विशेष विमानमां यहि आविया आकाशमां,
ते कुसुमनी वृष्टि करे प्रीते करी चोपासमां^२;
देवो बजावे हुंदुभी गांधर्व गुण गावे धणा,
उधरंगि नाचे अप्सरा मनमोदमां न दिसे मणा... २३

दीसे प्रकृतित दश दिशा आकाश स्वच्छ ज़जाय छे,
शीतण सुगंध सुमंद ऐवो त्रिविध वायू वाय छे;
स्थावर तथा जंगम सहू भासे भलां हरभे भर्या,
आदित्य^३ छांडी उष्णता शीतण किरण सहु पर धर्या... २४

ऐ रीत हरिये आरती करि रुप निज धरि ध्यानमां,
पुण्यांजलि^४ करि ते पढ़ी धरि भेट भलि ते स्थानमां;
सत्संगि सौये भूर्ति आगण भेट नानाविध धरी,
ते शेठ नारायण दयाणि नोंध बे जण मणि करी... २५

सारंगना रहेनार ते गरकाव हरिना ज्ञानमां,
जगदीश ते पढ़ी जै बिराज्या सुभग शज्या स्थानमां;
पढ़ी लक्ष्मीनारायण ताणी स्तुति संत सहुये उच्चरी,
पाण प्रथम मुक्तानंद मुनिये एक श्लोके बे करी... २६

१.कूलथी २.चारे बाजु ३.सूर्य ४.कूलथी वधाववुं

આખા જગતના જન તણું છે ઈચ્છનાર સદા ભલું,
સંભાળ લેજો સર્વની વરદાન માર્યું એટલું;
મુનિ મુક્ત કરુણાયુક્ત કેવા જે પુરા પરમારથી,
નિજને જ માટે કાંઈ માગે હોય જે જન સ્વારથી...૨૭

અનુષ્ઠાપ શ્લોક :

વંદું જળધિજામાતા^૧, કમળાવર ધો તમે;
જગજજનની સંભાળ, લ્યો સૌની માગિયે અમે...૨૮

અર્થ : નારાયણદેવ વિષે : સમુદ્રના જમાઈને હું વંદું છું, હે કમળાવર ! તમે એટલું ધો કે આપ જગતના સર્વે જનોની સંભાળ લ્યો, એટલું અમે માગિયે છૈયે. લક્ષ્મીજ વિષે, હે સમુદ્રથી જનમેલી માતા ! હું તમને વંદું છું ને હે કમળા ! તમે વરદાન ધો, હે જગતની જનની ! કે'તાં માતા તમે સૌની સંભાળ લ્યો, એટલું અમે માગિયે છઈયે.

વસંતતિલકા : સંતમંડળકૃત લક્ષ્મીનારાયણની સ્તુતિ :

સૌ સંતસાથ નમિયે જુગ જોડિ હાથ,
હે નાથ ! પાપહર આપ અનાથનાથ;
સદ્ગર્મરક્ષક સદૈવ કરો સહાય,
શ્રીદ્વારિકેશ હષિકેશ રમેશ રાય...૨૯

શ્રીમત્સ્ય કચ્છ તનુ સ્વચ્છ તમે જ ધારી,
મારી અદેવ સહુ દેવ લિધા ઉગારી;
છો શ્વેતદ્વીપપતિ શું ગતિ તે કળાય,
શ્રીદ્વારિકેશ હષિકેશ રમેશ રાય...૩૦

નારાયણ પ્રભુ તમે નરવીર ધીર,
ભૂભારહારક તમે જ ધર્યા શરીર;

ગોલોકવાસિ સુખરાશિ તમે સદાય,
શ્રી દ્વારિકેશ હષિકેશ રમેશ રાય...૩૧

લીલા તમે લલિત ગોકુળ માંહિ કીધી,
નંદાદિં ગોપજનને સુખશાંતિ દીધી;
મારી બકી^૧ બક^૨ તથા વન ચારિ ગાય,
શ્રીદ્વારિકેશ હષિકેશ રમેશ રાય...૩

કંસાદિ મારિ જઈ દ્વારમતી વસાવી,
કન્યા ઘણીક પરાણ્યા ખળ મારિ લાવી;
પોતે થયા પ્રભુજી પાંડવના સખાય,
શ્રીદ્વારિકેશ હષિકેશ રમેશ રાય...૩૩

જ્યારે અધર્મ અવનીતળમાં વધે છે,
જ્યારે બળિષ્ટ અસુરો પ્રસરે બધે છે;
ત્યારે તમે તનુ ધરો પ્રભુ પૂણ્યિમાંય,
શ્રીદ્વારિકેશ હષિકેશ રમેશ રાય...૩૪

જાણો મનોરથ તમે મનનો અમારો,
મોટો પ્રભૂજી મહિમા બહુ છે તમારો;
તે તો જથાર્થ જનથી ઉચ્ચર્યો ન જાય,
શ્રીદ્વારિકેશ હષિકેશ રમેશ રાય...૩૫

સેણે સદૈવ પ્રભુ આ સ્થળમાં વિરાજો,
સૌને સદૈવ સુખદાયક આપ થાજો;
આ તીર્થ સૌથિ અતિ ઉત્તમ તો ગણાય,
શ્રીદ્વારિકેશ હષિકેશ રમેશ રાય...૩૬

હે કૃષ્ણ કૃષ્ણ કમળાવર હે કૃપાળ,
છોજી તમે સકળ વિશ્વવિહારીલાલ;

કીર્તી તમારિ શુક શારદ શેષ ગાય,
શ્રીદ્વારિકેશ હષિકેશ રમેશ રાય...૩૭

શિખરિણી : વુંદાવનવિહારીની સ્તુતિ :

રહો રાધા સાથે મુરલી નિજ હાથે શુભ ધરી,
અધારી મૂરારી મધુવન વિહારી મન હરી;
બહૂનામી સ્વામી પ્રભુ ગરુડગામી અહિં રહો,
કરો સૌની રક્ષા સરસ વળિ શિક્ષા પણ કહો...૩૮

દરિકૃષ્ણ મહારાજની સ્તુતિ :

અમારા હે ઈષ પ્રગટ દરિકૃષ્ણ પ્રભુ તમે,
સદા ધો સ્વાભીષ્ટ^૧ તવ પદ તણા આશ્રિત અમે;
અનેક બ્રહ્માંડ સ્થિતિ લય તણા કારણ અહો,
અમારે ચિત્તે આ મુરતિ રજની વાસર રહો...૩૯

ભક્તિધર્મની સ્તુતિ :

અહો ભક્તિમાતા જનક હરિના શ્રીધરમ છો,
તમો બે સૌનાથી કરમ શુભવાળાં પરમ છો;
થયા જેના પુત્ર પ્રભુ અકળ જે અક્ષરપતી,
સદા સૌને આપો સુખ સકળ થાઓ શુભમતી...૪૦

વાસુદેવની સ્તુતિ :

નમો વાસુદેવ પ્રગટ વૃષભક્તિસુત તમે,
ધર્યું બાલ્યાવસ્થા સ્વરૂપ નિરઘ્યું તે શુભ અમે;
રહો સાજી તાજી સકળઅધિરાજી સુખનિધી,
ભલે આવ્યા આંહીં અમ પર કૃપા આ અતિ કિંધી...૪૧

૧.તમને પ્રિય એવું અમારું ઈચ્છિત

વરાહની સ્તુતિ :

હિરાણ્યાકે દુષ્ટે સુર સકળને સંકટ કર્યું,
તમે ત્યાં તે વારે વપુ નિજ વરાહ પ્રભુ ધર્યું;
ધરા ડાઢે ધારી સમર^૧ કરિ માર્યો અસુરને,
તમે તે વારાહ પ્રભુ સકળ કાઢો કસુરને^૨...૪૨

નૃસિંહની સ્તુતિ :

નૃસિંહાય્ય શ્રીમાન્ સુરનરિપૂમારણ નમો,
ઉગાર્યો પ્રહ્લાદ પ્રણતજનપાળ પ્રભુ તમો;
ભલાં એવાં કામો અધિક કરવા અંતર ધરો,
સહૂ સત્સંગીનાં સદ્યહદયે સંકટ હરો...૪૩

શ્રીશેષશાયિની સ્તુતિ :

સુતા કીરાબ્ધીમાં અહિવરનિ^૩ શજ્યા શુભ કરી,
સજે લક્ષ્મી સેવા અભયવર લેવા દિલ ધરી;
અહીં એવે રૂપે સુખનિધિ બિરાજો પ્રભુ સદા,
છબી જોઈ જોઈ મુનિજન નમે સૌ મનમુદા...૪૪

કૂર્મદેવની સ્તુતિ :

મથ્યો સિંહુ જ્યારે કમઠતન^૪ ત્યારે ધરિ હરી,
ધર્યો પીઠે પોતે ગણિ અલપ મંદ્રાચળ ગિરી;
રડાં કાઢ્યાં રત્નો અધિક કરિ યત્નો સહૂ મળી,
તમારું ઐશ્વર્ય પ્રભુજિ ન શકે કોઈ જ કળી...૪૫

સૂર્યનારાયણની સ્તુતિ :

અહો ભાનૂદેવા પ્રગટ તમ જેવા સુર નહીં,
સજે છે સૌ સેવા અધિક સુખ લેવા જન અહીં;

રથે રાજો છોજુ સુભગ વળિ સપ્તાશ^૧ સહિતે,
રહ્યા છો શ્રીવિષ્ણુ દિરણમયરૂપે જનહિતે...૪૬

શ્રીમત્સ્યદેવની સ્તુતિ :

થઈ મત્સ્ય સ્વચ્છ પ્રબળ ખળ શંખાસુર હણ્યો,
ઉગાર્યા વેદોને જળજસુત^૨ તે તો જશ ભણ્યો;
તમારી તે શક્તિ નિરબિ જન ભક્તિ ભલિ કરે,
બિરાજો આ ઠામે ધરમમય ધામે મન ઠરે...૪૭

શાર્દૂલવિકીડિત : ગણપતિની સ્તુતિ :

હે લંબોદર દેવ શંખુસુત છો સ્ત્રી બુદ્ધિ ને સિદ્ધિ છે,
દાસી બે તવ દેખિયે સમિપમાં તે ઋદ્ધિ ને વૃદ્ધિ છે;
પુત્રો બે શુભ^૩ લાભ-લક્ષ્ય^૪ કહિયે છો વિઘ્નહારી અહો,
સત્સંગી સહુને સદા સુખ કરો આ તીર્થ માંણી રહો...૪૮

ચર્ચરી છંદ : શિવજુની સ્તુતિ :

જ્યેષ્ઠય જટિલ જોગિ ધંતુર ને ભાંગભોગિ શંખુ છો સદા નિરોગિ બુદ્ધા બાવા,
ઉજવળીભમ્ભૂતિ અંગ સરસદરસ શીશાંગ ભૂતપ્રેત આદિ સંગ લાગો ગાવા;
ભલકે શશિધર^૫ સુભાલ કંઠે વળગોલ વ્યાળ^૬ તેદ સાથ રુંડમાળ^૭ રૂડી રાજે,
જ્યેષ્ઠ કરધર પિનાક^૮ વાજે વર વીરહાક ઉમરુ ને ડાક અગડબંબ બાજે-૪૯
ગાઓ સંગીત ગાન નાચો નટવા સમાન તાથેઈ તાથેઈ તાન લેતા લેતા,
ધૂઘર પદ ધમકધમક ચાલો છો ઠમકઠમક ધરણી પદ ધમકધમક દેતાદેતા;
શોભે નંદી સવારિ ગૌરી અર્ધાગ ધારિ સિંહ કેરિ અંગ સારિ છાળા છાજે,
જ્યેષ્ઠ કરધર પિનાક વાજે વર વીરહાક ઉમરુ ને ડાક અગડબંબ બાજે-૫૦
ભાવે કેલાસવાસ કાંતો શમશાન પાસ દુનિયાપર દિલ ઉદાસ દીઠાદીઠા,

૧.સાત ધોડા ૨.કમળમાંથી ઉત્પત્ત થયેલ બ્રહ્મા ૩.મંગળજારી ૪.ગણોશના એ નામના બે પુત્ર
૫.ચંદ્ર ૬.સર્પ ૭.ખોપરીની માળા ૮.ત્રિશૂળ

લોચન છે લાલચોળ અંગ ઉગ્ર છે અતોલ બોલો છો મૂખબોલ મીઠામીઠા; જાપો છો મંત્રજ્ઞપ ભીક્ષાઆધારિ આપ આચ્ચા ભોગો અમાપ ભક્તો કાજે, જ્યજ્ય કરધર પિનાક વાજે વર વીરહાક ઉમરૂ ને ડાક અગડબંબં બાજે-૫૧ બ્રહ્માવિષ્ણુ સ્વરૂપ આપ ત્રણે એક રૂપ ભગવન ત્રિભુવનમૂપ સંતો જાણે, જેની મતિ છે જડત્વ સમજે ન સર્વતત્વ તેવા તે તો મમત્વ મિથ્યા તાણે; જ્યજ્ય જુગઆદિદેવ સુરનર સૌ સજે સેવ રૂપ અકળ ને અભેવ ભોળા બાજે, જ્યજ્ય કરધર પિનાક વાજે વર વીરહાક ઉમરૂ ને ડાક અગડબંબં બાજે-૫૨ જ્યજ્ય સર્વજ્ઞસ્થામ વેદ વદે વામ^૧ નામ અસુરસુર કરે પ્રણામ પાસે આવજી, જ્યજ્ય જોગીદ્વેષ મૃડ^૨ હર શંભૂ મહેશ જશ વદે સદૈવ શેષ મનમાં લાવી; જ્યજ્ય જનમાતતાત અકળરૂપ છે અધાત કુક્ષિમાં સમુદ્ર સાત ગંભિર ગાજે, જ્યજ્ય કરધર પિનાક વાજે વર વીરહાક ઉમરૂ ને ડાક અગડબંબં બાજે-૫૩ જ્યજ્ય ગતિમાન ગહન વિશ્વનાથ વિશ્વવહન દષ્ટિ માંડિ મદન દહન કીધો ધારી, ત્રિપુરાસુર દૈત્ય દુષ્ટ પાપકર્મવંત પુષ્ટ સુર નરો કર્યા સંતુષ્ટ તેને મારી; કરણતત્વ મંત્રજ્ઞપ હરણ ભક્તત્રિવિધતાપ આ સ્થળે ભલેજિ આપ આવ્યા આજે, જ્યજ્ય કરધર પિનાક વાજે વર વીરહાક ઉમરૂ ને ડાક અગડબંબં બાજે-૫૪ જ્યજ્ય કરુણાનિધાન અમરપાળ છો ઈશાન^૩ આપનાર અભયદાન છોજ આપે, કીધું વિષ વિષમપાન રાખવા સકળ જહાન કોણ આપના સમાન સંકટ કાપે; દાતુતા^૪ તમારિ ધન્ય દાસનું નસાડયું દૈન્ય^૫ દેખિ દેખિ દેવ અન્ય દાતા લાજે, જ્યજ્ય કરધર પિનાક વાજે વર વીરહાક ઉમરૂ ને ડાક અગડબંબં બાજે-૫૫ જ્યજ્ય ગણનાથતાત પાસ યક્ષરયક્ષવાત અજર અમર ને અજાત છોજછોજ, તોડનાર મોહજાળ દાસને કરો નિહાલ વિશ્વમાં વિહારીલાલ છોજ મોજુ; સુંદર શોભે શરીર શ્વેત જેવું ગંગનીર હેમનંગ હીર ચીર અરુચી સાજે, જ્યજ્ય કરધર પિનાક વાજે વર વીરહાક ઉમરૂ ને ડાક અગડબંબં બાજે-૫૬

૧.શંકર ૨.દાતાપણું; ૩દારતા ૪.દીનપણું

દોષો : હીર થીર ને હેમથી, રહો સદૈવ વિરક્ત;
સૌ હરિજનને સુખ કરો, ભક્તિતનુજના ભક્ત...૫૭

ઇંદ્રવિજય સાયેયા : હનુમાનની સ્તુતિ :

અંજનિનંદન છો જગવંદન સિંદુર ચંદન ચર્ચિત અંગે,
ત્રાસ હરો નિજદાસ તણા પ્રભુ પાસ નિવાસ વસો જ ઉમંગે;
છો વિષયોથિ વિરક્ત સદા હરિભક્ત હરિજનના ભયહારી,
હે હનુમાન મહા બળવાન હિયો સુખદાન દ્યા દિલ ધારી...૫૮

ધર્મ તણા કુળદેવ સદૈવ અદૈવ તણા રિપુ દેવ સહાયી,
જંગ^૧ પ્રસંગ ઉમંગ ચેડે આશભંગ લડો ધરિ ધીરજ ધાયી;
જ્યાં વૃષશીશ^૨ પદ્ધયું કશું સંકટ ત્યાં ઝટ આવિ કરી કિદિયારી,
હે હનુમાન મહા બળવાન હિયો સુખદાન દ્યા દિલ ધારી...૫૯

કાળિયદત્ત હતો ઉનમત હરેક રિતે કરવા હરિ હત્યા,
છહિ દિને હરિને હરવા કરવા દુખ પ્રેરિ કુદંગિણિ કૃત્યા;
હુઃખનિવારણ કારણ ત્યાં પણ આવિ હર્યુ દુખ દુષ્ટ વિદારી,
હે હનુમાન મહા બળવાન હિયો સુખદાન દ્યા દિલ ધારી...૬૦

જ્યાં સમર્યાં હરિયે વનમાં મનમાં ધરિ તર્ત તમે તહીં આવ્યા,
ભૂત પિશાચ ભયંકર ભૈરવ ધારિ ગદા કર મારિ હઠાવ્યા,
શ્રીહરિ કરિને સુપ્રસન્ન હણ્યા અરિને ફરિને પડકારી,
હે હનુમાન મહા બળવાન હિયો સુખદાન દ્યા દિલ ધારી...૬૧

કામ કરી ધનશ્યામ તણું નિજ ધામ ગયા પરણામ કરીને,
જ્યાં સમરે હરિરાય તહાં વળિ આવિ સહાય કરી જ ફરીને;
વીરવિજોગથિ ધીર તજી હરિવીરની^૩ ધીરજ આવિ વધારી,
હે હનુમાન મહા બળવાન હિયો સુખદાન દ્યા દિલ ધારી...૬૨

૧.મોટું વિંગાણું ૨.ધમદિવની ઉપર ૩.રામપ્રતાપજીની

જે વૃષ્વવંશ તણા જનઅંશ અસંશય એની સહાય કરો છો,
થાય વિપત્તિ તણી ઉત્તપત્તિ વિપત્તિ હમેશ અશેષ હરો છો;
ધારિ મહાવૃત નારિ તણી કદિ યારિ કરી નહીં છો બ્રહ્મચારી,
હે હનુમાન મહા બળવાન દિયો સુખદાન દયા દિલ ધારી...૬૩

હે હરિદૃત મરુત સપૂત કરો અદ્ભૂત ક્રિયા ઝટ કૂદી,
દૃદ્રિયજીત અભીત સદા પ્રભુમાં દઢ પ્રીતનિ રીત જ જૂદી;
છો ભયબંજન રાક્ષસગંજન નાથનિરંજન રંજનકારી,
હે હનુમાન મહા બળવાન દિયો સુખદાન દયા દિલ ધારી...૬૪

શાસ્ત્રવિચક્ષણ^૧ સર્વસુલક્ષણ ભક્તનું રક્ષણ આપ કરો છો,
વર્મ^૨ તમે સતકર્મ તણા મનમર્મ ધરી શુભ ધર્મ ધરો છો;
હુર્લભ દેવ ભજ્યા કરિ સૂલભ વલ્લભ શ્રીવૃષ્લાલવિહારી,
હે હનુમાન મહા બળવાન દિયો સુખદાન દયા દિલ ધારી...૬૫

પુષ્ટિતાગ્રા :

વિધિવત બધિ મૂર્તિ થાપિ નાથે, સ્તુતિ કરી તેનિ સમસ્ત સંત સાથે;
હરિવર તણું તે ચરિત્ર સારું, મનન કરો મન સર્વદા અમારું...૬૬

ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીલક્ષ્મીનારાયણાદિ

મૂર્તિસ્થાપનસંતમંડળકૃતસ્તુતિનિરૂપણનામ

અષ્ટાવિંશતિતમો વિશ્રાંમ: ॥૨૮॥

હરિગીત છંદ :

પછ્ય સંત સજ્યા સ્થાન જૈ નિરખ્યા ધરમકુળના ધણી,
અહિંયાં જ અક્ષરધામ દીંહું જ્યોતિ ઝગમગતી ધણી;

કોટાનકોટિ શશાંક સૂર્ય સમાન તેજ દિસે સહી,
આશ્ર્ય ઉપજ્યું અતિ ધણું વર્ણન જથાર્થ બને નહીં...૦૧
અગણીત અક્ષરમુક્ત અગણિત શક્તિયો સેવા સજે,
અગણીત બ્રહ્મા વિષ્ણુ શંકર ભાવથી પ્રભુને ભજે;

લક્ષ્મીનારાયણકૃત હસ્તિતુતિ :

લક્ષ્મી સહિત શ્રીદ્વારિકાપતિ એમ બોલ્યા એ સમે,
દિવિજ્ય કરતા નાથ જ્યારે દ્વારિકા આવ્યા તમે...૦૨
મેં તે સમે તમને કહું શુણિ સંતવૃંદ વસે જહાં,
મંદિર કરાવીને મને પદરાવજો પ્રભુજી તહાં;
સૌ તીર્થસુધાં તે સ્થળે આંહીં થકી આવીશ હું,
ત્યારે તમે એવું કહું જે નક્કી એમ કરીશ હું...૦૩
શુભ વાક્ય પ્રભુ પોતા તણું તે સત્યસત્ય કર્યું સહી,
મંદિર કરાવીને અમારી મૂર્તિયો સ્થાપી અહીં;
વળિ ગોમતી આદિક તણું સ્થાનક અહીં જ કરાવશો,
છાપો કમળ ને શંખ ચક ગદાનિ આંહિ અપાવશો...૦૪
હે કૃષ્ણ તે ક્યારે થશે ચિરકાળમાં કે હાલમાં,
સુણી એમ બોલ્યા શ્રીહરી કરશું જ થોડા કાળમાં;
પછી લક્ષ્મિ સાથે દ્વારિકાપતિ મૂર્તિયોમાં જે રહ્યા,
વળિ ભક્તિ સાથે ધર્મ પણ કરવા સ્તુતિ ઉભા રહ્યા...૦૫

શાર્દૂલવિકીડિત : ભક્તિધર્મકૃતસ્તુતિ :

ભક્તીધર્મ કહે અહો પ્રભુ તમે જે પુત્રરૂપે થયા,
આયા આપ અમાપ સૌખ્ય અમને દીલે ધરીને દયા;
સૌના માતાપિતા તમે જ પ્રભુ છો આદિ અજન્મા તમે,
લીલા માત્ર સુપુત્રરૂપ નિરખ્યા સર્વેશ જાણ્યા અમે...૦૬

મત્સ્યાદિ અવતાર તથા સૂર્યનારાયણકૃત સ્તુતિ :

મત્સ્યાદી અવતાર સૂર્ય ઉચરે હે અક્ષરાત્મા હરી,
સૌના કારણરૂપ ભૂપ સહુના ઈશેશના ઉપરી;
આજ્ઞા આપ તણી સુણી શિર ધરી જે કૃત્ય કીધાં અમે,
તે પ્રત્યેક અતકર્ય કૃત્ય કરવા ઐશ્વર્ય આપું તમે...૦૭

શિવજીકૃત સ્તુતિ :

બોલ્યા શંકર તે શિવા સહિત ત્યાં હેતે હરીને નમી,
હે ધર્માત્મજ નિત્ય ધ્યાન ધરવા મૂર્તિ તમારી ગમી;
આવા અંતરમાં રહો વળિ કહો જે કાંઈ તે કીજિયે,
નિત્યે દર્શન દાન આપ અમને દાતાર થૈ દીજિયે...૦૮

ગણપતિકૃત સ્તુતિ :

બોલ્યા શ્રીગણનાથ હે હરિ તમે કીધી કૃપા કોટિધા,
દીધાં દર્શનદાન માન દઈને સ્થાપ્યા કૃતાર્થો કિધા;
સર્વ શક્તિ રહે સદા તમ વિષે સંકલ્પમાં સિદ્ધિ છે,
જાહી દાસ દ્યાથિ આપ અમને દૈવી કળા દીધિ છે...૦૯

હનુમાનકૃત સ્તુતિ :

બોલ્યા શ્રીહનુમાન માન દઈને પ્રેમે પ્રણામો કરી,
હે સ્વામી સુખના સમુદ્ર સહજાનંદ પ્રભો શ્રીહરી;
સેવા આપ તણી સદૈવ સજવા ઉત્સાહ રાખું અહો,
રાખો આપ સમીપ શ્યામ મુજને કાં તો રૂદેમાં રહો...૧૦

બ્રહ્માદી સુર સર્વ તે સ્તુતિ તહાં એવી રિત્યે ઉચ્ચર્યા,
સૌઅં શ્રીહરિને પ્રસન્ન અતિશે કાવ્યાદિ બોલી કર્યા;
જેની જ્યાં પ્રતિમા હતી જઈ જઈ ત્યાં લીન તે તો થયા,
જેનું સ્થાપન જે સ્થળે કર્યું હતું તે દેવ ત્યાં જૈ રહ્યા...૧૧

ઉપાલિ :

વણી કહે સાંભળ હે નરેશ, લીલા કરી જે હરિયે વિશેષ;
 આશ્રયકારી કહું એહ વાત, અતક્ર્ય લીલા પ્રભુની અધાત... ૧૨
 શજ્યાલયે છે વૃષનો દુલારો, જુવે મળીને જન ત્યાં હજારો;
 કરે ગતિ ચંચળ વીજ જેમ, ઉઠી પ્રભૂજ વિચર્યા જ એમ... ૧૩
 બહુ પ્રભુ પાછળ લોક દોડ્યા, કોઈ થકી કાંઈ રહે ન ઓડ્યા^૧;
 કોઈ તણી પાઘડિયો પડી ત્યાં, તે ખોળતાં તર્ત નહીં જડી ત્યાં... ૧૪
 કોઈ તણા ખેશ ગયા ખસીને, કોઈ પડ્યા તેહ ઉઠ્યા હસીને;
 કોઈ તણા અંગરખાનિ ચાળ, ફાટી ગઈ હે નૃપ તેહ કાળ... ૧૫
 ભુત્યા જનો તે તન કેરું ભાન, દિસે દિવાના જનના સમાન;
 શ્રીવાસુદેવ પ્રતિમા જહાંય, હરી થયા લીન જઈ તહાંય... ૧૬
 કોઈ કહે શ્રીહરિકૃષ્ણરૂપ, તેમાં સમાયા વૃષવંશભૂપ;
 કોઈ કહે મંડપમાં ગયા છે, સભા વિષે કોઈ કહે રહ્યા છે... ૧૭
 દીઠા પ્રભૂ એમ અનેક ઠામ, છે વિશ્વવ્યાપી શુભ જેનું નામ;
 આશ્રય પામ્યા જન સર્વ એથી, માહાત્મ્ય જાણ્યું અતિ ઉગ્ર તેથી... ૧૮
 સંતો પદ્ધી મંદિરથી સિધાવ્યા, મળી મહામંડપ મધ્ય આવ્યા;
 પ્રભૂ પુનઃ પૂજન જ્યાં કરે છે, વેદોક્ત મંત્રો દ્વિજ ઉચ્ચરે છે... ૧૯
 સર્વે પ્રકારે પછિ શાસ્ત્ર રીતે, પૂર્ણાહૃતી ત્યાં કરી પૂર્ણ પ્રીતે;
 ત્યાં દક્ષાદાન દ્વિજો સહૂને, દીધાં દયાળૂ હરિયે બહૂને... ૨૦
 બેઠા પ્રભૂજ પછિ ભદ્રપીઠે^૨, દસ્તિ ઠરે તે છબિ સારિ દીઠે;
 વિપ્રો મળીને અભિષેક કીધો, વેદોક્ત ત્યાં આશિરવાદ દીધો... ૨૧

ધારુ તળાવે હરિ ત્યાંથિ ચાત્યા, સાથે સખા સંત સુભકત પાળા;
 વાજિંત્ર વાજે વિવિધ પ્રકાર, વિપ્રો કરે વેદજ્ઞાચા ઉચાર...૨૨
 તળાવમાં સંચરિ તેહ કાળે, અવભૂથ^૧ સ્નાન કર્યું કૃપાળે;
 તહાં કર્યા દાન વળી વિશેષ, પછી કર્યો મંદિરમાં પ્રવેશ...૨૩
 દિસે દિશા પૂરવ રૂપચોકી, ત્યાં ઓટલો ઉત્તમ તે વિલોકી;
 બિરાજિયા ત્યાં અતિ સૌષ્યકારી, સમીપ બેઠા જન કારભારી...૨૪
 શિલ્પી જનોને શિરપાવ દીધા, કંગાલતા કાઢિ નિહાલ કીધા;
 તે શિલ્પિયોનાં શુભ નામ જેહ, સુણો સુણાવું તમને હું તેહ...૨૫
 વડોદરાના જન શિલ્પી જાણો, નામે પુરુષોત્તમ તે પ્રમાણો;
 બિજા હતા કેવળદાસ નામ, નિવાસ જેનો નહિયાદ ગામ...૨૬
 હિરાજિ શિલ્પી મરુદેશવાસી, ગ્રંથે મળી શિલ્પકળા પ્રકાશી;
 છે કાનજી ચિત્રકળા સુજાણા, તે વિપ્ર તો ગોડળના પ્રમાણ...૨૭
 હત્યાદિને પાઘડિ શાલ આપી, કંઠે ભલી કાંચનકંઠ થાપી;
 આખ્યાં કડાં કાંચનનાં કૃપાળે, દીધી વળી ચાખડિયો દયાળે...૨૮
 અમૂલ્ય વસ્તૂ વળી જેહ આપી, તેનૂ નહીં મૂલ્ય શકાય માપી;
 હેતે હરીયે શિર હાથ થાખ્યો, અહો વળી અક્ષયવાસ આખ્યો...૨૯

પુષ્ટિતાગા :

કરિ હરિનતિ^૨ દેવ લક્ષ્મિનાથે, કરિ વળિ દેવ વૃખાદિ સર્વ સાથે;
 અવભૂથ કરિ સ્નાન દાન દીધાં, હરિવર ચારુ ચરિત્ર એમ કીધાં...૩૦
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીલક્ષ્મીનારાયણાદિકૃત-
 હરિસ્તુતિપૂર્ણાહુત્યાદિનિરૂપણનામૈકોનત્રિંશતિતમો વિશ્રામઃ॥૨૮॥

૧. યજની પૂર્ણાહુતિ વખતે કરાતું સ્નાન ૨. શ્રીહરિની સ્તુતિ

ઉપજાતિ :

શિલ્પી જનોને સિરપાવ દેને, પ્રાસાદથી પશ્ચિમ પાસ જૈને;
 હે ભૂપ જ્યાં છે શુભ છત્રિ આજ, તહાં બિરાજ્યા વૃષ્વવંશરાજ...૦૧
 શોભીત સિંહાસન ત્યાં વરિષ્ઠ, હતું હરીના જનને અભીષ્ટ;
 તે માંદિ ગાઢી તક્કિયો ધરાવી, બિરાજ્યા નાથ તહાં જ આવી...૦૨
 ત્યાં કૃષ્ણના સામ્ભિ સભા ભરાણી, બેઠા મુની શાસ્ત્રી તથા પુરાણી;
 વણી તણાં વૃંદ ગૃહસ્થ વૃંદ, બેઠા સહ્ય ત્યાં થઈને સ્વચ્છંદ...૦૩
 કૃપાનિધીયે કરતાળિ પાડી, કહી ભલી વાત ભુજા ઉપાડી;
 સુણો તમે સેવક સૌ અમારા, વાર્તા કહું છું હિતની તમારા...૦૪

અથ શ્રીલક્ષ્મીનારાયણાદિ મહિમાકથન :

આ મંદિરે સ્થાપિત રૂપ જેહ, છે પૂજવા જોગ્ય સમસ્ત તેહ;
 એ તો સહ્ય છે અવતાર મારા, અર્ચ્યા થકી વાંછિત આપનારા...૦૫
 તે માંદિ મૂર્તિ વળિ વાસુદેવ, તથા હરીકૃષ્ણ તણી અભેવ^૧;
 એ બેયમાં ભેદ કશો ન જાણો, પ્રત્યક્ષ મારી મુરતી પ્રમાણો...૦૬
 તેમાં રહી હું સુખ સર્વ દેશ, પૂજા કરે તે પણ માનિ લૈશ;
 એ મૂર્તિ દ્વારે અગણીત કેરું, કલ્યાણ થાશે જગમાં ધણેરું...૦૭
 પ્રત્યક્ષ દેખે મુજને ન જેહ, તે મૂર્તિનું ધ્યાન કરે જ તેહ;
 જો માનસી પૂજન તેનું થાય, પ્રત્યક્ષ પૂજા સમ છે સદાય...૦૮
 આ લક્ષ્મીનારાયણરૂપ જે છે, શ્રી દ્વારિકાધીશ સ્વરૂપ તે છે;
 ઈત્યાદિ મારા અવતાર જાણી, પૂજો ધરો ધ્યાન ઉમંગ આણી...૦૯
 મેં મૂર્તિયો સ્થાપિત જેહ સ્થાને, જે તેહને આદરથી ન માને;
 ન જાણવો આશ્રિત તે અમારો, તે તો મરીને નરકે જનારો...૧૦

આ તીર્થમાં જો મન ભાવ લાવી, કોઈ કરે તીરથ શ્રાદ્ધ આવી;
 તેના બધા પૂર્વજ મોક્ષ પામે, જાત્રા થકી અક્ષય સૂખ જામે...૧૧
 પ્રત્યેક માસે તિથિ પૂર્ણિમાયે, જો આ સ્થળે નિયમથી અવાયે;
 આ દેવનાં દર્શન એહ ટાણે, કર્યા થકી સિદ્ધિ અભીષ્ટ માણે...૧૨
 જો કોઈ શ્રીભાગવતાદિ કેરા, કરાવશે પાઠ અહીં ધણેરા;
 જપાવશે જો મુજ મંત્રજાપ, તો તેહ તેને ફળશે અમાપ...૧૩
 જો દ્વાદશી આદિ તણે દહાડે, સુસંતને કે દ્વિજને જમાડે;
 સુપાત્રને દાન કદાપિ દેશે, તે તો મનોવાંછિત અર્થ લેશે...૧૪
 જ્યાં જ્યાં ફર્યો હું સ્થળ તેહ જાણે, જાત્રા કરે આંહિ વિધિ પ્રમાણે;
 તેનાં બધાં સંચિત પાપ જાય, કાયા ધરી તેહ કૃતાર્થ થાય...૧૫
 એવી રિતે વાત વિશેષ કીધી, સુણી સહૂયે મન ધારિ લીધી;
 પછી પ્રભૂયે ચિત્તમાં વિચારી, બોલાવિયા નૈછેક બ્રહ્મચારી...૧૬
 નારાયણાનંદ પ્રમુખ્ય જાણો, ને માધવાનંદ બિજા પ્રમાણો;
 ત્રિજા તણું તો રણાછોડ નામ, તેને કહે છે તહિં મેઘશ્યામ...૧૭
 હે વર્ણિ છો આપ સુધર્મવાળા, જરૂર જતેંદ્રિય મેં નિહાળ્યા;
 તપસ્વિ છો ને રસને તજો છો, નિષ્કામિ થૈને મુજને ભજો છો...૧૮
 સદૈવ આ મંદિરદેવ સેવા, જરૂર છાજે^૨ શુચિ આપ જેવા;
 માટે રહી આ સ્થળ એહ દેહે, સેવા સજો દેવ તણી સનેહે...૧૯
 ધર્મી ભલા પૂજક હોય જ્યાંય, રહે તહાં દૈવત દેવમાંય;
 અધર્મિના સ્પર્શ થકી જરૂર, દેવો તણું દૈવત જાય દૂર...૨૦
 અધર્મિનો સ્પર્શ અશુદ્ધ લાગે, ચાંડાળથી બ્રાહ્મણ જેમ ભાગે;
 કામી રસાસ્વાદિ હરામિ સેવે, તે મૂર્તિમાં વાસ વસે ન દેવે...૨૧

સૌ આજ તો જોઈ ભલા લહું છું, ભવિષ્ય માટે પણ હું કહું છું;
 રાખો અહીં પૂજક વર્ષિ કેવા, નિઃસ્વાદિ નિર્માનિ અકામિ એવા... ૨૨
 જે દેવ કેરો મહિમા ન જાણો, સેવાનિ શ્રદ્ધા ઉરમાં ન આણો;
 એવાનિ સેવા અમને ન ભાવે, ઉદાસતા અંતર માંહિ આવે... ૨૩
 શ્રીમંત રાજા અતિ અંબરીષ, સ્વહસ્ત સેવા કરતો અધીશ;
 એવી જ શ્રદ્ધા ઉર હોય જેને, સેવા તણો છે અધિકાર તેને... ૨૪
 શાસત્રી વડો કે ગુણવાન કોય, સેવા તણો જે અધિકારિ હોય;
 સ્વહસ્ત સેવા હરિની કરે છે, માહાત્મ્ય મોટું મનમાં ધરે છે... ૨૫
 દેહાભિમાની બદ્ધુ^૧ જેણ થાશે, કરાવશે પૂજન શિષ્ય પાસે;
 પોતે ગુરુ થૈ સુખ સર્વ માણો, પૂજા પ્રભૂની શિર વેઠ^૨ જાણો... ૨૬
 માની થકી પૂજન તો ન થાય, કે થાળ માનીથિ નહીં કરાય;
 સન્માર્જની^૩ માનિ કરે^૪ ન ધારે, તો પાપ તેનાં પ્રભુ શું નિવારે... ૨૭
 સેવા વિષે સ્નેહ ન હોય જેને, સત્સંગિ જાણો નહિ કોઈ તેને;
 એ તો વડો નાસ્તિકનો જ રાજ, વર્ષા થયો તે નિજ પેટ કાજ... ૨૮
 એવાનું જ્યારે અપમાન થાય, તે વૈર લેવા ચિત્તમાં ચહાય;
 તે દેવનો માલ લુંટાવિ દેશો, કાં તો દગો હૈ દિલ શાંતિ લેશો... ૨૯
 તે તો મરીને નરકે જ જાય, કે જીવતો રાક્ષસ રૂપ થાય;
 તે દેવ સાથે બહુ દ્રેષ રાખે, ભલા ગુરુના પણ દોષ ભાખે... ૩૦
 જે ભૂખના દુઃખથિ વર્ષિ થાય, તેણે રસાસ્વાદ નહીં જિતાય;
 પછી પ્રસાદી પણ ખાય ચોરી, એવી કરે મોટિ હરામખોરી... ૩૧
 જે દેવને વસ્તુ ધરી ન હોય, તે બ્રહ્મચારી પણ ખાય તોય;
 ખરેખરો નાસ્તિક તે ગણાય, મુવા પછી મર્કટ તેણ થાય... ૩૨

૧.બ્રહ્મચારી ૨.નડતર; ભાર; ઉપાધિ ૩.સાવરણી ૪.હાથમાં

જેના થકી સ્વારથ સાધિ લેશે, તેને પ્રસાદી પણ ગુપ્ત દેશે;
 તે તો મરીને જનમે બિલાડો, કાં તો પખાલીધર થાય પાડો...૩૩
 જો મંદિરે સ્ત્રી પર દસ્તિ ધારે, તેનું મહાપાપ ધણું વધારે;
 જો કલ્પકોટી નરકે વસાય, તથાપિ તે પાપ નહીં છુટાય...૩૪
 દેવાલયે ઉત્સવ હોય જ્યારે, આવે સ્ત્રિયો દર્શન કાજ ત્યારે;
 જો દસ્તિને વશ્ય નહીં રખાય, તો વર્ણિ ત્યાં તેહ સમે ન જાય...૩૫
 સંકલ્પથી કાંઈ કરાય પાપ, વર્ણી કરે તો ઉપવાસ આપ;
 કરે નહીં તો અધ્ય^૧ વજલેપ, તે થાય તેનો ન ટણે જ ચેપ...૩૬
 સ્ત્રિયાદિનો અંતર ઘાટ હોય, મૂર્તિ તણો સ્પર્શ કરે જ તોય;
 તે વર્ણિ ચાંડાલ થશે મરીને, જૈ કુંભિપાકે પડશે ફરીને...૩૭
 જેને દિલે છે વિષયોનું જાણ, તેનો ધર્યો દેવ જમે ન થાણ;
 ચાંડાળનું ભોજન હોય જેમ, જમે નહીં બ્રાહ્મણ કોઈ તેમ...૩૮
 રજોગુણી પૂજન તો કરાય, પોતે રહે સત્ત્વગુણી સદાય;
 જડત્વ રાખે ભરતાય્ જેવું, જો હોય કલ્યાણ જરૂર લેવું...૩૯
 શુંગાર સારા સુરને ધરાવે, ખામી રહે તો નહિ ખોટ આવે;
 જો બ્રહ્મચર્યર્થત કાંઈ ભૂલે, તો જન્મનાં પુણ્ય તમામ દૂલે^૨...૪૦
 જે દેવ કેરી મરજાદ તોડી, મનુષ્ય કોઈ સહ નેણ જોડી;
 ગમાર જે ગ્રામ્ય કથા કરે છે, તે જન્મ મુંગા જનનો ધરે છે...૪૧
 આ વાત સૌ અંતર ધારિ લેજો, તપાસી સેવા અધિકાર દેજો;
 જો તેહમાં દૂષણ કાંઈ દેખો, કાઢી મુકો શ્વાન સમાન લેખો...૪૨
 રાજી તણા જેહ હજૂરિ દાસ, કેવા ધરે છે ઉરમાં ઉલાસ;
 પ્રભૂનિ સેવા તણિ પ્રાપ્તિ હોય, તે ભાગ્યશાળી નહિ તુલ્ય કોય...૪૩

એવી સુણી શ્રીમુખ કેરિ વાત, નમ્યા પ્રભૂને પદ વર્ણિત્રાત^૧;
 આજ્ઞા કરી તે ધરિ સર્વશીશ, એથી થયા પૂર્ણ પ્રસન્ન ઈશ...૪૪
 તે દ્વાદશીથી દિન ચાર રાય, જમાદિયા બ્રાહ્મણ સંત ત્યાંય;
 ત્યાં દક્ષિણા બ્રાહ્મણને વિશેષ, દીધી દયાળુ હરિ અક્ષરેશ...૪૫
 જ્યાં ધર્મશાળા શુભ સંત કેરી, ત્યાં પંક્તિ થાતી મુનિની ધણેરી;
 સંતો તણી પંગત થાય જ્યારે, પોતે પ્રભૂ પીરસવા પધારે...૪૬
 નાનાવિધિનાં પકવાન્ મિષ્ટ, મહાપ્રભૂજી પિરસે અભીષ્ટ;
 પ્રભૂ તણી તેહ પ્રસાદિ જાણી, બ્રહ્માદિ ઈચ્છે ઉર ભાવ આણી...૪૭
 સાંજે ભલી શ્રેષ્ઠ સભા ભરાય, ત્યાં જ્ઞાનની વાત વિચિત્ર થાય;
 સત્સંગિયો પૂજન કાજ આવે, સુવસ્ત્રને ભૂષણ તે ધરાવે...૪૮
 વડોદરાના જન નારૂપંત, સત્સંગિ સારા બહુ બુદ્ધિમંત;
 તેડાવિ તેણે નિજને ઉતારે, પૂજા કરીને ધરિ ભેટ ભારે...૪૯
 જ્યાં ઉત્તર્યાતા જનસંધ જેહ, તહાં પ્રભૂને પધરાવી તેહ;
 પૂજા કરી ભેટ ધરી અપાર, કૃપાનિધાને કરિ અંગિકાર...૫૦
 સત્સંગિ વૃત્તાલયવાસિ જેહ, ઉત્સાહિ છે અંતર માંહિ તેહ;
 તેણે પ્રભૂને નિજ ધેર ધેર, તેડાવિ પૂજ્યા બહુ રૂઢિ પેર...૫૧
 લીધાં સહૂયે સુખ જેહ રાય, તે સર્વ જ્ઞાને વરણ્યાં ન જાય;
 લે છે સુખો અક્ષરમુક્ત જેવાં, લીધાં જને ભૂતળ માંહિ તેવાં...૫૨
 સભા વિષે ત્યાં વળિ એક ટાણે, બેઠા મહારાજ રિતી પ્રમાણે;
 વડોદરાના જન તેહ ઠામ, આવ્યા મળીને કહું તેહ નામ...૫૩
 છે મુખ્ય તેમાં નર નારૂપંત, ને નાથજી તે પણ બુદ્ધિમંત;
 છે લક્ષ્મીરામજિ લાલ છોટા, તે તો કખ્યા મેં હરિભક્ત મોટા...૫૪

ઈત્યાદિ સૌથે પ્રભુ પાસ આવી, સ્નેહે નમીને વિનતી સુણાવી;
 પ્રભુ અમારા પુર માંહિ પુષ્ટ, વેરાગી જે છે મતવાદિ દુષ્ટ...૫૫
 સત્સંગિથી વાદ વિવાદ માંડે, પાછા પડે તોય ન વાદ છાંડે;
 ભજ્યા વિના પંડિત થૈ રહે છે, સભા ભર્યાનું અમને કહે છે...૫૬
 માટે ભજેલા મુનિરાજ કોય, સભા જિતે એમ સર્મર્થ હોય;
 તે મોકલો આપ વડોદરામાં, સમાસ થારો બહુ આ સમામાં...૫૭
 પછી પ્રભૂયે મુનિ મુક્ત નામ, તેને ભળાવ્યું શુભ એહ કામ;
 કહ્યું તમે મંડળ સાથ લૈને, કરો કથા વાત તહાં જ જૈને...૫૮
 ગયા મુનિ વેણ ચડાવિ માથે, વડોદરાના સત્સંગિ સાથે;
 આવ્યા હતા સંધ અનેક જેહ, વિદાય કીધા હરિયે જ તેહ...૫૯
 વાટે જતાં ઉત્સવ કેરી વાત, કરે વખાણી સત્સંગિપ્રાતાત;
 સૌથી વડો ઉત્સવ તે વિશેષ, વિષ્યાત વાતો થઈ દેશદેશ...૬૦
 શ્રીઅક્ષરાનંદ મુનીદ્ર પાસ, પ્રભૂજિયે વેણ કર્યું પ્રકાશ;
 આ ધામથી ઉત્તર માંહિ જ્યાંય, આંબા ઘણા બેઠક છે તહાંય...૬૧
 છે ધારુ નામે સર જેહ છોટું, ખોદાવીને તે કરજો જ મોટું;
 બોલ્યા મુનીજી નમિ તેહ ટાણો, કરાવશું નાથ કહ્યા પ્રમાણો...૬૨

પુષ્ટિતાગ્રા :

કરિ હરિ વરતાલમાં પ્રતિભા, પરમ કથા જનપાવની વરિષ્ઠા^૧;
 મન ધરિ સુણશે તથા કહેશે, ઈહ^૨ પરલોક સદા સુખી રહેશે...૬૩
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીલક્ષ્મીનારાયણપ્રતિ-
 છાંતે દેવપૂજકધમનિરૂપણનામ ત્રિંશતમો વિશ્રામઃ ॥૩૦॥

પૂર્વછાચો :

કહે અચિંત્યાનંદજી, સુણો ભૂપ અભેસિંહ બાત;
સુરતમાં હરિ સંચર્યા, હવે તેહ સુણાવું વાત...૦૧

ચોપાઈ :

દેવ લક્ષ્મીનારાયણ જ્યારે, સ્થાપ્ય શ્રીવરતાલમાં ત્યારે;
ધજી ચડાવતાં તેહ સ્થાન, સુરતીને દીધું વરદાન...૦૨
અમે આવશું સુરત શેહેર, કરશું તહાં લીલા લહેર;
પાળવા તે પોતાનું વચન, કહે સુરતના હરિજન...૦૩
અહો શ્રીહરિ સૂરત ચાલો, વરદાન દીધું છે તે પાળો;
કહે શ્રીહરિ આવશું અમે, જાઓ આગળથી તહાં તમે...૦૪
કહી એ રિતે કીધા વિદાય, આવિ કાર્તિક વદ દ્વિતિયાય;
ચાટ્યા વરતાલથી વૃષનંદ, લીધાં સંઘાતે સંતનાં વૃંદ...૦૫
સાથે ધર્મ તણો પરિવાર, લીધા કાઠિ સખા અસવાર;
સાથે શાસ્ત્રી લિધા શોભારામ, વટપત્તનમાં જેનું ધામ...૦૬
રૂડા શાસ્ત્રી બિજા રઘુનાથ, લીધા શ્રીજીયે તેઓને સાથ;
નિત્યાનંદ આદિક જે ભાણેલા, લીધા સદ્ગુરુઓ પણ ભેળા...૦૭
બોચાસણમાં રહ્યા જઈ રાત, ત્યાંથી પરવર્ય ઉઠિ પ્રભાત;
ગયા દેવાણ ધર્મદુલારો, કર્યો દરબાર માંહિ ઉતારો...૦૮
રહ્યા ત્યાંથી કારેલિયે રાત, સઘળો સંઘ લૈને સંઘાત;
સરોવર થક્કિ દક્ષિણમાંય, ત્રિભૂવનપતિ ઉત્તર્ય ત્યાંય...૦૯
હરિજન રઘુનાથ પટેલ, તેની પત્નિ નામે બાઈ વેલ;
દીધી સંતોને તેણે રસોઈ, રૂડો અવસર ઉતામ જોઈ...૧૦

અયોધ્યાપ્રસાદે રધુવીરે, કર્યો થાળ તૈયાર તે ધીરે;
 વળી ગોપાળજી મહારાજે, કરી બાટિયો શ્રીહરિ કાજે...૧૧
 જમ્યા જીવન જગત આધાર, જમ્યો ધર્મ તણો પરિવાર;
 નિજ ધેરે તેડી ઘનશ્યામ, પૂજા કીધિ પટેલે તે ઠામ...૧૨
 જ્ઞાનની વાત ત્યાં ઘણિ કરી, બીજે દિવસ ચાલ્યા ત્યાંથિ હરી;
 ગયા ગિરધર ગજેરે ગામ, વિપ્ર કાળુ રહે તેણ ઠામ...૧૩
 વિનતી તેણે રાખવા કરી, પણ ત્યાં તો ટક્યા નહિ હરી;
 આણખી ગામની સિમમાંય, વાંસ નામે તળાવ છે ત્યાંય...૧૪
 સ્નાન આદિ કર્યુ તેણ ઠામ, ગયા ત્યાં થક્કિ આણખી ગામ;
 ત્યાંના હરિજન હરખ્યા અપાર, પૂજયા પ્રેમથિ પ્રાણઆધાર...૧૫
 પણી મા'નુભાવાનંદ પાસ, એમ બોલિયા શ્રીઅવિનાશ;
 પત્ર સૌ સંતને મોકલાવો, શેહેર સૂરતે સૌને તેડાવો...૧૬
 પાંચસે સંત જો ભેળા થાય, ત્યાંના હરિજન બહુ હરખાય;
 ઘણો સામાન કીધો છે ત્યાંય, થોડા સંતે નહીં રાજ થાય...૧૭
 વરતાલ છે સંત પચાસ, મોકલો તહાં માધવદાસ;
 બીજા જ્યાં હોય ત્યાંય સિધાવે, સૌને તેદિને સૂરત આવે...૧૮
 કહું માધવદાસને જ્યારે, ગયા માધવદાસ તે ત્યારે;
 ગયા આમોદ શ્રીમહારાજ, ત્યાં તો આવિ મળ્યો તે સમાજ...૧૯
 વડ હેઠ બિરાજિયા વાલો, ધર્મરક્ષક ધર્મનો લાલો;
 હતા ત્યાં શેઠ હરજીવન, કર્યો તેણે આવી દરશન...૨૦
 વિનતી તેણે રહેવાનિ કરી, ત્યારે બોલ્યા કૃપા કરિ હરી;
 રસોઈ કરાવો તમે ધેર, સંત સૌ જમશે શુભ પેર...૨૧

થૈશું આગળ ચાલતા અમે, ચવેણું આપો સ્વારોને તમે;
 અતિ આગ્રહ શ્રીજીનો જાણી, બરફી મમરા આખ્યા આણી... ૨૨
 હરિભક્ત વળાવિને મળિયા, ચાલ્યા શ્રીહરિ સ્વારને મળિયા;
 બુવા ગામ ભણી જતાં ત્યાંય, આવ્યો વિસામો મારગમાંય... ૨૩
 બરફી જમ્યા ત્યાં બેસી નાથ, પછી સંચર્યા અસવાર સાથ;
 અસવાર તો મારગમાંય, બરફી મમરા ખાતા જાય... ૨૪
 અસવાર થઈ નાગમાલો, એ તો સર્વેથિ આગળ ચાલ્યો;
 જુદા મારગ બે પડ્યા જ્યાંય, ઉભો દીઠો પુરુષ એક ત્યાંય... ૨૫
 બૂવા ગામનો મારગ જાતાં, પૂછ્યો તેહને મમરા ખાતાં;
 બોલ્યા ઉઠાવળા તે અથાગ, ભાઈ મમરાનો કિયો માર્ગ... ૨૬
 દાદો ખાચર બોલ્યા તે વારે, માર્ગ મમરાનો મુખ તારે;
 નથી મારગ તે કાંઈ છાનો, પૂછ્યો મારગ ગામ બૂવાનો... ૨૭
 હસ્યા તે સુણિ સૌ અસવાર, હસ્યા કોટિ જગતકરતાર;
 પછિ મારગ પુછિ સંચરિયા, પ્રભુ ગામ બુવે પરવરિયા... ૨૮
 હતો પીપળો ભાગોળ માંય, બેઠા જૈને મહાપ્રભુ ત્યાંય;
 હરિભક્ત આવ્યા તેહ ઠામ, તેઓમાં કહું મુખ્યનાં નામ... ૨૯
 કાનદાસ ને ગુલાબભાઈ, દાસ ઈશ્વર ને દર્લભાઈ;
 નરસીદાસ ને લાલદાસ, દાજિભાઈ ને ભવાનીદાસ... ૩૦
 દાસ કરશન ને વેરિભાઈ, અજુભાઈ બે આવિયા ધાઈ;
 સામા એહ આદિ સહુ આવ્યા, વાજતે ગાજતે પધરાવ્યા... ૩૧
 કાનદાસ તણી તેલીમાંય, ઉત્તર્યા અક્ષરેશ્વર ત્યાંય;
 હતા સંત તથા બ્રહ્મચારી, મેડા ઉપર કીધિ પથારી... ૩૨
 કાઠીયોને જૈને ઘટે જેવા, આખ્યા સૌને ઉતારા તો એવા;

કાનદાસજિને કહે માવો, ખીચડી રોટલા જ કરાવો...૩૩
 કાનદાસ બોલ્યા રૂદિ પેર, કોઈ આવે છે જન અમ ધેર;
 ત્યારે મિષ્ટાન ભોજન થાય, રોટલા ન કદી પિરસાય...૩૪
 તમે રાજા તણા અધિરાજ, કેમ રોટલા કીજિયે આજ;
 એવી વાત કરે છે જ્યાં કાંઈ, આવ્યા આમોદથી મોટાભાઈ...૩૫
 એ તો આમોદ કેરા અમીન, નામ નરહરદાસ પ્રવીન;
 તેણે જાણ્યું જે શ્રીહરિ આવ્યા, તેથી વસ્ત્ર ભલાં ભલાં લાવ્યા...૩૬
 પ્રેમે પૂજવા શ્રીમહારાજ, લાવ્યા ચાદરો સંતને કાજ;
 રસોઈ દુધપાકની દેવા, લાવ્યા ચારોળી આદિક મેવા...૩૭
 પ્રણય્યા પ્રભુને પગે આવી, પુછ્યું શી છે રસોઈ કરાવી;
 બોલ્યા મધુર વચન એમ માવો, ખીચડી રોટલા જ કરાવો...૩૮
 ત્યારે બોલિયા નરહરદાસ, વસિયે જ્યારે અક્ષરવાસ;
 આપો ખીચડી રોટલા ત્યારે, તે તો નવ પચે પેટ અમારે...૩૯
 પછિ શ્રીહરિએ રજા દીધી, ત્યારે સારિ રસોઈ તે કીધી;
 રસોઈનો તે સામાન કરવા, વળિ દાળ ચોખાદિક છડવા...૪૦
 મળિ બાઈયો મંડિ ઉમંગે, તેનાં નામ કહું આ પ્રસંગે;
 તેજબા તથા જુબા ગણાય, કાનદાસની પત્નીયો થાય...૪૧
 રૂપબા તેનિ પુત્રિનું નામ, જેને વાલા ઘણા ઘનશ્યામ;
 દલુભાઈની માતા અવલ, ભગિનિ તો કેસર નિરમળ...૪૨
 બોન જુબા તો પત્નિ પવિત્ર, પ્રભુપદ જેનો પ્રેમ વિચિત્ર;
 દત્તાબા ને હરીબા તે બેય, લાલભાઈનિ પત્નિયો છેય...૪૩
 મોટા ગુલાબભાઈનિ માતા, સખબા સહુને સુખદાતા;
 કંકુબા અને સાકરબાઈ, તે તો પત્નિયો બેય ગણાઈ...૪૪

દલબા ને જિબા નામે જેણ, મહા પાવન પુત્રિયો તેણ;
 કર્યો સામાન સૌયે તૈયાર, જાણિ જગના જિવન જમનાર...૪૫
 મેઢિ ગુલાબભાઈની જ્યાંય, જગ્યા સાફ કરાવિને ત્યાંય;
 કર્યો ગોપાળજ મહારાજે, થાળ શ્રીહરિકૃષ્ણને કાજે...૪૬
 ભાળિ ભાવ જમ્યા ભગવાન, ધર્મવંશિ જમ્યા ધર્મવાન;
 જમ્યા સંત રસોઈ કરીને, જમ્યા પાર્ષદ પ્રેમ ધરીને...૪૭
 મેઢિ ગુલાબભાઈની જ્યાંય, પોઢ્યા હિંડોળે શ્રીહરિ ત્યાંય;
 ત્રીજે પોર ઉઠ્યા ગિરધારી, સજુ તેલા આગળ સભા સારી...૪૮
 પૂજા ત્યાં કરિ નરહરદાસે, ભેટ સારિ ધરી પ્રભુ પાસે;
 વસ્ત્ર ભૂષણ અર્ઘ્ય તથાપી, સંતને વળિ ચાદરો આપી...૪૯
 પછી સત્સંગિયે ઘેર ઘેર, કરિ પધરામણી સુદિ પેર;
 બીજે દિવસ સવારના નાથ, ગયા નાવા સહુ સંત સાથ...૫૦
 કૂવો દીઠો તળાવમાં ત્યાંય, નાયા બેસી હરી થાળામાંય;
 દુલેશ્વર શિવનાં દરશન, કરવા ગયા જગજીવન...૫૧
 પીપળે ચોતરો દીઠો ત્યાંય, બેઠા શ્રીજિ સજુને સભાય;
 મતવાદિ બેઠા ઘણા આવી, ત્યારે શાસ્ત્રની ચર્ચા ચલાવી...૫૨
 જંબુસર અને આમોદ કેરા, બેઠા વૈષ્ણવ આવિ ઘણેરા;
 વાદ કરવા આવ્યા હરિ સાથે, સૌના સંશય ટાળિયા નાથે...૫૩
 આચ્યા ઉત્તર વિવિધ પ્રકાર, સૌને જીતિ કર્યો જેજેકાર;
 પ્રભુ આવિયા ત્યાંથિ ઉતારે, ચાલ્યા તૈયાર થૈ પછ્યિ જ્યારે...૫૪
 આજ મંદિર છે જેણ ઠામ, આવ્યા તે સ્થળ શ્રીધનશ્યામ;
 હૈયામાં હરિ હરભિત હોઈ, ઘોડી ઉભિ રાખી જગ્યા જોઈ...૫૫
 કાનદાસને કહે ગિરધારી, જગ્યા મંદિર જોગ્ય છે સારી;

માટે આ સ્થળ મંદિર કરજો, મારી આજ્ઞા સુણી અનુસરજો...૫૬
 કાનદાસ બોલ્યા પ્રભુ પાસે, હશે આપ ઈચ્છા એમ થાશે;
 ત્યાંથી ચાલ્યા પછી ભગવાન, ગયા કેલોંદ કરુણાનિધાન...૫૭
 તહાં ભાતું જમ્યા ભલિ રીતે, ગયા ત્યાંથી ભરુચ્યમાં પ્રીતે;
 દીઠો પીપળો નર્મદા તીર, બેઠા ચોતરે શ્યામશરીર...૫૮
 તહાં હરિજન દર્શને આવ્યા, બેટ વિવિધ પ્રકારને લાવ્યા;
 પછી ત્યાંથી ચાલ્યા જગતાત, અંકલેશ્વર જે રહ્યા રાત...૫૯
 વાય આગળ કીધો ઉતારો, ચાલ્યા વહાણમાં^૧ ધર્મહુલારો;
 ગયા ચોકિયે સુંદર શ્યામ, ગયા ત્યાં થકી કોશાડ ગામ...૬૦
 કૃષ્ણ ત્યાંથી કાપોદરે આરે, તાપિ ઉતરિને ગયા પારે;
 વદી સપ્તમી ને શનિવાર, જ્યારે દિવસ ચડ્યો ઘડિ ચાર...૬૧
 કાજુ કાર્તિક માસ તે જાણો, સાલ એકાશભી તે પ્રમાણો;
 સૌયે તાપિ વિષે કર્યું સ્નાન, કરી નિત્ય કિયા ભગવાન...૬૨

પુષ્ટિતાગ્રા :

સરિત સમિપ જોઈ શ્રેષ્ઠ સારો, રૂસતમ બાગ વિષે કર્યો ઉતારો;
 અવનિ ઉપર ધન્ય એહ બાગ, પ્રભુપદ અંકિત ભૂમિ જેહ ભાગ...૬૩
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિતાપીનદીતટે
 અસ્તમબાગે નિવાસનામૈકન્તિંશો વિશ્રાંમ: ॥૩૧॥

પૂર્વધાર્યો :

શ્રીહરિ રૂસતમ બાગમાં, જઈ ઉત્તર્ય ઉત્તમ પેર;
 ત્યાં થકી દક્ષિણ દિશ વિષે, રહ્યું બે ગાઉ સૂરત શેહેર...૦૧

ચોપાઈ :

થયું સૂરત શેહેરમાં જાણ, આવ્યા શ્રીહરિ પ્રગટ પ્રમાણ;
 દરશન કરવા નરનારી, થયાં હરિજન આતુર ભારી...૦૨
 હરગોવિંદ નામે પટેલ, અતિશે જ ઉમંગ ભરેલ;
 જગજીવન જે મહેતાજી, સુણી તેહ થયા રાજ રાજ...૦૩
 ભક્ત ગોવિંદ વાળંદ જેહ, ત્રણો જણ આવ્યા બાગમાં તેહ;
 પ્રભુને કર્યા દંડ પ્રણામ, પુછ્યું ક્યારે પધારશો શ્યામ...૦૪
 સુણી બોલિયા શ્રીભગવંત, ઘણા પાછળ રહિ ગયા સંત;
 આવતી કાલે આવશે જ્યારે, અમે શેહેરમાં આવશું ત્યારે...૦૫
 પછી તે ત્રણ શહેરમાં ગયા, સમાચાર તે સર્વને કહ્યા;
 ત્યારે સૌ સત્સંગીયો મળી, ચાલ્યા દરશન કરવાને વળી...૦૬
 લીધો સીધાનો સામાન સાથે, લીધા હાર તોરાદિક હાથે;
 મુખ્ય શેઠ તો લક્ષ્મીચંદ, ભલા સત્સંગી ભક્ત ગોવિંદ...૦૭
 મારફતિયા રૂડા દ્યારામ, એહ આદિક ચાલ્યા તમામ;
 પ્રભૂને કર્યા આવિ પ્રણામ, સ્નેહે પૂજિયા શ્રીધનશ્યામ...૦૮
 અન્યોઅન્ય પુછ્યા સમાચાર, સૌને આનંદ ઉપજ્યો અપાર;
 સીધું આપિયું તે લીધું જોઈ, કીધી સર્વને કાજે રસોઈ...૦૯
 આવ્યાં ત્યાં મહાલક્ષ્મીબાઈ, લાવ્યાં કૃષ્ણને કાજે મીઠાઈ;
 ભાવે ભૂધરને ભેટ કીધી, કૃપાનાથે કૃપા કરી લીધી...૧૦
 આવ્યા માણેકચંદ સુજાણ, તે તો લાવિયા ઘાસ જોગાણ^૧;
 થઈ ત્યાં તો રસોઈ તૈયાર, જમ્યા શ્રીજી ને સંત તે વાર...૧૧
 હતો બંગલો તાપિને તીર, થાળ ત્યાં જમ્યા શ્યામશરીર;

પોઢિયા ત્યાં જ કૃપાના નિધાન, થોડી વારે જાગ્યા ભગવાન...૧૨
 અરદેશરજી તણો પત્ર, આવ્યો એ અવસર માંહિ તત્ર;
 પ્રભુ કાલે થશે રવિવાર, કચેરી ન કરે સરકાર...૧૩
 તેથિ સર્વે જનો સરકારી, સામા આવશું લૈને સવારી;
 આપશું ઉતારો શેહેરમાંય, લાલકરશનની વાડિ માંય...૧૪
 પછિ ઉત્તર એનો લાખાવ્યો, તમે ઠીક વિચાર ઠરાવ્યો;
 દાળિયા હરિજન દ્યારામ, નવો મેનો^૧ લાવ્યા તેહ ઠામ...૧૫
 ભગવાનને ભેટ તે દીધો, કૃપાનાથે અંગિકાર કીધો;
 તેમાં બેસિને સૌ જન સાથ, નિલકંઠે ગયા મુનિનાથ...૧૬
 મહાદેવનાં દર્શન કરી, તહાં વાતો કરી સભા ભરી;
 પછિ પોઢિયા જૈને ઉતારે, શ્રીજ તાપીમાં નાયા સવારે...૧૭
 જળકીડા કરી સખા સંગે, પછિ વસ્ત્ર રૂડાં ધર્યો અંગે;
 એવે અવસરે થૈ એક વાત, ત્યાંના તીર્થદિવો સાક્ષાત...૧૮
 પ્રભુનું ચરણોદક પીધું, પછિ સ્તવન તાપી તણું કીધું;
 નાયા પુરુષોત્તમ મહારાજ, તાપી થૈ તું કૃતારથ આજ...૧૯

શાલિની :

કોધી કામી કોઈ વામી હરામી, વેશ્યાગામી કે સદાચારખામી;
 તુંમાં નાયી જય છે પાપ આપી, થૈ નિષ્યાપી આજ તાપી પ્રતાપી...૨૦
 તીર્થો જેના પાવનો સ્પર્શ ઈચ્છે, કીર્તી જેની પાર્વતીનાથ પ્રીછે;
 તેણે તારાં નાંભિયાં પાપ કાપી, થૈ નિષ્યાપી આજ તાપી પ્રતાપી...૨૧
 જેને જોવા જોગિયો મંત્ર જાપે, જેને જોવા તાપ પંચાંગિન તાપે;
 તેણે તારે શીશ સદ્ગુણી થાપી, થૈ નિષ્યાપી આજ તાપી પ્રતાપી...૨૨

કૃષ્ણો તારા નીરમાં સ્નાન કીધું, ઘારી જાણી પ્રીતથી પાણી પીધું;
રે'શે તારી વિશ્વમાં કીર્તિ વ્યાપી, થૈ નિષ્ણાપી આજ તાપી પ્રતાપી....૨૩

ચોપાઈ :

તીર્થદેવ કહે સુષ તાપી, અહીં સ્નાન જે કરશે કદાપી;
તેનાં પાપ સકળ બળી જાશે, દાનનું ફળ શત ગણું થાશે....૨૪

તીર્થદેવે સ્તુતિ એમ કરી, સૂર્યસુતાયે^૧ શ્રવણે ધરી;
પછી શ્રીજિ તહાંથિ સિધાવ્યા, સાથે સંત હરીજન આવ્યા....૨૫

મહાદેવ અશ્વનીકુમાર, તેનાં દર્શન કીધાં તે વાર;
ગુપ્તેશ્વર અને રામનાથ, સોમનાથ ગયા સહુ સાથ....૨૬

એમ દેવનાં દર્શન કરી, આવ્યા રૂસ્તમ બાગમાં હરી;
સંતો રસ્તે રહ્યા હતા જેહ, આવ્યા એ સમે સૌ તહાં એહ....૨૭

દક્ષણી એક તો હરિભાઈ, બીજા તો ઈસુજી આવ્યા ધાઈ;
તેણે સંતોને દીધી રસોઈ, બોટ્યા જીવન તે સમે જોઈ....૨૮

અહો સંતો સુણો એહ વાર, સઘ કરજો રસોઈ તૈયાર;
જાવું છે આજ સૂરતમાંય, માટે જમતાં વિલંબ ન થાય....૨૯

સુણી સંતે તે સામાન લીધો, પછી પાકનો આદર કીધો;
નિષ્કળાનંદે બાગ મોજાર, કર્યો હિંદેળો સરસ તૈયાર....૩૦

હતી આંબલી એક વિશાળે, બાંધ્યો હિંદેળો તેહની ડાળે;
તહાં શ્રીજને સંતે જુલાવ્યા, સર્વ હરિજન દર્શને આવ્યા....૩૧

થયો તે સમે થાળ તૈયાર, જમ્યા જૈને જગત કરતાર;
સંતને રૂદિ રીતે જમાડ્યા, શ્યામે સૌને સંતોષ પમાડ્યા....૩૨

પછી બેઠા સભા સજી સારી, કહ્યાં શિક્ષાનાં વચન ઉચ્ચારી;

૧. સૂર્યપૂત્રી તાપી નદી

સુષો સૂરતના હરિજન, સંપ રાખજો સૌ અન્યોઅન્ય...૩૩
 કોઈને ધેર મેમાન જાય, તેના ધરમાં જો સંપ દેખાય;
 ત્યારે મેમાન પામે ઉલ્લાસ, વસે વધતા દિવસ તહાં વાસ...૩૪
 દેખે ધરમાં કુસંપ તે જ્યારે, ચાલિ નીસરે મેમાન ત્યારે;
 તેમ સંપ જો રાખશો તમે, રહેશું વધતા દિન અમે...૩૫
 હરિભક્તને જાણવા કેવા, ધ્રુવ પ્રહ્રાદ અમરિષ જેવા;
 મહિમા એવો જ્યારે જણાય, માંહો માંહિ કુસંપ ન થાય...૩૬
 મહિમા સમજે નહિ જ્યારે, ઈરખા આવે અંતરે ત્યારે;
 મહિમા સમજ્યા વિના ભાઈ, થાય વિક્ષેપ સત્સંગિ માઈ...૩૭

ઉપજાતિ : હરિભક્તોમાં સંપ રાખવા વિષે :

ન સંપ રાખે સત્તસંગિ થૈને, શું જ્ઞાન પામ્યા સત્તસંગ લૈને;
 તીર્થે જઈ પાપ તજ્યું ન જ્યારે, શી તીર્થજાત્રા કરિ તેહ ત્યારે...૩૮
 સંતાન જો સંપિ વસે સદાય, માતાપિતા તે થકિ રાજિ થાય;
 કુસંપિ જો તેહ કરે કલેશ, માતાપિતા રાજિ રહે ન લેશ...૩૯
 સત્તસંગિમાં સંપ દિસે સદાય, તો દેખિને ઈશ્વર રાજિ થાય;
 કદાપિ જો તેહ કુસંપ દેખે, તો ભક્ત સારા પ્રભુજી ન લેખે...૪૦
 સત્તસંગિનો જો મહિમા મનાય, કદાપિ તો કેમ કુસંપ થાય;
 જો મેઘ મોટાં ધર પાડિ નાખે, તથાપિ ઈચ્છા ધન કેરિ રાખે...૪૧
 સંસારમાં જે સમજૂ ગણાય, વેઠે ધસારો પણ સંપ ચા'ય;
 તો જ્ઞાન પામી નહિ સંપ રાખે, તેને કહો કોણ સુભક્ત ભાખે...૪૨
 પ્રીતિ તજે તુચ્છ પદાર્થ માટે, કે સંપ છોડે અભિમાન સાટે;
 તો જાણવો તે જન બુદ્ધિહીન, વેઠે પણી કષ્ટ મહા કઠીન...૪૩

સત્સંગમાં સંપ ધણો જણાશે, સત્સંગની વૃદ્ધિ વિશેષ થાશે;
 સત્સંગથી સંપ જશે જ જ્યારે, દશા જણાશે પડતી જ ત્યારે...૪૪
 માટે કરો જો મુજને પ્રસન્ન, કુસંપ ક્યારે ધરશો ન મન;
 જો કોઈ જાણો મહિમા અમારો, તો ભક્ત મારા પર પ્રેમ ધારો...૪૫

ચોપાઈ :

બોલ્યા હરિજન સૌ જોડિ હાથ, સંપિ ચાલશું હે દિનાનાથ;
 કહિ કોઈનો આવ્યો અભાવ, ક્ષમા કરજો તે નટવર નાવ...૪૬
 પછિ અકેકે પાસે બોલાવી, પ્રભુજ્યે પ્રતિજ્ઞા અપાવી;
 બોલ્યા સૌ પ્રણમી પ્રભુ પાય, સંપી ચાલશું નાથ સદાય...૪૭
 મુક્તાનંદ પ્રત્યે કહે માવો, બંદોબસ્ત કરો તમે આવો;
 કોઈ સંતના મંડળ માંઈ, વસ્તુ કોઈને જોઈયે કાંઈ...૪૮
 કહે તે નિજ સદ્ગુરુ આગે, સત્સંગિ પાસે નવ માગે;
 તમે સંત મળિને સમસ્ત, સારો એવો કરો બંદોબસ્ત...૪૯
 મુક્તાનંદજી આસને ગયા, સંત સર્વ ત્યાં એકઠા થયા;
 કહે મુક્તમુની સુણો સંત, તમે છો સર્વ વૈરાગ્યવંત...૫૦
 ચક્ર^૨ કાતર દોરા કે સોય, વસ્તુ કોઈને જોઈતી હોય;
 નહિ માંગવિ સત્સંગિ પાસે, એવી આજ્ઞા કરી અવિનાશે...૫૧
 હોય મંડળમાં ગુરુ જેણ, તેનિ પાસે જ માગવિ તેણ;
 ગુરુઓને જો જોગ્ય જણાશે, માગશો સ્વામી આનંદ પાસે...૫૨
 સત્સંગિમાં મુખ્ય જે હશે, સ્વામી આનંદ તેને કહેશે;
 વસ્તુ આપશે તેણ મંગાવી, ગમે છે હરિને રિત આવી...૫૩
 પણ જેનિ તેની પાસે માગે, માગનારનું માન તે ભાગે;

વળી સંત તે લોભિ જણાય, આપનારને સંશય થાય...૫૪
 એવી રીતે કરી બંદોબસ્ત, શ્રીજીને કહ્યે વાત સમસ્ત;
 સુણી રાજી થયા મહારાજ, જાણ્યું શુદ્ધ છે સંત સમાજ...૫૫
 ત્રીજો પો'ર થયો પછિ જયારે, આવિ અસ્વારિ સન્મુખ ત્યારે;
 અરદેશરજી કોટવાળ, જેનિ કીર્તિ વિશેષ વિશાળ...૫૬
 જેને માન આપે સરકાર, વળી આખ્યો ઉંચો અધિકાર;
 કર્યું સરકારનું સારું કામ, જેથિ તેને મળ્યાં ચાર ગામ...૫૭
 અંગરેજ ભણેલ તે પૂરો, નહીં ફારણિ માંહિ અધૂરો;
 મોટા મોટા ગવર્નર જેવા, ઈલકાબ્ધ^૧ આપે ભલા એવા...૫૮
 જેને ખાનબહાદુર^૨ કહે, રાજી કંપનિ સરકાર રહે;
 કારભારિ થયા અને થાશે, એના જેવો તો એ જ ગણાશે...૫૯
 જેનિ બુદ્ધિનો પરમ પ્રકાશ, તે છે શ્રીજીનો દાસાનુદાસ;
 સાથે મંડળ લૈ સરકારી, આવ્યા તેણ સજી શુભ સ્વારી...૬૦
 કોઈ દફ્તરદાર^૩ ગણાય, શિરસ્તેદાર^૪ કોઈ લખાય;
 મુનસફ^૫ અને સદર^૬ અમીન^૭, કોઈ વકિલ વિશેષ પ્રવીણ...૬૧
 રસાલાના આવ્યા અસવાર, જમાદાર^૮ કોઈ સુબેદાર^૯;
 ગારદી^{૧૦} તણિ પલટણ આવી, મોટાં વાજીં વિલાયતિ લાવી...૬૨
 અરદેશરના સગા ભાઈ, પીરલશા આવિયા હરખાઈ;
 બિજી પારશિયો નામદાર, આવ્યા હિંદુ મોટા સાહુકાર...૬૩
 આવ્યો નવાબ સાહેબ કેરો, રસાલો તે તો શોભે ઘણોરો;
 વાજે નોબત ફરકે નિશાન, શોભે સરદાર મુસલમાન...૬૪

૧.મુસલમાન અને પારસીને અપાતો ભિતાબ=પદવી ૨.ઉપનામ; માન ભરેલી પદવી ઉ.કચેરીના ઉપરી અમલદાર ૪.અમલદાર નીચે કામ કરનાર ૫.ન્યાયાધીશ ૬.પ્રમુખ ૭.એક પ્રકારના અમલદાર ૮.સિપાઈ ઓની નાની ટૂકડીનો ઉપરી ૯.પ્રાંતનો વડો ૧૦.તોપખાનાનો ઉપરી

જોવા આનંદ કેરા કલ્લોલ, આખું શેહેર ચક્કાં ચકડોળ;
 ટોળોળાં મળી જન જાય, જતાં મારગમાં નાહિ માય...૬૫
 સ્વારિ રૂસ્તમબાગમાં આવી, નમ્યા સૌ પ્રભુને ભાવ લાવી;
 વિનતી અરદેશરે કરી, પધારો પુરમાં તમે હરી...૬૬
 મોટા સંત બોલ્યા મુનિબાવો, દ્યાસિંહુ દ્યા દિલ લાવો;
 પ્રભુજી પુર માંહિ પધારો, સર્વ જનના મનોરથ સારો...૬૭

પુષ્પિતાગ્રા :

વિનતિ સુણિ દ્યાળુ કૃષ્ણદેવ, તતપર આપ થયા જ તર્તખેવ;
 સુરત નગરવાસિ લોક જેહ, દરશન પામિ થશે કૃતાર્થ તેહ...૬૮
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે સુર્યપુરાત્સ્રીહરિ-
 સન્મુખઅસ્ત્વારીઆગમનનામ દ્વાત્રિંશતમો વિશ્રામઃ ॥૩૨॥

પૂર્વધાર્યો :

શ્રીહરિ સૂરતમાં જવા, થયા માણકિયે અસવાર;
 હરિજન હરખ્યા નિરખિને, સહુ ઉચ્ચરે જ્યજ્યકાર...૦૧

ચોપાઈ :

હતા સદ્ગુરુ સંત જે ત્યાંય, બેઠા મેના ને પાલભિમાંય;
 બેય ભાઈ તણા પુત્ર હતા, તાવદાનોમાં તેહ શોભતા...૦૨
 રથ માંહિ બેઠા કોઈ સંત, પગપાળા તો ચાલે અનંત;
 ચાલ્યા સૌથિ આગળ વાજાંવાળા, પછિ પલટણના સહુ પાળા...૦૩
 રસાલાના પછી અસવાર, પછિ શોભે ઘણા સરદાર;
 પછિ હરિજન કીર્તન ગાવે, ઘણા તાલ મૃદુંગ બજાવે...૦૪

પદ્ધી સંતનાં મંડળ ચાલે, માળા હાથમાં કોઈ તો જાલે;
 ગાય જીલણિયાં કીરતન, તેથી ગાજિ રહ્યું છે ભુવન...૦૫
 પછિ ધર્મ તણો પરિવાર, પછિ પાળા ધરી હથિયાર;
 છડિદાર ઉંચે સ્વર બોલે, સુણતાં જનનાં શિર ડોલે...૦૬
 શોભે ઘોડિ ઉપર ગિરધારી, કરે ચમર ત્યાં બે બ્રહ્મચારી;
 મેઘાંબર છત્ર છે શીશ, દિવ્યમૂર્તિ દિસે જગદીશ...૦૭
 આવિ ભાગોળ સૂરત તણી, કહે જેને કતારનિ^૧ ભણી;
 પેઠિ ત્યાં થઈને અસવારી, રાજમારગમાં તે પધારી...૦૮
 ઘણાં માણસ દર્શને મખ્યાં, ઠામઠામ તે તો ટોળે વખ્યાં;
 સાત માળનિ મેડિયો શોભે, જોતાં દેવ તણાં દિલ લોભે...૦૯
 શોભે સરસ અગાશિ અટારી, કરે દર્શન ત્યાં ચઢિ નારી;
 કોઈ દર્શન પ્રેમે કરે છે, કોઈ માવનાં મીઠાં લે છે...૧૦
 ઉભા થૈ સહુ હુકાનદાર, કરે નાથજિને નમસ્કાર;
 કોઈ હેતથિ હાર ચડાવે, કોઈ પાગમાં તોરા ધરાવે...૧૧
 બહુ મારગે પુષ્પ વેરાય, જાણે પુષ્પોનો વરસાદ થાય;
 મુખ્ય મારગે એ રિતે થૈને, ઘણા લોકને દર્શન દૈને...૧૨
 વાડિ લાલકર્શન તણિ સારી, આવિ ત્યાં હરિની અસવારી;
 કર્યો ત્યાં શ્રીહરિએ ઉતારો, જોતાં સર્વને લાગ્યો તે સારો...૧૩
 તહાં સારાં બિધાનાં કરેલ, ગાલિયા ગાદિ તકિયા ધરેલ;
 બિરાજ્યા તહાં શ્રી ભગવંત, બેઠા સતસંગિ ને બેઠા સંત...૧૪
 સૌના નેણમાં નેહ ન માય, ઉર આનંદ તો ઉભરાય;
 અરદેસર કહે શિર નામી, આપ આવ્યા ભલે બહુનામી...૧૫

૧. સૂરત પાસે આવેલ કતારગામની

ધણા દિવસનિ આશા અમારી, આજ સુફળ થઈ ગિરધારી;
 અમ બોલે થઈને અધીર, ખરે નેહનાં નેણથિ નીર... ૧૬
 તેનો પ્રેમ જોઈ એહ ઠામે, મોટા મુનિવર અચરજ પામે;
 પ્રેમ એવો તો અદ્ભૂત લાગે, રમા રાધા એવો પ્રેમ માગે... ૧૭
 પ્રભુને પ્રણમી રહિ પેર, સરદાર ગયા સહ્ય ઘેર;
 રાત્રીયે હરિજન સહુ આવી, દિન પ્રત્યે રસોઈ લખાવી... ૧૮
 ત્યારે શ્રીજિએ સંતને કહ્યું, આંહિના જન પ્રેમિ છે બહુ;
 નિજ શક્તિ વિચારે ન કોઈ, ધણું ખર્ચિને દેશે રસોઈ... ૧૯
 તેની શક્તિ તપાસીને લેજો, જાણું લાવે તેને પાછું દેજો;
 બિજો રાખજો એહ વિચાર, રહેશું દિન આઈ આ ઠાર... ૨૦
 આપે જાણા મળી દિન એકે, એવો કરજો ઠરાવ વિવેકે;
 પછી શ્રીજિની આજ્ઞા પ્રમાણે, આનંદાનંદ કીધું એ ટાણે... ૨૧
 રાત વીતિ ને પ્રગટ્યું પ્રભાત, તિથિ તો થઈ નવમિ વિષ્યાત;
 ભાણાભાઈ સુભક્ત સુતાર, કરિ લાવ્યા હિંડોળો તૈયાર... ૨૨
 સામા બંગલામાં ઉભો કર્યો, પ્રભુને જુલવા જોગ ઠર્યો;
 હરિને તહાં હેતે જુલાવ્યા, સર્વ સત્સંગિ દર્શને આવ્યા... ૨૩
 બહુ તાલ મૃદુંગ બજાવે, પુરના જન દર્શને આવે;
 તેજોમય મુરતી ભલિ ભાસે, જોતાં જનમન જ્ઞાન પ્રકાશે... ૨૪
 થઈ ત્યાં તો રસોઈ તૈયાર, જમ્યા કોટિ ભુવન કરતાર;
 જમ્યા સંત ને પાર્વદ સહુ, જમ્યા શ્રીહરિના સખા બહુ... ૨૫
 સાંજે સાંજે સભા તો ભરાય, પ્રશ્ન ઉત્તર બહુવિધિ થાય;
 થઈ દશમી ને મંગળવાર, આવ્યા ગાંધર્વ ત્યાં રહેનાર... ૨૬
 બહુ સારિ રિટે કર્યું ગાન, સુણિ રાજિ થયા ભગવાન;

તેને સીધાં ને દક્ષિણા આપી, જાણ્યા શ્રીજિને પરમ પ્રતાપી... ૨૭
 શહેર પાસે કતાર છે ગામ, તહાં વિપ્ર વલભભાઈ નામ;
 તેણે ત્યાં પધરામણિ કરી, હેત દેખિને જૈ આવ્યા હરિ... ૨૮
 પછી એકાદશી આવિ જ્યારે, સભા શાસ્ત્રીયોની કરિ ત્યારે;
 શાસ્ત્રી જે ભટ આણંદ નામ, એહ આદિક આવ્યા તમામ... ૨૯
 સામા શ્રીજિના શાસ્ત્રીયો જેણ, બેઠા જે જે કણું હવે તેણ;
 આતમાનંદ ભગવદાનંદ, કપિલે શરાનંદ સ્વદંદ... ૩૦
 જોગાનંદ શિવાનંદ સાથ, શોભારામ તથા રઘુનાથ;
 કોઈ તો શબ્દશાસ્ત્ર ભણેલા, કોઈ તો ન્યાયશાસ્ત્રી બનેલા... ૩૧
 કોઈ વિપ્ર વેદાંતના વાદી, પૂરાં કોઈ જાણે પુરાણાદી;
 પ્રશ્ન વિવિધ પ્રકારના પૂછે, અન્યોઅન્યને જીતવા ઈચ્છે... ૩૨
 તેમાં મોટો વાંધો પડે જ્યારે, હરે શ્રીહરિ સંશય ત્યારે;
 પૂછે કોઈ પ્રભુજિને એમ, થયા છો પરમેશ્વર કેમ ?... ૩૩
 એનો ઉત્તર શ્રીહરિ આપે, સૌના મન તણો સંશય કાપે;
 એમ ચરચા ચાલી ઘણિવાર, કર્યો શ્રીજિયે જ્યજ્યકાર... ૩૪
 પછિ દક્ષિણા વિપ્રોને આપી, સર્વ સંભારે છે તે અદ્યાપી;
 દ્વાદશી દિન પારણા કરી, જ્યારે બેઠા હરિ સભા ભરી... ૩૫
 એવા માંછિ વિશેષ વાકેબ^૧, વિવેકી જે નવાબ સાહેબ;
 નામ તો અફ્જુલદિન ખાન, આતમારામ તેના દિવાન... ૩૬
 તેનિ આગળ વાત ઉચ્ચારી, તમે જાઓ સજીને સવારી;
 જેનું સ્વામિનારાયણ નામ, જૈને તેને કરીને પ્રણામ... ૩૭
 અમારી વતિ વિનતી સુણાવો, એહ વાડિ વિષે તેદિ લાવો;

૧.વાકેફ; જાણકાર

એવી આજ્ઞા સુણી શિર ધારી, સજિ સારિ દિવાને સવારી...૩૮
 સજિ પાયગા ડંકો નિશાન, સજ્યા હાથિ મેના તાવદાન^૧;
 પરમેશ્વરનિ પાસે આવી, વિનતી કર જોડિ સુષાવી...૩૯
 જે છે સૂરત કેરા નવાબ, જેને છે ઉમદા ઈલકાબ;
 ઈચ્છે આપનાં દર્શન આજ, માટે વિચરો તહાં મહારાજ...૪૦
 વિનતી સુણી વિશ્વાધાર, થયા માણકિયે અસવાર;
 આજ્ઞા બે ભાતપુત્રને થઈ, બેસો હાથિ ઉપર તમે જઈ...૪૧
 હતા સદ્ગુરુ જેહ પધાર્યા, મેના પાલખિ માંહિ બેસાર્યા;
 દાદા ખાચર આદિ ઉમંગે, થયા અસ્વાર શ્રીહરિ સંગે...૪૨
 સંત હરિજન કીર્તન ગાય, તેનિ શોભા વરણવી ન જાય;
 રૂડિ વાડિ નવાબનિ જ્યાંય, પધાર્યા પરમેશ્વર ત્યાંય...૪૩
 મહારાજ તણો કર જાલી, સાથે નવાબ મયાદિ ચાલી;
 નિજ દિવાનખાનામાં લાવ્યા, હેમ ખુરશિ ઉપર પધરાવ્યા...૪૪
 પૂજા કરવાને ચોખે સામાને, દિનબંધુને પૂજ્યા દિવાને;
 નવાબે પુષ્પતોરા ને હાર, ધરાવ્યા ધરિ પૂરણ ખાર...૪૫
 મેવા મીઠાઈના થાળ ભરી, ભેટ શ્રીહરિ આગળ ધરી;
 માંગ્યુ વરદાન એવું સુજાણ, પ્રભુ કરજો અમારું કલ્યાણ...૪૬
 વાલો વરદાન દેને સિધાવ્યા, વળાવાને નવાબ તે આવ્યા;
 તેને ચાલતા આવતા ભાણ્યા, વાડી બહાર જઈ પાછા વાળ્યા...૪૭
 પીરશાયે ત્યાં વિનતિ ઉચારી, કરો પાવન વાડિ અમારી;
 પછી વિચર્યા મહાપ્રભુ ત્યાંય, બેઠા ખુરશીયે બંગલામાંય...૪૮
 બેય ભાઈયો અધિક હુલાસે, પ્રણમીને બેઠા પ્રભુ પાસે;

મહેતાજિ તેના અંબારામ, તેણે પૂજ્યા પ્રભુ તેણ ઠામ...૪૬
 અરદેશર ને પિરુશાયે, સુતિ કીધિ ઘણી ઘણિ ત્યાંયે;
 અતિ રાજિ થયા ભગવાન, ત્યારે માગિ લિધાં વરદાન...૫૦
 દાદા ખાયરને ગતિ જેવી, અમને પણ આપજો એવી;
 ભાજ્યો શ્રીહરિએ પ્રેમ ભારે, તથાઅસ્તુ કહું તેણ વારે...૫૧
 પછિ અસવાર થૈ હરિ ત્યાંય, ઘોડિ ફેરવિ તે બાગમાંય;
 શેઠ બેય પ્રત્યે બોલ્યા હરિ, છબિ આ ઉર રાખજો ધરી...૫૨
 આરતી ધૂન્ય પણ કરિ ત્યાંય, થયા તે પછિ નાથ વિદાય;
 પ્રગટાવિ ઘણીક મશાલો, આવ્યા ઉતારે ધર્મનો લાલો...૫૩
 દ્વાદશી તો એવી રિતે ગઈ, બિજે દિવસ ત્રયોદશિ થઈ;
 હવે તે દિન કેરું ચરિત્ર, તમને હું સુણાવિશ મિત્ર...૫૪

પુણ્યિતાગ્રા :

સુરત શહેરમાં વિરાજિ શ્યામ, કૃત અતિ ચારુ ચરિત્ર પૂર્જકામ;
 કરિ કરિ વિસતાર જો કહીજે, કહિ નહિ પાર કથા તણો લહીજે...૫૫
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિસ્થૂર્યપુર-
 વિચરણનામ ત્રયસ્ત્રિંશતામો વિશ્રાંમ: ॥૩૩॥

પૂર્વછાયો :

તેરશ દિન ત્રિભુવનપતી, વસિ સુરતમાં સુખધામ;
 જીવન જ્યાં જ્યાં વિચરિયા, કહું એહ કથા અભિરામ...૦૧

ચોપાઈ :

જીલ્લાજડજ^૧ એંડરસન નામ, તેણે કા'વ્યા પ્રભુને પ્રણામ;
 મોકલી પોતાનો ચોપદાર, તેણે કહાવ્યા એવા સમાચાર...૦૨

અમને મળવાની છે આશ, માટે આવો અમારે આવાસ;
 નહીં આવિ શકાય જો તમે, આપ આગળ આવિયે અમે...૦૩
 સુણી બોલિયા શ્રીભગવાન, અમે આવશું એને મકાન;
 અમે નિર્માનિ ફકીર છૈયે, કોઈ તેડાવે ત્યાં અમે જૈયે...૦૪
 પછી સાહેબે સમય ઠરાવ્યો, કહું ચાર વાગે તમે આવો;
 શ્રીજી તે સમે તૈયાર થૈને, દાદા ખાચર આદિક લૈને...૦૫
 વાડિમાં હતો બંગલો જ્યાંય, પધાર્યા પુરુષોત્તમ ત્યાંય;
 શાણા સાહેબ સન્મુખ આવ્યા, કર જાલિ પ્રભુ પધરાવ્યા...૦૬
 ટોપિ ઉતારિ કીધા પ્રણામ, ઘણો સ્નેહ જણાવ્યો તે ઠામ;
 કહે સાહેબ આપણો જ્યારે, મળ્યા હતા ઉભાણમાં ત્યારે...૦૭
 જુવાનીમાં હતા મહારાજ, હવે વૃદ્ધ જણાઓ છો આજ;
 ઘણો વરસે મળ્યા આજ તમે, તેથિ રાજી થયા બહુ અમે...૦૮
 પછિ સાહેબે આણિને ઘાર, પહેરાવિયો પુષ્પનો હાર;
 પુષ્પ ગુચ્છ આપ્યો રૂડે રંગે, પછિ અત્તર છાંટિયું અંગે...૦૯
 ખૂમચા ભરિ મેવા મિઠાઈ, હરીને અરઘા હરખાઈ;
 હાથ જાલિ વળાવાને આવ્યા, પછિ શ્રીહરિ ત્યાંથિ સિધાવ્યા...૧૦
 શાણા સાહેબ સદર^૧ તણા, હતા બેય વિચ્કષણ ઘણા;
 એક સેમર સાહેબ નામ, બીજો એરણ સદ્ગુણધામ...૧૧
 તેણે મોકલિયો ચોપદાર^૨, આપો દરશન અમને ઉદાર;
 તેની વાડિયે બંગલામાંય, પધાર્યા પુરુષોત્તમ ત્યાંય...૧૨
 તેઓએ પણ સન્માન દીધું, ટોપિ ઉતારિ વંદન કીધું;
 પધરાવિ પૂજા કરિ પ્રીતે, જથાજોગ્ય સ્વદેશનિ રિતે...૧૩

વળિ વિવિધ પદારથ લાવી, ખૂમચા ભરિ ભેટ ધરાવી;
 હતિ એ સ્થળે એનિ કચેરી, રહ્યા તેથિ ધણા જન હેરી...૧૪

પછિ ત્યાંથિ પધારિયા નાથ, વળાવા આવ્યા જાલિને હાથ;
 પછિ તેઓને શ્રીમહારાજે, પાછા વાળ્યા જતાં દરવાજે...૧૫

રસ્તે આવતાં એ અવસર, આવ્યું ભીખારિદાસનું ધર;
 પધરામણિ ત્યાં તેણે કરી, કરી અર્થન બહુ ભેટ ધરી...૧૬

વિચર્યા ત્યાંથિ સુંદરશ્યામ, અંબારામ મેતાજિને ધામ;
 પછિ ત્યાંથિ પધાર્યા સુપેર, પરશોતમ શેઠને ધેર...૧૭

પછિ ત્યાંથિ પધાર્યા ઉતારે, સંધ્યા સમય થયો જેહ વારે;
 આરતી ધૂન્ય એ સ્થળે કરી, જ્ઞાન વાત બોલ્યા બહુ હરી...૧૮

પોઢિ ઉઠિયા પ્રાણઆધાર, થઈ ચૌદશ ને રવિવાર;
 ત્રવાડી નથુરામના પુત્ર, નિરભેરામ નામ પવિત્ર...૧૯

તેણે વિનતિ કરી જોડિ હાથ, મારે ધેર જમો આજ નાથ;
 પછિ ત્યાં જમવાને પધાર્યા, રૂપા બાજોઠે તેણે બેસાર્યા...૨૦

કરિ અર્થન ભોજન દીધું, એમ સુફળ જિવન નિજ કીધું;
 પછિ ઉતારે જે મહારાજા, સભા સારિ સજીને બિરાજ્યા...૨૧

પછિ દિવસ અમાસનો આવ્યો, ભલો ભક્તજન મન ભાવ્યો;
 અતિ ઉત્તમ અવસર જોઈ, આપે હરિજન ચડતિ રસોઈ...૨૨

બરફીચૂરમું દૂધપાક, ઘારી પુરિ અને ઘણાં શાક;
 બહુ પાપદિયો વખણાય, જેનો સ્વાદ કહ્યો નવ જાય...૨૩

બાસુદી પુરિ સરસ બિરંજ, બરફી તો બહુ મનરંજ;
 હરિભક્ત હૈયે એમ જાણો, અહો શું કરિયે એહ ટાણો...૨૪

લૈયે લેવાય તેટલો લાવો, ફરિ અવસર ક્યાં મળો આવો;

હાર તોરા હરીને ચડાવે, એક એક રૂપૈયાના લાવે...૨૫
 મેવો મોંઘામાં મોંઘો જે જાણો, લાવિ ભેટ કરે તેહ ટાણો;
 ભાવ સુરતના ભક્તનો ભાણી, બીજા ભક્ત કહે હદ વાળી...૨૬
 હોય નિર્ધન તોય ઉદાર, ધન ખરચતાં લાગે ન વાર;
 મોટા ભક્ત જે ગિરધરલાલ, તેણે વિનતિ કરી તેહ કાળ...૨૭
 દ્યાસિંહુ દ્યા દિલ ધારો, આજ ધેર અમારે પધારો;
 પછિ લૈ સાથે સંત સમાજ, તેને ધેર ગયા મહારાજ...૨૮
 પધરાવિને પૂજિયા પ્રીતે, ભલિ ભેટ ધરી રૂડિ રીતે;
 પછિ બાઈયોનું મંદિર જ્યાંય, કૃપાનાથ પધારિયા ત્યાંય...૨૯
 ફરિને બધિ જગ્યા નિહાળી, પછિ ત્યાંથિ ચાલ્યા વનમાળી;
 ભાઈયંદભાઈને ધેર ગયા, જોઈ ભક્તનું ધર રાજી થયા...૩૦
 જગ્યા સાધુને ઉત્તરવાની, પછિ ત્યાં ગયા કરુણાનિધાની;
 મુરતી લાલજ તણી હતી, પ્રણભ્યા તેને સંતના પતી...૩૧
 આજ છત્રિ દિસે છે જે ઠામ, બિરાજ્યા તહાં સુંદરશામ;
 હરિભક્તોએ શ્રીહરિ કેરી, કરિ પૂજા તે પ્રીતે ધણેરી...૩૨
 ભક્ત બોલ્યા પછી રૂડિ પેર, મહારાજ આ મોટું છે શેહેર;
 મોટી મૂરતિ આંહિ સ્થપાય, અમોને ત્યારે સંતોષ થાય...૩૩
 સુણિ બોલિયા સુંદરશ્યામ, થશે આ સ્થળમાં મોટું ધામ;
 મોટિ મૂર્તિયો તેમાં સ્થપાશે, મોટા ધામમાં તેહ ગણાશે...૩૪
 એવિ વાત વિશેષ ઉચ્ચારી, ગયા ઉતારે ગિરિવર ધારી;
 પડવેનો દિવસ થયો જ્યારે, અરદેશર બોલિયા ત્યારે...૩૫
 અહો વાલમા વાડિ અમારી, કરો પાવન પદરજ ધારી;
 પીરુશાજિનિ વાડિયે જેમ, વિચર્યા વિચરો પ્રભુ તેમ...૩૬

દીનબંધુ દ્યાના છે દરિયા, તેથી વાડિયે તે પરવરિયા;
 દીપતું હતું દીવાનખાનું, તેમાં સારું કરેલું બિછાનું...૩૭
 હતો સંધ્યા સમો તેહ વાર, તેથિ દીપક પ્રગટ્યા અપાર;
 આરતી ધૂન્ય તે સ્થળ કરી, પછિ કોચ્ચિ^૨ ઉપર બેઠા હરી...૩૮
 અરદેશરજી પૂછે પ્રશ્ન, આપે ઉત્તર શ્રી હરિકૃષ્ણા;
 ફારશી અંગરેજિ ભાણેલા, ધાણા તર્ક વિતર્ક સુણેલા...૩૯
 વળિ નાસ્તિક કેરા વિચાર, સાંભળેલા કોઈ કોઈ વાર;
 સર્વ શંકાઓ તે પુછિ લિધી, પુછતાં કાઈ શરમ ન કીધી...૪૦
 નાથે સંશય સર્વ નિવાર્યા, તેથી નિશ્ચે ખુદા એમ ધાર્યા;
 વારે વારે કરીને પ્રણામ, કહું હું આપનો હું ગુલામ...૪૧
 મારિ સંભાળ લેજો સદાય, તથાઅસ્તુ બોલ્યા હરિરાય;
 પદ્ધી ઉતારે શ્યામ સિધાવ્યા, વળાવા અરદેશર આવ્યા...૪૨
 શુદ્ધ બીજ તિથી આવિ સારી, કરિ શ્રીજિએ જાવા તૈયારી;
 કહે સત્સંગિ સર્વ સમાજ, રહો બે દિન શ્રીમહારાજ...૪૩
 સુણી બોલિયા શ્રીઅવિનાશી, મને સંભારે ગઢપુરવાસી;
 મારે વિરહે આતુર અતિ હોઈ, અને જળ તજિ બેઠાં છે કોઈ...૪૪
 જવું પડશે તરત હવે ત્યાંય, એકે પ્રહર અહીં ન ટકાય;
 આવ્યા ત્યાં શેઠ લક્ષ્મિદાસ, કર જોડિ બોલ્યા પ્રભુ પાસ...૪૫
 દીનબંધુ દ્યા દિલ ધારો, પ્રભુજી મારે ઘેર પધારો;
 પૂજા કરવાનો છે મારે પ્રેમ, બીજા સત્સંગિએ કરિ જેમ...૪૬
 સુણી બોલિયા પ્રાણજીવન, તમે છો મારા ભક્ત અનન્ય;
 મને કરવા ઈચ્છો જો પ્રસન્ન, કરો આ સ્થળમાં જ પૂજન...૪૭

એવિ ઈચ્છા જ્યારે જાણિ લીધી, પૂજા તે સ્થળમાં તેણે કીધી;
 વસ્ત્ર આદિ ધરી ભેટ સારી, પછિ આરતી પ્રેમે ઉતારી...૪૮
 આખ્યો હરિએ પ્રસાદિનો હાર, આખ્યાં છાતિમાં ચરણ તે વાર;
 જમ્બા શ્રીહરિ શેઠનો થાળ, શેઠ રાજુ થયા તત્કાળ...૪૯
 પછિ શ્રીહરિ ત્યાંથિ સિધાવ્યા, વળાવા અરદેશર આવ્યા;
 સ્વારિ સામૈયામાં હતિ જેવી, વળાવા પણ લાવિયા તેવી...૫૦

પુષ્પિતાગ્રા :

સુરત નગર માંદિ સારિ રીતે, જ્યયજ્યકાર કરી પછી હરી તે;
 બહુજન સનમાનિ જેમ લાવ્યા, અતિ સનમાનથિ એ રિતે સિધાવ્યા...૫૧
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિસૂર્યપુરાદ્વિ-
 ચરણનામ ચતુસ્ત્રિંશતમો વિશ્રામઃ ॥૭૪॥

પૂર્વધાર્યો :

સુરત શહેરથિ સંચર્યા, સખા સંત સહિત અવિનાશ;
 વળાવા હરિજન આવિયા, દિસે અંતર સૌના ઉદાસ...૦૧

ચોપાઈ :

જ્યારે નીસર્યા સુરત બહાર, ત્યારે કોઈએ કીધો ઉચ્ચાર;
 ધણા ભક્ત વળાવાને કાજ, હજિ પાછળ છે મહારાજ...૦૨
 માટે રૂસ્તમ બાગ મોઝાર, વૃષપુત્ર વસો થોડિ વાર;
 સુણિને શ્રીહરી રાજિ થઈ, બેઠા રૂસ્તમબાગમાં જઈ...૦૩
 બેઠા સંત ને હરિજન બહુ, નીરખે હરિને જન સહૂ;
 અરદેશરે એવો વિચાર, નિજ ઉરમાં કર્યો એહ વાર...૦૪
 આપી ભરતને પાદુકા જેમ, મને કાંઈ આપે પ્રભુ તેમ;

તો હું નિત્ય પૂજા તેનિ કરું, નિરખી નિજ અંતરે ધરું...૦૫
 વાત અંતરજામિયે જાણી, તેથિ દિલમાં દ્યા ઘણિ આણી;
 નિજ મસ્તકથી પાઘ દીધી, પૂજવા અરદેશરે લીધી...૦૬
 હરિભક્તોએ હેતે ધરેલા, તોરા ફૂલના જૂકિ રહેલા;
 અરદેશરે તે પાગ લૈને, ઉરમાં ચાંપિ આતુર થૈને...૦૭
 જેમ રંકને રિદ્ધિ^૧ તે જડે, અતિ હર્ષિત થાય તે વડે;
 એમ આનંદ ઉપજ્યો અપાર, થયું રોમાંચ તન તેહ વાર...૦૮
 એવિ શ્રીહરિની દેખિ દ્યા, સર્વ હરિજન વિસ્મિત થયા;
 સુણો રાય ધરી અનુરાગ, અરદેશરનાં મહાભાગ્ય...૦૯

શાર્દૂલવિકીર્ણિત :

આપી ઉત્તમ પાદુકા ભરતને શ્રીરામ રાજ થઈ,
 આપી તેલકટોરી વાયુસુતને સીતાનિ સુદ્ધી લઈ;
 મેતા શ્રીનરસિંહને કુસુમની માળા જ આપી ખરી,
 આ અર્દેશરને સ્વમસ્તક તણી તે પાગ આપી હરી...૧૦

ચોપાઈ :

તેવે ટાણો ઉભા હતા પાસ, એક પટેલ કરશન દાસ;
 બીજાનું જગજીવન નામ, ભેટ ધરવા આવ્યા એહ ઠામ...૧૧
 એક પાગ લાવ્યા હતા એહ, બહુનામિને બંધાવિ તેહ;
 પછી પરવર્યા સુંદરશ્યામ, રહ્યા રાત તો કોશાડ ગામ...૧૨
 અરદેશરે જૈ નિજ ધેર, પાગ સાચવવા શુભ પેર;
 મુકિ વાંસના કંડિયા માંહિ, નિત્ય પૂજા કરે ચિત ચાહી...૧૩
 કોઈ સંત કે સત્સંગી જેહ, જાય સૂરત શેહેરમાં તેહ;
 પાગનાં ચિતે દર્શન ચાય, અરદેશરને ધેર જાય...૧૪

તેનું ઘર થયું તીરથરૂપ, ધન્ય ધન્ય તે ભૂમિકા ભૂપ;
 વળિ જે દિવસે કૃપાનાથ, ચાલ્યા સૂરતથી સહુ સાથ...૧૫
 બનિ એ જ દિવસ એક વાત, એ તો આશ્ર્વયકારિ અધાત;
 ગઢપુરજન આતુર થયા, અમ્ભ જળ તજિ કેક તો રહ્યા...૧૬
 કરે વિનતિ તે ગઢગઢ થૈને, આવો હે કૃષ્ણ સૌ સાથ વૈને;
 નહિ આવો જો શ્યામ સુજાણ, તજશું અમે નિશ્ચય પ્રાણ...૧૭
 ત્યારે બીજે રૂપે મહારાજ, ગયા ગઢપુર સહિત સમાજ;
 માગશર શુદ્ધ બીજે ત્યાં હરી, બેઠા દરબારમાં સભા ભરી...૧૮
 બ્રાતૃપુત્રોયે પૂછિયા પ્રશ્ને, આખ્યા ઉત્તર એના શ્રીકૃષ્ણે;
 વચનામૃત તેનું લખાણું^૧, નથિ કોઈનું તે તો અજાણું...૧૯
 એક દિન દઈ દરશનદાન, થયા ત્યાં થક્કિ અંતરધાન;
 એ જ દિવસે સુરતથી સિધાવ્યા, વળાવા સર્વ સત્સંગી આવ્યા...૨૦
 તેમાંના પણ હરિજન આજ, કોઈ જીવતા છે અહો રાજ;
 મછિયાવ ને શ્રીપુર જેમ, બે રૂપે દીધાં દર્શન તેમ...૨૧
 વળિ આજે અને પિપલાણે, દીધાં દર્શન એક જ ટાણે;
 ગઢપુર ને સુરત એ જ રીતે, દીધાં પ્રીતમે દર્શન પ્રીતે...૨૨
 અતિ અદ્ભુત ઐશ્વર્ય જેમાં, કરે તે તો નવાઈ શિ તેમાં;
 એવિ લીલા તો અપરમપાર, કરે શ્રીહરિ વારમવાર...૨૩
 ગામ કોશાડથી સહુ સાથ, ચાલ્યા ત્રીજને દિન મુનિનાથ;
 ક્રીમ નાદિયે કર્યું જઈ સ્નાન, તહાં ભાતું જમ્યા ભગવાન...૨૪
 મોકો ખાચર ધ્યાન ધરીને, બેઠા ઘૂંઘટો ખૂબ કરીને;
 નાગમાલે કહ્યું વસ્ત્ર તાણી, સામા બેઠા છે સારંગપાણી...૨૫

આડો પડ્દો કરીને આ સમે, કેનું ધ્યાન ધરો છો આ તમે;
 ગંગા કાંઠે કૂવો ખોડે જેમ, તમે ધ્યાન ધરો છો આ તેમ...૨૬
 માટે ધુંધટો મુખ થક્કિ ટાળો, સનમુખ છે તે મૂર્તિ નિહાળો;
 કહી એવું એને સમજાવ્યા, પછી શ્રીહરિ ત્યાંથી સિધાવ્યા...૨૭
 અંકલેશ્વરમાં રાત રહ્યા, બીજે દિવસ ભરૂચમાં ગયા;
 આજ મંદિર છે જેહ ઠામ, ઉત્તર્યા તહાં શ્રીધનશ્યામ...૨૮
 કહું આનંદસ્વામિને ત્યાંયે, આંહિ યજ્ઞ કર્યો બળિરાયે;
 તેહ માટે તમે એહ ઠામ, કરજો એક ઉત્તમ ધામ...૨૯
 એમ કહિ ચાલ્યા કરતા વિનોદ, રહ્યા રાત તો ગામ કેલોદ;
 શેખ વલ્લીભાઈ વસે વાસ, તેણે સારિ કરી બરદાસ...૩૦
 ચાલ્યા બીજે દિવસ બહુનામી, ગયા આમોદ અંતરજામી;
 શેઠજી હરજીવન સાથ, ભરૂ સામા આવ્યા દિનાનાથ...૩૧
 રૂડા સત્સંગિ ગણપતરામ, એહ આદિક આવ્યા તમામ;
 પછિ પટેલ ગુલાબને ઘેર, આપ્યો ઉતારો ઉત્તમ પેર...૩૨
 હરજીવન શેઠે રસોઈ, આપી ઉત્તમ અવસર જોઈ;
 પછી સત્સંગીએ ઘેર ઘેર, કરિ પધરામણી રૂડિ પેર...૩૩
 ગણનાથનું મંદિર જ્યાંય, ગયા દર્શન કરવાને ત્યાંય;
 સુંઠ જમણીના જોઈ ગણેશ, રૂટે રાજી થયા અક્ષરેશ...૩૪
 એહ જગ્યાની જે મધ્ય બારી, બેઠા તે સ્થળ બહુ સુખકારી;
 ભટજી ત્યાં જગત્નાથ જેહ, ગાયત્રીનું પુરશ્વરાણ તેહ...૩૫
 કરતા હતા તેહ સમામાં, ગણનાયક કેરિ જગ્યામાં;
 જોઈ બોલિયા શ્રીધનશ્યામ, દીનાનાથ પ્રત્યે તેહ સ્થાન...૩૬
 અહો ભરૂ તમારા આ કાકા, દિસે પૂરા તપસ્થિ તે પાકા;

જગન્નાથ બોલ્યા જોડિ હાથ, હું છું દાસ તમારો હે નાથ...૩૭
 ચાલ્યા આમોદથી અવિનાશ, કર્યો કારેલિયે રાત વાસ;
 બીજે દિવસે બદલપૂર ગયા, ત્રીજે ખંભાતમાં જઈ રહ્યા...૩૮
 હરિભક્તોયે આજ જે ઠામ, કરાવેલો છે રૂડો આરામ^૨;
 તેમાં છત્રિ કરાવિ છે જ્યાંય, ઉત્તર્ય જગજીવન ત્યાંય...૩૯
 હરિભક્ત મળી તહાં આવ્યા, પુરમાં પ્રલુને પધરાવ્યા;
 વાજાં વિવિધ પ્રકારનાં વાજે, છબિલાનિ છબી ભલિ છાજે...૪૦
 ફરતાં ફરતાં પુર માંય, આવ્યા મંદિર છે આજ ત્યાંય;
 તહાં જોઈને સારું મેદાન, ભક્તજનને કહે ભગવાન...૪૧
 હરિમંદિર આંહિ અમારું, મળિ સર્વ કરાવજો સારું;
 હરિભક્ત બોલ્યા જોડિ હાથ, કૃપા કરશો તો તે થશે નાથ...૪૨
 પછિ શ્રીહરિ આવ્યા ઉતારે, જમ્યા સંત સહિત તેહ વારે;
 હરિજન તણો આગ્રહ જાણી, રહ્યા રાત ત્યાં સારંગપાણી...૪૩
 ગયા ગિરધર ગુડેલ ગામ, રહે જ્ઞાન ભક્ત તે ઠામ;
 તેનિ મેદિયે કીધો ઉતારો, આખ્યો સંતોને ઉતારો ન્યારો...૪૪
 રધુવીરજીને કહે શ્રીજી, આજ ઈચ્છા અમારી છે બીજી;
 રાંધિ જમશું સ્વહસ્ત અમારે, તમે જૂદે રસોઈ તમારે...૪૫
 જગ્યા મેડિ વિષે શુદ્ધ જોઈ, પછિ શ્રીજિયે કીધી રસોઈ;
 કર્યું શાક વૃત્તાક મગાવી, બાટિયો બહુ સારિ બનાવી...૪૬
 જમ્યા ભાવસહિત ભગવાન, જમ્યા બીજા જનો તો મિષ્ટાન;
 શાક ને બાટિ જાણિને સ્વાદી, સુરાભક્તને આપી પ્રસાદી...૪૭
 મહિમા સમજાય જ જેને, લાગે સ્વાદ પ્રસાદિનો તેને;

સુરોભક્ત કહે સત્ય કહું, જમ્યા સૂરતમાં મિષ્ટ બહુ...૪૮
 તેથિ સાકર ખાડ ઉપરથી, અરુચી થઈ મારે અંતરથી;
 તીખું તમતમું ખાટું ને ખારું, હવે ભોજન લાગે છે સારું...૪૯
 પુડા ભજિયાં વડા ને ઢોકળાં, મળે તો હવે ભાવે તે ભલાં;
 બોલ્યા શ્રીહરિ સાંભળિ એવું, કાલે તમને જમાડિશ તેવું...૫૦
 પછિ રાતે શયન કર્યું જ્યારે, ધોલેરે થયું આશર્ય ત્યારે;
 અજુબા પુજાભાઈનિ બેન, તેણે સ્વપને દિઠા સુખદેણ...૫૧
 કર જોઉને કીધા પ્રણામ, ત્યારે બોલિયા શ્રીધનશયામ;
 કાલે સાંજે તો સંત સહિત, અમે આવશું આંહી ખચીત^૧...૫૨
 માટે કાઠિયોને કાજે જોઈ, કહું તે તમે કરજો રસોઈ;
 ભજિયાં વડાં પૂડલા ખારા, બાજરા તણા રોટલા સારા...૫૩
 એમ કહ્ય થયા અંતરધાન, બાઈ જાગી થયાં સાવધાન;
 પુજાભાઈ પાસે વાત કરી, સાંજે આવશે આંહી શ્રીહરી...૫૪
 મને સ્વને દીધું દરશન, મિથ્યા થાય ન મારું સ્વપન;
 ફરસું^૨ કરવાને ભોજન, મને કૃષ્ણે કહ્યું છે વચન...૫૫
 પુજાભાઈ કહે પ્રભુ ક્યાં છે ? એ તો સૂરત શહેર ગયા છે;
 આજ સાંજે ક્યાંથી આવે આંહી? થાય દર્શન તો સ્વખનમાંહી...૫૬
 બેન બાપજિભાઈનિ જેહ, તે સમે કુલિબા બોલ્યાં તેહ;
 અજુબાનું તો સ્વખન ફળે છે, વાત જે જે કહે તે મળે છે...૫૭
 સાંજે નિશ્ચે પધારશે માવો, કહ્ય છે તે રસોઈ કરાવો;
 ત્યારે આપિયો સામાન લાવી, અજુબાયે રસોઈ બનાવી...૫૮
 પછિ સાંજ સમો થયો જ્યારે, કૃપાનાથ પધારિયા ત્યારે;

કર્યું સામૈયું ત્યાં શુભ પેર, ઉત્તર્ય પુજાભાઈને ઘેર...૫૮
 ધર્મવંશીયે ત્યાં કર્યો થાળ, જમ્યા જીવન જનપ્રતિપાળ;
 પુજાભાઈ તણે દરબાર, જમ્યા કાઠિયો સૌ જમનાર...૬૦
 ભજિયાં વડાં રોટલા જોઈ, થયા વિસ્મિત તે સહુ કોઈ;
 જ્યારે જાણિ સ્વપન તણિ વાત, જાણ્યો મહિમા પ્રભુનો અધાત...૬૧
 એમ સૌને હરખ ઉપજાવ્યા, પ્રભુ ત્યાંથિ પ્રભાતે સિધાવ્યા;
 કારિયાણિયે જૈ રાત રહ્યા, બીજે દિવસ તો ગઢપુર ગયા...૬૨
 કરી શ્રીહરિનાં દરશન, સર્વ રાજ થયા હરિજન;
 લીલા સૂરતમાં કરિ જેહ, સંભળાવિ સંતે સૌને તેહ...૬૩
 સુણિ શ્રીજનો પ્રૌઢ પ્રતાપ, ઉપજયો સૌને હરખ અમાપ;
 સુરતી હરિભક્તનો પ્રેમ, સાંભળ્યો અતિ ઉત્તમ એમ...૬૪
 બિજા પ્રેમિયોનો પ્રેમ જેહ, જાણ્યો સૂરતિથી લઘુ તેહ;
 પ્રભુને વિનવી પાયે લાગે, સુરતીના જેવો પ્રેમ માગે...૬૫
 કહે વણ્ણિ સુણો નૃપ વાણી, લીલા સૂરતની જે વખાણી;
 સ્નેહે જે સાંભળે સંભળાવે, તેનાં જન્મમરણ દુઃખ જાવે...૬૬
 શ્રીજનો મહિમા સમજાય, દદ નિશ્ચય અંતરે થાય;
 લીલા એહ સંભારે વિચિત્ર, તેનું અંતર થાય પવિત્ર...૬૭

પુષ્પિતાગ્રા :

સુરત નગરમાં સખા સહીત, વિચરિ મહાપ્રભુ આપ રૂડિ રીત;
 કૃત અદભુત તે ચરિત્ર રાય, ગણિ ગણિ અક્ષરધામમાં ગવાય...૬૮
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિસૂર્યપુરાત્
 દુર્ગપુરાગમનનામ પંચત્રિંશતામો વિશ્રામઃ ॥૭૫॥

પૂર્વધાર્યો :

સુરત જઈ આવ્યા પછી, માવે એક સમય મોઝાર;
વાસ વસ્તિ ગઢપુર વિષે, વળી ચિત્તમાં કીધો વિચાર...૦૧

ચોપાઈ :

વાલે ચિત્તમાં કીધો વિચાર, ચિત્રમૂર્તિ પૂજાવું આ વાર;
જે જે રૂપ થાય્યાં છે મેં મારાં, તે છે કલ્યાણનાં કરનારાં...૦૨
મૂર્તિ અષ્ટ પ્રકારનિ થાય, ચિત્ર મૂર્તિયો તેમાં ગણાય;
એવા શાસ્ત્રના મત અનુસારે, ચિત્રપ્રતિમા પૂજાવવી મારે...૦૩
બીબાં ધાતુનાં સારાં કરાવું, મારી મૂર્તિયો તેથિ છપાવું;
કરે સંત ને હરિજન સેવા, નિત્ય દર્શનનો લાભ લેવા...૦૪
ભુજના નારાયણજિ સુતાર, રહે છે જુનાગઢનિ મોઝાર;
કરિ જાણો ઉત્તમ કામ આવું, માટે તેહને આંહિ તેડાવું...૦૫
એવું ધારિને તેને તેડાવી, છાપો નવ કરવાનિ ઠરાવી;
બોલ્યા નારાયણજિ પ્રતિ આપ, એક તો કરિ છે તમે છાપ...૦૬
તેમાં શિક્ષાનાં વચન અમારાં, બનાવ્યાં છે તમે બહુ સારાં;
રાધાકૃષ્ણ હરિકૃષ્ણ રૂપ, સમજી બેય મારાં સ્વરૂપ...૦૭
કહું એક કરો છાપ એવી, જેમાં જુક્તિ^૧ દિસે જોયા જેવી;
બીજિ છાપ માંણી કરો સારી, ભક્તિધર્મ સહિત છબિ મારી...૦૮
ત્રીજિ નરનારાયણ પાસ, હોય ઉદ્ધવ નારદ દાસ;
ચોથિ નર ને નારાયણ કેરી, કરો ત્રીજિથિ તેહ નાનેરી...૦૯
કરો પાંચમી છહું રૂપાણી, ભક્તિધર્મવાસુદેવવાણી;
સાતમી તો તપસ્થિ આકારે, કરો મૂર્તિ તે મુજ અનુસારે...૧૦

સહજાનંદ નામ પ્રકાશ, ભક્તિ ધર્મ ઉભાં હોય પાસ;
 આઠમી શિક્ષાપત્રિની મૂર્તિ, જેને જોતાં મારિ થાય સુરતિ... ૧૧
 નવમી છાપમાં મુજ પાય, જેમાં રેખાઓ ચિહ્ન જણાય;
 નવ મુદ્રા એવી રીતે કરવી, મારી આજ્ઞા સુણી અનુસરવી... ૧૨
 સુણી આજ્ઞા નારાયણભાઈ, મુદ્રા કરવા માંડી હરખાઈ;
 હવે વરતાલની કહું વાત, સાંભળોજ અભેસિંહ બ્રાત... ૧૩
 અક્ષરાનંદને મહારાજે, કહેલું સર ખોદાવા કાજે;
 તેણે જાણા^૧ જોશીને બોલાવ્યા, જોશિ ગોર તે વનમાળિ આવ્યા... ૧૪
 તેણે મુહુરત શુભ જોઈ દીધું, ખાતપૂજન તે દિન કીધું;
 વનમાળિની પુત્રિનો તન, હરિશંકર નામ પાવન... ૧૫
 તેના હસ્તક અક્ષરાનંદે, ખાતપૂજા કરાવી સ્વધંદે;
 પછ્યિ ખોદાવા માંડ્યું તળાવ, ભક્તિ કરવામાં સૌનો છે ભાવ... ૧૬
 મંડ્યા સંત તથા સતસંગી, તેહ કામમાં મમતે ઉમંગી;
 ખેડુતો સરમાં હળ હંકે, કામ કરતાં તે કોઈ ન થાકે... ૧૭
 ટોપલા ભરિ જન લેઈ જાય, મુખે કૃષ્ણનાં કીર્તન ગાય;
 પરગામના હરિજન જેહ, ભક્તિ કરવાને આવિયા તેહ... ૧૮
 મચ્યા કામે ગરીબ શ્રીમંત, જેને વાલા ભલા ભગવંત;
 કોઈ કરવા લાગ્યા તેહ કામ, જાણિ ભક્તિનો સમય આ ઠામ... ૧૯
 ધેર તરણું તોડે નહીં જેહ, માથે ટોપલિયો લે છે તેહ;
 મંડ્યા કામે હજારોહજાર, જેજેકાર કરે છે ઉચ્ચાર... ૨૦
 ગર્જના થકી બ્રહ્માંડ ગાજે, આવ્યા દેવો મળી જોવા કાજે;
 કોઈ તો પુણ્યવૃષ્ટિ કરે છે, કોઈ તો ધન્ય ધન્ય કહે છે... ૨૧

કેક અક્ષરધામના મુક્ત, આવિ કામ કરે પ્રીતિ યુક્ત;
 એવી ભક્તિ કરી એહ ટાણે, ધન્ય ભાગ્ય પોતા તણાં જાણે... ૨૨

દીક બ્રહ્મા ગણેશ મહેશ, આવે સંત તણો ધરિ વેશ;
 કરે કામ કહે જન જોઈ, ક્યાંથિ આવ્યા નવા સંત કોઈ... ૨૩

કેક તો નર એવું નિહાળે, પરમેશ્વર બેઠા છે પાળે;
 કરે છે જન જે મળિ કામ, જુવે છે પ્રભુ તે તો તમામ... ૨૪

જનો આનંદમાં મસતાન, ભૂખ તરશ તણું નહિ ભાન;
 ભક્તિરસમાં થયા લીન ભારે, ધરકામ તે કોણ સંભારે... ૨૫

સાંજે જન મળિ પુરમાં સિધાવે, કામ કરવા દેવો ત્યારે આવે;
 ખોટિ રાખેલી મૃત્તિકા જેહ, પાળે નાખે ઉપાડિને તેહ... ૨૬

જનો આવે સવારમાં જ્યારે, પામે અચરજ અતિશય ત્યારે;
 તેનો મર્મ સકળ તેહ ટાણે, અક્ષરાનંદ જેવા તો જાણે... ૨૭

વળિ કોઈ સમે રાતમાંય, જેજેકાર કરે દેવ ત્યાંય;
 ઘણા જન સાંભળે તેહ જ્યારે, કરે વાત પરસ્પર ત્યારે... ૨૮

મહારાજને રીજાવા કાજ, સર ખોટે છે દેવસમાજ;
 જેને હોય જો કલ્યાણ લેવું, કામ કોણ કરે નહિ એવું... ૨૯

ચાલ્યું કામ ઘણું તડામાર, માસ બેમાં તો કીધું તૈયાર;
 પછિ અક્ષરાનંદ મુનીશે, પત્ર મોકલ્યો શ્રીહરિ દીશે... ૩૦

લઘ્યું તે પત્ર માંહિ સુજાણે, પ્રભુ આપની આજા પ્રમાણે;
 સર ખોટાવિ કીધું તૈયાર, હતા જન તો હજારોહજાર... ૩૧

આપ કેરિ પ્રસન્તા કાજ, કામ કરતોતો સુરનો સમાજ;
 એવો પત્ર લઈ જન ગયો, હરિ આગળ હાજર થયો... ૩૨

પત્ર આખ્યો કરીને પ્રણામ, વાંચિ રાજિ થયા ઘનશ્યામ;
 વાલે ઉત્તર એનો લખાવ્યો, તેમાં રાજિપો ખૂબ જણાવ્યો...૩૩
 વળિ એવું લખાવ્યું એમાંય, તમે દીઠા ચમત્કાર ત્યાંય;
 એવા તો હજિ બીજા અપાર, તહાં થનાર છે ચમત્કાર...૩૪
 વાંચ્યો પત્ર તે અક્ષરાનંદે, મનમળન થયું તે આનંદે;
 આવિ પંચમી જ્યારે વસંત, આવ્યા ગાઢપુર સંધ અનંત...૩૫
 અતિ ઉત્તમ ઉત્સવ કીધો, સંતે ખેલ કરી લાવ લીધો;
 નવ મૂર્તિની છાપો તૈયાર, લાવ્યા ત્યાં નારાયણજી સુતાર...૩૬
 રીજચા જોઈને ધર્મહુલારો, આખ્યો તેહને સરપાવ સારો;
 વાલે છાપો તે હાથમાં લીધી, કૃપાનાથે પ્રસાદિની કીધી...૩૭
 વળિ બોલ્યા શ્રીનવધનરંગી^૧, સુષો સંતો સુષો સતસંગી;
 એહ સર્વે મારાં રૂપ જાણી, નિત્ય પૂજજો ઉર ભાવ આણી...૩૮
 એથી હું બહુ થૈશ પ્રસન, તમે જાણજો સૌ મુજજન;
 એવી આજ્ઞા કરી જગાદીશ, સુષિ સૌએ ચડાવિ તે શીશ...૩૯
 આધારાનંદને છાપો આપી, કહું કાગળમાં દેજો છાપી;
 મુનિએ મૂર્તિયો છાપી દીધી, પ્રેમે પૂજવા સૌ જને લીધી...૪૦

શાર્દૂલવિકીડિત :

હે રાજ હરિકૃષ્ણ એક સમયે એકાંતમાં સંચરી,
 જ્યાં છે અક્ષર ઓરડો નિજ તણો ત્યાં તેહ બેઠા ઠરી;
 કીધો ચિત્ત વિચાર જેહ દિનમાં દ્વારામતી હું ગયો,
 ત્યાં દ્વારામતી ઈશનો શુભ સમે મેળાપ મારે થયો...૪૧
 બોલ્યા દ્વારામતી પતી અતિ અહીં વાસો અધર્મે કર્યો,

માટે મેં અહિથી હવે નિસરવા નિઃશંક નિશ્ચે ધર્યો;
 માટે મંદિર કોઈ ઠામ કરિને જો આપ થાપો મને,
 લક્ષ્મીજી સહિતે નિરંતર રહું તો આવિને ત્યાં કને...૪૨
 ત્યારે મેં તત્કાળ ત્યાં કહું હતું સ્થાપીશ સારે સ્થળે,
 તે તો મેં વરતાલ તેનિ પ્રતિમા સ્થાપી સુસારી પળે;
 તે વાર્તા જગમાં પ્રસિદ્ધ કરવા યુક્તી પ્રયુક્તી કરું,
 જે જાણ્યાથી વળી વિશેષ જનનું ત્યાં ચિત્ત ચોટે ખરું...૪૩
 તીર્થો ગોમતિ આદિ દ્વારમતિનાં તેણે મને તે સમે,
 એવું આવિ કહું હતું તમ કને ત્યાં આવશું સૌ અમે;
 આખ્યું મેં પણ તેહને વચ્ચન ત્યાં તે વેણ સાચું કરું,
 આવે શ્રીવરતાલમાં તિરથ તે ઉપાય હું આદરું...૪૪
 એવું ધારિ સભા વિષે વિચરિને માહાત્મ્ય તીર્થો તણું,
 ભાખ્યું શ્રીભગવાન દ્વારમતિના તીર્થો તણું તો ઘણું;
 ત્યાં ગોપાળજિ^૧ નંદરામ^૨ હરિના ભત્રીજી બેઠા હતા,
 તેને દ્વારમતી જવા ઉર થઈ અત્યંત ઉત્કર્ષતા...૪૫

ચોપાઈ :

પ્રભુને પદ કરિને પ્રણામ, બોલ્યા બેય જગા તેહ ઠામ;
 આપો આજ્ઞા જો શ્રીહરિ તમે, જૈયે દ્વારિકા તો સહુ અમે...૪૬
 સુણી રાજિ થયા મહારાજ, આખ્યું ધન બહુ ખરચવા કાજ;
 આપિ ગાડિ અને આખ્યા પાળા, શસ્ત્રબંધ તે બખતરવાળા...૪૭
 પંથ દ્વારિકાનો જાણનાર, સચ્ચિદાનંદ સ્વામી ઉદાર;
 સાથે મોકલ્યા તેહને નાથે, ચાલ્યા છઠને દિવસ સહુ સાથે...૪૮

ગયા સંગે શુક્લ દ્યારામ, ઉમરેઠમાં જેહનું ધામ;
મહારાજનિ આજ્ઞા તે માગી, ચાલ્યા સર્વે જનો પગે લાગી...૪૮
રહે જ્યાં જઈને રાતવાસ, સતસંગી કરે બરદાશ;
કેટલાએક દિન એમ થયા, ત્યારે દ્વિજવર દ્વારિકાં ગયા...૫૦

પુષ્પિતાગ્રા :

વૃષકુળ જન દ્વારિકા પધાર્યા, નિજમન મોદ વિશેષ ત્યાં વધાર્યા;
ગતિ અતિ હરિની અહો અધાત, સુર મુનિ કોઈ કળી શકે ન વાત...૫૧
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે ધર્મકુળદ્વારિકા-
ગમનનામષટત્રિંશતામો વિશ્રામઃ ॥૭૬॥

પૂર્વધાર્યો :

દ્વારામતીમાં જૈ સહૂ, એક ધર્મશાળા મોઝાર;
કર્યો ઉતારો કોડથી, અહો સાંભળ ભૂપ ઉદાર...૦૧

ચોપાઈ :

ધર્મશાળાનો સંભાળનાર, એક વિપ્ર હતો તેહ ઠાર;
તેણે જાણ્યા મેમાન શ્રીમંત, જાણ્યું દક્ષિણા દેશે અત્યંત...૦૨
તેણે બરદાસ તો બહુ કીધી, વસ્તુ જોઈએ તે લાવિ દીધી;
સંચિદાનંદ આકળા થયા, નાવા ગોમતીમાં તે તો ગયા...૦૩
તહાં વિપ્રમંડળ આવી લાગ્યું, તેણે સાધુ પાસે ધન માગ્યું;
કહ્યું નાવાનો કર જ્યારે લેશું, ત્યારે ગોમતીમાં નાવા દેશું...૦૪
કર્યું સંતનું બહૂ અપમાન, ધર્યું ત્યારે તેણે હરિધ્યાન;
ત્યારે થઈ સમાધી તેહ ઠાર, નાડી પ્રાણ ન ચાલે લગાર...૦૫

વિપ્રે જાણ્યું નથી જિવ જરિયે, રખે સર્વે ગુનેગાર ઠરિયે;
 અવું જાણિને ભયભિત થયા, તેથિ તેના થકી દૂર ગયા...૦૬
 ધર્મવંશિ પરસ્પર પૂછે, આંહીં સ્વામી નથી તેહ શું છે;
 કહે કોઈ ઉતાવળા થયા, તેથી તે એકલા નાવા ગયા...૦૭
 પછિ ધર્મવંશીનો સમાજ, ગયો ગોમતિયે નાવા કાજ;
 સમાધીમાં દિઠા મુનિરાય, બીજું કોઈ પાસે ન જણાય...૦૮
 કર આપી કર્યું સૌયે સ્નાન, દીધાં વિપ્રોને દક્ષિણા દાન;
 એક ઝોળીમાં સંતને ધરી, ધર્મશાળામાં લઈ ગયા ફરી...૦૯
 સુવાર્ય આસને સવિવેક, સારું વસ્ત્ર ઓળાદિયું એક;
 તહાં વિપ્ર જમાડયા અથાક, પછિ પોતે જમ્યા કરી પાક...૧૦
 ધર્મશાળાનો સંભાળનાર, તેને દક્ષિણા દીધી અપાર;
 પછિ સૌ મણિ વિચારે એમ, કરવું મુનિનું હવે કેમ...૧૧
 સમાધી એને થાય છે જ્યારે, જાગે છે કદિ દિન દશ બારે;
 કોઈ વખતે તો પક્ષે કે માસે, સમાધીમાંથી જાગતા ભાસે...૧૨
 એને મૂકિને કેમ જવાય, કેમ માસ સુધી રહેવાય;
 એમ ચિંતામાં સૌ પડ્યા બહુ, ધર્મશાળાના રક્ષકે કદ્યું...૧૩
 તેનિ ચિંતા તજો તમે હાલ, અમે રાખશું એનિ સંભાળ;
 તમે જાત્રા કરી આવો આંહીં, રાખશું તેને આ સ્થળ માંહી...૧૪
 અમે સાચવશું જિવ સાટે, તમે ચિંતા તજો તેહ માટે;
 જાગશે તો જમાડીને જમશું, સાધુને માટે સંકટ ખમશું...૧૫
 વૃષવંશી રાજુ થયા મન, વળિ આપ્યું તેને ઘણું ધન;
 પછિ સૌ ત્યાંથી વિદાય થઈ, લીધી છાપો આરામડે^૧ જઈ...૧૬

છાપો લીધાનો કર દિધો જ્યારે, છાપો દીધી દેનારાયે ત્યારે;
 ધર્મવંશી વિદાય તે થયા, નાવમાં બેસી બેટમાં ગયા...૧૭
 કર આપીને દર્શન કીધાં, જાણ્યું જે સહુ કારજ સીધ્યાં;
 તહાં પાંચ દિવસ કરિ વાસ, ચાલ્યા સંચ્યાદાનંદની પાસ...૧૮
 હવે સંચ્યાદાનંદની વાત, કહું તે તમે સાંભળો ભાત;
 ધર્મવંશિ થયાથિ વિદાય, ચોથે દિવસ જાગ્યા મુનિરાય...૧૯
 જાગિને ત્યાં જોયું આસપાસ, કોઈ માણસ દીંહું ન પાસ;
 ધર્મશાળા તણો રખવાળ, ક્યાંઈ કામે ગયેલો તે કણ...૨૦
 ત્યાંથિ ચાલિયા તે મુનિરાજ, ગયા ગોમતિયે નાવા કાજ;
 કર લેનારે ત્યાં અટકાવ્યા, તેથિ નાખ્યા વિના તે સિધાવ્યા...૨૧
 ગયા આરામડે છાપો લેવા, પણ પાસે નહીં ધન દેવા;
 છાપો દીધિ નહીં લાંચખોરે, બેઠા ત્યાં મુનિ લાંઘણ્યોરે...૨૨
 ધર્મશાળાનો રક્ષક જ્યારે, ધર્મશાળાયે આવિયો ત્યારે;
 મુનિને નવ દીઠા તે ઠાર, ચિંતા કરવાને લાગ્યો તે વાર...૨૩
 જાણ્યું જે તે મુની જતા રહેશે, ધર્મવંશી તો ધન નહિ દેશે;
 વળિ ઠપકો દેશે મને ઘણો, ઓશિયાળો થઈશ તે તણો...૨૪
 તેથી જોઈ વળ્યો આસપાસ, પણ ક્યાંઈ ન લાગ્યો તપાસ;
 ઘણા જાત્રાળુ સેવવા એને, તેથિ નવરાશ પણ નહીં તેને...૨૫
 એમ ચિંતવે તે દ્વિજરાજા, હોઠ સાજા તો ઉત્તાર ઝાઝા;
 એવિ રીતે તેણે મન વાળ્યું, ચિતે ચિંતા તણું દુખ ટાળ્યું...૨૬
 મુનિયે ચાર લાંઘણો^૧ કીધી, છાપ દેનારે છાપ ન દીધી;
 છાપ વગર તે થૈને નિરાશ, બેઠા નાવમાં થૈને ઉદાસ...૨૭

ગયા બેટમાં દર્શન કરવા, આવ્યા ગૂગળી ત્યાં ધન હરવા;
 દરવાજે તેણે અટકાવ્યા, કહ્યું છાપો વગર કેમ આવ્યા?...૨૮
 કર દર્શન કેરો અપાશે, ત્યારે દેવનાં દર્શન થાશે;
 એક હાટે તે દ્વારથી બહાર, બેસિને કરિ લાંઘણ ચાર...૨૯
 એમ લાંઘણો કીધી અર્ઘ્યાર, વળિ ચિતમાં કીધો વિચાર;
 મને શ્રીજિની આજ્ઞા છે એવી, કરવાં દરશન છાપો લેવી...૩૦
 વિના દર્શન પાછું જવાય, તો મેં આજ્ઞા ઉલંઘી ગણાય;
 એવું ધારિ બેઠા એહ સ્થાન, દ્વારિકાધીશનું ધરિ ધ્યાન...૩૧
 માધ કૃષ્ણ એકાદશી હતી, દીઠા સ્વખનમાં દ્વારિકાપતી;
 શંખ ચકાદિ ધાર્યા છે હાથે, શોભે રૂક્ષિમણીજિ પણ સાથે...૩૨
 કૃષ્ણ દર્શને પામિયા હર્ષ, દેવ તરત થયા ત્યાં અદર્શ;
 તેના વિરહ થકી મુનિરાય, અતિ અંતરમાં અકળાય...૩૩
 જોગિરાજ તે સ્વખથી જાગ્યા, સ્તુતિ કૃષ્ણની કરવાને લાગ્યા;
 આવ્યાં નેહથી નેણમાં નીર, ઉચ્ચરે સ્તુતિ થૈને અધીર...૩૪

શાર્દૂલવિકીડિત :

વંદ્દુ વંસિધરા સદા સુખકરા ભીતીહરા ભૂધરા,
 સેવે સિદ્ધવરા સુરાનરવરા સૌ ભૂચરા^૧ બેચરા^૨;
 છો આપે અજરામરા નિરહરા વિશ્વેશ્વરા શ્રીશ્વરા^૩,
 જે જે શ્રીકરુણાકરા ગિરિધરા હે દ્વારિકાધીશ્વરા...૩૫

ઉપજાતિ :

એવી રિતે જે સ્તુતિ આજિ કીધી, શ્રીદ્વારિકેશે દિલ ધારિ લીધી;
 સ્વખનાંતરે દર્શિત રૂપ જેવું, દેખાડું પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ તેવું...૩૬

૧.પૃથ્વી ઉપર ફરનાર મનુષ્ય આદિક ૨.આકાશમાં ફરનારા દેવો તથા ગરુડ આદિક ૩.લક્ષ્મીપતિ નારાયણ

પ્રેમે કર્યો ત્યાં મુનિયે પ્રણામ, જ્ઞાને કહીને જય મેઘશ્યામ;
 કહે કૃપાળુ વરદાન માગો, ચિંતા તમે હે મુનિરાજ ત્યાગો...૩૭
 કહે મુની જે ગુરુ છે અમારા, સર્વોપરી પૂરણબ્રહ્મ ઘારા;
 તણો કહ્યું વૈષ્ણવ જેણ થાય, તે દ્વારિકાતીર્થ જરૂર જાય...૩૮
 નહાય જૈ ગોમતિમાં ઉમંગે, છાપો ધરે શંખ ગદાદિ અંગે;
 નિર્જે પછી જૈ પ્રભુ દ્વારિકેશ, ગણાય તે વૈષ્ણવ તો વિશેષ...૩૯
 ગૃહસ્થ ત્યાગી જનજાતિ જેવી, આજ્ઞા કરી છે સહુ શીશ એવી;
 તે કારણો હું હરિ આંહિ આવ્યો, વિના ધને અર્થ કશો ન ફાવ્યો...૪૦
 શ્રીગોમતીસ્નાન નહીં કરાયું, છાપો વડે અંગ નહીં છપાયું;
 ને દેવનાં દર્શા થવા ન દીધાં, અગ્યાર મેં તો ઉપવાસ કીધા...૪૧
 જો ત્યાગીથી દ્રવ્ય કદી રખાય, તો ત્યાગીનો ધર્મ જરૂર જાય;
 વિના ધને તીર્થ અહીં ન થાય, કહો પ્રભુ શો કરિયે ઉપાય?..૪૨
 કરો કૃપાના નિધિ કાંઈ એમ, સુખે કરે દર્શન સર્વ જેમ;
 એ માગું છું હું વર આપ પાસ, નથી બિજુ અંતર કાંઈ આશ...૪૩
 તથાસ્તુ બોલ્યા તહિં દ્વારિકેશ, વળિ મુખેથી ઉચ્ચર્યા વિશેષ;
 જે ધર્મના રક્ષક ધર્મલાલ, આવ્યા હતા આ સ્થળ જેણ કાળ...૪૪
 ત્યારે કહ્યું મેં પણ તેહ પાસ, રહું છું હું આ સ્થળમાં ઉદાસ;
 અધર્મિ લોભી વ્યસની વિકારી, સેવા કરે છે જન તે અમારી...૪૫
 એવા તણો સ્પર્શ હમેશ થાય, તે સ્થાનમાં કેમ રહી શકાય;
 માટે રહે જ્યાં શુચિ સંતવૃંદ, ઈચ્છાં સદા વાસ તહાં સ્વદ્ધંદ...૪૬
 એવે સ્થળે મંદિર જો કરાવો, ત્યાં મૂર્તિયો મારી તમે સ્થપાવો;
 તો ગોમતી આદિક તીર્થ લૈને, વસું સદા તે સ્થળ રાજિ થૈને...૪૭
 ત્યારે હરીયે પણ વેણ દીધું, તે માટે વૃત્તાલય ધામ કીધું;

સ્થાપી તહાં બે પ્રતિમા અમારી, ત્યાં હું રહું છું દ્દદ ચિત્ત ધારી...૪૮
 તથાપિ તે વાત પ્રસિદ્ધ થાવા, ઘણા જનોને વળી તે જણાવા;
 જત્રા નિભિતે તમને દયાળે, છે મોકલ્યા આ સ્થળ એહ કાળે...૪૯
 આવીશ હું ત્યાં તમ સંગ આજ, લૈ ગોમતી આદિક સૌ સમાજ;
 માટે સિધાવો તજિને ઉચાટ, જુવે તમારી વૃષવંશી વાટ...૫૦
 એવું કહી દેવ થયા અદર્શ, વધ્યો મુનીના મન માંહિ હર્ષ;
 પછી મુની ત્યાંથી વિદા થઈને, બેઠા ભલા નાવ વિષે જઈને...૫૧

ચોપાઈ :

ધર્મવંશી ત્યાંથી ફરિ જ્યારે, ગયા ધર્મશાળા માંહિ ત્યારે;
 ન દિઠા સચ્ચિદાનંદસ્વામી, દ્વિજને પુછું દિલગિરિ પામી...૫૨
 કહે વિપ્ર ચોથા દિનમાંઈ, ઉઠિ ગુપ્ત ગયા એ તો ક્યાંઈ;
 અમે શોધવા બહુ થળ ગયા, પણ ક્યાંઈ ભેળા નવ થયા...૫૩
 ધર્મવંશી થયા તે ઉદાસ, પછિ તેહનો કરવા તપાસ;
 કર્યો બે ત્રણ દિન ત્યાં મુકામ, ઘણો શોધ કર્યો ઠામઠામ...૫૪
 દ્વાદશી દિન પારણું કરવા, તહાં માંડી રસોઈ આદરવા;
 થયો કાંઈક મધ્યાળ કાળ, ધર્યો ઠાકોરજ પાસે થાળ...૫૫
 સચ્ચિદાનંદસ્વામિ તે ટાણે, આવિ ઉભા રહ્યા એ ઠેકાણે;
 મુનિને કર્યો સૌયે પ્રણામ, અતિ આનંદ વાધ્યો એ ઠામ...૫૬
 મુનિને ભલું ભોજન દીધું, પછિ પાંદ્યે પારણું કીધું;
 પછિ દ્વારામતી તણિ વાત, મુનિયે કરિ સર્વ વિષ્યાત...૫૭

પુષ્પિતાગ્રા :

સુણિ મુનિ તણિ કષ્ટની કહાણી, દિલગિરિ સૌ જનને દિલે ભરાણી;
 પણ વિચરણ દ્વારિકેશ કેરું, સુણિ ઉપજ્યું સુખ સર્વને ધણેરું...૫૮

ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે ધર્મવંશીયાત્રા-
કરણનામસપત્રિંશતામો વિશ્રામઃ ॥૩૭॥

પૂર્વધારો :

એક કથાંતર હું કહું, સુણો ભુપ થઈ સાવધાન;
ઉત્તમ નૃપના લગ્નનું, અતિ ઉત્તમ છે આધ્યાન...૦૧

ચોપાઈ :

દાદા ખાચરને એક નારી, કુંવરબાઈ પતિત્રતધારી;
નોતું તેને કશુંયે સંતાન, પતિ પ્રત્યે બોલી ગુણવાન...૦૨
પિયુજી આપણો દરબાર, સતસંગનો એ છે આધાર;
પુત્ર વગર તે પર ધેર જાશે, ત્યારે સતસંગનું કેમ થાશે?..૦૩
કોણ કહેશે વિચારીને મર્મ, મારા બાપનો છે એ તો ધર્મ;
એવો કોણ મમત્વ તે ધરશે, કોણ સંતોનું રક્ષણ કરશે?..૦૪
માટે પત્ની કરો તમે બીજી, કહું છું અતિ અંતરે રીતી;
દાદો ખાચર બોલિયા ત્યારે, નથી તૃષ્ણા સંસારનિ મારે...૦૫
કોણ જાણે કેવા પુત્ર થાય, તે તો નક્કી કહી ન શકાય;
કુળ દીપક સુત અવતરે, સતસંગનું રક્ષણ કરે...૦૬
પણ થાય કુપુત્ર કદાપી, તજ સતસંગ થૈ જાય પાપી;
કુળ કીર્તિ કરે નાશ સોય, તેથિ તો ભલું પુત્ર ન હોય...૦૭
માટે સંસાર હું તો તજશ, ભગવાનની ભક્તિ કરીશ;
રાણિયે વળી બહુ કહી વાણી, દાદા ખાચરે તે ન મનાણી...૦૮
પછી રાણિયે શ્રીપ્રભુ પાસ, કરિ વાત તે સર્વ પ્રકાશ;
ભાળી આગ્રહ એહનો ભારી, મળ્યા દાદા ખાચરને મુરારી...૦૯

જેમ અર્જુનને હષિકેશ, યુદ્ધ કરવા દીધો ઉપદેશ;
 કહ્યું અન્ય ધરમ પરહરો, એક હું જ કહું તેમ કરો...૧૦
 એવા શબ્દ કહ્યા અતી જ્યારે, દાદો ખાચર ઉચ્ચર્યા ત્યારે;
 તમે જો પ્રલુબ જાનમાં આવો, મને પાસે રહી પરણાવો...૧૧
 તો હું પાણિગ્રહણ તે કરીશ, આજ્ઞા આપની માથે ધરીશ;
 કહે કૃષ્ણ હું જાનમાં આવું, પાસે રહિ તમને પરણાવું...૧૨
 હંક્રિયા અર્જુનનો રથ જેમ, તમારો રથ હંક્રિય તેમ;
 એમ ચર્ચા ચાલી ઘણા માસ, કીધો કન્યાનો સઘણે તપાસ...૧૩
 ભટવદર નામે છે ગામ, જાણિ કન્યા કુંવારિ તે ઠામ;
 મહામુક્ત તે જનતન ધારી, જસુ નામે તે સદ્ગુણિ સારી...૧૪
 નાગપાળ વરુ કાઠિ રાય, તેની પુત્રી તે તો કહેવાય;
 બોલ્યા આવિને કન્યાનો બાપ, મારિ કન્યા વરો નૃપ આપ...૧૫
 તેનિ સાથે તો સગપણ કીધું, સારે મુહૂરતે શ્રીફળ લીધું;
 પછી લગ્ન સારું જોવરાયું, માઘશુક્લ દસમ દિન આયું...૧૬
 લખિ કંકોતરી બહુ ઠામ, સગાં વહાલાં તેડાયાં તમામ;
 આવિ વસંતપંચમી જ્યારે, આયા તે સહુ ગઢપુર ત્યારે...૧૭
 આયા કાઠિ ગરાશિયા ઘણાા, જેણ આશ્રિત શ્રીહરિ તણા;
 ધર્મવંશને દ્વારિકાધામે, છઠને દિન મોકલ્યા શ્યામે...૧૮
 આવી આઠમ ઉજવળિ જ્યારે, કરિ જાનનિ તૈયારિ ત્યારે;
 સતસંગિ સારા સાહુકાર, કર્યા જાનમાં જાવા તૈયાર...૧૯
 પૂજ્યા પગરણ^૧ માંહિ ગણેશ, રચ્યો મંડપ સારો વિશેષ;
 રાયે ગોત્રજ^૨ પૂજન કર્યું, ધ્યાન શ્રીજિ તણું ઉર ધર્યું...૨૦

૧.મંગળ કાર્યનો પ્રારંભ ૨.કુળદેવી

માતાજી દાદા ખાચર કેરાં, સુરબાઈ સુજાણ ધણોરાં;
 તેણે તૈયારી જાવાનિ કીધી, સર્વ બાઈયોને બોલાવિ લીધી... ૨૧
 કૃષ્ણે પાર્ષ્વદ સર્વને કહું, શસ્ત્ર ધારિને આવજો સહુ;
 સંતને કહે શ્રીમહારાજ, થાજો તૈયાર સર્વ સમાજ... ૨૨
 જે જે ગામમાં કરિયે પ્રવેશ, દૈવીને કરવો ઉપદેશ;
 સતસંગ વધે ઠામોઠામ, એ જ છે મુખ્ય આપણું કામ... ૨૩
 બ્રહ્માનંદ જાણે રાજનીતિ, આનંદાનંદ સંતનિ રીતિ;
 નિષ્ઠુળાનંદ વૈરાગ્યવાન, ત્રણેને સતસંગનું તાન... ૨૪
 તેઓને કહે શ્રીકૃપાનાથ, તમે ચાલો સહુ અમ સાથ;
 તમ જેવા સાથે હોય જયારે, સતસંગ વધે બહુ ત્યારે... ૨૫
 વાટે ઘાટે મળે જનજાત, કરજો તેને ધર્મનિ વાત;
 સુણિ આજ્ઞા ધારી સંતે માથે, થયા તૈયાર જાવાને સાથે... ૨૬
 ગામ મુખ્ય તો માંડવધાર, તહાં પત્ર લખ્યા તેહ વાર;
 ગાડાં અગણિત ત્યાંથિ મંગાવ્યાં, ભારખાનાં તે માંહિ ભરાવ્યાં... ૨૭
 લખુભાઈ ને જેચંદભાઈ, એ બે કંદોઈ બોલાવ્યા ચાઈ;
 શીરો ખાંડનો સરસ કરાવ્યો, મોટાં પાત્ર ભલાંમાં ભરાવ્યો... ૨૮
 દાળ ભાત સારાં સારાં શાક, એહ ટાણે કરાવ્યાં અથાક;
 આખા ગામને નોતરલું દીધું, સૌથે આવિને ભોજન કીધું... ૨૯
 આવ્યા જમવાને વરણ અઢાર, આવે પિરસતાં નહિ પાર;
 થયા બ્રાહ્મણના જુદા પાક, જમ્યા એ સમે વિપ્ર અથાક... ૩૦
 આસપાસના ગામ મોઝાર, ગયા જમણ તણા સમાચાર;
 એથિ ઉલટ્યા વર્ણ અઢાર, જમે કોઈ તો બે ત્રણ વાર... ૩૧
 જમે જૂથ જમી જમિ જાય, તાજો શીરો ત્યાં તૈયાર થાય;

ભરિ પાત્રને લૈ જાય કોય, અટકાવે નહીં તેને તોય...૩૨
 જમવા માંડ્યું થાતાં પ્રભાત, જમ્યાં જયાં સુધિ ગઈ અર્ધરાત;
 પણ રાત જતાં ઘડિ ચાર, ચાલિ જાન થઈને તૈયાર...૩૩
 ભાતા માટે મોતૈયા કરેલા, હતા તેના પટારા ભરેલા;
 ગળપાપડિ^૧ ગાંઠિયા લાવ્યા, પટારા ભરિ ગાડે ચડાવ્યા...૩૪
 સાથે શોભે અનેક મશાલ, દીસે જાનનો ઉત્તમ તાલ;
 ઘણા શોભે છે ડંકા નિશાન, ઢાઢી^૨ લંઘા^૩ કરે ગુણગાન...૩૫
 શોભે અશ્વ ભલા શણગાર્યા, શોભે સાજ ને શણગાર ધાર્યા;
 ધર્મરક્ષક ધર્મકુમાર, થયા માણકિયે અસવાર...૩૬
 ચાલે તેહના આગળ પાળા, સારાં શસ્ત્ર ને બખ્તરવાળા;
 અસવાર થયા વરરાય, લીધું શ્રીફળ બે હાથમાંય...૩૭
 ખમા ખમા વદે છડિદાર, શોભે છત્ર ને ચામર સાર;
 વાજાં વિવિધ પ્રકારનાં વાજે, તેના નાદે આખું ગામ ગાજે...૩૮
 અલબેલા શોભે અસવાર, રથ પાલભિનો નહિ પાર;
 ધોરીના^૪ કંઠ માંહિ વિશાળ, વાજે ધમધમ ધૂધરમાળ...૩૯
 શોભે રથ પર કળશ તે કેવા, સોના કળશ દેવળ પર જેવા;
 રથ માંહિ ગૌરી^૫ ગાય ગીત, સ્વર કોકિલા સમ શુભ રીત...૪૦
 જાન ઉઘલિને^૬ એહ ટાણે, રૂડી રીતે ગઈ રણીયાણે;
 ગઈ ગામ ગુંદાળે તે જયાંય, મૂળુ ખાચર આવિયા ત્યાંય...૪૧
 તેણે તાણ કરી ભલિ ભાત, કણું આંહિ રહો આજ રાત;
 મહારાજ બોલ્યા રાજિ થઈ, રાત રહેશું માલપરે જઈ...૪૨

૧.સુખડી ૨.ગાઈબજાવી આજવિકા ચલાવનાર ૩.બળદના ૪.સ્ત્રીઓ-કન્યાઓ ૫.નીકળીને;
 વિદ્યાય લઈને

મોકલ્યો છે અગાડિ સામાન, માટે આંહિ રહે નહિ જાન;
 બોલ્યા મૂળુખાચર જોડિ હાથ, મારે ઘેર પધારોજિ નાથ...૪૩
 મારું આંગાણું પાવન કરી, પાછા તરત પધારજો હરી;
 સુણિ શ્રીહરિએ કરી દયા, તેના દરબારમાં તર્ત ગયા...૪૪
 હતો લીંબડો દરબારમાંય, માણકીને ઉભી રાખિ ત્યાંય;
 હરિ ત્યાં થકી ઉતરિ હેઠા, દરબારને ઓરડે પેઠા...૪૫
 મૂળુ ખાચર પણ સાથે આવ્યા, પ્રીતે પ્રીતમને પધરાવ્યા;
 કરી પૂજા પુરો ધરિ ઘાર, ભલિ ભેટ ધરી તેહ ઠાર...૪૬
 સતિ તેહનિ સૂમરિબાઈ, આવ્યાં તે તો હૈયે હરખાઈ;
 પુત્ર બે તેડિ લાવ્યાં તે ઠામ, દાદો ખાચર એકનું નામ...૪૭
 તેનું નામ સામત પણ જાણો, પુત્ર સોમલો બીજો પ્રમાણો;
 પગે બેને લગાડિયા સાથે, મહારાજે મુક્યા હાથ માથે...૪૮
 દાદા ખાચરને જોઈ દેવ, વળિ બોલ્યા તહાં તતખેવ;
 હરિભક્ત ભલો આ તો થાશે, સતસંગીમાં શ્રોષ ગણાશે...૪૯
 સુણો ભૂપ કહે બ્રહ્મચારી, થતાં મોટા થયા ભક્ત ભારી;
 ભારે ભારે આભૂષણ લાવી, ગોપીનાથને અર્પિયાં આવી...૫૦
 નીરમાંનિપણું ધર્યું કેવું, મોટા જોગિ વિષે હોય જેવું;
 કથા ચાલતી તે હવે કહું, સુણો સ્નેહ ધરી તમે બહુ...૫૧
 મુળુ ખાચરને કહે માવો, સજજ થૈ તમે જાનમાં આવો;
 અતિ આગ્રહ જોઈ એ ઠાર, જવાને થયા તેહ તૈયાર...૫૨
 ચાલ્યા શ્રીહરિ જાન સંધાત, રહ્યા માલપરે જઈ રાત;
 વાયુ ખૂણમાં ત્યાં ખળાવાડ, જોયાં ત્યાં વળિ સુંદર જાડ...૫૩
 કર્યો જાને જઈ ત્યાં ઉતારો, બિરાજ્યા તહાં ધર્મહુલારો;

તેણ ગામ તણા જે પટેલ, હરિભક્ત ભલા તે થયેલ...૫૪
 સાબે ડોબરિયા કહેવાય, નામ કરશન તેનું લખાય;
 વિપ્ર મોનજી આદિક આવ્યા, શ્રીજિને કાજે સામાન લાવ્યા...૫૫
 સૌનિ સરભરા તો સારિ રીતે, કરી તેઓએ પૂરણ પ્રીતે;
 વળિ બોલ્યા પટેલ તે વાર, ઘોડાં બળધને ચરવાને ચાર...૫૬
 લેવા મોકલો અમારિ સાથ, ગાડિવાનો અસ્વારોને નાથ;
 પછિ સૌ ગાડિવાન ને સ્વાર, ધાસ લેવા ગયા તેણ વાર...૫૭
 ધણા શ્રમથી પટેલે કરેલો, વાઢ શેલડીનો સુધરેલો;
 જૈને બોલ્યા પટેલ તે સારા, બાંધો શેલડી વાઢીને ભારા...૫૮
 ગાડિવાન કહે ન કપાય, કાપિયે તો ખિજે હરિરાય;
 ત્યારે બોલિયા પ્રેમિ પટેલ, વાઢ આ તો અમે છે કરેલ...૫૯
 આજ ધન્ય દિવસ છે અમારે, ક્યાંથિ શ્રીહરિ આંહિ પધારે;
 વસ્તુ સારામાં સારી ગણાય, તે તો શ્રીજિને અર્પણ થાય...૬૦
 નથિ મળતું આંહીં બીજું ધાસ, રાજી થૈને કહું તમ પાસ;
 બાંધો શેલડિ કાપિને ભારા, માનો સત્ય કહ્યા થક્ક મારા...૬૧
 એવું સાંભળિ સૌ ગાડિવાને, કાપિ શેલડિયો તેણ સ્થાને;
 ભારા લૈને ગયા જ્યાં ઉતારે, દીઠા દસ્થિયે ધર્મહુલારે...૬૨
 કહે શ્રીહરિ શું કરિ આવ્યા ? શીદ શેલડિયો કાપિ લાવ્યા ?
 સુણિ બોલ્યા તેઓ સહુ સાથી, લાવ્યા છૈયે ધર્ણીના કહ્યાથી...૬૩
 પછિ આવ્યા પટેલ તે જ્યારે, તેને શ્રીહરિયે કહું ત્યારે;
 વેળા કઠણ વરસની છે આવી, શાને માટે શેલડિયો કપાવી ? ..૬૪
 કોસ તાણિ પાયું હશે પાણી, મોંઘિ શેલડિ શા માટે આણી ?
 તહાં બોલ્યા પટેલ તે ત્યારે, આવે શ્રીહરિ કે સંત જ્યારે...૬૫

એના ઉપયોગમાં નહિ આવે, વસ્તુ તે બધિ વર્થ કહાવે;
એવો અવસર તો વહિ જાય, પેટમાં પછી પસ્તાવો થાય...૬૬

ઉપજાતિ : સંતસેવા વિષે :

જ્યારે હરી કે હરિભક્ત આવે, સમો અતી ઉત્તમ તે કહાવે;
ગૃહસ્થ જ્ઞાની ઉર એમ જાણે, સેવા અહો શી કરું એહ ટાણે...૬૭

વર્ષો ધાણે સંચિત દ્રવ્ય જેહ, જાણે સમો વાવરવા સુતેહ;
બીજા કરે બર્થ વિવાહ ટાણે, સંતો મળે ભક્ત સુજોગ જાણે...૬૮

જો સંત અર્થે નહિ દ્રવ્ય આવ્યું, તે તો ગણે વર્થ બધું ગુમાવ્યું;
સ્ત્રી પુત્ર કે અન્ય સગા જ ખાય, તે ભક્ત જાણે ધન વર્થ જાય...૬૯

જે અન્ય તો ક્ષેત્ર વિષે વવાય, તે પાકતાં અન્ન ધણું પમાય;
જો સંત અર્થે વવરાય જેહ, અતી ધણું અક્ષય થાય એહ...૭૦

મેં સાંભળ્યું છે વળિ કોઈ સ્થાને, પાટો પ્રભુને કર બાંધવાને;
પંચાળિયે ચીર નવીન ફાડ્યું, તેનું પ્રભુયે ફળ તો પમાડ્યું...૭૧

દીધું દધીયી ઋષિ ઈન્દ્ર અર્થે, વાંસા તાણું અસ્થિ મહા સમર્થે;
તો સંત અર્થે નહિ શું અપાય, જો સંત કેરો મહિમા જણાય...૭૨

તો શેલડીયો અતિ અલ્પ માત્ર, ક્યાંથી મળે શ્રીહરિ જેવું પાત્ર;
વૃષ્ટી થશે ને શુભ વર્ષ થાશે, પ્રભૂ તાણું આગમ^૧ ક્યાં પમાશે...૭૩

ઠળી જશે સૌ ધન તો ઠગારા, લુંટી જશે સ્વારથિયા લુંટારા;
જે સંત અર્થે હરિ અર્થ થાશે, ખરી કમાણી કરિ તે ગણાશે...૭૪

સારે સમે ચેતિ શકે ન જ્યારે, શો દેહનો છે નિરધાર ત્યારે;
ધર્યું રહેશે ધન ભૂમિ માથે, હાથે કર્યું પુણ્ય જવાનું સાથે...૭૫

રાજુ થયા તે સુણિ મેધશયામ, બોલ્યા કૃપાળુ પ્રભુ તેહ ઠામ;

૧.આવવું; આગમન

બુદ્ધી તમારી બહુ ધન્ય ધન્ય, દિસો તમે ભક્ત ભલા અનન્ય...૭૬

પુષ્પિતાગ્રા :

સુણિ નરપતિ વર્ષિરાજ વાણી, પરમ પવિત્ર પરોપકારિ જાણી;
હરિ હરિજનમાં વિશેષ હેત, ઉર ઉપજયું મહિમા મહા સમેત...૭૭
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે ઉતામરાજવિવાહાર્થ-
શ્રીહરિવિચરણનામ અષ્ટત્રિંશતમો વિશ્રાંમ: ॥૩૮॥

પૂર્વધારો :

રાત રવ્યા રૂડિ રીતથી, ગામ માલપરે મહારાજ;
ઉઠિ પ્રભાતે પરવર્યા, સુખસાગર સહિત સમાજ...૦૧

ચોપાઈ :

પહોંચ્યા પ્રભુ પાટણે ગામ, કાળુભાર નદી જેણ ઠામ;
શિવની દેરિ છે તટ સામે, રથ છોડ્યો જઈ તેણ ઠામે...૦૨
કરી સ્નાન કિયા સહુ સાથે, કરિ નિત્યકિયા મુનિનાથે;
ઢસે ગામ ગયા ગિરધારી, આવ્યાં નિર્ઝવા બહુ નરનારી...૦૩
જે જે ગામ સમીપ સિધાવે, ત્યાંના લોકો ત્યાં દર્શને આવે;
સુણો સ્વામિનારાયણ નામ, કરે આવિને પ્રેમે પ્રણામ...૦૪
સંત તેઓને વાતો કરે છે, સુણિને જન આશ્રય લે છે;
જાણો પ્રગટ પ્રભુનો પ્રતાપ, વધે સત્સંગ એમ અમાપ...૦૫
ઢસેથી ગયા મેથળી ગામ, બધી જાન સહિત ઘનશ્યામ;
અવિનાશિ ગયા ઈંગોરાજો, જેનાં ભાગ્ય ભલાં તેણ ભાજે...૦૬
ગામથી જઈ પશ્ચિમ પાસ, થોડિ વાર કર્યો ત્યાં નિવાસ;
ત્યાંના ભક્ત આવ્યા તેણ ઠામ, નરનાથ સુણો તેનાં નામ...૦૭

શેઠ સુંદરજી શેઠ લાલો, વૃષનંદન જેને વહાલો;
 કાનજી ને કલો બે પટેલ, સત્તસંગી તે સારા થયેલ...૦૮
 સાખે હીરપરા સહુ જાણો, પ્રભુના ભક્ત પંચ પ્રમાણો;
 મુખી જગાણી નામ કુંવરજી, જેને પ્રભુ ભજવાનિ જ મરજી...૦૯
 એહ આદિક હરિજને આવી, પ્રભુને ભલી બેટ ધરાવી;
 કદ્યું રાત રહો આંહિ હરી, જવા નાથે ઉતાવળ કરી...૧૦
 એકલેરે ગયા અવિનાશ, ખળાવાડ દિઠી ગામ પાસ;
 અત્ર પુષ્યળ જોઈ ઉચ્ચાર્યુ, આંહી તો અત્ર પાકદ્યું છે સારું...૧૧
 ગયા કાંકશ શ્રીગિરધારી, વહે શેત્રુજી જ્યાં નદિ સારી;
 સામે તીર ગયા ધનશ્યામ, રથ છોડાવ્યો ત્યાં એક ઠામ...૧૨
 મળે ગાગડિયો જેહ સ્થાન, ત્યાંથિ દક્ષિણમાં કર્યું સ્નાન;
 નાખ્યા સંત ને જાનના જન, કર્યું તે સ્થળ તીર્થ પાવન...૧૩
 કરિ નિત્યકિયા તેહ સ્થાને, ભાતું સૌને દીધું ભગવાને;
 જમિ ભાતું ભલું જળ પીધું, પછિ ચાલવાનું મન કીધું...૧૪
 ત્યાં તો હરિજન દર્શને આવ્યા, શેલડીનાં ગાડાં ભરી લાવ્યા;
 ત્રવાડી આવિયા રણછોડ, જેને કૃષ્ણ ભજ્યાનો છે કોડ...૧૫
 વશરામ પટેલ સાકરિયો, જેણે શિરસાટે સત્તસંગ કરિયો;
 વળિ આવિયા વેલો સુરાણી, જેની ભક્તિ ભલી વખજાણી...૧૬
 સ્નેહે આવિયા સોની સગાળ, જેને વાલા છે જનપ્રતિપાળ;
 આવ્યા રાઠોડ આણંદ આપ, જપે જે હરિનામનો જાપ...૧૭
 ધરી શેલડિયો બેટ જેહ, વહેંચી વાલે સર્વને તેહ;
 હરિભક્તોને દર્શન દૈને, પછિ શ્યામ ચાલ્યા સજ થૈને...૧૮
 દાદા ખાચરને રથમાંય, બેસાર્ય બહુનામિયે ત્યાંય;

ભગવાન છે ભક્ત આધીન, એવું દેખાડવા એહ દીન...૧૬
 બેઠા શ્રીહરિ સારથિ થઈ, હાંકે બળદને ચાબકો લઈ;
 હાંક્યો અર્જુનનો રથ જેમ, દાદા ખાચરનો હાંક્યો તેમ...૨૦
 સંત હરિજન દર્શન કરે, છબિ જોઈને અંતરે ધરે;
 જતાં સીમ કેરાળાની આવી, સારી શ્રીહરિયે તે શોભાવી...૨૧
 હરિજન દેવરાજ ધડૂક, પાડતા હતા ધોં તણો પોંક;
 તેણે ઓળખ્યા અંતરજામી, લાવ્યા પોંક પુરો હર્ષ પામી...૨૨
 કૃપાનાથને અર્પણ કીધો, માવે સૌને મુઠી મુઠી દીધો;
 ત્યાં તો ગામ વિષે થયું જાણ, જાન સાથે છે જીવનપ્રાણ...૨૩
 તેથી સૌ મળીને સામા આવ્યા, વાજાં વિવિધ પ્રકારનાં લાવ્યા;
 આવ્યા ભોજ ને વીરો ખુમાણ, આવિયા કાનો શેઠ સુજાણ...૨૪
 જસો ભક્ત ગોપાળ પટેલ, જેને પ્રભુપદ લગની લાગેલ;
 સાખે તે કહિયે ચોરવડિયા, ભગવાન પટેલ દોમડિયા...૨૫
 એહ આદિક આવ્યા એ ઠામ, કર્યા પ્રેમે પ્રભુને પ્રણામ;
 કહ્યું રાત રહો આંહિ આજે, પણ માન્યું નહીં મહારાજે...૨૬
 પછી ધી લાવી બળદોને પાયું, આખ્યું ભાતું જનોને સવાયું;
 વિચર્યા ત્યાં થકી જગવંદ, ધાર ગામ ગયા ધર્માંદ...૨૭
 ગામથી પૂર્વમાં શુભ ઠામે, રથ રાખ્યો ઉભો ઘનશ્યામે;
 આવ્યા ગામના હરિજન ત્યાંય, તેનાં નામ કહું સુણો રાય...૨૮
 જેઠો લીંબો હુંમર કહેવાય, ડાખ્યો રંધાણી સાખે લખાય;
 સાખે મુંજપરો છે ગોપાળ, પ્રિય ચારેને કૃષ્ણ કૃપાળ...૨૯
 એહ આદિકે આવી એ ઠામ, કર્યા પ્રેમે પ્રભુને પ્રણામ;
 કહ્યું સાંજ પડી ઘનશ્યામ, માટે રાત રહો એહ ઠામ...૩૦

કહે કૃષ્ણ પીઠવડી અમે, ઉટ મોકલ્યો છે પ્રાત સમે;
 માટે જોતા હશે સહુ વાટ, રહિયે તો કરે તે ઉચાટ...૩૧
 પછિ ભક્તે મશાલો મગાવી, ધણું તેલ પુરી પ્રગટાવી;
 સહુ સાથે વળાવાને ગયા, તેથિ રાજ કૃપાનાથ થયા...૩૨
 થયું પીઠવડી માંદિ જાણ, પ્રભુ આવે છે પુરુષ પુરાણ;
 સર્વ સત્સંગી એકઠા થયા, સૌને સારા સમાચાર કહ્યા...૩૩
 ભક્ત પીઠવડી તણા જેહ, તેનાં નામ કહું સુણો તેહ;
 જોશી શીવો ને ગોવરધન, મોનજી દેવરામ જિવન...૩૪
 દેવકૃષ્ણ રાધવજી એક, જિણા આદિક વિપ્ર અનેક;
 હવે કાઠિ તણાં કહું નામ, જેને વાલા ધણા ધનશયામ...૩૫
 જીવો ચાંદુ ને કાંધો ખુમાણ, નાગપાળ ને પુજો સુજાણ;
 સોની સામત ને સુત પુજો, જેને સત્સંગ મારગ સૂજ્યો...૩૬
 કોઈારી પ્રેમજી તથા વાલો, ધર્ણી ધાર્યા જેણે ધર્મલાલો;
 હીરો પુજા બે જાણો પટેલ, સારો અર્જુન પણ સમજેલ...૩૭
 વાધો રામજી જાદવ જાણો, દેવરાજ ને ડાખો પ્રમાણો;
 પાંચો ઠાકરશી અને વસ્તો, જેણે જાણ્યો છે મોક્ષનો રસ્તો...૩૮
 પ્રભુ ભક્ત પટેલ જેરામ, તેના પુત્રનું અર્જુન નામ;
 ગોવો દેવશિ ને ભગો જસો, જેના જીવમાં સત્સંગ ઠસ્યો...૩૯
 એ તો સર્વે સુવાગિયા સાખે, પ્રીતિ પ્રભુપદમાં બહુ રાખે;
 ભગો મૂળો પટેલ કલ્યાણ, વળિ પ્રેમજી પોંકિયો જાણ...૪૦
 ખીમો ખુંટ ભગો રાજો કલો, હરજી લીબો માલાણિ ભલો;
 રૂડો સાવલિયો મહામુક્ત, ચાર પુત્ર તેના હરિભક્ત...૪૧
 રાજો દેવજી કરશન કાનો, ભક્ત એકે નથી એમાં છાનો;

ભાયો સાવલિયો સુત નરસી, તેના પુત્ર આંબો ને ધરમશી...૪૨
 સાબે શિંગાળાનાં કહું નામ, ધનો બેચર ને વિશરામ;
 વિશરામ તણો સુત વસ્તો, તે તો ધર્મને મારગે ધસ્તો...૪૩
 એહ આદિક ત્યાંના નિવાસી, મળ્યા નિર્ભવાને અવિનાશી;
 પરગામથી આવેલા જેહ, તેનાં નામ કહું સુણો તેહ...૪૪
 બધા ગણતાં તો આવે ન પાર, કહું મોટા મોટા સરદાર;
 સેંજળેશ સાદૂળે ખુમાણ, જેની ભક્તિનાં થાય વખાણ...૪૫
 જેણે કરવા પ્રભુને પ્રસન્ન, કર્યા અર્પણ તન મન ધન;
 જોતાં જેહનું ઉત્તમ જ્ઞાન, પડે ઝાંખા પ્રદ્લાદ સમાન...૪૬
 ત્રણ પુત્ર તેનાં કહું નામ, માણશીયો કાંથડ ને મેરામ;
 શેલણે વાજસુર ખુમાણ, ભમોદ્રાના તો ઓધડ જાણ...૪૭
 મોટા ભક્ત તે બે થયા કેવા, અંબરીશ ને જનકજિ જેવા;
 એનો ભાળીને ઉત્તમ ભાવ, મન રીજે મનોહર માવ...૪૮
 તેના દિલમાં દિસે નહીં દંબ, થયા બે સતસંગના થંબ;
 પછી તેનો થયો પરિવાર, ભલો તે પણ ભક્ત ઉદાર...૪૯
 ઝીઝુડાના તો ખુમાણ દાનો, વાધો માતરો તે પણ ત્યાંનો;
 કાઠિ હાથીયો પણ સાથ હતા, જોવા કૃષ્ણને આતુર થતા...૫૦
 વંડા ગામના ઉનડ ધીર, તેના પુત્ર મામૈયો હમીર;
 એહ આદિક જે હતા આવ્યા, થયા સજજ સામૈયામાં જાવા...૫૧
 ચાત્યા સામૈયે સૌ સજ થઈ, વાજાં વિવિધ પ્રકારનાં લઈ;
 સરદારો થયા અસવાર, પ્રગટાવિ મશાલો અપાર...૫૨
 ઘણા હરિજન ચરણથિ ચાલે, હાથે પૂજાનો સામાન જાલે;
 કોઈયે લીધા પુષ્પના હાર, લીધાં કોઈયે શ્રીકૃણ સાર...૫૩

કોઈ તાલ મૃંગ બજાવે, કોઈ ગરબી તાળિ પાડિ ગાવે;
 દસરાની જેવી અસવારી, સામૈયું ચાટ્યું એ અનુસારી...૫૪
 વાટે દેવા મશાલીને તેલ, કુઠલાં ધર્યા ગાડે ભરેલ;
 વસે વાણિયા જીંઝૂડે ગામ, કરે તેલ દીધાનું તે કામ...૫૫
 મોટી આંબો ને વીઢુલ બેય, લાધો સોરઠિયો તહાં છેય;
 સુત જાણો તેનો જિવરાજ, કરે તે પણ ત્યાં તેણ કાજ...૫૬
 એક રાઠોડ ભક્ત કલ્યાણ, રહે પીઠવડીમાં સુજાણ;
 તેના પુત્ર ભલા ભગો લાધો, જેણો સ્નેહથી સત્સંગ સાધ્યો...૫૭
 કરે રાઠોડ જનનો સમાજ, દારુખાનું છોડ્યા તણું કાજ;
 તેમાં કલ્યાણ તો કાબ્ય કરે, કોઠિ દારુનિ કર માંહિ ધરે...૫૮
 પાંચ પીપરનો કુવો જ્યાંય, ગયું સામૈયું તે બધું ત્યાંય;
 અવિનાશિ તણી અસવારી, ત્યાં તો જાન સહિત પધારી...૫૯
 ગંગા સાગરમાં મળે જેમ, મળી તે બેય અસવારી તેમ;
 એહ શોભાની શી કહું વાત, શેખનાગ ન કહિ શકે ભાત...૬૦

પુષ્પિતાગ્રા :

મિલિત સુજનવૃદ્ધ જેહ ઠામ, હરિવરને હરખી કરે પ્રણામ;
 નિરધન જનને નિધાન^૧ જેમ, હરખ વધે મળવાથી થાય તેમ...૬૧
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિઉતામરાજ-
 પીઠવડીપુરગમનનામૈકોનચત્વારિંશો વિશ્રામઃ ॥૩૮॥

પૂર્વછાયો :

શોભા શ્રીહરિની સ્વારિની, જીભે વરણવી નવ જાય;

૧. ધનનો ખજાનો

શોભા સામૈયાની વળિ, જોતાં તે પણ સરસ જણાય...૦૧

ચોપાઈ :

થાય બંદુક કેરા બહાર, વાજાં વાજે ત્યાં વિવિધ પ્રકાર;
 સંત હરિજન કીર્તન ગાય, જ્યકાર તણી ધુન્ય થાય...૦૨
 મશાલો ધણિ શોભે છે કેવી, નભમાં તારામંડળ જેવી;
 મીન મેષ વૃષભ કહેવાય, મિથુન કર્ક ને સિંહ જણાય...૦૩
 જેમ રથમાં શોભે વરરાય, ચંદ્ર શોભે છે રોહિણીમાંય;
 અવની નભ જોઈયે નિરખી, શોભા બેયની દીસે છે સરખી...૦૪
 હરિભક્ત હવાઈ ચડાવે, તારા તેમાંથિ ખરતા જ આવે;
 જાણે કૃષ્ણનાં દર્શન કાજ, તારા આવે છે અવનીમાં આજ...૦૫
 દુરથી દેખિ વિશ્વાધાર, ઉત્તર્ય સરવે સરદાર;
 જ્ય જ્ય ઉચ્ચરી એહ ઠામ, પ્રભુને કરે દંડપ્રણામ...૦૬
 કોઈ કોઈને જે નહિ નમે, નમ્યા શ્રીહરિને તેહ સમે;
 કોઈ હાર ચડાવે છે આવી, કોઈ ભેટ ધરાવે છે લાવી...૦૭
 તોરો પાધમાં કોઈ ધરાવે, કોઈ ભૂષણ શુભ પહેરાવે;
 જેને રીજે બદ્દુ વનમાળી, તેને ભેટે ભુજ માંહી ઘાલિ...૦૮
 નમ્યા સંતોને સૌ હરિજન, કહિ જ્યજ્યકાર વચન;
 વરને મળ્યા સૌ જન પ્રીતે, મળ્યા જનૈયાને રૂડી રીતે...૦૯
 આપ આપના વાહન પર, અસવાર થયા સહુ નર;
 રથમાં ગૌરિયો ગીત ગાય, તેનિ શોભા વરણવિ ન જાય...૧૦
 ગામમાં ચાલી તે અસવારી, મળ્યાં જોવા બદ્દુ નરનારી;
 જૂથ જૂથ મળિ જોવા જાય, ભારે રસ્તામાં ભીડ ભરાય...૧૧

સખી પ્રત્યે કહે સખી કોઈ, આવી શોભા કદી નવ જોઈ;
 રૂડા સાવલિયા તણો ધેર, ઉત્તર્યા પ્રભુજી રૂડી પેર...૧૨
 પછિ જેને જહાં ઘટે જેવો, આખ્યો ઉતારો સર્વને એવો;
 કરી સૌની સારી બરદાશ, તેમાં કાંઈ ન રાખિ કચાશ...૧૩
 ત્યાંનિ બાઈયો જે સતસંગી, તેઓ સર્વ મળિને ઉમંગી;
 કરિ રાખેલ સીધું સામાન, તેનાં નામ સુણો ધરિ કાન...૧૪
 પુત્રી રૂડા પટેલની જેણ, નામે કૃષ્ણા કહે સહુ તેણ;
 બીજી અમરબાઈ બોલાવી, કલુ રાણી ને દેવકી આવી...૧૫
 કરી જાણે રસોઈ જે સારી, બોલાવી રસોઈ કરનારી;
 પૂતળી શિવા જોશિની માય, મૌંધી મોનજિની અંગનાય^૨...૧૬
 એહ બેયે રસોઈ બનાવી, ધર્યો થાળ પ્રભૂજીને લાવી;
 જમ્યો સંતનો સર્વ સમાજ, જમી જાન તથા વરરાજ...૧૭
 પછિ સૌ બેઠા શ્રીહરિ પાસ, પ્રભુએ કર્યુ જ્ઞાન પ્રકાશ;
 વળી દેખાડ્યો પરમ પ્રતાપ, દીંહું સૌ જને તેજ અમાપ...૧૮
 સતસંગી ઘણા તેથિ થયા, ધરિ નિયમ ને નિજ ધેર ગયા;
 ભગા મૂળાને ધેર પધારી, પોઢ્યા ત્યાં જ પલંગે મુરારી...૧૯
 કહે વર્ષિં સુણો નરરાજ, જ્યાં છે ઓટો મંદિર માંછિ આજ;
 ભગા મુળાનાં ત્યાં હતાં ધર, પોઢ્યા ત્યાં હતા શ્યામ સુંદર...૨૦
 સેવા કરવાને સરદારો પાસ, રહ્યા કુંભાર જે હરિદાસ;
 એક માવો અને બિજો નાજો, જેને પ્રભુપદમાં પ્રેમ જાજો...૨૧
 કરિ સેવા તેણો ભક્ત જાણી, આખ્યાં પાત્ર આપ્યું જળ આણી;
 પછિ પોઢી રહ્યા સહુ રાતે, ઉઠ્યા ભજન તે કરતા પ્રભાતે...૨૨

કરિ ચાલવા તૈયારિ જ્યારે, ત્યાંના ભક્ત બોલ્યા સહુ ત્યારે;
 ક્યારે આંહીં પધારશો ફરી, રહેશો દિન બે ત્રણ દરી...૨૩
 ધણા જનને રસોઈ છે દેવી, આશા ક્યારે પુરી થશે એવી;
 સાથે ઉત્તમરાયની જાન, એવો જોગ ક્યાંથી ભગવાન...૨૪
 સુણિ બોલિયા સુંદરશ્યામ, લગ્ન કેરું છે આજ તો કામ;
 વળતાં વળિ આવશું જ્યારે, સૌની લેશું રસોઈયો ત્યારે...૨૫
 એવું સાંભળિ વાલાનું વેશ, લાગ્યું સૌને દિલે સુખ દેણ;
 પછિ હરજી પટેલ સુજાણો, પૂજા કીધિ પ્રભુનિ તે ટાણે...૨૬
 પૂરી પાંચસેં કોરિયો લાવી, ભગવાનને ભેટ ધરાવી;
 કહે કૃષ્ણ આ કોરિયો લેશું, ઢાઢી લંઘાઓને વેંચિ દેશું...૨૭
 બોલ્યા હરજી તે જોડિને હાથ, કરો જેમ ગમે તેમ નાથ;
 હું તો અક્ષરધામ મોજાર, એનું ફળ આપ પાસ લેનાર...૨૮
 પછિ પાખદિ કોરિયો લીધી, ચાલવાનિ તૈયારિ ત્યાં કીધી;
 જેવી અસ્વારિએ હરિ આવ્યા, એવિ શોભા સહિત સિધાવ્યા...૨૯
 ધણા લોકે કર્યી દરશન, ધણા આવ્યા વળાવાને જન;
 ત્યાંના ભક્તોનો ભાળિને ભાવ, રૂદે રીજ્યા મનોહર માવ...૩૦

પૂર્વથાચો :

ગાધકડાને મારગે, વાડિ સુધિ ગયા શુભ પેર;
 પીઠવડીના ભક્તને, પાછા વાળ્યા પ્રભુએ ધેર...૩૧

ચોપાઈ :

બીજા જે જે વળાવાને આવ્યા, પ્રભુએ સૌને પાછા વળાવ્યા;
 ગયા ગાધકડે ગિરધારી, નાહ્યા ત્યાં નદી માંહિ મુરારી...૩૨

આવ્યા હરિજન દર્શન કાજ, તેનાં નામ કહું સુણો રાજ;
 વિપ્ર નાગાજિ જ્યોતિષ જાણ, સતસંગિ સંપૂર્ણ પ્રમાણ...૩૩
 જેણે સો વર્ષના ભાવ ભાઘ્યા, સારા કુંડળિયા કરિ રાખ્યા;
 સામુદ્રિક ચિહ્ન જોઈ નિદાન, જેણે જાણિયા શ્રીભગવાન...૩૪
 ધન્ય ધન્ય ઉહાપણ એનું, ધન્ય જોતિષનું જ્ઞાન તેનું;
 આવ્યા દર્શને ખોડો ખુમાણ, આવ્યા આહિર ભક્ત સુજાણ...૩૫
 રૂડો હીરો પુનો અને રાણો, હીરો કાતરિયો ભક્ત જાણો;
 મહા ભક્ત છે રાણો મેરાઈ, એહ આદિક આવિયા ધાઈ...૩૬
 પ્રભુને કર્યા દંડપ્રણામ, ભલી ભેટ ધરી તેહ ઠામ;
 પછિ સૌ થઈને સાવધાન, ચાલી ગામ વચે થઈ જાન...૩૭
 શોભે જાનમાં હરિ સુખકારી, કરે દર્શન સૌ નરનારી;
 સૌને દૈને ત્યાં દર્શનદાન, ગયા ગોરડકે ગુણવાન...૩૮
 ગામથી દિશા પશ્ચિમમાંય, નહિને તટ વાડીમાં ત્યાંય;
 કર્યો વાલાએ જૈને વિરામ, ભક્ત ગામના આવ્યા તે ઠામ...૩૯
 કાઠિ માતરો કડવો ને દાનો, ત્રણોની સાખ્ય ચાંદુ તે માનો;
 મહા ભક્ત મેઘો કુંભકાર, રામાનંદનો શિષ્ય ઉદાર...૪૦
 એહ આદિક આવ્યા સુજાણ, કરિ ભોજનની બહુ તાણ;
 સુણિ બોલિયા શ્રીમહરાજ, સાંજે લગ્ન થવાનું છે આજ...૪૧
 માટે જમવા નહીં રહેવાય, જમિ ભાતું ને થાશું વિદાય;
 પછિ સૌને તહાં ભાતું દીધું, પ્રભુએ પણ ટીમજા કીધું...૪૨
 ગામ સોંસરો મારગ જાણી, ચાલ્યા ગામમાં સારંગપાણી;
 ઉગા ચાંદુ તણું પુછિ ધર, ગયા ત્યાં ચાલિ ધર્મકુંવર...૪૩
 વિધવા જે ઉગા ચાંદુ તણી, લાહુબાઈ પવિત્ર તે ઘણી;

તેણે કીધા પ્રભૂને પ્રણામ, ભલે આવ્યા કહ્યું ઘનશ્યામ...૪૪
 બોલ્યા તે સમે વિશ્વ આધાર, ગઢપુરમાં અમે એક વાર;
 મળ્યા ઉગા ચાંદુને તે જ્યારે, તેણે માંગ્યું હતું એવું ત્યારે...૪૫
 કરુણા કોઈ અવસરે કરી, મારે ઘેર પધારવું હરિ;
 તેને દીધું વચન તેહ વારે, અમે આવશું ઘેર તમારે...૪૬
 તમે ઘેર હશો કે ન હશો, તેનો તો નહિ નિશ્ચય કશો;
 બોલ્યું પાળવા તેહ પ્રમાણે, અમે આવ્યા છૈયે એહ ટાણે...૪૭
 એવું સાંભળી બાઈ વિચારે, અંત અવસરે મુજ ભરતારે;
 સો રૂપૈયા ને વેઢ સોનાનો, મને આપ્યો છે સર્વથિ છાનો...૪૮
 કહ્યું છે આ પટારામાં ધરજો, કૃષ્ણ આવે ત્યારે ભેટ કરજો;
 કૃષ્ણ અંતરજામિ જો હશે, મારિ પાસેથિ તેહ માગશે...૪૯
 બાઈએ એવું અંતરે આણ્યું, તે તો અંતરજામિએ જાણ્યું;
 મુખ મલકાવિને બોલ્યા માવો, રૂપૈયા શત ને વેઢ લાવો...૫૦
 કહ્યા છે ઉગા ચાંદુએ જેહ, તમે મુક્યા પટારામાં તેહ;
 સુણિ બાઈ તો આશ્ર્ય પામી, આપ્યું તે પ્રભૂને શિર નામી...૫૧
 પછિ રથમાં બેસી તેહ ટાણે, મહારાજ ગયા મેરિયાણે;
 ખળાવાડમાં રથ ત્યાં રખાવ્યા, ત્યાંના હરિજન દર્શને આવ્યા...૫૨
 ભલા ભક્ત પ્રજ્ઞપતિ જેહ, હાજો માંડવિયો આવ્યા તેહ;
 ભગો દેવજિ તેના બે તન, આવ્યા કરવાને હરિ દર્શન...૫૩
 આવ્યા સાજણ પાંડવ સાખે, ઘણિ પ્રીતિ પ્રભૂ પર રાખે;
 ત્રણ પુત્ર તેના ગુણવંત, કાનો કરસન ત્રીજો સામંત...૫૪
 પુનો પાંડવ ને પુત્ર હાજો, જેનો પ્રેમ પ્રભૂ પદે જાઓ;
 ભક્ત આણંદ સાખે જે વોરો, ત્યાંના સત્સંગિનો શિર તોરો...૫૫

એહ આદિ પ્રજાપતિ આવ્યા, દેવા પાંડવને સાથે લાવ્યા;
 બીજા જે હતા ત્યાં સતસંગી, આવ્યા દર્શન કરવા ઉમંગી...૫૬
 પ્રભુને કરી પ્રેમે પ્રણામ, કહ્યું જમવા રહો એહ ગામ;
 મહારાજ ઉતાવળા થયા, તેથિ ત્યાંથિ ભમર ગામ ગયા...૫૭
 જગો રાઠોડ ત્યાં હરિજન, તેને દીધાં જઈ દરશન;
 પછી ત્યાંથિ ગયા સુખધામ, ગામ ધાણલે શ્રીધનશ્યામ...૫૮
 ગામથી જઈ પુર્વ દિશાયે, રથ રાખ્યો ઉભો હરિરાયે;
 આવ્યા હરિજન કરવા પ્રણામ, વિપ્ર મેવાડા ગોવિંદરામ...૫૯
 માણસૂર કાઠી ત્રંબગડિયા, ગીગા સૂત સુધાં પગે પડિયા;
 સાંબે વરિયા પ્રજાપતિ જેહ, આવ્યા હીરો પટેલ ત્યાં તેહ...૬૦
 ભક્ત પીઠો ભગો પણ એવો, ભગાના સુત રૈયો ને દેવો;
 કૃપાનંદનું મંડળ હતું, આવ્યું તે પણ હરભિત થતું...૬૧
 સૌને દર્શન હે સુખધામ, ચાલ્યા રાજુલે પૂરણકામ;
 રસ્તો દેખાડવા ભલિ ભાતે, હીરા ભક્તને લીધા સંઘાથે...૬૨

પુષ્ટિતાગા :

સુખનિધિ હરિ રાજુલે સિધાવ્યા, સનમુખ સૌસતસંગિ ત્યાંથિ આવ્યા;
 કરિ દરશન કૃષ્ણદેવ કેરાં, જનમન તો હરખ્યાં તહાં ધણેરાં...૬૩
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિઉત્તમરાજા સહ
 રાજુલાગ્રામપ્રાપ્તનામ ચત્વારિંશતામો વિશ્રામઃ ॥૪૦॥

પૂર્વધાયો :

રાજુલાના સતસંગી સૌ, બાઈ ભાઈ આવ્યાં મળિ જેહ;
 મુખ્ય હતા હરિભક્ત જે, તેનાં નામ સુણાવું તેહ...૦૧

ચોપાઈ :

દેવજી ને વીઠલ રાજગાર, આવ્યા તે તહાં આનંદભર;
 આવ્યા રાઠોડ ગોર તે ઠામ, ભગો ગીગો કલો તેનું નામ...૦૨
 નાગદાન સોની તણી નારી, સતસંગિ તે તો બહુ સારી;
 તેના પુત્ર તણો પુત્ર રામ, આવ્યો દર્શન કરવા તે ઠામ...૦૩
 તેને પૂછે ધર્મદુલારો, કહો ક્યાં ગયા દાદો તમારો;
 બોલ્યા રામ સોની જોડિ હાથ, ગયા છે તે તો મુંબઈ નાથ...૦૪
 કહે શ્રીજિ સુણો કહું વાત, તેને માથે વિતી મોટિ ઘાત;
 નાવમાંથિ પડ્યા નિધિમાંય, તેનિ રક્ષા કરી અમે ત્યાંય...૦૫
 તેને સ્વખ વિષે કહું અમે, ભટવદર આવજો તમે;
 નૃપ ઉત્તમ પરણાવા જાશું, તહાં આવશો તો ભેળા થાશું...૦૬
 માટે દર્શન કરવા ચહાઈ, ભટવદરે આવશે ભાઈ;
 તમે ચિંતા ન કરશો લગાર, સારા જાણજો આ સમાચાર...૦૭
 બોલ્યા સર્વે કરીને પ્રણામ, ઘણું સારું કર્યું ઘનશ્યામ;
 તમે ભક્તવત્સલ ભગવાન, ઘો છો દાસને જીવનદાન...૦૮
 પછી શ્રીહરિ ગામ મોઝાર, જહાં આથમણી છે બજાર;
 કુંભનાથનિ આગળ થઈ, ચાત્યા સર્વને દર્શન દઈ...૦૯
 પછિ ત્યાંથિ વિદાય તે થયા, પ્રભુ બારપટોળિયે ગયા;
 ગામથી દિશા દક્ષિણમાંય, રથ રાખ્યો ઉભો હરિ ત્યાંય...૧૦
 કાળું વાવડિયાનું તે ગામ, પણ તે ન હતા તેણ ઠામ;
 ખીમો વાધ જે તેનો ભાણોજ, આવ્યા શ્રીહરિ આગળ એ જ...૧૧
 કહું તેણે કરીને પ્રણામ, પ્રભુ જમવા રહો એણ ઠામ;
 કહું કૃષ્ણો નહીં રહેવાય, વેળા લગ્ન તણી વહિ જાય...૧૨

ખીમો વાધ કહે હરિરાય, બળદો બહુ થાક્યા જણાય;
 માટે ધી ગોળ હું જઈ લાવું, ખૂબ બળદોને તે ખવરાવું...૧૩
 એટલું તો કરો અંગિકાર, કરુણાનિધિ જગકરતાર;
 પછી ધી ગોળ જે લઈ આવ્યા, બળદોને તો તૂખ કરાવ્યા...૧૪
 પછી તાણ કરી કૃપાનાથે, લીધા જાનમાં તેહને સાથે;
 ભટવદર જે જ્યારે જાન, આવ્યું સામૈયું દેવાને માન...૧૫
 ગાજતે વાજતે રૂઢિ રીતે, ગામમાં પધરાવિયા પ્રીતે;
 જેહને ઘટે જ્યાં શુભ જેવો, આખ્યો ઉતારો સર્વને એવો...૧૬
 જાણ્યું આવ્યા જગત કરતાર, ત્યારે હરખ્યા સકળ નરનાર;
 ઉછરંગ થયો ઉરમાંથી, કહે કૃષ્ણનાં દર્શન ક્યાંથી...૧૭
 ધન્ય ધન્ય ત્રિભુવનભૂપ, કર્યું ગામ આ તીરથરૂપ;
 પછી તો કુળાચાર પ્રમાણે, કરી લગ્નવિધિ તેહ ટાણે...૧૮
 સારા સારા ત્યાં વિપ્ર તેડાવી, હતી રાખિ રસોઈ કરાવી;
 ભાત ભાત તણાં પકવાન, ભગવાન જમ્યા જમિ જાન...૧૯
 વિવા વર્ણન જો આંહિ થાય, મોટો ગ્રંથ બહુ વધિ જાય;
 માટે એટલું ઉચ્ચરું આંહિ, એવો વિવા થયો નથિ ક્યાંઈ...૨૦
 ધારે અંતરે શ્રીધનશ્યામ, ઉતાવળથી જવાનું છે કામ;
 બીજે દિવસ એકાદશી આવી, તોય નાથે વરોઠિ^૧ ઠરાવી...૨૧
 પછી નોતરિયું આખું ગામ, જમ્યા આવિને લોક તમામ;
 આસપાસ તણાં ગામ કેરા, જમ્યા આવિને લોક ઘણેરા...૨૨
 કહે ભૂપ સુણો બ્રહ્મચારી, ગ્રત કેમ લોપાવ્યું મુરારી;
 ત્યારે વર્ણિ કહે સુણો મર્મ, આજ્ઞા શ્રીહરિની એ જ ધર્મ...૨૩

૧.વરપક્ષ તરફથી કન્યાના ગામને ખુશાલીમાં અપાતું ભોજન

ઉપજાતિ : પ્રભુની આજ્ઞા એ જ ધર્મ તે વિષે :

આજ્ઞા કરે શ્રીહરિ જે પ્રમાણે, તે ધર્મ છે ઉત્તમ તેણ ટાણે;
 આજ્ઞા પ્રમાણે વરતે જ જેણ, પામે પ્રભૂ ધામ નિવાસ તેણ...૨૪
 શો વાનરાએ શુભ ધર્મ ધાર્યો, પુલસ્તનો વંશ વિશેષ માર્યો;
 તથાપિ રીઝ્યા રઘુનાથ તેથી, પાભ્યા સહૂ ઉત્તમ ધામ એથી...૨૫
 ગોવાળ ગોપિ વ્રજવાસિ જેણ, શી સાધનાઓ કરતા જ તેણ ?
 તથાપિ આજ્ઞા પ્રભુજીનિ પાળી, તો પાપ નાખ્યાં સધળાં પ્રજાળી...૨૬
 અષ્ટાંગ જોગી જન જોગ સાધે, તથાપિ તેને નહિ ધામ લાધે;
 તે ધામ પામી કુબજ કુનારી, જો કૃષ્ણ આજ્ઞા નિજશીશ ધારી...૨૭
 જો અર્જુને ધારિ સુધર્મનિષ્ઠા, પ્રીતિ ન દીઠી પ્રભુની વરિષ્ઠા;
 ધર્યો સુશસ્ત્રો પ્રભુના કલ્યાથી, ત્યારે ગયા મોક્ષ પ્રભૂ કૃપાથી...૨૮
 પ્રભૂનિ આજ્ઞા તપ જ્ઞપ તેણ, પ્રભૂનિ આજ્ઞા વ્રત સર્વ એણ;
 આજ્ઞાથિ સૌ સાધન સિદ્ધિ થાય, સર્વે પદો હસ્તિ પદે સમાય...૨૯
 આજ્ઞા ધરે સૌ સુર ને સુરેશ, આજ્ઞા ધરે શેષ તથા મહેશ;
 આજ્ઞા થકી સૂર્ય કરે પ્રકાશ, આજ્ઞા થકી મૃત્યુ કરે વિનાશ...૩૦
 પ્રભૂનિ આજ્ઞા શુભ એ જ ધર્મ, પ્રભૂનિ આજ્ઞા શુભ એ જ કર્મ;
 પ્રત્યક્ષ જ્યારે પ્રભુ આંહિ હોય, આજ્ઞા કરે તે શ્રુતિ સત્ય સોય...૩૧

ચોપાઈ :

પ્રભુ સ્વેચ્છા પ્રમાણે આચયરે, કરે ન કરે ને અન્યથા કરે;
 પ્રભુ જે કહે તે ધર્મ ધરવો, એમાં સંશય કાંઈ ન કરવો...૩૨
 વરોઠી કરીને જશ લીધો, ઉંકો દેશ બધા માંહિ દીધો;
 દ્વિજને બહુ દક્ષિણા દીધી, રાજા ઉત્તમે આશિષ લીધી...૩૩

આવ્યા ત્યાં બહુ માગણ જાત, ભાટ ચારણ આદિ પ્રભ્યાત;
 તેને દેવા માંડી પછિ દાત^૧, ધન વસ્ત્ર ભૂષણ ભાતભાત...૩૪
 નાગાજણ નામે રાવળ ભક્ત, જનમેલો દિસે કોઈ મુક્ત;
 ગાય લૈને રવાજ^૨ તે પાસ, નારી પીશાચા મત કરો આશ...૩૫
 ત્યારે તેને કહે હરિરાય, એહ અવસરે તે ન ગવાય;
 જેવું ટાણું તેવું ગાન કરિયે, એવો વિવેક અંતર ધરિયે...૩૬
 ત્યારે ગાયો તેણે બિજો ભાવ, તેને આઘો સારો સિરપાવ;
 કરે કવિજન કીર્તિ ઉચ્ચાર, આયા અશ્વ સજી શાણગાર...૩૭
 હતા જાનમાં જે સરદાર, તેણે પણ દીધાં દાન અપાર;
 હતા અસ્વાર જેહ રૂપાળા, આપિ અશ્વ પોતે થયા પાળા...૩૮
 માથે બાંધેલાં મંદિલ રેટા^૩, તે તો આપી માથે બાંધ્યા ફેંટા;
 કડાં વેઢ વીંટી હતાં હથે, કવિયોને દીધાં સહુ સાથે...૩૯
 આઘાં અંગનાં વસ્ત્ર ઉતારી, તેથિ કીર્તિ વધી બહુ સારી;
 જેમ છોડથિ પુષ્પ ઉતારે, જશ છોડનો વિસ્તરે ભારે...૪૦
 પહેરામણી વેવાઈએ કીધી, વસ્તુ વિવિધ પ્રકારની દીધી;
 વરરાજાને બહુ ધનમાલ, આઘાં ભૂષણ મંદિલ શાલ...૪૧
 દાયજો^૪ પુર્યો અપરમપાર, જેવા જાય ધણાં નરનાર;
 સગાવાલાએ હરખ સમેત, હાથગરણું^૫ કર્યું ધરિ હેત...૪૨
 દાદા ખાયરને ભગવાને, આઘો સોનાનો દોરો તે સ્થાને;
 જસુબાઈને ઉતારિ આપી, ભક્ત પોતા તણી કરિ થાપી...૪૩
 પદ્ધી બીજાએ પણ રૂડી રીતે, હાથગરણું કર્યું પુરિ પ્રીતે;

૧. દાન ૨. તારવાળું વાદ ઉ.કસબી કિનારાનો ફેંટો; પાદ ૪. વિવાહની ભેટ; માબાપ તરફથી પુત્રીને અપાતી ભેટ ૫. લગ્નમાં વર-કન્યાને અપાતી રોકડ રકમ કે વસ્તું

પછિ પાદર કૃષ્ણ પધારી, સભા મેદાનમાં ભરિ સારી...૪૪
 બેઠા સંત ને સૌ સરદાર, બેઠા ગામના લોક અપાર;
 પરગામના પણ બહુ જન, આવેલા કરવા દરશન...૪૫
 રાજુલા ને બિજા ગામ કેરા, હતા હરિજન આવ્યા ઘણોરા;
 સભા માંછિ બેઠા જન સહુ, જ્ઞાનવાત કરે પ્રભુ બહુ...૪૬
 કોઈ સદગુરુ પણ કરે વાત, જેથિ જ્ઞાન પામે જનત્રાત;
 પછિ કીર્તન પણ કોઈ ગાય, કોઈ જનને સમાધિ ત્યાં થાય...૪૭
 અતિ પ્રૌઢ પ્રતાપ જણાય, તેથિ બહુજન સત્સંગી થાય;
 કરે વારતા શ્રીધનશ્યામ, બ્રહ્મરસ વરસે તેહ ઠામ...૪૮
 એવામાં તો સોની નાગદાન, આવ્યા મુંબઈથી તેહ સ્થાન;
 હતા ખારવા બે તેનિ સાથ, નમ્યા હેતે જોડી સહુ હાથ...૪૯
 પ્રેમઆતુર સર્વે જણાય, પ્રેમઆંસુ આંખે વહ્યાં જાય;
 કહે કૃષ્ણ કહો ક્યાંથિ આવ્યા, ક્યાંથિ ખારવા બે સાથે લાવ્યા...૫૦
 નાગદાન બોલ્યા જોડિ હાથ, આપ અંતરજામિ છો નાથ;
 અજાજ્યું નથિ આપનું કાંઈ, તોય વાત કહું છું હું આંહી...૫૧
 નાવમાં બેસિ મુંબઈ જાતાં, કાંઠે નાવને જૈને ડોકાતાં;
 નિધિમાં પડ્યો હું મહારાજ, ગયું બે ગાઉ દૂર જહાજ...૫૨
 ખારવા મુજને ઓળખતા, તેઓ શીયાળ બેટના હતા;
 જોયું ખારવાએ નાવમાંય, મુજને તો દીઠો નહિ ત્યાંય...૫૩
 પડ્યો નાવથિ અંતરે આવ્યું, ત્યારે નાવ તે પાછું ચલાવ્યું;
 મુજ પાસ આવ્યું નાવ જ્યારે, મુજને દીઠો ખારવે ત્યારે...૫૪
 જેમ કેડ સુધી જળ હોય, તેમાં ઉભો રહે જન કોય;
 તેમ ઉભો દિઠો મને તેણો, લીધો નાવમાં એ સમે એણો...૫૫

મને તરતાં ન આવડે નાથ, નવ જાણું હલાવિ હું હાથ;
 હું તો જાણું હું હે વનમાળી, તમે રાખ્યો તહાં મને જાલી...૫૬
 નહિ તો નહિ ત્યાં ઉગરાય, નકિ જીવનું જોખમ થાય;
 એવું સાંભળી શ્રીઅવિનાશ, મંદ મંદ કર્યું મુખહાસ...૫૭
 નાગદાન વદે મુખ વાણી, વળિ સાંભળો સારંગપાણી;
 મને પૂછ્યું આ ખારવે ત્યારે, ઈષ્ટદેવ છે કોણ તમારે...૫૮
 ત્યારે મેં લીધું આપનું નામ, ઈષ્ટદેવ મારા ઘનશ્યામ;
 સર્વ અવતારના અવતારી, એ જ રક્ષા કરે છે અમારી...૫૯
 સુણિ બોલ્યા આ ખારવા બેય, નકિ તે પ્રભુ સમરથ છેય;
 નહિ તો નિધિ માંહિ અધાત, આમ જીવે નહિ જન જાત...૬૦
 એવા શ્રીહરિનાં કોઈ સમે, ક્યાંથિ દર્શન પામીયે અમે;
 એમ વાત ઉચ્ચારતા બહુ, ગયા મુંબઈમાં અમે સહુ...૬૧
 ચાર પુત્ર મળ્યા નિધિતીર, આલો લાખો ને ભગો હમીર;
 સૌએ જાણ્યો બનેલો બનાવ, આખ્યો ખારવાને સરપાવ...૬૨
 વિત્યા સાત દિવસ તહાં અમને, ત્યાં તો મેં દિઠા સ્વખનમાં તમને;
 તમે એમ કહ્યું મહારાજ, દાદા ખાચરના વિવા કાજ...૬૩
 ભટવદરમાં અમે જાણું, તહાં આવશો તો ભેળા થાણું;
 તેથિ નાવમાં બેસવા જ્યારે, ગયો બંદર ઉપર ત્યારે...૬૪
 એ જ નાવ મને મળિ આવ્યું, તેમાં બેઠો ને નાવ ચલાવ્યું;
 ત્યારે ખારવાને વાત કરી, ભટવદર આવશે હરી...૬૫
 અમે શીયાળબેટ ઉત્તરિયા, તમ દર્શને આંહિ સંચરિયા;
 સુણિ સૌ જન આશ્ર્ય પાખ્યા, ઉર આનંદના ઓઘ જાખ્યા...૬૬
 થયા ખારવા તે સતસંગી, વળિ વંદ્યા પ્રભૂને ઉમંગી;

તે ખ ખારવાને સુખદાની, રેટો બંધાવિયો જરિયાની...૬૭

પુષ્પિતાગા :

અચરજમય કામ કૃષ્ણ કીધાં, નિજજનને સુખ તો અનંત દીધાં;
બહુજન સતસંગ તો કરાવ્યો, પ્રગટ પ્રતાપ અતિ ધણો જણાવ્યો...૬૮

ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિઉતામરાજ-
વિવાહકરણનામૈકચત્વારિંશતામો વિશ્રામ: ॥૪૧॥

પૂર્વધારો :

સભા વિષે સુખના નિધી, દૈને સર્વને દર્શનદાન;
જામનીમાં પુરમાં જઈ, પછિ પોછિ રહ્યા ભગવાન...૦૧

ચોપાઈ :

પછિ પોછિ ઉઠીને પ્રભાતે, જવા માંગી રજા જગતાતે;
નાગપાળ વરુ જેનું નામ, તેણે કીધા પ્રભુને પ્રણામ...૦૨
ઉપજ્યો ઉર પ્રેમ ધણેરો, કર્યો આશ્રય શ્રીહરિ કેરો;
પછિ જાનને કીધિ વિદાય, વળાવિ વળિ કન્યાને ત્યાંય...૦૩
હતા જે જન દર્શને આવ્યા, કરિ દર્શન સર્વ સિધાવ્યા;
રથ હંકવા શ્રીહરિ બેઠા, ચાલે હરિજન કેક તો હેઠા...૦૪
પ્રભુ બારપટોળિયે આવ્યા, ત્યાંના હરિજનને હરખાવ્યા;
કાળુ વાવડિયો આવ્યા દોડી, પરણામ કર્યા કર જોડી...૦૫
તેને શ્યામે પુછ્યા સમાચાર, કેવું છે સુખ તમને આ ઠાર?
કાળુ ઉચ્ચર્યા સાંભળિ એવું, મને લાગે છે કુગ્રામ જેવું...૦૬
આંહિથી હું ઉચાળો ભરીશ, બિજે ગામ નિવાસ કરીશ;
સુણી બોલિયા સુંદરશ્યામ, તમે જાશો નહીં બીજે ગામ...૦૭

સુખ પામશો આ સ્થળે સારું, માટે માનજો વચન અમારું;
 કહે કાળુ હું એમ કરીશ, વેણ આપનું માથે ધરીશ...૦૮
 ત્યારે બોલિયા ધર્મદુલારો, રસ્તો રાજુલાનો કિયો સારો?
 કાળુ વાવડિયે ત્યારે કહ્યું, સીધો મારગ વસમો છે બહુ...૦૯
 ગામ હિંડોરડે થૈ પધારો, તો તે મારગ છે બહુ સારો;
 રસ્તો એમ કહીને બતાવ્યો, રથ શ્રીહરિયે ત્યાં ચલાવ્યો...૧૦
 આવ્યા ગામને સીમાડે જ્યાંય, રાધો વાધ આવી મળ્યા ત્યાંય;
 રથ રાખી ઉભો એહ ઠામ, પૂછે રાધાને શ્રીધનશ્યામ...૧૧
 શિવ ચાંચુડિયો જે કહે છે, તેનું સ્થાનક આ શું દિસે છે;
 રૂપ વારાહનું કહેવાય, હશે તે પણ આ જે દેખાય...૧૨
 રાધો વાધ કહે ભગવાન, કહો છો આપ એ જ એ સ્થાન;
 વળિ બોલિયા શ્રીધનશ્યામ, અમે આવ્યા હતા વડગામ...૧૩
 નાદિ કાંઠે મશીદ છે જ્યાંય, અમે પોઢ્યા હતા વળિ ત્યાંય;
 વડગામ થકી રામપરે, અમે સંચર્યા એ અવસરે...૧૪
 ગામથી દિશા પૂરવમાંય, હતો ખીજડો બેઠા'તા ત્યાંય;
 એવી વાતો કરી રાજુ થયા, રથ હાંકી હિંડોરડે ગયા...૧૫
 શિષ્ય ત્યાં આતમાનંદ કેરો, હતો એક તે જૂનો ઘણોરો;
 તેને રાત્રિ વિષે સ્વખ થયું, સ્વખમાં આતમાનંદે કહ્યું...૧૬
 રથ હાંકિને આવે છે જેહ, તમે જાણજો છે પ્રભુ તેહ;
 તેથિ તે હરિસન્મુખ ગયો, પ્રણમી પ્રભુઆશ્રિત થયો...૧૭
 ગયા રાજુલે શ્રીમહારાજ, આવ્યો દર્શને ભક્તસમાજ;
 કર જોડી કહે નાગદાન, આંહીં રાત રહો ભગવાન...૧૮
 સીધું કીધું છે સર્વ તૈયાર, ન જમો તો બગાડ થનાર;

સુણિ બોલિયા સુંદરશયામ, ઉતાવળથિ જવાનું છે કામ...૧૬
 ભલે લાવો સિધું તમે ભાત, જમશું રહેશું જહાં રાત;
 સુણિ ગામમાં તેણ સિધાવ્યા, હતું તૈયાર તે સીધું લાવ્યા...૨૦
 ભારખાનામાં હરિયે ભરાવ્યું, ગાહું ચોંપથી^૧ તે તો ચલાવ્યું;
 વિર્યા તહાંથી જગવંદ, આવ્યા વાવેરે વૃષ્ટકુળચંદ...૨૧
 શિવનું એક દેવળ ભાળી, ઉત્યા તહાં જૈ વનમાળી;
 ગાડાં પાછળ બહુ રહ્યા ગયાં, પાછું જોતાં તે નજરે ન થયાં...૨૨
 ત્યારે તે ગાડાં જોવાને કાજ, ચડ્યા દેરા ઉપર મહારાજ;
 ભૂધરે ગાડાં આવતાં ભાયાં, કહું ચોંપથી આવે છે ચાલ્યાં...૨૩
 ગાડાં આવ્યાં તહાં થોડિ વારે, કરાવી ત્યાં રસોઈ તે ત્યારે;
 જમીને રહ્યા સૌ તહાં રાત, પછી પરવર્યા ઊઠિ પ્રભાત...૨૪
 ગયા ધાણલે શ્રીધનશયામ, ત્યાંના હરિજન આવ્યા તે ઠામ;
 હીરે જાદવે ને ભગે આવી, પ્રણામી ભલી ભેટ ધરાવી...૨૫
 પ્રભુયે બબે પોશ સોપારી, તેને આપી પ્રસાદિની ધારી;
 ગામ ભમર ગયા ભગવાન, જાંબવાળી^૨ વિષે કર્યું સ્નાન...૨૬
 તહાં ટીમણ સર્વને દીધું, પ્રભુયે પણ તે જમિ લીધું;
 સંજિ ધોડી ઉપર અસવારી, મોરિયાણો ગયા ગિરધારી...૨૭
 ગયા ત્યાં થકી શ્રી ધનશયામ, નામે ગોરડકું જહાં ગામ;
 વસે ત્યાં મિસરી કુંભકાર, ઉત્યા તેની વાડી મોજાર...૨૮
 તોશિ પુનમતી એક નામ, તેણે શ્રી ધનશયામને કામ;
 થાળ વિપ્રની પાસે કરાવ્યો, વિપ્રે શ્રીહરિને તે ધરાવ્યો...૨૯

જમવા બેઠા જીવન જ્યારે, સખા દર્શને આવિયા ત્યારે;
 દાદો ખાચર ને મુક્તાનંદ, એહ આદિ આવ્યું જનવૃંદ...૩૦
 જમ્યા જુગતીયે વિશ્વનિવાસ, લીધો શ્રીમુખમાં મુખવાસ;
 બેઠા આસન ઉપર જ્યારે, આવી પુનમતી ડેશી ત્યારે...૩૧
 પાંચ કોરિ મુકી શિર નામી, ત્યારે ઉચ્ચર્યા અંતરજામી;
 મુક્તાનંદ સુણો મર્મ એ છે, ડેશી આ પ્રભુનેય ઠગો છે...૩૨
 જ્યારેબાળનેબળિયાનિકળિયા, ઘણાદિવસલગીનહિટળિયા;
 ત્યારે તે સમે અમને સંભારી, કરિ માનતા તેણે અમારી...૩૩
 જીવશે બાળ જો જગદીશ, કોરી સાત હું ભેટ ધરીશ;
 એવી માનતા એ સમે કીધી, તેમાં પાંચ આ રોકડી દીધી...૩૪
 કોરિ બે ગણિ આ થાળ તણી, એમ સાત કોરી પુરિ ગણી;
 પણ એવો વિચાર ન પામી, ઠગાશે કેમ અંતરજામી...૩૫

ઉપજાતિ : પ્રભુને ન ઠગાવા વિષે :

જે વાત તો અંતર કેરિ જાણે, ઠગાય તે તો નહિ કોઈ ટાણે;
 તેને જ જો છેતરવાનું ધારે, તો તેહને પાતક થાય ભારે...૩૬
 જે માનતા રોકડની કરાય, તેમાંથિ બીજું નહિ ખર્ચ થાય;
 જો માનતા શ્રીફળ કેરિ હોય, તે સાટ પૈસા ધરિયે ન તોય...૩૭
 દશાંશ વીશાંશ શ્રીકૃષ્ણ અર્થે, જે આપવાનું ગરિબે સમર્થે;
 તે વાવરે સંત જમાડવાને, તો તે પ્રભુ તેનિ ઠગાઈ માને...૩૮
 મોટાં અમે મંદિર જે કર્યા છે, તેને નિભાવા ધન ક્યાં ધર્યા છે;
 દશાંશ વીશાંશ જનો ન આલે, તો કેમ તેનો વ્યવહાર ચાલે...૩૯
 આચાર્યને ખર્ચ નિભાવવાનો, ઠરાવશું અર્ધક^૧ આપવાનો;

૧. અર્ધો રૂપિયો

તે બેટ મુકી મનમાં ફુલાય, તો નામનો તેણ નહીં ગણાય...૪૦
 જો ઈષ્ટ સાચા અમને જ જાણો, આજ્ઞા અમારી નિજ ઉિર આણો;
 માયા કહે કાંઈ કરી પ્રવેશ, માને નહીં તે મુજ ભક્ત લેશ...૪૧
 સત્સંગ જ્યારે જન કોઈ ધારે, સર્વે સમર્પે તન દ્રવ્ય ત્યારે;
 પછી કરીને કહિ લોભ તેનો, આજ્ઞા તજે તે સત્સંગિ શેનો...૪૨
 અનેક જન્મે કૃત પાપ જેણ, તે તો સમર્પે અમને જ તેણ;
 આજ્ઞા અમારી પછિ જો ન પાણે, તો પાપ તેનાં પણ કોણ ટાણે ?...૪૩
 દશાંશ વીશાંશથિ કોઈ કાળ, શ્રીકૃષ્ણ કાજે કરવો ન થાળ;
 આજ્ઞા અમારી સુણિ એહ લેવી, સત્સંગિ સૌયે ન વિસારિ દેવી...૪૪
 જે માનતા રોકડ કેરિ માની, એમાંથિ ઓછી કરવી ન આની;
 જો થાળ કે કાંઈ બિજું કરે છે, તો તે પ્રભૂને ઠગવા ઠરે છે...૪૫

ચોપાઈ :

વાત તે ડોશિયે સુણિ લીધી, કોરિ બે લાવિને બેટ કીધી;
 જમિ જાન રસોઈ કરાવી, પછિ ત્યાં થકી જાન ચલાવી...૪૬
 ગયા ગાધકડે ગિરધારી, ગામ સોંસરિ ચાલિ સવારી;
 ગયા પીઠવડીયે કૂપાળ, દેવા દર્શન દીનદયાળ...૪૭
 આજ મંદિર દીસે છે છતું, ભગા મૂળાનું ત્યાં ઘર હતું;
 તહાં ઉત્તર્ય શ્રીઅવિનાશ, બીજા જૈ ઉત્તર્ય આસપાસ...૪૮
 આજ બેઠક છે જેહ ઠામ, તહાં થાળ જમ્યા સુખધામ;
 હરિભક્તોયે દીધિ રસોઈ, જમ્યા જનમાં જે હતા કોઈ...૪૯
 સભા ત્યાં તો સજી ભલિ ભાત, કરિ વાલાયે જ્ઞાનનિ વાત;
 સુણિ સૌયે ધાર્યુ એહ ઠામ, પાંચ દિન રાખવા પૂર્ણકામ...૫૦

કરિ સૌ મળિ વિનતિ વિશેષ, પાંચ દિવસ રહો પરમેશ;
 કહ્યું હતું અહિથી નિકળતાં, લેશું સૌનિ રસોઈયો વળતાં...૫૧
 જાઝા દિવસ રહો નહિ જોય, પાંચ દિવસ રહો પ્રભુ તોય;
 કહે કૃષ્ણ ક્યાં સૂધિ રહેશું, તે તો તમને વિચારીને કહેશું...૫૨
 સભા તે તો વિસર્જન થઈ, વિચાર્યું વાલે એકાંતે જઈ;
 પ્રેમિ છે આંહિના હરિજન, બહુ ખર્ચે આ સમે ધન...૫૩
 વળિ જોશિને પૂછિયું ત્યાંય, કિયે દિન ગઢપુરમાં જવાય;
 ત્યારે જોશિ કહે જોડિ હાથ, શુભ પરમ દહાડો છે નાથ...૫૪
 તેહ દિવસે નહીં જો જવાય, પછિ પાંચ દિવસ ન પેસાય;
 વરમાતા જે સુરબાઈ નામે, વાત તેને કહી ધનશ્યામે...૫૫
 ત્યારે તે બોલિયાં તેહ સ્થાન, જાઝા દિવસ રોકાય ન જાન;
 માટે ચાલવું ઉઠી પ્રભાતે, આંહી રહેવું નહિ કોઈ વાતે...૫૬
 શ્યામે સૌ હરિજનને બોલાવ્યાં, આજ્ઞા સાંભળિને સહુ આવ્યા;
 કહિ વાલાયે તેહને વાત, અમે ચાલશું ઉઠિને પ્રભાત...૫૭
 કહે હરિજન જોડિને હાથ, એવું તમને ધટે નહિ નાથ;
 કહ્યું સૌનિ રસોઈયો લેશું, વાલા વચન તે વર્થ થશે શું?...૫૮
 સુણિ શ્રીહરિ ઉચ્ચર્યા આવું, ગઢપુરમાં પરમ દિન જાવું;
 નથિ આવતું મુહુરત અન્ય, માટે માનો તમે મુજ જન...૫૯
 બોલ્યા ભક્તો વચન શિર ધરશું, આપ રાજી થશો તેમ કરશું;
 પ્રભુને કરવા છે પ્રસત્ર, નથિ રીજવવું નિજમન...૬૦
 ચાલવાનું જો ધારો પરભાત, માનો એક અમારિ તો વાત;
 જેને જેને દેવી છે રસોઈ, દૈયે કીમત તે સહુ કોઈ...૬૧
 ગઢપુર જઈને ભગવાન, સંત સહિત જમાડજો જાન;

કહે શ્રીહરિ શક્તયનુસારે, મુલ દેવું ન દેવું વધારે...૬૨
 એમ આપશો તો અમે લેશું, નહીં તો તમને પાછું દેશું;
 સુણિ હરિજન ઘેર સિધાવ્યા, જેને કોરિયો રોકડિ લાવ્યા...૬૩
 થઈ સંખ્યા સહસ્ર તે ચાર, હરિયે લીધિ બે જ હજાર;
 પછિ પોછિ રહ્યા પ્રભુ રાતે, પંથે પરવર્યા ઉઠિ પ્રભાતે...૬૪
 ગયા ધારે થઈને કેરાળે, જોયું સાવર ગામ કૃપાળે;
 સામા આવિયા ઉંગો ખુમાશ, સાથે જીવણો ભક્ત સુજાશ...૬૫
 મારુ હરિજ રૂડા રજપૂત, જેનો ભાવ ભલો અદભૂત;
 ભાણોજી લખમણજી હદોજી, જેણે પ્રભુપદ પ્રેમ કર્યોજી...૬૬
 નારાયણજી સાકરિયો પટેલ, હતા તે પણ સામા આવેલ;
 વળિ આવ્યા સુવાગિયો વેલો, અતિ આનંદ ઉરમાં ભરેલો...૬૭
 એહ આદિક હરિજન આવી, પ્રણમી ભલિ ભેટ ધરાવી;
 જમવાની કરી ધણિ તાણ, ન રહ્યા તહાં શ્યામ સુજાશ...૬૮
 લીલિયે ને લુવારિયે થઈ, જોયું ગામ અકાળુ તે જઈ;
 તહાં સત્સંગિ ગોવો વહોયો, જેણે મોક્ષનો મારગ જોયો...૬૯
 બીજો સત્સંગિ જીવો શિંગાળો, પ્રભુપદમાં અતિ પ્રેમવાળો;
 હરિને નમ્યા જોડિને હાથ, પછિ સંચર્યા શ્રીહરિ સાથ...૭૦
 આસોદર ગયા શ્રીઅવિનાશ, રહે જ્યાં કણબી નિજ દાસ;
 રૂડો ગોલવિયો ગુણવાન, જીવો ડાવરો તેહ સમાન...૭૧
 નમ્યા બેય તે પ્રભુપદ આવી, જમવાને રસોઈ કરાવી;
 કરુણા કરિ કરુણાનિધાન, જમ્યા જાન સહિત ભગવાન...૭૨
 ભક્તે શેલદિનો વાઢ કાણ્યો, ચારો લાવિ તે બળદોને આણ્યો;
 જાણે સેવા સજુ કેવિ પેર, ધન્ય ભાગ્ય પ્રભુ આવ્યા ઘેર...૭૩

ભલા ગોળે ગાંઠું એક ભર્યું, બેય બળદ સુધાં ભેટ કર્યું;
 ચાલ્યા હૈ હરિદર્શન દાન, ગયા ભૂરભિયે ભગવાન...૭૪
 ત્યાંથિ આંબરડી ગામ ગયા, ત્યાંના હરિજન હરભિત થયા;
 દેવજી તળાવીયો તે ઠામ, સુત પાંચો ને બેચર નામ...૭૫
 વેલાના સુત માંડણ ગીંગો, પાતો ધર્મશિનો સુત ધીંગો;
 દેવજી ગજેરો બિમો વીરો, હરિભક્ત તે પ્રત્યેક હીરો...૭૬
 ગામપાદર છે વડ જ્યાંય, પ્રણામ્યા પ્રભુને આવિ ત્યાંય;
 ગાડાં અગ્યાર શેલડિ ભરી, કૃપાનાથને અર્પણ કરી...૭૭
 લૈને ત્યાંથિ પ્રભૂ પરવરે, ટસે થૈને ગયા માલપરે;
 વિપ્ર મોનજિને ઘેર રાતે, જમિ ગઢકે ગયા પરભાતે...૭૮
 વિવાને મિષે શ્રીમહારાજ, સતસંગ વધારવા કાજ;
 ભટવદરમાં જઈ આવ્યા, ધણા જનને ધરમ સમજાવ્યા...૭૯

પુષ્પિતાગ્રા :

ધરમતનુજ ધર્મ થાપવાને, બહુ વિચયર્યા નૃપના વિવાહ બાને;
 પુનિત ચરિત તે સુણે સુણાવે, સકળ અધો હરિ તેહનાં શમાવે...૮૦
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે ઉતામરાજવિવાહ-
 વર્ણનનામ દ્વિયત્વારિંશત્તમો વિશ્રામઃ ॥૪૨॥

પૂર્વછાયો :

ભૂત ભવિષ્યની વારતા, સર્વ જાણો છે શ્રીમહારાજ;
 જાણ્યું આવે છે દ્વારિકાપતી, સાથે તીર્થનો લઈને સમાજ...૦૧

ચોપાઈ :

સભામાં કહે શ્રીજગાંધીશ, અહીં આવે છે દ્વારિકાધીશ;

ગોમતી આદિ તીર્થ છે પાસ, કરશે વરતાલમાં વાસ...૦૨
 આપણે પણ સૌએ વિચારી, જવા વરતાલ કરવિ તૈયારી;
 એવું સાંભળિ સૌ નરનાર, થવા લાગ્યાં જવાને તૈયાર...૦૩
 તપ્તમુક્રા ત્યાં જનને અપાવા, મહારાજે તે માર્દિ કરાવા;
 શંખ ચક ગદા પદ્મ જેહ, છાપો ચાર કરાવિ ત્યાં તેહ...૦૪
 ડાબે હાથે ઉપર શંખ છાજે, તેહ નીચે તો ચક બિરાજે;
 જમણે ભુજે પદ્મ ને ગદા, તપ્તમુક્રા ધરે જન સદા...૦૫
 શંખ પદ્મમાં શ્રીકૃષ્ણ નામ, શોભે અક્ષર ત્રણ સુખધામ;
 હવે દ્વારિકાની કહું વાત, ધર્મવંશિ રહ્યા છે જ્યાં રાત...૦૬
 કરી પારણું ચાલિયા પ્રીતે, મુનિ સચ્ચિદાનંદ સહીતે;
 રાત વાસો જહાં રહેવાય, સૌને સ્વખનમાં દર્શન થાય...૦૭
 તેહ ગામના પણ કોઈ જન, સ્વપનામાં કરે દરશન;
 જાણે આવિયા દ્વારિકાનાથ, ગોમતી આદિ તીર્થ છે સાથ...૦૮
 પગે લાગિને અચરજ પામે, પ્રભુ ક્યાંથિ આવ્યા એહ ઠામે;
 કરે તર્ક વિતર્ક તે ટાણે, ગામના જન મર્મ ન જાણે...૦૯
 એમ કરતા મુકામ મુકામ, દ્વિજ આવ્યા દુરગપુર ધામ;
 તિથિ ફાગણ શુદ્ધ છઠ જ્યારે, પહોંચ્યા તેહ ગઢપુર ત્યારે...૧૦
 કર્યા શ્રીજિ તણાં દરશન, મળ્યા ગઢપુરના હરિજન;
 વાસુદેવ નારાયણ તણી, સાંજે આરતિ થઈ શુભ ઘણી...૧૧
 તેહ ઓરડામાં તેહ ટાણે, કોટિ સૂર્ય શશાંક પ્રમાણે;
 સૌએ તેજ નિહાળું ત્યાં અતી, દીઠાં લક્ષ્મી ને દ્વારિકાપતી...૧૨
 ગોમતી આદિ તીર્થ જણાયાં, પછિ તે સહુ ત્યાં જ સમાયાં;
 પૂછે હરિજન હે મહારાજ, ક્યાંથિ આવ્યો એ સર્વ સમાજ...૧૩

સુણિ બોલિયા શ્રીજ સાક્ષાત, સચ્ચિદાનંદને પુછો વાત;
 મુનિને પછિ પૂછિયું તહીં, ત્યારે તે મુનિએ કથા કહી...૧૪
 દીધું વરદાન દ્વારિકાનાથે, જેવિ રીતે ચાલ્યા વળિ સાથે;
 વિગતે બધિ વાત ઉચારી, ધર્મવંશિ બોલ્યા મનધારી...૧૫
 વાટે જ્યાં અમે રાત રહ્યાતા, સ્વપને દ્વારિકેશ દેખાતા;
 તેહ ગામના લોકોને ત્યાંય, દીધાં દરશન સ્વપનામાંય...૧૬
 સુણિ સૌ જન હરખ્યા અત્યંત, બોલ્યા ભક્તિતનુજ ભગવંત;
 કાલે વરતાલની લેશું વાટ, સાથે આવજો સૌ તેહ માટ...૧૭
 લાધા ઠક્કરને ત્યાં બોલાવી, કંકોતરિયો કૂપાળે લખાવી;
 એમાં એવું લખાવ્યું વિશેષ, ગોમતીજિ સુદ્ધાં દ્વારિકેશ...૧૮
 હુલડોળ ઉપર તત્કાળ, આવશે વસવા વરતાલ;
 માટે તે સમે ત્યાગિ ગૃહસ્થ, તહાં આવજો ભક્ત સમસ્ત...૧૯
 કંકોતરિયો એ રીતે લખાવી, દેશોદેશ વિષે મોકલાવી;
 પછિ ચાલ્યા પ્રભાતમાં નાથ, સંત હરિજન સૌ લઈ સાથ...૨૦
 દાદા ખાચર આદિક ભાઈ, લલિતા જ્યા આદિક ભાઈ;
 ધર્મવંશિ સરવ નરનારી, સાથે લૈ સંચર્યા ગિરધારી...૨૧
 રહ્યા સારંગપુર સુખધામ, બીજે દિવસ સુંદરિયાણે ગામ;
 હીમરાજ શાયે પૂજા શાયે, સેવા શ્રીહરિની સણ્ણ ત્યાંયે...૨૨
 જ્યાં જ્યાં રાત રહે હરિરાય, દ્વારિકાપતિ જનને દેખાય;
 ચાલ્યા સુંદરિયાણેથિ શ્યામ, સાથે લૈ નિજસંઘ તમામ...૨૩
 દોઢ પો'ર ચય્યો દિન જ્યારે, આવ્યું એક તળાવ ત્યાં ત્યારે;
 ગાંફ પછિમ ને ગામ ખસતું, ત્રણ ગામને સીમાડે વસતું...૨૪
 સર પીંપરિયું તેનું નામ, ઠર્યા પિંપર છાંયે તે ઠામ;

તહાં સર્વે જને કર્યું સ્નાન, કરિ નિત્યકિયા તેહ સ્થાન...૨૫
 બેઠા સૌ ભાતું જમવાને કાજે, ત્યારે લૈ બરફી મહારાજે;
 સંત વર્ષિં પાળાઓને દીધી, સૌએ સમજિ પ્રસાદિ તે લીધી...૨૬
 રધુવીર અયોધ્યાપ્રસાદ, તેને આપ્યો પ્રભૂએ પ્રસાદ;
 પછિ ગોપાળજી નંદરામ, તેને આપિ પ્રસાદિ તે ઠામ...૨૭
 બનિ ત્યાં એક આશ્ર્ય વાત, કહું તે તમે સાંભળો ભાત;
 તેહ ગોપાળજી નંદરામ, કરવા લાગ્યા પૂજાનું કામ...૨૮
 ઘસી ચંદન કીધું તૈયાર, પાસે લૈ બેઠા પુષ્પના હાર;
 પછી સંપુટ^૧ લાલજિ કેરાં, ન જડ્યાં બેયે શોધ્યાં ઘણેરાં...૨૯
 પછિ તો ચિત્ત માંછિ વિચાર્યા, એ તો સુંદરિયાણે વિસાર્યા;
 લાલજનિ પૂજા ન કરાય, ત્યાં લગી બરફી ન ખવાય...૩૦
 પછિ સંપુટ લેવાને કાજે, સ્વાર મોકલિયો મહારાજે;
 ચિત્ત વિચાર્યું ગોપાળજાએ, પ્રભુ પ્રત્યક્ષને જ પૂજાએ...૩૧
 એ છે અવતારના અવતારી, નથી એથિ અધિક સુખકારી;
 પછિ ચંદન પુષ્પ લઈને, પૂજયા પ્રગટ પ્રભુને જઈને...૩૨
 નેહથી નાથને પગે નભ્યા, પછિ બરફી પ્રસાદિની જભ્યા;
 નંદરામે ત્યાં એમ ઉચ્ચાર્યું, જભ્યા તે તમે નવ કર્યું સારું...૩૩
 ઉપવાસ ભલે સાત થાય, લાલજી પૂજયાવિશ ન જમાય;
 કહે ગોપાળજી શું વખાણું, હું તો લાલજ શ્રીજિને જાણું...૩૪
 લાલજને હું પૂજું છું જેહ, રૂપ શ્રીજિનું જાણિને તેહ;
 માટે શ્રીજિનું પૂજન કીધું, પછિ અશન^૨ પ્રસાદીનું લીધું...૩૫

પછિ લાલજિનું નંદરામે, બેસિ ધ્યાન ધ્યુ તેહ ઠામે;
 થયું લાલજિનું દરશન, દીઠા પ્રત્યક્ષ નંદનંદન...૩૬
 કહ્યું તે કૃષ્ણો ઉભા રહીને, કેમ નિંદો છો ગોપાળજીને;
 સર્વ અવતારના અવતારી, એણે પૂજ્યા પ્રભુ ભાવ ધારી...૩૭
 પછી ભોજન મુખ માંછિ લીધું, ખોટું એણે નથી કાંઈ કીધું;
 એમ કહિ થયા અંતરધાન, નંદરામને ઉપજ્યું જ્ઞાન...૩૮
 સરવોપરિ શ્રીજિને જાણી, કરિ પૂજા ભલો ભાવ આણી;
 જમ્યા બરફી પ્રસાદીની લઈ, એમ કરતાં ઘણી વાર થઈ...૩૯
 લૈને સંપુટ આવિયો સ્વાર, આપ્યાં બેયને તે તેહ વાર;
 જોયાં સંપુટ ઉઘાડી જ્યારે, તાજાં પુષ્પ ચંદન દીઠાં ત્યારે...૪૦
 ચડાવ્યાં હતાં શ્રીજિને જેહ, દીઠાં લાલજ ઉપર તેહ;
 જાણ્યું પૂજ્યા શ્રીવૃષ્ટકુળરાયા, તેથિ લાલજ દીસે પૂજાયા...૪૧
 એવિ અદ્ભુત લીલાઓ ઘણી, કેટલી સંભળાવું તે ગણી;
 પછિ ત્યાંથી પ્રભુ પરવરિયા, મોટિબોર્યે આવી ઉતરિયા...૪૨
 ગામથી અગનીકોણ ભાગ, ત્યાં છે સુંદર એક તડાગ;
 ઉતર્યા ત્યાંથી કાંઈક દૂર, આવ્યા હરિજન હરખીને ઉર...૪૩
 સૌએ સ્નેહ ધરી સેવા કીધી, રૂડી રીતે રસોઈ ત્યાં દીધી;
 વરિયાળી સુવાસિની બાઈ, પ્રભુની નાનિ મોટિ ભોજાઈ...૪૪
 તેણે કીધો રૂડી રીતે થાળ, બેઠા જમવાને જનપ્રતિપાળ;
 સૌએ કૌતુક દીહું તે ઠાર, કહું સાંભળો ભૂપ ઉદાર...૪૫
 રમા ગોમતી દ્વારિકાનાથ, જમતા દીઠા શ્રીહરિ સાથ;
 જોઈ અચરજ પામિયાં સહુ, કેટલુંક વખાણીને કહું...૪૬

પુષ્પિતાગ્રા :

અચરજમય કૃષ્ણ કેરિ લીલા, શુભ સુષારો હરિભક્ત જે રસીલા;
 અતિ હરભિત તેહ સર્વ થાશે, અસુર જનો સુષાતાં દિલે દઝાશે...૪૭
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિદ્વારિકેશસહ-
 વૃત્તાલયગમનનામ ત્રિચત્વારિંશત્તમો વિશ્રામઃ ॥૪૩॥

પૂર્વધારો :

વર્ણિ કહે નૃપ સાંભળો, ચાલ્યા બોરુ થકી બળવંત;
 એકાદશીએ સંધ્યા સમે, વરતાલ આવ્યા ભગવંત...૦૧

ચોપાઈ :

વરતાલ વિષે થઈ વાત, આવે છે સંઘ લઈ જગતાત;
 સતસંગી ને સંતસમાજ, ગયા સામૈયું કરવાને કાજ...૦૨
 કરાવી અગણીત મશાલો, અન્યોઅન્ય કહે ચાલો ચાલો;
 લીધા પુષ્પના તોરા ને હાર, લીધાં વાજિંત્ર વિવિધ પ્રકાર...૦૩
 પ્રભુને કર્યા જૈને પ્રાણામ, પૂજ્યા પ્રેમથી શ્રીધનશ્યામ;
 હાર તોરા ચડાવ્યા હરીને, મળ્યા સર્વને સ્નેહ કરીને...૦૪
 આવ્યા મંદિર માંઢી જીવન, કર્યા દેવ તણાં દરશન;
 થોડીવાર ઉભા રહિ ત્યાંય, ઉત્તર્યા હરિમંડપ માંય...૦૫
 બીજા સૌને જેને ઘટે જેમ, આપ્યા ઉતારા ઉત્તમ એમ;
 એ જ અવસરે વટપુર થકી, મુક્તાનંદ આવ્યા તહાં નકી...૦૬
 મતવાદિઓને જિતિ આવ્યા, સારો સંદેશો ભૂપનો લાવ્યા;
 પ્રભુને કહું પ્રણમીને પાય, ભૂપ આપને મળવા ચહાય...૦૭

વારે વારે કહું મુજ કને, કયારે મળશે મહાપ્રભુ મને;
 તેડાવ્યાનો કરે છે વિચાર, પેણ્યો ભૂપનો પૂરણ ખાર...૦૮
 મતવાદીને જીતિયા જેહ, જાણિ રાજ થયા પ્રભુ તેહ;
 આખ્યો ઉરથી પ્રસાદિનો હાર, પ્રશંસા કરી વારમવાર...૦૯
 તેના મંડળના સહુ સંત, ભેટ્યા તેઓને શ્રીભગવંત;
 એ જ એકાદશી તણી રાતે, વરતાલમાં સૌ જન જાતે...૧૦
 દીઠાં રૂક્ષિમણી દ્વારિકાનાથ, ગોમતિ આદિ તીરથ સાથ;
 જન જગિયા જ્યારે પ્રભાત, કરિ તેહ પરસ્પર વાત...૧૧
 દ્વાદશી દિન શ્યામશરીર, ગયા ધારુ તળાવને તીર;
 આંબાનું વન છે તેહ ઠામ, બેઠા સિંહાસને સુખધામ...૧૨

શાર્દૂલવિકીડિત :

આંબાનાં બહુ જાડજુંડ જુકિયાં છે મોર બેઠો ધણો,
 કૂકૂકૂ સ્વર કોકિલા બહુ કરે તેવો મયૂરો તણો;
 સૌખ્યે ત્યાં શુક સારિકા બહુ વસે વાયુ ત્રિધા ત્યાં વહે,
 શ્રીજ ધારુતળાવ નેણ નિરખી છે સારું સારું કહે...૧૩

ઉપજાતિ :

શ્રી અક્ષરાનંદ મુનીંડ જેહ, ખોદાવિયું ખૂબ તળાવ તેહ;
 નિહાળિને રાજી થયા દ્યાળ, કહે પ્રભૂજ વળિ તેહ કાળ...૧૪
 આ ખોદવાનું હજિ છે અધૂરું, હવે કરાવો મુનિ તેહ પૂરુ;
 માંઝું મુનિએ સુણિને કરાવા, મહાપ્રભૂને મુદ ઉપજાવા...૧૫
 પછી પ્રભૂ મંદિર સંચરીને, બેઠા સુશોભીત સભા ભરીને;
 બોલ્યા હરી હાથ ઉંચા કરીને, સુણો તમે સ્વર્ણ ચિતે ઠરીને...૧૬
 શ્રીદ્વારિકાધીશ પ્રસન થૈને, આવ્યા અહીં સર્વ સમાજ લૈને;

સદા અહીં તે કરશે નિવાસ, પ્રતાપ પૂરો કરશે પ્રકાશ...૧૭
 કહે જનો સત્ય કહી કથા તે, અમે કર્યા દર્શન આજ રાતે;
 તેનો અમે મર્મ કશો ન જાણ્યો, ભલે પ્રભુ શ્રીમુખથી વખાણ્યો...૧૮
 શ્રીજી કહે સૌ સુણજો સમાજ, કહું તમારા હિતને જ કાજ;
 દ્વારામતી આ વરતાલ જાણો, એમાં નહીં સંશય કાંઈ આણો...૧૯
 શ્રીલક્ષ્મિનારાયણ દેવ જે છે, શ્રીદ્વારિકાધીશ સ્વરૂપ તે છે;
 શ્રીગોમતીજી પણ દિવ્ય વેશે, છે આવિયાં તે અહિં જન્મ લેશે...૨૦
 તે જન્મ લૈને જગ્નરૂપ થાશે, ત્યારે સદા સૌ જનને જણાશે;
 તે માટ તેને વસવાનું ઠામ, કરો મળીને સહુ પૂર્ણકામ...૨૧
 જો કાલથી પૂનમ સુવિ થાય, તો કામ સંપૂર્ણ તે કરાય;
 પ્રતીપદાને દિન જન્મ લેશે, તે ગોમતી તે સ્થળમાં રહેશે...૨૨
 બોલ્યા જનો હે હરિ મેઘશ્યામ, પ્રભાતથી તે કરશું જ કામ;
 એવું કહી સર્વ ગયા ઉતારે, જાગ્યા થયો કાળ પ્રભાત જયારે...૨૩
 નિત્યછિયા તે કરિ સજજ થૈને, મંડ્યા સહુ ધારુતળાવ જૈને;
 મહાપ્રભુ તેણ તળાવ પાળે, બિરાજિયા જૈ વળિ તેણ કાળે...૨૪
 મંડ્યા હરિભક્ત તહાં હજારો, રીઝાવવા ધર્મ તણો હુલારો;
 લૈ ટોપલા ગાળ ઉપાડિ જાય, પ્રત્યેક સાથે મમતે ભરાય...૨૫
 મટોડિ ત્યાં શ્રીહરિએ ઉપાડી, ઘણાક શ્રીમંત હતા અગાડી;
 ઓઢેલ શેલાં વળિ શાલ જેણે, તેમાં ભરી લીધિ મટોડિ તેણે...૨૬
 વડોદરાના નર નારુપંત, મહીપતી ઉત્તમ દ્રવ્યવંત;
 એવા હતા તે પણ તેણ ટાણે, તે કામમાં મંડિ પ્રમોદ આણે...૨૭
 ઉંચે સ્વરે સૌ જયકાર બોલે, આનંદ સૌને ઉપજ્યો અતોલે;
 જૈ સર્વને દર્શન કૃષ્ણ દે છે, કૃપાનિ દષ્ટીથિ ખુશી કરે છે...૨૮

ત્યાં એક ખોદી વળિ ખાડ એવી, જોતાં દિસે આકૃતિ વાવ્ય જેવી;
 એવી રિટે કામ અનેક ઠામ, કરે જનો કૃષ્ણ પ્રસન્ન કામ...૨૮
 સારી રિટે પૂનમ સુધિ ત્યાંય, ચાલ્યું ઘણું કામ તળાવમાંય;
 ત્યાં પુષ્પદોલોત્સવ દિન આવ્યો, ભલો સહૂના મન માંહિ ભાવ્યો...૩૦
 પ્રભાતમાં ઉઠિ કૃપાનિધાન, કરી લિધી નિત્ય કિયા નિદાન;
 સાથે લઈ વાડવ^૧ વેદજાણ, તળાવ ચાલ્યા વૃષ્વવંશભાણ^૨...૩૧
 સાથે લિધો સંત તણો સમાજ, સાથે લિધો પૂજન કૃત્ય સાજ;
 જે ધર્મવંશી નર ત્યાં હતા તે, ચાલ્યા પ્રભૂ સાથ ખુશી થતા તે...૩૨
 આવ્યા હતા દર્શન કાજ જેહ, ગયા તળાવે જન સર્વ તેહ;
 ગયા વળી ઉત્સવિયા સહૂ ત્યાં, વાજિંત્રવાળા જન તો બહૂ ત્યાં...૩૩
 જ્યાં વાવ્ય આકાર ખણેલ સારો, ઉભા તહાં જૈ વૃષનો દુલારો;
 છે ખોદતા ત્યાં વળિ કેક પાળા, કોદાળિ આદી લઈ પ્રેમવાળા...૩૪
 તેમાં હતા પાર્ષદ ભીમભાઈ, તેને કહે શ્રીહરિ સૂખદાઈ;
 તમે ખણો આ સ્થળ એક વાર, થશે તહાંથી જળ કેરિ ધાર...૩૫
 આજા પ્રમાણો કર્યું એમ જ્યારે, જોરેથિ ધૂટી જળધાર ત્યારે;
 જાણો તહાંથી થઈ બાણગંગા^૩, પ્રભુપ્રસન્નાર્થ પવિત્ર અંગા...૩૬
 દેખાઈ ત્યાં ગોમતિ મૂર્તિમાન, અત્યંત તે તેજ તણું નિધાન;
 ગોપાળજી ને વળિ નંદરામ, મળી કર્યું પૂજન તેહ ઠામ...૩૭
 વિપ્રે કહી વેદવિધિ પ્રમાણો, તહાં કર્યું સ્થાપન તેહ ટાણો;
 તે દેવિએ ત્યાં હરિકૃષ્ણ કેરી, ઉચ્ચારિ એ ઠામ સ્તુતી ઘણેરી...૩૮

૧.બ્રાહ્મણ ૨.ધર્મવંશના સૂર્ય શ્રીહરિ ૩.હિમાલયના સોમેશ્વર શિખરેથી રાવણના બાણપ્રદારથી નીકળતી ગંગા; અર્જુનજી બાણમારી ભિષ્પિતાને માટે પૃથ્વીમાંથી પાણી લાવ્યા તેમ અર્થાત બાણ મારવાથી પાણીનો ધોધ વહે તે.

માલિની :

જ્ય જ્ય ભયહારી સર્વદા સૌખ્યકારી,
 વૃષ્ટકુળ તનુધારી મુક્તિદાતા મુરારી;
 અગાણિત નરનારી આ સમામાં ઉદ્ધારી,
 વચન નિજ વિચારી સુદ્ધ લીધી અમારી...૪૮

ઉપજાતિ :

એવી રિટે ઉચરિ એહ ઠામ, પ્રેમે પ્રભૂને કરિને પ્રણામ;
 નારી મટીને થઈ નીરરૂપ, ધારા વદ્ધાટી બહુધા અનૂપ...૪૦
 શિરે હરીને અભિષેક કીધો, સ્વચ્છિત જાણે શુભ લાભ લીધો;
 એવું વધ્યું ત્યાં જળ કેરું પૂર, જનો ગયા સૌ ડરિ ત્યાંથિ દૂર...૪૧
 શ્રીગોમતીનો શુભ જન્મ જાણી, જનો વદે સૌ જ્યકાર વાણી;
 બહુ થયા બંદુકના બહાર, વાજિંત્ર વાજે વળિ ત્યાં અપાર...૪૨
 કોઈ જનો પુષ્પ વડે વધાવે, કોઈ જનો શ્રીફળ લૈ ચડાવે;
 ત્યાં ઉત્સવો ઉત્સવિયા કરે છે, આનંદ ઝારો ઉરમાં ધરે છે...૪૩
 આકાશમાં દેવવિમાન છાયાં, રંભા⁹ મળી મંગળ ગીત ગાયાં;
 રાજુ થયા સૌ સુર ને સુરેશ, પુષ્પો તણી વૃદ્ધિ કરે વિશેષ...૪૪
 શ્રીજ બિરાજ્યા સર કેરિ પાળે, સિંહાસને વેદિ વિષે વિશાળે;
 બેઠા સમીપે સહુ આવિ દાસ, બોલ્યા પ્રભુ તે જન સર્વ પાસ...૪૫
 આવ્યાં જુઓ ગોમતિ એહ ઠામ, તો ગોમતી આ સર કેરું નામ;
 જે આવિને આ સરમાં નહાશો, તો ગોમતી તીર્થનું પુષ્ય થાશે...૪૬
 વૃત્તાલ દ્વારામતિથી વિશેષ, છે લક્ષ્મિનારાયણ દ્વારિકેશ;
 આ ગોમતી ઉત્તમ તીર્થદિવી, આંહી જ શંખાદિક છાપ લેવી...૪૭

જે તપ્તમુદ્રા આહિ આવિ લેશે, દૂરે ડરીને જમડા રહેશે;
 તેને જ સત્સંગિ ગણીશ મારો, માટે તમે સૌ જન છાપ ધારો...૪૮
 હૃતાશનીની પડવે પ્રમાણો, તે ગોમતીનો દિનજન્મ જાણો;
 તે વાસરે જે જન આંહિ આવે, પૂજા કરી ઉત્સવને કરાવે...૪૯
 સંતો તથા બ્રાહ્મણને જમાડે, તે પૂર્વનાં પાપ બધાં મટાડે;
 પુત્રાદિ પામે ધન ધાન્ય પામે, અંતે વસે અક્ષર નામ ધામે...૫૦
 વૈકુંઠવર્ણી બદ્ધ વાસુદેવ, તેને કહે શ્રીહરિ તર્તખેવ;
 આપો તમે સૌ નર અંગ છાપ, જેથી ટળે ચિત્ત તણા ઉતાપ...૫૧
 તે વણિયોએ પછિ છાપ દીધી, તે ધર્મવંશી નર સર્વ લીધી;
 સંતે તથા સૌ સત્સંગિયોએ, લીધી વળી સૌ વરણી જનોએ...૫૨
 ગંગાઘ્ય માતા હરિભક્ત બાઈ, તેને કહે શ્રીહરિ સૌઘ્યદાઈ;
 દાદા દવેની જમના તનૂજા^૧, છાપો તમે બાઈ જનોનિ ભૂજા...૫૩
 તે બે મળીને કૃત^૨ તેહ કામ, રાજુ થયા તે થકિ મેઘશ્યામ;
 વણિદ્રિ બોલ્યા વળિ વાસુદેવા, કહું તમે હે હરિ છાપ લેવા...૫૪
 માટે કહું તે કરશો ઉપાય, તો છાપ સૌથી સુગમે ધરાય;
 જે ધામ કીધાં વળિ જેહ થાશે, જો છાપ સર્વ સ્થળમાં અપાશે...૫૫
 તો જેહને જ્યાં અનુકૂળ આવે, ત્યાં તે જઈને તવ છાપ લાવે;
 કહે હરિ એમ કદી ન થાય, જ્યાં જે કિયા યોગ્ય તહાં કરાય...૫૬
 જ્યાં દ્વારિકા ગોમતિ તીર્થ જ્યાં છે, છાપો તણો તો અધિકાર ત્યાં છે;
 જે મારિ આજ્ઞા જ વિષે રહેશે, તે આવિને છાપ અહીં જ લેશે...૫૭
 તેને જ હું ભક્ત ગણીશ મારો, એ રીત બોલ્યા વૃષનો દુલારો;
 વૃત્તાલના વાસિ કુબેરદાસ, તથા પગી જોબન તેહ પાસ...૫૮

નારાયણાખ્યો ગિરિ સૌ મળી ત્યાં, દીધી રસોઈ હરિને વળી ત્યાં;
 રસોઈ નારાયણ બાગ માંદી, થૈ ધર્મવંશી જન કાજ ભાઈ...૫૮
 છે આમ્રની વાડિ તળાવ ઘાટે, કીધી રસોઈ તહિં સંત માટે;
 સમસ્ત વિપ્રો અરથે રસોઈ, તહાં કરાવી શુભ ભૂમિ જોઈ...૬૦
 નારાયણાનંદ બટૂ મહાંત, તે આવિ બોલ્યા પ્રભુ પાસ શાંત;
 છે જન્મદાડો બદરીશ કેરો, ઉત્સાહ છે સૌ જનને ઘણેરો...૬૧
 રંગે રમ્યાનો દિન આજ સારો, માટે પ્રભૂ મંદિરમાં પધારો;
 સુણી ગયા મંદિરમાં ઉમંગે, રમ્યા સખા સંગ વિશેષ રંગે...૬૨
 પછી પ્રભૂ ગોમતિયે જઈને, નાયા સહૂ સાથ ખુશી થઈને;
 પછીથી નારાયણબાગ માંય, પદ્ધારિયા શ્રી વૃષવંશરાય...૬૩
 પછી અયોધ્યાખ્ય પ્રસાદ કેરી, નામે સુનંદા સુશિલા ઘણેરી;
 વીજી રઘૂવીર તણી સુપત્ની, જે છે પ્રભૂને ભજવા પ્રયત્ની...૬૪
 રસોઈ તે બેય મળી બનાવી, જમ્યા પ્રભૂ ભાવ વિશેષ લાવી;
 થયા દ્વિજોના પણ પાક સિદ્ધ, સંતો તણા પાક થયા પ્રસિદ્ધ...૬૫
 થૈ પંક્તિયો ગોમતિ કેરિ પાળે, આશ્ર્ય પામી જન સૌ નિહાળે;
 દીધી દ્વિજોને બહુ દક્ષિણાઓ, કૃતાર્થ તે વિપ્ર થયા ઘણાઓ...૬૬
 સાયં સમે મંદિર માંદી જૈને, બેઠા સભામાં હરિ સ્વસ્થ થૈને;
 પૂજા કરી સૌ સતસંગિવૃંદે, કરી સુ વાર્તા વૃષવંશયંદે...૬૭
 સત્સંગિના સંધ કર્યા વિદાય, રહ્યા હરી શ્રીવરતાલ માંય;
 શ્રીગોમતી સ્થાપન જેહ કીધ, સર્વત્ર તે વાત થઈ પ્રસિદ્ધ...૬૮

પુષ્પિતાગ્રા :

વૃતપુર કૃત ગોમતી નિવેશ, રૂકમણિ યુક્ત પ્રસિદ્ધ દ્વારિકેશ;
 પુનિત ચરિત તે સુશે સુણાવે, ફરિ ભવ માંદી કદાપિ તે ન આવે...૬૯

ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે ધારુતડાગેશ્રીગોમતી-
પ્રતિષ્ઠાનિરૂપજનામ ચતુશ્વત્વારિંશતામો વિશ્રામઃ ॥૪૪॥

પૂર્વછાચો :

ગોમતિની કરિ સ્થાપના, પછિ વાલો વરસ્યા વરતાલ;
ચરિત્ર ત્યાં જે જે કર્યા, સુણો ભાવ સહિત ભૂપાળ...૦૧

ચોપાઈ :

ગોમતી તણું કામ ચલાવે, વળિ મંદિર પૂર્ણ કરાવે;
હરિનવમિ તણો દિન આવ્યો, ત્યારે સારો સમૈયો શોભાવ્યો...૦૨
નાનિયાદના મોહનરામ, ગંગારામ તો ભાઈનું નામ;
વાધા જરિયાનિ દેવને કાજે, લાવ્યા તે બહુ ઉત્તમ છાજે...૦૩
વટપત્તન શ્રીપુર કેરા, હરિજન પણ લાવ્યા ઘણેરા;
દેવને તે ધરાવિયા જ્યારે, જન રીજિયા જોઈને ત્યારે...૦૪
સભા શ્રીજિની પાસે ભરાઈ, બેઠાં યોગ્ય રિતે બાઈ ભાઈ;
ઈચ્છારામના સુત ગુણવાન, નામ ગોપાળજી મતિમાન...૦૫
થયો સંકલ્પ તેને તે ઠામ, દ્વારિકામાં તો કૃષ્ણ છે શ્યામ;
આંદ્દીં લક્ષ્મીનારાયણ રૂપ, શ્વેત મૂર્તિ છે એ તો અનુપ...૦૬
ધાર્યું લક્ષ્મીનારાયણ નામ, નથી રણાછોડજી એહ ઠામ;
એવો લોકોને સંશય થાશે, રણાછોડજી કેમ મનાશે...૦૭
માટે રણાછોડજી નામ ધારી, શ્યામ મૂર્તિ સ્થપાય તો સારી;
વાત અંતરજામિએ જાણી, બોલ્યા ગોપાળજી પ્રતિ વાણી...૦૮
કૃષ્ણ છે તે નારાયણ જાણો, નારાયણ એ જ કૃષ્ણ પ્રમાણો;
એમાં બેદ નથી કાંઈ ભાઈ, તોય શંકા જે તમને જણાઈ...૦૯

તમે સંકલ્પ મન કર્યો જેહ, સિદ્ધ થાશે સરવ વાત તેહ;
 રણદ્રોડજિ આંદિ સ્થપાશે, શ્યામ રંગે તે મૂર્તિ સોછાશે... ૧૦
 રીજચા ગોપાળજી મહારાજ, પાખ્યો અચરજ સર્વ સમાજ;
 ચૈત્ર શુક્લ દશમ દિન જોઈ, સીતારામને દીધિ જનોઈ... ૧૧
 રચ્યો મંડપ મોટો મેદાન, સર્વ જાણિને વેદ વિધાન;
 ઈચ્છારામ ને વરિયાળિબાઈ, ગ્રહશાંતિ^૧ કરી સુખદાઈ... ૧૨
 કર્યો સંસ્કાર એણો અશેષ^૨, દીધો શ્રીજિએ મંત્રોપદેશ;
 પોંચિ ને દોરો કાંચન કેરો, આખ્યો પોશાક સરસ ઘણોરો... ૧૩
 હરિભક્તોએ પણ તેહ કાળ, આખ્યા પોશાક ને ધનમાલ;
 તેહ લખવાને બેઠા ઠક્કર, ગામ બૂધેજના પીતાંબર... ૧૪
 આવિ ઊભિ તહાં અષ્ટસિદ્ધિ, જહાં કૃષ્ણ તહાં નવ નિધિ;
 સંત બ્રાહ્મણ ભોજન કીધાં, દક્ષિણા દાન વિપ્રોને દીધાં... ૧૫
 પછિ એકાદશી દિન આવ્યો, ત્યારે ઉત્સવ સરસ કરાવ્યો;
 દ્વાદશીને દિને ઈચ્છારામ, કહે હરિને કરીને પ્રણામ... ૧૬
 મારિ પુત્રી જે કુલજરી છે, તેને સાસરે મોકલવી છે;
 માટે આજ્ઞા આપો મહારાજ, તો હું જાઉં સ્વદેશમાં આજ... ૧૭
 સુણિ બોલિયા શ્રીઅવિનાશ, તમારે રહેવું મુજ પાસ;
 તહાં મોકલો ગોપાળજીને, આવશે એહ કામ કરીને... ૧૮
 નિજ કુટુંબ આદિક જેહ, સાથે તેદિને આવશે તેહ;
 સુણિ આજ્ઞા ધરી નિજ શીશ, જાણો છે શ્રીજિને જગદીશ... ૧૯
 માને આજ્ઞા બ્રહ્માંડના રાય, તેની આજ્ઞા તે કેમ લોપાય;
 નંદરામ ગોપાળજી ભાઈ, ત્રીજાં તો વળિ કુલજરી બાઈ... ૨૦

૧.ગ્રહોની શાંતિ અર્થે કરતી દાન આપવા વગેરેની કિયા ૨.તમામ; પૂરેપૂરા

જવા ત્રણોને તૈયાર કીધાં, દવ્ય ખરચી માટે ઘણાં દીધાં;
 જવા નીકળ્યા તે પછી જ્યારે, વળાવાને ગયા સહુ ત્યારે... ૨૧
 જોખ્ય મુક્યા પછી આંબાવાડી, જતાં રસ્તામાં આવિ અગાડી;
 ગયા ત્યાં સુધિ સુંદરશ્યામ, ભેટ્યા ભત્રિજને સુખધામ... ૨૨
 બોટ્યા શ્રીહરિ સ્નેહ ધરીને, વે'લા આવજો કામ કરીને;
 સાથે લાવજો સૌ પરિવાર, જેઓને મુજ પર બહુ ખાર... ૨૩
 બોટ્યા ગોપાળજી નંદરામ, અહો શ્રીહરિ સુંદરશ્યામ;
 કેમ તમને તજ્જને જવાશે, અતિ અંતર તો અકળાશે... ૨૪
 આડિ પાંપણો નિરખતાં આવે, એટલું પણ અમને ન ભાવે;
 અમે જીવિયે જોઈને તમને, કેમ દૂર કરો છો જી અમને... ૨૫
 એમ ઉચ્ચરતાં તજ્જ ધીર, વહેવા લાગ્યાં નેણાથિ નીર;
 સુણિ બોલિયા શ્રીજિ વચ્ચન, દૈશ અંતરમાં દરશન... ૨૬
 માટે ધીરજ અંતરે લાવો, સિદ્ધ કામ કરી સઘ આવો;
 કહી એમ કરીને વિદાય, આવ્યા મંદિરમાં હરિરાય... ૨૭
 કેટલાએક દિન અવિનાશ, કર્યો વરતાલ માંદિ નિવાસ;
 પછી સંતમંડળ લઈ સાથ, ચાલ્યા હુર્ગપુરે દીનનાથ... ૨૮
 સતસંગિનાં જ્યાં આવે ગામ, કરે રાત્રિએ ત્યાં જ વિરામ;
 ગયા ગઢપુરમાં ગિરધારી, જોઈ રાજી થયાં નરનારી... ૨૯
 શુદ્ધ વૈશાખિ ચૌદશ જેણ, નરસિંહ જ્યંતિ તો તેણ;
 એ જ પૂનમે કૂર્મજ્યંતી, હરિભક્તને હરખ કરંતી... ૩૦
 એ બે ઉત્સવ ગઢપુરમાંય, કર્યા શ્રીહરિયે વસી ત્યાંય;
 એવામાં જુનેગઢ જેનો વાસ, જીજોભાઈ આવ્યા પ્રભુ પાસ... ૩૧
 પુજોભાઈ આવ્યા ધોલેરાથી, થયા મગન પ્રભૂને મળ્યાથી;

નમિ બેય બોલ્યા તેણ ઠામ, અમારા ગામમાં કરો ધામ...૩૨
 મોટું મંદિર શીખરવાળું, કૃપાનાથ કરાવો રૂપાળું;
 સંતમંડળ મોકલો એક, જાણો જુક્તિયો જેણ અનેક...૩૩
 આશા દાસ તણી પુરનારા, પ્રભુ પૂરો મનોરથ મારા;
 વિનતી બેયની સુણિ લીધી, કૃપાનાથે કૃપા ધણિ કીધી...૩૪
 બ્રહ્માનંદજિને ભગવાન, કહે જાઓ જુનેગઢ સ્થાન;
 કરો મંદિર માનિ વચન, તેથિ હું ધણો થૈશ પ્રસન્ન...૩૫
 અદ્ભુતાનંદ નિષ્ઠુળાનંદ, તેઓને કહે વૃષકુળયંદ;
 તમે ધોલેરે સદ્ય સિધાવો, રહું મંદિર જૈને રચાવો...૩૬
 જગ્યા આપિ છે શ્રીસરકારે, તેમાં કહેવાનું એ છે અમારે;
 અમે બેઠાતા જેણ જગ્યાય, દેવનું ત્યાં સિંહાસન થાય...૩૭
 એવી રીતે કરાવજો તમે, થાણું તમને પ્રસન્ન તો અમે;
 કામ મંદિરનું તે કરાય, મુરતી સ્થાપવા જોગ્ય થાય...૩૮
 ત્યારે લખજો આંહિ સમાચાર, કહે બેયને ધર્મકુમાર;
 કહિ એમ મંડળ મોકલાવ્યાં, ધામ બેય કરાવા મંડાવ્યાં...૩૯
 જનમાષ્ટમિ દસરા દિવાળી, વસ્યા ગઢપુરમાં વનમાળી;
 અમૃકૂટનો ઉત્સવ કીધો, હરિભક્તે ભલો લાવ લીધો...૪૦
 એક રજનીમાં ધર્મકુમાર, બેઠા અક્ષરભુવન મોઝાર;
 ત્યારે ચિત્તમાં કીધો વિચાર, લીધો જે માટે મેં અવતાર...૪૧
 તે તો કામ થયું હવે પૂરું, એમાં શું શું રહ્યું છે અધૂરું;
 ધર્મસ્થાપન ધરણીમાં કર્યું, વળિ અસુર તણું બળ હર્યું...૪૨
 મોટા ધામમાં દેવ સ્થપાયા, એ તો સત્સંગના ઊંડા પાયા;
 હવે ધર્મની ધૂર ધરનાર, આચારજ સ્થાપવા એહ ઠાર...૪૩

સમૈયો પ્રબોધિનીનો થાય, અભિપ્રાય ત્યાં સૌના લેવાય;
 સૌને ગમતું આવે મનમાંય, તેને આચાર્ય પદવી અપાય...૪૪
 પછિ લાઘા ઠક્કરને બોલાવી, દેશોદેશ કંકોત્રિ લખાવી;
 સમૈયો મોટો વરતાલ ભરશું, ગાદિના ત્યાં આચારજ કરશું...૪૫
 માટે આવવું સૌઅે જરૂર, અતિ આનંદ રાખિને ઊર;
 એમ પત્રો લખ્યા ભલિ ભાતે, પછિ કાર્તકિ ત્રીજે પ્રભાતે...૪૬
 ચાચ્યા વરતાલ શ્રીધનશ્યામ, સાથે લીધા તેનાં કહું નામ;
 રામપ્રતાપ ને ઈચ્છારામ, તેઓના પુત્ર સદ્ગુણધામ...૪૭
 અયોધ્યાપ્રસાદ રધુવીર, મહા ધર્મધુરંધર ધીર;
 સાથે સંચર્યા ઉત્તમ રાય, સંત પાર્ષ્વદના સમુદ્દરાય...૪૮
 ગોપઅષ્ટમિ કાર્તિક માસ, આચ્યા વરતાલમાં અવિનાશ;
 દેવભુવનથી^૧ નૈરૂત માંય, હરિમંડપ છે ભલો જ્યાંય...૪૯
 કર્યા ત્યાં શ્રીહરિએ ઉતારો, જાણિ ઉત્તરવા જોગ્ય સારો;
 અનિકોણમાં દેવમંદિરથી, નારાયણમોલ છે નામ ધરથી^૨...૫૦
 તહાં ઉતર્યા રામપ્રતાપ, પરિવાર સહીત તે આપ;
 મેડિ ધામથી પશ્ચિમ માંય, સફુટંબ ઈચ્છારામ ત્યાંય...૫૧
 દાદા ખાચર આદિક એમ, ઉતર્યા તે જેને ઘટે જેમ;
 નવમી તથા દશમી દન, દેશદેશના આવિયા જન...૫૨

પુષ્પિતાગ્રા :

હરિદરશન કાજ સંધ આવ્યા, વિવિધ પ્રકારની ભેટ તેણ લાવ્યા;
 સરવર તટમાં કર્યા ઉતારા, તરુવરના સમુદ્દર જોઈ સારા...૫૩

૧.મંદિરથી ૨.પ્રથમથી; મૂળથી

ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિસ્વાચાર્યસ્થાપનાર્થે
વૃત્તાલયઆગમનનામ પંચચત્વારિંશતમો વિશ્રામઃ ॥૪૫॥

પૂર્વધારો :

કહે અચિંત્યાનંદજ, મહીનાથ સુષો ધરિ મન;
આચારજ બે સ્થાપિયા, કહું એહ કથા પાવન...૦૧

ચોપાઈ :

જ્યારે રાત્રિ દશમ તણિ થઈ, પ્રભુ બેઠા પલંગ પર જઈ;
પોતે ધારેલું કરવાને કામ, કરિ ઈચ્છા તે શ્રીધનશ્યામ...૦૨
પછિ સદગુરુઓને બોલાવ્યા, મોટા સત્સંગીયોને તેડાવ્યા;
પુછિ સર્વને સંમતિ એવી, કેને ધર્મ તણી ધુર^૧ દેવી...૦૩
ત્યારે સૌ જન ઉચ્ચયાર્યા એમ, કરો આપ દિલે રૂચે જેમ;
એવું સાંભળિને કહું હરિએ, સદગુરુઓને આચાર્ય કરિએ...૦૪
બોલ્યા સદગુરુઓ જોડી હાથ, એમ ધર્મ રહે નહિ નાથ;
જુઓ શંકરસ્વામિની વાત, કર્યા ગાદિપતી તો શ્રિપાત્ર^૨...૦૫
લખ્યા ધર્મ સંન્યાસિના જેહ, તલમારે રહ્યા નહિ તેહ;
વસ્ત્ર ભગવાં કર્યા જરિયાની, કડાં કંઠી ધરે છે સોનાની...૦૬
સંન્યાસીને જે કાંચન આપે, જાય નરકમાં તે તેહ પાપે;
એવું શંકરસ્વામિએ કહું, તે તો પાળવાનું નવ રહ્યું...૦૭
વિધવાઓ કરે પગસેવા, થયા સંન્યાસી આચાર્ય એવા;
માટે સ્થાપો આચાર્ય ગૃહસ્થ, ધર્મ પાળે પળાવે તે સ્વસ્થ...૦૮
કદિ એમ કહો મહારાજ, આચારજ જે ગૃહસ્થ છે આજ;
તેઓમાં પણ સર્જર્મ ક્યાં છે, વ્યભિચારાદિ દોષ તેમાં છે...૦૯

તેનું કારણ તો એક એ છે, સ્ત્રિયોને મંત્ર ઉપદેશ દે છે;
 માટે એવા આચારજ જોઈએ, પરનારિથિ બોલે ન કોઈએ...૧૦
 વળિ જો કહેશો આપ એમ, ત્યાગિના ગુરુ ગૃહસ્થ કેમ;
 કહિએ તે વિષે સુવિચાર, શ્રુતિ શાસ્ત્ર તણો અનુસાર...૧૧
 થાય છે પ્રથમાશ્રમધારી, ત્રણ વર્ણ જ્યારે બ્રહ્મચારી;
 હોય આચાર્ય ગૃહસ્થ જેણ, ઉપદેશ તો આપે છે એહ...૧૨
 કહે છે તજજે સ્ત્રીનો સંગ, એકભુક્ત^૧ થૈ તજજે પલંગ;
 ગૃહસ્થાચાર્ય એમ કહે છે, બદુ સાંભળી બાઢ^૨ વદે છે...૧૩
 રાખે શિખા જનોઈ જે કોય, તેનો આચાર્ય ગૃહસ્થ હોય;
 શિખા સૂત્ર તજે થૈ ઉદાસી, તેનો આચાર્ય થાય સંન્યાસી...૧૪
 વેદસૂત્રનો એ છે આધાર, ત્યાગીને ગૃહી દીક્ષા દેનાર;
 વળિ પત્ની આચાર્યની જેણ, વૈને આજ્ઞા પતી તંષિ તેણ...૧૫
 સ્ત્રીયોને મંત્ર ઉપદેશ દેશે, તેથિ સર્વનો ધર્મ રહેશે;
 વંશપરંપરાનો વિચાર, કરવો ઘટે છે એહ ઠાર...૧૬
 કદિ એક જ ગાદિ સ્થપાય, અને આચાર્ય ઉન્મત થાય;
 તેહ ધર્મ વિષે નવ રહે, શિષ્યો ક્યાં જઈને દુઃખ કહે...૧૭
 માટે આચાર્ય સ્થાપવા બેય, અન્યોઅન્યને દાબે રહેય;
 ધર્મવંશી છે વિપ્ર પવિત્ર, ધર્મવંત છે સર્વના મિત્ર...૧૮
 તેમાંથી બેને દાતક કરો, તેઓને નિજ ગાદિએ ધરો;
 છે તો સર્વજ્ઞ શ્રીધનશ્યામ, સૌને પૂછિ લીધું તોય આમ...૧૯
 બેય ભાઈને બોલાવી પાસ, પછિ એમ બોલ્યા અવિનાશ;
 આપો પુત્ર તમારો અકેક, ગાદિનો કરવા અભિષેક...૨૦

મોટા ભાઈએ આણિ આહ્લાદ, આખ્યા પુત્ર અયોધ્યાપ્રસાદ;
 નાનાભાઈએ શ્રીરઘુવીર, આખ્યા પુત્ર ધરી મન ધીર...૨૧
 શ્રીહરિ હરિજનને કહેય, કરો દેશ તણા ભાગ બેય;
 ભાગ ઉત્તર દેશનો જેહ, ગણો નરનારાયણ તણો તેહ...૨૨
 દેશ લક્ષ્મીનારાયણ તણો, તે તો દક્ષિણ ભાગને ગણો;
 પછિ ભક્તોએ બે ભાગ પાડ્યા, જેમ શ્રીજિએ મનમાં સુજાડ્યા...૨૩
 કલકત્તાથી દ્વારિકા ધામ, લખ્યા વચ્ચમાં સીમાડાનાં ગામ;
 ભાગ ઉત્તર દક્ષિણ કરી, પછિ ચીઠીયો તે માંહિ ધરી...૨૪
 આવ્યો ચીઠીયોથી હે નરેશ, રઘુવીરને દક્ષિણ દેશ;
 ચિઠી નાંખી ફરી પાંચ વાર, દેશ આવિયા એ જ પ્રકાર...૨૫
 અક્ષરાનંદને કહે હરિ, કહું તે સાંભળો ચિત્ત ધરી;
 કરશું કાલ દત્તવિધાન^૧, દેશું આચાર્યપદવીનું દાન...૨૬
 થશે દ્વાદશીનો દિન જ્યારે, સાધુ વિપ્ર જમાડશું ત્યારે;
 માટે સામાન કરજો તૈયાર, વિપ્ર આવશે જમવા અપાર...૨૭
 ધમદિવનો જન્મ છે કાલ, તેનો ઉત્સવ કરવો વિશાળ;
 મુનિ બોલ્યા નમાવીને શીશ, આપ આજ્ઞા પ્રમાણો કરીશ...૨૮
 ઉમરેઠમાં જેનો નિવાસ, હરીભાઈને બોલાવ્યા પાસ;
 કહે કૃષ્ણ અહો વિદ્વાન, કાલે કરવું છે દત્તવિધાન...૨૯
 માટે છે કાલ મુહુરત કેવું, કહો જોઈ જથારથ જેવું;
 હરિભાઈએ જોઈને કહું, કાલે મુહુરત સારું છે બહુ...૩૦
 તમે છો પ્રભુ સર્વજ્ઞ સ્વામી, આપે ધાર્યુ એમાં નોય ખામી;
 ત્યારે ઉચ્ચર્યા વિશ્વ આધાર, સર્વ સામગ્રી કરજો તૈયાર...૩૧

સુણિ સૌ પગે લાગીને ગયા, પરમેશ્વર પણ પોઢી રહ્યા;
 જ્યારે જાગીને ઉઠ્યા પ્રભાતે, નિત્ય કર્મ કર્યું ભલી ભાતે...૩૨
 વેદપુરુષ હરીભાઈ નામ, પ્રેમે બોલ્યા કરીને પ્રણામ;
 દંતપુત્રનું કરવા વિધાન, પધારો પ્રભુ મંડપ સ્થાન...૩૩
 સર્વ સામગ્રી કીધી તૈયાર, ભાઈ બેય બેઠા છે તે ઠાર;
 અયોધ્યાપ્રસાદ રધુવીર, આવિ બેઠા છે પરમ સુધીર...૩૪
 ગયા મંડપમાં ભગવાન, કર્યું શાસ્ત્ર પ્રમાણે વિધાન;
 તેનિ રીતી કહું રાય સુણ્ય, કીધાં વિપ્રનાં પ્રથમ વરુણા...૩૫
 પ્રભુએ કર્યું વિષ્ણુપૂજન, આચાર્ય કર્યું અગ્નિ સ્થાપન;
 કરી સર્વે કુશાંડીની^૧ રીત, ચડાવ્યો ચરુ^૨ ધારીને પ્રીત...૩૬
 ભાઈ બે પુત્ર આપવાવાળા, તેણે પૂજ્યા ગણેશ સુંદરા;
 પછિ શ્રીજિનું પૂજન કીધું, દાન બંન્યોએ પુત્રનું દીધું...૩૭
 દેવસ્ય ત્વા ભાડી મંત્ર નાથ, જાલ્યા બે દંતપુત્રના હાથ;
 વસ્ત્ર ભૂષણથી શાણગાર્યા, પ્રભુએ નિજ પાસ બેસાર્યા...૩૮
 પછિ પુત્ર પ્રતિગ્રહ અંગે, કર્યા હોમ આચાર્ય ઉમંગે;
 કરિ હોમ સમાપન ત્યાંય, દિધિ આચાર્યને દક્ષિણાય...૩૯
 વિપ્ર ભોજન સંકલ્ય કરી, હૈયા માંદી રાજ થયા હરી;
 પછિ ગાદી તણો અધિકાર, આચ્યો તેનો કહું છું પ્રકાર...૪૦
 હરિમંડપ છે જેહ સ્થાન, તેની આગળ મોટું મેદાન;
 પાસે પાસે બે પાટ્યો ઢળાવી, તકિયા અને ગાદિ બિછાવી...૪૧
 તહાં આવ્યા પદ્ધી કૃપાનાથ, બેઉ પુત્ર તણા ગૃહી હાથ;
 તેને વેદવિધી અનુસાર, સોષ્યા ગાદી તણા અધિકાર...૪૨

૧.હોમ કરવાની એક વૈદિક વિધિ ૨.નાનો દેગડો-ઘડો

ઉભા પશ્ચિમાભિમુખ નાથ, પાટ દક્ષિણમાં ડાબે હાથ;
 તહાં બેસાર્યા શ્રીરધુવીર, જાણિ ધર્મધૂરંધર ધીર...૪૩
 પાસે ઉત્તરમાં બિજિ પાટ, માંડેલી બિજા પુત્રને માટ;
 ત્યાં અયોધ્યાપ્રસાદ બેસાર્યા, મહા ધર્મધૂરંધર ધાર્યા...૪૪
 બેઠા પૂર્વ મુખે તેહ બેય, બેય ઈશ્વરમૂર્તિયો છેય;
 શોભે વસ્ત્ર આભૂષણ અંગે, કડાં આદિ જડેલાં છે નંગે...૪૫
 હરિઆજ્ઞાથી ચામર ધારી, ઉભા બે પાસે બે બ્રહ્મચારી;
 રધુવીર પાસે રહ્યા જેહ, અખંડાનંદ નામે છે એહ...૪૬
 બીજા વાસુદેવાનંદ જાણો, પાસે અવધપ્રસાદ પ્રમાણો;
 ઉભા કુબેરજી છઠી લૈને, તે તો અવધપ્રસાદના થૈને...૪૭
 વટપત્તનના પ્રભુદાસ, છઠિ લૈ ઉભા રધુવીર પાસ;
 પોતપોતાના આચાર્ય તણો, જયજયકાર ઉચ્ચારે તે ધણો...૪૮
 શિર અવધપ્રસાદને છત્ર, જોરાજ્યે ધર્યુ ભલું તત્ર;
 રધુવીરને ગૂમાનજીએ, ધર્યુ છત્ર તે રૂઢિ રીતીએ...૪૯
 બેય પુત્રમાં શ્રીબળવંતે, મુક્યું તેજ પોતાનું અત્યંતે;
 જેવિ સૂર્યશશી તણિ જોડ, લાજે દેખિને કંદપ્ર^૧ કોડ^૨...૫૦
 રાજે અદ્ભૂત રૂપ અંબાર, કોણ માત્ર અશ્વિનીકુમાર;
 રામ લક્ષ્મણની જોડ જેવી, ઉપમા ભલી સંભવે એવી...૫૧
 જેવા પ્રધુમન ને અનિરુદ્ધ, એવા શોભે વિશેષ વિબુદ્ધ;
 પૂજા શ્રીજિએ બેયની કીધી, પછિ આરતી હાથમાં લીધી...૫૨
 આરતી બેયની ત્યાં ઉતારી, જેજેકાર વદે નરનારી;
 તહાં વાજિંત્ર વાજે અપાર, થાય બંદુક કેરા બહાર...૫૩

છાયાં દેવ વિમાન આકાશ, કરે પુષ્પની વૃષ્ટિ ચોપાસ;
 નાચે અપસરા ગાંધર્વ ગાય, સૌના હૈયામાં હરખ ન માય...૫૪
 હરિમંડપમાં હરિ પેઠા, કઠેરામાં સિંહાસને^૧ બેઠા;
 બેસે મંચ ઉપર હરિ જેમ, નીચે શ્રેષ્ઠ સભા થાય તેમ...૫૫
 કઠેરામાં રાજે ભગવંત, સભા ચોકમાં શોભે અત્યંત;
 જન નિરખે હજારો હજાર, બોલ્યા એ સમે વિશ્વ આધાર...૫૬
 તાળિ પાડી કહે ભગવાન, સુષો સૌ જન થૈ સાવધાન;
 કર્યો છે અમે દેશ વિભાગ, કલકત્તા થકી બેટ^૨ લાગ^૩...૫૭
 વચ્ચ માંછિ સિમાડાનાં ગામ, તેનાં જાણિ લહો સુણિ નામ;
 તેને લૈને દક્ષિણ દેશ જેહ, લક્ષ્મીનારાયણનો છે તેહ...૫૮
 જન જેહ નિવાસિ છે તેના, રધુવીર આચારજ એના;
 એથિ ઉત્તર દેશ પ્રમાણો, નરનારાયણનો તે જાણો...૫૯
 તેના આચાર્ય અવધપ્રસાદ, એમ બાંધી છે મેં મરજાદ;
 પોતપોતાના આચાર્ય તણું, કરો પૂજન પ્રીતથી ઘણું...૬૦
 એને પ્રેમથી પૂજશો તમે, પૂજા માની લેશું તે તો અમે;
 સંત હરિજનના સમુદ્ય, એની આજ્ઞામાં રહેજો સદાય...૬૧
 બ્રહ્માનંદમુની જે પ્રમાણો, જીબ અવધપ્રસાદની જાણો;
 હસ્ત માનુભાવાનંદ જેહ, બીજા વર્ણિ વાસુદેવ તેહ...૬૨
 નિત્યાનંદ ને અખંડાનંદ, ભાઈ જે સોમપ્રકાશાનંદ;
 રધુવીરજનાં એ તો અંગ, એક જીબ ભુજા બે છે સંગ...૬૩
 તેઓયે રહેવું તેહ પાસે, કહે કામ તે કરવું હુલાસે;
 બે બે સદ્ગુરુ જે કહ્યા સંત, વળિ તેને કહે ભગવંત...૬૪

નિજ આચાર્યની પાસે આવો, સૌને તેઓની પૂજા કરાવો;
 સુણિ આજ્ઞા તે શીશ ચડાવી, પાસે રહીને પૂજાઓ કરાવી...૬૫
 પછી સૌ સંત પૂજવા આવ્યા, ચર્ચિ ચંદન હાર ચડાવ્યા;
 લાગ્યા પૂજવા સૌ હરિજન, અર્પે ભૂષણ વસ્ત્ર ને ધન...૬૬
 જોઈ જોઈ શ્રીજિ રાજ થાય, તેમ હરિજન મન હરખાય;
 એ જ ચોક ભાગે ઉત્તરાદે, સ્ત્રીઓની સભા થૈ મરજાદે...૬૭
 પત્નિ અવધપ્રસાદની જેહ, સતી નામે સુનંદા છે તેહ;
 વીરજા રઘુવીરની નારી, જે છે પરમ પતિક્રત ધારી...૬૮
 સાંગામાંચિયોયે^૧ બેઠાં બેય, બેય આચાર્યની રીતે તેય;
 સભા તેઓ સમીપ ભરાઈ, બેઠિ હરિજન ત્યાં બહુ બાઈ...૬૯
 હરિભક્તને બોલાવ્યા શ્યામે, કહું તેહ તણાં સુણો નામે;
 દામોદર તો શ્રીપૂરના જાણો, મેમદાવાદના ભાઈ ભાણો...૭૦
 વનમાળિ તો પીજ નિવાસી, તેઓ પ્રત્યે કહે અવિનાશી;
 જૈને બાઈયોને સમજાવો, પૂજવા તણી રીત બતાવો...૭૧
 નિજ આચાર્યપત્નિને પ્રીતે, પૂજે બાઈયો તે રૂડી રીતે;
 પછી તેઓયે જૈ કહું જેમ, બાઈયોએ પૂજા કરી તેમ...૭૨
 નામે રેવા ને જમનાજિ બાઈ, નડિયાદ વસોનિ ગણાઈ;
 વીરજાજ પાસે ઉભાં આવી, સર્વ બાઈયોને પૂજા કરાવી...૭૩
 ઉંઝાની દ્વિજ કુંવર્યબાઈ, રહે એક જ શિંઘોઠું ખાઈ;
 તેહ બાઈ તથા ગંગામાય, સુનંદાની કરાવે પૂજાય...૭૪
 ધમદિવના જન્મનું ટાણું, તહાં મધ્યાન કાળે ગણાણું;
 ભલો ઉત્સવ તેહનો કર્યો, અતિ જનમન આનંદ ભર્યો...૭૫

૧.ટેકે બેસાય તેવી પારી ભરેલી નાની ખાટલી ઉપર

પુષ્પિતાગ્રા :

સહજ^૧ તનુજ^૨ દત્તપુત્ર લીધા, પ્રભુ નિજ ગાંદિ તણા અધીશ કીધા;
 ચરિત પુનિત કૃષ્ણ કેરું સારું, સ્મરણ કર્યાથિ સુસૌખ્ય આપનારું...૭૬
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિનિજસંપ્રદાય-
 આચાર્યસ્થાપનનામ ષટ્ટયત્વારિંશતમો વિશ્રામઃ ॥૪૬॥

પૂર્વછાયો :

કૃષ્ણો આચારજ બે કર્યા, બ્રાતપુત્રને લઈ ભલિ ભાત;
 એ જ એકાદશી દિવસની, વળિ વિશેષ વર્ણવું વાત...૦૧

ચોપાઈ :

રહ્યો પાછલો દિન ઘડિ ચાર, ધનશ્યામે સભા સજી સાર;
 ધામ પાછળ છત્રી છે જ્યાંય, બેઠા સિંહાસને હરિ ત્યાંય...૦૨
 બેઠા આગળ હરિજન સંત, બેઠા ધર્મવંશી ગુણવંત;
 બેઠા પાર્ષ્વદ ને બ્રહ્મચારી, બેઠિ વેગળે હરિજન નારી...૦૩
 ભાખે એ અવસર ભગવંત, સુણો હરિજન વર્ણિ ને સંત;
 અમે સ્થાપ્યા બે આચાર્ય જેહ, તમો સર્વેએ માનવા તેહ...૦૪

શિખરિણી :

કહે શ્રીજિ સ્વામી મુનિજન અકામી સહુ સુણો,
 સુપુત્રો બે મારા તનમન તમારા ગુરુ ગણો;
 સદા એની આજ્ઞા સુણિ સુણિ સુખેથી અનુસરો,
 કદી તેની સાથે વચનથિ વિવાદે નવ કરો...૦૫
 મહાન્તાઈ આપે કદિ વળિ ઉથાપે તહિં થકી,

તમે ચિત્તે તેથી સુખદુખ ન રાખો લવ નકી;
 રહો રાજ કેવા જડભરત જેવા ગુણ ધરી,
 ન બંધાવું ક્યાંઈ વરસ બહુ એક સ્થળ ઠરી...૦૬

અમારે શું એમાં બગડતું દિસે છો બગડતું,
 કદી એવું ધારી મન થકિ ન મેલો રખડતું;
 તમે જો સૌ આવા મુજ મન રિઝાવા મન ચહો,
 સદા આવી રીતે મમત નિજ ચિત્તે ધરિ રહો...૦૭

પછી આચાર્યોને વચન શિખનાં શ્રીહરિ કહે,
 અમારી ગાદીયે ગુરુપદ ધરી જે જન રહે;
 અસંબંધી સ્ત્રીથી વચન ન વદે દર્શિ ન ધરે,
 ન એકાંતે ક્યારે દરશન દિયે સ્પર્શ ન કરે...૦૮

ધરે એવો વેષ પ્રગટ દરસે પંડિત તણો,
 ન રાખે તે મેલો રજગુણ ન રાખે પણ ધણો;
 નહીં મૂછો મોટી નહિ વળિત વાંકીય ધરવી,
 શિરે મોટી ચોટી કદિ પણ વધારી ન કરવી...૦૯

મહાંતો જે સંતો તવ ચરણમાં મસ્તક ધરે,
 ન છાજે તે માટે રજગુણ તમારા તન પરે;
 ન થાવું સ્વચ્છંદી સહુ મળી કહે તે સમજવું,
 કરે લોકો નિંદા તરત તક તે કૃત્ય તજવું...૧૦

સવારે ને સાંજે હરિગુણ કથાની તક સહી,
 તજ્જને તે ટાણે જહિંતહિં તમારે જવું નહીં;
 નહીં રસ્તે જાતાં નટવિટ^૧ તમાસા નિરખવા,
 નહીં જોવા મેળા અવર જન લાગે પરખવા...૧૧

ગજેંદ્રે અસ્વારી કરિ નગર મધ્યે વિચરતાં,
ધરો દષ્ટી નીચી નજર ચહુ પાસે ન કરતાં;
સ્વનારીને વશ્ય સ્વમતિ બળ ખોઈ થવું નહીં,
કહે સંતો રસ્તો બળથિ તજિ બીજે જવું નહીં...૧૨

ઉપજાતિ :

ગૃહસ્થ આચાર્ય ધણા ફરે છે, શિષ્યો તણા તે ધનને હરે છે;
દીસે ભવાયા સમ વેષ કેવા, તમે ન થાશો કદિ છેલ એવા...૧૩
સત્સંગિ શ્રીમંત ગરીબ હોય, તે જાણજો બેય સમાન તોય;
જગ્યાય જૂદી સનમાન રીતી, તથાપિ તે સાથ સમાન પ્રીતી...૧૪
શ્રદ્ધાથિ આપે જન તે જ લેવું, વિશેષ લેવા નહિ દુઃખ દેવું;
જે ધર્મ પાળે સત્સંગિ મોટો, ન ધર્મ પાળે ધનવંત ખોટો...૧૫
કરે તમારી પધરામણી તો, કરો ન આપ્યા તણિ પંઠણી^૧ તો;
તેડાવશે તે જન ધેર જાવું, શ્રદ્ધાથિ આપે લઈ તુષ્ટ^૨ થાવું...૧૬
વિદ્યા તણો તો અભિયાસ રાખો, જ્યાં ત્યાં ધણી ગ્રામ્યકથા ન ભાખો;
સદ્ગર્ભના ગ્રંથ રચો રચાવો, સત્સંગની પુષ્ટિ સદા કરાવો...૧૭
આચાર્ય તો ધર્મ થકી જ શોભે, શોભે નહીં દ્રવ્ય વિશેષ લોભે;
આચાર્ય જો વૈભવથી મનાય, તો સર્વ શ્રીમંત જનો પુજાય...૧૮
માહાત્મ્ય જાણો વળિ સંત કેરું, હું જાણું છું તેહ તણું ધણેરું,
સંત પ્રતાપે સત્સંગ થાય, સંત પ્રતાપે શુભ સંપ્રદાય...૧૯
સંતો કરે દંડપ્રણામ જ્યારે, ઉભા થવું તર્ત તહાં તમારે;
ન કોઈને તો કરવો હુંકારો, ન કોઈને ગાળ કદી ઉચારો...૨૦
જો કોઈમાં ચૂક કદાપિ આવે, તજ્યાનું જો પંચ મળી બતાવે;

૧. બોલી; ૨. સંતોષી

બોલી મિઠાં વેણ કરો વિદાય, જેથી ઘણો તે નહિ દ્રોહિ થાય... ૨૧
 સન્માન દે શિષ્ય રૂચી સમાન, માગો ન લેવા કદિ શ્રેષ્ઠ માન;
 જે માનવી માન ઘણું ચહાય, જરૂર એનું અપમાન થાય... ૨૨
 નિમાનિને માન ઘણું મળે છે, માની તણું માન સદા ટળે છે;
 ગંભીરતા સાગર જેવિ રાખો, અજ્ઞાનિના બોલ સદૈવ સાંખો... ૨૩
 જે માન મોહારિ અધર્મ અંગ, અમે કર્યું છે બહુ માનતંગ;
 તે વૈર લેવા કરશે ચડાઈ, જે ચેતશો તો વધશે વડાઈ... ૨૪
 કહે મળી સદ્ગુરુ પંચ સંત, કે પંચ સત્સંગિ સુખુદ્ધિમંત;
 તે વાતને અંતર માનિ લેવી, કિયા સદાયે કરવી જ એવી... ૨૫
 ભાસે કિયા જે નિજચિત શુદ્ધ, તથાપિ સત્સંગ થકી વિરુદ્ધ;
 તેવી કિયા તો તજવી જરૂર, કરો નહીં આગ્રહ રાખિ ઊર... ૨૬
 જે ધર્મ પાળે જન તે અમારો, પાપીથિ હું દૂર સદા થનારો;
 સગો અમારે નહિ કોઈ કાળો, સગો ગણું જે શુભ ધર્મ પાળો... ૨૭
 છે ધર્મ પોતે જ પિતા અમારા, તેના જ શાનુ જન જે થનારા;
 તે સાથ હું કેમ કરું જ પ્રીત, પ્રીતિ કરે તેહ કુપુત્ર રીત... ૨૮
 હતા સહૂએ ગુરુઓ કરેલા, તે સર્વ જાણ્યા કપટે ભરેલા;
 તેને તજી શિષ્ય થયા અમારા, તે શિષ્ય જાણો સરવે તમારા... ૨૯
 સદા તમે સદ્ગુરુની જ રીત, તે માટ રાખો ચિત્તમાં ખચીત^૧;
 બિજા ગુરુથી વ્રત શાં વિશેષ, વિચારજો તે મનમાં હમેશા... ૩૦
 રાખો સદા વૃદ્ધ તણો પ્રસંગ, તજો ઘણો સંગ જુવાન અંગ;
 શાસ્ત્રો સુણો વાંચ્યિ વળી વિચારો, તે તો સદા ધર્મ ભલો તમારો... ૩૧
 તમે સહૂને ઉપદેશ આપો, શિષ્યો તણા સંશય સર્વ કાપો;
 આચાર્યના તો ગુણ નિત્ય એ છે, સચ્છાસ્ત્રવાદી કવિયો કહે છે... ૩૨

૧. જરૂર; અવશ્ય

જુઠી જ કાયા વળિ જૂઠિ માયા, પદાર્થ જૂઠાં જગમાં જણાયાં;
 એવો તમારો સુણિ ઉપદેશ, વૈરાગ્ય થાશે જનને વિશેષ...૩૩
 જો દ્રવ્ય માટે લડશો તમે જ, તો વર્થ થાશે ઉપદેશ એ જ;
 પછી કદ્વાં કેમ કરી મનાશે, તેથી તમારો વિશવાસ જાશે...૩૪
 અન્યોન્યના દેશ વિષે તમારે, જવું પડે કોઈ સમે જ ત્યારે;
 ત્યાંના જનો ભોજન દે જ જેવું, તે લેવું ને દ્રવ્ય કદી ન લેવું...૩૫
 જો ધાતુના લાલજિ હોય પાસ, તેને ધરે ભેટ તહાં જ દાસ;
 એવે પ્રકારે કરિ કાંઈ બાનું, લેવું નહીં દ્રવ્ય કદી તહાંનું...૩૬
 જે મંદિરે સ્થાપિત મૂર્તિ હોય, ત્યાં આવિને ભેટ ધરે જ કોય;
 તે દેવનો માલ સદા ગણાય, તેમાં નહીં બાધ કશો જણાય...૩૭
 બે દેશમાં જે નૃપરાજ હોય, જે દેશમાં હોય નિવાસ તોય;
 તે જો બિજાને કદિ ભેટ મૂકે, લેનારા દેનાર સ્વર્ધમ ચૂકે...૩૮
 જે ગામ આચારજ દેશમાંય, આચાર્ય આપે કદિ જાય ત્યાંય;
 ત્યારે તહાં જો નૃપ કાંઈ દેય, તો તે સ્થળે તેહ સુખેથિ લેય...૩૯
 બીજે સ્થળે દે ફળ આદિ મેવા, તે તો તમે લાયક જાણિ લેવા;
 તથાપિ તેવે પણ કાંઈ બાને, જાણું ન લેવું કદિ એહ સ્થાને...૪૦
 આજ્ઞા ઉલંઘી કદિ કોઈ લેશો, કે પુણ્ય જાણી હરિભક્ત દેશો;
 તો પુણ્ય સાટે બહુ પાપ થાય, એકે અમારો નહિ તે ગણાય...૪૧
 ગુરનું નાણું કરજે ન લેવું, તથા ગુરાએ કરજે ન દેવું;
 સુણો તમે સૌ ગુરુ શિષ્ય ભાઈ, અમારિ આજ્ઞા અતિ સૌખ્યદાઈ...૪૨
 ન વસ્ત્ર કે વાહન માંગિ લેવું, જો કોઈ માગે ગુરુએ ન દેવું;
 આ શાસ્ત્રનું વેણ તમે ઉથાપી, તે માટ એવું ન કરો કદાપી...૪૩
 સત્સંગિ કે કોઈ કુસંગિ હોય, તમે ગણો શિષ્ય સમસ્ત તોય;

અન્યોન્યના દેશ વિષે રહે તે, લેવું નહીં દ્રવ્ય કદાપિ દે તે...૪૪
 વિદ્યાનિ શાળા ભલિ ભાત થાપો, વિદ્યા તણું દાન વિશેષ આપો;
 જે કામ માટે પરઠી^૧ મજૂરી, તેમાં ન દેશો જરિયે અધૂરી...૪૫
 ન રાખવી થાપણ કોઈ કેરી, જમાન^૨ થાવું નહિ કોઈ ફેરી;
 અમાર્થ આવે જન જે ભિખારી, તો અમ દેવું કલણા જ ધારી...૪૬
 કોઈ વિષે કૂર કદી ન થાવું, ગરીબના વત્સલ તો ગણાવું;
 ભિક્ષા જમો આપદ કાળમાઈ, માથે કદી દેણું કરો ન કાઈ...૪૭
 જે ભૂમિમાં છે સરવાર દેશ, તે ભાગ તો ઉત્તરમાં હમેશા;
 તથાપિ જૂનું વતને તમારું, વિશેષ કાંઈ કહું તેહ સારું...૪૮
 સગા તથા આશ્રિત હોય તેના, તે શિષ્ય થાશે પ્રિય જેહ જેના;
 તે કાંઈ આપે સુખથી જ લેવું, તેમાં નથી કિંચિત બાધ^૩ જેવું...૪૯
 તે દેશમાં ખેતર કે ગરાસ, વેચાતું રાખો લઈ કોઈ પાસ;
 કે કોઈ રાખો કદિયે ઘરાણો, તો કોઈ તેમાં નહિ શંક આણો...૫૦
 સગા વિનાના ધનમાલ દેય, તે લક્ષ્મિનારાયણના ન લેય;
 આજ્ઞા અમારી શુભ એહ જાણો, વિચારિને અંતર માંહિ આણો...૫૧
 આચાર્ય બેને કદિ કાંઈ વાંધો, પડ્યાથિ તૂટે વ્યવહાર સાંધો;
 તો બેયને જેનિ પ્રતીત આવે, એવા ગૃહસ્થો વચમાં ઠરાવે...૫૨
 શબ્દો તણા અર્થ અનેક થાય, માટે પડે સંશય તેહ માંય;
 તો તેહનો નિર્ણય પંચ પાસે, કરાવવો ઉત્તમ એહ ભાસે...૫૩
 આચાર્યને હોય સુતો ધણાય, આચાર્ય તો સદ્ગુણિ તે જ થાય;
 જે ગાદિને યોગ્ય ન હોય એવો, તો ધર્મવંશી થકી દત લેવો...૫૪

૧. દરાવેલી -કહેલું ૨. જમીન; સાક્ષી ૩. પ્રતિબંધ; વાંધો

જો આ અમારાં વચનો વિચારી, તે પાળશો તો અતિ સૌખ્યકારી;
એકે ધડી કેમ કુસંપ થાશે, દુરાગ્રહે દુઃખ ધણું જણાશે...૫૫
આચાર્ય બે છો બહુ બુદ્ધિમંત, વળી તમે છો શુભ ધર્મવંત;
તથાપિ મેં વંશપરંપરાને, માટે કહ્યું છે બહુ એહ સ્થાને...૫૬
આચાર્યપત્ની પણ એ જ રીતે, પાળે સદાચાર વિશેષ પ્રીતે;
સંબંધિયોથી નર અન્ય જેહ, તેને તજે અષ્ટપ્રકાર એહ...૫૭
સત્તસંગિ સર્વે સુજાજો અમારા, આચાર્ય આ એ જ ગુરુ તમારા;
તે પાળશો ધર્મ પળાવિ જાણો, કલ્યાણદાતા કહિ સૌ વખાણો...૫૮
જે જે તમે ઉદ્યમથી કમાઓ, જો શિષ્ય સાચા મુજના ગણાઓ;
દશાંશ વીશાંશ ગજા^૧ પ્રમાણો, દેવાર્થ દેજો ધન તેહ ટાણો...૫૯
કુટુંબ માંહી જન જેહ હોય, તે બાળ કે વૃદ્ધ જુવાન કોય;
પ્રત્યેક નામે ગણિ આઈ આના, દેજો ગુરુને પ્રતિ વર્ષ દાના...૬૦
એવી રિતે વાત કરી વિશેષ, સૌઅં ધરી ચિત્ત સુણી અશેષ^૨;
બિજે દિને દ્વાદશિ જાણિ નેક, જમાડિયા સંત દ્વિજો અનેક...૬૧
જે વેદમૂર્તી હરિભાઈ નામ, તેને દિધાં વસ્ત્ર વિચિત્ર દામ;
તે માંહી દીધી ઉગલી રૂપાળી, રાજુ થયા સૌ હરિભક્ત ભાળી...૬૨
બિજા દ્વિજોને પણ દ્રવ્યદાન, દીધાં કૃપાથી કરુણાનિધાન;
એ રીત આચારજ બેય થાપ્યા, વિભાગ પાડી જુગ દેશ આપ્યા...૬૩

પુષ્પિતાગ્રા :

ગુરુપદ જુગ ભાતૃપુત્ર થાપ્યા, કરિ સુવિભાગ અશેષ દેશ આપ્યા;
પુનિત ચરિત તે સુણે સુણાવે, ફરિ ભવમાં જન તે કદી ન આવે...૬૪

ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે આચાર્યશિક્ષા-
નિરૂપણનામસપ્તચત્વારિંશતામો વિશ્રામ: ॥૪૭॥

પૂર્વધારો :

પવિત્ર કાર્તિકી પૂર્ણિમા, દિન સભા સજી ધનશ્યામ;
સંત તથા સત્તસંગિયો, બેઠા પ્રભુને કરિને પ્રણામ...૦૧

ચોપાઈ :

નારૂપંત બોલ્યા મતિમંત, મુક્તાનંદ સુણો મહા સંત;
વટપત્તનમાં જેહ વારે, ગયે વર્ષ તમે હતા ત્યારે...૦૨
મહારાજ શિયાળજીરાવે, કહ્યું હતું હરિ આંહિ આવે;
ભૂપે ભાવ જણાવ્યો અધાત^૧, તમે જાણો છો તે સર્વ વાત...૦૩
વળિ આ અવસર પણ પત્ર, મુજ સાથે છે મોકલ્યો અત્ર;
માટે ત્યાં મહારાજ પધારે, એવિ યુક્તિ તો કરવી તમારે...૦૪
દઢ એવો કરીને વિચાર, આવ્યા તે બે સભાની મોઝાર;
નારૂપંતે પ્રણામ ત્યાં કીધો, પછિ પત્ર પ્રભૂજિને દીધો...૦૫
વળિ વદને કહ્યા સમાચાર, ભૂપતીનો છે ભાવ અપાર;
મુક્તાનંદ કહે અહો હરી, નારૂપંતની વાત છે ખરી...૦૬
ધણો ભાવ છે ભૂપને ઊર, માટે જાવું તો જોઈએ જરૂર;
પત્ર વાંચિને બોલિયા માવ, ભૂપ છે પણ કેવો છે ભાવ...૦૭
નારૂપંત સિધાવોજિ તમે, વટપત્તન આવશું અમે;
જઈ ભૂપતિને કરો જાણ, અમે આવશું વચ્ચન પ્રમાણ...૦૮
ગયા વટપુર તે નારૂપંત, ત્રીજે દિન વિચયર્ય ભગવંત;
લીધા બેય આચારજ સાથે, સંત વૃંદ લીધાં મુનિનાથે...૦૯

રહ્યા સાંકરદે સરવેશ, ત્યાં તો ભક્ત પટેલ ગણેશ;
 બીજા ભક્ત ત્યાં દુલ્ખભભાઈ, તેણો સેવ્યા પ્રભુ સુખદાઈ...૧૦
 ગામ છાંણિ ગયા ગિરધારી, સામિ આવિ ત્યાં નૃપનિસવારી;
 છાથિ ઘોડા ને ડંકો નિશાન, રથ પાલબિયો તાવદાન...૧૧
 સ્વારી લૈને આવ્યા નારૂપંત, માનિતા ભૂપના તે અત્યંત;
 એહ સ્વારિ તણી શોભા જેહ, લબિ છે ધણા ગ્રંથમાં તેહ...૧૨
 તમે સાંભળિ છે બહુ વાર, માટે સંક્ષેપમાં કહું સાર;
 વટપત્તનમાં પ્રભુ ગયા, પુરવાસી બહુ રાજુ થયા...૧૩
 શિયાજીરાવ સન્મુખ આવ્યા, દેવધરમાં પ્રભૂ પધરાવ્યા;
 પછિ ભૂપતિયે જઈ સાથ, મસ્તુબાગમાં ઉતાર્યા નાથ...૧૪
 મોટા તંબુ ત્યાં ઉભા કરેલા, કુંભ કનકના ઉપર ધરેલા;
 ધણો શોભિત તે બાગ સારો, તહાં ઉતાર્યા ધર્મહુલારો...૧૫
 કરિ સરભરા સર્વ પ્રકારે, પછિ રાય ગયા દરબારે;
 મોકલી બીજે દિન અસવારી, તેઝા દરબારમાં ગિરધારી...૧૬
 પ્રભુ પૂજિયા પ્રેમ સહીત, દીધાં વસ્ત્ર ભૂષણ ભલી રીત;
 હતા રાજકુમાર જે ચાર, પ્રભુને પ્રણાભ્યા તેહ વાર...૧૭
 દાતપુત્ર પૂજિયા પ્રભુ કેરા, ભૂપે પૂજિયા સંત ધણોરા;
 પ્રભુ ત્યાંથી પધાર્યા ઉતારે, મતવાદિ આવ્યા ભારે ભારે...૧૮
 સૌને જીતિ કર્યો જેજેકાર, ત્રણ દિવસ રહ્યા કરતાર;
 ધામધૂમે આવ્યા હતા જેમ, પાછા શ્રીજિ સિધાવિયા તેમ...૧૯
 નારૂપંત વળાવાને આવ્યા, અસવારી સારી સજિ લાવ્યા;
 દિગવિજય કરી દીનનાથ, ચાત્યા મધ્યાને સૌ જન સાથ...૨૦
 છાથીથી ઉતાર્યા હરિ જ્યારે, બેઠા માણકિ ઘોડિયે ત્યારે;

ચાચ્યા ઝડપથી ધર્મકુમાર, રહ્યા સાથે સહૂ અસવાર...૨૧
 થઈ શીતળ આરતી જ્યારે, વરતાલ આવ્યા વાલો ત્યારે;
 હનુમાન તણે દરવાજે, આવી જ્ય કહી મિત્ર સમાજે...૨૨
 ઊંચા સ્વરનો સુણી જ્યકાર, જાણ્યું આવિયા જગતાધાર;
 કર્યા સૌ જને દર્શન ત્યાંય, પધાર્યા પ્રભુ મંદિરમાંય...૨૩
 તહાં દેવનાં દર્શન કરી, થોડી વાર ઉભા રહ્યા હરી;
 ઉચ્ચયાર્યા નારાયણ બ્રહ્મચારી, દૂધ પૂરિ જમો ગિરધારી...૨૪
 સુણિ હા કહી વૃષ્ટકુળયંદે, ઉષ્ણોદક^૧ આણ્યું માધવાનંદે;
 રૂપચોકિ જે દક્ષિણ કેરી, તહાં બેસીને નાચ્યા લહેરી...૨૫
 રૂં અંગે પીતાંબર ધારી, ગયા મંદિર માંછિ મુરારી;
 કોળી^૨ લક્ષ્મીનારાયણ તણી, જમ્યા ત્યાં બેસી વૃષ્ટકુળમણી...૨૬
 પ્રભુ કહે અક્ષરાનંદ પાસ, કરો મેમાનની બરદાસ;
 જેને જે જોઈયે તેહ આપો, સારા ઉતારા હે સ્થિર થાપો...૨૭
 સુણિ આજ્ઞા અંતર માંછિ ધરી, બરદાશ મેમાનોની કરી;
 હરિમંડપમાં જઈ હરી, પલંગે પોઢ્યા આનંદભરી...૨૮
 વટપત્તનની વાટે જેહ, પદ્ધવાડે રહ્યા હતા તેહ;
 બીજે દિન વરતાલે તે આવ્યા, ભલા શ્રીહરિને મન ભાવ્યા...૨૯
 બીજે દિવસ પદ્ધી બળવંતે, ભાણ્યું ભક્ત પ્રતી ભગવંતે;
 દાદા ખાચર આદિક જેહ, પરગામથી આવ્યા છો તેહ...૩૦
 જાઓ પોતપોતા તણે ગામ, કરો જૈ વ્યવહારીક કામ;
 એમ કહિ કર્યા સૌને વિદાય, રહ્યા વરતાલ વૃષ્ટકુળરાય...૩૧
 વટપત્તનથી વસ્ત્ર જેહ, શિયાળ્ચરાવે અર્પેલાં એહ;
 રધુવીરજીને સર્વ દીધાં, પ્રસાદી પ્રભુની જાણિ લીધાં...૩૨

ધર્મવંશી સરવ જન સાથે, પછી ગઢપુર મોકલ્યા નાથે;
 નિત્યાનંદ કહે મહારાજ, કરશે કોણ થાળનું કાજ...૩૩
 કેના હાથનિ જમશો રસોઈ, એક નક્કી કરો જન કોઈ;
 કહે કૃષ્ણ ચિંતા કરો એ શી ? નરનારાયણના જે દેશી...૩૪
 થાળ આપવા ચિત્ત ચહાય, ત્યારે તો રાંધશે ગંગામાય;
 દેશિ લક્ષ્મીનારાયણ તણો, આપે થાળ ધરી ભાવ ધણો...૩૫
 નાનિયાદવાસી રેવા ત્યારે, કરે થાળ તે અરથે અમારે;
 અથવા કરે જમનાબાઈ, વસોની જે નિવાસી ગણાઈ...૩૬
 પછી મંદિરને પછવાડે, હવેલી હતી જે તે દહાડે;
 નીચે ઓરડા બે હતા સારા, પ્રભુને પ્રિય પૂરવ દ્વારા...૩૭
 આચ્યા બે બાઈઓને રહેવા, પ્રભુને થાળ ત્યાં કરિ દેવા;
 ઓસરીમાં બેસે હરિ જમવા, હરિભક્તને અંતરે ગમવા...૩૮
 એમ વીત્યા થોડા દિન જ્યારે, આવ્યા ગોપાળજી તેહ વારે;
 સાથે કૈને આવ્યા પરિવાર, મેના નામે છે તેહની નાર...૩૯
 ઈચ્છારામનો ઉતારો જ્યાંય, ઉતર્યા એ જ હવેલી માંય;
 દેશમાંથિ આવ્યા ધણે માસે, માટે શ્રીજિએ રાજિયા પાસે...૪૦
 કહે ગોપાળજી જોડી હાથ, દ્યાસિંહુ સુણો દીનનાથ;
 ધર્મવંશમાં અવતર્યા તમે, પણ લાવ લીધો નહિ અમે...૪૧
 બીજી બાઈઓ કરે થાળ જ્યારે, ત્યારે શો પ્રભુ લાવ અમારે ?
 સુણિ બોલિયા જનપ્રતિપાળ, તમારો ત્રિજે દિન જમું થાળ...૪૨
 ત્રણ દિન તણો કીધો ઠરાવ, ત્રણેનો ભાણી ઉત્તમ ભાવ;
 બોલ્યા ગોપાળજી રૂડી રીતે, નિજ પત્નિની આગળ પ્રીતે...૪૩
 મોટા જજી વિષે જમનાર, જેનો મહિમા છે અપરમપાર;

કહે છે જેને કાળના કાળ, જમશે તે તો આપણો થાળ...૪૪
 અહો આપણાં ભાગ્ય અપાર, એમ ધારું છું હું નિરધાર;
 હિંદુસ્થાની રસોઈની રીત, તમે જાણો છો સારી ખચીત...૪૫
 ગુજરાતી રસોઈ અભ્યાસ, કરજો રેવા બાઈની પાસ;
 મેનાએ કહિ રેવાને વાત, જે છે પ્રગટ પ્રભુ સાક્ષાત...૪૬
 ત્રીજે દિવસ અમારો તે થાળ, જમશે પ્રભુ જનપ્રતિપાળ;
 હસિ રેવાએ બોલ સુણાવ્યો, તમે ભક્તિમાં ભાગ પડાવ્યો...૪૭
 પછિ રેવા સ્વદેશની રીતે, પાક શિખવતાં ઘણી પ્રીતે;
 કાર્તિકી કૃષ્ણ એકાદશીથી, કથા વંચાવી કૃષ્ણો પ્રીતીથી...૪૮
 ભાગવત દશમસ્કર્ષ જેહ, પ્રાગજ દવેયે વાંચ્યો તેહ;
 દોઢ માસે દશમ પૂરો કીધો, પછિ પંચમ વાંચવા લીધો...૪૯
 આવી વસંતપંચમી જ્યારે, થયો તે પણ પૂરણ ત્યારે;
 સાંજે સાંજે સભામાં વંચાય, તેનો મર્મ કહે હરિરાય...૫૦
 ઘણા જીવના કલ્યાણ કાજે, વિચાર્યુ મનમાં મહારાજે;
 શીક્ષાપત્રી રચ્યું એક સારી, સર્વ શાસ્ત્રનો સાર ઉજ્ઝારી...૫૧
 જેમ પાર પમાડવા હેતુ, રચે સાગર ઉપર સેતુ;
 શીક્ષાપત્રિ પ્રમાણો જો ચાલે, ભવપાર પામે કળિ કાળે...૫૨
 એવું અંતર માંહિ વિચારી, લખવા માંડી પત્રિ મુરારી;
 કૃપાનાથે કૃપા કરી ત્યાંય, કર્યો આરંભ કાર્તિકમાંય...૫૩
 નારાયણમોલ માંહિ પ્રભાતે, લખે પત્રિ પ્રભુ ભલિ ભાતે;
 સાલ બ્યાશીયાની હતી જ્યારે, આવી વસંતપંચમી ત્યારે...૫૪
 થઈ તે દિન પત્રી તે પૂરી, એમાં કાંઈ રહી ન અધુરી;
 લખ્યા ચારે વરણ તણા ધર્મ, લખ્યો ત્યાગી ગૃહસ્થનો મર્મ...૫૫

ધર્મ ભક્તિ ને જ્ઞાન વૈરાગ, લખ્યો તેણા ભેદનો ભાગ;
 લખ્યા આચાર્યના ધર્મ તેણ, લખ્યું આ રીતે વર્તે ન જેણ...૫૬
 સતસંગથી તે છે વિમુખ, નરકે જઈ પામશે દુઃખ;
 બિરાજી હરિમંડપ માંય, શિક્ષાપત્રિ શોધી પછિ ત્યાંય...૫૭
 નિત્યાનંદ આદિક વિદ્વાન, કહે સૌ પ્રત્યે શ્રીભગવાન;
 આમાં ભૂલ જે કાઢે એકાદી, તેને આપું હું થાળ પ્રસાદી...૫૮
 પછિ સર્વેયે પત્રી તપાસી, પણ ભૂલ કશી નહિ ભાસી;
 ત્યારે સર્વે બોલ્યા શિર નામી, આપ સર્વજ્ઞ અંતરજ્ઞામી...૫૯
 વાણિ આપની તે વેદવાણી, એમાં ભૂલ કશી નવ જાણી;
 સવિત્રાનંદ આદિક સારા, જે જે સંત હતા લખનારા...૬૦
 તેની પાસે ઘણીક લખાવી, દેશદેશ પ્રત્યે મોકલાવી;
 સર્વ સંત તથા બ્રહ્મચારી, સૌને આપિ બોલ્યા ધર્મ ધારી...૬૧
 ભણેલા નિત્ય પાઠ તે કરજો, ન ભણેલા તે શ્રવણ આદરજો;
 મારિ વાણિ સ્વરૂપ છે મારું, માનજો હિત ચાહ્યે તમારું...૬૨
 પાઠ નિયમ ચુકે કોઈ દાસ, કરે એક દિવસ ઉપવાસ;
 એવું ઉચ્ચરી નિયમ ધરાવ્યા, પાઠ કરવાના નિત્ય ઠરાવ્યા...૬૩

પુષ્પિતાગ્રા :

લખિ હરિ નિજ ધર્મપત્રિ શીક્ષા, નિજ મત કેરિ ધરે જ જેણ દીક્ષા;
 કૃત દરશિત સર્વ ધર્મ તેના, સુણિ વરતે અઘબંધ મુક્ત જેના...૬૪
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિવટપુરવિચરણ તથા
 વૃત્તાલયે શીક્ષાપત્રીલેખનનામ અષ્ટચત્વારિંશતામો વિશ્રામઃ ॥૪૮॥

પૂર્વછાયો :

કહે આચિત્યાનંદજી, સુણો અભયસિંહ ભૂપાણ;
વસંતપંચમી બ્યાશિયે, હરિવરે કરી વરતાલ...૦૧

ચોપાઈ :

સમૈયો પણ સારો ભરાયો, રંગખેલ રૂડો વખણાયો;
બાપુભા મછિયાવના રાય, તથા શ્રીપુર જન સમુદ્દરાય...૦૨
આવેલા હતા દરશન કરવા, શ્રીજિ પાસે તે લાગ્યા ઉચરવા;
કુલદોળનો ઉત્સવ આવે, કહે રાય કરો મછિયાવે...૦૩
બોલ્યા શ્રીપુરના હરિજન, કરો શ્રીપુરમાં ભગવન;
હઠ બેય જાડો બહુ લીધો, કૃષ્ણો તે બેયને કોલ દીધો...૦૪
કુલદોળનો ઉત્સવ એહ, કરશું તમારે ગામ તેહ;
એમ કહ્ય કર્યા તેને વિદાય, બેય ઠેકાણો સામાન થાય...૦૫
હોળી તો આવી હુંકરી જ્યારે, કહું ગોપાળજીને તે વારે;
તમે સંકુદુંબ ગાઢપુર જાઓ, મારું વચન માની રાજી થાઓ...૦૬
ગયા ગોપાળજી તે સુજાણ, દીનબંધુ પધાર્યા ડભાણ;
ગયા ત્યાં થક્ક મેમદાવાદ, દેવા દાસને દર્શન સ્વાદ...૦૭
પ્રભુએ પછિ બે રૂપ ધર્યાં, સખા સંતનાં પણ તેમ કર્યાં;
એક રૂપે શ્રીપુર ગયા માવ, બીજે રૂપે ગયા મછિયાવ...૦૮
આખે પીપળાણો ગામે જેમ, બે રૂપે વિચર્યા હતા તેમ;
કર્યા ઉત્સવ બેય ઠેકાણો, અકળિત કળા કોણ જાણો...૦૯
અમદાવાદમાં ગયા જ્યારે, કર્યા દેવનાં દર્શન ત્યારે;
ઉત્તર્ય હરિ મંદિર માંય, દ્વાર ઉપર મેડો છે ત્યાંય...૧૦

કુલદોળનો ઉત્સવ આવ્યો, માવે રંગનો ખેલ મચાવ્યો;
 આવ્યા હરિજન સંધ હજારો, સમૈયો થયો તે પણ સારો... ૧૧
 ભલી સ્વારી સજી ભગવાન, કર્યું સાખ્રમતી જઈ સ્નાન;
 ત્યાંથી આવિ જમ્યા મહારાજ, જમાડયો પછિ સંત સમાજ... ૧૨
 સાંજે બેઠા પ્રભુ સભા ભરી, પ્રેમે હરિજને પુજાઓ કરી;
 એમ લીલા કરે નિત્ય નવી, કરે ગાન મહામુનિ કવી... ૧૩
 આવી ચૈત્ર શુદ્ધી દ્વિતીયાય, ત્યારે સંધને કીધા વિદાય;
 શ્યામ સંચરિયા સંત સાથ, કમિયાળે ગયા કૃપાનાથ... ૧૪
 સામા આવ્યા હરિજન જેહ, તેનાં નામ કહું સુણો તેહ;
 સારા ભક્ત જે સેંસો વણાર, હઠિભાઈનો પૂરણ ખાર... ૧૫
 ગઢવી નથુ ને જિમરાજ, મોડભાઈ ભક્ત શિરતાજ;
 ગાજતે વાજતે પધરાવ્યા, સૌને ઉતારા સારા અપાવ્યા... ૧૬
 વિનતી સહુએ મળિ કરી, હરિનૌમી કરો આંહિ હરી;
 માનિ વિનતિ તે શ્રીધનશ્યામે, વાત વ્યાપી ગઈ ઠમઠામે... ૧૭
 ભાલ દેશના ભક્ત હજારો, આવ્યા જાણી સમૈયો થનારો;
 મનુભા ગાંફના દરબાર, સજિ આવ્યા તે અસ્વારિ સાર... ૧૮
 સાથે પુત્ર હતા ત્રણ જેહ, એક તો બાપજીરાજ તેહ;
 બીજા અર્જુનસિંહજી જાણો, રૂપસિંહજી ત્રીજા પ્રમાણો... ૧૯
 પીપળીના આવ્યા દાદાભાઈ, બીજા પણ બહુ ભાઈ ને બાઈ;
 પુજોભાઈ આવ્યા ધોલેરાથી, આવ્યા અદ્ભુતાનંદ તહાંથી... ૨૦
 થયો ઉત્સવ નવમીનો સારો, હરિજનને હરખ આપનારો;
 હરિભક્તે રસોઈયો દીધી, પૂજા પ્રેમે પ્રભૂ તણી કીધી... ૨૧
 સભા નિત્ય સજે ધનશ્યામ, જ્ઞાન વાત કરે તેહ ઠમ;

ધણિ લીલા કરી કમિયાળે, ધર્મરક્ષક ધર્મને લાલે...૨૨
 ધન્ય ધન્ય ત્યાંના હરિજન, વળિ ત્યાંનિ ધરા ધન્ય ધન્ય;
 તે તો તીરથભૂમિ ગણાય, વ્રજ તુલ્ય સદા વખણાય...૨૩
 વિશ્વમાં જેની લીલા વંચાશે, મોટા મોટા મુનિવર ગાશે;
 ચૈત્રી પૂનમનો દિન આવ્યો, વાલે ત્યાં સુધિ વાસ ઠરાવ્યો...૨૪
 અદ્ભુતાનંદ ને પુજોભાઈ, કહે સાંભળો જન સુખદાઈ;
 ધોલેરામાં જે થાય છે ધામ, થયું તૈયાર ધાણું ખરું કામ...૨૫
 માટે આપ તહાં હવે આવો, પ્રતિમાઓ રૂડી પધરાવો;
 હશે મંદિર કાંઈ અધુરું, ધીમે ધીમે કરાવશું પુરું...૨૬
 એવી વિનતિ સુણી તેણ વાર, ગયા ધોલેરે ધર્મકુમાર;
 સામૈયું લઈ સત્સંગિ આવ્યા, વાજતે ગાજતે પધરાવ્યા...૨૭
 પુજાભાઈ તણે દરબાર, ઉત્તર્યા જઈ વિશાધાર;
 જોવા મંદિર શ્રીમહારાજ, ગયા લૈ સાથે ભિત્રસમાજ...૨૮
 ઝાલી અદ્ભુતાનંદનો હાથ, ફર્યા મંદિરમાં મુનિનાથ;
 અદ્ભુતાનંદ નિષ્ઠુળાનંદ, તેણ પ્રત્યે બોલ્યા જગવંદ...૨૯
 થયું મંદિર તો બહુ સારું, જોઈ રાજિ થયું મન મારું;
 ઉતારે પછી શ્રીહરિ આવ્યા, નારાયણ જોશીને ત્યાં બોલાવ્યા...૩૦
 પ્રતિષ્ઠાનું મુરત જોવરાયું, શુદ્ધ તેરશ વૈશાખે આવ્યું;
 સારો તે દિવસે શુક્રવાર, સુણિ રાજિ થયાં નરનાર...૩૧
 પણ મુહુરત વેગળું જાણી, બોલ્યા સૌ પ્રત્યે સારંગપાણી;
 અમે એટલા દિન ન ટકાય, માટે હમણાં તો થાણું વિદાય...૩૨
 ત્યારે બોલ્યા કરીને પ્રણામ, કહું તેણ તણાં સુણો નામ;
 પુજોભાઈ તથા ભોજોભાઈ, બાપજીભાઈ વરહાભાઈ...૩૩

બાપુજી ને કાયોભાઈ નામ, હતા તે પણ ક્ષત્રિ તે ઠામ;
 અજુબા ફુલજીબા છે કેવાં, લક્ષ્મી અને રાધિકા જેવાં...૩૪
 ખીમોભાઈ તથા વનમાળી, ભક્તિ જીવણની ભલિ ભાળી;
 ગગો ત્રિકુમ ભક્ત કલ્યાશ, ડોસા આદિક શેઠ સુજાશ...૩૫
 ગગજી રત્નજી અને દામો, કાનજી માનજી રૂડાં નામો;
 એહ આદિ ધ્રાણ પાટિદાર, સ્નેહથી હરિને સેવનાર...૩૬
 આત્માનંદ ને અદ્ભુતાનંદ, ત્રીજા નિષ્ઠુળાનંદ સ્વચ્છંદ;
 બોલ્યા સૌ હેતે જોડિને હાથ, અહો કૃષ્ણ સુણો કૃપાનાથ...૩૭
 પ્રતિષ્ઠા સુધિ રહેવાનું ધારો, પછિ ગઢપુર આપ પધારો;
 ભક્તવત્સલ છો ભગવાન, માટે ઘો એટલું સુખદાન...૩૮
 એવિ વિનતિ સુણી એહ ઠામ, રહ્યા ધવળપુરે સુખધામ;
 વળતી કહ્યું વૃષ્ટકુળરાજે, ધોલેરાના જ મંદિર કાજે...૩૯
 રાધાકૃષ્ણનિ મૂર્તિયો જેહ, ગઢપુર માંદિ રાખી છે તેહ;
 લેવા મોકલો બે અસવાર, સુણિ અસવાર કીધા તૈયાર...૪૦
 કહ્યું મૂર્તિયો લૈ ઝટ આવો, ધર્મવંશિયોને તેડિ લાવો;
 દાદા ખાચરને રૂડી રીતે, તેડિ લાવો કુટુંબ સહિતે...૪૧
 થયા અસવાર ત્યાંથિ વિદાય, પહોંચ્યા જઈ ગઢપુરમાંય;
 થોડા દિવસમાં મૂર્તિયો લૈને, આવ્યા ધોલેરે હર્ષિત થૈને...૪૨

પુષ્પિતાગ્રા :

ગુરુ લધુ હરિના જ બેય ભાઈ, સહપરિવાર પધારિયા ચહાઈ;
 અભય તનુજ આદિ ભક્ત જેહ, ગઢપુરથી સહુ આવિયા જ તેહ...૪૩
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવળીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિમૂર્તિપ્રતિષ્ઠાર્થે
 ધવળપુરવિચરણનામૈકોનપંચાશતામો વિશ્રામઃ ॥૪૪॥

પૂર્વછાયો :

પાંડે અયોધ્યાપ્રસાદજી, રઘુવીરજી જેનું નામ;
આવ્યા ધવળપુરમાં મળી, કર્યા પ્રભુને દંડ પ્રણામ...૦૧

ચોપાઈ :

દેખી રાજી થયા દીનનાથ, મુક્યા બેયને મસ્તકે હાથ;
શિક્ષાપત્રિયો બેય મગાવી, આપિ બેયને હેતે બોલાવી...૦૨
કહું પાઠ તમે નિત્ય કરજો, એમાં છે લઘું એમ આચરજો;
જે જે શિષ્ય તમારા ગણાય, વરતાવજો તેને સદાય...૦૩
દાદા ખાચરને પછિ આપી, કહું વર્તજો એમ સદાપી;
સર્વે લાગ્યા પ્રભુજીને પાય, કહું વર્તશું એમ સદાય...૦૪
રાધાકૃષ્ણાની મૂર્તિયો જેહ, ગઢપુર થકી લાવિયા તેહ;
ગાંફના દેવકૃષ્ણજી વ્યાસે, હાલ છત્રિ કરાવેલિ ભાસે...૦૫
હતો ઓરડો ઉત્તમ ત્યાંય, મુકી મૂર્તિયો લાવી તે માંય;
મૂર્તિ જોવા આવ્યા મુનિનાથ, હેતે ફેરવ્યો ઊપર હાથ...૦૬
રાજી થૈ બોલ્યા વિશ્વવિહારી, મૂર્તિ છે ધણી ચમતકારી;
વધશે એનો પ્રૌઢ પ્રતાપ, કીધે દર્શન ટાળશે પાપ...૦૭
ઉતારે આવિ ધર્મકુમારે, હરિભક્તોને કહિ તેહ વારે;
કંકોતરિયો ધણીક લખાવી, દેશોદેશ વિષે મોકલાવી...૦૮
ચાલે મંદિરનું નિત્ય કામ, પાસે બેસ્યે જુવે ધનશ્યામ;
દિસે મંદિર ઉત્તર દ્વારે, ઓપે મેરુ શિખરને આકારે...૦૯
થોડા દિવસ આડા રહ્યા જ્યારે, વાલે મનમાં વિચારિને ત્યારે;
ઉમરેઠવાસી હરિભાઈ, વેદપુરુષ તેડાવિયા ચહાઈ...૧૦

તેણે મંડપ કુંડ કરાવ્યો, શુદ્ધ શાસ્ત્ર પ્રમાણે બતાવ્યો;
 બીજા વિપ્ર ધણાક તેડાવ્યા, તેઓને વરુણીમાં વરાવ્યા...૧૧
 વિપ્ર આવિયા જે વિદવાન, તેનાં નામ સુણો ધરિ કાન;
 દવે નાગજી ધોલેરાવાસી, વરુણીમાં વર્યા ગુણરાશી...૧૨
 વળી તેના હતા ત્રણ પુત્ર, વરુણીમાં વર્યા તેહ તત્ર;
 વિરજી દેવેશ્વર અને ધેલો, તેહ પ્રત્યેક શાસ્ત્ર ભણેલો...૧૩
 દેવેશ્વરનું આપું ઓળખાણ, તમે સાંભળો ભૂપ સુજ્ઞાણ;
 બાળાપણથિ તે વૈરાગ્યવંત, વિદ્યાવંત ને જ્ઞાનિ અત્યંત...૧૪
 શ્રીજિ ધામ ગયા પછી એહ, ઈચ્છયા સંસાર તજવાને તેહ;
 રધુવીરજી આગળ તાતે, તેને સોંઘ્યા જઈ ભવિ ભાતે...૧૫
 દીધી નૈષિક દીક્ષા સ્વચ્છંદ, નામ પાડિયું નિષ્કામાનંદ;
 શિષ્ય નારાયણાનંદ કેરા, થૈને તે વખણાયા ધણેરા...૧૬
 દેવ લક્ષ્મીનારાયણ પાસ, સદા વરતાલમાં કર્યો વાસ;
 કથા ચાલતિ તે હવે કહું, સાંભળો ધરિને સ્નેહ બહુ...૧૭
 વરુણીમાં વર્યા બીજા જેહ, કહું નામ તેનાં સુણો તેહ;
 ગાંફ ગામના રાવળ વસ્તો, જાણો વેદવિધાનનો રસ્તો...૧૮
 ભાઈજી મેઘજી અને જગો, પુજો નાગજી ને વ્યાસ ગગો;
 પંડ્યા નાથજી હીરજી નામ, તથા ઓધવજી ગુણધામ...૧૯
 પરશોત્તમ ઠાકર જાણો, નામે બેચર બેય પ્રમાણો;
 દેવકૃષ્ણ જગો બેય વ્યાસ, કરું શુક્લનાં નામ પ્રકાશ...૨૦
 નારાયણજી અને હરિરામ, જગો શુક્લ તથા આશારામ;
 પંડ્યા પીંપળિના લક્ષ્મીરામ, બીજા કેશવજી ગુણધામ...૨૧
 માવજી તથા જીવણ જાની, મે'તા ભાઈજી પણ બહુ જ્ઞાની;

ગામ પછિમના હરિજન, વિપ્ર જાદવ હરજીવન...૨૨
 જેઠો ઓધવજી રાજારામ, હવે રોજકાનાં કહું નામ;
 પુરાણી શિવશંકર બેય, એક ગોવિંદરામ કહેય...૨૩
 ત્રવાડી જ્યશંકર જગો, જાણે શાસ્ત્ર ધણાં ભટ ગગો;
 પંડ્યા વસ્તો રાધવજી ભાણજી, પંડ્યા બેચર ને નારાયણજી...૨૪
 કૃષ્ણજી પરશોતમ મે'તા, રોજકાના વાસી બ્રહ્મવેતા;
 જોશિ ગામ ખડેળના જેહ, કૃષ્ણજી હરિ મેધજી તેહ...૨૫
 હરિ રાવળ હરિના ઉપાસી, હવે ભડિયાદના કહું વાસી;
 પરશોતમ ને મયારામ, જ્યશંકર જાદવ નામ...૨૬
 કહું ખરડના ભક્ત અખંડા, દવે બેચર ભીમજિ પંડ્યા;
 ગામ ચોકડિના વિપ્ર ચારુ, રામેશ્વર નારાયણ અધ્યારુ...૨૭
 મહા ભક્ત મે'તા નંદરામ, રટે સ્વામિનારાયણ નામ;
 અણિયાળિના જગજીવન, વજેરામ ભલા હરિજન...૨૮
 નારાયણ પરશોતમ પ્રીત, દમો રાધવ બેય દીક્ષિત;
 ગામ જીઝરના હરિરામ, હંસરાજનું ભોળાદ ગામ...૨૯
 એહ આદિ વરુણિમાં વરિયા, જ્યપ હોમ અનેક આદરિયા;
 સ્થાપ્યા લક્ષ્મીનારાયણ જ્યારે, કિયા જેવિ કરી હતિ ત્યારે...૩૦
 કિયા એવિ જ સર્વે કરાવી, મૂર્તિ મંદિરમાં પદરાવી;
 નામ મદનમોહન મહારાજ, ધાર્યું શ્રીજિયે જનહિત કાજ...૩૧
 તેમાં અદ્ભુત દેખાયું તેજ, જાણે શ્રીહરિ પ્રત્યક્ષ એ જ;
 આરતી મહારાજે ઉતારી, સ્તુતિ સંતે મળીને ઉચ્ચારી...૩૨
 વાજાં વિવિધ પ્રકારનાં વાજે, દેવ દુંહુભિ આકાશે ગાજે;
 થાય બંદુક કેરા બહાર, થાય પુષ્પની વૃષ્ટિ અપાર...૩૩

પુજાભાઈ આદિક હરિજને, ધરિ બેટ ભૂષણ પટ ધને;
 ભાલ દેશના ભક્ત અપાર, જે જે આવ્યાં હતાં નરનાર...૩૪
 સૌઅે બેટ ધરી ભલિ ભાતે, નહિ ખામિ રહી કોઈ વાતે;
 હરિભક્તો પ્રત્યે મહારાજે, કહ્યું સાંભળતાં સૌ સમાજે...૩૫
 રૂપ મદનમોહન જાણો મારું, પૂજવાથિ આશા પુરનારું;
 ધોલેરા પણ છે મુજ ધામ, જન જાત્રા કરે એહ ઠામ...૩૬
 મહિમા એનો મુનિવર જાણો, શતાનંદજિ સરખા વખાણો;
 જ્યુ તપ વ્રત જે આંહીં કરશે, તે તો માયાને પાર ઉત્તરશે...૩૭
 મોટાં ધામ થયાં અને થાશો, તેમાં આ પણ મોટું ગણાશો;
 એવી વાત ધણી ધણિ કરી, સુણિ સૌ જને અંતરે ધરી...૩૮
 પછિ વિપ્ર તણી સર્વ નાત, જમાડી પ્રભુયે ભલી ભાત;
 સંત વણિને ભોજન દીધું, દ્વિજોને દક્ષિણા દાન કીધું...૩૯
 નરસિંહ ચતુર્દશી આવી, રીજ્યા ઉત્સવ એનો કરાવી;
 પછિ પૂનમે પારણું કીધું, સભામાં બેસિ દર્શન દીધું...૪૦
 અદ્ભુતાનંદ નિર્જુલાનંદ, તેહ પ્રત્યે બોલ્યા જગવંદ;
 તમે મંદિરનું બધું કામ, રહી પૂરું કરાવો આ ઠામ...૪૧
 કરી આજ્ઞા તે શીશ ચડાવી, લીધો લાવ પ્રભુને રિઝાવી;
 ધોલેરા માંહિ ધર્મકુમાર, કર્યો એ રીતે જ્યજ્યકાર...૪૨
 ધન્ય ધોલેરાનાં હરિજન, જેણે અરપિયાં તન મન ધન;
 ધન્ય ધન્ય તે ધોલેરા ધામ, કરિ લીલા ધણી ધનશ્યામ...૪૩
 ત્રીજે પો'રે ત્યાંથી વિદા થયા, પડવે દિન ગઢપુર ગયા;
 કરે એવાં ચરિત્ર વિચિત્ર, ગાતાં સુણતાં થવાય પવિત્ર...૪૪

પુષ્પિતાગ્રા :

ધવળપુર વિષે પધારિ પ્રીતે, કૃત હરિકૃષ્ણ ચરિત્ર રૂઢિ રીતે;
 મન ધરિ જન જે સુણે સનેહે, ભવજળ પાર પડે જ એહ દેહે...૪૫
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિધવળપુરે
 મદનમોહનદેવપ્રતિષ્ઠાકરણનામ પંચાશત્તમો વિશ્વામઃ ॥૫૦॥

પૂર્વછાયો :

સ્થાપિ ધોલેરા ધામમાં, શુભ મૂર્તિયો શ્રીમહારાજ;
 પછિ વસ્યા ગઢપુર વિષે, સાથે લઈને સંતસમાજ...૦૧

ચોપાઈ :

વરષાત્રતુ ચાતુરમાસ, કર્યો ગઢપુર માંછિ નિવાસ;
 જન્માષ્ટમિ આદિક જેહ, કર્યા ત્યાં સર્વ સમૈયા તેહ...૦૨
 અન્નકોટનો ઉત્સવ કીધો, હરિભક્તે ભલો લાવ લીધો;
 પછિ પ્રબોધની પર શ્યામે, જવા ધાર્યું શ્રીવરતાલ ધામે...૦૩
 કહ્યું સૌ જનને એહ કાળ, અમે જાશું હવે વરતાલ;
 છદી^૧ અસ્વારી સંઘાતે લૈને, સમૈયો કરશું તહાં જૈને...૦૪
 માટે જે અસવાર કે પાળા, હોય ચોંપથી^૨ ચાલવા વાળા;
 તેવા હોય તે થાઓ તૈયાર, જવું કાલે નથી હવે વાર...૦૫
 સંત મંડળ પ્રથમ સિધાવો, ગાડાં ભારખાનાનાં ચલાવો;
 પછિ સંત પરોઢિએ ચાલ્યા, વરતાલના મારગ જાલ્યા...૦૬

કરિ ભોજન શ્યામ સુજાણ, ત્રીજે પહોર કર્યું પરિયાણ;
 સાથે કાઠિ સખા અસવાર, તથા બે દંતપુત્ર કુમાર...૦૭
 ત્રીજા ગોપાળજી મહારાજ, તથા પાર્ષ્ણ કેરો સમાજ;
 રહ્યા સારંગપુર જઈ રાત, ત્યાંથિ ચાલિયા ઊઠિ પ્રભાત...૦૮
 કર્યો સુંદરિયાણો વિરામ, રહ્યા રાત તો પછિમ ગામ;
 પ્રભુ ઊતર્યા સરવર પાણે, ત્યાંના ભક્ત આવ્યા એહ કાળે...૦૯
 તેણે સેવા સજી સારી રીતે, પુરુષોત્તમ જાણિને પ્રીતે;
 પછિ પોછિ રહ્યા પ્રભુ જ્યારે, વારાફરતિ જાગે કાઠ ત્યારે...૧૦
 એમ કરતાં વિતિ મધ્ય રાત, એવામાં બની અદ્ભુત વાત;
 ભક્ત સોમલાનો આવ્યો વારો, સુતો જૈને બિજો જાગનારો...૧૧
 નાનાં બાળક અપરમપાર, આવ્યાં શ્રીજિનિ પાસે તે વાર;
 તેઓને માથે ફેરવિ હાથ, બોલ્યા નેહથિ નટવર નાથ...૧૨
 સતસંગમાં જૈ જન્મ ધરો, ભાવે ભક્તિ ભલી મારિ કરો ;
 તેથિ થાશે તમારું કલ્યાણ, નક્કી પામશો પદ નિરવાણ...૧૩
 પ્રભુજીને કરીને પ્રણામ, ગયાં બાળક તે કોઈ ઠામ;
 ભક્ત સોમલે અચરજ પામી, પુછ્યું શ્રીહરિને શિર નામી...૧૪
 કહો બાળક તે કોણ હતાં, ક્યાંથિ આવિયાં તે આણાઈતાં^૧?
 અતિ અદ્ભુત અચરજ એહ, મહારાજ મટાડો સંદેહ...૧૫
 કહે શ્રીહરિ સાંભળો ભાત, કહું તે બાળકો તણિ વાત;
 બાળકો વ્રજ દેશ મોઝાર, પૂતનાએ જે માર્યા અપાર...૧૬
 પાપિણીને હાથે મરિ ગયાં, તેથિ તે મરિને ભૂત થયાં;
 આવ્યા આજ મળી અમ પાસે, ગતિ ઉત્તમ પામવા આશે...૧૭

લેશે સત્સંગમાં અવતાર, પછિ એહનો થાશે ઉદ્ધાર;
 સોમલો કહે જોડિને હાથ, તમે ધન્ય દયાળુ છો નાથ...૧૮
 કહે વર્ણિ સુષો નૃપ આપ, એવો શ્રીજીનો પ્રૌઢ પ્રતાપ;
 એવા તો ધણા ચમતકાર, વારે વારે જુવે નરનાર...૧૯
 વિચર્યા વાલો ત્યાંથિ વહાણે, ગયા સાબ્રતટે ગળિયાણે;
 તહાં ભાઠા^૧ વિષે ઉગનારાં, દીઠાં સોમલે વૃંતાક સારાં...૨૦
 લીધાં એક રૂપૈયાનાં એહ, લેટ ભગવાનને કર્યા તેહ;
 રાખ્યા ત્યાં હરિભક્તોએ રાત, આખું ભોજન પણ ભલી ભાત...૨૧
 આખ્યાં ઘોડાંને ચંદી ને ઘાસ, કોઈ વાતે ન રાખ્યિ કચાશ;
 તહાં ગોપાળજી મહારાજે, કરિ બાટિયો જમવાને કાજે...૨૨
 રીત પૂરવ દેશની જેવી, કરિ બાટિયો ઉત્તમ એવી;
 આખ્યાં સોમલે જેહ વૃંતાક, કર્યું સ્વાદિષ્ટ તેહનું શાક...૨૩
 જમ્યા જીવન બેસી તે ઠામે, બહુ શાક વખાણીયું શ્યામે;
 જાણ્યો સોમલાનો પૂરો ખાર, તેથિ શાકમાં સ્વાદ અપાર...૨૪
 રધુવીર અયોધ્યાપ્રસાદ, જમ્યા તે પણ આણિ આદ્ધલાદ;
 જમ્યા ગોપાળજી ગુણવાન, આપી સૌને પ્રસાદિ તે સ્થાન...૨૫
 સુખે કીધું પછીથિ શયન, પ્રભાતે ચાત્યા પ્રાણજીવન;
 વરતાલ આવ્યા વૃષનંદ, ગયા સામા મળિ જનવૃંદ...૨૬
 વાજતે ગાજતે પધરાવ્યા, મહારાજ મંદિર માંહિ આવ્યા;
 તહાં દેવનાં દર્શન કરી, હરિમંડપે ઉત્તર્યા હરી...૨૭
 બીજા જેને ઘટે વળિ જેવા, ઉતારા સૌને આપિયા એવા;
 પછિ આવિ પ્રબોધિની જ્યારે, આવ્યા સંધ ધણા ધણા ત્યારે...૨૮

સમૈયો થયો તે બહુ સારો, આવ્યા હરિજન સંત હજારો;
 રાતે રાસમંડળ તણિ રીતે, ગાયાં સંતોષે કીર્તન પ્રીતે...૨૮
 ધણિ રાત ગાતાં ગઈ જ્યારે, રાજી થૈને બોલ્યા હરિ ત્યારે;
 આજ છે સહુને ઉપવાસ, ગાવું રાખો પડે છે પ્રયાસ...૩૦
 એમ કહી ગાવું બંધ રખાવ્યું, અતિ પ્રસન્ન પણું દરશાવ્યું;
 પછિ જ્ઞાનકૂપ કેરી પાસ, ભેટ્યા સંતોને શ્રીઅવિનાશ...૩૧
 પછિ પોઢિ રહ્યા ભગવંત, સુતા હરિજન ને સુતા સંત;
 સવારે ઊઠીને સહુ સાથ, નાવા ગોમતીયે ગયા નાથ...૩૨
 નિત્ય ગોમતી સરને ગળાવે, બહુ જન કામ કરવાને આવે;
 મૃતિકા પ્રભુ પોતે ઉપાડે, અતિ ઉત્સાહ એવો દેખાડે...૩૩
 શરીરે ગારો વળગેલો જેને, તોય બેટે મહા પ્રભુ તેને;
 આપે ઉરથિ પ્રસાદીના હાર, એમ હેત જણાવે અપાર...૩૪
 હોશો હોશો કરે જન કામ, જાણો રિજાવું સુંદરશ્યામ;
 આવે મંદિરમાં હરિરાય, તહાં સંતની પંક્તિયો થાય...૩૫
 નિત્ય નિત્ય નવાં પકવાન, પીરસે સંતને ભગવાન;
 સભા માંછિ બિરાજિયા શ્યામ, બેઠા સત્સંગિ સંત તમામ...૩૬
 ગામ ગુડેલવાસિ જિભાઈ, ભલિ ધોડી લાવ્યા હરખાઈ;
 સાજ શોભિત ઊપર ધરી, ધોડી શ્રીહરિને ભેટ કરી...૩૭
 કૃપાનાથે કરી અંગિકાર, જન સૌથે વખાણિ અપાર;
 થોડા દિવસ કરીને નિવાસ, ચાલ્યા ગઢપુર શ્રીઅવિનાશ...૩૮
 નવિ ધોડિયે બેસીને નાથ, ચાલ્યા પાર્ષ્વ ને સંત સાથ;
 ગાડા ગામભણી નિજ જેહ, સંજિવાડા તણી સીમ તેહ...૩૯

ખડીયાળું^૧ છે બેતર જેમાં, દિઠો બિજડો ઉત્તમ એમાં;
 ધોડિ ફેરવ તે તરુ ફરતી, ધણિ ચાતુરતાથી વિચરતી...૪૦
 સખામંડળ ને સંતવૃંદ, અતિ પામિયા જોઈ આનંદ;
 ધોડ કુંડે ફેરાવી કૂપાળે, ચતુરાઈથી ધર્મને લાલે...૪૧
 ભલા ભલા કાઠી અસવાર, જોઈ અચરજ પામ્યા અપાર;
 મુનિજન જોઈને એમ ધારે, ખીજડાનું હશે તપ ભારે...૪૨
 કોટિ બ્રહ્માંડના કરતાર, જેને ફેરા ફર્યા બહુ વાર;
 સંજિવાડે ગયા જગભૂપ, ભક્ત બારોટ જ્યાં જગરૂપ...૪૩
 તેણે સેવા સજ ધણિ સારી, રાતવાસો રહ્યા ગિરધારી;
 પછ્યિ ત્યાંથી ચાલ્યા ધનશ્યામ, રહે જ્યાં હરિભક્તનાં ગામ...૪૪
 ગઢે પહોંચ્યા ગિરધારી, જોઈ રાજિ થયાં નરનારી;
 વાલે ગઢપુરમાં કર્યો વાસ, કરે દર્શન પ્રતિ દિન દાસ...૪૫

પુષ્ટિતાગ્રા : :

ગિરધર ગઢપતને વિરાજ, નિજજન સંગ સુરંગથી રમ્યાજ;
 વિગતિ સહિત તે હવે કહીશ, મન ધરિ તેણ સુણો વળી મહીશ...૪૬
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિવૃતાલયે
 પ્રબોધિની-ઉત્સવકરણનામૈકપંચાશતમો વિશ્રાબમ: ॥૫૧॥

પૂર્વધારો :

એક સમે વાલે વસંતનો, ખરી ખાંતે કર્યો ખૂબ બેલ;
 અમર મળિ આકાશમાં, તેણ નિરખવા આવેલ...૦૧

૧. કાદવવાળા બેતરમા હોરના ચાલવાથી ખાડા પડી જાય તેવું

ચોપાઈ :

પાડે ગોપાળજી તણા મામા, દીસે સદ્ગુણી સુફળ સુનામા;
 તેનિ સાથે રમ્યા હરિ રંગે, રસબસ થયા એ થકિ અંગે...૦૨

જેમ ભરતને શ્રીભગવાને, પાદુકાઓ દીધી પૂજવાને;
 તેમ સુફળને શ્રીમહારાજે, આપી પાદુકા પૂજવા કરજે...૦૩

સભા સાંજે સજી સુખકારી, જથાયોગ્ય બેઠાં નરનારી;
 રધુવીરજીના લઘુ ભાઈ, બદરીનાથ વય લઘુતાઈ...૦૪

રુનિ ગાદલિ મસ્તકે લૈને, નિસર્યા સભા આગળ થૈને;
 તેને પૂછિયું નટવર નાથે, ગાદલી કેમ લીધિ છે માથે?..૦૫

તેણે ઉત્તર આપિયો ત્યાંય, ગાદલી જમના^હ લઈ જાય;
 માવો બોલિયા મર્મવચન, તારી ગાદલી લે નહિ અન્ય...૦૬

તેમાં તાત્પર્યતા એવી હતી, તારો પુત્ર^હ થશે ગાદિપતી;
 કહે સુફળ સુણો મુનિનાથ, હેતે વિનતી કરું જોડી હાથ...૦૭

બદરીનાથને ઘો જનોઈ, ઘણું સારું મુહૂરત જોઈ;
 સીતારામ વૃંદાવન જેહ, ત્રીજા તો બદરીનાથ તેહ...૦૮

સરવારમાં જૈ પરણાવું, ત્રણે કન્યાઓ તેદિને લાવું;
 મેનાયે અને વિરજાયે જેમ, કર્યા દર્શન તે કરે તેમ...૦૯

ઈચ્છારામ બોલ્યા વાણિ એવી, મારિ ઈચ્છા છે તે પણ તેવી;
 ત્રણ પુત્રની પત્નિયો આવે, કરે દર્શન આપનાં ભાવે...૧૦

લાગિ શ્રીજિને તે વાત સારી, ઉપવીતની કીધિ તૈયારી;
 વાલે ઉત્તમ મુહૂરત જોઈ, બદ્રીનાથને દીધી જનોઈ...૧૧

પ્રભુજીએ સુફળજીને જ્યારે, ચાખડીયો આપી હતી ત્યારે;

આશા ગોપાળજી ઉર ધારી, મને ચાખડી આપે મુરારી...૧૨
 ઘણા દિવસ ઈચ્છા એમ કીધી, તોય ચાખડી નાથે ન દીધી;
 એક દિન જમવા બેઠા હરી, ત્યારે જુક્તિ ગોપાળજી કરી...૧૩
 છાંની રીતે ચાખડીયો ઉપાડી, એક કોઠિમાં તે તો સંતાડી;
 જમી ઉઠ્યા જ્યારે વનમાળી, ત્યારે ચાખડિયો નવ ભાળી...૧૪
 વાત જાણો છે અંતરજામી, તોય સૌને પુછે બહુનામી;
 મારી ચાખડિયો લિધી કેણે, સાચું બોલો લિધી હોય જેણે...૧૫
 બોલ્યા ગોપાળજી જોડિ હાથ, તે મેં લીધી છે ચાખડી નાથ;
 જેમ સુફળ કરે છે પૂજન, તેમ પૂજવાનું મારે મન...૧૬
 ઘણી આશા મેં રાખ્ય તથાપી, આપે ચાખડીયો નવ આપી;
 ત્યારે આ ઠામથી મેં ઉપાડી, અને આ કોઠિ માંહિ સંતાડી...૧૭
 પછિ ચાખડીયો લાવી ધરી, કૃપાનાથે અંગિકાર કરી;
 પાવ ધારિને પરમ પ્રતાપી, પછિ ગોપાળજને તે આપી...૧૮
 કહ્યું પૂજા આની નિત્ય કરજો, મહિમા તેનો મન માંહિ ધરજો;
 કહે વર્ણિ સુણો મહિપાળ, દીનબંધુ છે એવા દયાળ...૧૯
 હરિનૌમી ઉપર પછિ હરી, જવા વરતાલ તૈયારી કરી;
 ધર્મવંશી પ્રત્યે બોલ્યા નાથ, તમે સર્વ ચાલો મુજ સાથ...૨૦
 સરવાર જવું હશે જેને, રજા આપશું ત્યાં થકી તેને;
 સૌને સાથે લિધા કહિ એમ, દાદા ખાચરને પણ તેમ...૨૧
 જ્યા લલિતાદિને કહે વાલો, તમે પણ સૌ વરતાલે ચાલો;
 વળિ અમર અમુલાને એમ, કહ્યું શ્રીહરિયે ઘટે તેમ...૨૨
 પછિ તે સહુને સાથે લઈ, ચાલ્યા વરતાલ તતપર થઈ;
 સાથે સંતમંડળ તથા પાળા, લીધા તરવાર બંદુકવાળા...૨૩

રાધાવાવ્ય પાસે પ્રભુ આવ્યા, સચ્ચિદાનંદે હાર ધરાવ્યા;
 ઉગામેડિયે કે ગિરધારી, પીધું વાવ્યનું નિર્ભળ વારી...૨૪
 ગયા ત્યાં થકી ગામ નિંગાળે, નાદિને સામે કાંઠે રૂપાળે;
 જઈ ઉત્તર્યા થોડિક વાર, બન્યો એક બનાવ તે ઠાર...૨૫
 રધુવીરજીનો એક જન, રૂં નામ જેનું અરજુન;
 એના અંતરની વાત જ્ઞાણી, લાગ્યા પૂછવા સારંગપાણી...૨૬
 તજિ સંસાર આવ્યા છો આંઈ, તોય સાંભરે છે વળિ કાંઈ;
 સાચેસાચું કહો હોય જેમ, સુણિ બોલ્યો તે અર્જુન એમ...૨૭
 સ્વામી સર્વજ્ઞ છો સાક્ષાત, તમથી છાનિ શી રહે વાત;
 તોય પૂછયું તેથી કહું છુંય, મારે ઘેર હતો જ્યારે હુંય...૨૮
 ત્યારે ગાયો ચરાવાને જાતો, તહાં દૂધ પીને તૃપ્ત થાતો;
 તે તો સાંભરે છે મનમાંઈ, બીજું સાંભરતું નથી કાંઈ...૨૯
 પછિ તે જેમ વીસરી જાય, કર્યો મહાપ્રભુએ ઉપાય;
 ગવરાવ્યાં પદો પંથ આખે, સાચા હરિજન હીમત રાખે...૩૦
 તેથિ સૌ સમજચા મનમાંય, જ્યારે સંસારી સંકલ્પ થાય;
 ત્યારે જો આવાં કીર્તન ગાય, તેના સંકલ્પ સૌ ટળી જાય...૩૧
 જીંઝાવદર શ્યામ સિધાવ્યા, તહાં કેરિયાના ભક્ત આવ્યા;
 ભારા શેલડીના ભેટ કીધા, શ્યામે સૌ જનને વહેંચી દીધા...૩૨
 ધર્મવંશીની નારિ સમાજે, કર્યો થાળ મહાપ્રભુ કાજે;
 જમિ પરવર્ય સારંગપાણી, રાતવાસો રહ્યા કારિયાણી...૩૩
 વસ્તા ખાચરને દરબાર, ઉત્તર્યા જઈ ધર્મકુમાર;
 બીજે દિન સંતને ઘનશ્યામે, લાદુ ખૂબ જમાડ્યા તે ઠામે...૩૪
 ત્યાંથિ પરવર્ય પ્રાતસ કાળે, ગયા શ્રીહરિ સમદ્ધિયાળે;

આવ્યા કુંડળના સતસંગી, બરવાળાના આવ્યા ઉમંગી...૩૫
 કહ્યું એકે કરીને પ્રણામ, ચાલો હે હરિ કુંડળગામ;
 ચાલો બીજા કહે બરવાળે, કર્યો આગ્રહ એમ એ કાળે...૩૬
 ત્યારે બોલ્યા ધરમકુળમણી, ઘોડિ ચાલશે જે ગામ ભણી;
 અમે આવશું એ ગામ ભાઈ, એમ બોલિયા જનસુખદાઈ...૩૭
 ધનશ્યામે ચલાવી જ્યાં ઘોડી, બરવાળા દિશે તે તો દોડી;
 વીરો ભૂતો ને દ્વારકો ભૂતો, જોઈ રાજી થયા તે સહૂ તો...૩૮
 બરવાળે ગયા બળવાન, દિધાં ત્યાં સૌને દર્શનદાન;
 સેવા સૌની અંગીકાર કરી, ગામ નાવડે સંચર્યા હરી...૩૯
 કર્યો લીંબીયોમાં ઉતારો, થાળ ત્યાં જમ્યા ધર્મદુલારો;
 લાડુ સંતને પીરસ્યા પ્રીતે, જમ્યા પાર્ષદ પણ રૂઢિ રીતે...૪૦
 પછી ચાલ્યા પ્રભૂ પ્રભ્યાત, રહ્યા સામરસદ જઈ રાત;
 ગયા ધોલેરે ધર્મદુલારો, કર્યો મંદિર માંહિ ઉતારો...૪૧
 કહે ખેડુઓને મહારાજ, ચુનો કરવાને મંદિર કાજ;
 બરવાળેથિ કાંકરી લાવે, તે તો ભક્ત ભલા મને ભાવે...૪૨
 આપું ચરણ છાતી માંહિ તેને, બોલો હોય જવા રૂચિ જેને;
 પછી જે જે જને પાડિ હાય, તેને ચરણ દીધાં છાતિમાંય...૪૩
 એમ સૌને કરીને પ્રસન્ન, ગયા આંબળી ગામ જીવન;
 પછી પીપળિયે રહ્યા રાત, ત્યાંથી પરવર્યા ઊઠિ પ્રભાત...૪૪
 ભોગાવો ઉતરી ભગવાન, ગયા વારણે કલુણાનિધાન;
 ગયા ત્યાંના તળાવની પાળે, દીઠી મેડિ ત્યાં દીનદયાળે...૪૫
 ધણિ તેનો અતીત તે સારો, કર્યો શ્રીહરિયે ત્યાં ઉતારો;
 ધર્મવંશીએ ત્યાં કર્યો થાળ, જમ્યા જીવન જનપ્રતિપાળ...૪૬

બીજે દિન વિચર્યા બળવાન, જઈ સાબ્રમતી કર્યું સ્નાન;
 ગયા વરસડે વૃષનો દુલારો, કર્યો સરોવર પાળે ઉતારો...૪૭
 બીજે દિન ચાલ્યા થૈને તૈયાર, ઈંદ્રાજ ગયા વિશાધાર;
 સંજિવાડે આવ્યા ત્યાંથિ શ્યામ, ત્યાંથિ વરતાલ પૂરણકામ...૪૮
 રમાનાથનાં દર્શન કરી, હરિમંડપે ઉતર્યા હરી;
 વીત્યા વાસર જ્યાં ત્રણ ચાર, ધર્મવંશિયે કીધો વિચાર...૪૯
 કોણ કોણ જશે સરવાર, રહે કોણ આ દેશ મોઝાર;
 ઈચ્છારામને કહે અવિનાશ, તમે તો રહો અમારિ પાસ...૫૦
 વળિ આચાર્ય બે કહેવાય, તેમાંથી કોઈએ ન જવાય;
 બોલ્યા સુફળ સુણો વનમાળી, આવે ગોપાળજી વરિયાળી...૫૧
 કામ સરશે તેઓ બેય વડે, ગ્રીજા કોઈનું કામ ન પડે;
 વૃંદાવન બદરી સીતારામ, તેને પરણાવવાનું છે કામ...૫૨
 વળિ હું મનમાં એમ ધારું, સાથે મેના આવે તોય સારું;
 સુણિ બોલિયાં તે મેના બાઈ, હમણાં નહિ આવું હું ભાઈ...૫૩
 પ્રભુદર્શનનો લાભ જેહ, નથી પૂરો લીધો મેં તો તેહ;
 તમે આવશો થોડેક માસે, માટે હું તો રહું પ્રભુ પાસે...૫૪
 વળિ એક કહું સુણો વાત, જે છે અવધપ્રસાદના ભાત;
 જેનું નામ છે ઠાકોરરામ, શિવકુંવર્ય તેની સ્ત્રીનું નામ...૫૫
 તેને સંતાન નવ થયું જ્યારે, મારી બેહેનને પરણા તે ત્યારે;
 તેનું નામ છે ડેલાસિ બાઈ, તેડિ આવજો તેહને ભાઈ...૫૬
 મહારાજનું દર્શન કરે, તેથિ અંતર તેહનું ઠરે;
 કહે સુફળ ધરો વિશ્વાસ, તેડિ લાવું તેને તમ પાસ...૫૭
 પછ્ય બોલ્યા વચન વનમાળી, જાય સુફળ તથા વરિયાળી;

સાથે ગોપાળજ્ઞે સિધાવે, ત્રણ ભાઈને પરણાવિ આવે...૫૮
 તેણ છ જગને કરતાં વિદાય, વળિ બોલિયા વૃષ્ટકુળરાય;
 તમે સરવાર દેશ સિધાવો, કામ સિદ્ધ કરી સઘ આવો...૫૯
 સાથે લાવજો સૌ પારિવાર, કરે દર્શન આવી આ ઠાર;
 વિચર્યા પછી સરવારવાસી, વરતાલ વસ્યા અવિનાશી...૬૦
 જન આવે ચરોતર કેરા, કરી દર્શન હરખે ઘણોરા;
 વરતાલમાં વિશ્વ આધારે, કર્ણ લીલા અનંત પ્રકારે...૬૧

પુષ્ટિતાગ્રા :

હરિવર વરતાલમાં વસીને, નિજજનના મનમાં બહુ ઠસીને;
 અદભુત સુખ સર્વનેય આખ્યાં, અજ હર આદિ થકી ન જાય માખ્યાં...૬૨
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે બદરીનાથયજોપ-
 વીત ધારણાનામ દ્વિપંચાશતામો વિશ્રામ: ॥૫૨॥

પૂર્વધારો :

વાસ વસી વરતાલમાં, સુખદાયક શ્રીધનશ્યામ;
 અધુરું જે મંદિર તણું, તેણ પૂરું કરાવે કામ...૦૧

ચોપાઈ :

ભક્તિ કરવાનિ ભક્તને રીત, પોતે શીખવે ધારિને પ્રીત;
 પોતે ભક્તિ કરીને બતાવે, જોઈ સંતને ઉમંગ આવે...૦૨
 કરિયા કરતા હતા કામ, તેણે ચૂનો માણ્યો તેણ ઠામ;
 કોઈ દીંહું નહીં આપનારું, ત્યારે શ્રીજિએ આખ્યું તગારું...૦૩
 દોડિ આવ્યા નિત્યાનંદસ્વામી, કહ્યું શ્રીહરિને શિર નામી;
 તગારાં આપશું પ્રભુ અમે, શીદ લ્યો છો એવો શ્રમ તમે?..૦૪

સુણિ બોલિયા સુંદરશ્યામ, અમને રૂચે ભક્તિનું કામ;
 જ્યારે દેહથિ ભક્તિ કરાય, ત્યારે સાર્થક દેહ ગળાય...૦૫
 નિત્યાનંદ કહે અહો શ્યામ, પોતે છો પ્રભુ પૂરણકામ;
 પણ અમારા હિતને કાજ, ભક્તિ શીખવો છો મહારાજ...૦૬
 પછિ જોવા બેઠા ઘનશ્યામ, બહુ જન લાગ્યા કરવાને કામ;
 એક દિવસ ઈંટો ખુટી જ્યારે, ઈંટવાડે ગયા પ્રભુ ત્યારે...૦૭
 હતો તે જ્ઞાનબાગનિ પાસે, લીધિ ઈંટો તહાં અવિનાશે;
 સંત પાર્ષ્વ ને સત્તસંગી, સૌંદર્ય ઈંટો ઉપાડિ ઉમંગી...૦૮
 લૈને આવતાં મારગમાંય, નિત્યાનંદ સ્વામી બોલ્યા ત્યાંય;
 મારિ પાસે તો ઓછિ છે છેક, માટે આપો પ્રભુ ઈંટ એક...૦૯
 એક ઈંટ વાલે તેને દીધી, બ્રહ્માનંદે બિજુ માગિ લીધી;
 કર્યો મંદિર પાસે અંબાર^૧, લેવા ચાલ્યા પ્રભુ બિજિ વાર...૧૦
 ગંગામા બોલ્યાં જોડિને હાથ, મારિ વિનતિ સુણો કૂપાનાથ;
 ભક્તિ પુરુષ કરે મળિ જ્યારે, બાઈયોનાં તે શાં પાપ ત્યારે...૧૧
 માટે ઈંટો ન લાવશો તમે, બાકિ છે તે તો લાવિયે અમે;
 દ્યા લાવિને શ્યામ સુજ્ઞાશ, લેવા ધો અમને એહ લાણ^૨...૧૨
 વિનતી હરિએ ઉર ધરી, આજ્ઞા બાઈયોને પછિ કરી;
 ચાલિ અબળા મળીને અપાર, કર્યો ઈંટોનો લાવિ અંબાર...૧૩
 થાય મંદિરનો પરથાર, કામે લાગિયા સંત અપાર;
 કોઈ સંત તો ત્યાં ઈંટો ચાંપે, કોઈ ગારો ભરી ભરી આપે...૧૪
 થાય ગારાળાં વસ્ત્ર ને અંગ, તોય ભક્તિ કર્યાનો ઉમંગ;
 જોઈ રીજે તે કરુણાનિધાન, ભુજા ભીડિ ભેટે ભગવાન...૧૫

કોઈ સંત કહે જોડિ હાથ, ગારો ધોઉં પદ્ધી મળો નાથ;
 કહે કૃષ્ણ રીજયું મન મારું, નહિ ગારો તે ચંદન ધારું... ૧૬
 ગારો વળગ્યો હશે જેને અંગે, હું તો તેને જ ભેટું ઉમંગે;
 એવા શબ્દ જ્યાં શ્યામે સુશાબ્દા, ગારો ચોપડિને કૈક આવ્યા... ૧૭
 સૌને ભેટિ બોલ્યા ભગવાન, મને વાલું ધણું નિરમાન;
 નિરમાનિ થઈ જન જેહ, નીચિ ટેલ કરે ધણી તેહ... ૧૮
 તેને થાઉં પ્રસત્ર હું જેવો, કોટિ નાણાં થકી નહિ તેવો;
 માટે ક્રીધાં છે મેં આવાં ધામ, તેમાં કરશે આવી રીતે કામ... ૧૯
 વળિ જ્યાં જ્યાં જગ્યા મારિ થાશે, તહાં આ રીતે ભક્તિ કરાશે;
 દિવ્યરૂપે હું તેહ દેખીશ, તેનું ફળ તેવું તેને આપીશ... ૨૦
 એક દિવસ હરિભક્ત મળી, કરી વિનતિ પ્રભૂજિને વળી;
 અમે સંતને જમવાને જ્યારે, તેદિયે છૈયે ઘેર અમારે... ૨૧
 તેડિ જૈયે ગાડીમાં બેસારી, મહિમા મોટો મન માંહિ ધારી;
 ઉપડાવો ગારો તેહ પાસે, અમને તો અયોગ્ય તે ભાસે... ૨૨
 મોટા રાજા આપે માન જેને, પગે લાગે છે પંડિતો તેને;
 તે તો માથે ઉપાડે તગારું, અમને નથિ લાગતું સારું... ૨૩
 કહો તો ધન આપિયે અમે, સંત પાસે કરાવો ન તમે;
 સુણિ બોલિયા સુંદરશ્યામ, તમે મર્મ ન સમજ્યા તમામ... ૨૪
 આવિ ભૂતળમાં ભક્તિ કરવા, દેવતા ઈચ્છે નરતન ધરવા;
 બ્રહ્મા પણ જ્ઞાણે છે મનમાંથી, આવિ ભક્તિ મને મળે ક્યાંથી... ૨૫
 સંત છે નિરમાનિ તે કેવા, પરીક્ષા તેનિ પૂરણ લેવા;
 આવી ભક્તિ કરાવું તે પાસ, જોવા ઉત્તમ મધ્યમ દાસ... ૨૬
 નહિ તો ધામ સોનાનું સારું, હું તો આકાશમાંથી ઉતારું;
 ધારું તો ધનના ફળ થાય, પદ્ધી શી સજે ભક્ત સેવાય ?.. ૨૭

સુણિ સમજિયા સૌ જન મર્મ, જાણ્યો ભક્તિ તે ઉત્તમ ધર્મ;
 પછિ ગોમતિ ગાળવા કેરું, કૃષ્ણો કામ ચલાવ્યું ઘણેરું...૨૮
 મટોડી તણિ ટોપલી ભરી, પોતે પાઘ ઉપર ધરે હરી;
 દેખિ દેવતા વિસ્મિત થાય, એવિ ભક્તિ તે કરવા ચહાય...૨૯
 મચ્યા સંત ને ભક્ત હજારો, કરે જ્યજ્યકાર ઉચ્ચારો;
 છાયાં આકાશે દેવવિમાન, પુષ્પવૃષ્ટિ કરે તેણ સ્થાન...૩૦
 એમ ગોમતિ કૃષ્ણો ગળાવી, એવામાં તો હુતાશનિ આવી;
 નારાયણમોલમાં ઉભા રહી, રંગ ઉડાડ્યો શ્રીજિએ તહી...૩૧
 તેથિ સંત ને સતસંગિ તણાં, તન ને મન રંગાયાં ઘણાં;
 નિત્ય લીલા કરે હરિરાય, અતિ આનંદમાં દિન જાય...૩૨
 હરિનૌમી તણો દિન આવ્યો, સમૈયો ત્યારે સારો ભરાવ્યો;
 દેશો દેશથિ આવિયા દાસ, થઈ દર્શનથી પૂર્ણ આશ...૩૩
 ચૈત્રમાસનિ પૂનમ સારી, રહ્યાં ત્યાં સુધિ સૌ નરનારી;
 પછિ કૃષ્ણો કરી આજ્ઞાય, સંધ સૌ હવે થાઓ વિદાય...૩૪
 કોઈને જવું નવ ગમે ધેર, ચિત્ત ચંદ્ર ચકોરનિ પેર;
 મત્સ્ય નીરથિ દૂર ન જાય, તેમ સૌ જન મન અકળાય...૩૫
 કેમ આજ્ઞા ઉલ્લંઘન કરે, હરિમૂર્તિને મન માંહિ ધરે;
 પછિ સૌ જન જાય વિદેશ, વાટે લીલા વખાણે વિશેષ....૩૬
 ધન્ય ધન્ય જે વરતાલવાસી, પ્રેમે પૂજ્યા પ્રભૂ અવિનાશી;
 લાવ લીધો ઘણો વાર વાર, એના પુણ્ય તણો નહિ પાર...૩૭
 પછિ વરતાલથી જગવંદ, ગયા ગઢપુર આનંદકંદ;
 જેમ પૂર્વ ને પશ્ચિમ માંય, રવિ વારે વારે આવે જાય...૩૮
 બ્રહ્મરંધ ને નાસિકા દ્વારે, પ્રાણવાયુ ફરે વારે વારે;
 તેમ ગઢપુર ને વરતાલ, જાય વારે વારે વૃષલાલ...૩૯

પુષ્પિતાગ્રા :

ગઢપુર વરતાલ ધામ કેવાં, શરિર વિષે શુભ નેત્રજોડ જેવાં;
 નજર કરિ જુવો વિરાટ માંહિ, અવર ન એહ સમાન ધામ ક્યાંહી...૪૦
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિવૃતાલયે હરિ-
 નૌમીઉત્સવ કરણનામ ત્રિપંચાશતામો વિશ્રામઃ ॥૫૩॥

પૂર્વધારો :

શ્રીહરિએ એક સમયમાં, કૂલિબાનો નિહાળિને નેહ;
 કરમડ જઈ અમ્રકૂટ કર્યો, હવે કથા કહું દ્ધું તેહ...૦૧

ચોપાઈ :

ગઢપુરમાં બિરાજે ગોવિંદ, આવે દર્શને બહુ જનવૃદ્ધ;
 ધોલેરાના જે બાપજીભાઈ, જેનિ ભગનિ ભલી કૂલિબાઈ...૦૨
 તેનું સાસરું કરમડ ગામ, ત્યાંથિ આવ્યાં તે ગઢપુરધામ;
 સાથે ભાઈને પણ તેડિ આવ્યાં, પુજાભાઈને પણ સાથે લાવ્યાં...૦૩
 પુજાભાઈ ને બાપજિભાઈ, બેય કાકાના સુત તે સગાઈ;
 પુજાભાઈના ભત્રીજી જેહ, બનેસિંહજિના સુત તેહ...૦૪
 ભોજોભાઈ ને ફે અજુભાઈ, આવ્યાં એ પણ દર્શને ધાઈ;
 કૃપાનાથનાં દર્શન કર્યા, તેથિ અંતર ત્રણેનાં ઠર્યા...૦૫
 કૂલિબાયે કહું ભાઈ પાસ, આવે કરમડ શ્રીઅવિનાશ;
 અમ્રકૂટ ત્યાં આવિને કરે, સમૈયો પણ ત્યાં સારો ભરે...૦૬
 આવે સંતનાં વૃંદ પવિત્ર, કરે ત્યાં હરિ ચારુ ચરિત્ર;
 લીલા તે ગ્રંથ માંહિ લખાય, ગામ ગોકુળ તુલ્ય ગણાય...૦૭

મારાં ભાગ્ય એવાં ક્યાંથિ હોય, તમે વિનતિ કરી જુવો તોય;
 દયાસિંધુ દયા દિલ લાવે, આશા પૂરવા કરમડ આવે...૦૮
 પછી ભાઈયો બે પરવરી, વિનતિ હરિકૃષ્ણને કરી;
 કુલિબાનો છે આગ્રહ અતી, ચાલો કરમડ સંતના પતી...૦૯
 અમ્રકૂટ ઉત્સવ તહાં કરવો, સમૈયો ભલો તે સમે ભરવો;
 નહિ આવો જો જગકરતાર, કુલિબાનો છે એવો વિચાર...૧૦
 રહી આ સ્થળમાં તપ કરવું, સુખ સર્વ બિજું પરહરવું;
 સુણિ બોલિયા સુંદરશ્યામ, અમે આવશું કરમડ ગામ...૧૧
 મહા સંસ્કારિ છે કુલિબાઈ, તપ ઉગ્ર કરેલું છે ભાઈ;
 એવા એવા જનોને જ કાજ, અવતાર ધર્યો છે મેં આજ...૧૨
 મળેલાં જેઓને વરદાન, મળશે તમને ભગવાન;
 વરદાન તે તો સત્ય કરવા, દેશોદેશ હું જાઉં છું ફરવા...૧૩
 તમે પ્રથમ તહાં પરવરો, અમ્રકૂટનો સામાન કરો;
 પ્રજ્ઞાનંદ ને સવિત્રાનંદ, બ્રહ્મચારિ જેરામ સ્વધંદ...૧૪
 તેને સાથે લઈને સંચરજો, કામ તેઓ કહે તેમ કરજો;
 દિવાળિ પર આવશું અમે, કરિશ ચિંતા ન રાખશો તમે...૧૫
 એમ કહી કર્યા સૌને વિદાય, રહ્યા શ્રીહરિ ગઢપુરમાંય;
 જ્યારે દિવાળિ હુંકડિ આવી, જવા તૈયારિ કૃષ્ણો કરાવી...૧૬
 સાથે ધર્મ તણો પરિવાર, તથા કાઠિ સખા અસવાર;
 પારષદ વરણી અને સંત, સાથ લૈને ચાલ્યા ભગવંત...૧૭
 રહ્યા બોટાદ જૈ હરિ રાત, રાણપર ગયા ઉઠી પ્રભાત;
 નદી ભાદરમાં ગયા જ્યારે, સતસંગિ સામા આવ્યા ત્યારે...૧૮
 મુખ્ય તો ક્રિપ સંધજ વ્યાસ, કુંભકાર બે કૃષ્ણના દાસ;

નામ વિશ્રાંમ ને જિવરામ, એહ આદિકે કીધા પ્રણામ...૧૬
 બહુ વિનયના શબ્દ સુણાવ્યા, ગામમાં પ્રભુને પધરાવ્યા;
 ચાલ્યા અસવાર સૌ નોરાનોરે^૧, ગયા મોલેસલામને ચોરે...૨૦
 હતા બેઠા ત્યાં આલમભાઈ, નમ્યા ધરમકુવરને તે ધાઈ;
 કહું કૃષ્ણે બરેમિયાં કચાં છે, કહું અમદાવાદ ગયા છે...૨૧
 કહે કૃષ્ણ ઉગામેડી ગામે, તેઓ આવ્યા હતા કાંઈ કામે;
 ત્યારે અમને મળ્યા હતા તેહ, પરિપૂર્ણ જણાવ્યો તો નેહ...૨૨
 અમે જાણ્યું જે ભેટશું આજ, પણ તે તો થયું નહિ કાજ;
 એમ કહિને ચાલ્યા સુખદાઈ, આડા ઉભા ત્યાં આલમભાઈ...૨૩
 મહારાજ રહો આંહિ રાત, પછિ ચાલજો ઊઠી પ્રભાત;
 અતિ આગ્રહ કીધો એ ઠામ, ત્યારે બોલિયા સુંદરશ્યામ...૨૪
 શિદ તાણ્ય કરો રાખવાની, ઉતાવળ છે અમારે જવાની;
 પછિ આલમભાઈએ લાવી, ભેટ સાકર કેરિ ધરાવી...૨૫
 હરિભક્તોએ પણ ચિત્ત ચાઈ, ધરિ માવાને ભેટ મિઠાઈ;
 પછી ત્યાંથી ચાલ્યા અધહારી, લોયે ગામ જવા ગિરધારી...૨૬
 ધારપીપળે જાવાની જેહ, રાણપરની છે ભાગોળ તેહ;
 જ્યાં છે નારેચાણો હનુમાન, તહાં ઉભા રહ્યા ભગવાન...૨૭
 વળાવાને આવેલા જે ભાણ્યા, પ્રભુએ તેઓને પાછા વાણ્યા;
 પછિ પરવર્ય સુંદરશ્યામ, લોયે ગામ ગયા ગુણધામ...૨૮
 સુરા ખાચરને દરબાર, ઉતર્યા જઈ વિશ્વાધાર;
 સંત ઉતર્યા મંદિર માંય, બીજા જેને ધટે જેમ જ્યાંય...૨૯
 ઉતર્યા ધર્મવંશી સુપેર, તે તો સંધા પટેલને ધેર;
 ધર્મવંશીએ કીધો જે થાળ, જમ્યા તે પ્રભુ જનપ્રતિપાળ...૩૦

પોતપોતાને ચોકે પધારી, જમ્યા સંત તથા બ્રહ્મચારી;
 સભામાં કરિ શ્રીજિએ વાત, સુણિ સર્વે થયા રણિયાત...૩૧
 સુખ સર્વને આપિ અપાર, પોઢચા રાત્રિયે પ્રાણાધાર;
 બીજે દિવસ જમીને સિધાવ્યા, ખળાવાડમાં જ્યાં પ્રભુ આવ્યા...૩૨
 સુરો ખાચર બોલ્યા તે ધામ, બીજું નાગડકું મુજ ગામ;
 તહાં સંચરો શ્રીગિરધારી, સ્નેહે સેવા સજ્જશ હું સારી...૩૩
 ભેંસજાળ તણા કંયોભાઈ, કહે સાંભળો જનસુખદાઈ;
 સુરો ખાચર તો છે શ્રીમંત, તેવો હું તો નથી ધનવંત...૩૪
 તમે હો જો ગરીબનિવાજ, મારે ગામ ચાલો મહારાજ;
 તમે રાજનિવાજ કહાવો, ગામ નાગડકે તો સિધાવો...૩૫
 સુણિ બોલ્યા હરી સાક્ષાત, નથી મારે કાંઈ પક્ષપાત;
 છૂટિ મૂકું ઘોડીનિ લગામ, ઘોડિ જાય જવું તેહ ગામ...૩૬
 છૂટિ મેલિ લગામ તે જ્યારે, ભેંસજાળ ચાલી ઘોડિ ત્યારે;
 કંયોભાઈ બોલ્યા તેહ સ્થાન, બેલિ ગરિબ તણા ભગવાન...૩૭
 પ્રભુએ પછિ ઘોડી દોડાવી, ભેંસજાળ તે તરત જ આવી;
 હરિભક્ત ઘણા સામા આવ્યા, વાજતે ગાજતે પધરાવ્યા...૩૮
 કંયાભાઈના દરબાર માંય, ઉત્તર્ય પરમેશ્વર ત્યાંય;
 કંયાભાઈએ બરદાશ કીધી, વસ્તુ જોઈયે તે લાવી દીધિ...૩૯
 પ્રભુજ ઉત્તર્ય હતા જ્યાંય, બીજો ઓરડો જે હતો ત્યાંય;
 ઠકરાણીયો તે માંહિ હતી, પ્રભુદર્શને આતુર થતી...૪૦
 પણ પુરુષ બેઠા હોય જ્યાંય, તેઓનાથિ જવાય ન ત્યાંય;
 પુરુષો તો ભુલ્યા તેનું ભાન, થવા દીધું ન દર્શનદાન...૪૧
 બાઈયો અતિ આતુર થઈ, કરિયે દરશન ક્યાંહાં જઈ;

એમ કરતાં ગઈ રાત ધણી, આશા પૂર્ણ ન થઈ તેણ તણી...૪૨
 પણી દીપક તેજ નસાડ્યું, કરામાં^૩ ખોટિ જાળિયું પાડ્યું;
 કર્યા શ્રીહરિનાં દરશન, ત્યારે શાંતિ પાખ્યું તેનું મન...૪૩
 એવો અદ્ભુત ભાવ તે ભાળિ, અતિ રીજિયા શ્રીવનમાળિ;
 હતિ ગોદડિ પોતાની જેણ, પૂજવા આપિ તેઓને તેણ...૪૪
 પુરુષોને પછી ભાન આવ્યું, આપણે દરશન ન કરાવ્યું;
 પછિ બાઈયોયે દર્શન કામ, એક સમય ઠરાવ્યો તે ઠામ...૪૫
 અહો ધન્ય એ બાઈયોનો પ્રેમ, તેનો મહિમા વર્ણવાય કેમ;
 એના ચરણ તણી રજ લૈને, બ્રહ્મા શીશ ધરે રાજિ થૈને...૪૬
 બીજે દિવસ આરોગિને થાળ, ગયા કરમડ ગામ કૃપાળ;
 સામા આવ્યા ધણા સતસંગી, નમ્યા પ્રભુપદને તે ઉમંગી...૪૭
 હાર તોરા હરીને ધરાવ્યા, ગાજતે વાજતે પધરાવ્યા;
 કુલીબાનો છે દરબાર જ્યાંય, ઉત્તર્ય જગજવન ત્યાંય...૪૮
 દિધી સ્વાદુ રસોઈ અત્યંત, જમ્યા શ્રીહરિ ને જમ્યા સંત;
 અમ્રકૂટ તણો જે સામાન, પછી જોવા ગયા ભગવાન...૪૯
 ભીમ પંડ્યો જે વેજળકાના, પાકશાસ્ત્ર જાણે સોળે આના;
 ડોસો કંદોઈ પણ હતા પાસ, નાગનેશમાં જેનો નિવાસ...૫૦
 પેંડા બરક્કિ આદી પકવાન, તે તો તેણે કર્યા તેણ સ્થાન;
 એહ આદિ રસોઈયા જાણ્યા, વૃષનંદને સૌને વખાણ્યા...૫૧
 મોટિ ઓસરિ જોઈ રૂપાળી, બિરાજ્યા તહાં શ્રીવનમાળી;
 બ્રહ્મચારી જેરામે તે વાર, ધર્યા ત્યાં પકવાન અપાર...૫૨

ગામોગામના હરિજન જેહ, આવ્યા દર્શન કારણ તેહ;
 બજાવે જન તાલ મૃદુંગ, કરે ઉત્સવ ધારિ ઉમંગ...૫૩
 જમ્યા ભાવ જોઈ ભગવંત, જમાડ્યા પછિ શ્રીજિએ સંત;
 ગામના પરગામના જેહ, સતસંગી જમ્યા સહુ તેહ...૫૪
 બાપજીભાઈ ને પૂજાભાઈ, બોલ્યાં તેહ પ્રત્યે ફુલિબાઈ;
 તમે પૂજા કરો મારિ વતી, જેમ રીજે મુનીશ્વરપતી...૫૫
 પછિ તે પૂજા કરવાને આવ્યા, શ્રીજિને શાણગાર ધરાવ્યા;
 સુરવાળ જામો અને પાધ, જોતાં મૂલ તો જેનું અથાગ...૫૬
 કડાં કંઠી ધરાવિને સારી, આરતી અતિ હેતે ઉતારી;
 વાળાં વિવિધ પ્રકારનાં વાય, તાળિ પાડે ને આરતિ ગાય...૫૭
 ફુલિબાયે તે મૂરતિ ધારી, લીધી અંતર માંહિ ઉતારી;
 સમૈયો થયો તે બહુ સારો, કોઈને નહિ વીસરનારો...૫૮
 ધન્ય ધન્ય તે કરમડ ગામ, જહાં લીલા કરી ધનશ્યામ;
 તે તો ગોકુળ તુલ્ય ગણાય, એનો મોટો ઘણો મહિમાય...૫૯
 તીથિ આવે પ્રબોધિની જ્યારે, વરતાલ જવા ધાર્યું ત્યારે;
 પ્રભુએ તે પોતાનો વિચાર, કદ્યો સૌને સભાની મોજાર...૬૦
 ત્યારે બોલ્યા અયોધ્યાપ્રસાદ, આવો હે હરિ અમદાવાદ;
 જાલાવાડિ બોલ્યા હરિજન, જાલાવાડને કરો પાવન...૬૧
 સુણિ બોલિયા શ્રીમહારાજ, દેવ લક્ષ્મીનારાયણ કાજ;
 ધરાંગધરે સુભક્ત સિધાવો, ગાડાં પથ્થરનાં ભરિ લાવો...૬૨
 વળતાં પછી ગામ તમારે, આવવું તો જરૂર અમારે;
 સુણી વચ્ચન વાલાજીનાં ભાવ્યાં, ગાડાં લૈ જવા નામ લખાવ્યાં...૬૩

પુષ્પિતાગ્રા :

કરિ કરમડ ગામમાં કૂપાળે, લલિત લિલા અનકોટ એહ કાળે;
 સુણિ જન મન સદ્ય શુદ્ધ થાય, અગણિત પાપ જરૂર નાસિ જાય...૬૪
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિકરમડગ્રામે
 અન્નકૂટોત્સવકરણનામ ચતુઃપંચાશતામો વિશ્રામઃ ॥૫૪॥

પૂર્વધાર્યાઓ :

કૂપાનિધી કરમડ થકી, જવા વિચર્યા અમદાવાદ;
 તે જોઈને રાજ થયા, નિજ અંતરે અવધપ્રસાદ...૦૧

ચોપાઈ :

ચાટ્યા કરમડથી કૂપાનાથ, ગયા શીયાણીયે સહુ સાથ;
 માવો મેઘા પટેલને ઘેર, ઉતર્યા જઈને રૂઢિ પેર...૦૨
 ભટ શિવરામની દીકરી, બાઈ કુંવર્યે રસોઈ કરી;
 તેનો ભાઈ મોરારજ નામ, તેણે પીરશું પ્રભુને તે ઠામ...૦૩
 જમ્યા જીવન જગતાધાર, જેનો નિગમ ન પામે પાર;
 રહ્યા પટેલને ઘેર રાત, પરવરિયા ઉઠીને પ્રભાત...૦૪
 ગયા તાવિયે ત્રિભુવનનાથ, મધ્યો ત્યાં સતસંગિનો સાથ;
 અખોભાઈ જેઠીભાઈ ભારો, પુજોભાઈ અદોભાઈ સારો...૦૫
 સૌએ સેવા સજી બહુ સારી, રહ્યા રાત તહાં ગિરધારી;
 બીજે દિવસ ત્યાં સારંગપાણી, અદાભાઈ પ્રત્યે બોલ્યા વાણી...૦૬
 આજ વપન^૨ કરાવવું છેય, સારો વાળંદ તેડાવો તેય;
 અદાભાઈએ તેડાવ્યો ત્યારે, વેલો વાળંદ આવ્યો તે વારે...૦૭

બેઠા વપન કરાવાને શ્યામ, કોરે અસ્ત્રે કર્યું તેણે કામ;
 અસ્ત્રો આકરો લાગ્યો અતીશો, નહિ સહન થયો જગાદીશો...૦૮
 તજુ તેહ બિજા બદલાવ્યા, એક એકથિ આકરા આવ્યા;
 ફરે અસ્ત્રો તે જે સમે શીર, આવે નાથના નેણામાં નીર...૦૯
 હતા જાલમસિંહજિ પાસ, જેનો દેવળિયામાં નિવાસ;
 કહ્યું તેણે કરીને પ્રણામ, સારો વાળંદ છે મુજ ગામ...૧૦
 થઈ અસ્વાર ત્યાં હું સિધાવું, તેને તરત અહીં તેડી લાવું;
 એમ કહિને તરત ગયા ત્યાંય, વાલે વેલાને કીધો વિદાય...૧૧

શાર્દૂલવિકીર્ણિત :

માથે અર્ધ દિસે હજામત કરી ત્યાં તેજ ભાસે ઘણું,
 કેવી શ્રીહરિની છબી તહિં દિસે તે ભાવથી હું ભણું;
 ગંગારૂપ દિસે શિખા અહિપતીની કંઠ કંઠે કરી,
 ચોખી ચંદ્રકળા શિરે ચળકતી શું નીલકંઠે ધરી...૧૨

ચોપાઈ :

પછ્ય સ્નાન કર્યું તહાં નાથે, ચાલ્યા ત્યાં થકી સંતની સાથે;
 ચાલ્યા દેવળીયા ભણિ જ્યાંય, આવિ તોળિ તલાવડી ત્યાંય...૧૩
 ત્યાં તો જાલમસિંહજુ આવ્યા, એક વાળંદને સાથે લાવ્યા;
 તેનિ કોથળિ તો તેહ રાયે, વળગાડિ હતી કંઠ માંયે...૧૪
 દીસે અસ્વાર તે તેહ ઠામ, ચાલે પેગણું જાલી હજામ;
 તેને સંત ને હરિજને ભાગ્યા, ત્યારે પ્રેમના ગર્વ તે ટાગ્યા...૧૫
 મહીનાથ^૧ દિઠા નિરમાની, તે તો વાત નહીં કાંઈ નાની;
 કંઈ હાથમાં જેહ ન જાલી, તે તો કોથળિ કોટમાં ઘાલી...૧૬

૧. પૃથ્વી પતિ અર્થાત જાલમસિંહ રાજા

થઈ અસવાર દોડતા આવે, દોડતો સાથે વાળંદ લાવે;
 સંત હરિજન ઉચ્ચર્યા એમ, ધન્ય ધન્ય અહો એનો પ્રેમ... ૧૭
 પ્રભુને કર્યા તેણે પ્રણામ, કહ્યું નાથ આ આવ્યો હજમ;
 લાવ્યા પાણી તણો ભરિ ઘાલો, બેઠા વપન કરાવાને વાલો... ૧૮
 બેઠા સંત સહુ આસ પાસે, બેઠા હરિજન દર્શન આશે;
 મુક્તાનંદ કહે મહારાજ, કેવો વાળંદ આ કહો આજ... ૧૯
 સુણિ બોલિયા શ્રીધનશ્યામ, હતો વાળંદ જે તાવિ ગામ;
 હતું જીવજોખમ તેહ વિષે, આમાં દેહનું જોખમ દીસે... ૨૦
 સમજયા સહુ વચનનો સાર, ઓલ્યાથી એહ સારો લગાર;
 સુણો ભૂપ કહે વરણીજ, બનિ એવે સમે વાત બીજ... ૨૧
 પૂર્ણાનંદ નિર્વિકારાનંદ, આવ્યા જ્યાં હતા સૌ મુનિવૃંદ;
 નવ દીઠો ત્યાં બેસવા માગ, નવ દીઠો ત્યાં પેસવા લાગ... ૨૨
 મનમાં આવિયું અભિમાન, કેમ બેસ્થિયે છેવાડે સ્થાન;
 આધા જાય અને પાછા આવે, કોઈ સંત તેને ન બોલાવે... ૨૩
 જોઈ સંતોને શ્રીજિ કહેય, જૂવો માનની મૂર્તિ આ બેય;
 માન ખંડનની બહુ વાત, કહિ શ્રીજિ મુખે સાક્ષાત... ૨૪
 માની ભક્ત મને નવ ગમે, માની જાય વદ્ધો કોઈ સમે;
 કામ કોધ કદાપિ જિતાય, પણ માન થકી તો હરાય... ૨૫
 માનિ ભક્તે સેવા ન સજાય, માનિથી નહિ આજ્ઞા મનાય;
 માનિનું થાય જો અપમાન, સામો થાય તે શત્રુ સમાન... ૨૬
 નિરમાનિ મને પ્રિય જેવો, માનિ ભક્ત નહીં પ્રિય તેવો;
 એવી વાત કરી ભગવાન, કર્યું તેહ તળાવમાં સ્નાન... ૨૭

રહ્યા દેવળિયે જઈ રાત, સૌએ સેવા કરી ભલિ ભાત;
 માવો ત્યાંથિ ગયા માછિયાવ, ત્યાંના ભક્તનો ભાળિને ભાવ...૨૮

કર્યો ત્યાંથિ જઈને નિવાસ, **અમદાવાદમાં અવિનાશ;**
બદરીપતિનાં દરશન, કરિને જમ્યા થાળ જીવન...૨૯

દિન આવ્યો પ્રબોધિનિ કેરો, સમૈયો તો ભરાયો ઘણોરો;
 કર્યો ઉત્સવ તે રૂદિ રીતે, પૂજયા શ્રીહરિને સૌએ પ્રીતે...૩૦

પછિ સાંજે સભા સજી શ્યામે, બેઠા પાંચસે સંત તે ઠામે;
 માવે જેશ મગાવ્યા અનેક, સર્વ સંતને આપ્યો અકેક...૩૧

અતિ અંતરમાં ભાવ ધરી, પૂજા આનંદસ્વામિએ કરી;
 એમ લીલા કરે અવિનાશી, વીતિ **કાર્તિકી પૂરણમાસી**...૩૨

ચાત્યા શ્રીપુરથી જગવંદ, ગયા જેતલપુર સુખકંદ;
 સાથે લૈને ઘણા ઘણા સંત, ગયા ગામડિયે ગુણવંત...૩૩

ત્યાંથિ ચાત્યા હરી ધિમા ધીમા, આવિ ગામ કનીજનિ સીમા;
 તહાં દીઠિ તળાવની પાળ, એક રાયણ વૃક્ષ વિશાળ...૩૪

થોડિવાર કર્યો ત્યાં વિરામ, ગયા મેમદાવાદમાં શ્યામ;
 રહ્યા બેચરભાઈને ધેર, સેવ્યા દુલ્લભરામે સુપેર...૩૫

કર્યો સ્નેહ કરી તેણે થાળ, જમ્યા જીવન જનપ્રતિપાળ;
 જુનું મંદિર છે જેહ ઠામે, સભા ત્યાં સજી સુંદરશ્યામે...૩૬

કરિ સંપ વિષે ઘણિ વાત, સુણિ સર્વ થયા રળિયાત;
 બીજે દિવસ મળી હરિજન, કહે ચાલો કરીને ભોજન...૩૭

અતિ આગ્રહના શબ્દ ભાઘ્યા, ત્યારે સંતોને જમવાને રાઘ્યા;
 ચાત્યા ત્યાં થકી શ્યામ સુજાણ, ઉત્તર્યા વડ હેઠ ડભાણ...૩૮

સતસંગિયો સૌ મળિ આવ્યા, સિધુ સામાન તે સર્વ લાવ્યા;
 બ્રહ્મચારિએ ત્યાં કર્યો થાળ, જમિ રાત રહ્યા ત્યાં દયાળ...૩૮
 પ્રભુ ચાલિયા પ્રાતસકાળે, વાલો વેગે આવ્યા વરતાલે;
 રમાનાથનાં દર્શન કરી, હરિમંડપે ઉત્તર્ય હરી...૪૦
 બીજા સર્વને આપ્યા ઉતારા, જેને જેમ ઘટે તેમ સારા;
 હરિજન ઘણા દર્શને આવે, જ્ઞાનવાત વાલો સંભળાવે...૪૧
 સૌને આનંદ થાય અપાર, એમ વીત્યા દિવસ ત્રણ ચાર;
 અયોધ્યાવાસિ એ સમે આવ્યા, પરિવાર સાથે તેડિ લાવ્યા...૪૨
 રામપ્રતાપનો પરિવાર, તેનાં નામ સુણાવું આ ઠાર;
 મોટા પુત્ર તેના નંદરામ, તેની પત્નિનું લક્ષ્મી નામ...૪૩
 નારાયણ રામશરણ બે પુત્ર, સારું શોભે તેનું ઘરસૂત્ર;
 નંદરામ તણા સગા ભાત, નામે ઠાકોરરામ વિષ્યાત...૪૪
 શિવકુંવર્ય તથા કદ્દલાસી, તેની પત્નિયો બેય સુવાસી;
 રામસુખ તેછનો સુત જાણો, એ રીતે એનો વંશ પ્રમાણો...૪૫
 પુત્રિ રામપ્રતાપનિ એક, ધનુભા નામ જાણો વિવેક;
 ઈચ્છારામનો કહું પરિવાર, વરીયાળિ જેની ઘરનાર...૪૬
 તેના પુત્ર ગોપાળજી આવ્યા, ત્રણ ભાઈને તે તેડિ લાવ્યા;
 વૃંદાવનજિ અને સીતારામ, બદરીનાથ ત્રીજાનું નામ...૪૭
 ઈદિરાવાસી ને ઈદિરાસી, કમળા ત્રીજી સદગુણરાશી;
 ત્રણ ભાઈનિ તે ભારજાઓ, વિવેકી સમજૂ વનિતાઓ...૪૮
 ઈચ્છારામનિ બેય દીકરી, નામ ફૂલશ્રી ને ફૂલજરી;
 મામા ગોપાળજી તણા જાણો, શિવદીનજિ નામ પ્રમાણો...૪૯

વિશરામ ઘેલઈ ને સુભોધ, મામા શ્રીજિના તે ત્રણ જોદ્ધ;
 વિશરામના પુત્રોનાં નામ, મંચારામ તથા કન્દિરામ...૫૦
 ઘેલઈના તનુજ બેય જાણો, ગવરી તથા બદરી પ્રમાણો;
 કહું સુભોધ કેરા કુંવર, જગન્નાથ અને વંસીધર...૫૧
 જાણો સીટન ત્રીજાનું નામ, આવ્યા તે સહુ વરતાલ ધામ;
 કર્યા શ્રીહરિનાં દરશન, થયાં તેથિ આનંદિત મન...૫૨
 શ્રીજિએ પણ સ્નેહ જણાવ્યો, જથાજોગ્ય ઉતારો અપાવ્યો;
 નાવા ગોમતિયે જન જાય, જતાં આવતાં કીર્તન ગાય...૫૩
 શોભે અક્ષરધામ તે જેવું, ભાસે વરતાલ તે સમે તેવું;
 લૈને વૃષકુળ સંત સમાજ, ગયા મેળાવ શ્રીમહારાજ...૫૪
 રસ્તે ક્યાંઈક કરતા મુકામ, પહોંચ્યા પ્રભુ ધોલેરે ધામ;
 કરિ દેવનાં દર્શન ત્યાંય, ઉત્તર્યા હરિમંદિર માંય...૫૫
 કર્યો થોડા દિવસ ત્યાં નિવાસ, જગ્યા જે હતિ મંદિર પાસ;
 ભળતી જાણિ કૃષ્ણને ભાવી, તેથિ તે તો જગ્યા લેવરાવી...૫૬
 પછી ત્યાં થકિ સંચર્યા સ્વામી, બરવાળે ગયા બહુનામી;
 હરી સાથે સખા અસવાર, નદિ ઉતાવળીનિ મોઝાર...૫૭
 જળ ભરતી હતી તહાં નારી, ધોડાં પાવા રહ્યા ગિરધારી;
 વસતાના તનુજ વશરામ, લુવાણા રહે બરવાળે ગામ...૫૮
 રાધા નામે તેની ધરનાર, જળ ભરતી હતી તેહ ઠાર;
 બિજિ સૂતાર ડાખ્યાનિ માય, જળ ભરતી હતી તેહ ત્યાંય...૫૯
 બેયે ભાળિયા શ્રીભગવાન, ભૂલિ ગૈ તેહ દેહનું ભાન;
 નદી તીરે બેડાં મુક્યાં ખાલી, બેય શ્રીજિનિ પાછળ ચાલી...૬૦
 ગામ કુંડળ થૈને કૃપાળ, ગઢે ગયા દીનદયાળ;

બેય બાઈયો ગઢપુર ગઈ, પ્રભુ માઈ પ્રેમાતુર થઈ...૬૧
 બેઠા શ્રીજિ સભા સજિ ત્યાંય, બેઠિ બાઈયો બાઈયોમાંય;
 સૂરા ખાચરે ત્યાં પુછ્યો પ્રશ્ન, અહો સાંભળો હે હરિકૃષ્ણા...૬૨
 ભાગવત અમે સાંભળ્યું જ્યારે, ઉપજ્યું આતિ અચરજ ત્યારે;
 ગોપિકાઓનો પ્રેમ અપાર, તજ્યા પુત્ર અને પરિવાર...૬૩
 ભૂલિ દેહ તણું પણ ભાન, તેને લાળ્યું શ્રીકૃષ્ણથિ તાન;
 હશે આજે કોઈ બાઈ એવી, કહિયે જેને ગોપિકા જેવી...૬૪
 સુણિ ઉચ્ચર્યા અંતરજામી, સરવેશ્વર સર્વજ્ઞ સ્વામી;
 ગોપીયોથિ જેની અધિકાઈ, એવિ બાઈયો છે આજ ભાઈ...૬૫
 કહિ એમ કૂપા દસ્તિ ધરી, બેય બાઈયોને ઉભી કરી;
 પુછ્યાં તેઓનાં ગામ ને નામ, પુછ્યું આવ્યા તણું અહિં કામ...૬૬
 કહિ બાઈયોએ બધિ વાત, કહ્યાં નામ ને નાત ને જાત;
 ભાળ્યા તમને અમે ભગવાન, તેથિ ભૂલિ ગયાં તન ભાન...૬૭
 બેડાં મૂક્યાં નદી તણે તીર, આવ્યાં નિર્ભવા શ્યામ શરીર;
 કહે રાધાને શ્રીહરિ ત્યારે, ત્રણ બાળકિયો છે તમારે...૬૮
 પાંચ માસનિ તે રોઈ મરશે, કોણ રક્ષણ તેહનું કરશે ?
 સુણિ બોલિયાં તે રાધાબાઈ, તમે રક્ષા કરી ગર્ભમાઈ...૬૯
 તમે રક્ષણ કરશો જ તેમ, ચિંતા ચિત્તમાં રાખિયે કેમ ?
 વળિ તેને પુછે મહારાજ, તમે કેમ તજ લોકલાજ...૭૦
 કહે બાઈયો હે પ્રાણનાથ, તજ્યો છે અમે સર્વેનો સાથ;
 તજ્યા ઘરધણિ ને ઘરબાર, તજ્યો સર્વ પ્રકાર સંસાર...૭૧
 કર્યું જીવિત પણ કુરબાન, લોકલાજ તો તૃણનિ સમાન;
 તમે માથા થકી પ્રભુ મોંધા, પ્રાણ સાટે મળો તોય સોંધા...૭૨

ત્યારે બોલ્યા હરિ તતખેવ, મને જો સમજો ઈષ્ટદેવ;
 મારિ આજ્ઞાનો ભંગ ન કરો, નિજ ધેર તમે પરવરો...૭૩
 સુષિં નેણામાં આવિયાં પાણી, બોલ્યાં ગદ્દગદ કંઠથિ વાણી;
 વિના જળ મત્સ્ય જીવે ન જેમ, અમે તમ વિના જીવિયે કેમ...૭૪
 પછી મૂર્તિ આગળ જયારે થઈ, ત્યારે બાઈયો બરવાળે ગઈ;
 સુરાભક્ત આદી જન તેહ, અતિ આશ્ર્ય પામિયા એહ...૭૫

પુષ્પિતાગ્રા :

પ્રભુપદ પર પૂર્ણ પ્રેમવાળી, વ્રજજીવતીથિ વિશેષ ભક્ત ભાળી;
 અગણિત જીવતી સુ એહ ટાણે, પ્રભુ ભજનારિ મહામુની વખાણે...૭૬
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીવૃત્તાલયે
 પ્રભોધિન્યુત્સવકરણનામ પંચપંચાશતામો વિશ્રાભઃ ॥૫૫॥

પૂર્વછાયો :

કહે અચિંત્યાનંદજી, સુણો અભયસિંહ અવનીશ;
 લીલા લલિત વૃષલાલની, મન કોઈ ધરીને કહીશ...૦૧

ચોપાઈ :

એક અવસરે વૃષકુળરાય, વસિ વાસ દુરગપુરમાંય;
 ખેલ સારો વસંતનો કીધો, લાવ હરિજન સંતોષે લીધો...૦૨
 પછે કીધો જુનાગઢ માંય, સમૈયો શિવરાત્રિનો ત્યાંય;
 શુદ્ધ ફાગુણિ અષ્ટમિ જયારે, પાછા ગઢપુરમાં આવ્યા ત્યારે...૦૩

શાર્દૂલવિકીડિત :

શ્રીમાળી સતસંગિ તોશિ તણું ત્યાં વર્ષી હતું તે દિને,
 શ્રીમાળી દ્વિજ સાતસે જન મણ્યા સર્વે નમ્યા શ્રીજિને;

ત્યારે ત્યાં દલપત્તરામ સ્વપિતા સાથે નમ્યો નાથને,
પૂરાં વત્સર આઠની ઉમરમાં જોડ્યા હતા હાથને...૦૪

પૂર્વછાયો :

પુષ્પદોલોત્સવ ગઢપુરે, કર્યો શ્રીહરિસુખના ધામ;
ગામ પંચાયેથિ આવિયા, જીણોભાઈ તે દર્શનકામ...૦૫

ચોપાઈ :

લલિતા જ્યા આદિક બાઈ, દાદા ખાચર આદિક ભાઈ;
મળિ સૌ જને કીધો વિચાર, સમૈયો કરવો એહ ઠાર...૦૬
થાય વરસો વરસ વરતાલ, આંહિ કરવો જરૂર આ કાળ;
પછિ શ્રીજિનિ પાસ સંચરી, અતિ આગ્રહે વિનતિ કરી...૦૭

હરિનવમીનો ઉત્સવ એહ, કરવો પ્રભુ આંહિ જ તેહ;
કંકોતરીયો લખી ગુજરાત, અમે મોકલશું ભલિ ભાત...૦૮

દેશદેશના ભક્ત તમામ, તેથી આવશે ગઢપુર ધામ;
સૌનો આગ્રહ જોઈ અપાર, પ્રભુ બોલ્યા ન કાંઈ લગાર...૦૯
સૌઅ વાત તો એવિ ચલાવી, હરિનૌમી તો આંહિ ઠરાવી;
જીણાભાઈએ જૈ પ્રભુ પાસ, કર્યા વિનતિનાં વચન પ્રકાશ...૧૦
હરિનૌમીનો ઉત્સવ જેહ, આંહિ આ અવસર થશે તેહ;
તેમાં થાશે ખરચ જેટલું, તે તો આપીશ હું જ તેટલું...૧૧
એહ વાત કરો અંગિકાર, મને આપો વચન એહ ઠાર;
સુણિ બોલ્યા પ્રભૂ રૂઢિ પેર, અમે રહિયે છૈયે જેને ધેર...૧૨
તેને પુછો તમે તેહ વાત, કેમ પરબાળ માનિયે ભાત;
જીણાભાઈએ સમજ લઈ, દાદા ખાચરને પુછ્યું જઈ...૧૩

હરિનવમીનો ઉત્સવ થાશે, તેમાં જેટલું ખર્ચ જણાશે;
 તે તો આપવું છે જ અમારે, વાત માનવિ પડશે તમારે... ૧૪
 રહે છે પ્રભુ આંહિ હમેશા, તમે ખર્ચ કરો છો વિશેષ;
 કરવા ઘોર્જિ આટલું અમને, કહું છું વિનતી કરિ તમને... ૧૫
 દાદો ખાચર બોલ્યા તે સમે, આંહિ આવ્યા છો મેમાન તમે;
 જ્યારે આવે પ્રભૂ તવ ગામ, ત્યારે કરજો ખરચ તેહ ઠામ... ૧૬
 આંહિ કરવું ઘટે ન તમારે, આંહિ તો કરવું જ અમારે;
 જીજાભાઈએ આગ્રહ કર્યો, દાદા ખાચરે દિલ નવ ધર્યો... ૧૭
 લાધો ઠક્કર ઠક્કર હરજી, આવ્યા સૌ જનની જોઈ મરજી;
 બેસિ એકાંતમાં જનત્રાત, કંકોતરિયો લખી ગુજરાત... ૧૮
 હરજીવન ને લક્ષ્મિરામ, વિપ્ર બેચર આદિક નામ;
 આપી કંકોતરિયો ચલાવ્યા, કારિયાણીયે તે તો સિધાવ્યા... ૧૯
 એક રાત રહી એહ ઠામ, જાવું ધાર્યું જુદે જુદે ગામ;
 વસ્તા ખાચરને દરબાર, વિપ્રો ઉત્તર્યા જૈ તેહ વાર... ૨૦
 હતું મંદિર સંત ઉત્તરવા, વિપ્ર ત્યાં ગયા દર્શન કરવા;
 હતા ત્યાં મુનિ સાંચિદાનંદ, તેને પ્રણમીને પાખ્યા આનંદ... ૨૧
 કહું કેમ પધાર્યા છો ભાત ? ત્યારે વિપ્રે કહી બધી વાત;
 સાંચિદાનંદ સ્વામી સર્મર્થ, તેણે જાણું જે જાય છે વર્થ... ૨૨
 સમૈયો એ તો વરતાલ થાશે, શ્રમ વિપ્રોના નિષ્ફળ જાશે;
 એમ જાણિ બોલ્યા મુનિ ત્યારે, તમે આવજો આંહિ સવારે... ૨૩
 મળ્યા વગર મને નવ જાશો, જશો તો પદ્ધિથી પસતાશો;
 કહે વિપ્રો જો આવિયે અમે, સમાધીમાં બેઠા હોર્જિ તમે... ૨૪
 જાગતાં તો દિવસ ચંડિ જાય, તડકો જતાં પંથમાં થાય;

અમે તો ઉર ધાર્યું છે આવું, પાછલી રાતે ઉઠિને જવું...૨૫
 સચ્ચિદાનંદ બોલિયા વાણી, મારિ વાત માનો હિત જાણી;
 પ્રભાતે તમે તૈયાર થાજો, મને પૂછિને પંથે પળાજો...૨૬
 માનિ વિપ્રોએ તે પછી વાત, જમિ સૂતા ઉતારામાં રાત;
 ગઢપુરના જનો તણો જ્યારે, વેગ શાંત પડ્યો કાંઈ ત્યારે...૨૭
 શ્રીજિએ સરવેને બોલાવ્યા, સુણો આજ્ઞા સહુ જન આવ્યા;
 કહે શ્રીજિ સુણો સહુ જન, કહું તે તો વિચારજો મન...૨૮
 દેશદેશના ભક્તોને અમે, કહું છે તે તો જાણો છો તમે;
 રામનૌમિ પ્રબોધનિ જેહ, સદા વરતાલ કરશું જ તેહ...૨૯
 માટે સૌ તમે આવજો ત્યાંય, કહું છે એમ સમૈયા માંય;
 તેથિ સૂરત બુરાનપુર, એહ આદિક જે દેશ દૂર...૩૦
 હરિનવમી ઉપર વરતાલ, ત્યાંના આવશે સંધ વિશાળ;
 તેમણે ગઢપુર ન અવાય, માટે સમૈયો આંહિ ન થાય...૩૧
 વળતી આવતા વર્ષ માંહિ, રામનૌમિ તો કરશું જ આંહિ;
 પણ આ વરસે ન કરાય, ફેરો કેકનો ફોગટ જાય...૩૨
 મને કરવા જો ઈચ્છો પ્રસત્ર, માનો સૌ તમે મારું વચ્ચન;
 સુણિ સૌ જન બોલિયા એમ, કરો તમને ગમે પ્રભુ તેમ...૩૩
 પણ કંકોતરિયો લખાણી, તેનું શું થશે સારંગપાણી;
 સુણિ બોલિયા શ્રીધનશ્યામ, તજો તેનિ તો ચિંતા તમામ...૩૪
 કારિયાણી ગયા કંકોતરિયા, તેઓ ત્યાં જઈને રાત ઠરિયા;
 સચ્ચિદાનંદ સ્વામિ છે ત્યાંય, રાખશે વિપ્રને ગામ માંય...૩૫
 જવા સૌ તમે થાઓ તૈયાર, કોઈ પાળા ને કોઈ સવાર;
 જવું આપણે આંહિથિ આજ, લઈ સંઘાતે સંત સમાજ...૩૬

પુષ્પિતાગ્રા :

હરિવર વરતાલ પંથ જાવા, સઉ જનને કહિ વાત સજજ થાવા;
 સજી ભલિ અસવારિ એહ વારે, છબિ શુભ તેહ વસો ઉરે અમારે...૩૭
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિવૃત્તાલયે
 વિચરણનામ ષટ્પંચાશતામો વિશ્રામઃ ॥૫૬॥

પૂર્વછાયો :

પ્રભુ ચાલ્યા ગઢપુર થકી, સખા સંત ને પાર્ષદ સાથ;
 રાત્ય રહ્યા રૂડિ રીતથી, કારિયાણીયે જૈ ફૂપાનાથ...૦૧

ચોપાઈ :

કંકોતરિયા હતા વિપ્ર જેહ, સચ્ચિદાનંદે રોકેલા તેહ;
 તેઓ શ્રીજિને લાગિયા પાય, જાણ્યો સંત તણો મહિમાય...૦૨
 બીજે દિન ગયા હરિ જમરાળે, ત્યાંથિ ચોકડિ સરોવર પાળે;
 ગયા ધોલેરે ધર્મકુમાર, રહ્યા મંદિર માંહિ મુરાર...૦૩
 ગયા પીપળિયે પરમેશ, દ્વારાસાગર દીનજનેશ;
 કમિયાળાના આવિયા જન, કહ્યાં વિનતિનાં તેણે વચન...૦૪
 વિચરો પ્રભુ ગામ અમારે, નહિ રોકિયે ત્યાં જારી વારે;
 સંત મંડળને કહે માવો, તમે પાંશરે^૧ પંથે સિધાવો...૦૫
 કમિયાળે જઈ જમી થાળ, અમે આવશું ત્યાં તત્કાળ;
 એમ કહિને ચલાવિયા સંત, કમિયાળે ગયા ભગવંત...૦૬
 જમિ ત્યાંથિ સિધાવિયા માવો, જતાં પંથમાં આવ્યો ભોગાવો;
 સંતમંડળને મળ્યા ત્યાંય, સંતો રાજુ થયા મનમાંય...૦૭

થયો તે સમે મધ્યાળ્કકાળ, રવિતાપ તથ્યો વિકરાળ;
 ઉધાડે પગે ચાલતા સંત, કરિ આજ્ઞા હતિ ભગવંત...૦૮
 દેખિ દાજીતા સંતના પાય, દીનબંધુને આવી દ્યાય;
 વાત રાખી તે અંતરે યાદ, ભગવાન પધાર્યા ભોળાદ...૦૯
 ચાલ્યા બોરુ ભણી બળવાન, આવ્યું એક તળાવ તે સ્થાન;
 ગામ ભોળાદની સીમમાંય, શમડો^૧ દિઠો સુંદર ત્યાંય...૧૦
 તહાં ઉત્તર્યા અંતરજ્ઞામી, સંત સુધાં તે સંતનો સ્વામી;
 દિશા દક્ષિણમાં તેહ ઠામ, એક કૂપ ઓજો કુવો નામ...૧૧
 તેનું નીર લાલ્યા સંત ભરી, છાંટી ભૂમિ તે શીતળ કરી;
 વસ્ત્ર ભાંજિ બાંધા ચારે પાસ, પછી પોઢ્યા તહાં અવિનાશ...૧૨
 સુતાં સુતાં વિચારિયું એમ, તાપમાં સંત ચાલે છે કેમ;
 કષ્ટ સહન કરે મને પામી, તપમાં તો નથી કાંઈ ખામી...૧૩
 બોલ્યા સંત પ્રત્યે પ્રભુ ત્યારે, માનવી મારિ આજ્ઞા તમારે;
 માટે હું કહું છું તેમ કરજો, પગે ચર્મના પાવલાં^૨ ધરજો...૧૪
 સંત તો તપમાં રાજી હોય, પ્રભુઆજ્ઞા ન લોપાય તોય;
 તેથિ આજ્ઞા ચડાવી તે શીશ, ત્યારે રાજી થયા જગદીશ...૧૫
 પછિ ત્યાંથી ચાલ્યા ભગવાન, વારણાની વાટે સુખદાન;
 બુટ્ટેવીનું દેવળ આવ્યું, ઝાડ વરખડાનું મન ભાવ્યું...૧૬
 જળાશય તટ જોઈને સારો, કર્યો શ્રીહરિએ ત્યાં ઉતારો;
 જોરાભાઈ પ્રત્યે કહે માવો, કાંઈ ટીમણા^૩ હોય તો લાવો...૧૭
 ત્યારે બોલિયા તે જોરાભાઈ, કમિયાળા વિષે સુખદાઈ;
 ગઢવી ખીમરાજની નારી, તેણે સાકર આપી છે સારી...૧૮

કહો તો પ્રભુજ તેણ લાવું, નથિ બીજું જે લાવી ધરાવું;
 માવે સાકર તે માગી લીધી, સુરા ખાચરને ખોખો દીધી... ૧૯
 જોવા શ્રીજિનો પરમ પ્રતાપ, સુરોભક્ત બોલ્યા મર્મ આપ;
 સૌને આપજો એહ પ્રમાણો, વેરોવંચો^૧ ન કરશો આ ટાણે... ૨૦
 મર્મ શ્રીહરિએ જાણ્યો તેય, હતી સાકર તો શેર બેય;
 પણ દેખાડવાને પ્રતાપ, વેંચિ સાકર શ્યામે અમાપ... ૨૧
 સંત પાર્ષ્વ સાદ કરીને, આપી પ્રત્યેક પોસ^૨ ભરીને;
 પોસ દેવીને પણ પોચાવી, ફરિથી પોસ પોસ વેંચાવી... ૨૨
 રહિ બાકિ તપાસિ તે જ્યારે, હતી ત્યાં તો બશેર તે ત્યારે;
 લાગ્યું અચરજ સૌને અમાપ, જાણ્યો પ્રગટ પ્રભુનો પ્રતાપ... ૨૩
 પછિ ત્યાંથિ ચાલ્યા ભગવાન, જઈ સાબ્રમતી કર્યું સ્નાન;
 ગયા વરસડે વિશ્વાધાર, રાતવાસો રહ્યા તેણ ઠાર... ૨૪
 તહાં ગોપાળજ મહારાજે, કરિ બાટિયો જમવાને કાજે;
 કરિ તે જોડે અડદનિ દાળ, જમ્યા શ્રીહરિ જનપ્રતિપાળ... ૨૫
 ધર્મવંશિ જમ્યા સહુ પ્રીતે, પછિ પોઢિ રહ્યા રૂડિ રીતે;
 ત્યાંથિ પરવર્યા બિજે દહાડે, બપોરા કર્યા જૈ સંજિવાડે... ૨૬
 પછિ વાલમ વરતાલ આવ્યા, સામૈયું કરિ સત્સંગિ લાવ્યા;
 થોડા દિવસ રહ્યા હરિ જ્યારે, આવ્યો દિન હરિનવમી ત્યારે... ૨૭
 આવ્યા હરિજન સંધ હજારો, સમૈયો થયો તે બહુ સારો;
 ચાલે સંતને નિત્ય રસોઈ, હરખે મુખ હરિજન જોઈ... ૨૮
 નિત્ય વાતો નવી નવી થાય, મહા પ્રૌઢ પ્રતાપ જણાય;
 જેમ સાગરમાં આવે ભરતી, નિત્ય દિસે વિશેષ તે ચઢતી... ૨૯

તેમ જે જે સમૈયો ભરાય, એક એકથિ શ્રેષ્ઠ જણાય;
 લાખો લેખે વધ્યા સતસંગી, આટામાં લુણ તુલ્ય કુસંગી...૩૦
 થયો અસુર સમસ્તનો નાશ, થયો હરિના સુજશનો પ્રકાશ;
 કહે કોઈ ખરા પ્રભુ એ છે, મહાપુરુષ કહે કોઈ તે છે...૩૧
 નમે સૌ હરિકૃષ્ણને જોઈ, જન નિંદા કરે નહિ કોઈ;
 જોઈ સંતનો શુદ્ધ આચાર, જન સર્વને મન પડ્યો ભાર...૩૨
 કહે આવા નથિ ક્યાંઈ સંત, નકિ એને ભેટ્યા ભગવંત;
 એમ જાણિ જનો ભલે ભાવે, મહારાજને દર્શને આવે...૩૩
 હતિ જ્યાં જ્યાં ઉપાધિ અશોષ, વધ્યો ત્યાં સતસંગ વિશેષ;
 ગામમાં પેસવા નવ દેતા, એવા દ્વેષિ ધણા જ્યાં રહેતા...૩૪
 હરિમંદિર ત્યાં થયાં સારાં, થયાં માણસ માન દેનારાં;
 વરતાલમાં જ્યજ્યકાર, કરિ ચાલિયા ધર્મકુમાર...૩૫
 સંજિવાડે રહ્યા જઈ રાત, ત્યાંથિ પરવર્ય ઉઠિ પ્રભાત;
 ગયા વરસડે કુંજવિહારી, ગળિયાણે ચાલ્યા ગિરધારી...૩૬
 આવ્યું વાટમાં એક તળાવ, તહાં ઉતર્યા નટવરનાવ;
 સ્નાન આદિ કર્યું નિત્યકર્મ, નિજજનને શિખવવાને ધર્મ...૩૭
 સાધુ શૂન્યાતીતાનંદસ્વામી, તેણે શ્રીહરિને શિર નામી;
 સાથવો અને સાકર આપી, જમ્યા તે પ્રભુ પ્રૌઢ પ્રતાપી...૩૮
 ગળિયાણે પ્રભૂ પરવરિયા, હરિમંદિર માંહિ ઉતરિયા;
 ગયા જાખડા ગામે જનેશ, ત્યાંથિ પીપળિયે પરમેશ...૩૯
 ગયા ધોલેરે ધર્મકુમાર, ત્યાંના હરિજન હરખ્યા અપાર;
 નિજજનને ધણું સુખ દેવા, વિચરે પ્રભુ દેશમાં એવા...૪૦

જે જે ગામમાં શ્રીહરિ જાય, હરિભક્તને હરખ ન માય;
 સજે શ્રીહરિની ધંણ સેવા, મોટો લાભ અલૌકિક લેવા...૪૧
 કોઈ પરમતના^૧ જન હોય, આવે દર્શન કરવાને તોય;
 શુદ્ધ ધર્મ તણી રિત જોઈ, સંત સહિતને આપે રસોઈ...૪૨
 અવિદ્યાનો તો આવિયો અંત, ભાવ્યા સૌને દિલે ભગવંત;
 ધોલેરા થક ધર્મકુમાર, ગયા ગઢપુર ગુણના અગાર^૨...૪૩

પુષ્પિતાગ્રા :

પ્રગટ પ્રભુ તણો ધણો પ્રતાપ, જગત વિષે પ્રસર્યો દિસે અમાપ;
 પ્રગટ ભજન ધેર ધેર થાય, જન સતસંગી જહાં તહાં જણાય...૪૪
 ઈતિ શ્રીવિહારિલિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવાર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિવૃત્તાલયે હરિ-
 નવમીઉત્સવકરણનામ સપ્તપંચાશતમો વિશ્રામઃ ॥૫૭॥

પૂર્વધારો :

વર્ણી કહે વસુધેશને, સુણો જરણગઢ મહિમાય;
 રાધારમણ દેવ સ્થાપિયા, હવે કહું છું તેહ કથાય...૦૧

ચોપાઈ :

હરિનવમી ચોરાશિયા કેરિ, કરિ વરતાલમાં રંગલેરી^૩;
 પછ્ય ગઢપુરમાં રહિ શ્યામ, જુવે ચાલતું મંદિર કામ...૦૨
 સુખશજ્યાંનું છે જહાં સ્થાન, તહાં પોઢતા શ્રીભગવાન;
 જેઠો રત્નો બે શિલ્પે સુજાણ, જેનાં વિશ્વમાં થાય વખાણ...૦૩
 તેઓને હરિ જેમ બતાવે, તેવી કોરણી બેય બનાવે;
 વાસુદેવ નારાયણ કેરો, ઓરડો જે પવિત્ર ધણેરો...૦૪

૧.બીજા મતના ૨.ધર; નિવાસસ્થાન ૩.આનંદની લહેર એવા ભગવાને

તેનિ ઓસરિ પશ્ચિમ પાસ, જેમાં આવે વિશેષ ઉજસ;
 તહાં બેસિ નારાયણભાઈ, ઓપે મૂર્તિ કરી ચતુરાઈ...૦૫
 મુરતી ગોપિનાથજી કેરી, ઘાટમાં દિસે સરસ ઘણેરી;
 મહારાજ તહાં ઘણું રહે, મુરતી ઓપનારને^૧ કહે...૦૬
 ગોપીનાથની મૂરતિ જેહ, કરો માપિને મુજ સમ તેહ;
 ઉચ્ચિ જાડિ ને આકારવાળી, કરો તે મુજ અંગ નિહાળી...૦૭
 સુણિને તે નારાયણભાઈ, ચલાવે નિજની ચતુરાઈ;
 મહારાજનાં અંગ પ્રમાણે, કરિ મૂર્તિ તે સૌ જન જાણે...૦૮
 એક અવસરે મંદિરમાંય, વિરાજ્યા હરિ શજ્યા છે જ્યાંય;
 ધર્મવંશિ તહાં મળિ આવ્યા, નાભ્યા તે હરિને મન ભાવ્યા...૦૯
 પ્રણમી બોલ્યા રામપ્રતાપ, સુષો અરજ કૃપાનાથ આપ;
 મુજ પુત્ર નામે નંદરામ, રામશરણ તેના સુત નામ...૧૦
 નારાયણપ્રસાદ બીજા છે, જનોઈ દેવા જોય થયા છે;
 માટે મુહુરત ઉત્તમ જોઈ, આપો બેયને આપ જનોઈ...૧૧
 સુણિ શ્રીજિના મનમાં તે ભાવ્યું, જોશિ પાસે મુરત જોવરાયું;
 કૃપાનાથે રૂંક કામ કીધું, બેય બાળને ઉપવીત દીધું...૧૨
 એવામાં જુનાગઢનિ મોઝાર, થયું મંદિર કાઈ તૈયાર;
 મોટા સંત તથા હરિજન, મળ્યા કરવા વિચાર તે મન...૧૩
 બ્રહ્માનંદ ગુણાતીતાનંદ, જીણોભાઈ જે સદગુણવૃંદ;
 ગાગોભાઈ ને ઉમેદસંગ, દાદોભાઈ એ સહિત ઉમંગ...૧૪
 અંબારામ ને માણોકલાલ, રૂપશંકર બુદ્ધિ વિશાળ;
 જગશંકર શિવશંકર, આવ્યા અમરજિ ઉમંગભર...૧૫

દાસ રંગિલ માધવરાય, વૃંદાવન પણ આવિયા ત્યાંય;
 દાસ ભૂખણ હીમતરામ, દાસ દયાળ ને દેવરામ...૧૬
 કાનજી બિમજી દુર્ગાદાસ, બોલ્યા એક બિજા તણિ પાસ;
 થયું મંદિર તો મન ખારું, હવે શ્રીજિ પધારે તો સારું...૧૭
 પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા તે કરે, જોઈ હરિજનનાં મન ઠરે;
 લખ્યો દુર્ગપુરે એક પત્ર, ગગાભાઈને મોકલ્યા તત્ર...૧૮
 તેણે જૈને દુરગપુર ધામ, પ્રેમે કીધા પ્રભુને પ્રણામ;
 આપિ કાગળ આનંદકાર, કહ્યા મુખથી વળિ સમાચાર...૧૯
 પત્ર સૌ જનને સંભળાવ્યો, સૌને હૈયે હરખ ઉપજાવ્યો;
 રામચંદ્ર જોશીને બોલાવી, શુદ્ધ માસ તિથી જોવરાવી...૨૦

બીજ વૈશાખ વદ ગુરુવારી, જોશિયે કહિ તે તિથિ સારી;
 જુનાગઢથિ જે આવેલો પત્ર, લખ્યો ઉત્તર તેહનો તત્ર...૨૧

પતિષ્ઠાનિ લખી તિથિ વાર, લખ્યું સામાન કરજો તૈયાર;
 થોડા દિવસમાં આવશું અમે, તેનિ ચિંતા ન રાખશો તમે...૨૨
 એવો કાગળ હૈ કરમાંય, ગગાભાઈને કીધા વિદાય;
 પછ્યિ તેણે જુનેગઢ જૈને, સમાચાર કહ્યા પત્ર દૈને...૨૩
 બ્રહ્માનંદ આદિક મળી સહુ, કરવા માંડયો સામાન બહુ;
 નાતે નાગર જે પાંચિબાઈ, તેને એમ કહે જિણોભાઈ...૨૪
 જે જે જોઈયે તે માલ ભગાવો, વડિ પાપડ સેવો કરાવો;
 ત્યારે તે પાંચિબાઈ કહે છે, આખા ગામે જે બાઈયો રહે છે...૨૫
 નારાયણ દવેનો પરિવાર, એવા કામમાં છે હુશિયાર;
 નરસી મહેતા પીપલાણો, તેના કુળની સ્ત્રિયો પણ જાણો...૨૬
 ધોરાજીમાં છે માવજિભાઈ, તેના ઘરનિ સ્ત્રિયો પણ ડાઈ;

એહ આદિક બાઈયો આવે, વડી પાપડ આદિ કરાવે...૨૭
 પછિ તે બાઈયોને તેડાવી, અતિ આનંદથી એહ આવી;
 માંડચો તે કરવાને સામાન, પાડ્યાં સારાં સારાં પકવાન...૨૮
 જિણાભાઈ આદિક મળિ સહુ, લખિ કંકોતરી ગામ બહુ;
 તે સમે જુનેગઢ જવા કાજે, માંડિ તૈયારિ શ્રીમહારાજે...૨૯
 દાદો ખાચર સહપરિવાર, થયા તે તો જવાને તૈયાર;
 જીવો ખાચર કુટુંબ સહીત, થયા તૈયાર તે રૂદિ રીત...૩૦
 ધર્મવંશિ સરવ નરનારી, તેઓએ પણ કીધિ તૈયારી;
 સંત વાર્ણી તથા સર્વ પાળા, હરિભક્ત સહુ ધર્મવાળા...૩૧
 પરગામિ કાઠી સરદાર, તેડાવ્યા ગઢપુરનિ મોજાર;
 ગામ કુંડળ ને કારિયાણી, તેડ્યા સારંગપુર થકી જાણી...૩૨
 જીંખાવદર બોટાદ લોયા, એહ આદિક જે મુખ્ય જોયા;
 આવ્યા સૌ સરદાર (ઉમંગે, જુનેગઢ જવા શ્રીહરિ સંગે...૩૩
 નારાયણજિભાઈ બોલ્યા ત્યારે, તહાં આવ્યાનિ ઈચ્છા છે મારે;
 સુણિ બોલિયા ધર્મદુલારો, ગોપીનાથનિ મૂર્તિ સુધારો...૩૪
 જેવા અવયવ દેખો અમારા, કરો મૂર્તિના એ અનુસારા;
 ધરજો મનમાં મારું ધ્યાન, કરો મૂર્તિ તે ધ્યેય સમાન...૩૫
 રાજિ કરશો એ કામથિ અમને, થશે તીર્થ તણું ફળ તમને;
 એમ શાંત કરી સુખકારી, શ્યામ ચાલ્યા સજી અસવારી...૩૬
 વાલો વાંકિયે જૈ રહ્યા રાત, પછિ પરવર્યા ઊઠી પ્રભાત;
 જુનેગઢ ગયા જગજીવન, આવ્યા સામૈયું લૈ હરિજન...૩૭

બાબુ^૧ નવાબ બહાદુરખાન, તેણે જાણ્યું આવ્યા ભગવાન;
 ત્યારે ઉકા નિશાન સહીત, પાયગા^૨ મોકલી ધરિ પ્રીત...૩૮
 બ્રહ્માનંદાદિ સંત સમસ્ત, જીણાભાઈ પ્રમુખ્ય ગૃહસ્થ;
 સામા મેતા મુસદિયે આવ્યા, વાળાં વિવિધ પ્રકારનાં લાવ્યા...૩૯
 પ્રભુને કર્યા સૌઅે પ્રણામ, હાર તોરા ધરાવ્યા તે ઠામ;
 પુરમાં પેઢા વિશ્વવિહારી, કેવિ શ્યામનિ શોભે સવારી...૪૦
 ધોડિયે ચડ્યા ધર્મકુમાર, સાથે કાઠિ ઘણા અસવાર;
 તેના હાથમાં બરછીયો ઝળકે, જાણે મેઘમાં વીજળી ચળકે...૪૧
 વાંસે ઢળકે^૩ મોટી મોટિ ઢાલ, જાણે ચંદ્રના બિંબ વિશાળ;
 કેકની તો મોટી મુછો કેવી, તેમાં લીંબુ ઠરી રહે તેવી...૪૨
 માથે પાઘડાં શોભે છે કેવાં, દુડા શિખર ઉપર હોય જેવાં;
 ધજા હોય દેવળશીશ જેમ, છોગાં ફરકે મોટાં મોટાં તેમ...૪૩
 સખા વચ્ચે શોભે જગવંદ, જેમ તારામંડળ માંહિ ચંદ;
 લોકો દર્શન કરવાને ધાય, ઠામ ઠામ ઘણી લિંડ થાય...૪૪
 નિરખી હરખે નરનાર, બોલે શ્રીહરિનો જ્યકાર;
 સંત હરિજન કીર્તન ગાય, તેનિ શોભા વરણવી ન જાય...૪૫
 મહાપૂરણ તેજ પ્રકાશે, જેને જોતાં જ ઈશ્વર ભાસે;
 પ્રભુજી ગયા મંદિર પાસ, જીણાભાઈનો ત્યાં છે આવાસ...૪૬
 કર્યો ઉતારો જે હરિ ત્યાંય, જન બીજા જેને ઘટે જ્યાંય;
 પુરના જન કરિને પ્રણામ, ગયા પોતપોતા તણે ઠામ...૪૭
 સંધ સઘળો જમ્યો રૂડિ રીત, સભા સાંજે સજી ધરિ પ્રીત;
 પેખવા પ્રભુજીનો પ્રતાપ, આવ્યા બહાદુરખાનજી આપ...૪૮

૧.મુસલમાન રાજનો એક પ્રકાર ૨.સેના ઉ.લટકે; ઝૂલે

પ્રભુને કરિ પ્રેમે પ્રણામ, ઉચ્ચર્યા કર જોઈને આમ;
 મુજ લાયક કામ કહેજો, જોઈયે વસ્તુ તે મંગાવિ લેજો...૪૮
 આપ જેવાનિ આશિષ થકી, જીણું છું રાજ્ય પાખ્યો છું નકી;
 એવું કહિને સિધાવિયા તેહ, ધન્ય ધન્ય અધિપતિ એહ...૫૦
 ગુણાતીત મુનિ બ્રહ્મ હાથ, જાલિ મંદિરમાં ગયા નાથ;
 રચના જોઈ મંદિર તણી, રિઝચા કોટિ બ્રહ્માંડનો ધણી...૫૧
 બેય સદ્ગુરુને તેહ વાર, આપ્યા ઉરથી પ્રસાદિના હાર;
 પછિ મંદિર માંહિથી જૈને, જોયો જજમંડપ રાજી થૈને...૫૨
 વિપ્ર આવ્યા હતા વિદ્વાન, તેણે જે જે બતાવ્યું વિધાન;
 પ્રભુએ તેહને અનુસરી, પ્રતિષ્ઠા પ્રતિમાઓનિ કરી...૫૩
 શોભે ધામ શિખર ત્રણ વાળું, ઉત્તરાભિમુખે તે રૂપાળું;
 રણછોડજિ ત્રીકમ રાય, સ્થાપ્યા તે વચ્ચા ખંડમાંય...૫૪
 પૂર્વ ખંડમાં રાધારમણ, ભાંગે દર્શને ભવનું ભ્રમણ;
 ખંડ પશ્ચિમમાં સિદ્ધેશ્વર, તે તો મૂર્તિ દિસે મનોહર...૫૫
 શોભે પાર્વતિ તે સ્થળમાંય, નંદીકેશ્વર પણ દીસે ત્યાંય;
 વળી પૂર્વમુખે કોળિમાંય^૧, સ્થાપ્યા હનુમાનજી પણ ત્યાંય...૫૬
 સતસંગિનું રક્ષણ કરવા, માને તેહનું સંકટ હરવા;
 વળી મંદિરમંડપ બહાર, દેરી છે એક પશ્ચિમ ઠાર...૫૭
 શિવનું બાણ^૨ થાયું તે ઠામ, તેનું કાશિ વિશેશ્વર નામ;
 સાલ ચોરાશિયા તણી જાણો, વદિ વૈશાખી બીજ પ્રમાણો...૫૮
 પ્રતિષ્ઠા તે કરી ગુરુવારે, સવાપો'ર ચડચો દિન જ્યારે;
 થયો ઉત્સવ સરસ એ ટાણે, જોઈ સુર નર સર્વ વખાણો...૫૯

૧.મંદિરમાં દેવ અને ધૂમટ વચ્ચેની ઓસરીમાં ૨.લિંગ

વાજાં વિવિધ પ્રકારનાં વાજે, દિવિ^૧ દેવનાં હુંદુભિ ગાજે;
 આરતી મહારાજે ઉતારી, સુતિ સંત સહુએ ઉચ્ચારી...૬૦
 બોલે જન સહુ જ્યજ્યકાર, થયો આનંદ અપરમપાર;
 દ્વિજને દક્ષિણા બહુ દીધી, કૃપાનાથે કૃપા ધણિ કીધી...૬૧
 કરનાર મંદિર તશું કામ, જે જે શિલ્પિ હતા તેહ ઠામ;
 આખ્યા ઈત્યાદિને શિરપાવ^૨, દળ્યા અણાક નટવર નાવ...૬૨
 નાત ચોરાશિના વિપ્ર જેહ, મહારાજે જમાડિયા તેહ;
 સંત વર્ણિ આદિકને જમાડયા, જન સૌને સંતોષ પમાડયા...૬૩
 વર્ણિ વાસુદેવાનંદ નામ, પૂજા કરવાને રાખ્યા તે ઠામ;
 આનંદાનંદને તેહ સાથે, રાખ્યા પૂજામાં નટવર નાથે...૬૪
 સ્વામિ ગુણાતીતાનંદ પાસ, બોલ્યા એવિ રીતે અવિનાશ;
 તમે આંહિ થઈને મહાંત, રહો જ્યાં સુધિ થાય દેહાંત...૬૫
 જીણાભાઈ આદિને એ સ્થાને, ભલામણ દીધિ શ્રીભગવાને;
 આવ્યો એકાદશી દિન જ્યારે, નારાયણધરે જૈ નાહ્યા ત્યારે...૬૬
 આવિ મંદિરમાં સભા ભરે, હરિની પૂજા હરિજન કરે;
 વસ્ત્ર ભૂષણાદિ ભેટ ધારે, આરતિ અતિ હેતે ઉતારે...૬૭
 જીર્ણગઢ તીર્થનો મહિમાય, કલ્યો વિસ્તારિ વૃષકુળરાય;
 હરિલીલા કલ્પતરુ માંહી, તમે સાંભળ્યો છે ચિત્ત ચાહી...૬૮
 માટે એટલું કહું છું આ ઠામ, અતિ ઘારું પ્રભુને એ ધામ;
 આવી જાત્રા કરે જન જેહ, પામે ચારે પદારથ તેહ...૬૯
 દ્વાદશી દિન પારણાં કરી, ચાલ્યા સંધ સહિત પછિ હરી;
 ગયા ગિરધર ગઢપુર ગામ, જેને માન્યું છે અક્ષરધામ...૭૦

પુષ્પિતાગ્રા :

જિરાણદુરગ જે જગત્તિવાસ, શુભ પ્રતિમા પદરાવિ સ્વપ્રકાશ;
પુનિત ચરિત તે સુણે સુણાવે, પ્રભુપદ પ્રીતિ અખંડ ચિત્ત આવે...૭૧
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઅચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીજીર્ણદુર્ગે રણાધોડજી-
ત્રિકમજીસ્થાપનનામાષ્પદ્યાશતામો વિશ્રામ: ॥૫૮॥

ઉપજાતિ :

વર્ણી કહે હે વસુધાધિપાળ, કહું કથા કૃષ્ણ તણી રસાળ;
શ્રી જીર્ણદુર્ગે કરિ વાસ્તુકામ^૧, શ્રીજી પધાર્ય ગઢપુર ધામ...૦૧
ત્યાં કામ જે મંદિર કેરું ચાલે, તે નિત્ય પોતે નજરે નિહાળે;
વિલોકિ રૂડી રચના ધણેરી, કરે પ્રશંસા પ્રભુ શિલ્પિ કેરી...૦૨
રાજી કહે હે વરણી કૃપાળ, વાણી સુધા તુલ્ય કહો રસાળ;
તે ચિત્ત મારું સુણવા ચહાય, સુણું તથાપિ નહિ તૃપ્ત થાય...૦૩
મંદીર મોટું ગઢપુર માંય, તમે કહું જેહ થતુંતું ત્યાંય;
કેણે કર્યો આગ્રહ ત્યાં કર્યાનો, સમો કહો મંદિર આદર્યાનો...૦૪
એ તો કથા આદિ થકી અશેષ, વિસ્તારથી સર્વ કહો વિશેષ;
જે ધામ સર્વોપરિ સૌ કહે છે, તેની કથા ચિત્ત બહુ ચહે છે...૦૫
પરોપકારી જન આપ જેવા, રાજી સદા કૃષ્ણકથા કહેવા;
ગંગાજિ જેવા જ ઉદાર એ છે, જે સર્વને જીવનદાન દે છે...૦૬
બોલ્યા સુણીને વળિ બ્રહ્મચારી, છે ધન્ય શ્રદ્ધા નૃપતી તમારી;
સ્નેહે સદા કૃષ્ણકથા સુણો છો, પવિત્ર પ્રશ્નો પણ જે પુછો છો...૦૭
કહે સુણે પ્રશ્ન પુછે પુછાવે, કે તે કથા કોઈ લખે લખાવે,
તે સર્વની પાવન બુદ્ધિ થાય, એવી કથા શ્રીહરિની ગણાય...૦૮

શ્રીધર્મપુત્રે ગઢપૂર માંય, કર્યુ મહા મંદિર જેહ ત્યાંય;
 તેની કથા મૂળ થકી સુણાવું, ઉત્સાહ જાજો ઉર માંદિ લાવું...૦૯
 એકાશિયાના મૃગશીર્ષ^૧ માસે, આવ્યા હરિ સૂરતથી હુલાસે;
 સાથે હતા જે સરદાર શાણા, તે કાઠિ સૌ એક થળે ભરાણા...૧૦
 પાંચાળ નામે સુપવિત્ર દેશ, જે કાઠિનો દેશ કહે વિશેષ;
 ત્યાંના હતા તે સરદાર સારા, જે શ્રીહરિના પદ પૂજનારા...૧૧
 સૌએ મળી એમ વિચારિ વાત, છે ભાગ્યશાળી કછ ગુજરાત;
 ત્યાં શ્રીજિએ મંદિર શ્રેષ્ઠ કીધાં, ને આપણાં ગામ વિસારિ દીધાં...૧૨
 સર્વે મળી શ્રીહરિ પાસ જૈયે, તે કૃત્યનું કારણ પૂછિ લૈયે;
 એવું વિચારી પ્રભુ પાસ આવ્યા, વિચાર સૌના મનના સુણાવ્યા...૧૩
 હે નાથ છો આપ અનાથનાથ, સદા વસો છોજિ અમારિ સાથ;
 તથાપિ ભક્તો પરદેશિ ઘારા, તમે ગણો છો વૃષના હુલારા...૧૪
 જે ભક્ત કચ્છી ગુજરાતિ જે છે, વિશેષ વાલા તમને જ તે છે;
 ત્યાં મંદિરો શ્રેષ્ઠ કરાવિ દીધાં, અમો તણાં ગામ વિસારિ દીધાં...૧૫
 શું તેહનું કારણ તે સુણાવો, આ દેશમાં ધામ ભલું કરાવો;
 આ દેહગોહાદિ બધાં અમારાં, તે જાણજો છે પ્રભુજી તમારાં...૧૬

ધૈતાલીય :

સુણિ શ્રીહરિ એમ ઉચ્ચર્યા, નથિ ઓછા પ્રિય તો તમે ઠર્યા;
 સુરમંદિર જે તહાં કર્યા, બહુ તેનાં મન કારણો ધર્યા...૧૭
 તમ સાથ મળી વસું સદા, તમથી દૂર નથી થતો કદા;
 મુજને ગઢે કહે રહે, ગઢું સ્વામિ તણું સહુ કહે...૧૮
 નિરખો મુજને સદા તમે, પરદેશી નિરખે કદી સમે;

અવલંબન કાજ એહને, રચિ દીધાં મુજ ધામ તેહને...૧૯
 પણ મંદિર એહ દેશમાં, સહુથી શ્રેષ્ઠ પ્રભા વિશેષમાં;
 નહિ જ્યાં લગિ એહનું સજું, નહિ ત્યાં સૂવિ શરીર આ તજું...૨૦
 મુરતી મુજ માપ જેવડી, રહિ પાસે જ રચાવું એવડી;
 મુજ હસ્તથિ થાપના કરું, ઉર ઈચ્છા અતિ એવિ હું ધરું...૨૧
 કહી એમ પ્રસત્ર સૌ કર્યા, હરિભક્તો નિજ ગેહ સંચર્યા;
 સહુને દિલ એ સમે દિસે, શિખરાળું મુજ ગામમાં થશે...૨૨
 પછિ એક સમે મહાપ્રભુ, અતિ આનંદ ભર્યા દિસે વિભુ;
 નૃપ ઉત્તમ આવિને તહાં, સ્તુતિ કીધી હરિજી હતા જહાં...૨૩
 વળિ ત્યાં લલિતા તથા જ્યા, અમરાં ને અમુલાં મળી ગયાં;
 વિચર્યા વળિ રાજબાઈ જ્યાં, ઉપમા શી કહિયે નવાઈ ત્યાં...૨૪
 નર અક્ષરમુક્ત શું દિસે, પ્રભુ પાસે નિજ ધામને વિષે;
 મળિ ત્યાં વળિ રાધિકા રમા, વળિ શક્તી સ્વરૂપે દયા ક્રમા...૨૫
 પ્રશાસી પ્રભુ પાય પ્રીતથી, ઉચર્યા વાણિ રસાળ રીતથી;
 કરિયે વિનતી કૃપાકર, સુશજો સ્નેહ ધરી સુખાકર...૨૬

શિખરિણી :

બહૂનામી સ્વામી પરમ શુભધામી પ્રભુ તમે,
 અમારા છો ખારા તમ ચરણનાં સેવક અમે;
 અમારું સર્વસ્વે તમ ચરણમાં અર્પણ કર્યું,
 તજ બીજા દેવો તમ ચરણમાં ચિત જ ધર્યું...૨૭
 તમે સર્જૂ તીરે જનમ ધરિ આવી અહિ વસ્યા,
 ધણાં વર્ષો વીત્યાં પણ અમથિ દૂરે નથિ ખસ્યા;
 અમોને આ દેહે અધિક સુખ આપી સુખિ કર્યા,
 અમે સોંપી સર્વે તન મન તમારાં જન ઠર્યા...૨૮

અમારી આ ટાણે અરજ સુણિને અંતર ધરો,
 અમારી જગ્યામાં શિખર સહિતું મંદિર કરો;
 સદા સૌ કો^૧ જેથી ગઢપુર ગણે ગોકુળ કરી,
 અમારી એ આશા પ્રિયતમ કરો પૂરણ હરી...૨૮

રથોદ્ધતા :

એહ ભૂમિ સતસંગ મૂળ છે, અત્ર સર્વ વિધિ સાનુકૂળ છે;
 મિષ્ટ નીર ઉનમત્તગંગ છે, સ્નાન યોગ્ય સુખનો પ્રસંગ છે...૩૦
 અત્ર બાગ બગિયા ભલા દિસે, પત્ર પુષ્પ ફળ પૂર્ણ તે વિષે;
 દેવઅર્થ ઉપયોગિ એ થશે, સંતવૃંદ સુખથી અહીં વસે...૩૧
 ભાવ પૂર્ણ અહીં સર્વ ભક્તનો, વાસ અત્ર વળિ સર્વ મુક્તનો;
 અત્ર આપ કરિ છે લીલા બદ્ધ, શ્રેષ્ઠ તીર્થ ગણશે અહીં સદ્ગ...૩૨
 આસપાસ પથરાનિ ખાણ છે, શેત પાર્શ્વમણિને^૨ પ્રમાણ છે;
 લાવતાં સુલભ સર્વથા થશે, કાળ દીર્ઘ નહિ કામમાં જશે...૩૩
 વસ્તુ સર્વ દરબારમાં થકી, આવશે જ ઉપયોગમાં નકી;
 ધામકામ કરશું વળી અમે, દસ્તિમાત્ર ધરજો પ્રભૂ તમે...૩૪
 કાંઈ પૂર્વ તપ જો અમે કર્યા, હોય તીર્થ વ્રત કાંઈ આદર્યો;
 એ બધાનું ફળ દૃચ્છિયે અમે, આંહિ ધામ પ્રભુ આદરો તમે...૩૫
 આજ સૂધિ કરિ જેહ સેવના, આપને જ ગણિ દેવદેવના;
 એ બધાનું ફળ દૃચ્છિયે અમે, આંહિ ધામ પ્રભુ આદરો તમે...૩૬
 નિત્ય થાળ કરિને જમાદિયા, પૂર્ણ હર્ષ હસિને પમાદિયા;
 એ બધાનું ફળ દૃચ્છિયે અમે, આંહિ ધામ પ્રભુ આદરો તમે...૩૭
 નામમંત્ર જપ જે અમે કર્યા, ધ્યાન માંહિ પદ આપના ધર્યા;

૧.કોઈ ૨.પારસમણિ

એ બધાનું ફળ ઈચ્છિયે અમે, આંહિ ધામ પ્રભુ આદરો તમે...૩૮
 દેહ ગેહ થકી નેહ તોડિયો, આપ અંગછબિ સંગ જોડિયો;
 એ બધાનું ફળ ઈચ્છિયે અમે, આંહિ ધામ પ્રભુ આદરો તમે...૩૯
 જો અનન્ય નિજ સેવકો ગણો, હોય ભાવ શુભ જો અમો તણો;
 તો વિશેષ દિલમાં દ્યા ધરો, શ્રેષ્ઠ ધામ શુભ આંહિ આદરો...૪૦

ઉપજાતિ :

બોલ્યા સુણી શ્રીહરિ મેધશ્યામ, ધારું દ્યું હું આંહિ કર્યાનું ધામ;
 ઘણું વસ્યો હું ગઢપૂર માંહી, માટે ગણું અક્ષરધામ આંહી...૪૧

શાદૂલવિકીડિત :

જીંઝાવદર કારિયાણી પુર સારંગાખ્ય લોયા રૂડા,
 કર્યાણું વળિ વાંકિયું પણ ભલું બોટાદ ને કોટડા;
 કુંડળ આદિક ગામમાં હું વસિયો તે ધામ કેવાં કહું,
 શ્રીગોલોક સમાન કોઈ વળિ છે વૈકુંઠ જેવાં સહુ...૪૨
 માટે મુખ્ય સુધામ દુર્ગપુરમાં મોહું કરાવું સહી,
 મારા અંગ સમાન મૂર્તિ પણ હું સ્થાપીશ નિશે અહીં;
 ગોપીનાથ સુનામ તેનું ધરશું રાધા અબાધા^૧ સદા,
 તેની પાસ વિરાજશે છબિ વિષે મુક્તોનિ માતા મુદા...૪૩
 ભક્તિ ધર્મ સુવાસુદેવ છબિયો છે ઓરડા માંહિ જે,
 મોટા મંદિર માંહિ યોગ્ય થળમાં તે સાથ થાપીશ તે;
 શ્રીભાનૂ કુળદેવ છે તમ તણા તે સ્થાપશું તે સ્થળે,
 જેના તેજ પ્રતાપથી જન તણા ચિત્તોનિ ચિંતા ટળે...૪૪

૧. જેને કોઈ કર્મનું બંધન નથી એવા

ઉપાલિ :

તે સાંભળી સૌ હરિભક્ત તેણ, રાજ થયા અંતર માંછિ એણ;
 પ્રેમે પ્રભૂ પાય કર્યા પ્રણામ, જાણ્યું થશે નિશ્ચય આંછિ ધામ...૪૫
 બોલાવિ નારાયણજી સુતાર, કહે કૃપાળુ વૃષના કુમાર;
 સુચિત્ર મારી મુરતી બનાવો, યથાર્થ સર્વાવયભાવ લાવો...૪૬
 એવી જ ઉંચી વળિ પુષ્ટ એવી, જુઓ નિહાળી મુજ મૂર્તિ જેવી;
 ત્રિભંગી તે મૂર્તિ જણાય કેવી, જથાર્થ ગોપીપતિ કૃષ્ણ જેવી...૪૭
 આજ્ઞા સુણી મસ્તક તે ચડાવી, સુચિત્રમૂર્તી હરિની બનાવી;
 સર્વાંગ એવાં વળિ સર્વ રેખા, ચિત્રી શકે તે નહિ ચિત્રલેખા...૪૮
 તે ચિત્રમૂર્તિ પ્રભુએ નિહાળી, રાજ થયા જોઈ છબી રૂપાળી;
 તે શિલ્પિને મસ્તક મૂકિ હાથ, પ્રસન્તતા પૂર્ણ જણાવિ નાથ...૪૯
 બોલાવિયા સૌ હરિભક્ત ભાઈ, બોલાવિ સર્વ હરિભક્ત ભાઈ;
 દેખાડિ મૂર્તિ મનમાનિ એણ, રાજ થયાં સૌ જન જોઈ તેણ...૫૦
 નિત્યાખ્ય નામે મુનિને વિચારી, સોંપી છબી તત્ક્ષણ તેણ સારી;
 કહે હરિ એણ મગાવું જ્યારે, તે લાવજો મુજ સમીપ ત્યારે...૫૧
 આજ્ઞા પ્રભૂની સુણિ એવિ પ્રીતે, તે મૂર્તિ રાખી મુનિએ સુરીતે;
 પછી કર્યો ઉત્તમરાય કેરો, ઉત્કર્ષ વીવા પ્રભુએ ઘણેરો...૫૨
 તે તો કથા મેં તમને કહી છે, તે સર્વ મારી સ્મૃતિમાં રહી છે;
 પંચાળના કાઠિ નરેશ જેણ, વિવાહમાં સૌ વિચરેલ તેણ...૫૩
 વિવા કરીને ગઢપૂર આવ્યા, પવિત્ર કન્યા પણ તેડિ લાવ્યા;
 કાઠી સહૂએ સુણિ વાત ત્યાંય, થશે મહા મંદિર ગામમાંય...૫૪
 તે સર્વ એવું નિજ ચિત ધારે, કરાવવું ધામ પુરે અમારે;

પ્રત્યેક રાજી પ્રભુ પાસ આવી, સેણે હરિને વિનતી સુણાવી...૫૫
 પ્રભૂજિ મારા પુરમાં પધારો, જુઓ તહાં છે બહુ જોગ સારો;
 આપીશ જગ્યા પણ હું વિશાળ, કરો તહાં મંદિર હે કૃપાળ...૫૬
 પ્રત્યેકનો આગ્રહ જાણિ લીધો, જેવા જવાનો નિરધાર કીધો;
 તે તો સહૂને મન શાંતિ માટે, ધાર્યું તથાપી કરશે સ્વધાટે...૫૭

પુષ્પિતાગ્રા :

નિજજન મન સૌખ્ય શાંતિદાતા, અતિ કરુણાળું સુભક્ત તાત માતા;
 શિશુસમ ગણિ લાડ તે લડાવે, દિન દિન અંગ ઉમંગ ઉપજાવે...૫૮
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીદુર્ગપુરે મંદિર-
 કરણવિચારનામૈકોનષ્ઠિતમો વિશ્રામ: ॥૫૯॥

ઉપજાતિ :

મહાપ્રભુ મંદિર જોગ ગામ, જેવા પધાર્યા કહું તેણ ઠામ;
 જઈ નિહાળ્યું કરિયાણું નાથે, દેહો હતા ખાચર નાથ સાથે...૦૧
 ભલી નદી ત્યાં પણ કાળુભાર, ભૂપે કર્યો આગ્રહ એહ ઠાર;
 તથાપિ જેવા વળિ અન્ય ગામ, ત્યાંથી પધાર્યા પ્રભુ મેઘશ્યામ...૦૨
 સુભક્ત મોકા નરપાળ સાથે, જૈ વાંકિયું ગામ વિલોકયું નાથે;
 દેખાડિ જગ્યા શુભ ત્યાં વિશાળ, રીજગા રૂદેમાં પ્રભુ વિશ્વપાળ...૦૩
 શ્રીકોટે ત્યાંથિ ગયા જ શ્યામ, છે કાઠિ વાળા નૃપ તેણ ઠામ;
 બતાવિ જગ્યા તહિં તે નિહાળી, રાજ થયા ભૂધર તેણ ભાળી...૦૪
 બોટાદ ત્યાંથી વિચર્યા બળિષ્ઠ, છે ભક્ત દાહો નૃપ જ્યાં વરિષ્ઠ;
 ભલા ભગો દોશિ અનન્ય ભક્ત, મનુષ્ય રૂપે પણ શ્રેષ્ઠ મુક્ત...૦૫

ઉતાવળી નામ નદી તહાં છે, શ્રીમંત સત્સંગિ જનો જહાં છે;
 મહાપ્રભુએ મનવૃત્તિ પ્રોઈ, જગ્યા તહાં મંદિર કાજ જોઈ...૦૬
 લોયે ગયા ત્યાં થકિ ધર્મલાલ, વસે સુરોભક્ત જહાં નૃપાળ;
 ત્યાંથી પ્રભૂ નાગડકે પધાર્યા, આનંદ સૌના ઉરમાં વધાર્યા...૦૭
 ત્યાંથી સ્લેંજાવદરમાં સિધાવ્યા, સામા અલૈયો નરનાથ આવ્યા;
 પૂજા કરી અન્ન જમાડિ પ્રીતે, જગ્યા બતાવી જઈ રૂડિ રીતે...૦૮
 પદ્ધી પધાર્યા પ્રભુ કારિયાણી, ભૂપાળ વસ્તો હરિભક્ત જાણી;
 જગ્યા તહાં મંદિર જોગ્ય જોઈ, સુભાગ્ય જાણો જન સર્વ કોઈ...૦૯
 ત્યાંથી ગયા કુંડળમાં મુનીશ, મુમુક્ષુ જ્યાં છે અમરો મહીશ;
 એણો ઘણો અંગ ઉમંગ લાવી, જગ્યા ભલી મંદિરની બતાવી...૧૦
 શ્રી સ્વામિ સારંગપુરે પધાર્યા, આનંદ સૌના ઉરમાં વધાર્યા;
 ભલા જીવો ખાચર ભૂપ જ્યાંય, કર્યો ઉતારો દરબારમાંય...૧૧
 પ્રેમે કર્યા ભક્તજને પ્રણામ, તેનાં કહું સાંભળ ભૂપ નામ;
 જે નામ જો જાગ્રિ પ્રભાત લૈયે, તો પાપને ટાળિ પવિત્ર થૈયે...૧૨

શાર્દૂલવિકીડિત :

જીવા ખાચરની પ્રિયા પતિત્રતા પાંચાળિ નામે કહું,
 વાધો ને અમરો સપૂત સુત બે તે બુદ્ધિવાળા બહુ;
 દેવૂબાઈ સુરાજબાઈ વળિ જે છે સોમબાઈ સુતા,
 માત્રો ધાધલ ને જુઠો સુજઈ તો જામાત^૧ ત્રણ્યે હુતા...૧૩
 જેનું ચિત હિમાદ્રિ^૨ તુલ્ય થિર છે તે ભક્ત જીવો કહું,
 મેના તુલ્ય પતિત્રતા સતિ ભલી પાંચાળિ જાણો સહુ;
 હિમાદ્રીસુત શ્વેત નીલ ગિરિ છે તેવા સુતો બેય છે,

ગંગા ને યમુના સરસ્વતિ સમી પુત્રી ત્રણે તેણ છે...૧૪
 તે સૌઅ વિનતી કરી શુભ કરો જો ધામ આંહીં હરી,
 પ્રભ્યાતી પુરની બધા જગતમાં તો થાય નિશ્ચે ખરી;
 જે આ છે દરબાર તે તમ તણો જાણો ફૂપાના નિધી,
 જ્યાં જગ્યા પુરમાં ગમે જ તમને તે જાણજો છે દિધી...૧૫
 એવાં વેણ કહી વળી નર સહૂ શ્રીજનિ સાથે મળી,
 પૂર્વે ગામ થકી તહાં પરવરી દેખાડિ ભૂમી ભલી;
 છે પાખાણ ભલા અહીં સમિપમાં એવું સહૂએ કહું,
 શ્રદ્ધા સૌનિ નિહાળિ હૈયું હરિનું રાજ જ રાજ થયું...૧૬

ઉપજાતિ :

પછી પધાર્યા પુર માંહિ નાથ, બેઠા ઉતારે મળિ સર્વ સાથ;
 રાઠોડ જે ધાધલ તેનિ નારી, છે રાણિદેવી તહિં તે પધારી...૧૭
 તે સાથ પુત્રી ત્રણ આવિ ધાઈ, પુંજી મુળી ને વળિ સોતબાઈ;
 સૌઅ મળી એમ સ્તુતી ઉચારી, ચાલો અમારે સદને મુરારી...૧૮
 કરાવિ છે વિપ્ર કને રસોઈ, જમો પ્રભુજ મનભાવ જોઈ;
 કર્યો ધણો આગ્રહ એવિ રીતે, પ્રભુ પધાર્યા જમવા સુપ્રીતે...૧૯
 જમી પ્રસાદી સહુનેય આપી, પછી ઉતારે વિચર્યા પ્રતાપી;
 હશે બિજાને મન ભાવ કેવો, કર્યો ફૂપાનાથ વિચાર એવો...૨૦
 છે ગામ કેરા બહુ ભાગિદાર, તે ભૂમિ દેશે મળિ એહ ઠાર;
 વળી બિજા સૌ સતસંગિ જેહ, કેવા થશે સર્વ સહાયિ તેણ...૨૧
 તે સર્વને અંતરભાવ કેવો, જરૂર તે તો સહુ જાણિ લેવો;
 તહાં જીવા ખાચર કેરિ પાસ, તે વારતા સર્વ કરી પ્રકાશ...૨૨
 ચોરા વિષે એક પલંગ ઢાળ્યો, તહાં બિરાજ્યા જઈ ધર્મલાલો;
 ભૂપાળના જે જન ભાગિદાર, બોલાવિયા સર્વશ તેણ ઠાર...૨૩

બોલાવિયા ત્યાં હરિભક્ત જેહ, આવ્યા મળી તત્ક્ષણ સર્વ તેહ;
જે જે બિરાજ્યા જન તેહ ઠામ, તેનાં કહું સાંભળ ભૂપ નામ...૨૪

ચોપાઈ :

ઓળખાવા પાંખી^૧ એહ ઠામ, કહું જૂનાં નવાં પણ નામ;
મોકા ખાચરનો સુત વસ્તો, જાણે સતસંગનો જેહ રસ્તો...૨૫

બાવો ખાચર પુત્ર તે તેના, ભલા પુત્ર થયા બેય જેના;
મોકો ખાચર ખાચર રામ, રામનો સુત સોમલો નામ...૨૬

સાતા ખાચરનો પરિવાર, સંભળાવું હવે એહ ઠાર;
સાતાના વાલેરો અને મૂળ, અજવાણું જેણે નિજ કુળ...૨૭

વાલેરાનો થયો સુત લાખો, જેણે હરિ ભજીને રંગ રાખ્યો;
ત્રીજું કુળ સૂરા ખાચર તણું, તેના પુત્ર બે ગુણિયલ ગણું...૨૮

એક ગાંગો દેવાઈત બીજો, ભગવાનની ભક્તિમાં ભીજ્યો;
દેવદાસના સુત થયા ચાર, સુણો નામ તેનાં નિરધાર...૨૯

વાસકૂર ભીમો ને હમીર, પુજા સહિત ચારે શૂરવીર;
જસા ધાધલના સુત જોડ, એક માંચો ને બીજો રાઠોડ...૩૦

સુત રાઠોડનો લુણવીર, ધર્મરક્ષક તે મહાધીર;
સંધો જેબલિયો તહાં આવ્યા, સાથે સ્નેહિયોને તેડિ લાવ્યા...૩૧

આવ્યા ત્યાં રાજગર સરિયાણ, જસો તેનો સપૂત સુજાણ;
શેઠ બોધો તેનો સુત ધેલો, આવ્યો તે તહાં સૌથી પહેલો...૩૨

કમો શેઠ તેના સુત બેય, કસળો અને શંભુ કહેય;
જવરાજ તણું કુળ ભલું, પુત્ર ઠામો અમરશિ ને વલુ...૩૩

શેઠ કસળો તથા શેઠ લાધો, જેના અંતરમાં પ્રેમ વાધ્યો;

એહ આદિક શેઠિયા આવ્યા, ભગવાન જેને મન ભાવ્યા...૩૪
 આવ્યા ત્યાં ભગવાન મેરાઈ, સુત દેવો ધનો ભીમોભાઈ;
 કુંભકાર જેનું વીરો નામ, તેનો પુત્ર પવિત્ર જેરામ...૩૫
 કુંભકાર હિરો ગુણવાન, સુત વાલો હમિર ભગવાન;
 નારાયણ કુંભકાર છે ત્યાંનો, તેના પુત્રનું નામ તો કાનો...૩૬
 ગોવો કુંભાર ધર્મે અડગો, તેનો પુત્ર વાલો અને ભગો;
 કુંભકાર લાખો આવ્યો હસ્તો, તેના પુત્રનું નામ તો વસ્તો...૩૭
 બીજો લાખો કુંભાર ત્યાં આવ્યો, પુત્ર મૂળજ નથુ ને માવો;
 ભલા ભક્ત જે હીરો કુંભાર, પુત્ર ભીમો ને પરમો ઉદાર...૩૮
 જેઠાનો સુત મૂળો ને ખીમો, કમા કુંભારનો સુત રામો;
 પુજો કુંભાર આવિયા પ્રીતે, પ્રભુચરણ ધરી નિજ ચિત્તે...૩૯
 કલાનો સુત રાધવ નામ, તેણે કીધા પ્રભૂને પ્રણામ;
 રણછોડ તણો સુત ભોજો, ભક્ત તે પણ ઉત્તમ ઓઝો...૪૦
 ભગવાન તણો સુત જીવો, ભજે કૃષ્ણને તે કુળ દીવો;
 પુત્ર કહિએ ગણેશનો વાલો, બીજો ખોડો ભજે ધર્મલાલો...૪૧
 શામળો હીરો કુંભાર સારા, પરમેશ્વર જેહને ઘારા;
 આવ્યા સુતાર ત્રણ તેહ કાળ, નામ કાનો ગોવિંદ ગોપાળ...૪૨
 રજપૂત નામે એક દલ્લો, પ્રભુ ભક્તિ કર્યામાં તે ભલો;
 આવ્યા પ્રેમિ ત્યાં લાખો પટેલ, ભલો મનમાં છે ભાવ ભરેલ...૪૩
 આવ્યા હરખી ને વાળંદ હરજી, મહારાજનિ જાહિને મરજી;
 ભરવાડ આવ્યા તેહ ઠામ, હાજો માલો ને નાનો છે નામ...૪૪
 આવ્યા નથુ મિયાં તતકાળ, આવ્યો પ્રેમિ પિંજારો જલાલ;
 જીવો ખાચર શ્રેષ્ઠ જણાય, જેમ માળામાં મેર ગણાય...૪૫

જીવે ભક્તે પુછ્યું સૌને એમ, અહિ મંદિર થાય તો કેમ?
 સુણિ બોલિ ઉઠ્યા સર્વ જન, થાય મંદિર તો ધન્ય ધન્ય...૪૬
 બોલ્યા કાઠિ સહૂ સરદાર, અમે આપિએ જગ્યા અપાર;
 બીજા ભક્ત બોલ્યા મળિ બહૂ, અમે કરશું સહાયતા સહૂ...૪૭
 અમારાં તન મન ધન ગેહ, સોઘ્યાં છે શ્રીહરિને જ તેહ;
 આપણે ગામ મંદિર થાય, નામ આખા જગતમાં જણાય...૪૮
 જાત્રા કરવા ધણા જન આવે, ભલાં આપણાં ભાગ્ય કહાવે;
 કહે શ્રીહરિ પાણા કાજ, રજ કેનિ લેવી પડે આજ...૪૯
 જીવો ખાચર બોલ્યા તે વાર, બરવાળે છે વહિવટદાર;
 ઘેલો શેઠ શ્રિમાળિ વણીક, છે તો શ્રાવક તોય છે ઢીક...૫૦
 મહા ડાખ્યો છે દિલનો ઉદાર, કરી જાણે વિવેક વિચાર;
 શ્રીજી કહે પરમતનો ગણાયો, હજો દુશમન પણ જન ડાખ્યો...૫૧

ઉપજાતિ : દુશમન પણ ડાખ્યો ભલો તે વિષે :

શત્રૂ તથાપિ સમજૂ જ સારો, જો મિત્ર તો મૂર્ખ મહા નઠારો;
 નરેશનો વાનર જીવ લેત, વિપ્રે ઉગાર્યો ઉર ધારિ હેત...૫૨
 કોધી વિરોધી નિજ ગેહ વાસી, તે કોઈ કાળે કરશે ઉદાસી;
 સ્વગેહનો અભિન સમસ્ત બાળે, પાણી પરાયું પણ તાપ ટાળે...૫૩
 જો પારકા પક્ષ વિષે જનારો, સારો કદી થાય નહીં નઠારો;
 જો શત્રુનો બાગ સમીપ હોય, તથાપિ આપે જ સુગંધ તોય...૫૪
 મ્હોરો^૧ અહીના^૨ મુખમાં રહે છે, તથાપિ તે સજજનતા લહે છે;
 જો સર્પનું ઝેર વિશેષ વ્યાપે, મ્હોરો તથાપી વિષ તેહ કાપે...૫૫
 કદાપિ જો પંડિત શત્રુ થાય, તથાપિ અંતે નહિ હાડ જાય;

૧.સાપના તાળવામાં થતો ગોળ ચ્યાપટો પદાર્થ ૨.સાપના

જો ઈદને ગૌતમ શાપ દીધો, તેણે સહસ્રાક્ષ તથાપિ કીધો...૫૬
 શા કામનો મૂરખ સ્નેહિ કોય, તેના થકી નાક્કિ વિનાશ હોય;
 જો વાનરાને તન ઘાવ વાગે, સ્નેહી તપાસે તન તેથિ ત્યાગે...૫૭
 જો હોય શત્રુ પણ નીતિમાન, તે કષ્ટ ઝાંઝું ન કરે નિદાન;
 શસ્ત્રો તજે કે નમિ જાય જેહ, તે ઉપરે ઘાવ કરે ન તેહ...૫૮
 જો અન્ય ધર્મ મતિમંત હોય, ન વૈર રાખે ઉર માંહિ તોય;
 કદાપિ તે પ્રેમ કરી ન વંદે, તથાપિ પોતે કદિયે ન નિંદે...૫૯
 પોતા તણું ને પરનું સદાય, ભલા થકી કામ ભલું જ થાય;
 ભલો હશે જો જન શેઠ ઘેલો, સહાયતા તે કરશે પહેલો...૬૦
 એવું સહૂને હરિએ સુણાવું, ત્યાં કોઈને મોકલવા ઠરાવું;
 પછી પધાર્યા પ્રભુજી ઉતારે, રાજુ થયા તે જન સર્વ ત્યારે...૬૧

પુષ્પિતાગ્રા :

નિજજન મન ભક્તિભાવ જોવા, જનમન માંહિ વિશેષ શાંતિ હોવા;
 વચન વિવિધ શ્રીહરી સુણાવે, નિજમન ધાર્યુ કરે અને કરાવે...૬૨
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિમંહિરાર્થ
 સારંગપુરાદિ સ્થાનનિરીક્ષણનામ ષાંખીતમો વિશ્રામઃ ॥૬૦॥

શાર્દૂલવિકીડિત :

જીવો ખાચર વેગ લાવિ વિચાર્યા તે શેઠ ઘેલા કને,
 શ્રીસારંગપુરે સુધામ કરવા ઈચ્છા જણાવી અને;
 શ્રીજીનો મહિમા કહ્યો વળી ઘણો થાઓ સહાયી કહ્યું,
 ઘેલો શેઠ સુણી ઘણા જ હરખ્યા ચિતે વસી તે રહ્યું...૦૧

ધેલો શેઠ કહે ભલે શુભ કરો મંદિર મોટું તમે,
 થારો જેવિ સહાયતા અમ થકી એવી કરીશું અમે;
 મારો પચ્ચિશ ગામમાં અમલ છે ગાડાં ઘણાં છે તહાં,
 પાખાણાદિક લૈ જવા નિમિત તે આપીશ જોશે જહાં...૦૨

પોતાના મતનાં તથા પર તણાં ધર્મસ્થળો થાય ત્યાં,
 આપે સધ સહાયતા શુભ રિતે નીતિજ્ઞ તે રાય જ્યાં;
 મંત્રી મૂર્ખ ગણાય અદ્યચણ કરે જે ધર્મના કામમાં,
 ધર્મસ્થાન થકી સુધર્મ પ્રસરે શોભા વધે ગામમાં...૦૩

જો ત્યાં મંદિર થાય તો નૃપ તણું જે બીડ^૧ છે ઘાસનું,
 તે કૃષ્ણાર્પણ હું અપાવું શુભ છે જે ગામની પાસનું;
 જીવે ખાચર જૈ પ્રભુ સમિપમાં તે વાત સર્વે કહી,
 બોલ્યા શ્રીહરિ શેઠ તેહ સમજૂ ધેલો સુધેલો નહીં...૦૪

તે સર્વે વળિ વાત દુર્ગપુરમાં પ્રભ્યાત જ્યારે થઈ,
 દાદા ખાચર આદિના દિલ થકી શાંતિ સમૂળી ગઈ;
 થારો મંદિર જો તહાં ગઢપુરી પ્રભ્યાત શાથી થશે,
 મોટા જેહ મનોરથો મન તણા તે વર્થ સર્વે જશે...૦૫

દાદા ખાચર ને જ્યા સુલલિતા ચાલ્યાં મળીને તહીં,
 જીવો ખાચર રાજબાઈ અમરાં ચાલ્યાં અમૂલાં સહી;
 શ્રીજની કરિ પ્રાર્થના જઈ તહાં સૌએ મળી સ્નેહથી,
 જો સ્વામી તપ માંહિ ખામિ દરસે તો કીજિયે દેહથી...૦૬

પોતાનાં કહીને પ્રસિદ્ધ કરિયાં શું છોડિ દો છો હવે,
 બીજા ગામ વિષે સ્વધામ કરવું તે શી રિતે સંભવે;
 અખ્યાં છે સહુ દેહ ગેહ તમને રંચે ન રાખ્યું અમે,
 શા માટે અમને તથાપિ તજશો હે ત્રીકમાળ તમે...૦૭

જે જગ્યા તમને ગમે ગઢપુરે ત્યાં ધામ પોતે કરો,
 ચાલો કૃષ્ણ કૃપા કરી અમ તણી હે નાથ ચિંતા હરો;
 એવું સાંભળિને દ્યા દિલ ધરી તૈયાર જવા થયા,
 જીવો ખાચર તો ઉદાસી અતિશે એવે સમે થૈ ગયા...૦૮

બોલ્યા દીનદયાળ દુઃખિ ન થશો ચિંતા તમારી જશે,
 થાશો ધામ પ્રતાપિ દેવ તણું તે પ્રભ્યાત પૂરું થશે;
 આ સ્થાને બહુ સંઘ શ્રેષ્ઠ જનના એ કારણે આવશે,
 મોટું તીર્થ ગણી મહામુનિ જનો માહાત્મ્ય સૌ ગાવશે...૦૯

ઉપજાતિ :

એવાં સુવાક્યો મુખ ઉચ્ચરીને, સૌને દિલે સાંતવના કરીને;
 પછી પધાર્યા ગઢે કૃપાળુ, જે ધામ છે અક્ષરતુલ્ય વાલું...૧૦

કહે જિવો ખાચર શ્રીહરિને, વિવેક સાથે વિનતી કરીને;
 ભૂમી ભલી છે ગઢમાં અમારી, તહાં કરો મંદિર હે મુરારી...૧૧

જોવા પધાર્યા પ્રભુ તેણ ઠામ, છેવાડિ જાણી ગણિ તે નકામ;
 જૈલક્ષ્મિવાડી તણિ ભૂમિ જોઈ, શ્યામે ન દીઠી તહિં સારિ સોઈ...૧૨

બોલ્યા તહીં ઉત્તમ નામ રાય, જગ્યા અમારા દરબાર માંય;
 જે દક્ષિણાદે મુખ ઓરડા છે, તે મંદિરાર્થે તમને દિધા છે...૧૩

વળી વિશેષે વસુધા વિશાળ, જે જોઈશે આપિશ તર્તકાળ;
 છે દેહ ગેહાદિક જે અમારાં, તે જાણજો હે હરિ છે તમારાં...૧૪

આ જે અમારો દરબાર આખો, ભલે તમે મંદિર કાજ રાખો;
 અમે બિજે ઠામ નવા નિવાસ, ચણાવશું મંદિરની જ પાસ...૧૫

માન્યું તમે અક્ષરધામ ગામ, દર્બાર સિંહસનને જ ઠામ;
 તો ધામ જે આપ કર્યાનું ધારો, તે કેમ બીજે કરવા વિચારો...૧૬

વાણી સુણી ઉત્તમરાય કેરી, પ્રસન્નતા થૈ પ્રભુની ધણેરી;
 બિજા જનોનો પણ ભાવ કેવો, જાણ્યું પ્રભૂએ સહુ જોઈ લેવો... ૧૭
 બોલાવિયાં ત્યાં લલિતા જ્યાને, ને રાજબાઈ વળિ પાંચુબાને;
 બોલાવિયા ધાધલ નામ વેલો, બોલાવિયા ત્યાં વળિ નાગમાલો... ૧૮
 બોલાવિયા ઠક્કર કારભારી, લાધાનિ બુદ્ધિ હરજનિ સારી;
 બોલ્યા પ્રભૂ તે જન સર્વ પાસ, સુણો તમે જેહ કરું પ્રકાશ... ૧૯
 દાદો કહે છે દરબાર આખો, ભલે તમે મંદિર કાજ રાખો;
 વિચાર તેમાં મનનો તમારો, જે હોય તે એહ સમે ઉચ્ચારો... ૨૦
 જે જે રહે છે દરબાર માંય, સર્વે કરે વાસ બિજે જ ક્યાંય;
 ત્યારે તહાં મંદિર શ્રેષ્ઠ થાય, કોઈનું તેથી દિલ તો હુખાય... ૨૧
 બોલ્યા સુણીને સહુ એવિ વાણી, એ શું કહો છો પ્રભુ પદ્મપાણી?
 અહો અમારાં અતિ ધન્ય ભાગ્ય, જો થાય તે મંદિર એહ જાગ્ય... ૨૨
 બિજાં ધરો છે બહુ આસપાસ, તેમાં અમે જૈ કરશું નિવાસ;
 એવો ભલો ભાવ નિહાળી શ્યામ, રાજ થયા શ્રીપ્રભુ પૂર્ણકામ... ૨૩
 જે દક્ષિણાદા મુખની ગણાઈ, તે પંક્તિનાં માલિક પાંચુબાઈ;
 તે ઓરડા તત્કષણ માગિ લીધા, બિજે સ્થળે બેય બનાવિ દીધા... ૨૪
 જે પૂર્વદ્વારે શુભ ઓરડા છે, તે પંક્તિમાં બે પણ તે કર્યા છે;
 જે પાંચુબાને વસવા દિવેલા, પ્રસાદિ તે શ્રીપ્રભૂએ કરેલા... ૨૫
 તે પાંચુબાને પણ ધન્ય ધન્ય, એવું કરે કારજ કોણ અન્ય;
 આભૂષણો કે ધન તો અપાય, નહીં તથાપી ધર તો તજાય... ૨૬
 કર્યાનું ત્યાં મંદિર તો ઠરાવ્યું, મહાપ્રભૂને મન તેણ ભાવ્યું;
 ત્યાં દ્વારિકા જૈ વૃષવંશિ આવ્યા, તે ગોમતી આદિક તીર્થ લાવ્યા... ૨૭
 તે સ્થાપવાને વરતાલ માંય, મહાપ્રભૂજ વિચયર્ય જ ત્યાંય;

જૈને કર્યું સ્થાપન જે તહીં છે, તે તો કથા મેં તમને કહી છે...૨૮
 સભા વિષે શ્રીહરિ ત્યાં બિરાજી, તે એક ટાણે થઈ રાજી રાજી;
 નિત્યાખ્યને જે હતિ મૂર્તિ દીધી, તે ચિત્રમૂર્તી તહિં માંગિ લીધી...૨૯
 પછી કહ્યું મુક્ત મુનિંદ્ર પાસે, પંચાળમાં મંદિર જેહ થાશે;
 ત્યાં સ્થાપવાને મુજ મૂર્તિ જેવી, કરાવિ છે ચિત્રનિ એક એવી...૩૦
 એવી જ પાણાણ તણી રૂપાળી, મંગાવીએ કુંગરપૂરવાળી;
 તે લાવવા ત્યાં જન કોણ જાશે, કેનાથિ તે કારજ સિદ્ધ થાશે?..૩૧
 બોલ્યા સુણીને મુનિ મુક્ત તેહ, નિત્યાખ્ય ને નિષ્ઠુળ નામ જેહ;
 તે સંત બે કુંગરપૂર જાય, તો કામ તે સિદ્ધ યથાર્થ થાય...૩૨
 તૈયાર તે બે મુનિનેય થાવા, આજ્ઞા કરી કુંગરપૂર જાવા;
 કહ્યું અમારી મુરતી પ્રમાણ, જૈ લાવજો સુપ્રતિમા સુજાણ...૩૩
 એવી જ ઉચ્ચી વળિ પુષ્ટ એવી, સર્વાંગ મારા તન તુલ્ય તેવી;
 જણાય તે તો ધનશ્યામ અંગે, શ્રીરાધિકાની પણ શેત રંગે...૩૪
 એવું કહી સંત વિદાય કીધા, બે પાર્ષદોને પણ સંગ દીધા;
 તે સાથ આપું ધન મૂર્તિ લેવા, કારીગરોને બહુ મૂલ્ય દેવા...૩૫
 તે સંત જૈ કુંગરપૂર ગામ, તપાણિ મૂર્તી બહુ ઠામ ઠામ;
 તથાપિ તે શ્રીહરિના જ જેવી, મળી નહીં ત્યાં પ્રતિમા જ તેવી...૩૬
 રાધા તણી તો પ્રતિમા રૂપાળી, મળી તહાં શેત સુરંગવાળી^૧;
 તે સંત ત્યાં શ્રીહરિ મૂર્તિ માટે, એ ઠામ અત્યંત પડ્યા ઉચાટે^૨...૩૭

શાર્દૂલવિકીડિત :

કૃષ્ણાદી અવતાર જેહ હરિના તે તો ઘણા થાય છે,
 તેનાં અંગ અવેવ^૩ તુલ્ય પ્રતિમા સર્વત્ર દેખાય છે;

૧.સારા રંગવાળી; સુશોભિત ૨.ચિત્તામાં ૩.અવયવ

જે છે અક્ષરવાસિ કોઈ સમયે આવ્યા નથી આ સ્થળે,
તો તેના તન તુલ્ય દિવ્ય મુરતી બ્રહ્માંડમાં ક્યાં મળે...૩૮
સંતે એમ વિચાર ચિત્ત ધરિયો આંહીં કરાવાય તો,
તે તો શ્રીહરિની જ મૂર્તિ સરખી નિશ્ચે નહીં થાય તો;
વીતી જાય વળી ઘણા દિવસ તો ચિંતા કરે સૌ તહાં,
એવું ધારિ સુસંત બેય વિચર્યા પાણાણાણો જહાં...૩૯
સારી એક શિલા વિલોક્નિ દુરથી આશ્રય એમાં ઘણું,
દીંહું બે મુનિએ સ્વરૂપ સઘણું સાક્ષાત શ્રીજ તણું;
જેયું તે પછી જ્યાં સમીપ જઈને આકાર ભાસ્યો નહીં,
સાધી સાધન સિદ્ધ જેમ નિરખે તે બ્રહ્મજોતી સહી...૪૦
તે તેજસ્વિ શિલા લિધી મુનિજને ત્યાં દ્રવ્ય જાળું દઈ,
ચાચ્યા દુર્ગપુરી પથે વળિ રૂડી રાધાનિ મૂર્તી લઈ;
લીધા શિલ્પિ સુજાણ બે તહિં થકી મૂર્તી કરાવા ભલી,
શ્રીજીનાં પ્રતિઅંગ નેણ નિરખી તેવાં બનાવે વળી...૪૧
તે સંતો ગઢે ગયા તહિં હરી વૃત્તાલથી આવિયા,
સંતે સર્વ કથા સુણાવિ હરિને અત્યંત રીઆવિયા;
ત્યાં નારાયણજ સુતાર જનને બોલાવિ કૃષ્ણે કહ્યું,
આ કારીગરના તમે જ ઉપરી થૈ કામ સાધો સહુ...૪૨

શિખરિણી :

તમે પાસે બેસી અવયવ વિલોકી મુજ તણા,
કરાવો તે તુલ્યે સરસ મુરતી તો નહિ મણા;
ધરી આજ્ઞા માથે શિલપિ જન સાથે રહિ સદા,
કરાવા માંડી તે મુરતિ હરિ કેરી મનમુદા...૪૩

તહાં પુજાભાઈ ધવળપુરથી તે મુદ ધરી,
 પ્રભૂ પાસે આવી વચ્ચન ઉચ્ચર્યા વંદન કરી;
 મહારાજા મારી અધિક વિનતી અંતર ધરો,
 અમારે ત્યાં રૂં શિખર સહિતું મંદિર કરો...૪૪

તહાં જીણાભાઈ જિરણગઢથી શ્રીહરિ કને,
 નભ્યા આવી નેહે વચ્ચન ઉચ્ચર્યા એમ જ અને;
 કહે શ્રીજી જાઓ ધવળપુરમાં નિષ્ઠુળમુને,
 મુની બ્રહ્માનંદ પ્રમુખ વિચરો શ્રીગઢ જુને...૪૫

ગયા સંતો જ્યારે ધવળપુર ને જિરણગઢે,
 રચાવાને ધામો શિખર સહિતાં પથ્થર દઢે;
 પ્રભૂ પાસે બોત્યા નરપતિ ભલા ઉત્તમ તહીં,
 કહો ક્યારે થાશે પરમ પ્રભુજી મંદિર અહીં ?...૪૬

બપૈયો પોકારે પિયુ પિયુ સદા પૃથ્વિતળમાં,
 ન પામે તે પાણી જલદ^૧ વરસે અન્ય થળમાં;
 ઘનશ્યામ સ્વામી ઘનસમ સ્વભાવે પ્રભુ તમે,
 રહ્યા આશા ધારી ગઢપુરનિવાસી સહુ અમે...૪૭

ઉપજાતિ :

હવે હરી આ સ્થળમાં ભલેરો, પાયો નખાવો પ્રભુ ધામ કેરો;
 દિને દિને લાલચ લાંબિ દેવી, રીતી તમોને ન ધટે જ તેવી...૪૮

પછી પ્રભૂએ મનમાં વિચાર્યુ, પાયો નખાવા દઢ ચિત્ત ધાર્યુ;
 જે દક્ષિણાદે મુખ ઓરડા તે, જહાં રહેતાં વસિ પાંચુબા તે...૪૯

પડાવિયા મંદિર કાજ તેહ, જગ્યા ગમી શ્રીહરિને જ જેહ;
 એકાશયે જેઝ જ માસ સાર, એકાદશી શુક્લ શશાંક^૨ વાર...૫૦

મુહૂર્ત તે જ્યોતિષિયે બતાવ્યું, ત્યાં ખાતનું પૂજન તો કરાવ્યું;
 તે વાસ્તુ શાસ્ત્રે જ કહ્યા પ્રમાણે, કર્યું બધું શ્રીહરિએ સુજાણે...૫૧

સુવર્ણનો સુંદર એક લેલો, હતો હરીએ કરમાં ધરેલો;
 તેણે કરી કર્દમ^૧ નાખિ નાથે, પાખાણ દાખ્યો પ્રભુએ સ્વહાથે...૫૨

વાજિંત્ર વાગ્યાં તહિં તો અપાર, કરે જનો સૌ જ્યનો ઉચાર;
 દેવો તણાં દુદુભિ શ્રેષ્ઠ વાગ્યાં, ત્યાં નાચવા અષ્ટરવૃદ્ધ લાગ્યાં...૫૩

આકાશથી પુષ્પની વૃષ્ટિ થાય, આનંદ સૌના ઉરમાં ન માય;
 એ રીત કૃષ્ણે શુભ કામ કીધું, ત્યાં તો દ્વિજોને બહુ દાન દીધું...૫૪

વણી કહે સાંભળ ભક્ત ભૂપ, પુછ્યો તમે પ્રશ્ન મને અનૂપ;
 ક્યારે અહીં ખાત મુહૂર્ત કીધું, તે સ્નેહથી સર્વ સુશાવિ દીધું...૫૫

હવે કહું તે પછિની કથાય, સુણો તમે સ્નેહ સહીત રાય;
 ચારું સુણો જે પ્રભુનાં ચરિત્ર, તે થાય છે પાપ તજી પવિત્ર...૫૬

બોલાવિ નારાયણજી સુતાર, તેને કહે ધર્મ તણા કુમાર;
 કરાવવું મંદિર એહ કેવું, દિસે ભલું દિવ્ય વિમાન જેવું...૫૭

તેવું ભલું ચિત્ર તમે બનાવો, બનાવિને તે મુજ પાસ લાવો;
 તે સૂણિ નારાયણજી સિધાવ્યા, મંદીરનું ચિત્ર બનાવિ લાવ્યા...૫૮

રત્નો તથા શિલ્પિ સુજાણ જેઠો, પ્રત્યેક ત્યાં પાસ હતો જ બેઠો;
 તે ચિત્ર તેના કરમાં અપાવ્યું, કષ્યું કરો મંદિર શ્રેષ્ઠ આવું...૫૯

આ કામમાં મુખ્ય તમે ગણાશો, પ્રભ્યાત પૃથ્વીપડ માંહિ થાશો;
 છે વિશ્વકર્માનું પ્રસિદ્ધ જેમ, તમારું તો નામ થશે જ તેમ...૬૦

તે શિલ્પિયે ચિત્ર ધણું ઠરાવ્યું, તથાપિ તેના મનમાં ન આવ્યું;
 ત્યારે સમાધી હરિયે કરાવી, વિમાન પંકતી બહુધા જણાવી...૬૧

તે માંહિ જે મંદિર જોગ્ય ભાગ્યું, વિમાન તે ત્યાં રહિને નિહાગ્યું;
 જાગ્યા સમાધી થકી તેણ જ્યારે, આકાર ચિત્રો પટ માંહિ ત્યારે...૬૨
 બોલ્યા થઈ ખૂબ પ્રસન્ન માવો, આવું ભલું મંદિર આ બનાવો;
 જવેર ઉકાદિક શિલ્પિ જેણ, તમે કહો તે કરશે જ તેણ...૬૩
 ત્યાં કામ તે મંદિરનું ચલાવે, ઈંગ્રાદિ જોવા બહુ દેવ આવે;
 ઉંડો કર્યો ત્યાં અતિશે જ પાયો, શિલા તણો શૈલ તહાં સમાયો...૬૪
 ગાડાં લઈને હરિભક્ત આવે, પાષાણ ચૂનો મૃત્તિકાદિ લાવે;
 લેવા ચહે છે જન સૌ લહાવો, ક્યાંથી મળે ઉત્તમ કાળ આવો...૬૫
 માહાત્મ્ય મોટું મનમાં વિચારે, અહો ભલું ઉત્તમ ભાગ્ય ધારે;
 ભક્તો તણો ભાવ જણાય ભારી, તે જોઈને ચિત્ત રિઝ મુરારી...૬૬

પુષ્ટિતાગ્રા :

અભયતનુજના જ આંગણામાં, સરસ થશે હરિધામ આ સમામાં;
 પરમ પુનિત પુણ્યનો ન પાર, મુનિવર એમ મુખે કરે ઉચાર...૬૭
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે દુર્ગપરે શ્રીગોપીનાથ-
 મંદિરખાતપૂજનકરણનામૈકૃપાજીતમો વિશ્રામ: ॥૬૧॥

ઉપજાતિ :

ત્યાં કામ તે મંદિરનું ચલાવ્યું, જેવું પ્રભૂના મન માંહિ ભાગ્યું;
 હતા વિરક્તાઘ્ય મુનીંદ્ર જેણ, તે કામના ઉપરિ કીધ તેણ...૦૧
 એવી રિતે આશ્વિન અંત આવ્યો, દીપોત્સવી ઉત્સવ ત્યાં કરાવ્યો;
 ત્યાં આવિ નારાયણજી સુતાર, બોલ્યા પ્રભૂને નમિ વારવાર...૦૨
 પુરું થયું છે પ્રતિમા કર્યાનું, છે કામ બાકી છબિ ઓપવાનું;
 આ શિલ્પ બેનેય કરો વિદાય, તે તેણને કુંગરપૂર જાય...૦૩

હું જીર્ણદુર્ગે મુજ ઘેર જાઉં, આપો રજી આપ વિદાય થાઉં;
 આવે પ્રતિષ્ઠાનું મુહૂર્ત જ્યારે, તેડાવજો વર્ષ અગાઉ ત્યારે...૦૪
 હું એકલાથી છબિ ઓપવાનું, તે કામ થાશે સધળું થવાનું;
 એવું સુણી શ્રીહરિએ તહંય, ઈનામ તો આપિ કર્યા વિદાય...૦૫
 જે કામ ત્યાં મંદિર કેરું થાય, તે તો કદી બંધ નહીં રખાય;
 જો ક્યાંઈ શ્રીજ ફરવા પધારે, તથાપિ તે બંધ રહે ન ત્યારે...૦૬

શિખરિણી :

ચડાવી જે રીતે કળ જગતની વિશ્વપતિએ,
 સદા તેથી ચાલે કદિ ન અટકે તે સ્વગતિયે;
 ચડાવી શ્રીજાએ કળ જુગતિથી મંદિર તણી,
 વખાણો સૌ લોકો અકળ ચતુરાઈ અતિ ઘડી...૦૭
 જઈને વૃત્તાલે હરિનવ તહાં કાર્તિકિ કરી,
 કર્યા બે આચાર્યો ધુર ધરમની તે શિર ધરી;
 શિયાજીએ તેડ્યા વટપુર પ્રભૂ તે થકિ ગયા,
 રચી શિક્ષાપત્રી વૃતપુર રહીને કરિ દયા...૦૮

પછી શ્રીપૂરે જૈ સરસ હુલદોલોત્સવ કર્યો,
 કમીયાજે જૈને હરિનવમિ મેળો બહુ ભર્યો;
 જઈને વૈશાખે ધવળપુરમાં મૂરતિ ધરી,
 રદ્ધા ચોમાસામાં દુરગપુરમાં શ્રીહરિ ઠરી...૦૯

પ્રબોધીની કીધી હરિનવમિ જૈને વૃતપુરે,
 કર્યું ચોમાસું તો ગઢપુર વિષે શ્રીહરિવરે;
 દિવાળીયે જૈને કરમડ સુ અતોત્સવ કર્યો,
 પ્રબોધીની કેરો વૃતપુર વિષે ઉત્સવ ઠર્યો...૧૦

પછી જોયું જૈને ગઢપુર વિષે મંદિર થતું,
અધૂરું તે ટાણે વરસ દિનનું કામ જ હતું;
ચલાવ્યું તે ચોંપે^૧ સમીપ રહિને શ્રીહરિવરે,
રિજાવા શ્રીજને જન ઝડપથી કામ જ કરે...૧૧

ઉપજાતિ :

સુતાર નારાયણ નામ જેહ, તેડાવિયા જીર્ણગઢેથિ તેહ;
ઓપો તમે મૂર્તિ કહે મુરારી, કરો અમારા સમ અંગધારી...૧૨
બોલ્યા સુ નારાયણજી સુતાર, બેસો સમીપે પ્રભુ એહ ઢાર;
તો હું નિહાળું તવ અંગ જેવાં, મૂર્તી તણાં અંગ બનાવું એવાં...૧૩
જ્યાં એક સંવત્સર^૨ વીતિ જાશે, ત્યારે સુમૂર્તી તમ તુલ્ય થાશે;
કહે હરિ બેસિશ આવિ પાસ, કરો તમે કામ ધરી હુલાસ...૧૪
તે ઓપવા માંદિ સુમૂર્તિ જ્યારે, સમક્ષ બેઠા સુખસિંહુ ત્યારે;
પ્રભૂનિ પ્રત્યંગ ઇબી નિહાળી, તેવી કરે મૂર્તી રૂરી રૂપાળી...૧૫
ક્યારે જમે કૃષ્ણ તહાં જ થાળ, આપે પ્રસાદી જમિને રસાળ;
ત્યાંથી ન એકે પળ દૂર જાય, જાણે રખે તે તણિ ભૂલ થાય...૧૬
ચૈત્રે પ્રભૂજી વરતાલ ચાલ્યા, ત્યારે સુતારે પ્રભુ પાવ જાલ્યા;
કદ્યું તમારા વિણ કેમ થાશે, પ્રત્યંગનો ભાવ નહીં લવાશે...૧૭
દેવાધિદેવે વરદાન દીધું, તે શિલ્પિએ સાંભળિ સર્વ લીધું;
જોવાનિ ઈચ્છા ઉર માંહિ થાશે, ત્યાં મારિ મૂર્તિ તમને જણાશે...૧૮
એવું કહી શ્રીજિ ગયા વૃતાલે, તથાપિ નારાયણજી નિહાળે;
તે જોઈ જોઈ મુરતી બનાવે, તેમાં લગારે નહિ ફેર આવે...૧૯
વાલોજિ આવ્યા વરતાલ જૈને, પુછી બધી વાત પ્રસત્ર થૈને;
બોલ્યા જ નારાયણ તેહ ત્યાંથી, હું દેખતો આપનિ મૂર્તિ આંહી...૨૦

પ્રત્યક્ષ આવ્યા પ્રભુ આપ જ્યારે, સૌને થયાં દર્શન આજ ત્યારે;
 મને જ જે મૂર્તિ અહીં જણાતી, બિજા જનોની નજરે ન થાતી... ૨૧
 પછી પ્રભુ જ્ઞાંગઢે સુ જૈને, સ્થાપી તહાં મૂર્તિ પ્રસન્ન થૈને;
 આવ્યા તહાંથી ગઢપૂરમાંય, થતું હતું મંદિર કામ ત્યાંય... ૨૨
 તે કામ ત્યાં ચોંપ કરી ચલાવ્યું, ચોમાસું પંચાશિ તણું જ આવ્યું;
 દેવો કરે કામ અદર્શ^૧ આવી, તે કોઈ દેખે જન દસ્તિ લાવી... ૨૩
 જો દોર કે પાલખ કોઈ તૂટે, ન કોઈની ત્યાં નસકોરિ ફૂટે;
 ઘણે ઉચ્ચેથી જન જો પડે છે, અદર્શ તેને હરિ ઝીલિ લે છે... ૨૪
 આશ્ર્ય એવાં ઉપજે અનંત, ઉચ્ચારતાં કોઈ લહે ન અંત;
 જે જે શિલા મંદિરમાં ચણાય, તેને કરે સ્પર્શ પ્રભુ સદાય... ૨૫
 પાયા થકી શીખર સૂધિ જેહ, પ્રસાદિના પથ્થર સર્વ તેહ;
 ઘણાં ચણાવ્યાં હરિએ સુધામ, પ્રસાદિનું એવું ન કોઈ ઠામ... ૨૬
 જે ઠામ નારાયણજી સુતાર, ઓપે સુમૂર્તિ ધરિ પૂર્ણ ઘાર;
 ત્યાં બેસિને શ્રીહરિ સૂખદાઈ, કહે કરો કામ ત્વરાથિ ભાઈ... ૨૭
 તેણે કહ્યું હે હરિ ધર્મલાલા, છે નીમની ફેરવવાનિ માળા;
 કહે હરી ફેરવશું અમે તે, કરો જ મૂર્તિ ઝટ આ તમે તે... ૨૮
 શ્રીજી તણું અંગ સુતાર એહ, માપી જુવે સૂત્ર વતે જ તેહ;
 તેવું જ મૂર્તિ તણું તે બનાવે, તે લેશમાત્રે નહિ ફેર આવે... ૨૯
 વીતી ગયો શ્રાવણ માસ જ્યારે, ત્યાં એક ટાણે હરિકૃષ્ણ ત્યારે;
 જ્યા લલિતાદિક પાસ વાણી, કહે કૃપાનાથ ઉમંગ આણી... ૩૦
 હવે પ્રતિભા પ્રતિમાનિ થાશે, ભલા અહીં સંધ ઘણા ભરાશે;
 વૃત્તાલયે શ્રીનગરે થયેલા, તેથી થશે ભક્ત વિશેષ બેળા... ૩૧

વિદ્વાન વિપ્રો મળશે હજારો, સમો ગણીને અતિ એહ સારો;
 સામાન તૈયાર કરો સમસ્ત, હવે ચલાવો ઝડપે સ્વહસ્ત...૩૨
 જ્યા કહે મૂરત જોવરાવો, શુભ પ્રતિષ્ઠાનિ તિથી ઠરાવો;
 સામાન સર્વે મન ધારિ લીજે, તૈયાર તે ઉપર તેહ કીજે...૩૩
 રીજ્યા સુણીને મનમાં મુનીંદ્ર, તેડાવિયા જોતિષી રામચંદ્ર;
 રૂડી રિટે મૂરત જોવરાયું, એ તો ભલું આશ્વિન માંહિ આયું...૩૪
 જોશી કહે ઉત્તમ જોગ જેહ, ઈચ્છા પ્રભૂની અતિ શુદ્ધ એહ;
 જો હોય ઈચ્છા પ્રભુજી તમારી, શુદ્ધી તિથી દ્વારાશિ એહ સારી...૩૫
 તારાબલં ચંદ્રબલં તદેવ, બલિષ્ટ સૂર્યાદિ સમસ્ત દેવ;
 પ્રસત્ત જ્યારે પરમેશ થાય, મુહૂર્ત સૌથી શુભ તે સદાય...૩૬
 બોલ્યા સુ એવું મુખ જોશિ જાણા, ત્યારે વહેંચ્યા બહુ ગોળ ધાણા;
 વાજિંત્રના નાદ થયા વિશેષ, આનંદ સૌને ઉપજ્યો અશેષ...૩૭
 સુમંત્રિને વાત બધી સુણાવી, સર્વત્ર કંકોતરિયો લખાવી;
 તેડાવિયા વિપ્ર સુ વેદવાદી, જે રીત જાણે અસલી અનાદી...૩૮
 જ્યા લલિતા અમરાં અમુલાં, ને રાજબાઈ મન માંહિ ઝૂલ્યાં;
 સામાન માટે મચિ સર્વ બાઈ, કુધા તૃષા તેહ ગણે ન કાઈ...૩૯
 ગંગાઘ્ય જે જેતલપૂર કેરાં, વસોનિવાસી જમુનાં ભલેરાં;
 શ્રીમેમદાવાદ તણાં હુલાસી, આવ્યાં વળી ત્યાં ઉમરેઠવાસી...૪૦
 આખા અને ઉત્તમ પીપલાણું, જ્યાં બાઈ સત્સંગિ બહૂ વખાણું;
 તે સર્વ આવી ગઢપૂરમાંય, ભક્તી કર્યાની તક જાણિ ત્યાંય...૪૧
 તેના પતીયો ઋષિરાજ જેહ, રાજી થયા અંતર માંહિ એહ;
 કાલિંદિ કાંઠે નહિ કૃષ્ણ જાણ્યા, એવા નહીં એહ ઋષી અજાણ્યા...૪૨

સેવો વડી પાપડ લોટ દાળ, ભંડાર તેના ભરિયા વિશાળ;
 ચોખા છઢી^૧ કોઈ કરે રૂપાળા^૨, જાણું જમે આ જન ધર્મવાળા...૪૩
 બોલ્યા પ્રભૂ ઉત્તમરાય પાસે, ભેળા ભલા ભૂપતિ આંહિ થાશે;
 તે સર્વ કેરી બરદાશ માટે, સામાન રાખો સજિ વાટ ઘાટે...૪૪
 ઘેલો ભલો ધાધલ નાગમાલો, તેને કહે છે વળિ ધર્મલાલો;
 સહાયતા ઉત્તમરાય કેરી, તમે મળીને કરજો ઘણોરી...૪૫
 મૂળૂ તથા ખાચર જેહ જીવો, તેને કહે શ્રીવૃષ્વવંશ દીવો;
 સંભાળ સૌની કરવી તમારે, તેમાં તમારો જશ છે વધારે...૪૬

શાર્દૂલવિકીડિત :

કર્યાણા વળિ કોટડા સુપુર જે સારંગ ને વાંકિયા,
 જીંજાવદર કારિયાણિ વળિ જે બોટાદથી આવિયા;
 ધોલેરાપુર રોજકાપુરપતી લોયાથિ આવ્યા નરો,
 આવ્યા તે પ્રતિ એમ શ્રીજિ ઉચરે સૌ સંધ સેવા કરો...૪૭
 જે જે શેઠ નિવાસિ દુર્ગપુરના સૌને કહે શ્રીહરિ,
 દેઝો ઉત્તરવા જનો તમ ગૃહે ઉત્સાહ ચિતે ધરી;
 શોભા છે સહુ ગામના જન તણી ને ધર્મનું કામ છે,
 માટે સર્વ સહાયતા શુભ કરો જેવું ભલું નામ છે...૪૮
 સત્સંગી સહુને કહે વળિ હરિ સૌ સજજ થૈને રહો,
 છોડીને વ્યવહારકામ શુભ આ લાવો અલૌકી લહો;
 જેને જોગ્ય સુકામ જે ધટિત છે તે કામ તેવું કરો,
 સારો ભક્તિ કર્યા તણો સમય છે તે વાત ચિતે ધરો...૪૯
 બોલ્યા વળિ સુણો નરેશ સુખથી આ જે કથા હું કહું,
 જે સત્સંગી નિવાસિ દુર્ગપુરના તે મેં કહ્યા છે બહુઃ;

તે નામો વળિ જો ફરીથિ ઉચ્ચરું વાધે કથા તો ઘણી,
તેથી તો પુનરુક્તિ થાય વળિ તે માટે કહું શું ગણી...૫૦
આંબો શેઠ ગઢાળિના વળિ તહાં જે શેઠ ઘેલો રહે,
તેડાવી જણ બેયને નિજ કને સિંહુ કૃપાના કહે;
સાથે લૈ શુભ શેઠિયા અહિં તણા જાઓ જહાંથી જરૂર,
લાવો સાકર ખાંડ ગોળ વળિ ધી તે રોકડે દોકડે...૫૧

ઉપજાતિ :

બોટાદના દોશિ ભગો ભલેરા, તથા પુજો સુંદરિયાણ કેરા;
તેને કહે શ્રીહરિ એમ ત્યારે, હિસાબ સર્વે લખવો તમારે...૫૨
શ્રી વેદમૂર્તી ઉમરેઠવાસી, આવ્યા હરીભાઈ તહાં હુલાસી;
તેની સમીપે સજવા સુસેવા, રાખ્યા કહું તે દ્વિજરાજ કેવા...૫૩
ઓઝા હતા લાયક લક્ષ્મિરામ, છે રોહિસાળાપુર જેનું ગામ;
ને લાલજી બેચર લક્ષ્મિરામ, તે તો રહેતા ગઢપૂર ધામ...૫૪
આરંભ ત્યાં મંડપનો કરાવ્યો, લુહાર સૂતાર મળી બનાવ્યો;
રંભા તણા થંભ ધર્યા અપાર, ધજા પતાકા પણ પાસ ચાર...૫૫
મોતી તણાં તોરણ તો બિરાજે, સુવર્ણના કુંભ વિશાળ છાજે;
જે ભાળિ દેવો અભિમાન ભૂલે, જે આગળે દેવવિમાન ઝૂલે...૫૬
ત્યાં હોમનો કુંડ ભલો કરાવ્યો, તે શ્રીહરીના મન માંહિ ભાવ્યો;
ત્યાં પીઠ^૨ કીધાં સુધટીત ઘાટે, ગ્રહાદિના સ્થાપનને જ માટે...૫૭
મેરાઈ^૩ જે નામ જસો સુજાણ, તેને કહે શ્રીવૃષ્વવંશભાણ^૪;
ગોપીપતીના તન માંહિ છાજે, વાધા સિવો સુંદર એહ કાજે...૫૮
સમીપ આવ્યું સુમુહૂર્ત જ્યાંય, આવ્યા ઘણા સંધ વિદેશિ ત્યાંય;

૧.કોઈ ગણતરીમાં ન આવે ૨.ઓટા; વેદિકા ૩.દરજી ૪.ધર્મકુળના સૂર્ય એવા શ્રીહરિ

સંતો તણાં મંડળ શ્રેષ્ઠ આવ્યાં, તેઓ જનોને પણ તેદિ લાવ્યાં...૫૮
 આપે ઉતારા ગઢપૂરવાસી, સૌની ભલી પ્રીત વિશેષ ભાસી;
 પોતે રહ્યાના પણ તે નિવાસ, જાલી કરે ભોગવિ સંકડાશ...૬૦
 જ્યારે મળ્યા ત્યાં જન તો ધણેરા, ઉભા કર્યા પાદર તંબુ દેરા;
 પરાં વસે શેર સમીપ જેમ, ચારે દિશાયે થઈ વસ્તિ તેમ...૬૧
 અસ્વારિ લૈ કેક નરેશ આવે, નિશાન ડંકો પણ સાથ લાવે;
 ખમા ખમાજુ છાદિદાર બોલે, સુછત્ર કેરી છબિ મેઘતોલે...૬૨
 રાજાનિ અસ્વારિ ધણી બિરાજે, તે એકથી એક વિશેષ છાજે;
 જોવા મળીને જનજૂથ જાય, તે જોઈ જોઈ દિલ રાજિ થાય...૬૩

પુષ્પિતાગ્રા :

ગઢપુર ફરતા થયા ઉતારા, સમિપ તથા વળિ સીમ માંહિ સારા;
 તહીં ગઢપુર તો જણાય કેવું, જળનિધિમાં લઘુ નાવ હોય જેવું...૬૪
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે અષ્ટમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીગોપીનાથપ્રતિષ્ઠો
 ત્સવે સંઘાગમનનામ દ્વિપ્રાચિતમો વિશ્રામઃ ॥૬૨॥

ઉપજાતિ :

વળી કહે હે વસુધારિનાથ, કરી પ્રતિષ્ઠા પ્રભુએ સ્વહાથ;
 સંક્ષેપમાં તે તમને સુણાવું, ઉત્સાહ મારા ઉર માંહિ લાવું...૦૧
 મહાપ્રભુ મંડપમાં બિરાજ્યા, વિદ્વાન બેઠા બહુ વિપ્ર રાજા;
 ત્યાં સર્વથા વેદવિધી પ્રમાણે, પૂજ્યા ગણેશાદિક તેણ ટાણે...૦૨
 સ્થાપ્યા સુવૃત્તાલય દેવ જ્યારે, જે જે હતા બ્રાહ્મણ તેણ વારે;
 તે સર્વ આવ્યા ગઢપૂર ગામ, માટે નથી ઉચ્ચરતો હું નામ...૦૩

કર્યો વરુણો પ્રભુએ જ આપ, કરાવિયા પાઠ જપાવિ જાપ;
 કર્યો તહાં હોમ ધૂતાદિ એવો, બીજા થકી તો ન બને જ તેવો...૦૪
 જે દેવને આહુતિયો અપાય, પ્રત્યક્ષ તે દેવ તહાં જણાય;
 પ્રસાદિ શ્રીજી કરની વિચારી, લેવા પધાર્યા સુર હર્ષ ધારી...૦૫
 નિત્યાખ્યસ્વામી રઘુવીર જૈને, લાવ્યા ઉપાડી મુરતી સુ લૈને;
 સ્થાપી જહાં છે અધિવાસ ઠામ, રાજુ થયા શ્રીપ્રભુ પૂર્ણકામ...૦૬
 ચાલી કિયા વાસર પાંચ સૂધી, જેવી લખી શાસ્ત્ર વિષે સુબુદ્ધી;
 વેદોક્ત જે મારગ થાપનાર, તે કેમ લોપે વિધિ તે લગાર...૦૭
 જો મંત્રમાં બ્રાહ્મણ ભૂલ લાવે, તો શ્રીહરી તત્કષણ તે બતાવે;
 વેદો થયા શ્વાસ થકી જ જેના, મંત્રો અજાણ્યા નહિ કોઈ તેના...૦૮

અઠારસેં વિકુમ વર્ષ વીત્યાં , પંચાશિમી સાલ તથા થઈ ત્યાં;
આષાઢથી જે ચડતી ગણાય, થૈ દ્વાદશી આશ્વિન શુક્લ ત્યાંય...૦૯
ચડચો રવી તો ઘડિ સાત જ્યારે, કરી પ્રતિષ્ઠા પ્રભુએ સુ ત્યારે;
સ્થાપી ભલી મધ્યમ ખંડમાંય, શ્રીગોપિનાથ પ્રતિમા તહાંય...૧૦

શ્રીરાધિકાજી પણ વામ^૧ ભાગે, સ્થાપી સુમૂર્તિ ઘણિ સારિ લાગે;
 જે ઓરડામાં છબિ વાસુદેવ, હતી કરી તે ચણ તર્તખેવ...૧૧
 ભક્તી તથા ધર્મનિ મૂર્તિ જેદ, હતી તહાં તે પણ લાવિ તેણ;
 સ્થાપી ભલા પશ્ચિમ ખંડમાંય, વિધિ પ્રમાણે કરિ સર્વ ત્યાંય...૧૨
 ગોપીશના ખંડથી પૂર્વ ખંડ, ત્યાં સ્થાપિયા શ્રીપ્રભુ મારતંડ^૨;
 ત્રણે સ્થળે ત્રણ્ય સ્વરૂપ ધારી, ત્યાં આરતી શ્રીહરિએ ઉતારી...૧૩
 વાજિંત્રના નાદ થયા અપાર, બદ્ધ થયા બંદુકના બહાર;
 એવે સમે અંગ ઉમંગ આણી, જનો ઉચારે જયકાર વાણી...૧૪

દેવો સહુ દર્શન કાજ આવ્યા, બેટો ભલી ત્યાં ધરવાનિ લાવ્યા;
 આકાશથી પુષ્પનિ વૃષ્ટિ થાય, નાચે સુરંભા^૧ ગુણિ^૨ ગાન ગાય...૧૫
 જેવો થયો ઉત્સવ એહ ટાણો, થયો ન ક્યાંઈ કદિ એ પ્રમાણો;
 બ્રહ્મા તથા શંકર હંડ જેહ, આનંદ પાખ્યા અતિ સર્વ એહ...૧૬
 સંતો તહાં તાલ મૃદુંગ લૈને, ગાવે ગુણો હર્ષિત ચિત થૈને;
 તે સંતમાં સદ્ગુણ શ્રેષ્ઠ કેવા, સંક્ષેપમાં સર્વ સુણાવું એવા...૧૭

મૃદુંગપ્રબંધ અનુષ્ઠુપશ્લોક :

જ્ઞાનીતા સજીતા સન્ત, માનીતા તજીતા સદા;
 દાસતા જતિતા મુખ્ય, ભાસતા સજીતા મુદા...૧૮

મૃદુંગપ્રબંધ

ઉપજાતિ :

કરી પ્રતિષ્ઠા શુભ એવિ રીતે, કહે તહાં વર્ણિ મુકુંદ પ્રીતે;
 સ્થાય્યા તમે હે હરિ ગોપિનાથ, ચોકી કરે સેવક કોણ સાથ...૧૯
 તે સાંભળીને પ્રભુ તર્તખેવ, સ્થાય્યા તહીં શ્રીહનુમાન દેવ;

૧. એ નામની અપ્સરા ૨. સંગીતકાર દેવતાઓ

છે ખંડ ચોથો તાહિ વામ ભાગે, શજ્યા ધરેલી શુભ જેહ જાગ્યે... ૨૦
 તે ખંડનું દ્વાર જહાં બિરાજે, છબી ધરી ત્યાં હનુમાન છાજે;
 કહે હરિ વર્ણ મુકુંદ પાસ, તમે અમારા શુભ જેમ દાસ... ૨૧
 તેવી રિતે આ હનુમાન જાણો, ગોપીશના સેવક છે પ્રમાણો;
 ભક્તો તણાં સંકટ તે હરે છે, તે માટ તેનું શુભ નામ તે છે... ૨૨
 શજ્યા વિષે શ્રીહરિ આપ બેઠા, કહું અમારી અહિ થૈ પ્રતિષ્ઠા;
 આંહીં સદા કાળ અમે રહેશું, તે પ્રેમિને દર્શનદાન દેશું... ૨૩
 શ્રીગોપિના નાથનિ મૂર્તિ માંહી, રહીશ હું સંતત કાળ આંહિ;
 તે માટ સર્વે જન એમ જાણો, એમાં અમોમાં નહિ બેદ આણો... ૨૪
 અમે અમારા પ્રતિઅંગ જેવી, કરાવી છે તે શુભ મૂર્તિ તેવી;
 તે તો સદા તેહ વિષે રહેવા, એવે રૂપે દર્શન નિત્ય દેવા... ૨૫

શિખરિણી : ખટધામ વિષે :

પુરે શ્રીને નામે નર સહિત નારાયણ રહે,
 ભૂજાઘ્યે ધામે તો કથિત સુર બે તે સહુ કહે;
 હરે લક્ષ્મીનારાયણ વૃતપુરે સંભ્રમણ તે,
 જુના દુર્ગે જોયા રસિક હરિ રાધારમણ તે... ૨૬
 ધણી ધોલેરામાં મદન કહિને મોહન કહો,
 ગણો ગોપીનાથ પ્રભુ ગઢપુરાધીશ્વર અહો;
 પ્રભાતે જે જાતે ખચિત ખટ ધામો સમરશે,
 ટણે તાપો પાપો સકળ મનઅર્થો સુફળશે... ૨૭

ઉપજાતિ :

કહે ઉમા આ કળિકાળ માંય, કલ્યાણકારી હરિધામ ક્યાંય;

ઇથે મુખે કાર્તિકજી કહે છે, શ્રીભૂવજૂધોગ^{૧-૬} ઇ ધામ એ છે...૨૮
 આકલ્ય^૭ કોટી કરિ કાશિવાસ, પ્રત્યક્ષ વિશેશર દેવ પાસ;
 જે પુણ્ય ગંગાજળ સ્નાન કીધે, તે પુણ્ય ઘેલોદક^૮ અલ્પ પીધે...૨૯
 એવે સમે મંદિર માંહિ રાય, જોતાં તહાં તેજ ધણું જણાય;
 શશાંક ને સૂરજ કોટિ જેવું, તથા દિસે અક્ષરધામ તેવું...૩૦
 એવે સમે અક્ષરધામ કેરા, આવ્યા મળી મુક્ત તહાં ધણેરા;
 કરે સ્તુતિ ત્યાં રહિ તેણ કાળે, છે દિવ્યદખ્યી જન તે નિહાળે...૩૧
 રાધા રમા આદિક સર્વ શક્તિ, ભલી કરે કીર્તનગાન ભક્તી;
 સ્તુતી કરે ત્યાં મળી ચાર વેદ, ભાસે પુરી અક્ષરથી અભેદ...૩૨
 રાજુ થયા ઉત્તમ રાય આપ, પોતા તણાં ભાગ્ય ગણ્યા અમાપ;
 આનંદ વાધ્યો લલિતા જ્યાને, આનંદ વાધ્યો જન ત્યાં બધાને...૩૩
 બ્રહ્મા ગણે છે નિજ ભાગ્યહીન, દેવેશ ઉભા થઈને જ દીન;
 માહાત્મ્ય જોતાં ગઢપૂર કેરું, કેલાસનું માન ધટ્યું ધણેરું...૩૪
 ઉજેણ કાશી મથુરા અયોધ્યા, દ્વારામતી કાંચિપુરી પ્રબોધા^૯;
 માયાપુરી^{૧૦} આદિક હે નરેશ, તે સર્વથી દુર્ગપુરી વિશેષ...૩૫
 સહસ્ર મોઢે કદિ શેષ ગાય, માહાત્મ્ય જેનું ઉચ્ચર્યું ન જાય;
 તો શારદા નારદ શું વખાણે, આ સ્થાનમાહાત્મ્ય અપાર જાણે...૩૬
 કરી પ્રભૂએ વિધિયે પ્રતિષ્ઠા, પૂજા કરે સંત મળી વરિષ્ઠા;
 સુચંદનાદી લઈને ચડાવે, નૈવેદ ને ધૂપ ભલાં ધરાવે...૩૭
 ગોપીશની શ્રી રઘુવીરજીએ, પૂજા કરી આપ ધણી પ્રિતીયે;
 સંતો મળી સર્વ સ્તુતી ઉચારી, ગોપીશ રૂપે હરિ ચિત ધારી...૩૮

નર્કુટકવૃત્ત : રાગ : વિહરતિ યોડકસે ક્ષરપદાક્ષરમુક્તપતિઃ

(સાત છ ને ચાર અક્ષરે વિશ્રાંમ હોય તો કોકીલવૃત્ત કેવાય)

જ્ય જ્ય ગોપીનાથ મુનિનાથ અનાથપતિ,

તવ પદમાં થજો પ્રભુ અમારિ અખંડ રતિ;

નિજજન કાજ આજ અધિરાજ કૃપા જ કરી,

સ્થિતિ કરિ દેવ દુર્ગપુર માંહિ રહ્યા જ ઠરી...૪૬

સુખનિધિ શ્રીહરિ સકળ કાળ વસો જ અહીં,

ગઢપુર ધામ શ્યામ પળમાત્ર તજો જ નહીં;

તવ પદ વારવાર સુખકાર સદા ભજિયે,

વિમુખ જણાય જેહ જન તેહ અમે તજિયે...૪૦

શ્રુતિપથ થાપવા પ્રભુ તમે નરદેહ ધર્યો,

અસુર અધર્મકારિ દગ ધારિ વિનાશ કર્યો;

વળી વૃષ ભક્તિનાં વિધન સર્વ તમે જ હર્યો,

મુનિજનવૃંદને અભય આપ કૃપાથિ કર્યો...૪૧

તવ ગુણગાન ધ્યાન ધરિ શંભુ સમાન કરે,

અજ અમરેશ શેષ ઉપદેશ હમેશ ધરે;

સદગુણવંત સંત મતિમંત અનંત ભજે,

તવ પદ નેહ તેજ નિજ દેહ ધરી ન તજે...૪૨

રવિ શશિ સિંહુ શૈલ રચના રચનાર તમે,

ઉદુગણવૃંદ^૧ આ ગગન માંહિ અખંડ ભમે;

ધન પવનાદિ સર્વ ધનશ્યામ તમે જ સજ્યા,

અકળ અહો હરી સકળ છે તમ કેરી અજા^૨...૪૩

તવ મરજાદમાં સરવ સર્વ સમે વિચરે,
પણ લવલેશમાત્ર નિજ ભૂલ કદી ન કરે;
અગણિત બ્રહ્મઅંડ તવ અંગ વિષે સુ વસે,
પ્રભુ તવ શક્તિ સર્વ થળ માંહિ સદૈવ દિસે...૪૪

જ્ય જ્ય ધર્મપાળ સુકૃપાળ વિશાળમતે^૧,
ભવજળ તારનાર સુખકાર સદા સુગતે^૨;
જ્ય જ્ય અક્ષરેશ હધીકેશ^૩ રમેશ વિભો,
જ્ય પ્રજના વિલારિ ભયહારિ અધારિ પ્રભો...૪૫

સુતુંદી સુણિ સર્વદા નિજજન પ્રતિપાળ કરો,
તન મનના કલેશ લવશોષ અશોષ હરો^૪;
જનમનના મનોરથ પુરા પ્રભુજી કરજો,
વિનતિ અમારિ એહ ધરિ નેહ દિલે ધરજો...૪૬

અથ રાધાસ્તુતિ :

જ્ય જ્ય રાધિકા જગતમાત અધાત ગુણી,
પ્રભુ પર પ્રીત રીત તવ ચિત નથી જ ઉણી;
નિજપતિ પાસ વાસ કરિ ત્રાસ વિનાશ કરો,
સકળ જનો તણાં સરવ કષ્ટ હંમેશ હરો...૪૭

અથ સૂર્યસ્તુતિ :

જ્ય તિમિરારિ^૫ દેવ બલિહારિ તમારિ બહુ,
સુતુંદી ભલિ તો ઉચારિ નરનારિ તમારિ સહુ;
તનમન અંધકાર સહુ ધાર ઉદાર હરો,
પ્રભુ નિજ દાસ પાસ વસિ વાસ પ્રકાશ કરો...૪૮

૧.વિશાળ બુદ્ધિવાળા ૨.સુંદર ચાલવાળા ૩.ઈન્દ્રિયોના નિયામક ૪.સંપૂર્ણ શીતે નાશ કરો
૪.અંધારું નાશ કરનાર

અથ વાસુદેવસ્તુતિ :

જ્ય જ્ય વાસુદેવ સહુ દેવ સુસેવ સજે,
 અજ ભવ ને ભવાનિ ભવપુત્ર^૧ સદેવ ભજે;
 વૃષસુત થૈ તમે જ સુચરિત્ર વિચિત્ર કર્યા,
 શુતિપથ થાપિ આપિ સુખ કષ્ટ તમે જ હર્યા...૪૮

અથ ધર્મદેવસ્તુતિ :

જ્ય જ્ય ધર્મદેવ પ્રભુના સુપવિત્ર પિતા,
 તમ સમ ભાગ્યશાળિ નહિ કોઈ બિજા કથિતા;
 સકળ અધીશ જેહ સુત તેહ સુ જેહ તણા,
 મુનિ મનમાં ચહાય પદ સંતત^૨ તેહ તણા...૫૦

અથ ભક્તિસ્તુતિ :

જ્ય જ્ય ભક્તિમાત અવદાત^૩ અધાતમતી^૪,
 પ્રભુપદમાં તમારિ નિરધારિ જણાય રતી;
 ગાઢપુરમાં બિરાજિ થઈ રાજિ અખંડ રહો,
 હરિજનના તમે જ હિતકારિ હંમેશ અહો...૫૧

અથ હનુમાનસ્તુતિ :

જ્ય હનુમાન જ્ઞાન ગુણવાન વિશેષ તમે,
 ભજિ ભગવાન ધ્યાન ધરિ આપ અખંડ સમે;
 અતિ બળવાન થૈ તજિ ગુમાન નિદાન રહ્યા,
 રધુવર મુખ્યદૂત કવિયે તમને જ કહ્યા...૫૨

શર્વાસ્થળહરિસ્તુતિ :

જ્ય પ્રભુજી પલંગ પર અંગ ઉમંગ ધરી,
 સ્થિતિ કરિ છો રહ્યા જનહિતાર્થ હંમેશ હરી;

૧.ગણપતિ ૨.સતત ૩.સદ્ગુણી; પવિત્ર ૪.પુષ્ટ બુદ્ધિવાળા

વળિ ધરિ દિવ્ય દેહ થળ એહ વિશેષ વસો,
પ્રિયજન પ્રાણનાથ થિર આંદિ હમેશ થશો...૫૩

ઉપજાતિ :

ઉદ્ઘારિ સંતે સ્તુતિ એવિ રીતે, મહાપ્રભૂની પરિપૂર્ણ પ્રીતે;
પછી લઈને જન સર્વ સાથ, પધારિયા મંડપ માંદિ નાથ...૫૪
પૂર્ણાહૃતી ત્યાં કરિ તેહ કાળે, સૌ દેવના દેવ મહાદ્યાળે;
તેવે સમે બ્રાહ્મણ તેહ સ્થાન, કરે સુ વૈશાનર સામગાન...૫૫
તહાં મળી સૌ હરિભક્ત આવ્યા, ભલી ભલી ભેટ અમૂલ્ય લાવ્યા;
તે શ્રીહરી આગળ આવિ ધારી, તેનો થયો ત્યાં સમુદ્ધાય ભારી...૫૬
રાજી ભલા ઉત્તમ જે સુભાગ, તેણે કર્યો અર્પણ ભક્તિબાગ;
આવ્યા વળી વલ્લભિપૂર રાય, ભૂમી કરી અર્પણ કૃષ્ણપાય...૫૭
આવ્યા જિવો ખાચર ત્યાં ઉમંગે, ભૂમી કરી અર્પણ એ પ્રસંગે;
જ્યાં સૂધિ છે સૂર્ય શશાંક એહ, ત્યાં સૂધિનું પુણ્ય ગણાય તેહ...૫૮
દેવાર્થ નૈવેદ્ય સદા ધરાશે, એથી ધણું અક્ષય^૧ પુણ્ય થાશે;
ભૂમી કરી અર્પણ એહ ઠાર, તેના અહો પુણ્ય તણો ન પાર...૫૯

શિખરિણી : ભૂમિદાન વિષે :

ગયો રાજી ભોજે વળિ નરપતી વિક્રમ ગયો,
ગયા એવા એવા અમર નર કોઈ નવ રહ્યો;
જુવો કોઈ સાથે અવનિ કરમાત્રે નવ ગઈ,
દિધી દેવાર્થે તે નિજ હિત સદા નિશ્ચળ થઈ...૬૦
દિધેલી ધર્માર્થે ધરણિ ફરિ લેવા મન ધરે,
મહાપાપી તે તો નરક જઈને નિશ્ચય ઠરે;

વિને કલ્યો કોટી પણ તહિં થકી તે નવ છુટે,
પછી તે પસ્તાઈ રૂદ્ધ કરિ હાથે શિર કુટે...૬૧

ઉપજાતિ :

વણી કહે સાંભળ હે નરેશ, ભક્તે મળી ભેટ ધરી વિશેષ;
સૌરાષ્ટ્રના ને ગુજરાત કેરા, આવ્યા હતા ત્યાં જન તો ધણેરા...૬૨
કાઠી તથા જે રજપૂત રાજી, તથા હતા જે વળિ વૈશ્ય તાજા^૧;
તેણે દિધાં ભૂખણ વસ્ત્ર ભારે, અશ્વો કર્યા અર્પણ એહ વારે...૬૩
આવ્યા વળી ત્યાં જન વર્ણ ચારે, શક્તી પ્રમાણે શુભ ભેટ ધારે;
જેની તહાં શક્તિ દિસે લગાર, તેણે સમર્પણ શુભ પુષ્પહાર...૬૪
પછી પુરુષોત્તમ ઘાટ જ્યાંય, નાવા પધાર્યા હરિરાય ત્યાંય;
સાથે હતો સૌ જનનો સમાજ, ભણે શ્રુતીમંત્ર સુવિપ્રરાજ...૬૫
વાજિંત્ર વાજે વિવિધ પ્રકાર, કરે જનો સૌ જ્યનો ઉચાર;
સાથે કુદુંબી નર સર્વને લૈ, અવભથ^૨ સ્નાન કર્યુ તહાં જૈ...૬૬
પછી પ્રભૂ મંદિર માંદિ આવી, સભા સભામંડપમાં ભરાવી;
દિધાં દ્વિજોને બહુ શ્રેષ્ઠ દાન, આપી શકે કોણ પ્રભૂ સમાન...૬૭
સૌ વિપ્રને અંતર હર્ષ વ્યાપ્યો, મંત્રો ભણી આશિરવાદ આપ્યો;
રહ્યા દ્વિજો પૂનમ સૂધિ જેહ, જમાદિયા શ્રીહરિ સર્વ તેહ...૬૮
જમ્યા સુસંતો પણ તેહ વાર, જમ્યા સહૂ જે જન વર્ણ ચાર;
નવે નિધી ને વળિ અષ્ટ સિદ્ધી, આવી વસી જ્યાં પ્રભુદિની કીધી...૬૯
સભા વિષે શ્રીહરિજ બિરાજ, કહે જનોને થઈ રાજી રાજ;
માણાત્મ્ય આ ધામ તણું જ જેવું, તે તુલ્ય તો અન્ય નહીં જ એવું...૭૦
આ ધામ છે અક્ષરધામ તુલ્ય, એમાં નથી રંચકમાત્ર ભૂલ્ય;

૧.હોશિયાર ૨.યજની પૂજાંહૃતિ નિમિત્તે કરાતું સ્નાન

એ ધામના અક્ષરમુક્ત જેહ, પામ્યા અહી છે અવતાર તેહ...૭૧
 જન્મ્યા અમે કોશળદેશ માંહી, સ્થિતિ કરી છે પણ આવિ આહીં;
 દ્વારામતીથી અધિકું વિશેષ, તેમાં નથી સંશયમાત્ર લેશ...૭૨
 જોયાં અમે તીર્થ સમસ્ત ચાલી, ઉન્મતગંગા અતિ છે વહાલી;
 લીલા કરી તે તટ માંહી જેવી, બિજે નથી ક્યાંઈ કરી જ એવી...૭૩
 ઘણું ઘણું શું ઉચ્ચરું નિદાન, સર્વોપરી તીરથ એહ સ્થાન;
 લૈ સર્વ તીર્થો સહ તોલ થાય, આ તીર્થની તુલ્ય નહીં જણાય...૭૪
 તહાં શતાનંદ કવીદ્ર આવ્યા, સત્સંગિનું જીવન ગ્રંથ લાવ્યા;
 તેણે કહું ત્યાં જુગ જોડિ હાથ, ભવિષ્ય સુદ્ધાં લખિ વાત નાથ...૭૫
 વાલો સુણીને વિચર્યા હુલાસે, જે કૂપ ગંગાજળિયાની પાસે;
 સભા ભરીને સનમાન દીધું, તે ગ્રંથનું પૂજન ત્યાં જ કીધું...૭૬
 તે ગ્રંથની આરતિ તો ઉતારી, પૂજયા કવીને પણ પ્રીત ધારી;
 આભૂષણો ને ધન વસ્ત્ર લાવી, તે ભેટ તો પુસ્તકને ધરાવી...૭૭
 શ્રીમંત કે જે સરદાર રાય, સૌએ ધરાવી શુભ ભેટ ત્યાંય;
 વસ્ત્રો તથા ભૂષણ દ્રવ્ય લૈને, મૂકે જનો પુસ્તક પાસ જૈને...૭૮
 જાણી શતાનંદનિ જોગ્ય જેહ, તેને સમર્પી શુભ ભેટ તેહ;
 બાકી રહી તે હરિએ વિચારી, આચાર્ય બેના કર માંહી ધારી...૭૯
 શ્રીજ કહે પુસ્તક એહ જાણો, સત્સંગિનું જીવન છે પ્રમાણો;
 તેની કથા વાંચન થાય જ્યાંય, પ્રત્યક્ષ હું આવિ વસીશ ત્યાંય...૮૦
 પછી તહાં વાઘ વિશેષ લાવ્યા, સત્સંગિ સૌ સંત મળી સિધાવ્યા;
 શ્યામે ધર્યું પુસ્તક શીશ ભાગ, પૂજા કરી જે વળિ લક્ષ્મીભાગ...૮૧
 કર્યો ભલો ઉત્સવ એહ કાળ, રાજુ થયા દીન તણા દયાળ;
 પ્રસાદિની સાકર વેંચિ દૈને, બિરાજિયા મંદિર માંહી જૈને...૮૨

હતા સમૈયે જન જેહ આવ્યા, સ્વદેશમાં શ્રીહરિએ વળાવ્યા;
પોતે જવાની રૂચિ ઊર આણી, ગયા પ્રભુ જ્યાં પુર કારિયાણી...૮૩
એકાંતવાસો કરિ એહ ઠામ, આવ્યા દિવાળી પર દુર્ગધામ;
કર્યો સમૈયો શુભ કાર્તકીનો, પ્રભોધિની નામ તિથી ભલીનો...૮૪

પુષ્પિતાગ્રા :

ગઢપુર છબિ ગોપિનાથજીની, પ્રભુ પધરાવિ તથા છબી રવીની;
પુનિત ચરિત તે સુણો સુણાવે, કદિ જમદાસ ન તેહ પાસ આવે...૮૫
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે અષ્ટમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે દુર્ગપુરે શ્રીગોપી
નાથાદિ પ્રતિમાસ્થાપનનામ ત્રિપદ્ધિતમો વિશ્રામઃ ॥૬૩॥

ઈતિ શ્રીહરિલીલામૃતે મહામંદિરનામ અષ્ટમકલશઃ સમાપ્તઃ ॥૮॥

શ્રીસ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ्

કળશ : ૬

॥ શ્રીહરિલિલામૃતમ્ ॥

રાજદુર્ગનામ નવમકલશપ્રારંભઃ ॥

શાર્દૂલવિકીડિતવૃતમઃ :

વૃત્તાલે કરિ પુષ્પદોલ વિચર્યા ભાવાખ્ય^૧ પૂરે હરી,
ચૈત્રેથી ગઢે રહ્યા વૃતપુરે જૈ કાર્તિકી ત્યાં કરી;
મુંબૈના પતિને ભજ્યા નૃપગઢે^૨ આચાર્ય હસ્તે વળી,
સ્થાપ્યા શ્રીરણાંદજ વૃતપુરે તેને નમું છું લળી...૦૧
જેણે ખરુગ ક્ષમા સ્વરૂપી ધરિયું ધૈર્યાખ્ય ઢાલે ધરી,
નિર્માનિત્વ નવીન બખ્તર ધરી જ્યત્યા અસુરો અરી;
ક્રીધો દિગ્વિજય પ્રતાપ જણાવો લૈ સંતરૂપી ચમૂ^૩,
એવા સૌથિ સમર્થ ઈષ સહજાનંદ પ્રભુને નમું...૦૨

પૂર્વછાયો :

કહે અચિંત્યાનંદજ, ભાવે સુણો અભેસિંહરાય;
ગોપીપતિ પધરાવિયા, કહું તેણ પછીનિ કથાય...૦૩
વસંત ઉત્સવ ગઢપુરે, કર્યો શ્રીહરિ સુખના ધામ;

ફાગણ શુદ્ધ એકાદશી સુધિ, ત્યાં રહ્યા સુંદર શ્યામ...૦૪

ચોપાઈ :

દ્વાદશી દિન પારણું કરી, વરતાલે જવા ચાત્યા હરિ;
સખા પાર્ષ્વ સંત સમાજ, સાથે લઈ સંચર્યા મહારાજ...૦૫
આવે જ્યાં સતસંગીનું ગામ, રહે રાત દરીને તે ઠામ;
રસ્તે ભક્તોને દર્શન દેને, રહ્યા બુધેજમાં પ્રભુ જૈને...૦૬
ત્યાંથિ ઈંદ્રણાજ ગયા માવ, ત્યાં તો વાંક નામે છે તળાવ;
ગાયો ચારસેંનું ધણા^૧ હતું, જોવા કૃષ્ણને આતુર થતું...૦૭
નવ ગાયો તો પુછ ચડાવી, દોડતી પ્રભુ આગળ આવી;
બોલ્યા શ્રીહરિ જોઈને એવું, સર્વ અસ્વારે સાથે રહેવું...૦૮
થયા અસ્વાર એકઠા જ્યારે, નવે ગાયો આવી પાસે ત્યારે;
હતા અસ્વાર માંહિ શ્રીહરિ, સૌને સાત પ્રદક્ષિણા ફરી...૦૯
હાથ ઊંચો કર્યો ધર્મલાલે, ગાયો ધણમાં ગઈ તેહ કાળે;
બોલ્યા ગોવાળ અચરજ જોઈ, મોટાપુરુષ આ મધ્યે છે કોઈ...૧૦
નામ સ્વામિનારાયણ જાણી, નમ્યા ચરણે બોલ્યા નમ્ર વાણી;
પછી પરવરિયા નરભાત, ગામ હાડેવે જૈ રહ્યા રાત...૧૧
ખળાવાડમાં કીધો મુકામ, આવ્યા દર્શન જન તેહ ઠામ;
સૌનિ તેઓએ બરદાશ કીધી, વસ્તુ જોઈયે તે લાવિ દીધી...૧૨
પ્રભાતે પ્રભુજી પરવરિયા, અણિંદ્રેથિ પલાણો સંચરિયા;
દેતા દર્શન શ્રીવૃષ્ણલાલ, વસો થૈને આવ્યા વરતાલ...૧૩
તિથિ તો હતી પૂરણમાસી, હરખ્યા જન વરતાલવાસી;
ધામધુમથિ નાથ પધાર્યા, હરિમંડપ માંહિ ઉતાર્યા...૧૪

કિધાં દેવ તણાં દરશાન, જમિને સૌએ કિધું શયન;
 જાણિ સારો સમૈયો થનાર, આવિયા હતા સંઘ અપાર...૧૫

બિજે દિવસ દોલોત્સવ કિધો, લાવ સૌ સતસંગીએ લીધો;
 ભટ આવ્યા હતા દિનાનાથે, હરિએ આખ્યો શિરપાવ હાથે...૧૬

લૈને ઉતાવળા ઘેર ચાલ્યા, જતાં વાટમાં તસ્કરે^૧ જાલ્યા;
 બોલ્યા કોળિ તેને બાળતાં જ, અલ્યા ભાંમણ આલ્યને ભાંજ્ય^૨...૧૭

બોલ્યા ભટ ધુજીતા અકળાઈ, નથિ ભાંગ્ય ખાતો હું તો ભાઈ;
 એક કોળિ બિજાને કહે છે, લઈ લ્યો આકડે મધ એ છે...૧૮

પછ્ય ખડિયો તેનો ખૂંચિ લીધો, તેણે ભટને ઘણો ત્રાસ દીધો;
 ભટની ગઈ પાઘડી પડી, કરગરિને બોલ્યા ભટ રડી...૧૯

મને હુર્બળ બ્રાહ્મણ જાણો, આપો પાછું દયા ઉર આણો;
 કહે કોળી હું ઓળખું છુંય, બહુ સ્વામિને ધૂતે છે તુંય...૨૦

તસ્કર એમ કહિને સિધાવ્યા, ભટજી પાછા વરતાલ આવ્યા;
 કહ્યા શ્રીહરિને સમાચાર, દીધી ધીરજ હરિએ ઉદાર...૨૧

રાખ્યા કામ તપાસવા તેય, નિત્યાનંદ ને શુકમુનિ બેય;
 જવા સૌ સંઘને રજા દીધી, કૃષ્ણે પણ જવા તૈયારી કીધી...૨૨

સાથે પાળા થોડા અસવાર, લૈને જાવાનો કીધો વિચાર;
 નિત્યાનંદે વિચાર્યુ તે કાળ, કોણ કરશે હરિ માટે થાળ...૨૩

રસ્તે નાથ ઉતાવળા જાશે, મુકુંદાનંદે તો ન ચલાશે;
 માટે મોકલીયે બિજા કોઈ, રસ્તે ચાલી શકે એવા જોઈ...૨૪

નિજ શિષ્ય શૂન્યાતીતાનંદ, વૈકુંઠાનંદ વર્ણી અદ્વંદ્વ^૩;
 એહ આદિક મુનિજન ચાર, કર્યા સાથે જવાને તૈયાર...૨૫

વિશ્વાધાર તે વિદ્યાય થયા, સંજિવાડે જઈ રાત રહ્યા;
 પ્રેમી બારોટ આવિયા પાસ, પ્રભુભક્ત નામે પ્રભુદાસ...૨૬
 પાટીદાર ભલા રખિભાઈ, એહ આદિક આવિયા ધાઈ;
 પ્રેમે પ્રભુને નમ્યા સહુ કોઈ, વાળુ કાજે કરાવિ રસોઈ...૨૭
 કર્યો થાળ તે વૈકુંઠાનંદે, કર્યુ ભોજન વૃષ્કુળયંદે;
 પછી ભોજન સૌને કરાવી, બેઠા શ્રીહરિ આગળ આવી...૨૮
 હતા બારોટ બુદ્ધિનિધાન^૧, પુછ્યા પ્રશ્ન પંદિત સમાન;
 અવિનાશીએ ઉત્તર આપ્યા, કરુણા કરી સંશય કાપ્યા...૨૯
 સ્તુતિ બારોટે તે સમે કીધી, અહો નાથ તમે કૃપાનીધી;
 અક્ષરાતીત અંતરજામી, જ્ય જ્ય જગધર જગસ્વામી...૩૦

ત્રિલંગીછંદ :

જ્ય જ્ય જગસ્વામી અંતરજામી અકળ અકામી બહુનામી,
 જ્ય અવિચણધામી ઈશ અકામી નહિ લવ ખામી ખગગામી^૨;
 ન ભજે જન વામી હોય હરામી કુબુદ્ધિ પામી ખળ કામી,
 ત્વાં સદા ભજામિ તથા નમામિ દાસ ભવામિ હે સ્વામી...૩૧

દોહરો :

હે સ્વામી હિતકારી હરિ, નૌતમ નરતનુ ધારી;
 આવીને અમ ઘેર પ્રભુ, લીધી શુદ્ધિ અમારી...૩૨
 આ છબી અંતરમાં રહે, ધો એવું વરદાન;
 તથાસ્તુ ત્યાં તે અવસરે, ભાયું શ્રીભગવાન...૩૩

ચોપાઈ :

ઝડિ રીત્યે તહાં રહિ રાત્ય, પ્રભુ પરવર્ય ઊઠિ પ્રભાત;

૧.બુદ્ધિનો ભંડાર ૨.ગરુડની અસ્વારી કરનારા

બપોરા કર્યા જે ગલિયાણે, જમ્યા સાથવો શ્યામ તે ટાણે...૩૪
 ત્યાથી જાખડે જે રહ્યા રાત, પીપળી ગયા ઉઠિ પ્રભાત;
 ગયા ધોલેરે ધર્મકુમાર, દેવદર્શન કીધું તે ઠાર...૩૫
 પુજાભાઈ આદી હરિભક્ત, આવ્યા સૌ પરિવાર સંયુક્ત;
 પ્રભુને કર્યા પ્રેમે પ્રણામ, આપું ભોજન આદિ એ ઠામ...૩૬
 સૌના હૈયામાં હરખ ન માય, જાણે પ્રભુદર્શન ક્યાંથિ થાય;
 બીજે દિન ગયા નાવડે નાથ, બપોરા કર્યા ત્યાં સહુ સાથ...૩૭
 કારીયાણી જઈ રહ્યા રાત, ત્યાંના હરિજન હરખ્યા અધાત;
 વસ્તા ખાચરને દરબાર, ઉત્તર્યા પ્રભુ પ્રાણાધાર...૩૮
 શૂન્યાતીતાનંદે સારિ રીતે, કરાવ્યો થાળ પૂરણ પ્રીતે;
 વૈકુંઠાનંદે કીધો તે થાળ, જમ્યા જીવન જનપ્રતિપાળ...૩૯
 પછી બોલ્યા પોતે બહુનામી, સુણો શૂન્યાતીતાનંદસ્વામી;
 કાઠી આંહિના જે સરદાર, તે તો સૌને બોલાવો આ ઠાર...૪૦
 પછી મોકલ્યો જન સતસંગી, તેડી લાખ્યો તે સૌને ઉમંગી;
 બોલ્યા તે પાસે શ્રીહરિ ત્યારે, ભાવનગર જવું છે અમારે...૪૧
 દાઢો ખાચર ખાચર સુરો, બોલ્યા પ્રેમ ધરી મન પુરો;
 થોડા અસ્વાર સંત છે સાથ, ન જવાય એ રીતે હે નાથ...૪૨
 સુણી બોલીયા શ્રીધનશ્યામ, જાય અસ્વાર ગઢપુરધામ;
 સંત સર્વને જૈને સુણાવે, ભાવનગર સહુ સંત આવે...૪૩
 વળિ કુંડળ સારંગપૂર, એહ આદિક પુર ધરિ ઉર;
 જન કોઈને ત્યાં મોકલાવો, કાઠી અસ્વાર આંહિ તેડાવો...૪૪
 એવિ શ્રીહરિની સુણિ વાત, ગયા અસ્વાર બે રાતોરાત્ય;
 ગઢે જઈ સંતોને કહું, જાઓ ભાવનગર સંત સહુ...૪૫

શ્રીજ આવશે તે પૂરમાંય, તમે સૌ મળજો જઈ ત્યાંય;
 સુષિં સંત તો સર્વે સિધાવ્યા, કહું જે હવે અસ્વાર આવ્યા...૪૬
 ગયા ભક્ત અલૈયો ને સુરો, જેના અંતરમાં પ્રેમ પુરો;
 સતસંગીના ગામે સિધાવ્યા, કાઠી અસ્વારને તેદિ લાવ્યા...૪૭
 શૂન્યાતીતાનંદે તેહ વાર, ભાતું કરવાનો કીધો વિચાર;
 વળિ શ્રીજના થાળને સારુ, સાથે સામાન લેવા વિચાર્યુ...૪૮
 જ્યારે વાત તે શ્રીજએ જાણી, બોલ્યા સંત પ્રત્યે પ્રભુ વાણી;
 ભાતાનું ને સીધાનું શું કામ, તે તો તૈયાર છે ગામોગામ...૪૯
 સંત જો સંતનો ધર્મ પાળે, અન્ન આવિ મળે સર્વ કાળે;
 ધર્મમાં રહે છે નવનિધી, રહે ધર્મ વિષે અષ્ટસિદ્ધી...૫૦
 ભાતું રાખિયે તેટલું રાખો, બિજિ ચિંતા બધી ટાળી નાંખો;
 વળિ હું કહું તે ઉર આણો, સુખ સ્વધર્મમાં સર્વ જાણો...૫૧

ઉપજાતિ : ધર્મા સાધુને અન્ન મળે છે તે વિષે :

જે સ્નેહથી સંત સ્વધર્મ પાળે, ખામી નહીં અન્નનિ કોઈ કાળે;
 જો વાસ તે જૈ વનમાં કરેય, તો લોક આવી તહિં અન્ન દેય...૫૨
 સ્વધર્મ પાળે નહિ સાધુ જેહ, પામે ધણું ભૂખનું દુઃખ તેહ;
 મુખે કહે છે બહુ ભીખ માંગી, આ ચર્મની ઝુંપડિ આંય લાગી...૫૩
 ઉંધે શિરે થૈ પગ રાખિ ઉંચા, રૂવે ધણી લાલચ રાખિ લુચ્યા;
 તથાપિ ના પેટ પુરું ભરાય, વિના સ્વધર્મે શ્રમ વ્યર્થ જાય...૫૪
 દંડા કુટે છે જઈ હાટહાટે^૧, ત્રાગું^૨ કરે છે વળિ પેટ માટે;
 તથાપિ શ્રદ્ધા વિષ લોક દે છે, કાળું કરો મૂખ જનો કહે છે...૫૫
 જે મારગે થૈ બહુ લોક જાય, પાણી ભરી નારિ જતી જણાય;

૧. હુકાને હુકાને ૨. કોઈ વાત સિદ્ધ કરવા પોતાના ઉપર કરેલી જબરદસ્તી

પંચાગ્નિ તાપે ઠરિ એહ ઠામે, તથાપિ પૂરું નહિ અત્ર પામે...૫૬
જે સંતમાં ધર્મ ભલો જણાય, જ્યાં જાય ત્યાં પ્રેમ થકી પુજાય;
જો નીર માગે જન દૂધ આપે, સુખે જમે ધર્મ તણે પ્રતાપે...૫૭
સુધર્મ જ્યારે દ્વિજમાં જણાતો, ત્યારે જનોને બહુ ભાવ થાતો;
દીઠી દ્વિજોમાં ખળતા ઘણેરી, શ્રદ્ધા ઘટી ગૈ જજમાન કેરી...૫૮
સ્વપુત્ર જો શેલડી કાજ રૂવે, પીતા ન આપે વ્યય^૧ સામું જૂવે;
તે સંતને સાકર અત્ર દે છે, જો સંતમાં ધર્મ રૂડો જુવે છે...૫૯
ધર્મિષ્ઠને મિષ્ઠ મળે જ અત્ર, દિઠા મહાદુઃખી થતા જ અન્ય;
માટે તમે સર્વ સ્વધર્મ પાળો, અત્રાદિ ચિંતા ઉરમાંથી ટાળો...૬૦

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્ત :

વૃતપુર થકી ચાલિ પદ્મપાણી^૨, કૃત કરુણા કરી વાસ કારિયાણી;
ઝચિ ધરિ મન ભાવપૂર^૩ જાવા, નિજજનના મનમાં છબી ઠરાવા...૬૧
ઈતિ શ્રીવિહારીલાલજીઅચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે નવમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિવૃતાલયાદ-
ભાવનગરગમનાર્થે કાર્યાણીપુરાગમનનામ પ્રથમો વિશ્રામઃ ॥૧॥

પૂર્વધારો :

કહે અચિંત્યાનંદજી, સુણો ભૂપ ધરી નિજ ચિત;
શૂન્યાતીતાનંદે સુણ્યાં, પ્રભુવચન પ્રીત સહીત...૦૧

ચોપાઈ :

ભાતું રાખિયું રીત પ્રમાણે, વિચર્યા પછી ઊઠી વહાણો^૪;
રહ્યા રાત જઈ રોહિસાણે, હરખ્યા હરિજન તેણ કાળે...૦૨
વિપ્ર ત્યાં ઓળા લક્ષ્મીરામ, ઉત્તર્યા પ્રભુ એહને ધામ;

૧.ખરચ ૨.જેના હાથમાં પદ્મ-કમળનું ચિહ્ન છે એવા ભગવાન ઉ.ભગવનગર ૪.પરોઢિયે-સવાર

કાઠી કુંડળ આદિક તણા, ત્યાં તો આવિયા અસ્વાર ધણા...૦૩
 ઢાલ તલવાર બરછીયોવાળા, જેને જોતાં ઉરે જમ કાળા;
 થાય હયનો^૧ ધણો હહણાટ, તેથી ગાજિ રહી બધિ વાટ...૦૪
 ઓઝે સર્વનિ બરદાશ કીધી, રસોઈ રુડિ રીતથિ દીધી;
 પ્રેમે પૂજા પ્રભુજીની કરી, ભાવે ભેટ તે આગળ ધરી...૦૫
 કેવા ભક્ત તે લક્ષ્મીરામ, તેનિ વાત કહું એહ ઠામ;
 થયો જજી ઉભાણમાં જ્યારે, થયા તૈયાર ત્યાં જવા ત્યારે...૦૬
 ભેટ ધરવા હતું નહિ ધન, વેચી નાંખ્યું ખાવા તણું અન્ન;
 એના સોળ રૂપૈયા જે આવ્યા, જૈને શ્રીજીને ભેટ ધરાવ્યા...૦૭
 જાણી અંતરજામીયે વાત, સભામાંહિ બોલ્યા સાક્ષાત;
 આવા ભક્ત છે આ અવસરમાં, ખાવા અન્ન રાખ્યું નહિ ધરમાં...૦૮
 વેચી નાંખી તેનાં નાણાં કર્યા, યજ્ઞ અર્થે લાવી આંહિ ધર્યા;
 પરિપૂર્ણ હવે જજી થાશે, નહીં નાણાંનો તોટો જણાશે...૦૯
 સુણી અંતરજામીની વાત, રુદે સર્વે થયા રળિયાત;
 જ્યારે ધેર ગયા લક્ષ્મીરામ, ધનપ્રાપ્તિ થઈ તેહ ઠામ...૧૦
 ધન્ય ધન્ય તો શ્રદ્ધા છે તેની, અતિ થાય પ્રશંસા જ એની;
 કરે જે કોઈ શ્રદ્ધાથી કામ, રાજુ થાય ધણા ધનશ્યામ...૧૧

ઉપજાતિ : શ્રદ્ધા વિષે :

શ્રદ્ધા ધરે છે જન ચિત્ત જેહ, ગણાય છે ઉત્તમ ભક્ત એહ;
 શ્રદ્ધા વિના પૂજન જો કરાય, યથાર્થ તેનું ફળ તો ન થાય...૧૨
 શ્રદ્ધા વિનાનો જપ જાણ્ય કેવો, કરે મજૂરો નૃપવેઠ્ય તેવો;
 શ્રદ્ધા વિનાનો ઉપવાસ થાય, તો ઢોરની લાંઘણ^૨ તે ગણાય...૧૩

૧.ધોડાનો ૨.ખાવાનું ન મળતા થયેલ ઉપવાસ

શ્રદ્ધા વિનાનું બહુ દાન દેય, દીધા પછી જો પસતાય તેય;
 આ લોકમાં કે પરલોક માંઈ, તેની ન તેને ફળપ્રાપ્તિ કાંઈ...૧૪
 જો હોય પાસે ધન લાખ એક, તથાપિ શ્રદ્ધા નહિ હોય છેક;
 ધર્માર્થ તેણે વવરાય કેમ, લુંટાય અંતે મધમાખિ જેમ...૧૫
 જો કીર્તિ માટે કૃત^૧ ધર્મ કર્મ, જાણે જ તેનો ઉપર્માર્થ મર્મ;
 આ લોકમાં તે જન કીર્તિ પામે, મળે ન તેનું ફળ મોક્ષધામે...૧૬
 ભક્તિ કરે મંદિર કેરિ કાંઈ, ન હોય શ્રદ્ધા પણ ચિત્તમાંઈ;
 જો પાડ^૨ તેનો ધણીને ચડાવે, તો હેત તેથી હરિને ન આવે...૧૭
 શ્રદ્ધા થકી શું ન કરી શકાય, શ્રદ્ધા થકી કામ સમસ્ત થાય;
 શ્રદ્ધાણું ભક્તો નિજ દેહ ગેહ, અર્પે પ્રભુને ગણી તુચ્છ તેહ...૧૮
 શ્રદ્ધાણું સારા દ્વિજ લક્ષ્મીરામ, દીધા પ્રભૂને કણ વેચી દામ;
 તો શ્રીહરિએ બહુ માની લીધું, ન નાશ પામે ફળ એવું દીધું...૧૯

ચોપાઈ :

ત્યાંથી ચાલ્યા પ્રભૂ વળે^૩ જાવા, રહ્યા ઘેલા નદીમાંહિ નહાવા;
 હરભમજી વળાના ભૂપાળ, આવ્યા અસ્વારી લૈ તતકાળ...૨૦
 સનમાન કરી રૂદિ રીતે, પુરમાં પધરાવિયા પ્રીતે;
 અતિ ઉત્સાહે આપિ રસોઈ, તેડ્યા દરબારમાં સમો જોઈ...૨૧
 પટ^૪ ભૂષણે પૂજિયા હરી, પૃથવી કૃષ્ણાર્પણ કરી;
 છબી અંતર માંહિ ઉતારી, સુતિ સ્નેહ સહીત ઉચ્ચારી...૨૨

શિખરિણી :

નમો નિત્યાકારી^૫ સુ-નરતનું ધારી સુખકરા,
 કુનારી કૃત્યારી^૬ મદન-મદહારી મુનિવરા;

મુરારી મલ્લારી^૧ હરિ અરજ મારી ઉર ધરો,
પિબેકારી સારી મુજમન તમારી છબી ઠરો...૨૩

ચોપાઈ :

સુતિ સાંભળિને ભગવાન, દિધું ભૂપને તે વરદાન;
બીજે દિન વિચર્યા બહુનામી, ગયા વરતેજ સંતના સ્વામી...૨૪

નાદ ગામથી પશ્ચિમમાંય, કરિ નિત્યકિયા પ્રભુ ત્યાંય;
વૈકુંઠાનંદે ટીમણા^૨ દીધું, ભક્તિપુત્રે તે ભોજન કીધું...૨૫

જતાં ભાવનગર ભગવાન, મળ્યાં સંતમંડળ તેણ સ્થાન;
વડવા નામે પુરનું છે પરં, રૂપાભાઈનું ત્યાં ધર ખરં...૨૬

બીજા ભક્ત રાજભાઈ જેહ, જાતે ક્ષત્રી ગરાશિયા તેહ;
તેણે જાણ્યું જે શ્રીહરિ આવ્યા, ત્યારે સન્મુખ સામૈયું લાવ્યા...૨૭

ધામધૂમ થકી રૂડી પેર, ઉતાર્યા રૂપાભાઈને ઘેર;
કર્યો થાળ ત્યાં વૈકુંઠાનંદે, કર્યું ભોજન વૃષ્ટકુળચંદે...૨૮

થઈ સંતની જૂદી રસોઈ, જમ્યા સંત બીજા સહુ કોઈ;
વાલે બહુ કરી જ્ઞાનનિ વાત, પછિ પોઢિને ઉઠ્યા પ્રભાત...૨૯

હતો લિંબડો એક તે સ્થાન, કરાવ્યું ત્યાં શૂન્યાતીતે સ્નાન;
અતિ સારું પીતાંબર પહેરી, કરી નિત્યકિયા રંગલહેરી...૩૦

રૂપાભાઈને કહે અવિનાશ, તમે જૈ કહો ભૂપતિ પાસ;
મળવાની ઈચ્છા હરિ ધારે, કયારે આવે તે સૌધ^૩ તમારે...૩૧

રૂપોભાઈ તરત ગયા તહીં, વજેસિંહજને વાત કહી;
ઘણો હરખ જણાવ્યો ભૂપાળે, કહ્યું મળશું તો આવતી કાલે...૩૨

પદવંદન પ્રેમે કહાવ્યું, જમવાને સિધું મોકલાવ્યું;

૧.દુષ્ટ મલ્લોના દુશ્મન શ્રીહરિ ૨.નાસ્તો ૩.મહેલ

રૂપાભાઈએ જે પ્રભુ પાસ, કરી વાત તે સર્વ પ્રકાશ...૩૩
 બાઈ અવલ જે વિપ્ર શ્રીમાણી, કરી જાણે રસોઈ રૂપાણી;
 તળાજ પુરની રહેનારી, તેણે કીધી રસોઈ ત્યાં સારી...૩૪
 જમ્યા જીવન જગદાધાર, સંત પાણા જમ્યા બીજે ઠાર;
 પછી શ્યામે સભા સજ જ્યારે, આવ્યો ત્યાં સુરતી સહી^૧ ત્યારે...૩૫
 એનું નામ તો આતમારામ, કરી જાણે તે ઉત્તમ કામ;
 ભક્તિપુત્રનો ભક્ત અનન્ય, જેના અંતરમાં નહિ અન્ય...૩૬
 લાવ્યો તે એક ડગલિ બનાવી, કરી શ્રીહરિને ભેટ આવી;
 બુટા^૨ બખીયા^૩ બનાવેલા એમાં, જોતાં અદ્ભુતતા દીસે જેમાં...૩૭
 ઘણા માસ કરીને પ્રયાસ, પ્રેમે લાવેલો શ્રીહરિ પાસ;
 ડગલી પુરમાં વખણાણી, વાત તે તો વજેસિંહે જાણી...૩૮
 ત્યારે જોવાને ડગલી મગાવી, કહું પુરનાં સૈયોને બોલાવી;
 આવી ડગલી મને કરી દેજો, મહોર સો તેહનું મૂલ લેજો...૩૯

શાર્દૂલવિકીડિત :

કીધી શ્રીહરિ કાજ એક ડગલી સૈયે ઘણા સ્નેહથી,
 રાજાએ નિરખી બધા દરજિને ત્યાં તો કહું તેહથી;
 જો આવી મુજ કાજ સૌ મળિ કરો સો મહોર આપું સહી,
 આ ટેભા અતિ હેતના અમ થકી આવી ન થાશે અહીં...૪૦

ચોપાઈ :

પછી સુરતિ આતમારામ, તેને ભૂપે કહું તેહ ઠામ;
 આવી ડગલી કરી આપો અમને, સારું આપું ઈનામ તો તમને...૪૧
 કહે દરજ સુણો નરદીશ, જે છે અક્ષરધામ અધીશ;

૧.દરજ ૨.બુણાદારએ પ્રકારની ડિઝાઈન ઉ.જીણા ટેભા - ટાંકા

એને અર્થે મેં ડગલી બનાવી, ચિત્ત ધાલી ધણો પ્રેમ લાવી...૪૨
 અંતે પામવું અક્ષરધામ, એવું લેવાને મોટું ઈનામ;
 એમાં કારિગરી કરિ જે છે, ટેભા અંત:કરણ તણા તે છે...૪૩
 કોઈ ગામ આપે કદિ રીજી, એવી ડગલી બને નહીં બીજી;
 એવાં વચન સુણાવીને કાન, ગયા દરજ સહુ નિજ સ્થાન...૪૪
 નરનાથે થઈને નિરાશ, મોકલી ડગલી પ્રભુ પાસ;
 રૂડી રીતે પોઢ્યા પ્રભુ રાતે, કરિ નિત્યક્રિયા તે પ્રભાતે...૪૫
 શૂન્યાતીતાનંદાદિક સંત, ભાખે તે પ્રત્યે શ્રી ભગવંત;
 તમે જૈને કરાવો રસોઈ, વરતેજ નદિ-તટ જોઈ...૪૬
 અમે રાજાને મળવાને જાશું, મળિ ત્યાં આવિને ભેણા થાશું;
 એમ કહિ કર્યા સૌને વિદાય, બેઠા તૈયાર થઈ હરિરાય...૪૭
 ભૂપે શ્રીજને તેડવા ધારી, મોકલી સજિને અસવારી;
 દરબાર વિષે રૂડિ રીતે, પધરાવ્યા પ્રભુજને પ્રીતે...૪૮
 સ્નેહે વંદિ કર્યું સનમાન, ભલે આવ્યા કદ્યું ભગવાન;
 હોય અમ સરખું કાંઈ કામ, સુખે ઉચ્ચરો શ્રીધનશ્યામ...૪૯
 બોલ્યા શ્રીહરિ તેહ સમામાં, થાય મંદિર છે ગઢામાં;
 પધરાવ્યા અમે ગોપીનાથ, રાજ છે સહુ પુરજન સાથ...૫૦
 સાચા સંત ત્યાં ભજન કરે છે, ઉગ્ર તપ પણ તે આચરે છે;
 તેનો ભાગ ભૂપાળને આવે, એવી રીતે શુતિસ્મૃતિ ગાવે...૫૧
 પણ આવે છે આપના જન, કરે છે કાંઈ આવી વિધન;
 રાજ્યો આપનો જો ન હોય, પ્રતિમાઓ ઉથાપિયે સોય...૫૨
 પધરાવીયે જૈ બીજે ગામ, કહો તો રચિયે પુરું ધામ;

સુણી બોલ્યા ગોહેલકુળભાણ^૧, મીઠાબોલા ને નીતિના જાણ...૫૩
 આપ એ શું બોલ્યા મહારાજ, કરું આપ પ્રતાપે હું રાજ;
 મારા દેશ વિષે વિચરો છો, મોહું ધામ વળી આદરો છો...૫૪
 તેથી દેશમાં છે નવનીધ, સુખ-સંપત્તિ છે સર્વવીધ;
 એમ કહિ કારકુન બોલાવ્યો, રૂડી રીતેથી હુકમ લખાવ્યો...૫૫
 કરે સ્વામિનારાયણ ધામ, કોઈ હરકત ન કરે તે ઠામ;
 કરિ સહિ નિજસિક્કાથી છાય્યો, હરિના હાથમાં પત્ર આય્યો...૫૬
 પછી ત્યાં થકિ શ્યામ સિધાવ્યા, ભૂપ દ્વાર સુધી સાથે આવ્યા;
 પગે લાગી જ્યારે પાછા વળિયા, વાલો વરતેજની વાટે પળિયા^૨...૫૭
 રૂપાભાઈ આદિક હરિજન, વળાવાને આવ્યા ધરિ મન;
 પુત્રી ઠક્કર હરજી તણી, હતી વરતેજ માંહી પરણી...૫૮
 હરિભક્ત ભલી પ્રેમ નામે, તેને ખબર કરી તેહ ગામે;
 તેથિ સનમુખ આવી તે બાઈ, છેલિ પીપર સુધી તે ધાઈ...૫૯
 તહાં પોચ્યા જ્યારે ધનશ્યામ, ધરી રૂપૈયો કીધા પ્રણામ;
 હતો મેવો રાજાભાઈ પાસે, લીધો હાથમાં તે અવિનાશે...૬૦
 પ્રસાદી કરી બાઈને દીધો, અતિ ઉત્સાહથી તેણે લીધો;
 બોલી બાઈ જોગીને બે હાથ, ભવ સુફળ થયો આજ નાથ...૬૧
 આંહિ તમણી વિજોગે રહેવું, હું તો જાણું છું જમપુરી જેવું;
 ત્યારે શ્યામ કહે સારું થાશે, ભગવાન ભજ્યે કષ્ટ જાશે...૬૨
 જ્યારે વરતેજ વાલો સિધાવ્યા, સામા મેઘજિ ઠક્કર આવ્યા;
 પ્રેમબાઈ તણા તે તો પતી, લગની હરિમાં તેને હતી...૬૩
 તેણે રાખવાની કરી તાણ, પણ નવ રહ્યા શ્યામ સુજાણ;

ગામ સોંસરા સંચર્યા હરિ, ગયા જ્યાં નદિ છે માલેસરી...૬૪
 ભાવનગરથિ અવલબાઈ, લૈને આવ્યાં તે મેવા મિઠાઈ;
 નદી કાંઠે છે કાળિયો આંબો, ઘેરગંભીર પહોળો ને લાંબો...૬૫
 જમ્યા ત્યાં ઉતરીને મિઠાઈ, પ્રસાદિ પછિ સૌને અપાઈ;
 ભાવનગરના જન પાછા ફરિયા, પ્રભુ તે નદિયે થિર ઠરિયા...૬૬
 વણીએ રસોઈ કરી હતી, પ્રીતે તે જમ્યા સંતના પતી;
 જમ્યા સંત પાળા અસવાર, ચાલ્યા ત્યાં થકી થૈને તૈયાર...૬૭
 ચૈત્ર શુદ્ધિ પડવે હતી જ્યારે, ગયા ગોવિંદ ગઢપુર ત્યારે;
 જન હરભિયા ગઢપુરવાસી, હતા હરિને વિજોગે ઉદાસી...૬૮

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્તઃ :

ભગવત શુભ ભાવપત્તને જૈ, કરિ જ્યકાર પધારિયા ખુશી થૈ;
 પછિ ગઢપુરમાં વશા સુપ્રીતે, અમ ઉર માંહિ વસોજી એ જ રીતે...૬૯
 ઈતિ શ્રીવિહારીલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે નવમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિ-
 ભાવનગરવિચરણનામ દ્વિતીયો વિશ્રાંતિ : ॥૨॥

પૂર્વછાયો :

હરિજયંતીનો કર્યો, સારો સમૈયો ગઢપુર માંય;
 હરિજન દેશોદેશના, આવ્યા સંધ સજીને ત્યાંય...૦૧

ચોપાઈ :

સંતમંડળ આવિયાં સહુ, હરિજન પણ આવિયા બહુ;
 સ્નેહે શ્રીજનાં દર્શન કરે, છબિ નિરભિને અંતરે ધરે...૦૨
 ગોપીનાથનાં દર્શને જાય, તે તો શ્રીજસ્વરૂપે દેખાય;

કરે ઉન્મતગંગામાં સ્નાન, આપે દ્વિજને નાનાવિધ દાન...૦૩
 ધન ખરચે સારો સમો જોઈ, આપે સંતોને સારિ રસોઈ;
 સભા શ્રીજીની પાસે ભરાય, વાતો જ્ઞાન વૈરાગ્યની થાય...૦૪
 મુખે મધુરવચન બોલે શ્યામ, જાણે અમૃત વરસે એ ઠામ;
 રામનવમીનો દિન થયો જ્યારે, સજિ શ્રીજીએ અસ્વારિ ત્યારે...૦૫
 ચડયા માણકીએ ગિરધારી, કરે ચમર મુરુંદ બ્રહ્મચારી;
 શોભે સંગે સખા અસવાર, દાદા ખાચર આદિ અપાર...૦૬
 બેઠા રથ માંદિ સંત મહાંત, દસ્તિ નાસાગ્ર ધરી નિર્ભાત^૧;
 સંત હરિજન કીર્તન ગાય, સૌને આનંદ ઉર ન સમાય...૦૭
 નારાયણધરે નાથ પધાર્યા, સૌને આનંદ અધિક વધાર્યા;
 વસ્ત્ર એક ધરી મુનિનાથ, નાવા જળમાં પેઠા સખા સાથ...૦૮
 જળકેળી કરે હરિરાય, સખા સંત મળી સહુ ગાય;
 પછી વસ્ત્ર પેર્યા પ્રભુ જ્યારે, સ્નેહે સંતે પૂજા કરી ત્યારે...૦૯
 કર્યું તિલક કેસર કેરું ભાલ, કર્યો કુમકુમ ચંદ્રક લાલ;
 હાર તોરા ચડાવ્યા હરીને, ચાલ્યા શ્રીજી સવારિ કરીને...૧૦
 જન જોવાને આતુર થાય, પથમાં બહુ ભીડ ભરાય;
 દાદા ખાચરને દરબાર, બેઠા આવિને ધર્મકુમાર...૧૧
 સમો ભધ્યાહ્નનો થયો જ્યારે, રામજન્મ ઉત્સવ કર્યો ત્યારે;
 ત્રિજી પહોર પછી સખા ભરી, બિરાજ્યા લિંબડા તળે હરી...૧૨
 બેઠા સંત બેઠા સંતસંગી, ધર્મવંશીયો બેઠા ઉમંગી;
 નિત્યાનંદને નાથ કહે છે, વિદ્યા કોણ વિશેષ ભણો છે...૧૩
 નિત્યાનંદ કહે તેહ ઠામ, સારા અત્યાસિ છે સીતારામ;

ઈચ્છારામજિના પુત્ર એહ, સારું સંસ્કૃત જાણો છે તેહ...૧૪
કહે કૃષ્ણ કરીને વિવેક, સીતારામ બોલો શ્લોક એક;
ઉભા થૈ તે સમે સીતારામ, સારો શ્લોક બોલ્યા તેહ ઠામ...૧૫

યેતાલીય : અક્ષરચિંતામણિ :

નૃહિતાંગધૃતં ચ ભૂપતિં, જિતમારં જલજાભલોચનમ् ।
ચિરભોગપદં^{૧૮ ૧૦૧૧૧૨૧૩૧૪ ૧૫} કલાકરં, સહજાનંદગુરું^{૧૯ ૨૩૪૫ ૬ ૭} ભજે સદા ॥ ૧૬
ધીમતં કૃપાલું ચ ॥

અર્થ : માણસના હિતને અર્થે શરીર ધરનારા અને પૃથ્વીના રક્ષણ કરનારા અને જિત્યો છે કામદેવ જેણો અને કમળની કાંતિ જેવાં છે નેત્ર જેનાં અને નિરંતર ભોગે યુક્ત છે સ્થાન જેનું અને અનેક કળાઓના સ્થાનરૂપ એવા સહજાનંદ ગુરુને હું નિરંતર ભજું છું; વળી તે કેવા છે તો બુદ્ધિમાન અને દ્યાવાળા છે. (૧૬)

ચોપાઈ :

શ્લોક સાંભળિને ઘણો સારો, દિલમાં રિઝચા ધર્મહુલારો;
સીતારામને શિર કર થાપી, શાલ પાગ પ્રસાદીનિ આપી...૧૭
રાત દશ ઘટિકા ગઈ જ્યારે, હરિજન્મ ઉચ્છ્વસ કર્યો ત્યારે;
પારણામાં જુલે પરમેશ, દિસે પ્રત્યક્ષ શ્રીઅક્ષરેશ...૧૮
જોઈ જનમન અચરજ થાય, લીલા શ્રીહરિની ન કળાય;
બીજે દિવસ મહાપ્રભુ પાસ, બોચાસણના આવ્યા કાશિદાસ...૧૯
ધ્રુવ પ્રદ્લાદ ને અંબરીશ, તેની તુલ્ય ભજે જગાઈશ;
કહ્યું તેણો અહો ભગવંત, મારે આજ જમાડવા સંત...૨૦
આપ પિરસીને ખૂબ જમાડો, મારો પૂર્ણ મનોર્થ પમાડો;

શ્રીજીએ કહિ સંતોને વાત, કરાવ્યાં શાક ને દાળ ભાત...૨૧
 જઈને લખુ કંદોઈ પાસે, આખ્યો સામાન શુભ કાશિદાસે;
 કહું મોતિયા લાડુ બનાવો, સમો પંક્તિનો થાય ત્યાં લાવો...૨૨
 પછી મોતિયા તેણે બનાવ્યા, થયો પંક્તિ સમો ત્યારે લાવ્યા;
 કહે સહુ આટલાથિ શું થાશે, અર્ધિ પંગતે આ પીરસાશે...૨૩
 લખુ કંદોઈ બોલિયા એમ, કર્યુ મેં મારાથી થયું જેમ;
 પુરીયો સંત પાસે કરાવો, બબે લાડુ પુરી પીરસાવો...૨૪
 પ્રભુ પાસે જઈ કાશિદાસ, કહી વાત તે થૈને ઉદાસ;
 આખ્યો કંદોઈને મેં સામાન, ન કર્યા લાડુ તેછ સમાન...૨૫
 આ તો અર્ધા જ લાડુ છે છિતમાં^૧, પહોંચે નહીં પૂરિ પંગતમાં;
 સંત કાલના છે ઉપવાસી, હવે શું કરવું સુખરાશી...૨૬
 રહ્યા મનના મનોરથ મનમાં, વળિ હાંસિ થાશે સહુ જનમાં;
 પછી લાડુ પાસે પ્રભુ આવ્યા, લાડુ કેટલા છે તે ગણાવ્યા...૨૭
 લાડુ તો થયા એક હજાર, પાંચસેં સંત છે જમનાર;
 કાશિદાસનો થાબડિ વાંસો, કહે કૃષ્ણ ઉદાસિ ન થાશો...૨૮
 સંતપંક્તિ કરાવિ તે ઠામ, લાડુ પીરસે શ્રીધનશ્યામ;
 બબે લાડુ લઈ બેય કરમાં, પીરસે એકના જ પત્તરમાં...૨૯
 જોતાં ચિત્તમાં ચટપટી થઈ, કાશિદાસની ધીરજ ગઈ;
 જાણો હમણાં થાશે ઉપહાસ^૨, પીરસાશે બસેં ને પચાસ...૩૦
 લાડુ ઊપર વસ્ત્ર ઢાંકેલ, કોઈ જાણો ન કેટલા રહેલ;
 રહ્યા પીરસિ પરમ પ્રતાપી, પછી જમવાની આગન્યા આપી...૩૧
 બબે લાડુ મુક્યા બિજિવાર, ત્રિજિવાર અકેકો તે ઠાર;

ચોથિવાર અકેકો જે લેય, છાતી માંછિ ચરણ તેને દેય...૩૨
 પિરશું ત્યાં ઘણી વાર એમ, કાશિદાસ રીજે મને જેમ;
 દાળ ભાત ને શાક છે જેહ, પીરસે છે બીજા સંત તેહ...૩૩
 કાશિદાસના ઉચ્ચાટ ટળિયા, એના મનના મનોરથ ફળિયા;
 રિઝયા અંતરમાં તે અમાપ, જાણ્યો પ્રગટ પ્રભૂનો પ્રતાપ...૩૪
 જમ્યા પાર્ષદ આવી અનેક, તોય લાડુ ખુટ્યા નહિ છેક;
 જન સર્વ જમી રહ્યા જ્યારે, તોય લાડુ તો બહુ વધ્યા ત્યારે...૩૫
 લાડુ દરબારમાં મોકલાવ્યા, કાશિદાસને કાંઈ અપાવ્યા;
 એવાં ચરિત્ર કરે પરમેશ, ગાય શારદા શેષ મહેશ...૩૬
 જન સૌ વસ્યા પૂર્ણિમા સુધી, કર્યુ વર્ણન મેં જેવી બુદ્ધિ;
 જન સર્વ ગયા નિજસ્થાન, રહ્યા ગઢપુરમાં ભગવાન...૩૭

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્તઃ

ગઢપુર નિજ ધામ જોગ્ય જાણી, હરિનવમી કરિ કૂણ્ણ હેત આણી;
 કરિ હરિવર ત્યાં કિયા વિચિત્ર, ચિત્તવન જોગ્ય ચરિત્ર તે પવિત્ર...૩૮
 ઈતિ શ્રીવિહારીલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે નવમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિદુર્ગપુરે
 શ્રીરામનવમ્યુત્સવકરણનામ તૃતીયો વિશ્રાંમ: ॥૩॥

પૂર્વછાયો :

ગુણનિધી ગઢપુર વિષે, વસ્યા ચાતુરમાસ નિવાસ;
 જન્માષ્ટમી આદિક કર્યા, શુભ ઉત્સવ શ્રીઅવિનાશ...૦૧

ચોપાઈ :

ગોપીનાથના મંદિર કેરું, હતું કામ અધુરું ઘણેરું;
 પાસે રહીને તે પૂરું કરાયું, જોતાં ભક્તો તણે મન ભાયું...૦૨

દસરા પછી આવિ દીવાળી, અન્નકૂટ કરી હદ વાળી;
 કર્યા ઉચ્છ્વ ગઢપુર માંઈ, તેની ગણતી ન થઈ શકે કાંઈ...૦૩
 સમૈયા પણ અપરમપાર, કર્યા શ્રીહરિએ એહ ઠાર;
 લખતાં બહુ જુગ વીતી જાય, ગઢપુરની લીલા ન લખાય...૦૪
 અન્નકૂટ કરી અધહારી, વરતાલ જવા રૂચિ ધારી;
 સાથે લૈ સખા સંતસમાજ, ચાલ્યા સારંગપુર મહારાજ...૦૫
 બેઠા વેલ્યમાં વૃષકુળભૂપ, શોભે સુંદર મુરતી અનૂપ;
 રહ્યા સારંગપુર જઈ રાત, પછી ઉઠિને ચાલ્યા પ્રભાત...૦૬
 કરુણા કરિને કૃપાનાથ, ગયા સુંદરિયાણે સૌ સાથ;
 ત્યાંથિ ચાલિયા નટવરનાથ, આવિ રસ્તે જતાં એક વાવ્ય...૦૭
 જળ તેમાંથી પીધું જનેશ, સંતે વાવ્યમાં જળ નાખ્યું શેષ;
 અણિયાળીએ જૈ દ્યાસિંહુ, પુજાભાઈને દર્શન દીધું...૦૮
 ધંધુકે વાવ્ય ઉપર જૈને, રહ્યા રાત તહાં રાજુ થૈને;
 ખસતાની નદી તણે તીર, બીજે દિવસ રહ્યા નરવીર...૦૯
 સુતા સૌ જન રાત્રિયે જ્યારે, એક વાધ આવ્યો તેહ વારે;
 તેને હાકોટો જ્યાં કર્યો હરી, વાધ ચાલ્યો ગયો દિલે તરી...૧૦
 જેનિ બીકથિ કાળ બિનારો, કોણ માત્ર ત્યાં વાધ બિચારો ?
 પ્રભાતે ત્યાંથિ ચાલિ કૃપાળે, બપોરા કર્યા જૈ કમિયાળે...૧૧
 બોલ્યે જઈને બળવીર, રહ્યા રાત્ય તળાવને તીર;
 સાબ્ર^૧ ઉત્તર્યા ઉઠિ વહાણો^૨, ગયા ગોવિંદજ ગલિયાણે...૧૨
 રહ્યા સરવરતટ થઈ રાજુ, જમ્યા ત્યાં તો ચણેચિનિ ભાજુ;
 રોટલો બાજરીનો તે સાથ, જમ્યા નેહથી નટવરનાથ...૧૩

બીજે દિન ગયા વરસડે ગામ, હતું પીલુનું ઝાડ તે ઠામ;
 જમ્યા શાક વૃત્તાકનું ત્યાંય, બાજરી તણા રોટલા માંય...૧૪
 રહ્યા રાત્ય જઈ સંજિવાડે, ધોળિ શેલહિ આવિ તે દાડે;
 નિત્યાનંદે સુધારિને આપી, જમ્યા તે પ્રભુ પ્રૌઢ પ્રતાપી...૧૫
 બીજે દિવસ આવ્યા વરતાલ, પુરુષોત્તમ જનપ્રતિપાળ;
 સંત હરિજન સામા સિધાવ્યા, રૂડી રીતે પ્રભુ પધરાવ્યા...૧૬
 કરી દેવનાં દર્શન ત્યાંય, ઉત્તર્ય હરિમંડ્ય માંય;
 આવ્યો કાર્તિકી દશમીનો દન, આવ્યા સંધ સજી હરિજન...૧૭
 સમૈયો તે પ્રબોધનિ કેરો, થયો તે સમે સરસ ઘણોરો;
 પાંચ દિવસ લગી પરમેશ, ધરે નિત્ય નવો નવો વેશ...૧૮
 તેના મર્મનું એહ નિદાન, ધરે ભક્ત સદા એવું ધ્યાન;
 કિનખાબ તણો સુરવાળ, કિનખાબનિ ડગલિ વિશાળ...૧૯
 માથે મંડિલ^૧ બહુ મૂલવાળું, ખખે શેલુ રંગેલું રૂપાળું;
 રેટો કમરે કશી લિધો એવો, સદા ધ્યાનમાં રાખવા જેવો...૨૦
 એવા નિત્ય નવા શાશ્વતાર, ધરે પ્રીતમ પ્રાણાધાર;
 સભામાં બેસે સુંદર શ્યામ, પુરુષોત્તમ પૂરણકામ...૨૧
 લિંબડા હેઠ પાટ ઢળાવી, ગાદિતકિયો તે ઉપર મુકાવી;
 ઉત્તરાભિમુખે બેઠા નાથ, આવ્યો ત્યાં જ્ઞાંગાઢ તણો સાથ...૨૨
 તેહમાં નારાયણજિ સુતાર, અતિશે પ્રભુમાં જેનો ઘ્યાર;
 વામ પડખું પ્રભૂનું વિલોક્યું, તેમાં પ્રાણ સહિત મન રોક્યું...૨૩
 સંભારે મુરતી જ્યારે જ્યારે, એ જ સ્વરૂપ સાંભરે ત્યારે;
 હરિએ મનની વાત જાણી, ત્યારે તે પ્રત્યે બોલિયા વાણી...૨૪

૧.પાધરી; ફેંટો

ચોટિ રૂપમાં વૃત્તિ તમારી, તેવિ છાપ કરી લાવો સારી;
 સતસંગી તથા સંત જેહ, પૂજશે સ્મરશે છબિ તેહ...૨૫
 નારાયણજીએ વિનતિ ઉચ્ચારી, છાપ એવિ બનાવીશ સારી;
 રામનવમીયે હું આવીશ, ગઢપુરમાં તે છાપ લાવીશ...૨૬
 સુણી રાજી થયા મહારાજ, થયો રાજી તે સર્વ સમાજ;
 સભામાં તે સમે સુખકારી, કરે જ્ઞાનનિ વાત મુરારી...૨૭
 ઉંડો વાત વિષે મર્મ લાવે, જવા ધામમાં ઈચ્છા જણાવે;
 કહે સ્પષ્ટ તો જન ગભરાય, તેનિ ચિંતા ધરે મન માંય...૨૮
 લાલજ ગોર ગઢેથિ આવ્યા, તે તો સારા સમાચાર લાવ્યા;
 પતની જે ગોપાળજ કેરી, મેના નામે સુધર્મિ ધણેરી...૨૯
 તેણે પ્રસવ્યો તહાં એક પુત્ર^૧, તેથિ શોલ્યું તેનું ધરસૂત;
 કાર્તકી શુદ્ધ અષ્ટમિ જ્યારે, થયો પુત્ર તણો જન્મ ત્યારે...૩૦
 શ્રીજ જાણે ભવિષ્યની વાત, તેથી અંતરે હરખ્યા અધાત;
 નિજ ગાંદિ તણો અધિકાર, તેના વંશ વિષે છે જનાર...૩૧
 તેથી આનંદ અંતરે લાવી, ધણી સાકર ત્યાં વહેંચાવી;
 વધામણિયાને બંધાવિ પાગ, ઉપજ્યો મુદ્દ સૌને અથાગ...૩૨
 હતા ગોપાળજ પણ આંહીં, તેઓ રાજી થયા મનમાંહી;
 એક દિવસે દયાવંત નાથ, વાતો કરતા હતા સહુ સાથ...૩૩
 બેસીપગથિયે મંદિર કેરે, બોલ્યા વચ્ચન તે મર્મ ધણેરે;
 સતસંગ વધ્યો બહુ ઠામ, ન જવાય અમે ગામોગામ...૩૪
 અમને પૂછવું હોય જેહ, શિક્ષાપત્રીને પૂછજો તેહ;
 શિક્ષાપત્રી અમે રચિ સારી, એ તો જાણવી મૂર્તિ અમારી...૩૫

૧.કૃષ્ણપ્રસાદજ (વિહારીલાલજ મહારાજના પિતા)

એ થકી ઉલટા વર્તનારા, સંપ્રદાયિ નહીં તે અમારા;
 તેનું કલ્યાણ પણ નહિ થાય, એમ જાણજો સૌ મન માંય...૩૬
 એવી વાત ઘણી કરિ નાથે, સુણિ લીધિ સહુ જન સાથે;
 હરિભક્ત વડોદરા કેરા, પ્રભુપદ પર પ્રેમિ ઘણેરા...૩૭
 પ્રભુદાસ ઈશ્વર વનમાળી, જગજીવને શુભ તક ભાળી;
 મોતૈયા લાડવાની રસોઈ, દીધી સંતોને હરષિત હોઈ...૩૮
 શ્રીજ સ્નેહ સહિત આદરે, પંગતીમાં પીરસવા ફરે;
 હેમ માદળિયું પ્રભુદાસે, ધર્યુ ભેટ મહાપ્રભુ પાસે...૩૯
 કંઠમાં ધરીને કૃપાનાથ, ગયા મંદિરમાં સંત સાથ;
 લઈ માદળિયું હાથ માંય, લાગ્યા ચિતે વિચારવા ત્યાંય...૪૦
 નારાયણને કે આ લક્ષ્મીને, કેને અર્પું આ હેત કરીને;
 બહુ વિચારી મનમાં ઠરાવ્યું, નારાયણને જ તે તો ધરાવ્યું...૪૧
 પ્રભુદાસ કહે મહારાજ, મને સાધુ કરો તમે આજ;
 હવે ધેર હું તો નહિ જાઉં, સેવા કરવા સદા સાધુ થાઉં...૪૨
 સુણી બોલિયા શ્રીઅવિનાશ, રહો છો રધુવીરજ પાસ;
 તમે છો તેમના છાડિદાર, સારી રીતે સેવા કરનાર...૪૩
 માટે તે જ સેવા તમે કરો, સાંખ્યયોગિ તણું વ્રત ધરો;
 સુણી એવું રધુવીર પાસ, રહ્યા પાર્ષ્ફ થૈ પ્રભુદાસ...૪૪
 વળી એક દિવસ તણી વાત, સુણો ભૂપ અભેસિંહ બ્રાત;
 રાયજીભાઈ જેહનું નામ, વટપત્તનમાં જેનું ધામ...૪૫
 તે તો સીધું રસોઈનું લાવ્યા, જલેબી ને મોતૈયા કરાવ્યા;
 સાધુની ધર્મશાળા છે જ્યાંય, બેઠા સૌ સંત જમવાને ત્યાંય...૪૬
 પ્રીતે પીરસે પ્રાણાધાર, ફર્યા પંગતમાં ત્રણ વાર;

બ્રહ્માનંદના પાત્રની પાસ, ત્રીજી વાર આવ્યા અવિનાશ...૪૭
 દીસે દુર્બળ જેમ શરીર, તેમ બેશિ ગયા બળવીર;
 ખમા ખમા બોલ્યા ત્યારે સંત, ઉદાસિ થયા સર્વે અત્યંત...૪૮
 સૌનો શોક મટાડવા કાજ, વળિ ઉભા થયા મહારાજ;
 શાંતિ સૌ જનને થાય જેમ, લાગ્યા પીરસવા પ્રભુ તેમ...૪૯
 કરે મર્મમાં એમ ઉચ્ચાર, જમો સંત આ ત્યો છેલ્લિ વાર;
 તેનો મર્મ મોટા મોટા જાણો, અન્ય તો નહિ સંશય આણો...૫૦
 એવી લીલા કરે અવિનાશી, સભા સાંજે સંજે સુખરાશી;
 વળી એક સમે મહારાજ, ગયા મંદિર દર્શન કાજ...૫૧
 બોલ્યા ગોપાળજી જોડી હાથ, મારી વિનતિ સુણો કૃપાનાથ;
 કર્યું આ સ્થળે દ્વારિકાધામ, આવ્યાં ગોમતિ પણ એહ ઠામ...૫૨
 શંખ ચક ગાઢા પદ્મ છાપ, લેવા આવે છે લોક અમાપ;
 પણ રણછોડજી તણિ આંહીં, મુરતી નથિ આ ધામ માંહી...૫૩
 માટે તે પદરાવો જો સ્વામી, એટલીયે મટી જાય ખામી;
 આપ બોલ્યા હતા સભા માંહી, રણછોડજી થાપશું આંહી...૫૪
 ક્યારે કરશો તે સત્ય વચન, જાણવાને ઈચ્છે મુજ મન;
 કહે શ્રીજી તમે જ સિધાવો, મૂર્તિ કુંગરપુર જઈ લાવો...૫૫
 મુરતીનું પ્રમાણ બતાવ્યું, ધન ખર્ચિને માટે અપાવ્યું;
 કમાભક્તને મોકલ્યા સાથે, નિર્ગુણાનંદ આદિને નાથે...૫૬
 તે તો કુંગરપુર ભણિ ગયા, પ્રભુ ચાલવા તતપર થયા;
 ભલામણ હરિભક્તોને દૈને, ચાલ્યા શ્રીહરિ તો સજજ થૈને...૫૭
 વે'લમાં બેઠા અંતરજામી, પગ ચાંપે નિત્યાનંદ સ્વામી;
 સતસંગિ વળાવાને આવ્યા, બેટ કરવા ભાતું ભલું લાવ્યા...૫૮

मांदा जेवा दिसे भहाराज, उदासी थयो सर्व समाज;
 रावली सुषि सौ गया साथे, पछि पाइा वणो कहुं नाथे...५८
 हरिभक्त थया दिलगीर, आव्यां नेषमां नेहनां नीर;
 आपी धीरज वाणिया श्यामे, गया गिरधर भेणाव गामे...६०

पुष्टिताग्रावृतः :

हरिवर वरताल छेलि वार, दरशन सौ जनने दिधुं उदार;
 यित यितवि यरित्र ते उचार्यु, यितवन ज्ञेय ज़ुर तेह धार्यु...६१
 ईति श्रीविहारिलालज्जाचार्यविरचिते हरिलीलामृते नवमकलशे
 अचिंत्यानंदवण्णिन्द्र-अभयसिंहनृपसंवादे श्रीहरिवृतालये
 अंत्यवारविचरणनाम यतुर्थो विश्रामः ॥४॥

पूर्वचाचो :

वर्णि कहे अभेसिंहज्ज, सुषो स्नेह सहित तमे भ्रात;
 बुरानपुर धरगाममां, थया धाम तेनी कहुं वात...०१

चोपाईः :

वरतालमां धर्मदुलारे, स्थाप्या लक्ष्मीनारायण त्यारे;
 संघ आवेलो बुरानपुरनो, वध्याथी अति उत्साह उरनो...०२
 धरगामनां पश मुद धारी, धशां आवेलां नर अने नारी;
 आव्या बुरानपुर थकि धाई, बापुभाई ने गोविंदभाई...०३
 नानाभाई शिवाशाह नाम, आव्या ए पश दर्शनकाम;
 नरनी ने नारायण केरी, बेय मूर्तियो सारि धणेरी...०४
 ते तो स्थापि प्रथम हरि त्यांय, ए ज ठेकाशे ओरडामांय;
 श्रीज्जने विनवि पगे लागी, एमांथी एक मूरति भागी...०५

ધરગામના ગોવિંદભાઈ, હરિ પાસે બોલ્યા હરખાઈ;
 બીજી મૂર્તિ આપો પ્રભુ અમને, કહીયે વિનતી કરિ તમને...૦૬
 બેય મૂર્તિ પ્રસાદિનિ એ છે, તમે હાથેથિ થાપેલિ તે છે;
 અમારા દેશમાં તે થપાય, સૌને દર્શનનું સુખ થાય...૦૭
 પ્રભુએ પછી પરમ પ્રતાપી, મુર્તિ અકેકિ બેયને આપી;
 નારાયણની તો બુરાનપુરમાં, આપિ સ્થાપવા હરખીને ઉરમાં...૦૮
 નરની સ્થાપવા ધરગામે, આપિ સ્નેહથિ સુંદર શ્યામે;
 કહું લક્ષ્મીનારાયણ નામ, રાખજો એહનું બેય ઠામ...૦૯
 જોડ્યે લક્ષ્મિનિ મૂરતિ બે આપી, પધરાવવા પરમ પ્રતાપી;
 નારાયણમાં સદા હું રહીશ, સુખ સૌ હરિજનને દઈશ...૧૦
 હરિભક્તો તે મૂર્તિયો લૈને, પોતપોતા તણે દેશ જૈને;
 કર્યો આરંભ મંદિર કેરો, સૌને ઉત્સાહ ઉરમાં ઘણોરો...૧૧
 આવિ છાશિયાની^૧ સાલ જ્યારે, થયાં મંદિર તૈયાર ત્યારે;
 કાર્તકીનો સમૈયો તે કાળે, શ્રીજીએ કર્યો શ્રીવરતાલે...૧૨
 ધરગામ ને બુરાનપુરના, આવ્યા હરિજન તે દેશ દુરના;
 કહું શ્રીહરિને તેહ વાર, થયાં મંદિર બેય તૈયાર...૧૩
 બેય ઠેકાણો તો રૂડિ વીધી, સ્થાપવાની તૈયારી છે કીધી;
 પધારો આપ બુરાનપુરમાં, અમે આનંદ પામિયે ઉરમાં...૧૪
 શુભ મુહુરત છે જોવરાયું, માગશર શુદ્ધ ખાલ્સિનું આવ્યું;
 કરિને ત્યાં પ્રતિષ્ઠાનું કામ, ધરગામ પધારજો શ્યામ...૧૫
 અમે તેડવા આવિયા તમને, કરશો ન નિરાશિ તે અમને;
 સુણિ બોલિયા સુંદર શ્યામ, નથી મારે શરીરે આરામ^૨...૧૬

માટે મોકલું સંત હું એવા, મળતા ગુણ જે મુજ જેવા;
 આવવું તો ઘટે છે અમારે, નથી આવ્યાનો જોગ અત્યારે... ૧૭
 અમો આવ્યા થકી સુખ જેવું, સંતથી તમને થશે તેવું;
 પછી સંતને કહે સુખકંદ, સુણો પરમચૈતન્યાનંદ... ૧૮
 તમે બુરાનપુરમાં સિધાવો, લક્ષ્મીનારાયણ પધરાવો;
 અમોથી જનને સુખ જેવું, તમોથી પણ ત્યાં થશે તેવું... ૧૯
 સુણો સ્વયંપ્રકાશાનંદ, તમે પણ મુનિગણના છો ચંદ;
 માટે જાઓ તમે ધરગામ, કરો જૈને પ્રતિષ્ઠાનું કામ... ૨૦
 થાપો લક્ષ્મીનારાયણ દેવ, સુખ સૌને કરે તત્પ્રેવ;
 એવિ આજ્ઞા ચડાવિને શીશ, ગયા મંડળ લૈને મુનીશ... ૨૧
 બેય સંતમાં ગુણ છે સમાન, જેને ભાઈ કહે ભગવાન;
 બેય ગામમાં મૂહુરત એક, માગશર શુદ્ધ ખષિનું નેક^૧... ૨૨
 ધામધૂમથિ મૂર્તિયો સ્થાપી, એ તો સંભારે લોક અદ્યાપી;
 સર્વ નાતોના વિપ્ર જમાડ્યા, દક્ષિણા દઈ તોષ^૨ પમાડ્યા... ૨૩
 રામનવમિયે હે નરપાળ, ત્યાંના સંધ આવ્યા વરતાલ;
 પણ પ્રભુનાં ન દર્શન થયાં, ત્યારે તે સહુ ગઢપુર ગયા... ૨૪
 ત્યાંય માંદા હતા મહારાજ, તોય દૂરનો જાણિ સમાજ;
 પાસે બોલાવિયા કરિ ઘાર, ત્યાંના સર્વ પુછ્યા સમાચાર... ૨૫
 ત્યારે પ્રેમે કરીને પ્રણામ, ત્યાંના ભક્ત બોલ્યા તેહ ઠામ;
 દયા સંતોષે દિલમાંહિ લીધી, પ્રતિષ્ઠા ધામધૂમથિ કીધી... ૨૬
 કોઈ વાતે ન રાખી જ ખામી, અમે સંતોષ પામિયા સ્વામી;
 સુણી બોલિયા શ્રી જગવંદ, જે છે પરમ ચૈતન્યાનંદ... ૨૭

૧.સાચું; નક્કી ૨.સંતોષ

મુનિ છે તે અગસ્ત સમાન, ભક્તિમાન મહા ગુણવાન;
 સ્વયંપ્રકાશાનંદજિ જે છે, તુલ્ય જાણો વશિષ્ઠને તે છે...૨૮
 એવા જ્યાં મારું સ્થાપન કરે, મારું ત્યાં તો અચળ તેજ ઠરે;
 માટે મૂર્તિનાં દરશન કરજો, મારું ધ્યાન એ મૂર્તિમાં ધરજો...૨૯
 ધર્મ પાળજો ધીરજ ધારી, યાદ રાખજો આજ્ઞા અમારી;
 અંતે પામશો અક્ષરધામ, મુજ પાસે જ કરશો વિરામ...૩૦
 હવે સુખથિ સિધાવો સ્વદેશ, દીલે દિલગીર થાશો ન લેશ;
 સમાચાર તે સંતોને દેજો, મારા જ્ય નારાયણ કહેજો...૩૧
 એમ કહિ કર્યા સૌને વિદાય, ચાલ્યા સૌ પ્રભુને નમિ પાય;
 સૌએ શ્રીજીને એહ પ્રસંગે, મંદવાડ દિઠો નહિ અંગે...૩૨
 તેથી હરખતાં હરખતાં જાય, રાતવાસો વળિ જહાં થાય;
 કહે સતસંગી આગળ વાત, સાજ તાજ છે હરિ સાક્ષાત...૩૩
 બ્રહ્મચારી કહે અહો રાય, દીસે શ્રીજીની અકળ કળાય;
 ક્યારે માંદું શરીર દેખાડે, ઘડીમાં મંદવાડ મટાડે...૩૪
 ક્યારે હરિજનને હરખાવે, ક્યારે રોગી થઈ રોવરાવે;
 વૈદ ધન્વંતરી^૧ જેવો હોય, નાડી પરખી શકે નહિ કોય...૩૫
 સદા જે છે નિરોગી સ્વતંત્ર, ભાસે રોગને વશ પરતંત્ર;
 પુરા જ્ઞાનિયો તે મર્મ જાણે, જન અજ્ઞાની સંશય આણે...૩૬
 કહે વર્ણ સુણો ભૂપ સહી, કથા એ તો અવાંતર^૨ કહી;
 હવે કહું વરતાલની વાત, ગઈ કાર્તિકી પુનમ ભાત...૩૭
 ખાનદેશી ગયા ખાનદેશ, ગયા સંઘ સ્વદેશ વિશેષ;
 પ્રભુજી ગઢપુર જવા માટે, ગયા ગામ મેળાવની વાટે...૩૮

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્ત :

ધરિ હરિમુરતી બુરાનપૂર, ધરિ ધરગામ વિષે વળી જરૂર;
 નરપતિ સુકથા સુષાવિ તેણ, મુજ મનમાં સ્હુરિ આવિ આજ જેણ...૩૮
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે નવમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિબુરાનપૂર-
 ધરગામપ્રતિષ્ઠાવિધિનિરૂપણનામ પંચમો વિશ્રામઃ ॥૫॥

પૂર્વછાયો :

વિચરિ હરિ વરતાલથી, ગયા મોહન ગામ મેળાવ;
 દર્શન દેવા દાસને, તેનો ભાળિને ઉત્તમ ભાવ...૦૧

ચોપાઈ :

ત્યાંના ભક્તોને દર્શન દઈ, ચાલ્યા શ્રીહરિ સત્ત્વર થઈ;
 પંથે ત્યાંથિ જતાં પિપળાવ, નિયેવાળિયું આવ્યું તળાવ...૦૨
 આંબા હેઠ કર્યો વિશરામ, જળપાન કર્યું તેણ ઠામ;
 કદ્યું સંતને ત્યાં મુનિનાથે, વધ્યા છે નખ મુજ પગહાથે...૦૩
 કપિલેશ્વરાનંદ મુનીએ, નખ લીધા પછી નેરણીએ;
 પ્રભુ ત્યાંથી ગયા પીપળાવ, ત્યાંના ભક્તનો ભાળિને ભાવ...૦૪
 દાજુભાઈ તણી મેડી માંય, ઉત્તર્યો જગજીવન ત્યાંય;
 પૂરવાભિ મુખે શુભ બારી, જમ્યા થાળ તહાં ગિરધારી...૦૫
 નિત્યાનંદને આપી પ્રસાદી, જાણીને મહામુક્ત અનાદી;
 પછી પોઢી રહ્યા પ્રભુ રાતે, ગયા પરિયજ ગામ પ્રભાતે...૦૬
 સામા આવ્યા ત્યાંના સતસંગી, અતિ અંતર માંદિ ઉમંગી;
 સરેરા^૧ તળે ઉત્તર્યો શ્યામ, ગયા ત્યાં થકી ચાંગડે ગામ...૦૭

૧. વડના જેવું એક પ્રકારનું જાડ

હતું પીપરનું ઝાડ ત્યાંયે, ઉત્તર્ય પ્રભુ તેહને છાંયે;
 વર્ષિં વૈકુંઠે ત્યાં કર્યો થાળ, જમ્યા જીવન જનપ્રતિપાળ...૦૮
 કરિ બાટિયો ત્યાં જમ્યા સંત, પછી ત્યાંથિ ચાલ્યા ભગવંત;
 પંથે ધાંચો^૧ આવી તેણ ઠામ, બેઠા ઘોડીએ શ્રીધનશયામ...૦૯
 પશેગામ ગયા પ્રભુ જ્યાંય, આવી સાબ્રમતી નદી ત્યાંય;
 નાજે જોગિયો ચાલતા હતા, જેયા વસ્ત્ર ઉતારવા જતા...૧૦
 ઈચ્છા હરિએ રમોજનિ^૨ આણી, નાજે જોગિયાને કહિ વાણી;
 નીર ઝાંણું નથી એહ સમે, શીદ વસ્ત્ર ઉતારો છો તમે...૧૧
 એવાં વચન સુણી ધણાં સારાં, નાજે ભક્તે ન વસ્ત્ર ઉતાર્યા;
 પ્રભુએ પછી મુખ મલકાવી, ઉડા જળમાંહિ ઘોડી ચલાવી...૧૨
 નાજોભક્ત પાછળ ચાલ્યા જ્યારે, પડ્યા જળમાંબિંજ્યાં વસ્ત્ર ત્યારે;
 હસ્યા શ્રીહરિ ને સખા જન, નાજોભક્ત રાજ થયા મન...૧૩
 પ્રભુ કોઈ રિત્યે રાજી થાય, હરિભક્તનું મન હરખાય;
 એમ કરતા વિનોદ વિશેષ, વટામણ ગયા વિશેશરેશ...૧૪
 ખળામાં ઉત્તર્ય ધરી ખાંત, જમ્યા બાટી રહ્યા તહાં રાત;
 પ્રભાતે ચાલ્યા પૂરાણકામ, ગિરધર ગયા જાખડે ગામ...૧૫
 વેલ્ય માંહિ બિરાજિને વાલો, વિચરે વાટે ધર્મનો લાલો;
 ભોગાવો ઉતરી ભગવાન, ચાલ્યા આગળ ત્યાં એક સ્થાન...૧૬
 એક આવી તળાવડિ સારી, બોલ્યા વૈકુંઠાનંદ બ્રહ્મચારી;
 નાથ નિર્મળ છે એહ નીર, કરો સ્નાનાદિ શ્યામશરીર...૧૭
 વાલે તે વિનતી સુણી લીધી, પછી નિત્યકિયા તહાં કીધી;
 જલેબી દૂધ માંહિ કરેલી, હતી વર્ષિંની પાસે રહેલી...૧૮

૧.રસ્તા પર ગાડાની અવર-જવરથી પેલા ગિડા સીલા ૨.રમુજની

તેણે આપી તે જમવાને કાજે, માંગ્યું આમલીજળ^૧ મહારાજે;
 કર્યું વર્ણિયે આમલપાણી, જમ્યા વાલમ તે તો વખાણી...૧૯
 કમિયાળે કૃપાળુ સિધાવ્યા, મોડ ગઢવી તહાં સામા આવ્યા;
 દંડવત કરિને લાગ્યા પાય, તેનો હૈયામાં હરબ ન માય...૨૦
 ત્યાં તળાવથિ વાયુ દિશાયે, હતી આંબલિ ઉત્તર્યા ત્યાંયે;
 લાવ્યા સીધું તે ગઢવી રસાળ, કર્યો વૈકુંઠનંદે તે થાળ...૨૧
 કહે વર્ણિ ચણેચિનિ ભાજુ, લાવો તો જમશે પ્રભુ તાજુ;
 મોડભાઈએ તે દિધિ લાવી, બ્રહ્મચારિએ ભાજી બનાવી...૨૨
 જમ્યા થાળ તે પરમ પ્રતાપી, પ્રસાદી મોડભાઈને આપી;
 પુરણાનંદના કૃત છંદ, મોડભાઈ બોલ્યા સુખકંદ...૨૩
 મુક્તાનંદ પ્રેમાનંદ સ્વામી, બોલ્યા કીર્તન પદ શિર નામી;
 રહી રાત ને ચાલ્યા પ્રભાત, રોઝકે ગયા પ્રભુ સાક્ષાત...૨૪
 જગ્યા ત્યાં સંતને ઉત્તર્યાની, હતી ત્યાં ઉત્તર્યા સુખદાની;
 પ્રભુ કાયામાં કસર જાણાવે, દેખી સંતને દિલગીરી આવે...૨૫
 ત્યારે ઉચ્ચારિ ઉપદેશ સારો, આપે ધીરજ ધર્મદુલારો;
 પ્રભુ જૈ ગજી ગઢવીને ધેર, તહાં થાળ જમ્યા રૂડિ પેર...૨૬
 ધોલેરાના હરિભક્ત આવ્યા, ભેટ કરવા મેવો ભલો લાવ્યા;
 કાજુકળિયા દરાક્ષ બદામ, પેંડા આદિકનું ભર્યું ઠામ...૨૭
 ધર્યું ભેટ તે ભૂધર પાસે, અંગિકાર કર્યું અવિનાશે;
 ચાલ્યા ત્યાં થકી ઉંયે દિનેશ^૨, ગયા પરબરીએ પરમેશ...૨૮
 પેખી પીંપર સરવર પાળે, તહાં વિશ્રામ કીધો કૃપાળે;
 કર્યું તેણ તળાવમાં સ્નાન, કરી નિત્યક્રિયા ભગવાન...૨૯

ગામના સતસંગિયો આવ્યા, ભાતભાતનિ તે ભેટ લાવ્યા;
 સૌને દર્શન દૈને દ્યાળ, ગયા પોલારપર જનપાળ...૩૦
 ત્યાંથી સંચર્યા સુંદરશ્યામ, ગયા કૃષ્ણજી કુંડળ ગામ;
 તહાં મામૈયો પટગર નામ, ઉત્તર્યા પ્રભુ તેછને ધામ...૩૧
 તેણે સેવા સારી રીતે કીધી, રસોઈ સર્વ સંતને દીધી;
 બીજે દિવસ ગયા બહુનામી, કારિયાણિએ અંતરજામી...૩૨
 સીર્જાવદર થઈને નિંગાળે, કૃપાસિંહુ ગયા તેહ કાળે;
 નાદિ કેરી વિષે કરી સ્નાન, સાથવો જમ્યા શ્રીભગવાન...૩૩
 વાલે ત્યાં થકી વિચરણ કીધું, રાધાવાવ્યે જઈ જળ પીધું;
 કર્યો ગઢપુર માંહિ પ્રવેશ, ત્યાંના હરિજન હરઘ્યા વિશેષ...૩૪
 ગોપિનાથનાં દર્શન કરી, ઉત્તર્યા દરબારમાં હરી;
 વીત્યા બે ત્રણ વાસર જ્યારે, મહારાજ વિચારિને ત્યારે...૩૫
 સુત ગોપાળજી તણા જેહ, કેવે નામે ઠરાવવા તેહ;
 ભટજી મયારામ તેડાવ્યા, જન્મ અક્ષર તેના કરાવ્યા...૩૬
 ભટજી કહે આ સુત જેહ, કૃપાપાત્ર છે આપનો તેહ;
 માટે કૃષ્ણપ્રસાદજી નામ, સંભવે છે એનું ધનશ્યામ...૩૭
 મહારાજ તણે મન ભાવું, નામ કૃષ્ણપ્રસાદ ઠરાવું;
 થયો બે માસનો સુત જ્યારે, પાંડે ઠાકોરરામજી ત્યારે...૩૮
 તેડિ લાવ્યા જહાં હતા માવો, કહું એહને નિયમ ધરાવો;
 પછી આઘું એને જળ હાથે, પાંચ નિયમ ધરાવિયાં નાથે...૩૯
 તુલસીનિ કંઠી પહેરાવી, હીરાકંઠિ કનકની ધરાવી;
 કહું કૃષ્ણો થશે વિદવાન, તે તો શંકરસ્વામિ સમાન...૪૦
 કહે વર્ણિ સુણો વસુધેશ, થયા વિદવાન સૌથિ વિશેષ;

स्वामी शंकरनी पेरे तेह, गया छोड़ी जुवानीमां देह...४१
 कथा चालति ते हवे कहुं, सुषो स्नेह धरी मन बहु;
 प्रभुने सुत पाये लगाऊयो, पछि माता कने पहोंचाऊयो...४२
 एक दिन गढपूर अगाडी, सुबो आवियो गायकवाडी;
 मीरसाहेब तेहनुं नाम, आवि कीधा प्रभूने प्रशाम...४३
 लक्ष्मीबागमां आप्यो उतारो, लाय्यो ते तेना मनमांहि सारो;
 धणा लोकना मुख थकी त्यांय, श्रीजनो सांभयो महिमाय...४४
 तेणे प्रथम कुसंगिने संगे, अपराध कर्यो हतो अंगे;
 ए तो आ समे सांभरि आव्यो, पूरो मनमां थयो पसतावो...४५
 जाशे केम हरीने रिजावुं, अपराध क्षमा ते करावुं;
 प्रभुने बागमां पधराव्या, ज्यारे संत सहीत ते आव्या...४६
 पछि श्रीजने पूजिया प्रीते, आप्यो सरस पोशाग सुरीते;
 भलो मेनो^१ वणी भेट धर्यो, कृपानाथे अंगिकार कर्यो...४७
 प्रशमीने क्षमा मागि ज्यारे, तथा अस्तु कहुं प्रभु त्यारे;
 धन्य यवन तणो अवतार, रीख्या जेहने जगकरतार...४८
 प्रभुज दरबारमां आव्या, मीरसाहेब त्यांथि सिधाव्या;
 पंचमी त्यां वसंतनि आवी, कर्यो उत्सव मनमुद लावी...४९
 धणा हरिजन दर्शने आव्या, सौने दर्शन है हरभाव्या;
 गढपुरमां रही महाराज, कर्यो ज्व अनेकनां काज...५०

पुष्पिताग्रावृत्त :

गुणिनिधि गढपूरमां बिराज, हरिजनना मनने करे ज राज;
 प्रगट परम जे वध्यो प्रताप, सुषि सतसंगि थया जनो अमाप...५१

ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલિલામૃતે નવમકલશે
અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે દુર્ગપુરે
મીરસાહેબમીલનનામ પણ્ઠો વિશ્રામઃ ॥૬॥

પૂર્વછાચો :

કહે અચિંત્યાનંદજી, નરનાથ સુણો ધરિ નેહ;
કુષ્ણ ગયા રાજકોટમાં, હવે કથા કહું છું તેહ...૦૧

ચોપાઈ :

નામદાર ગવર્નર જેહ, આખા મુંબૈ ઈલાકાના^૧ એહ;
સર માલકમ જેનું નામ, આવ્યા સોરઠ જોવાને કામ...૦૨
રાજકોટમાં કિધો નિવાસ, રાજ સ્થાનોનો^૨ કરવા તપાસ;
ઘણા જનથી તેણે ઘણે ઠામ, સુધ્યું સ્વામિનારાયણ નામ...૦૩
એને ઈશ્વરનો અવતાર, ઘણા માને છે પુરુષ ને નાર;
નવો ધર્મ ચલાવે છે સારો, થયા છે શિષ્ય લોકો હજારો...૦૪
લૂંટ ફાટ કાઠી બહુ કરતા, સરકારથિ તે નહિ ડરતા;
રીછ વાધ વરુ વશ થાય, પણ કાઠિયો વશ ન કરાય...૦૫
ખૂન કરતાં કરે નહીં વાર, પ્રભુનો ડર ન ધરે લગાર;
તેને સ્વામિનારાયણ મળ્યા, તેથી ધર્મને મારગે વળ્યા...૦૬
ચોરીનું કામ તેણે તજાવ્યું, અફીણાદિ બંધાણ મુકાવ્યું;
નિત્યનિત્ય નિયમ ધરી નહાય, પૂજા પાઠ કરી અત્ર ખાય...૦૭
હતા જેઓ મહા વ્યભિચારી, માતા તુલ્ય ગણે પરનારી;
માઝીને પણ કદિયે ન મારે, કેમ માણસને તે સંહારે...૦૮
દારુ પીને જે છાકટા^૩ થતા, નથી કેફ તે કોઈ ચાખતા;

૧.વિસ્તારના ૨.ખંડિયા રાજયોનો ૩.મદાન્ય; વેલા

એવા ભક્ત થયા છે અનેક, એ તો આશ્ર્ય વાત જે એક...૦૮
 એક સ્વામિનારાયણ વડે, તહાં ફોજ ન રાખવિ પડે;
 સ્વામિનારાયણે કર્યું જેહ, ન બને કોઈ નર થકી તેહ...૧૦
 એવી વાત સુણી બહુ ઠાર, થયો મળવાનો તેથિ વિચાર;
 નિજ સેકેટરી તેહ ઠામ, હતા ટામસ વિલિયમ નામ...૧૧
 તેને કહ્યું ગવનરી એમ, લખો સ્વામી આવે આંહિ જેમ;
 તેણે પત્ર લખી મોકલાવ્યો, તે તો મહાવદિ બારશે આવ્યો...૧૨
 આવ્યો અસવાર ગઢપુર ગામ, માતાઈન હતું તેનું નામ;
 પત્ર લૈ શ્રીહરીએ વંચાવ્યો, વળિ સૌ હરિજનને સુણાવ્યો...૧૩
 હતિ શ્રીજને અંગે કસૂર, તેથી જાવા ધાર્યું નહિ ઉર;
 વદિ તેરશે ઉત્તર લખાવ્યો, એમાં ભાવાર્થ એવો જણાવ્યો...૧૪
 કાંઈ કસર છે અંગમાંય, તે માટે નહિ આવિ શકાય;
 ચાચ્યો અસવાર કાગળ લઈ, રાજકોટ બિજ વાત થઈ...૧૫
 તહાં એજંટ પોલિટિકલ, જેનું નામ બલેન ભૂપાળ;
 તેને પુછ્યું ગવનરી જ્યારે, વાત તેણે કરી ઘણિ ત્યારે...૧૬
 વળિ સ્વામિનારાયણ કેરો, મહિમા કદ્યો તેણે ઘણોરો;
 તેથી આતુરતા અતિ થઈ, મનમાં નહિ ધીરજ રહી...૧૭
 માલકમ કહે તેને તેડાવો, અસવાર બિજો મોકલાવો;
 ઉપમા લખીને લખો પત્ર, સ્વામી આગળ મોકલો તત્ર...૧૮
 લખજો તેમાં મારા પ્રણામ, મારે મળવાનું છે તેને કામ;
 પછી બલેન સાહેબે પત્ર, લખ્યો તેનો કહું ભાવ અત્ર...૧૯
 પાંચશે અને ત્રેંતાલીશ, લખ્યો જાવક નંબર શીશ;
 લખ્યો પત્ર તે પ્રેમ કરીને, સાંભળો ભૂપ સ્નેહ ધરીને...૨૦

પૂર્વછાયો :

સકળ ઉપમા સંભવે, બિરાજિત સદા જ્ઞાનરૂપ;
 સ્વામી સહજનંદજી, ગઢપુર મુકામ અનૂપ...૨૧
 લિખિત સ્નેહાંકિત સદા, આકટોગ પુલેટીકલ;
 બલેન સાહેબના બહૂ, સ્નેહે વાંચો સલામ કૃપાળ...૨૨
 વિશેષ વિનતિ એહ છે, મુંબઈના ગવર્નર જેહ;
 પધાર્યા છે એહ પ્રાંતમાં, ખાસ સ્વારિનિ સાથે તેહ...૨૩
 આપને મળવા ચહાય છે, થશે મળ્યાથી બહુજ પ્રસન્ન;
 આપ સાથે રાજકોટમાં, મળવાનું છે તેને મન...૨૪
 સાહેબની મરજ થકી, લઘ્યો છે આપને આ પત્ર;
 કૃપા કરી રાજકોટમાં, માટે આપ પધારશો અત્ર...૨૫
 તારીખ તો બાવીશમી, ફેબ્રુઆરી માસ છે આજ;
 અઢારસેં ને ત્રીશની, સાલ ઈસવી છે મહારાજ...૨૬
 સંવત શતક અઢારસેં, સાલ છાસી તણો માઘ માસ;
 વદ્દી ચૌદશ શશિવાર^૧ દિન, લખી પત્ર મોકલ્યો આપ પાસ...૨૭
 એટલું લખિને સહિ કરી, શાણા બલેન સાહેબે તત્ર;
 સ્વાર નામે પિરભાઈને, પછી બિડિને આપ્યો પત્ર...૨૮
 ફાગણ શુદ્ધ પડવે દિને, પહોંચ્યો સ્વાર ગઢપુર ધામ;
 પત્ર પ્રભુનિ આગળ ધર્યો, અતિ પ્રેમે કરીને પ્રણામ...૨૯
 વાલમે પત્ર વંચાવીયો, શુકાનંદ સ્વામીની પાસ;
 તહાં ધણા બેઠા હતા, દાદા ખાચર આદિક દાસ...૩૦
 સ્વારની કરી બરદાશ ત્યાં, કહ્યું ઉત્તર આપશું કાલ;

સભા વિષે વંચાવીયો, એહ કાગળ પરમ કૃપાળ...૩૧
 આ તો બિજો પત્ર આવિયો, માટે જવું કે ન જવું ત્યાંય;
 સાહેબ મળવા કારણો, દિસે આતુર અતિ મન માંય...૩૨
 એમ વિચાર અહીં કરે, લખ્યો ઉત્તર પહેલો જેહ;
 પ્રતિપદા દિન પહોંચિયો, તહાં ગવરનરને તેહ...૩૩
 પત્ર વાંચી પ્રભુજી તણો, થયું અંતર અતિશે ઉદાસ;
 સ્વામિનારાયણ નવ મળ્યા, રહી ગઈ અધૂરી આશ...૩૪
 આવ્યા છે નરપતિ અહીં ઘણા, તેનાં પણ ઘણાં છે કામ;
 તાકિદ છે મુંબઈ જવા, કેમ જવાય ગઢપુર ગામ ?...૩૫
 ફાગણ શુદ્ધ દ્વિતીયા દિને, ગવનરે કરીને વિચાર;
 ટામસ વિલિયમને કહ્યું, વળી પત્ર લખો એક વાર...૩૬
 ઉત્તર પહોંચ્યો એ લખો, લખો દિલગીર દું હું વિશેષ;
 થાત મેળાપ જો આપનો, મને આનંદ વધત અશેષ...૩૭
 એવું સુણી તે સાહેબે, લખ્યો પત્ર વળી ત્યાં એક;
 સ્નેહ જણાવ્યો અતિ ઘણો, વળી અતિ જણાવ્યો વિવેક...૩૮

ચોપાઈ :

સંવત તો અઢારસેં છાસી, બીજ ફાગણ શુદ્ધ પ્રકાશી;
 રહીને રાજકોટ મુકામ, લખું દું હું કરીને સલામ...૩૯
 સ્વામિ શ્રીસહજાનંદ જેહ, ગઢપુરના નિવાસી છો તેહ;
 આપનો પત્ર જે આંહિ આવ્યો, બડા સાહેબને તે વંચાવ્યો...૪૦
 માઘકૃષ્ણ તેરશનો લખેલો, એમાં એવો છે અર્થ રહેલો;
 અંગે આપને કસર છે કાંઈ, એથિ આવી શકાશે ન આંહી...૪૧
 એવા વાંચિ એમાં સમાચાર, થયા દિલગીર તે તો અપાર;

આપનાં દર્શનનિ અતિશે, રહી આતુરતા ઉર વિષે...૪૨
 આપે જેહ ચલાવ્યો છે ધર્મ, તેના નિયમનો છે શુભ મર્મ;
 એવિ સાંભળિને ભલી વાત, થયા સાહેબ રાજુ અધાત...૪૩
 એટલું લખિ પત્રમાં તહીં, કરી ટામસ વિલિયમે સહી;
 ભુજથી આવતા હતા સંત, પત્ર આપ્યો તેને મતિમંત...૪૪
 જાહી વાત તે અંતરજામી, દાદા ખાચરને કહે સ્વામી;
 ગવર્નર મનમાં ઘડે ઘાટ, થાય દિલગીર દર્શન માટ...૪૫
 પત્ર બે એમના આવ્યા આંહીં, આવે છે ત્રિજો પણ વાટમાંહી;
 ગયા વગર તહાં નહિ ચાલે, માટે ચાલો તરત હાલહાલે...૪૬
 મીરસાહેબે આપેલો જેહ, મેનો તૈયાર ત્યાં કર્યો તેહ;
 મેના માંહિ બેઠા મહારાજ, રથમાં બેઠા સંત સમાજ...૪૭
 દાદા ખાચર થૈ અસવાર, શ્રીજી સાથે સિધાવ્યા તે વાર;
 દત્તપુત્ર લીધા બેય સાથ, વિચર્યા એમ વિશ્વનો નાથ...૪૮
 બીજને દિન મધ્યાન કાળે, પહોંચ્યા પ્રભુ ગામ ખંભાળે;
 સાથવો જમ્યા સુંદરશ્યામ, જમ્યા ધર્મવંશી ગુણધામ...૪૯
 ખંભાળામાં ખબર પડિ જ્યારે, આવ્યા ઓઘડ ખાચર ત્યારે;
 સાથે પુત્ર આવ્યા તેના ચાર, તેનાં નામ કહું નિરધાર...૫૦
 નાગ માણશિયો અને ભાયો, ચોથો ગોદડ નામે ગણાયો;
 પ્રભુને કહું કરિને પ્રણામ, ચાલો નાથ પાવન કરો ગામ...૫૧
 સુષિ બોલિયા શ્રીહરિ ત્યારે, ઉતાવળ છે જવાનિ અમારે;
 રસોઈ જમવા રહેવાય, ત્યારે રાત અહીં પડિ જાય...૫૨
 માટે તૈયાર હોય તે લાવો, કાઠિયોને છાશો પિવરાવો;
 પછી લાવ્યા રસોઈ તૈયાર, જમ્યા કાઠિયો સૌ તેહ વાર...૫૩

ત્યાંથી સંચર્યા સુંદરશયામ, ગયા ગિરધર વાંકિયે ગામ;
 ઘેલો ખાચર સામૈયું લાવ્યા, વાજ્તે ગાજ્તે પધરાવ્યા...૫૪
 પુછ્છું શ્રીહરિએ પછી ત્યાંય, ગયા છે મોકો ખાચર ક્યાંય;
 ઘેલો ખાચર બોલિયા વાત, રાજકોટ ગયા મુજ તાત...૫૫
 ઘેલા ખાચરની જેહ માત, સોઢીબાઈ નામે વિષ્યાત;
 તેણે સામાન આપિયો લાવી, સંત કાજે રસોઈ કરાવી...૫૬
 ધર્મવંશીયોએ કર્યો થાળ, જભ્યા જીવન જનપ્રતિપાળ;
 કરી જ્ઞાનનિ વાતો વિશેષ, પછી પોછિ રહ્યા પરમેશ...૫૭

પુષ્પિતાગ્રાવૃત :

હરિવર વિચરે નિવાસ જેને, અતિ મન માંહિ ઉમંગ થાય તેને;
 શુચિતર પુર અક્ષરાભ્ય જેવું, જનધર તેહ ગણાય ધામ તેવું...૫૮
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે નવમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિરાજકોટપથ-
 વાંકિયા ગ્રામ વિચરણનામ સપ્તમો વિશ્રામ: ॥૭॥

પૂર્વિશ્વાયો :

વાંકિયામાં રજની વિષે, પોછિ ઉઠ્યા પ્રભૂજિ પ્રભાત;
 કિંધિ તૈયારી ચાલવા, સખા સંત લઈ સંધાથ...૦૧

ચોપાઈ :

સોઢિબાઈએ સ્નેહ સહીત, ઘેલા ખાચરે પણ રૂડિ રીત;
 બહુ વિનતિ કરી પ્રભુ પાસ, વસો આજ દિવસ અહીં વાસ...૦૨
 સુણી બોલિયા સુંદરશયામ, ઉતાવળથી જવાનું છે કામ;
 રાજકોટ જવું છે અમારે, માટે તાણ ન કરવી તમારે...૦૩

એવું સાંભળિ બોલ્યાં ન કાંઈ, સમજ્યાં તે મરમ મનમાંઈ;
 જસો ખાચર બાળક જેણ, સોઢિબાઈએ તેડેલા તેણ...૦૪
 પગે શ્રીહરિને ત્યાં લગાડ્યા, હરિએ શિર હાથ અડાડ્યા;
 વળિ છાતીમાં ચાંપિયાં ચરણ, અઢળક ઢળ્યા અશરણશરણ...૦૫
 પછિ ત્યાંથિ પ્રભૂ પરવરિયા, રસ્તે બે ગાઉ સૂધી સંચરિયા;
 તહાં સંત બે સન્મુખ આવ્યા, પત્ર સાહેબનો તેણ લાવ્યા...૦૬
 પત્ર આપ્યો ને કીધા પ્રણામ, ત્યારે બોલિયા સુંદરશ્યામ;
 કહો સંતો તમે ક્યાંથી આવ્યા, કેનો પત્ર આ ક્યાં થક્કિ લાવ્યા...૦૭
 કહે સંત સુણો જગવંદ, જે છે પરમ ચૈતન્યાનંદ;
 ભુજ જાત્રા કરી તેનિ સાથ, રાજકોટ આવ્યા અમે નાથ...૦૮
 મુંબૈ કેરા ગવર્નર જેણ, રાજકોટમાં છે આજ તેણ;
 તેણે આપિયો આપનો પત્ર, લૈને આવ્યા છૈયે અમે અત્ર...૦૯
 પત્ર શ્રીજાએ તે વાંચિ લીધો, શુક સ્વામિને વાંચવા દીધો;
 પછિ ઉચ્ચર્યાં શ્રીહરિ એમ, પૂરો સાહેબનો દિસે પ્રેમ...૧૦
 મુની મુક્ત લખે જેવિ રીતે, પત્ર અમ પર પૂરણ પ્રીતે;
 એવો પ્રેમ જણાય છે એનો, જુઓ મર્મ વિચારીને તેનો...૧૧
 હેત સાંભળિ સાહેબ કેરું, સૌને અચરજ ઉપજ્યું ઘણેરું;
 દાદો ખાચર કહે શિર નામી, તમે છો પ્રભુ અંતરજામી...૧૨
 કહું વાટમાં આવે છે પત્ર, તે તો આવ્યો ખરેખરો અત્ર;
 પછિ ત્યાંથિ ચાલ્યા સુખરાશી, આટકોટ ગયા અવિનાશી...૧૩
 ત્યાંના હરિજન દર્શને આવ્યા, ભેટ કરવાને ભાતું તે લાવ્યા;
 ફૂપાનાથે કીધું અંગિકાર, ચાલ્યા આગળ જગતઆધાર...૧૪
 નદિ આવી બુઢણપરિ નામ, કરિ નિત્યક્રિયા તેણ ઠામ;

ભાતું સર્વને શ્રીજીએ દીધું, પોતે પણ તહાં ટીમણ કીધું...૧૫
 ત્યાંથિ આગળ ચાલિયા જ્યારે, એક હુંગર દીઠો તે વારે;
 તેના શિખર ઉપર દેરી હેરી, પુછું હરિએ આ શેની છે દેરી ?...૧૬
 બોલ્યા દાદાખાચર પ્રભુપાસ, એનો તો એક છે ઈતિહાસ;
 કહે છે બેય ચારણ હતા, પોઠિયા ભરિ માલ લાવતા...૧૭
 તેઓ આવતાં આ સ્થળ માંણી, બેય વાદ વદા માંણો માંણી;
 જેનો પોઠીયો ભારસહીત, ચે શિખરે તેની થાય જીત...૧૮
 ન ચે તેનિ હાર્ય કહાવે, તે આ શિખરમાં દેરી કરાવે;
 પછિ એકનો પોઠીયો ચડ્યો, બીજાનો અધવચથી જ અડ્યો^૧...૧૯
 તેણે પોઠિયા વેચિ તમામ, એહ દેરી કરાવિ આ ઠમ;
 તેથી હુંગરનું પણ શ્યામ, પડ્યું બળધવો હુંગર નામ...૨૦
 સુણિ બોલિયા જગજીવન, કેવા હોય છે મુરખ જન;
 કોડી ખર્ચે નહીં સારે રસ્તે, વ્યર્થ વાદમાં ખરચે સમસ્તે...૨૧

ઉપજાતિ : વ્યર્થ ધન વાવરવા વિષે :

જુઓ જનો મૂરખ હોય કેવા, કાંઈ વિચારે નહિ ઉર એવા;
 ઉગે નહીં એ સ્થળ અત્ર વાવે, ઉગે તહાં વાવિ શકે ન ભાવે...૨૨
 દેવાર્થ^૨ દેતાં ધન એમ ધારે, ઓછું થશે એટલું દ્રવ્ય મારે;
 વાદે ચે વ્યર્થ મમત્વ ખેંચી, તો વાવરી દે ધરબાર વેચી...૨૩
 સુસંતને સારિ રસોઈ દેતાં, બહૂ વિચારે મનમાંહિ તે ત્યાં;
 વાદે ચડી ખૂબ વિવાહ ટાણે, દેવું વધ્યાનો ડર તે ન આણે...૨૪
 જુગાર માંણી ધન જે ગુમાવું, વાદે વિવાહે વળી જે ઉડાવું;
 લીધું ઠગોયે ઠગિ દ્રવ્ય જેનું, તે વ્યર્થ જાણો નહિ પુષ્ય તેનું...૨૫

કુલાઈને નાત્યવરા^૧ કરે છે, વાદે વધારે ધન વાવરે છે;
 પછીથિ જ્યારે ધર જસ્ત થાય, લજ્જા તથા દ્રવ્ય સમસ્ત જાય...૨૬
 દ્રવ્યાર્થ જે દેશ વિદેશ જાય, અત્યંત કષ્ટે ધન ત્યાં કમાય;
 વિવાદમાં વર્થ પછી ઉડાવે, તે મૂર્ખ મોટો જગમાં કહાવે...૨૭
 પોતે ન ખાધું પરને ન આપ્યું, ન કોઈનું સંકટ કાંઈ કાપ્યું;
 ન કાંઈ એનો ઉપયોગ થાય, કુસંગિનું દ્રવ્ય કુમાર્ગ જાય...૨૮
 આ દેરી દેખી દિલમાં વિચારો, કુવો કર્યો હોત ગણાત સારો;
 વિવેકવાળો જન જેહ હોય, આવું કદી કામ કરે ન કોય...૨૯

ચોપાઈ :

શિખામણ એવી શ્રીજાએ દીધી, હરિભક્તોએ ઉર ધરિ લીધી;
 ગામ આવું જતાં બળધોઈ, તેમાં માણસ દીહું ન કોઈ...૩૦
 ત્યાંથિ આગળ ચાલિયા જ્યાંય, દીઠાં બોરડિએ બોર ત્યાંય;
 વણ્ણ વૈકુંઠાનંદે તે લીધાં, તે તો શ્રીજાને અર્પણ કીધાં...૩૧
 હતા રાયજી નામે જે પાળા, લાવ્યા તે પણ બોર રસાળાં;
 આયાં તે હરિને હેત આણી, જમ્યા પ્રીતથી સારંગપાણી...૩૨
 બ્રહ્મચારિ બોલ્યા તેહ ઠોર^૨, શબરીનાં આવાં હશે બોર;
 સુણિને હસ્યા સુંદર શ્યામ, આપિ સૌને પ્રસાદિ તે ઠામ...૩૩
 એમ કરતાં ચાલ્યા સહુ એહ, આવ્યો ગોવાળિયા તણો નેહ;
 એક ગોવાળીએ પુછ્યું ત્યાંય, કેનું લશકર જાય છે ક્યાંય...૩૪
 દાદો ખાચર બોલિયા ત્યાંઈ, નથી લશકર કોઈનું ભાઈ;
 એ છે સ્વામિનારાયણ દેવ, સારા સંત સજે જેનિ સેવ...૩૫
 એવું સાંભળી દોડ્યો ગોવાળ, નમ્યો જૈ પ્રભુને તત્કાળ;

ભગવાને તેને કેવો ભાષ્યો, ખબે ડાંગ ને કંબળો કાળો...૩૬
 જોડા ચમચમ બોલે ઓખાઈ, દીસે અંગમાં ઉન્મતતાઈ;
 ભરવાડ્યો તહાં દોડિ આવી, વંદ્યા કૃષણને શીશ નમાવી...૩૭
 નરનારિ કહે ભગવાન, આજ થાઓ અમારા મેજામાન;
 અમે તો દાસ આપનાં છૈયે, જમ્યા વગર જવા નહિ દૈયે...૩૮
 અતિ તેઓને દેખિ અધીર, આવ્યાં શ્રીજીના નેણમાં નીર;
 કહું જે ઉતાવળ છે જવાની, વાત કરશો ન ખોટિ થવાની...૩૯
 દાદા ખાચરને કહે માવો, તમે સારી રિતે સમજાવો;
 દાદા ખાચરે પણ પ્રેમિ ભાષ્યાં, સમજાવિ ધશું પાછાં વાખ્યાં...૪૦
 દાદા ખાચરે પૂછિયું એમ, નીર નેણ વિષે આવ્યાં કેમ;
 સુણી ઉચ્ચર્યા શ્રીઅવિનાશી, મને સાંભર્યા ગોકુળવાસી...૪૧
 પૂરાં પ્રેમિ હતાં તેઓ જેવાં, હતાં આ નરનારિયો એવાં;
 દાદા ખાચરે વાણી ઉચ્ચારી, દયાળું દયા ધન્ય તમારી...૪૨
 ત્યાંથી ચાલિયા શ્રીવનમાળી, આવ્યું ગામ તહાં ઉમરાળી;
 રાજો ડાંગર સામૈયું લાવ્યા, ઘેર પોતા તણો પધરાવ્યા...૪૩
 તેણો સેવા સજી ભલિ ભાત, રહ્યા પ્રાણજીવન તહાં રાત;
 ખોખરા ગામમાં થયું જાણ, આવ્યા છે પ્રભુ પુરુષપુરાણ...૪૪
 આવ્યા હરિજન દર્શન કાજ, તેનાં નામ કહું સુણો રાજ;
 હતા નાડોદા તે સહુ જાતે, બહુ ભક્તિ કરે ભલિ ભાતે...૪૫
 સાખે સિંધવ જેહ લખાય, એક કાનો પટેલ ગણાય;
 અજો વસ્તો લખો કિકો ઉકો, તેજો કરશન નારાણ પકો...૪૬
 કહું ગોહેલ બે તણાં નામ, એક મલ્લાર ને વિશરામ;
 ચાવડા તો ખોડાભાઈ જાણો, વાઢેલા નરસિંહ પ્રમાણો...૪૭

ઉમરાળિયે એ સહુ આવ્યા, સાથે ગાડાં જોડી જોડી લાવ્યા;
 રાત વીતિ ગઈતિ વિશેષ, તેથી પોઢ્યા હતા પરમેશ...૪૮
 તેથિ તે પણ સૌ રહ્યા રાત, રાત વીતિને પ્રગટ્યું પ્રભાત;
 હરિ જાગિને તાપતા હતા, આવ્યા હરિજન આતુર થતા...૪૯
 કહ્યું પ્રેમે કરીને પ્રણામ, ચાલો ગુણનિધિ ખોખરે ગામ;
 ધણા દિવસનિ આશા અમારી, આજ પૂર્ણ કરો કૃપા ધારી...૫૦
 કહે કૃષ્ણ છે કામ અમારે, માટે તાણ ન કરવી તમારે;
 તમે આવિ કર્યા દરશન, રાખો આનંદ એ થક્કિ મન...૫૧
 વળતાં આવશું અમે જ્યારે, ત્યારે આવશું ગામ તમારે;
 એવું આપિ વચન એહ ઠામ, સરધાર ગયા ધનશ્યામ...૫૨
 ગરનાળું સરકનું છે જ્યાંય, જઈ ઉત્તર્યા શ્રીહરિ ત્યાંય;
 ગામમાંથી હરિભક્ત આવ્યા, બેટ ધરવાને ટીમણ લાવ્યા...૫૩
 ધરિ બેટ કહ્યું જોડિ હાથ, ગામ માંહિ પધારો હે નાથ;
 કહે કૃષ્ણ છે કામ અમારે, માટે તાણ ન કરવી તમારે...૫૪
 કહ્યા એમ ચાલ્યા વનમાળી, આવું ગામ જતાં અણિયાળી;
 ગયા ત્યાં થક્કિ ગામ થોરાળે, કાંઠે આજિ નદીને રૂપાળે...૫૫
 કર્યો આંબા તળે ત્યાં ઉતારો, નાયા નીરમાં ધર્મહુલારો;
 નાયો ત્યાં વળિ સર્વે સમાજ, આપું ટીમણ જમવાને કાજ...૫૬
 જમિ ચાલિયા જીવન જ્યારે, પાડાસણના હરિભક્ત ત્યારે;
 સરતાનજી આવિયા ત્યાંય, કહ્યું ચાલો પાડાસણ માંય...૫૭
 વળતાં આવશું દઈ વેણ, ચાલ્યા આગળ જનસુખદેણ;
 રાજકોટ ગાઉ એક રહ્યું, ત્યારે સ્વારને શ્રીજીએ કહ્યું...૫૮
 પત્ર સાહેબનો લાવ્યા તમે, તેથિ આવ્યા અહીં સુધિ અમે;
 જાઓ આગળથી એહ વાર, કહો સાહેબને સમાચાર...૫૯

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્ત :

સુષિં પછી અસવાર તે સિધાવ્યો, અધિપતિને જઈ સાર તે સુષાવ્યો;
 સુષિં ઉર ઉપજી ખુશી અશેષ, વરણન તેનું ન થૈ શકે નરેશ...૬૦
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે નવમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિરાજકોટ-
 સમીપવિચરણનામ અષ્ટમો વિશ્રામઃ ॥૮॥

પૂર્વધાર્યો :

સાહેબ શાણા ગવનરી, સામે મોકટ્યા એક સરદાર;
 સાથે સેના ચતુરંગિની, વળી દેશિ રાજાઓ અપાર...૦૧

ચોપાઈ :

દેશિ રાજાના ડંકા નિશાન, અંગરેજિ વાજાં ગુણવાન;
 સાથે પલટણ શોભતિ સારી, એવી સામિ આવી અસવારી...૦૨
 પ્રભુને આવિ કીધા પ્રણામ, ભલે આવ્યા કહું ઘનશ્યામ;
 ગામના સરવે સતસંગી, પ્રણભ્યા પ્રભુપાયે ઉમંગી...૦૩
 હાર તોરા હરીને ધરાવ્યા, વાજે ગાજે પધરાવ્યા;
 વાજાંવાળા ને પલટણ છાજે, પછી રાજાનિ અસ્વારિ રાજે...૦૪
 મુનિમંડળ કીર્તન ગાય, તેની શોભા વરણવી ન જાય;
 બેઠા આચાર્ય બે રથમાંય, પછી પાર્ષ્ઠી ચાલે છે ત્યાંય...૦૫
 છાદિદાર બોલે જ્યકાર, સખા કાઠિ સાથે અસવાર;
 મેનામાં બેઠા દેવ મુરારી, કરે ચમર મુકુંદ બ્રહ્મચારી...૦૬
 ગાડિયો માંહિ સદ્ગુરુ સંત, શોભે અસ્વારિ એહ અત્યંત;
 ઉત્તરાભિમુખે દરવાજો, રાજકોટ તણો અતિ છાજ્યો...૦૭

તહાં કીધો પ્રભૂએ પ્રવેશ, મણ્યાં દર્શને લોક વિશેષ;
 નજરે નિરભી ગિરધારી, થયાં રાજ બહુ નરનારી...૦૮
 એમ ચાલતાં સહિત સમાજે, ગયા દક્ષણાદે દરવાજે;
 કહે વર્ણિ સુણો તમે રાય, લોધિકાના અભેસિંહે જ્યાંય...૦૯
 હાલ છત્રિ કરાવિ છે સારી, ઉત્તર્યા તહાં દેવ મુરારી;
 મોટો તંબુ હતો મધ્યમાંય, ઉત્તર્યા ત્રિભુવનપતિ ત્યાંય...૧૦
 ફરતા તંબુઓ આસપાસ, કર્યો બીજાયે તેમાં નિવાસ;
 પ્રશામીને બીજા જન ગયા, સતસંગિ તો સેવામાં રહ્યા...૧૧
 ઉકો વાલો માંડળ શિલ્પકાર, ભલા ગોવિંદ ભક્ત ઉદાર;
 એહ આદિ મળી હરિજન, અતિ આનંદ આણિને મન...૧૨
 સીધું સામાન તેઓએ લાવી, સૌને કાજે રસોઈ કરાવી;
 મોટી ચંદની બાંધેલિ હતી, સભા ત્યાં ભરિ સંતના પતી...૧૩
 બેઠા આચાર્ય બેઠા ગૃહસ્થ, બેઠા સન્નભુખ સંત સમક્ત;
 મોકલ્યો સાહેબે જમાદાર, કદ્યું શ્રીજીને તેણે તે વાર...૧૪
 જે જે જોઈયે તેહ સામાન, અમને કહો કલુણાનિધાન;
 ચોકિદાર ચોકી પેરા માંહી, કહો તેટલા મોકલું આંહી...૧૫
 સુણિ બોલિયા શ્રીહરિ તેહ, સીધું સામાન જોઈયે જેહ;
 તે તો સેવક લાવ્યા અમારા, રાજકોટમાં જે રહેનારા...૧૬
 અમારે નથી જોઈતું કાંઈ ચોકી પેરાનો ખપ નથી આંહીં;
 અમ સાથે છે કાઠિયો જેહ, સહુ સૌનું સંભાળશે તેહ...૧૭
 સાધુને પત્ર તુંબી ને માળા, તેને જોઈયે નહિ ચોકિવાળા;
 નથી જોખમ જેને લગાર, તેને કોઈ નથી લુંટનાર...૧૮

ઉપજાતિ : ત્યાગી નિર્ભય છે તે વિષે :

છે પાત્ર ને તુંબડિ જેહ પાસ, તેને દિસે ચોર તણો ન ત્રાસ;
માયા તણો સંગ્રહ હોય જેને, છે ચોરનો ત્રાસ સદૈવ તેને...૧૯
છે જ્ઞાનરૂપી ધન સંત કેરું, જેનું દિસે મૂલ અતી ધણોરું;
જે સંતનું તે ધન ચોરિ જાય, તે ચોર તો સંતસમાન થાય...૨૦
જો સંતનું અંચળ ચોરિ જાય, તો કોઈનાથી ન ધરી શકાય;
સંતો તણો સાથુ^૧ ન કોઈ ચાખે, તો સંત કેની શિદ બીક રાખે...૨૧
સર્વે મુડી મોકલિ સત્યધેર^૨, ચાત્યા પ્રવાસે ધનહીન^૩ પેર;
પદ્ધી ગમે ત્યાં જ કરે મુકામ, વળાવિયાનું નહિ કાંઈ કામ...૨૨
જે સંત થૈ જોખમ પાસ રાખે, તે સંત સાચો નહિ શાસ્ત્ર ભાખે;
તે સંત તો હોય ગૃહસ્થ જેવો, તેને નહીં સદ્ગુરુ જાણિ સેવો...૨૩
સ્ત્રીદ્રવ્યથી જે અળગા રહે છે, ચિત્તે નહીં વસ્તુ કશી ચહે છે;
તેને નહીં કોઈની ઓશિયાળ^૪, તેને ન લાગે ડર કોઈ કાળ...૨૪
વિશેષ જાણ્યું તન નાશવંત, એવા દિસે સદ્ગુરુ જે મહાંત;
જાડી વિષે વાસ વસે કદાપી, શા કારણે ત્રાસ ધરે તથાપી?..૨૫
આત્મા તણો તો નહિ નાશ થાય, આત્માનિ ચોરી ન કરી શકાય;
આત્મસ્વરૂપે વરતે જ જેહ, કોઈ થકી દીલ ડરે ન તેહ...૨૬
શત્રૂ તથા મિત્ર સમાન જાણો, સુખે દુઃખે જે સમતા પ્રમાણો;
જેને નહીં રંચક રાગ દ્વેષ, તેને દિલે શો ડર હોય લેશ...૨૭

ચોપાઈ :

માટે આ સંત છે સહુ એવા, નથિ એનિ પાસે ચોરિ લેવા;
નથિ ચોકિ પેરા તણું કામ, કહો સાહેબને જૈ સલામ...૨૮

જમાદારે જઈ એમ કહું, મન સાહેબનું રાજી થયું;
 પછિ થૈ ત્યાં રસોઈ તૈયાર, જમ્યા શ્રીજી ને સંત ઉદાર...૨૮
 જમ્યા આચાર્ય બે હતા જેહ, જમ્યા કાઠિ ગરાશિયા તેહ;
 પછિ આરતિ ને ધુન કરી, જ્ઞાનવાત ત્યાં ઉચ્ચર્યા હરી...૩૦
 પછી પોઢિ રહ્યા પરમેશ, જાગ્યા જ્યારે રહી રાત લેશ;
 દંતધાવન આદિક કર્યું, પછિ સ્નાન વિધાન આદર્યુ...૩૧
 નિત્યકર્મ કરીને કૃપાળ, જમ્યા ધર્મવંશીકૃત થાળ;
 જમ્યા સંત ને કાઠિ ઉમંગે, પછિ બેઠા પ્રભૂજિ પલંગે...૩૨
 નિજ મંત્રિ બોલાવિયા ચાર, તેનાં નામ કહું છું આ ઠાર;
 દેવો ભીમ પાળા અનુચર^૧, હરજી તથા લાધો ઠક્કર...૩૩
 તેઓ પ્રત્યે બોલ્યા અવિનાશ, તમે જાઓ શ્રીસાહેબ પાસ;
 અમારા નારાયણ જઈ કહો, પછિ એટલું પૂછીને લહો...૩૪
 અમે મળવાને આવિયે ક્યારે, કેવિ ઈચ્છા છે ઉરમાં તમારે;
 કચેરી થાય રાજાનિ જ્યારે, કહો તો અમે આવિયે ત્યારે...૩૫
 કહો તો આવિ મળિયે એકાંતે, વાતચીત તો થાય નિરાંતે;
 સુણિ ચારે જણા તે સિધાવ્યા, શર્જ સાહેબને તે સુણાવ્યા...૩૬
 બોલ્યા તેહ ગવર્નર ત્યારે, આવે ઈચ્છામાં ત્યારે પધારે;
 નથિ બીજા રાજાઓનું કામ, મારે સ્વામિને કરવા પ્રણામ...૩૭
 ભેટવાનો અમારે છે ભાવ, નથિ દેખાડવાનો દેખાવ;
 જાઝે માણસે ગડબડ ધારું, થોડાં માણસ આવે તો સારું...૩૮
 સુણિ એવું વળ્યા જણ ચાર, કહ્યા શ્રીજીને જૈ સમાચાર;
 સુણિ સાહેબનો બહુ સ્નેહ, અતિ રાજી થયા પ્રભુ એહ...૩૯

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્ત :

દિવસ ચડત હોય જેહ કેરો, ઉર ઉપજે સુવિચાર તો ઘણેરો;
જનિત યવનજાતિ અંગરેજ^૧, પ્રગાટ પ્રભૂ પર પ્રેમવંત તે જ...૪૦
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે નવમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિરાજકોટ-
 વિચરણનામ નવમો વિશ્રાબમ: ॥૮॥

પૂર્વધાર્યો :

શ્રીહરિએ સહુ સ્વજનને, પુછિ કર્યો નક્કી નિરધાર;
 સાહેબને મળવા જવું, કોણ કોણ મળિ કેઈ વાર...૦૧

ચોપાઈ :

મળિ સૌ જને એમ ઠરાવ્યું, પાછલે પોજાર મળવાને જવું;
 ત્રીજો પોજાર થયો પછિ જ્યારે, ચાલ્યા શ્રીહરિ મળવાને ત્યારે...૦૨
 મેનામાં મહારાજ બિરાજ્યા, રથમાં બેય આચાર્ય છાજ્યા;
 નિત્યાનંદ ને ગોપાળાનંદ, શુકાનંદ આદિ મુનિવૃંદ...૦૩
 તેઓ પણ એક ગાડીમાં બેઠા, કોઈ પાર્ષદ ચાલતા હેઠા;
 દાઢો ને સુરો ખાચર જેહ, થયા અશ્વિઅં^૨ અસ્વાર તેહ...૦૪
 ચાલ્યા મળવાને પુરુષ પુરાણ, કર્યું આગળથી તહાં જાણ;
 ત્યારે સાહેબે કરીને વિવેક, સામી મોકલી પલટણ એક...૦૫
 તેણે દીધું રૂડી રિતે માન, ગયા બંગલે શ્રી ભગવાન;
 સામા આવિયા સાહેબ મળી, તેનાં નામ સુણો કહું વળી...૦૬
 સર માલ્કમ સાહેબ જેહ, મુંબઈના ગવર્નર તેહ;
 કારભારી તેના જે પ્રમાણો, તે તો ટામસ વિલિયમ જાણો...૦૭

૧.હિંદુ ધર્મથી બહારની જાતીમાં જન્મેલ એવા અંગ્રેજ લોકો ૨.ધોડીએ

બ્લેન સાહેબ પોલીટીકાલ, તે તો ત્રણેની બુદ્ધિ વિશાળ;
 બીજા સાહેબ છ હતા સંગે, મળ્યા સૌ હરિને તે ઉમંગો...૦૮
 હેતે જાલ્યો ગવનરી હાથ, બંગલામાં ગયા સહુ સાથ;
 ખુરશી એક ઉત્તમ હતી, પધરાવ્યા ત્યાં સંતના પતી...૦૯
 હતા શ્રીજની સાથે પધાર્યા, તહં ખુરશિયે સૌને બેસાર્યા;
 સામી ખુરશિયોની હતિ હાર, બેઠા સાહેબ સૌ સરદાર...૧૦
 પછિ માલકમે કરિ પ્રેમ, પુછ્યા કૃષ્ણને કુશળ ક્ષેમ;
 ભલે આવ્યા કહું વળિ તમે, તસદી આપિ આપને અમે...૧૧
 સુણિ શ્રીહરિ બોલિયા એમ, પેખ્યો આપનો પૂરણ પ્રેમ;
 આવ્યા આપ તણા ત્રણ પત્ર, તેથી આવ્યા છૈયે અમે અત્ર...૧૨
 મળિ આનંદ પામિયા તમને, શ્રમ કાંઈ પડ્યો નથિ અમને;
 વળિ સાહેબે પુછું વિચારી, કહો જન્મભૂમિ ક્યાં તમારી...૧૩
 કોણ માત પિતા કોણ નાત, ભાત કેટલા તે કહો વાત;
 સુણિ બોલિયા શ્રીઅક્ષરેશ, જન્મભૂમિ તો કૌશળ દેશ...૧૪
 અમે સરવરિયા દ્વિજ છૈયે, કહું બીજું તે સાંભળિ લૈયે;
 માતા ભક્તિ અને ધર્મ તાત, એક જ્યેષ કનિષ્ઠ બે ભાત...૧૫
 ભાઈ રામપ્રતાપના જેહ, સુત અવધપ્રસાદ આ તેહ;
 નાનાભાઈ ઈચ્છારામ ધીર, તેના પુત્ર આ છે રધુવીર...૧૬
 તે બે પુત્ર મેં દત્ક લીધા, મારી ગાઠિના વારસ કીધા;
 કહે સાહેબ સાંભળો ખારા, તમે પરણેલ છો કે કુવારા?...૧૭
 જન્મભૂમિથિ ક્યારે સિધાવ્યા, અને આ દેશમાં ક્યારે આવ્યા?
 કહે કૃષ્ણ વરસ અગ્યારે, અમે જન્મભૂમિ તજ ત્યારે...૧૮
 બદરીનાથ ને જગન્નાથ, ગયા તીરથમાં વિના સાથ;

સેતુબંધ રામેશ્વર ગયા, વિષ્ણુકાંચિ વિષે પણ રહ્યા...૧૬
 ત્યાથી પંદ્રરપુરમાં સિધાવ્યા, પછી નાશક ત્રંબક આવ્યા;
 આવ્યા સૂરત થૈ ગુજરાત, કાઠિયાવાડ જોઈ વિષ્યાત...૨૦
 છપનામાં^૧ જોયો દેશ એહે^૨, રહ્યા સૌનો નિહાળિને નેહ;
 કર્યો ગઢપુર માંહિ નિવાસ, ત્યાંના રાજા અમારા છે દાસ...૨૧
 કહે સાહેબ ધર્મ તમારો, અમે સાંભળ્યો છે બહુ સારો;
 તમે શાસ્ત્ર કર્યુ હોય જેહ, આપો અમને કૃપા કરી એહ...૨૨
 એવું સાંભળી સહિત વિવેક, શિક્ષાપત્રિ આપી એને એક;
 સાહેબે લઈ માથે ચડાવી, કહું જે અમે જોશું વંચાવી...૨૩
 પછિ પૂજાનો સામાન લાવ્યા, હાર તોરા હરીને ચડાવ્યા;
 ચર્ચ્યુ અતાર શ્યામને અંગે, શાલ જોટો ઓઢાડચો ઉમંગે...૨૪
 પછિ જે જે હતા હરિ સાથે, તેને અર્થિયા તે નરનાથે;
 પ્રભુ પાસે માણ્યું શિર નામી, સુણો આપ નારાયણસ્વામી...૨૫
 અમારં ને અમારા શત્રુનું, ભલું કરજો મનુષ્ય સહુનું;
 સુણી બોલિયા શ્રીગિરધારી, ધન્ય ધન્ય છે બુદ્ધ તમારી...૨૬
 તમે સર્વનું ઈચ્છો છો સારું, માટે સારું થશે જ તમારું;
 પછી હરિએ જવા રજા માગી, બોલ્યા સાહેબ તે પગે લાગી...૨૭
 થોડા દિવસ વસો આંહિ વાસ, જોઈએ તે માગો અમ પાસ;
 હોય કોઈ વિધનકારી તમને, તો તે વાત જાહેર કરો અમને...૨૮
 બોલ્યા શ્રીહરિ તે સમા માંઈ, અમારે નથિ જોઈતું કાંઈ;
 જન સર્વ છે સ્નેહિ અમારા, નથિ કોઈ વિધન કરનારા...૨૯
 ઉતાવળ છે જવાનિ અમારે, માટે તાણ ન કરવિ તમારે;

દાદો ખાચર બેઠા છે જેહ, ધોડો આપે છે આપને તેહ...૩૦
 દે છે બેટ નથી જોતું મૂલ, માટે આપ કરો તે કબૂલ;
 સુણી બોલિયા સાહેબ તેહ, શિક્ષાપત્રી દિધી તમે જેહ...૩૧
 માનું છું લાખ ધોડા પ્રમાણ, નથી જોઈતો એહ કેકાણ;
 દાદા ખાચરને વળિ કહું, ભાગ્યશાળિ તમે પણ બહુ...૩૨
 મોટા સંત વસે તમ ઘેર, તેનિ સેવા સજો છો સુપેર;
 વાતચીત ધણી એવિ રીતે, પ્રભુ સાથે કરી તેણે પ્રીતે...૩૩
 રજા લૈને ઉઠ્યા પ્રભુ જ્યારે, જન સકળ ઉભા થયા ત્યારે;
 સાહેબે હરિનો જાત્યો હાથ, વળાવાને આવ્યા સહુ સાથ...૩૪
 બેઠા મેનામાં શ્રીહરિ જ્યારે, વળ્યા વંદીને સાહેબ ત્યારે;
 અવિનાશિ ઉતારે સિધાવ્યા, તહાં સત્સંગિ સૌ મળિ આવ્યા...૩૫
 પલંગે બેઠા શ્રીમહારાજ, બેઠો આગળ સર્વ સમાજ;
 નિત્યાનંદ બોત્યા જોડિ હાથ, પુછું પ્રશ્ન સુણો સંતનાથ...૩૬
 અંગરેજ તશું રાજ જેહ, રહેશે ક્યાં લગી કહો તેહ;
 કહે કૃષ્ણ સુણો મુનિરાજ, અંગરેજ તશું જેહ રાજ...૩૭
 હરિઈછાયિ આવ્યું છે આંહીં, નથી સંશય એ વિષે કાંહી;
 થયા દેશિ રાજા જ્યારે એવા, સાધુ પીડા પામ્યા તમ જેવા...૩૮
 ધર્મ વાંક વગરના પીડાય, રાજ કોઈ ન કરતા સહાય;
 ન્યાય કોઈ પ્રજાને ન મળતો, રાંકની^૧ રાવ^૨ કો^૩ ન સાંભળતો...૩૯
 સંત પુરુષ તણો જે પોકાર, સાંભળ્યો જગ-સર્જનહાર;
 ત્યારે રાજા આવ્યો અંગરેજ, અતિ ન્યાયી નરેશ છે એ જ...૪૦
 ચક્રવર્તી ભરત ખંડ તણો, થશે એ જ જોરાવર ધણો;

જ્યારે સાધુને તે પીડા કરશે, ન્યાય મુકી અન્યાય આદરશે...૪૧
 જોર પામી જુલમગાર થાશે, ત્યારે તેનું નકી રાજ જાશે;
 સુણિ બોલિયા સત્સંગિ એમ, અંગરેજ રાજ રહો ક્ષેમ...૪૨
 પછી ત્યાં થક્કિ શ્રીગિરધારી, કરિ ચાલવા કેરિ તૈયારી;
 હરિભક્તે કરી ઘણિ તાણ, રહો બે દિન શ્યામ સુજાણ...૪૩
 કહે કૃષ્ણ છે કામ અમારે, માટે તાણ ન કરવિ તમારે;
 પછ્યા તૈયાર સૌને કરાવ્યા, તંબુ પાડિ ગાડામાં ભરાવ્યા...૪૪
 ત્યાંથિ સંચર્યા શ્રીહરિ જ્યારે, અસવારિ સારી સજિ ત્યારે;
 સત્સંગી વળાવવા આવ્યા, વાળં વિવિધ પ્રકારનાં લાવ્યા...૪૫
 જેવિ રીતે આવ્યા હતા હરિ, તેવિ રીતે ચાલ્યા પાછા ફરી;
 ચૌટા વચ્ચે થઈ જેમ છાજે, આવ્યા ઉત્તરાદે દરવાજે...૪૬

પુષ્પિતાગ્રાવૃત :

હરિવર કૃત રાજકોટમાંય, સુભગ ચરિત્ર શિખે સુણે જ ગાય;
 પ્રભુપદ અતિ પ્રેમ તેથિ લાગે, ભવભય ભીતિ સમસ્ત તેનિ ભાગે...૪૭
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે નવમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિરાજકોટપુરે
 ગવર્નરસાહેબમીલનનામ દસમો વિશ્રાંમ: ॥૧૦॥

પૂર્વધારો :

રૂદિ રીતે રાજકોટથી, જ્યારે વિચરિયા અવિનાશ;
 ત્યાંના નિવાસી ભક્તજન, થયા અંતર માંદિ ઉદાસ...૦૧

ચોપાઈ :

મુરતી હરિની ધરિ ઉરમાં, પાછા તે હરિજન ગયા પુરમાં;
 પાડાસણ ગયા શ્રીપરમેશ, સરતાનજિ ત્યાંના નરેશ...૦૨

દરબારમાં ઉત્તર્યા દેવ, આવ્યા હરિજન સૌ તત્પ્રેવ;
 જેઠીભાઈ મધો હકોભાઈ, આવ્યા સેવામાં તે સહુ ધાઈ...૦૩
 જમિને ત્યાં રહ્યા હરિ રાત, પછિ પરવર્યા ઉઠિ પ્રભાત;
 મોકો ખાચર બોલ્યા તે વાર, સુખકારિ ચાલો સરથાર...૦૪
 ત્યાંથિ વાંકિયે ગામ વિચરવું, મારું વિનયવચન ઉર ધરવું;
 રાજે ડાંગર બોલ્યા તે ઠામ, ચાલો ગિરધર ખોખરે ગામ...૦૫
 દીધું છે ત્યાંના જનને વચન, મહારાજ વિચારોને મન;
 જીવો તોડિયો ને કાનો ખેર, બોલ્યા તે પણ એવી જ પેર...૦૬
 તમે આપ્યું છે અમને વચન, માટે ખોખરે ચાલો જીવન;
 તેઓ બે જણ આગળ થયા, પછિ ગિરધર ખોખરે ગયા...૦૭
 કાનો સિંધવ સન્મુખ આવ્યા, પ્રભુને ગામમાં પધરાવ્યા;
 ઉત્તર્યા હરિ તેહને ઘેર, સૌએ સેવા સજ સારિ પેર...૦૮
 ધર્મવંશિયોએ કર્યો થાળ, જમ્યા તે હરિકૃષ્ણ કૃપાળ;
 ભાઈ ગોવિંદના ફળિયામાં, હતો લીંબડો તેહ સમામાં...૦૯
 તહાં પાથર્યો ભક્તે પલંગ, પોઢ્યા સારિ રીતે ત્યાં શ્રીરંગ;
 મકવાણાં તોશી કંકુભાઈ, પગે લાગ્યાં પ્રભુજિને ધાઈ...૧૦
 માગ્યું વરદાન તે સમે સારું, પ્રભુ કલ્યાણ કરજો અમારું;
 કહે શ્રીહરિ કરજો ભજન, તેથી પામશો અચળ ભવન^૧...૧૧
 કાના સિંધવની ઘરનારી, માનબાઈ તે સત્સંગી સારી;
 પુત્ર માસ છનો નામે ઘેલો, હતો તે સમે તેણે તેતેલો...૧૨
 તેને એક રૂમાલ ઓડાડ્યો, પછી શ્રીજીને ખોળે સુવાડ્યો;
 તેને શિર હરિએ હાથ દીધો, પછિ તે બાઈયે તેદિ લીધો...૧૩

પછિ સાંજે સભા સજિ સારી, આરતી ધુન સંતે ઉચારી;
 જ્ઞાનવાત કરી પોઢ્યા હરી, પ્રભાતે જવા તૈયારી કરી...૧૪
 રથમાં બેઠા શ્રીમહારાજ, પછિ સંચર્યા સહિત સમાજ;
 ચારે શોરિયો દીઠિ સુધાતી, આવે બાઈયો કીર્તન ગાતી...૧૫
 એવું જોઈ બોલ્યા ધનશ્યામ, આ તો ગોકુળ જેવું છે ગામ;
 સુણિ એવું બોલ્યા સંત કોય, જહાં આપ ત્યાં ગોકુળ હોય...૧૬
 વસ્તો ભક્ત બોલ્યા જોડી હાથ, તમે સાંભળો સત્સંગનાથ;
 ગામમાં એવો દ્વિજ નથિ કોઈ, અમને આપે મુહુરત જોઈ...૧૭
 ખેડ આદિક જે કામ કરીએ, કેને મુહુરત પૂછિ આદરિએ?
 સુણી બોલિયા અશરણશરણ, કરવું શ્રીહરી તણું સ્મરણ...૧૮
 લઈ સ્વામિનારાયણ નામ, સદા આદરવું શુભ કામ;
 સુણિ એવું શ્રીજનું વચન, હરિજન સહુ હરખીયા મન...૧૯
 પછિ પરવર્યા કરુણાનિધાન, ગયા ભંડારિયે ભગવાન;
 ત્યાંથિ ભાડલે થૈ દહિંસરે, અણિયાળીએ ત્યાંથિ વિચરે...૨૦
 કહુકે ગયા જનસુખદાઈ, સામો આવ્યો ત્યાં ભક્ત મેરાઈ^૧;
 તેણે અંગરખું ભેટ કર્યું, ધર્મપુત્રે તે તન પર ધર્યું...૨૧
 બેસતું તે બરાબર આવ્યું, ત્યારે શ્રીજાએ એવું સુણાવ્યું;
 આવે બેસતું અંગમાં એવું, તમે કેમ સીવી શક્યા તેવું ?...૨૨
 કહે દરજ હે નાથ તમારી, મૂરતી મન માંહિ સંભારી;
 જેવું ધ્યાનમાં રૂપ તે આવ્યું, તેવું અંગરખું મેં બનાવ્યું...૨૩
 સુણી અચરજ પામિયા સહુ, જાણ્યો એ તો ચમતકાર બહુ;
 બોલ્યો મેરાઈ જોડીને હાથ, આંહિ રાત રહો મુનિનાથ...૨૪

સુણિ બોલિયા શ્રીહરિ ત્યારે, ઉતાવળ છે જવાની અમારે;
 પછિ સંચર્યા ત્યાંથી સહુજી, ગયા મડાળા ગામ પ્રભુજી...૨૫
 ચેલા ખાચરને દરબાર, ઉતર્યા જઈ વિશાધાર;
 જમીને બેઠા જીવન જ્યારે, આવ્યા ભગવદાનંદ ત્યારે...૨૬
 સેવાનંદ હતા તેને સંગે, પ્રણામ્યા પ્રભુજીને ઉમંગે;
 શ્રીહરિએ પુછ્યા સમાચાર, ક્યાંથી આવ્યા કહો એહ વાર?..૨૭
 કહે સંત સુણો પ્રભુ તમે, વટપત્તનથી આવ્યા અમે;
 કહે શ્રીજી ત્યાંના હરિજન, કેવા રાજી ખુશી છે તે મન...૨૮
 કહે સંત હે પરમપવિત્ર, કરો છો જિ મનુષ્ય-ચરિત્ર;
 મંદવાડ ધર્યો છે શરીરે, સુણિ સૌ જન છે દિલગીરે...૨૯
 સૌએ વંદન સ્નેહે કહ્યાં છે, ભેટ નારંગી ફળ મોકલ્યાં છે;
 કહિ એ રીતે કંદિયો ધર્યો, અંગિકાર તે શ્રીજીએ કર્યો...૩૦
 નારંગી ફળને સુધરાવી, જમ્યા શ્રીજી ધંડો સ્નેહ લાવી;
 જે જે બેઠા હતા તે ઠેકાણે, આપિ સૌને પ્રસાદિ તે ટાણે...૩૧
 રહ્યા રૂડિ રીતે તહાં રાત, પ્રભુ ઊઠિને ચાલ્યા પ્રભાત;
 ગામ ભૌંયરે થૈ ભગવાન, ગયા મોહુકે જ્ઞાનનિધાન...૩૨
 વડ હેઠ જગા જોઈ સારી, ઉતર્યા તહાં દેવ મુરારી;
 કરિ નિત્યકિયા મહારાજ, જમ્યા ટીમણ સહિત સમાજ...૩૩
 પછી ત્યાંથી ચાલ્યા સહુ સાથ, દેવધરીએ ગયા દીનનાથ;
 ડાખ્યો વોરો તહાં હરિજન, તેણે આવી કર્યી દરશન...૩૪
 કહ્યું ગામમાં શ્યામ પધારો, આવી પૂરો મનોરથ મારો;
 કહે કૃષ્ણ અમારે છે કામ, નહિ રોકાઈએ એહ ઠામ...૩૫
 ડાખ્યા શેઠે તે ગામમાં જઈ, ટોપરાં ને ખજૂર તે લઈ;

ભગવાનને તે બેટ ધરી, કૃપાનાથે અંગીકાર કરી...૩૬
 ત્યાંથિ પરવર્ય શ્રીપરમેશ, સખપર ગયા સર્વજનેશ;
 ત્યાંથિ દુર્ગપુરે દીનનાથ, આવ્યા સંત સખા લઈ સાથ...૩૭
 કરી દર્શન શ્રીહરિ કેરાં, હરિજન મન હરખ્યાં ઘણેરાં;
 રાજકોટ તણા સમાચાર, સહુ જનને કહ્યા તેહ વાર...૩૮
 સ્નેહ સાહેબનો દિઠો જેવો, કહ્યો સૌ જન આગળ એવો;
 રાજકોટની લીલાની વાત, થઈ દેશ વિદેશ વિષ્યાત...૩૯
 જન આસુરી તો હતા જેહ, કહે તર્ક કરી વાત તેહ;
 જાણો છે વશીકરણ વિદ્યાને, તેથિ સાહેબ પણ તેને માને...૪૦
 પણ મૂર્ખ વિચારે ન એમ, ઉંઘો સૂર્ય છાનો રહે કેમ;
 ભલે અજ્ઞાનિ અવગુણ ગાય, અંત્યે સત્ય તે સત્ય જ થાય...૪૧

ઉપજાતિ : સત્યં જ્યતિ તે વિષે :

કહે હિરાને કદિ કાચ કોય, તથાપિ જો તેહ હિરો જ હોય;
 જ્યારે જવેરી જન હાથ જાશે, ત્યારે ખરી વાત પ્રસિદ્ધ થાશે...૪૨
 કસ્તૂરિને કોઈ કહે કદાપી, કસ્તૂરિ એ તો નથિ રે તથાપી;
 સુગંધ જ્યારે સઘળે જણાશે, તે બોલનારો મુરખો ગણાશે...૪૩
 જો દુષ્ટ કોઈ દિલ દ્રેષ રાખે, છે સત્ય તેને જ અસત્ય ભાખે;
 અંત્યે જતાં સત્યનિ જીત થાય, શાસ્ત્રો પુરાણો સહુ એમ ગાય...૪૪
 જે નાણું સાચું જ જરૂર હોય, ખોટું કહે મૂરખ લોક કોય;
 તેના કહ્યાથી નહિ ખોટું થાય, જે સત્ય તે સત્ય થશે સદાય...૪૫
 જો નેત્રમાં કાંઈ વિકાર થાય, તેને પિળો રંગ બધે જણાય;
 જો શર્કરાને કડવી કહેશે, તે રોગિ છે સૌ જન જાણિ લેશે...૪૬
 જો ઘૂરુથી સૂર્ય દિઠો ન જાય, તો સૂર્યને શું નુકશાન થાય?

સૌ પ્રાણી જાણે રવિનો પ્રતાપ, તો ઘૂડથી કેમ થશે ઉથાપ...૪૭
 ઉગે ભલો ચંદ્ર પ્રકાશ જ્યારે, જ્લાની ધરે પંકજવૃદ્ધિ^૧ ત્યારે;
 તો તેજ ઓછું શશિનું ન થાય, તેજસ્વિનું તેજ વધ્યું જ જાય...૪૮
 શ્રીસ્વામિનારાયણનો પ્રતાપ, દેખી બધ્યા દુષ્ટ જનો અમાપ;
 તથાપિ નિત્યે ચડતી કળાય, સત્સંગની વિશ્વ વિષે જણાય...૪૯

પુષ્ટિતાગ્રાવૃત્ત :

ધરમ તનુજ રાજકોટ જૈને, દુરગપુરે ફરિ આવિ રાજી થૈને;
 સ્થિર મન વસવા તહાં ઠરાવ્યું, પરમ પવિત્ર ચરિત્ર તે સુણાવ્યું...૫૦
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે નવમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિરાજકોટ
 પુરાત્ત દુર્ગપુરાગમનનામૈકાદશો વિશ્રામઃ ॥૧૧॥

પૂર્વધારો :

જેવી વિધે વરતાલમાં, પધરાવિયા રણાછોડરાય;
 વર્ણ કહે વસુધાપતી, હવે કહું છું એહ કથાય...૦૧

ચોપાઈ :

પાંડે ગોપાળજી મહારાજ, રણાછોડજિની છબિ કાજ;
 ગયા હતા કુંગરપર જેહ, છબિ લૈ આવ્યા વરતાલ તેહ...૦૨
 પ્રતિમા મુક્તિ વરતાલ માંય, ગયા પોતે હતા હરિ ત્યાંય;
 દાદા ખાચરને દરબાર, સભામાં હતા જગકરતાર...૦૩
 દંડવત કર્યા ગોપાળજીયે, હાથ જાલી ઉઠાડ્યા હરિએ;
 હરિ ભેટ્યા હેતે ભિડિ બાથ, પણ્ણ બેઠા પલંગમાં નાથ...૦૪
 દેખી દુર્બળ શ્યામશરીર, ભર્યા ગોપાળજી દગે નીર;

દીધી ધીરજ દીનદયાળે, કહું કષ્ટ મટી જશે કાલે...૦૫
 વળિ બોલિયા વિશ્વના ધણી, કેમ વાર કરી તમે ધણી?
 આટલા દિન ક્યાં રહ્યા જાણી, ત્યારે બોલ્યા ગોપાળજી વાણી...૦૬
 આપે આપેલા માપ પ્રમાણે, મુરતી ન મળી તે ઠેકાણે;
 તેનો કરવા વિશેષ તપાસ, તહાં વીતિ ગયો એક માસ...૦૭
 નવિ મૂર્તિ કરાવવિ પડી, વળિ તેમાં ગયા માસ અઢી;
 ગયા તે લઈ વરતાલ માંણી, તહાં મુક્તિ આવ્યા છૈયે આંણી...૦૮
 શોભીતિ પ્રતિમા છે તે સારી, સુણિ રાજી થયા ગિરધારી;
 પુષ્પદોલ તણો દિન આવ્યો, ત્યારે ઉત્સવ સારો કરાવ્યો...૦૯
 હરિએ કર્યો એમ ઉચ્ચાર, કુલદોલ આ છે છેલિ વાર;
 સુણિ સૌ જન પાભ્યા ઉદાસી, આપિ ધીરજ શ્રીસુખરાશી...૧૦
 એમ દિનપર દિન વહી જાય, મંદવાડ શરીરે જણાય;
 ત્યારે ગોપાળજીએ વિચારી, મુક્તાનંદને વાત ઉચ્ચારી...૧૧
 રણછોડજિની પ્રતિમાય, ધણા શ્રમથી હું લાવ્યો હું ત્યાંય;
 ક્યારે તેની પ્રતિષ્ઠા કરાશે, ચાલો પૂછિયે જૈ પ્રભુ પાસે...૧૨
 ગોપીનાથના મંદિર માંય, સજ્યા છે મહારાજની ત્યાંય;
 સુતા જાગતા શ્રીવનમાળી, ગયા બે જણા તે સ્થળ ચાલી...૧૩
 પ્રભુપદને કરીને પ્રણામ, મુક્તાનંદ બોલ્યા તેહ ઠામ;
 મંદવાડ ગ્રહણ કર્યો આપે, ધાર્યું આપે તે કોણ ઉથાપે...૧૪
 પણ રણછોડજી પ્રતિમાય, પધરાવવિ વરતાલ માંય;
 કહો નાથ તેનું કેમ કરવું ? જેવી આજ્ઞા તેવું અનુસરવું...૧૫
 સમૈયો હરિનવમીનો આવ્યો, તેનો કેવો વિચાર ઠરાવ્યો?
 વરતાલ કહો કોણ જાશે ? તહાં તો ધણા સંધ ભરાશે...૧૬

સુણિ બોલિયા વૃષ્ટકુળરાય, નહીં વરતાલ અમથિ જવાય;
 અમારે સ્થાને સ્થાયા છે જેહ, બેય આચારજો જાય તેહ... ૧૭
 રામપ્રતાપ ને ઈચ્છારામ, અમ પાસે રહે એહ ઠામ;
 મુંદાનંદ ને મુક્તાનંદ, રહે તે પણ આંહિ સ્વદંદ... ૧૮
 એમ કહિ સહુ સંત બોલાવ્યા, દાદા ખાચરનેય તેડાવ્યા;
 વળિ બોલાવ્યા આચાર્ય બેય, તતકાળ આવ્યા સહુ તેય... ૧૯
 બોલ્યા તે સહુ સન્મુખ માવો, સમૈયો હરિનૌમિનો આવ્યો;
 નહિ વરતાલ અમથિ જવાય, સમૈયો ત્યાંનો બંધ ન થાય... ૨૦
 માટે જાય આચારજ બેય, જેઓ અંગ અમારાં જ છેય;
 તેને પૂજશે જે ધારિ પ્રીત, પૂજા માનીશ હું જ ખચીત... ૨૧
 દ્રેષ જો કોઈ તેહનો કરશે, તે તો દ્રેષિ અમારો જ ઠરશે;
 આજ જે રીતભાત ઉચ્ચારું, જાણો વંશપરંપરા સારુ... ૨૨
 સુણો આચારજો બેય તમે, તમને ગાંદિ સોંપી છે અમે;
 માટે રાખજો ચિત વિચાર, કેવો છે નિજનો અધિકાર... ૨૩
 પામી ઉંચો અધિકાર આમ, કેમ થાય કદી નિયું કામ;
 એવી લક્ષધા^૧ રાખજો લાજ, તમે કરજો વિચારીને કાજ... ૨૪
 પાંચ સદ્ગુરુ હરિજન પંચ, જેમાં હોય અધર્મ ન રંચ;
 ધર્મવાળા ને વૃદ્ધ ગણાય, તેનિ આજ્ઞામાં રહેજો સદાય... ૨૫
 કદિયે ન સ્વતંત્ર તો થાવું, પૂછ્યા વગર તો ક્યાંઈ ન જાવું;
 સેવામાં સદા રાખજો પાળા, એ તો શાંત અને ધર્મવાળા... ૨૬
 જેને બોલતાં લાજ ન આવે, સદા ગ્રાભ્યગપાટા સુણાવે;
 એવાનો તજજો સહવાસ, બહુધા નવ રાખવા પાસ... ૨૭

અતિ વાચાળ કે ચોરિ ખાય, દ્રવ્ય નારિમાં જેહ લોભાય;
 અભિમાનિ રજોગુણિ હોય, એવા પાસે ન રાખવા કોય...૨૮
 હરિભક્તનું દૂખવે મન, વારે વારે જે લોપે વચન;
 કરે જ્યાં ત્યાં જે ભાઈબંધાઈ, એવા સેવક તજવા સદાઈ...૨૯
 સારા સેવક ગાંગજિદાસ, રહે અવધપ્રસાદનિ પાસ;
 નામે અર્જુન ભક્ત છે જેહ, રધુવીર પાસે રહે તેહ...૩૦
 સંપ રાખજો સર્વે સદાય, જાણજો સંપથી સુખ થાય;
 જ્યાં જ્યાં જાઓ ત્યાં સર્વ ઠેકાણો, ચાલજો શિક્ષાપત્રી પ્રમાણો...૩૧
 જે છે ત્યાગિ ગૃહસ્થ જે જન, માનશે તે તમારું વચન;
 સૌને ધર્મમાં રાખજો તમે, સૌના તમને ગુરુ કર્યા અમે...૩૨
 હવે સાંભળો સૌ બ્રહ્મચારી, કહું વત્યાનિ રીત તમારી;
 વાસુદેવા અખંડાનંદ, એ બે સદગુરુ સદગુણકંદ...૩૩
 રાખશે તે સંભાળ તમારી, એને આજ્ઞા છે એવિ અમારી;
 સ્નેહે સેવા આચાર્યની કરવી, કરે આજ્ઞા તે અંતરે ધરવી...૩૪
 પધરામણિમાં સાથે જાવું, આપે ચામર તો રાજિ થાવું;
 આવે મેજામાન જો સતસંગી, કરવી તો રસોઈ ઉમંગી...૩૫
 હરિભક્ત તણો મહિમાય, અતિ જાણવો અંતર માંય;
 વામનાનંદ વૈકુંઠાનંદ, બ્રહ્મચારી તે બે ગુણવું...૩૬
 એક અવધપ્રસાદના દાસ, બીજા તે રધુવીરજિ પાસ;
 નિત્યાનંદ બ્રહ્માનંદ જેહ, જાણો સદગુરુ સંતમાં તેહ...૩૭
 ગોપાળાનંદના શિષ્ય બેય, નિર્ગુણા પુરુષાનંદ છેય;
 તેની શાંત પ્રકૃતિ છે સારી, વાટે તેને ઠરાવો કોઈારી...૩૮
 દિલના બેય છે તે દ્યાળ, વાટે રાખશે સૌની સંભાળ;

હવે કહું કોઈારિનિ રીત, સહુ સાંભળજો ધરિ ચિત...૪૮
 હરિભક્ત રસોઈ જે આપે, જોઈયે તેટલું લેવું માપે;
 આજું લૈને બગાડ ન કરવો, વધે સામાન તે પાછો ધરવો...૪૦
 તેની શ્રદ્ધા પ્રમાણો જ લેવું, વધતું કાંઈયે ન કહેવું;
 માંદા ભૂખ્યા થાક્યા હોય સંત, તેનિ રાખવિ ખબર અત્યંત...૪૧
 જોઈયે રાબ કે શિરા જેવું, માંદા સંતને તો તેહ દેવું;
 સરખો સ્નેહ સૌ પર ધરવો, પક્ષપાત કદાપિ ન કરવો...૪૨
 આવે ભેટ ભિઠાઈ કે મેવો, તે તો પ્રથમ આચાર્યને દેવો;
 પછિ આપવો સદ્ગુરુઓને, સરખી રીતે અન્ય સંતોને...૪૩
 કેને છાનિ પ્રસાદિ ન દેવી, રીત રૂડા કોઈારિની એવી;
 જાણવો સંતનો મહિમાય, સંતથી વધે છે સંપ્રદાય...૪૪
 હવે સંતને વત્યાનિ રીત, કહું છું તે સુણો ધરિ પ્રીત;
 બરુ^૧ કાગળ દોરો કે સોય, વસ્તુ જો કાંઈ જોઈતિ હોય...૪૫
 તો તે સદ્ગુરુને જ કહેવું, સતસંગી પાસેથિ ન લેવું;
 કોઈારીને તે સદ્ગુરુ કહેશે, ત્યારે કોઈારિ મંગાવી દેશે...૪૬
 પણ સદ્ગુરુનું લઈ નામ, વસ્તુ લેવિ નહીં નિજ કામ;
 જમવું નિત્ય પંગતે જૈને, પણ સ્વાદના લાલચુ થૈને...૪૭
 નવ આગળ પાછળ જાવું, મનમાનતું લૈને ન ખાવું;
 સ્વાદમાં ચિત્તની વૃત્તિ સાંધી, કદિ જમવું નહીં જુદું રાંધી...૪૮
 જ્યારે સંત રસાસ્વાદિ થાશે, ત્યારે જૂદા જૂદા પડિ જાશે;
 તપ કરવું તે સંત આચાર, તપ કરવા તજ્યાં ધરબાર...૪૯
 કદિ આસન કાજ ઉચાટે^૨, કાં તો કાંઈ પદારથ માટે;

૧.કલમ(નેતરની બનાવેલી હોય છે); પેન ૨.ચિત્તામાં

અકળાઈ જવું નહિ ક્યારે, લેવું આપે તે મોટેરા ત્યારે...૫૦
 ન મળે તોય સંતોષ રાખે, સાચ્યો સંત ન કુત્સિત^૧ ભાખે;
 આજ્ઞા મોટાનિ લીધા વિનાય, કદિ જાવું નહીં ગામ માંય...૫૧
 પધરામણિ આચાર્ય કેરી, શોખે સંતથી સારિ ઘણોરી;
 માટે સૌ સાધુએ સાથે જાવું, પણ આજ્ઞા વિના ન રોકાવું...૫૨
 વળી વસ્તી વિષે જવું જ્યારે, નિયિ દસ્તિએ ચાલવું ત્યારે;
 ફાટી દસ્તિ રાખી જેહ ફરે, તે તો સંત અસંતમાં ઠરે...૫૩
 માંહોમાંહિ જુવાનિયા મળી, ઠંડા મશકરિ જો કરે વળી;
 અથવા કોધથી ચડભડે^૨, ભાર ભાગે તેનો તેહ વડે...૫૪
 હરિભક્ત જુવે કદિ એવું, સમજે તેનું માહાત્મ્ય કેવું ?
 માટે સંભાળિ ચાલશે સંત, ત્યાં સુધી તે પૂજાશે અત્યંત...૫૫
 નહીં તો બિજી વેરાગી જેવા, હલકા ગણાશે સહુ એવા;
 પાળા સંત તથા બ્રહ્મચારી, સાંઘ્યયોગ તણા અધિકારી...૫૬
 પાંચ વાર કથા જહાં થાય, સુણવાને સટૈવ તે જાય;
 કંઈ કામનું કાઢિ બહાનું, ભુલવું નહિ ટાણું કથાનું...૫૭
 કામ હોય તો તે પછિ કરવું, કથામાં તો જરૂર વિચરવું;
 કથાની રૂચિ જેહની છૂટી, જાણો સત્સંગની વૃત્તિ તૂટી...૫૮
 રાખ્યો નહિ જો કથાનો પ્રસંગ, થયું સૌભરીનું વ્રત ભંગ;
 હરિભક્તને વાતો સુણાવે, તે તો સંત સુજાણ કહાવે...૫૯
 હવે સાંભળો સૌ તમે પાળા, જે છો કલ્યાણ ઈચ્છવાવાળા;
 ભગુજી ને રતનજી છે જેહ, તમોમાં મોટા જાણવા તેહ...૬૦
 તેનું માનવું વચન તમારે, નહિ થાવું સ્વતંત્ર તો ક્યારે;

આચારજજનિ આજ્ઞામાં રહેવું, કહે કામ તે તો કરિ દેવું...૬૧
 તંબુ દેરા વાટે ઉભા કરવા, ભારખાના વિષે ભાર ભરવા;
 ચોકિપેરો રૂડો કરો રાતે, વળી માંજવા પાત્ર પ્રભાતે...૬૨
 સેવા કરવી સદા શિરસાટે, નિજ જીવના કલ્યાણ માટે;
 પધરામણીમાં સાથે જાવું, નિયું જોઈને નિજામી થાવું...૬૩
 શસ્ત્ર ધારિ થવું શૂરવીર, ખરિ વખતે ખોવું નહિ નીર^૧;
 સંત આચાર્ય આજ્ઞા ઉચારે, ક્ષમા રાખવિ ત્યારે તમારે...૬૪
 સર્વ ત્યાગિએ સમજવું એમ, હોત ઘેર કરત કામ કેમ;
 ધણિ સૌનિ ધરત ઓશિયાળ^૨, તેથી ભક્તિમાં છે બહુ માલ...૬૫

પુષ્ટિતાગ્રાવૃત્તા :

પ્રભુપદરત જેણ સંત પાળા, પટ ભગવાં વળિ શેત વસ્ત્રવાળા;
 પણ જતિ સમ ધર્મ એક જાણો, સમ મહિમા મુનિ પાર્ષદ પ્રમાણો...૬૬
 ઈતિ શ્રીવિહારિલિલાલજાચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે નવમકલશે
 અચિંત્યાનં દવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે આચાર્યપ્રવાસે
 સંતવર્ણપાર્ષદાદિવર્તનનિરૂપણનામ દ્વાદશો વિશ્રામઃ ॥૧૨॥

પૂર્વધાર્યાઓ :

ગોપાળજ મહારાજને, કહે શ્રીહરિ સ્નેહે ત્યાંય;
 મૂરતિ રણધોડજ તણી, સ્થાપવી છે વરતાલ માંય...૦૧

ચોપાઈ :

તે તો ઈચ્છા તમારી પ્રમાણો, સ્થાપે આચાર્ય તેણ ઠેકાણો;
 તે માટે તમે વરતાલ જાઓ, સહુની સાથે તૈયાર થાઓ...૦૨
 ધર્મવંશી સરવ નરનારી, સાથે સર્વને લેજો વિચારી;

રામપ્રતાપ ને ઈચ્છારામ, રહેશે અમ પાસે આ ઠામ...૦૩
 લલિતા જ્યા રાજકુમારી, પછિ તેને કહે ગિરધારી;
 રણછોડજિ પધરાવા કાજ, જશે વરતાલ સર્વ સમાજ...૦૪
 તમો બેમાંથિ એક સિધાવો, વાટે બાઈયોની ખબર રખાવો;
 બેય આચાર્યની ઘરનારી, તેની સંભાળ રાખજો સારી...૦૫
 લલિતા કહે ત્યાં જ્યા જાય, એવિ આપ કરો આજ્ઞાય;
 જ્યાને કહે શ્રીજગદીશ, તમે જાઓ વચન ધરિ શીશ...૦૬
 જ્યાબાઈ બોલ્યાં તેહ ટાણે, જૈશ આપની આજ્ઞા પ્રમાણે;
 ભગુજુને કહે ભગવાન, એક ઊંટ મહા વેગવાન...૦૭
 મોકલોજિ તમે વરતાલ, જઈ ખબર કરે હાલહાલ;
 અક્ષરાનંદ સ્વામીને કહે, તેઓ કામમાં તત્પર રહે...૦૮
 ઉમરેઠ મનુષ્ય મોકલાવે, વેદપુરુષને ત્યાંથી તેડાવે;
 મોટો મંડપ તૈયાર કરે, સર્વ સામગ્રી પણ તહાં ધરે...૦૯
 ભગુજુએ સુણી તત્કાળ, ઊંટ મોકલ્યો શ્રીવરતાલ;
 કમો વીરો બે પાણા ઉમંગે, મોકલ્યા તેહ ઊંટને સંગે...૧૦
 અક્ષરાનંદને સમાચાર, કહ્યા જૈ વરતાલ મોઝાર;
 તેણે શ્રીજીનિ આજ્ઞા પ્રમાણે, કરવાને માંડયું તેહ ટાણે...૧૧
 હવે ગઢપુરમાં એહ વાર, થયો સંઘ જવાને તૈયાર;
 ભગુજુને કહે ભગવાન, વાટે રહેજો સહુ સાવધાન...૧૨
 ચોકી પેરા તણો બંદોબસ્ત, રાતે રાખજો પાણા સમસ્ત;
 નિત્યાનંદ તણા શિષ્ય જેહ, સારા સંત ભૂમાનંદ તેહ...૧૩
 તેને એમ કહ્યું પ્રાણનાથે, તમે જાઓ આચારજ સાથે;
 પધરામણિએ જહાં જાય, તમે રહેજો સમીપ સદાય...૧૪

હરિભક્તને પૂજાનિ રીત, તમે શીખવજો કરિ પ્રીત;
 રઘુવીરજિ કેરા કોઠારી, જે છે કરશનજી સુવિચારી... ૧૫
 એમ અવધપ્રસાદનિ પાસે, કોઠારી લાલોભક્ત ગણાશે;
 બેટ આવે કે વવરાય જેણ, તેનો લખશે હિસાબ તો તેણ... ૧૬
 એવિ રીતે કરી બંદોભસ્ત, સંઘ ચાલિયો ત્યાંથિ સમસ્ત;
 વદ્ધ દ્વાદશિ ફાગણ માસી, કરિ પારણું ચાલ્યા હુલાસી... ૧૭
 ઉગામેદિયે જૈ રહ્યા રાત, પછિ ચાલિયા ત્યાંથિ પ્રભાત;
 કારિયાણીયે જૈ રાત રહ્યા, ત્રીજે દિવસ તો નાવડે ગયા... ૧૮
 ચોથે દિવસ તો ધોલેરે ધામ, પાંચમે દિન કમિયાળે ગામ;
 વળિ હરિજને રાખિયા ક્યાંઈ, રહ્યા બે દિન તે ગામ માંઈ... ૧૯
 શુદ્ધ સપ્તમિ ચૈત્રિ દહાડે, રહ્યા રાત જઈ સંજિવાડે;
 અષ્ટમી દિન વરતાલ આવ્યા, કરિ સન્માન સત્સંગિ લાવ્યા... ૨૦
 ઉતારો તો જેને ઘટે જેવો, આખ્યો ઉતરવા માટે એવો;
 દેશદેશ થકી સંઘ આવ્યા, ભાતભાત તણી બેટ લાવ્યા... ૨૧
 બેય દેશ તણા સતસંગી, આવ્યા સંઘ સજીને ઉમંગી;
 આવ્યા હરિજન ત્યાં તો હજારો, સમૈયો થયો તે બહુ સારો... ૨૨
 હરિનવમિ તણો દિન આવ્યો, હરિભક્તને મન બહુ ભાવ્યો;
 બેય આચાર્ય સહિત સમાજ, ગયા ગા્યોમતિયે નાવા કાજ... ૨૩
 શોભે શ્રીહરિની સ્વારિ જેવી, અતિ શોભે તે અસ્વારિ એવી;
 સંત હરિજન કીર્તન ગાય, તેનિ શોભા વરણવી ન જાય... ૨૪
 નાયિ આવિયા મંદિર માંય, સભામાં બેઠા બે ભાઈ ત્યાંય;
 કોઈ તો દેખે એવો પ્રતાપ, જાણે શ્રીજ બિરાજે છે આપ... ૨૫
 કોઈને તહાં થાય સમાધી, જાય ધામમાં છાંડિ ઉપાધી;

તેહ જાગે જ્યારે સાક્ષાત, કરે અક્ષરધામનિ વાત...૨૬
 મતવાદિ આવી એ ઠેકાણે, પુછે પ્રશ્ન તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે;
 તેના ઉત્તર બે ભાઈ આપે, સૌના સર્વથા સંશય કાપે...૨૭
 હરિજન બદ્ધ હાર ચડાવે, ગણતાં તેનો પાર ન આવે;
 લૈને હાર આચારજો એહ, સદ્ગુરુ સંતને આપે છે તેહ...૨૮
 પોત પોતાના આચાર્ય કેરી, કરે પૂજા સૌ પ્રીતે ઘણોરી;
 વસ્ત્ર ભૂષણ ભેટ ધરે છે, પછી આરતિ પ્રીતે કરે છે...૨૯
 પૂજા તો કરે બેયનિ પ્રીતે, પુષ્પ ચંદનથી રૂડિ રીતે;
 વસ્ત્ર ભૂષણ કે ધન જેહ, નિજ આચાર્યને આપે એહ...૩૦
 સમો મધ્યાનનો થયો જ્યારે, રામજન્મઉત્સવ કર્યો ત્યારે;
 જ્યારે રાત્રિ ઘડી દશ ગઈ, વેળા શ્રીજીના જન્મનિ થઈ...૩૧
 પૂજયા બાળરૂપી પ્રભુ પ્રીતે, કર્યો ઉત્સવ તે રૂડિ રીતે;
 પારણાં દશમી દિન કરી, પ્રતિષ્ઠા કરવા મન ધરી...૩૨
 જાણા^હ જોશીને મૂર્ત પુછાવ્યું, ચૈત્ર વદિ સાતમે તે આવ્યું;
 મોટો મંડપ કુંડ કરાવ્યો, ભાણિ સૌ જનને મન ભાવ્યો...૩૩
 રધુવીર કહે મુદ આણી, સુણો ગોપાળજી મુજ વાણી;
 રણછોડજિ પદ્ધરાવા તણો, તમે તો શ્રમ લીધો છે ઘણો...૩૪
 તમે જૈ પુરિ દ્વારિકા માંણી, ત્યાંના દેવને લાવ્યા છો આંણી;
 વળિ કુંગરપુરમાં સિધાવ્યા, પ્રતિમા રૂડિ ત્યાં થકિ લાવ્યા...૩૫
 માટે તેહ તણી રૂડિ રીતે, પ્રતિષ્ઠા તો તમે કરો પ્રીતે;
 બોલ્યા ગોપાળજી મહારાજ, આચારજ તો તમે છોજ આજ...૩૬
 શિક્ષાપત્રીમાં જેહ લખ્યું છે, તે તો મેં નજરે નિરખ્યું છે;

આચારજ જો કરે પ્રતિષ્ઠાય, કૃષ્ણનું રૂપ એ જ પૂજાય...૩૭
 બીજાં વંદવા જોગ્ય જ જાણો, નહિ પૂજવા જોગ્ય પ્રમાણો;
 તે માટે પ્રતિષ્ઠા કરો તમે, કરશું પછી પૂજન અમે...૩૮
 પછી અવધપ્રસાદનિ પાસે, રધુવીરજિ બોલ્યા હુલાસે;
 તમે પણ છો આચારજ આપ, માટે મૂર્તિ તણો કરો સ્થાપ...૩૯
 બોલ્યા અવધપ્રસાદજિ ત્યારે, તમે એ શું બોલ્યા અવિચારે ?
 શ્રીજીએ કર્યો દેશવિભાગ, કેમ કરીએ તે આજ્ઞાનો ત્યાગ ?..૪૦
 પોતપોતાના દેશ જ માંય, પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા તો થાય;
 બીજા દેશમાં જૈ કરે કોય, કેમ માને જે સત્સંગિ હોય...૪૧
 જહાં આજ્ઞા તણો ભંગ થાય, તે તો પાપનું સ્થાન ગણાય;
 માટે શ્રીજીનિ આજ્ઞા પ્રમાણો, સ્થાપો મૂર્તિ તમે આ ઠેકાણો...૪૨
 એવી વાણિ સુણી રધુવીરે, પ્રતિષ્ઠા કરવા માંદિ ધીરે;
 બીરાજ મોટા મંડપ માંય, ગ્રહયજ્ઞ કર્યો શુભ ત્યાંય...૪૩
 વેદમાં પ્રતિષ્ઠાનું વિધાન, કહું છે તેમ કીધું નિદાન;
 નારાયણ તણો જમણો જ પાસે, સ્થાપ્યા રણધોરજને હુલાસે...૪૪
 પ્રતિષ્ઠા કરિ પૂજન કીધું, ચરણોદક પ્રેમથી પીધું;
 શાણગાર અમૂલ્ય સજાવ્યા, ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય ધરાવ્યા...૪૫
 આરતી પછી હેતે ઉતારી, શોભા તે સમે થૈ બહુ સારી;
 વાજાં વિવિધ પ્રકારનાં વાજે, નભમાં દેવહુંદુલિ ગાજે...૪૬
 થાય જ્ય જ્યકાર ઉચ્ચાર, થાય પુષ્પનિ વૃષ્ટિ અપાર;
 કરે ઉત્સવ સંત સમાજ, આવ્યા દિવ્યરૂપે સુરરાજ...૪૭
 થાયે મંદિર માંદિ પ્રકાશ, કોટિ સૂર્ય શશી સમ ભાસ;
 કોઈ તો જન એમ જ જાણો, શ્રીજ આવી ઉભા એહ ટાણો...૪૮

પછિ ગોપાળજી મહારાજે, ઈચ્છા પોતાનિ પૂરવા કાજે;
પૂજા રણછોડજી તણિ કીધી, સુતિ ઉચ્ચારી ત્યાં ભલિ વિધિ...૪૬

હરિગીતછંદ : ગોપાળજી મહારાજકૃત સ્તુતિ :

હે દેવ દીનદ્યાળ જનપ્રતિપાળ દ્વારામતિપતી^૧ !
રણછોડરાય સદાય સૌને આપ આપો સદ્ગતી;
જ્યાં ધર્મવંત જનો રહે તહાં આપને રહેવું ગમે,
તે માટ દ્વારામતિ તજી આ સ્થાનમાં આવ્યા તમે...૫૦
છે શાંખ ચક ગદા પદમ કરમાં છબિ શુભ શ્યામ છે,
રૂક્ષિમણિરમણ રણછોડજી નિર્મળ તમારું નામ છે;
વળિ ગોમતી આદિક સુતીર્થો સ્થિર ઠર્યો છે આ સ્થળે,
જે આવિને દર્શન કરે ત્રણ તાપ તો તેના ટળે...૫૧
ધન ધાન્ય સુખ સંપત્તિ પામે પુત્ર પણ પામે સહી,
સઘળા મનોરથ સિદ્ધ થાય રહે કશી ખામી નહીં;
સુખકરણ જનમનહરણ છો દુખહરણ દીનદ્યાળ છો,
ગિરિરાજધારી દાનવારી^૨ વ્રજવિહારીલાલ છો...૫૨

દોષા :

સદા રહી આ સ્થાનમાં, કરો વિનોદ વિશેષ;
સકળવિધી સંકટ હરો, હરિજન તણાં હમેશ...૫૩

ચોપાઈ :

પછિ સંતમંડળ સહુ આવ્યાં, નાથ આગળ શીશ નમાવ્યાં;
પછિ સત્સંગિ સૌ મળિ આવ્યા, ભેટ વિવિધ પ્રકારની લાવ્યા...૫૪
ગયા નર દરશન કરિ જ્યારે, આવિ બાઈયો દર્શને ત્યારે;
જોઈ સત્સંગની એવિ રીત, જન સર્વ વખાણો ખચીત...૫૫

સંત બ્રાહ્મણ ભોજન કીધાં, દ્વિજને દાન તો બહુ દીધાં;
 જમાડયા યહાં સંઘ તમામ, જમાડયું વળિ વરતાલ ગામ...૫૬
 હિંદુ યવન^૧ કે શ્રાવક^૨ હોય, જમ્યા વગર રહ્યું નહિ કોય;
 કર્યો જગ માંહિ જ્ય જ્યકાર, ધન્ય તે ધર્મવંશિ ઉદાર...૫૭
 એહ દેવ-પ્રતિષ્ઠાની વાત, થઈ દેશવિદેશ વિઘ્યાત;
 પૂર્ણાત્સવ સુધી સૌ આંહિ રહ્યા, વળતી તો વિદાય તે થયા...૫૮
 આંહિ આવ્યા નહિ મહારાજ, માટે દર્શન કરવાને કાજ;
 સંઘ આવ્યા હતા આંહિ જેહ, ગયા ગઢપુર દર્શને તેહ...૫૯
 મંદવાડ સુણી હરિ કેરો, સૌને દર્શન ભાવ ઘણોરો;
 અયોધ્યાવાસી આદિક જેહ, સંઘ સાથે ગયા સહુ તેહ...૬૦
 પહોંચ્યા સહુ ગઢપુર ધામ, પ્રભુને જઈ કીધા પ્રણામ;
 સમૈયાના સુણી સમાચાર, થયા રાજિ જગત કરતાર...૬૧
 આવ્યા ત્યાં નારાણજી સુતાર, કરી લાવ્યા તે મુદ્રા^૩ શ્રીકાર^૪;
 પ્રભુ સ્પરશિ પ્રસાદિ તે કીધી, મૂર્તિ છાપેલિ સહુ જને લીધી...૬૨
 જેવિ મૂર્તિ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ, દિસે એવી જ થાય વખાણ;
 કહે શ્રીજી આ મૂર્તિ જે પૂજે, તેના જન્મમરણ રોગ ઝૂઝે...૬૩
 ગોપાળાનંદને કહે હરિ, છાપ રાખો તમે યત્ન કરી;
 પ્રવર્તાવજો તે સરવત્ર, એમ કહિ તેઓને આપિ તત્ર...૬૪
 દશ છાપો પ્રથમ જે કરેલી, આઠમે કળશે છે કહેલી;
 શ્રીજીએ સર્વ મુદ્રા મગાવી, પાસે મુકી કોઠારિએ લાવી...૬૫
 નર નારાયણિ છાપ બેય, આપિ અવધપ્રસાદને તેય;
 આઠ છાપો બિજી જેહ રહી, રઘુવીરજિને આપિ સહી...૬૬

पुष्पिताग्रावृत्तः

दरशन करिने कृपाणु केरां, जनमन शांत थयां तहां धज्जेरां;
हरि तशि छबि चित्तमां उतारी, अधिक कृतार्थ थयां पुरुष नारी... ६७

ईति श्रीविहारिलालज्ञायार्यविरचिते हरिलीलामृते नवमकलशे
अचिंत्यानंदवर्षीन्द्र-अभयसिंहनृपसंवादे वृत्तालये
श्रीराष्ट्रछोडज्ञ प्रतिमास्थापननाम
त्रयोदशो विश्रामः ॥१३॥

ईति श्रीहरिलीलामृते राजदुर्गनाम नवमः कलशः समाप्तः ॥८॥

શ્રીસ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ्

કળશ : ૧૦

॥ શ્રીહરિલિલામૃતમ્ ॥

ઉત્તરનામ દશમકલશપ્રારંભઃ ॥

શાર્દૂલવિકીર્ણિત :

આવ્યા અક્ષરમુક્ત ત્યાં સ્તવન^૧ તો કીધું હરીનું ધણું,
ત્યારે ધામ વિષે સ્વયં વિચરવા લીધું ઉદાસીપણું;
દેહોત્સર્ગ કર્યો જણાય ન કર્યો પ્રત્યક્ષ દીઠા તદા,
લીલા અદ્ભુતકારિ કૃષ્ણ હરિને વંદું સદા સર્વદા...૦૧

પૂર્વછાયો :

વર્ણિ કહે વસુધેશને, હવે શ્રીહરિ જાશે સ્વધામ;
તેણ કથા તમને કહું, સુણો રાખીને મન સ્થિર ઠામ...૦૨

ચોપાઈ :

રણછોડજિની પ્રતિમાય, સ્થાપિ આચાર્યે વરતાલમાંય;
સમૈયો થયો તે સમે સારો, મળ્યા હરિજન સંત હજારો...૦૩
નિત્યાનંદ આદિ મુનિવ્રાત^૨, મળી શ્રીજિને તે કહિ વાત;
વખાણીને કહે જેમ જેમ, વારે વારે પૂછે પ્રભુ તેમ...૦૪

૧.સુતિ ૨.સંતોનાં મંડળ

નિત્યાનંદ કહે અહો સ્વામી, સમૈયામાં રહી નહિ ખામી;
 થયું આચાર્યથી સુખ એવું, આપ પ્રત્યક્ષથી થાય જેવું...૦૫
 સુણિ વિચારે સુંદરશયામ, હવે પૂરું થયું મુજ કામ;
 સંપ્રદાયની સંભાળ જેહ, કરશે બેય આચાર્ય તેહ...૦૬
 બોલ્યા ગોપાળજી મહારાજ, નાથ સાંભળો ગરીબનિવાજ;
 રણછોડજિ સ્થાપિયા જેહ, મારિ ઈચ્છા પુરી થઈ એહ...૦૭
 કહે કૃષ્ણ રાજ થયા તમે, તેથિ સંતોષ પામિયા અમે;
 પૂરી કરવા સ્વજનનિ ઈચ્છાય, અમે ધારણ કીધિ છે કાય...૦૮
 પછિ સૌ હરિભક્તે સુરીતે, પૂજા શ્રીહરિની કરિ પ્રીતે;
 સૌને મધુર વચનથિ બોલાવ્યા, હૈયામાં હરિએ હરખાવ્યા...૦૯
 સંઘને કહે સકળજનેશ,^૧ જાઓ પોતપોતા તણે દેશ;
 ધર્મ પાળિને કરજો ભજન, વળિ ધીરજ ધારજો મન...૧૦
 મારિ આજ્ઞા જો માનશો તમે, અંતે તેડવા આવશું અમે;
 ધામમાં રહેશું સહુ સાથે, એમ વાત કરી બહુ નાથે...૧૧
 સુણિ શ્રીહરિ કેરિ આજ્ઞાય, થયા સંઘ તો સર્વ વિદાય;
 એક વાસરે વિશ્વ આધાર, ભલા અક્ષરભુવન મોઝાર...૧૨
 સિંહાસન પર બેસિને શ્યામ, લાગ્યા મનમાં વિચારવા આમ;
 ધર્મ સ્થાપવા ધરણી મોઝાર, લીધો આ સમે મેં અવતાર...૧૩
 માટે વેદ વિષે વખણાય, એવો સ્થાપ્યો ઉદ્ધવિ સંપ્રદાય;
 તેના પાયા અચળ રચ્યા ચાર, સંપ્રદાયનો એ છે આધાર...૧૪
 મોટાં મોટાં જે ધામ રચાવ્યાં, તેમાં રૂપ મારાં પધરાવ્યાં;
 પાયો અચળ એ થયો એક, જેથિ ઉદ્ધરે જીવ અનેક...૧૫

સંપ્રદાયને સાચવનારા, સ્થાપ્યા બેય આચારજ સારા;
 બીજો પાયો તો એ જ ગણાશે, સતસંગનું રક્ષણ થાશે... ૧૬
 ધર્મશાસ્ત્ર રચ્યાં છે મેં જેહ, ત્રીજો પાયો તો છે દઢ તેહ;
 ગ્રંથ સત્સંગિજીવન નામ, સત્સંગનું જીવન ઠામ... ૧૭
 સત્શાસ્ત્રનો સાર ઉદ્ધારી, શિક્ષાપત્રી રચી છે મેં સારી;
 ભવસાગર તારણ જેવી, એ તો નૌકા છે અદ્ભુત એવી... ૧૮
 ધણા ધર્મવાળા સંત જે છે, ચોથો પાયો અચળ વળિ એ છે;
 હરિભક્ત હજારો હજાર, થયા છે સત્સંગ મોઝાર... ૧૯
 ધર્મ ભક્તિ ને ઉદ્ધવ આદી, વળિ બીજા મુનિ મરીચ્ચાદી;
 દુરવાસાના શાપથિ જેહ, પામિયા હતા માનવ દેહ... ૨૦
 તેને શાપ થકી તો મુકાવ્યા, અને ભૌતિક દેહ તજાવ્યા;
 કેક દિવ્ય દેહે મુજ પાસે, રહિને મુજ ચરણ ઉપાસે... ૨૧
 કેક રાખ્યા છે ભૌતિક દેહ, સત્સંગ વધારે છે તેહ;
 ધણા અસુરે વળી વૈર લેવા, ધર્યા દેહ પિબેકાદ જેવા... ૨૨
 એવા સર્વનો આવિયો અંત, વિચરે છે સુખે હવે સંત;
 વામ મારગનો થયો નાશ, થયો સત્સંગ સઘળે પ્રકાશ... ૨૩
 મારે આવવાનો હેતુ જેહ, હવે સર્વે પુરો થયો તેહ;
 સત્સંગ વધારશે સંત, સત્સંગ તો થાશે અનંત... ૨૪
 વળિ થાશે આચારજ જેહ, ગ્રંથો કરશે કરાવશે તેહ;
 મંદિરો પણ મોટાં કરાશે, સંપ્રદાય તણી વૃદ્ધિ થાશે... ૨૫
 વળિ વૃત્તાલના સમાચાર, સુણિ નિશ્ચે થયો નિરધાર;
 આચારજ કામ પોતાનું કરશે, હરિજન પણ આજ્ઞાઓ ધરશે... ૨૬
 હવે અડચણ તો નહિ આવે, નહિ કોઈ ધરમ અટકાવે;

રાજ અંગ્રેજિ પણ થયું સારું, રક્ષા સંત તણી કરનારું...૨૭
 હવે અક્ષરધામમાં જાઉં, આહિથી તો તિરોધાન^૧ થાઉં;
 પણ મારા પ્રેમી જન જેહ, વિજોગે કેમ જીવશે તેહ?...૨૮
 માટે સાંતવના તેને કરું, પછિથી હું સ્વધામ વિચરું;
 એવી ઈચ્છા કરી હરિ જ્યારે, આવ્યા અક્ષરના મુક્ત ત્યારે...૨૯
 કોટિ સૂર્ય શશાંક સમાન, દિવ્ય કાયા દિસે કાંતિમાન;
 દિવ્ય ભૂષણ વસ્ત્ર ધરેલાં, જેનાં અર્થન ઈશે^૨ કરેલાં...૩૦
 સત ચિદ ને આનંદ રૂપ, એવા અક્ષરમુક્ત અનૂપ;
 વળિ ગોલોકના મુક્ત જેહ, હરિઈચ્છાએ આવિયા તેહ...૩૧
 પ્રભુને કર્યા દંડપ્રણામ, તન પુલકિત પ્રેમના ધામ;
 કૃપાદષ્ટિ કરી જ્યાં કૃપાળે, અતિ સુખ ઉપજયું એહ કાળે...૩૨
 પછી હેતે જોડી જુગ હાથ, ઉચ્ચયો સહુ મુક્તનો સાથ;
 અતિ વિનયથી ગદગદ વેણો, શ્રીહરીનિ સ્તુતિ કરી તેણો...૩૩

વસંતતિલકા :

હે દેવદેવ ! કરુણાકર સૌખ્યકારી,
 શક્તિ અપાર સરવોત્તમ છે તમારી;
 છોજુ તમે અજર અક્ષરધામવાસી,
 છૈયે અમે તમ તણા પદના ઉપાસી...૩૪

બ્રહ્માંડ કોટિ પ્રભુ છે તવ રોમકૂપે,
 ભાસે સદૈવ તમમાં પરમાણુ રૂપે;
 બ્રહ્મેશ વિષ્ણુ તવ સેવક છે અનેક,
 રાજાધિરાજ સરવોપરિ આપ એક...૩૫

૧.અંતર્ધાન ૨.દેવ-ઈશ્વરોએ

મત્સ્યાદિ જન્મ તમમાંથિ થતા જણાય,
અંતે તમારિ છબિમાં વળિ લીન થાય;
બ્રહ્માંડ માંહિ અવતાર થયા અમાપ,
તે સર્વના પ્રભુ તમે અવતારિ આપ...૩૬

જે દિવ્ય કામ અવતાર થકી કરાય,
તે કામ આજ તવ સેવકનાથિ થાય;
એવો પ્રતાપ પ્રભુ આપ તણો અપાર,
વંદ્દુ પ્રભુજિ પદપંકજ^૨ વાર વાર...૩૭

આપ પ્રતાપ થકી કોઈક વૃષ્ટિ લાવે,
કોઈ સમાધિ નજરે જનને કરાવે;
જાણે પરાયું મન અંતરજામિ જેમ,
કોઈ થકી જમયરો ડરિ જાય એમ...૩૮

કોઈ વિષે વચનસિદ્ધિ દિસે વિશેષ,
કોઈ કરે જ પરકાય વિષે પ્રવેશ;
કોઈ મરેલ જનને ફરિથી જિવાડે,
કોઈ લડી જબર રાક્ષસને પછાડે...૩૯

ઔથર્ય એમ તવ દાસ વિષે જણાય,
સામર્થ્ય આપ તણું કેમ કરી કળાય;
થાકે કહી નિગમ^૩ નેતિ કહે મુંજાઈ,
જાણી અગમ્ય હરખે ગુણગાન ગાઈ...૪૦

સેવે અસંખ્ય મળિ અક્ષરમુક્તવૃંદ,
તે તો તમે નરશરીર ધર્યું સ્વદ્ધંદ;

જો પત્ર પુષ્પ જન અર્પણ જે કરે છે,
તે અંગિકાર કરિયાં અતિ ધન્ય એ છે...૪૧

વૈરાટ તાત જનની પુરુષ પ્રધાન,
તેના પિતાનું^૧ પણ છો પ્રભુજ નિદાન^૨;
છો કાળકાળ વૃષબ્ધાળક વિશ્વપાળ,
વંદું દ્યાળ દિલ વિશ્વવિહારિલાલ...૪૨

ચોપાઈ :

તમે ધરણિ ઉપર તનુ ધારી, કર્યા અદ્ભુત કામ મુરારી;
તમે કૃત્યાને ઉપજાવ્યો ત્રાસ, કાલિદત્ત તણો કર્યો નાશ...૪૩
અયોધ્યા માંહિ બાળચરિત્ર, કર્યા પાવનકારિ પવિત્ર;
ભક્તિમાતને દેખાડ્યાં ધામ, જ્ઞાન આપ્યું પોતા તણું શ્યામ...૪૪
તમો ધર તજિ વનમાં વિચર્યા, હિમાલયની તલાટીમાં ફર્યા;
ગયા બંગાળદેશ મોઝાર, જીત્યો પિબૈકને તેહ ઠાર...૪૫
જગત્તાથ વિષે વસ્તિ વાસ, કર્યો દુષ્ટ વેરાગિનો નાશ;
ફર્યા દક્ષિણ દેશ વિશેષ, કર્યા તીર્થ પવિત્ર અશેષ...૪૬
ગુજરાતથિ સોરઠ ગયા, રામાનંદજિના શિષ્ય થયા;
ગાંધિ સોંપી ગયા તે સ્વધામ, કર્યા તે પછી અદ્ભુત કામ...૪૭
ધણા જનને કરાવિ સમાધી, ધામ દેખાડ્યાં રહિત ઉપાધી;
કળા અષ્ટાંગ જોગનિ જેહ, પરિપૂર્ણ પ્રવર્તાવિ તેહ...૪૮
અહિસામય વૈષ્ણવયાગ, પ્રવર્તાવ્યા તમે તે અથાગ;
વામ માર્ગનું ખંડન કર્યું, અભિમાન અસુરોનું હર્યું...૪૯
વેદમાર્ગ સનાતન જેહ, રૂદિ રીતે પ્રવર્તાવ્યો તેહ;
હતા આચાર્ય ધર્મના ધ્વંશી^૩, હતા રાજી અસૂરના અંશી...૫૦

તમે તેનો પરાભવ કીધો, ઉંકો જીતનો દેશમાં દીધો;
 ધણા દુષ્ટ થયા તમ સામા, પણ અંતે પરાભવ પામ્યા...૫૧
 કામ કોધ લોભાદિક જેહ, વડો વંશ અધર્મનો તેહ;
 વસે વાસ તે જનમન માંય, કર્યો તેનો પરાભવ ત્યાંય...૫૨
 અહિંસા સત્ય ને સદાચાર, એહ આદિ ધરમપરિવાર;
 જનોના મનમાં તમે સ્થાપ્યો, સર્ગ અધરમ કેરો ઉથાપ્યો...૫૩
 સતશાસ્ત્ર ને બ્રાહ્મણ સંત, તેનું માન વધાર્યું અત્યંત;
 મંદિરો મોટાં મોટાં કરાવ્યાં, તેમાં પોતાનાં રૂપ સ્થપાવ્યાં...૫૪
 વળિ બેય આચારજ સ્થાપ્યા, દેશ તેઓને વહેંચિને આપ્યા;
 દીક્ષા વૈષ્ણવિની શુભ રીતી, પ્રવર્તાવિ તમે કરી પ્રીતી...૫૫
 સતશાસ્ત્રનો સાર ઉધારી, શિક્ષાપત્રી પ્રવર્તાવિ સારી;
 સતસંગિજીવન ગ્રંથ જેહ, શતાનંદમુની પાસે તેહ...૫૬
 જનકલ્યાણ માટે કરાવ્યો, હવે તે તો પૂરો થવા આવ્યો;
 વર્ણ આશ્રમના ધર્મ વળી, તથા ભક્તિ એકાંતિક ભલી...૫૭
 પ્રવર્તાવિ તમે વિશ્વમાંય, તે પ્રવૃત્તિ તો તમથી જ થાય;
 જૈન પારસિ મુસલમાન, વળિ વેદાંતનું જેને તાન...૫૮
 કોઈ શંકર કેરા ઉપાસી, દેવી ભક્તિના કોઈ અભ્યાસી;
 પોતપોતાના ઈષ્ટનું રૂપ, તેણો તમ માંહિ દીકું અનૂપ...૫૯
 તેથી પોતા તણો મત છોડી, પ્રીતિ આપના પદ માંહિ જોડી;
 એ તો અદ્ભુત કામ ગણાય, બીજા કોઈથી તે તો ન થાય...૬૦
 જે જે લીલા કરી હરિરાય, સુણિ ભવજળ પાર પમાય;
 કરવાનું તે કીધું વિશેષ, હવે કાંઈ નથી અવશેષ...૬૧
 હવે વિનય સુણીને અમારો, બ્રહ્મધામમાં આપ પધારો;

સુણિ બોલિયા સુંદરશ્યામ, મારે આવવું છે બ્રહ્મધામ...૬૨
 ગયા કાર્તિક માસથી હુંય, મંદવાડ જણાવું તો છુંય;
 પણ જે પ્રેમિભક્તો છે મારા, નથિ વીજોગ તે સહેનારા...૬૩
 મારિ પાછળ તે તજે દેહ, મને ચિંતા ધાણી રહે તેહ;
 માટે સાંતવના કરું સારી, જેથિ તે રહે ધીરજ ધારી...૬૪
 એ જ બાકિ છે તે કરિ કામ, પછિ આવિશ અક્ષરધામ;
 તમે તો તેહ ધામમાં જાઓ, નકિ જાણિને નિશ્ચિંત થાઓ...૬૫

પુષ્પિતાગ્રાવૃત :

સુણિ હરિ મુખની મધૂરિ વાણી, નિજ ઉર માંહિ અપાર હર્ષ આણી;
 નિજનિજ થળ મુક્ત તે સિધાવ્યા, સહુ સમિપે શુભ શબ્દ તે સુણાવ્યા...૬૬
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિતિરોધાનાદૌ
 અક્ષરમુક્તકૃતસુત્યાદિનિરૂપણનામ પ્રથમો વિશ્રામઃ ॥૧॥

પૂર્વધારો :

સ્વધામમાં સીધાવવા, દૃઢ નિશે કરી મહારાજ;
 સ્નેહિમંડળ બોલાવિયું, અભિપ્રાય જણાવા કાજ...૦૧

ચોપાઈ :

મુકુંદાનંદ વર્ણિને કહી, જે જે તેડાવિયા જન તહીં;
 કહું છું હવે તેણાં નામ, રામપ્રતાપ ને ઈચ્છારામ...૦૨
 અયોધ્યાપ્રસાદ રઘુવીર, પાંદે ગોપાળજી દૃઢ ધીર;
 મુક્તાનંદ ને ગોપાલાનંદ, બ્રહ્માનંદ મુનિજનવંદ્ય...૦૩
 નિત્યાનંદ શુકાનંદ સ્વામી, નિર્જુલાનંદ મુનિ નિર્જામી;

આનંદાનંદ નિર્ગુણાનંદ, ભજનાનંદ ચૈતન્યાનંદ...૦૪
 અખંડાનંદજી બ્રહ્મચારી, વાસુદેવ નૈષિક પ્રતધારી;
 વૈકુંઠાનંદ વૈષ્ણવાનંદ, વર્ણિ નામ નારાયણાનંદ...૦૫
 ભગુજી રત્નજી ને ભિયાંજી, આવ્યા પાર્ષદ સૌ મળિ ત્યાંજી;
 દાઢો ખાચર સોમ ને સૂર, આવ્યા એહ હરીનિ હજૂર...૦૬
 દીનાનાથ મયારામ ભહુ, આવ્યા બેચર લાલજી ઝહુ;
 આવ્યા વિપ્ર જાગેશ્વર આદી, જેઓ પ્રગટ સ્વરૂપના વાદી^૨...૦૭
 લાધો પુજો તેજો અને હરજી, આવ્યા ઈત્યાદિ ભક્ત ઠકરજી;
 લવજી ને ભગો સુરચંદ, આવ્યા શેઠિયા સદ્ગુણવૃંદ...૦૮
 બાઈ સુવાસિની વરિયાળી, ભાઈની ભારજી ધર્મવાળી;
 જ્યા લલિતા અમર રાજબાઈ, અમુલાં બિમબા આવ્યાં ધાઈ...૦૯
 સૌએ કીધા પ્રભુને પ્રણામ, બેઠાં જેમ ઘટે જેહ ઠામ;
 કૃપાદસ્થિએ સૌને નિહાળી, બોલ્યા મધુર વચન વનમાળી...૧૦
 અહો ભક્તો સુણો કહું તમને, તમે જાણો છો ઈશ્વર અમને;
 મને કરવા જો ઈચ્છો પ્રસત, તો આ સાંભળો મારું વચન...૧૧
 મારિ ઈચ્છાથી મેં ધર્યો દેહ, કરવાનાં કર્યાં કામ તેહ;
 હવે ઈચ્છા સ્વધામ જવાની, થઈ અંતરધાન થવાની...૧૨
 મૃત્યુલોક આ છે નાશવંત, તેમાં કલેશ દિસે છે અત્યંત;
 મને ગમતું નથી હવે આંહીં, માટે જાવું અક્ષરધામ માંહી...૧૩
 વળિ અક્ષરધામના મુક્ત, અમ પાસે આવ્યા પ્રેમયુક્ત;
 કહું તેણે કરિને પ્રણામ, હવે તો ચાલો નાથ સ્વધામ...૧૪
 હું તો અજર અમર હું સદાય, કરું સ્વેચ્છા પ્રમાણે લિલાય;

માટે જાઉ હું ધામમાં જ્યારે, કોઈ કરશો નહિ કલેશ ત્યારે...૧૫
 જન પ્રાકૃત કોઈ મરે છે, સગા સ્નેહિ કલેશ કરે છે;
 કુટે છાતિ મરે રોઈ જેમ, મારિ પાછળ કરશો ન તેમ...૧૬
 કોઈ આતમધાત જો કરશો, ગુરુદ્રોહી વચનદ્રોહી ઠરશો;
 મારિ આજ્ઞાને માનશે જેહ, સુખશાંતિ તો પામશે તેહ...૧૭
 તેના ઉપર પ્રસત્ત હું થૈશ, દિલમાં તેને દર્શન દૈશ;
 લક્ષ્મીનારાયણાદિક રૂપ, સ્થાપ્યાં મંદિરોમાં છે અનુપ...૧૮
 સુખ આપવા એમાં રહીશ, પૂજા કરશો તે ગ્રહણ કરીશ;
 જન્મકર્મ તો દિવ્ય છે મારાં, સર્વે પ્રાકૃત જીવથી ન્યારાં...૧૯
 સુખ ભક્તોને દેવા અનૂપ, દેખાડું છું હું માનવ રૂપ;
 માટે ધામમાં રહીને હુંય, રક્ષા કરવાને સમરથ હુંય...૨૦
 તમે ચિંતા ન કરશો લગાર, તમને સુખ હું આપનાર;
 ગોપાળાનંદજી કહે જેમ, તમે સૌ મળી વર્તજો તેમ...૨૧
 વજપાત જેવાં એવાં વેણ, લાગ્યાં સર્વને દિલ દુઃખદેણ;
 અતિ આકુળવ્યાકુળ થયાં, કેક ધરણી ઉપર ઢળિ ગયાં...૨૨
 વહે નેણમાંથી બહુ નીર, વળિ થરથર ધૂજે શરીર;
 કોઈ તો થયાં મૂર્છિત એવાં, જાણો પ્રાણ વગર હોય જેવાં...૨૩
 જાણો આવ્યો મહાપ્રલેકાળ, કોપિ દૈવ થયો વિકરાળ;
 દીઠાં દિલગીર એ રીતે જ્યારે, દીધી ધીરજ શ્રીજિએ ત્યારે...૨૪
 કહું જ્યારે રજા દેશો તમે, જશું ત્યારે જ ધામમાં અમે;
 એવું સાંભળિ ધીરજ આણી, બોત્યા ગદગદ કંઠથી વાણી...૨૫
 અહો નાથ આંહી તજિ અમને, જાવું ધામમાં નવ ઘટે તમને;
 તમે જીવનપ્રાણ અમારા, કેમ તમ વિના જીવિયે ઘારા...૨૬

વિના જળ મીન તરફડે જેમ, અમે પણ પ્રભુ તમ વિના તેમ;
 જેમ ચંદ્ર-વિજોગે ચકોર, દુખી મેધ વિજોગથી મોર...૨૭
 લીધી હાલરે લાકડી હાથ, છુટે તો તે જીવે નહિ નાથ;
 કાયા પ્રાણ વગર રહે કેમ, તમ વગર અમે પણ એમ...૨૮
 અમને સુખ આચ્યાં અનંત, હવે દુઃખ ન ધો ભગવંત;
 બ્રહ્મા આદિને દુર્લભ જેહ, અમને દીધાં દર્શન તેહ...૨૯
 મુખ મધુર વચનથી બોલાવ્યાં, વળિ હેતે હસીને હસાવ્યાં;
 તમે નેણના થઈ રહ્યા તારા, જાઝા દિવસ રહ્યા નથિ ન્યારા...૩૦
 આચ્યા હેતે પ્રસાદિના હાર, આચ્યા થાળ કરી બહુ ઘાર;
 કુલદોલે બિરાજિને સ્વામી, આચ્યાં સુખ બહુ અંતરજામી...૩૧
 રંગખેલ કર્યા અમ સાથે, દીધાં ચરણ છાતીમાં ને માથે;
 લીલા નિત્ય નવી નવી કરી, લીધાં ચિત્ત અમારાં તો હરી...૩૨
 મોટાં ઐશ્વર્ય અપરમપાર, દેખાડ્યાં અમને ઘણિ વાર;
 જળકીડા કરી અમ સંગે, ફર્યા રાસમંડળમાં ઉમંગે...૩૩
 ભુજી ભીડિ ભેટ્યા ભગવાન, દીધાં એવાં મહા સુખદાન;
 તમ અરથે તજ્યાં ઘર બાર, તજ્યાં સગાં કુટુંબ પરિવાર...૩૪
 નિત્ય આપનાં દર્શન કાજ, તજી દીધી અમે લોકલાજ;
 ઘરકામ તજીને અમારું, નેહે નિરખિયે વદન તમારું...૩૫
 નાથ નિરખવા આપનાં નેણાં, અમે સહન કર્યા બહુ મેણાં;
 અતિ સહન કરીને ઉપાધી, પ્રીતિ પૂરણ તમ સંગ બાંધી...૩૬
 ઉડા કૂપમાં અમને ઉતારી, કેમ વરત^૧ વાઢો છો મુરારી ?
 નથિ તમ વિના આધાર કોઈ, જીવિયે કેના સન્મુખ જોઈ ?..૩૭

તમે લાડ લડાવિયાં લાખ, પૂર્ય અંતરના અભિલાખ^૧;
 સમાધીમાં સ્વધામ દેખાડ્યાં, પછોંચાય ન ત્યાં પછોંચાડ્યા...૩૮
 સુખસાગરમાં ધરિ શ્યામ, દુઃખદરિયે ધરો નહિ આમ;
 અભિલાખ હજ છે અધૂરો, અમે લાવો લિધો નથી પૂરો...૩૯
 નિજધામ સિધાવો જો નાથ, અમને પણ લ્યો તમ સાથ;
 કહો તો તપુ ઉગ્ર આદરિયે, કહો તો અન્ન જળ પરહરિયે...૪૦
 હજિ જો તપમાં હોય ખામી, પૂરિ કરિયે તે અંતરજ્ઞામી;
 રહિયે આપ પાસ હમેશા, આપો એ વરદાન દિનેશ...૪૧
 જવાનું કહો શ્યામ સુજ્ઞાણ, તે તો બોલ લાગે તિખા બાણ;
 દયાળું છો તમે ચિત્યોર, થવા બેઠા છો કેમ કઠોર...૪૨
 તમે ભક્તવત્સલ ભગવાન, કેમ દેશો હવે દુઃખદાન;
 નાથ જો થશો અમ થક્કિ ન્યારા, આંસુ લૂછશો કોણ અમારાં...૪૩
 રણવગડા વિષે જશો મેલી, બીજો કોણ અમારો છે બેલી;
 ભરદરિયે જતાં વાણ ભાંગે, ત્યારે આશા જિવાનિ શિ લાગે...૪૪
 એવાં વચન સુણ્યાં જેહ વાર, હરિએ કર્યો ચિત્ત વિચાર;
 અસાધારણ પ્રેમિ છે એહ, મુજ વિરહે નહીં જિવે તેહ...૪૫
 માટે ધીરજ હમણાં ધરાવું, ધીમે ધીમે પણી સમજવું;
 એવું ધારિ બોલ્યા સુખકંદ, મારિ નાડિ જુઓ મુક્તાનંદ...૪૬
 મારા તનમાં હવે નથિ વ્યાધી, મટી ગૈ હવે સરવે ઉપાધી;
 મુક્તાનંદ બોલ્યા નાડિ જોઈ, નથિ વ્યાધિ પ્રકારની કોઈ...૪૭
 સુણિ રાજિ થયાં જન સહૂ, પ્રણભ્યાં પ્રભુને પગે બહૂ;
 રજા આપી પણી ભગવાને, તેથિ સર્વે ગયાં નિજ સ્થાને...૪૮

પ્રભુએ નિજ ધામ જવાને, આંહિ અંતરધાન થવાને;
 રાષ્ટ્રો ચિત્તમાં ગુપ્ત વિચાર, રહે જગથી ઉદાસ અપાર...૪૮
 ત્યાગમાર્ગ શિખવવાને કાજ, લાગ્યા વર્તવા જેમ જોગીરાજ;
 રસકસ તો જમે ન લગાર, કરે અન્નનો પણ મિતાહાર...૫૦
 ઉપવાસ એકાંતરે કરે, મુખે વાણિ તો અટ્ય ઉચ્ચરે;
 કરે ક્યારેક તો ફળાહાર, નિરાહાર કરે કોઈ વાર...૫૧
 ક્યારે પૃથ્વિ ઉપર પોછિ રહે, નાશવંત છે તન એમ કહે;
 ગ્રામ્ય વાત બોલે મુખમાંથી, તેને ઉઠાડિ મૂકે તહાંથી...૫૨
 દીસે સર્વ સાથે પ્રીતિ તોડી, વૃત્તિ સ્વાત્મસ્વરૂપમાં જોડી;
 વ્યવહારિક કામ મોજાર, ચિત્ત ધાલે નહીં જ લગાર...૫૩
 સારાં વસ્ત્ર ભૂષણ નવ ગમે, જાણિ જોઈને દેહને દમે;
 પાનબીડિ કે પુષ્પનો હાર, ન કરે કદિયે અંગિકાર...૫૪

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્તઃ :

નરતન ધરિને લીલા વિચિત્ર, જનહિત કાજ કરે પ્રભૂ પવિત્ર;
 સ્મરણ કરણ યોગ્ય સર્વ તેણ, અજ હર આદિક ગાય નિત્ય એણ...૫૫
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
 અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિતિરોધાનાર્થે
 ઉદાસીત્વગ્રહણનામ દ્વિતીયો વિશ્રામઃ ॥૨॥

પૂર્વધાર્યાઃ :

વિચિત્ર ચરિત્ર કરે હરિ, કોઈ કળે નહિ મન માંઈ;
 કોઈ સમે મંદવાડ તન, અને કોઈ સમે નહિ કાંઈ...૦૧

ચોપાઈ :

રોજકામાં રહે કાકોભાઈ, જેની ભક્તિ ભલી વખણાઈ;

વય વૃદ્ધે માંદા થયા તેણ, જાણ્યું જે હવે નહિ રહે દેણ...૦૨
 પુષ્ય કરવાનું ચિત્ત વિચારી, એક સારિ ઘોડી શાશગારી;
 માંડયો સામાન તે પર સારો, લેવા જોગ્ય પ્રવાસમાં ધાર્યો...૦૩
 ભરિ ખડિયામાં વસ્તુ અનેક, તેમાં રૂપાનિ તાંસળિ એક;
 ઘોડિ લૈ મોકલ્યો એક દાસ, ભેટ કરવા મહાપ્રભુ પાસ...૦૪
 તેની સાથે લઘ્યો એક પત્ર, પ્રભુ દર્શન ઘો આવિ અત્ર;
 નહિ આવિ શકાય જો હાલ, આવજો તેડવા અંતકાળ...૦૫
 ઘણિ જુક્તિથી પત્ર લખાવ્યો, તેમાં સ્નેહ ઘણો દરસાવ્યો;
 ગયો દાસ તે ગઢપુરધામ, પત્ર આઘ્યો કરીને પ્રણામ...૦૬
 ઘોડિ ભુધરને ભેટ ધરી, કૃપાનાથે અંગીકાર કરી;
 પત્ર વંચાવતાં જાણ્યું એમ, ઘણો છે કાકાભાઈનો પ્રેમ...૦૭
 તે માટે રોજકે જો જવાય, આશા એહનિ પૂરણ થાય;
 વળિ ગઢપુરના જે નિવાસી, પામે ધીરજ ટાળે ઉદાસી...૦૮
 સંત પાસે બોટ્યા સુખધામ, મારે જાવું છે રોજકે ગામ;
 પછ્ય મેનો કરાવ્યો તૈયાર, બેઠા તેમાં જગતકરતાર...૦૯
 થોડા સંત પાળા લઈ સાથ, ગયા રોજકે નટવરનાથ;
 હરઘ્યું આખું ગઢપુર ગામ, જાણ્યું સાજી થયા ઘનશ્યામ...૧૦
 કાકાભાઈ સમરે હરિરૂપ, પહોંચ્યા તહાં વૃષ્ટકુળભૂપ;
 કાકાભાઈને દર્શન દીધાં, તેના ઈચ્છિત કારજ સીદ્ધાં...૧૧
 રહ્યા બે દિન ત્યાં મહારાજ, સુખ દેવા સ્વભક્તને કાજ;
 કાકોભાઈ કહે અહો શ્યામ, મને પહોંચાડો અક્ષરધામ...૧૨
 હાડ માંસ તણો દેણ એહ, કુંડ નરક સમો લાગે તેણ;
 કહે શ્રીજિ નહિ અકળાશો, થોડા દિવસમાં ધામમાં જાશો...૧૩

કાકાભાઈની પત્નિનાં કલ્લાં, રૂપાનાં તે પડ્યાં હતાં ભલાં;
 આખાં શ્રીજિને અવસર જોઈ, કહ્યું સંતને ટેજ્યો રસોઈ...૧૪

પછ્યિ ત્યાંથિ ચાલ્યા પરમેશ, ગયા ગઢપુર શ્રીઈશ્વરેશ;
 કહે વરણિ સુણો રાજાન, કેવા ભક્તવત્સલ ભગવાન...૧૫

કાકાભાઈ તણો પ્રેમ જાણી, ગયા રોજકે સારંગપાણી;
 સમૈયે ન ગયા વરતાલે, ગયા રોજકે તોય તે કાળે...૧૬

ધન્ય ધન્ય તે ભક્તનાં ભાગ્ય, જેના પર પ્રભુનો એવો રાગ;
 પછ્યિ થોડા દિવસ ગયા જ્યારે, કાકાભાઈએ તજ્યું તન ત્યારે...૧૭

અંતકાળે દિંદું એવિ રીતે, આવ્યા સંત સહિત પ્રભુ પ્રીતે;
 સાથે દિવ્ય વિમાન જે લાવ્યા, ભક્ત તેમાં બેસીને સિધાવ્યા...૧૮

હતા પાડોસમાં જેણ જન, થયાં તેઓને પણ દરશન;
 એવિ આશ્ર્યનિ વાત જોઈ, સતસંગી થયા જન કોઈ...૧૯

હવે શ્રીજિ તણી કહું વાત, સુણો ભૂપ અભેસિંહ ભાત;
 સુખસજ્યા છે મંદિર માંય, બેઠાં એક સમે હરિ ત્યાંય...૨૦

બેય આચાર્યને ત્યાં બોલાવ્યા, તેઓ આજ્ઞા સુણિ તહાં આવ્યા;
 ગોપાળાનંદ ને નિત્યાનંદ, બ્રહ્માનંદ આવ્યા ગુણવૃંદ...૨૧

પુજા શેઠને પણ ત્યાં બોલાવ્યા, આવ્યા તે હરિને મન ભાવ્યા;
 બેઠા સૌ કરિ પ્રેમે પ્રણામ, ત્યારે બોલ્યા સુંદરવરશ્યામ...૨૨

સતસંગના થંભ છો તમે, એમ ધાર્યું છે અંતરે અમે;
 માટે ધીરજ સૌ તમે ધરજો, સતસંગનું રક્ષણ કરજો...૨૩

તમે ધીરજ છોડશો જ્યારે, બિજાની શિ સ્થિતી થશે ત્યારે ?
 ઈષ્ટદેવ રાજ થાય જેમ, સાચા સેવક તો કરે તેમ...૨૪

ઈચ્છો મુજને જો કરવા પ્રસત્ર, તમે તો માનો મારું વચ્ચન;

વળિ એમ બોલ્યા નરવીર, તમે સાંભળો હે રધુવીર...૨૫
 પ્રતિમા ગોપિનાથની જેહ, જાણો મારું સ્વરૂપ છે તેહ;
 તોય પ્રગટનું ધરવાને ધ્યાન, ધાતુનું રૂપ મુજ સમાન...૨૬
 ગોપિનાથ પાસે પૂર્વ ઠામે, સ્થાપજો હરિકૃષ્ણને નામે;
 જુનાગઢ તણા મંદિર માંય, પધરાવજો તે મૂર્તિ ત્યાંય...૨૭
 દેવ રાધારમણ તણિ પાસે, સ્થાપજો પ્રતિમા તે હુલાસે;
 તેમ ધોલેરામાં પણ કોડે, દેવ મદનમોહન તણિ જોડે...૨૮
 સ્થાપજો મૂરતી વળિ એવી, હરિકૃષ્ણ નામે મુજ જેવી;
 વળિ સૂરતના હરિજનને, સદા સંતોષ પામવા મનને...૨૯
 અમે આપિ છે મૂર્તિયો જેહ, તમે ત્યાં જઈ સ્થાપજો તેહ;
 વળિ ખંભાતને માટે તેમ, અમે આપિ છે મૂર્તિયો એમ...૩૦
 તમે તે પણ સ્થાપજો ત્યાંય, સારા શોભિતા મંદિર માંય;
 નિત્યાનંદ તમે સુણિ લેજો, એહ કામમાં પાસે રહેજો...૩૧
 હવે સાંભળો અવધ્યપ્રસાદ, રહેજો તમે અમદાવાદ;
 ધર્મ ભક્તિ હરિકૃષ્ણ રૂપ, પધરાવજો પ્રતિમા અનૂપ...૩૨
 વળિ પૂર્વ તણા ખંડ માંય, રાધાકૃષ્ણ તો સ્થાપજો ત્યાંય;
 ભુજમાં હરિકૃષ્ણ સ્વરૂપ, પધરાવજો પરમ અનૂપ...૩૩
 વળિ ધોળકે સ્થાપવા ધારી, આપિ છે અમે મૂર્તિયો સારી;
 કરાવી રૂંનું મંદિર ત્યાંય, મૂરતી સ્થાપજો તેહ માંય...૩૪
 જાલાવાડમાં સત્સંગ સારો, વધ્યો છે મુજને ભજનારો;
 તાવી મેથાણ હળવદ માંય, સત્સંગિ સારા રહે ત્યાંય...૩૫
 તેઓને સુખે દર્શન સારુ, તહાં જોઈએ ધામ અમારું;
 ભલિ ભોગવતી નાદ તીર, સ્વર્ણ જોઈને જગ્યા રૂચીર...૩૬

પરમારનું મૂળિ છે ગામ, તહાં મોટું કરાવજો ધામ;
સ્થાપજો રાધાકૃષ્ણ સ્વરૂપ, ધર્મ ભક્તિ હરિકૃષ્ણ રૂપ...૩૭
સુણો બ્રહ્મમુની કહ્યું જેહ, પાસે રહિને કરાવજો તેહ;
ગોપાળાનંદ થૈ સુણો સ્વસ્થ, દેશ બેના તમે છો મધ્યસ્થ...૩૮
બેય દેશના સત્સંગ કેરી, તમે રાખજો ખબર ધારોરી;
એવિ આજ્ઞાઓ શ્રીજિએ કરી, સુણિ સર્વ જને શિર ધરી...૩૯
પ્રભુને કરિ પ્રેમે પ્રશામ, ગયા તે સહુ પોતાને ઠામ;
વળિ તે પછિ શ્રીજિ વિચિત્ર, કરવા લાગ્યા મનુષ્યચરિત્ર...૪૦
ધરે સ્વાત્મસ્વરૂપનું ધ્યાન, જોતાં ભાસે સમાધિ સમાન;
એક બે દિન અત્ર ન જમે, બોલ્યું કોઈ તણું નવ ગમે...૪૧
વાત ચાલિ દેશોદેશ માંય, ધામમાં જવા શ્યામ ચહાય;
તેથિ દર્શન કરવાને કાજ, ગામોગામથિ આવે સમાજ...૪૨
આવ્યો સંધ બુરાનપરેથી, તેમ સંધ આવ્યો સુરતેથી;
વટપત્તાનના હરિજન, આવિયા કરવા દરશન...૪૩
આવ્યા કચ્છિ ને આવ્યા હાલારી, આવ્યાં સોરઠથી નરનારી;
જાલાવાડિ આવ્યાં ગુજરાતી, દરબારમાં ભીડ ભરાતી...૪૪
નેણો નીરખિ નાથનું રૂપ, ધારે અંતર માંહિ અનૂપ;
લીલા જે જે કરી તે સંભારે, મહિમા મન માંહિ વિચારે...૪૫
કહે કોઈ હરિ ધામ જાશે, ત્યારે આપણો કેમ જિવાશે?
કહે કોઈ દિધાં સુખ જેહ, કદિયે નહિ વીસરે તેહ...૪૬
કહે કોઈ તો એમ વિચારો, ભાગ્ય આપણાં અદ્ભુત ધારો;
બ્રહ્મા આદિને દુર્લભ જેહ, પાય્યા આપણો દર્શન તેહ...૪૭
સુખ શું વ્રજવાસિયો તણું, આપ્યું આપણાને એથિ ધણું;

દ્યાવંત છે શ્યામ સદાય, નહિ આપણને તજિ જાય...૪૮
 અન્યોઅન્ય કરે એમ વાત, દિસે સર્વનો સ્નેહ અધાત;
 જ્યારે શ્રીજિને દર્શને જાય, કહે શ્રીહરિ થાઓ વિદાય...૪૯
 કરિ દર્શન નિજ ધેર જાવું, આજા દિવસ ન આંહિ રોકાવું;
 કેમ આજ્ઞા ઉલ્લંઘન થાય, જતાં ધેર ચાલે નહિ પાય...૫૦
 છબિ અંતર માંહિ ઉતારી, નિજ દેશ ગયાં નરનારી;
 સંધ નિત્ય નવા નવા આવે, કરિ દર્શન ધેર સિધાવે...૫૧
 કોઈને હરિ એમ દેખાડે, નથિ કાંઈ હવે મંદવાડે;
 એમ નિત્ય નવીન ચરિત્ર, કરે શ્રી વૃષનંદ વિચિત્ર...૫૨
 જનને મન આશ્ર્ય થાય, એનિ અકળ કળા ન કળાય;
 જેની માયામાં દેવતા ડૂલે^૧, ભવ બ્રહ્મા જેવા પણ ભૂલે...૫૩

પુષ્પિતાગ્રાવૃત :

નરતન ધરિને કૃપાનિધાન, સુખદ ચરિત્ર કર્યા સુધા^૨ સમાન;
 અગણિત ગુણ ગ્રંથમાં લખાયા, ગુણગણ અક્ષરધામમાં ગવાયા...૫૪
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઅચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિતિરોધાનાદૌ
 હરિદર્શનાર્થે જનાગમનનામ તૃતીયો વિશ્રામ: ॥૩॥

પૂર્વથાઓ :

સુણો હવે અભેસિંહજી, કહું કૃષ્ણચરિત્ર અધાત;
 શ્યામના દેહોત્સર્ગની, અને સ્વધામ વિચરણ વાત...૦૧

ચોપાઈ :

હરિએ ધરિ જોગિનિ રીતી, તજ સર્વ ઉપર થકિ પ્રીતી;
 અમ્રનો તજિ દીધો આદાર, કોઈ સાથે કરે ન ઉચ્ચાર...૦૨

૧.પાર ન પામે ૨.અમૃત

ઈચ્છા હરિજન અંતરે લાવે, એકવાર આપણાને બોલાવે;
 હસી બોલે તજી મનરોષ, થાય આપણ સૌને સંતોષ...૦૩
 કહેશે તે વચન શિર ધરશું, રાજી થાશે પ્રભુ તેમ કરશું;
 થોડા દિવસ ગયા એમ જ્યારે, જેઠ શુક્લ નવમી આવી ત્યારે...૦૪
 રાત્રિએ મહારાજે વિચારી, બોલાવ્યા ત્યાં મુકુંદ બ્રહ્મચારી;
 કહું કોઈક જન મોકલાવો, મોટા હરિજન સંત તેડાવો...૦૫
 પછિ વર્ણિએ સૌને બોલાવ્યા, રાજી થૈને તહાં સહુ આવ્યા;
 કહે શ્રીહરિ સાંભળો તમે, જવા ધામમાં ધાર્યું છે અમે...૦૬
 રાજી થૈને રજા સહુ આપો, મારિ મરજિ તમે ન ઉથાપો;
 લાગ્યું વચન તે બાણ સમાન, ભૂલ્યા સૌ જન દેહનું ભાન...૦૭
 ધરિ ધીરજ રામપ્રતાપ, બોલ્યા છે હરિ સાંભળો આપ;
 તમ સારુ તજ્યો અમે દેશ, સગાં સંબંધી તજિયાં વિશેષ...૦૮
 પ્રાણજીવન જ્ઞાયા જ તમને, તમે કેમ તજી જશો અમને;
 હું છું વૃદ્ધ બેસી રહું તેહ, લઘુભાત તમે તજો દેહ...૦૯
 કેમ મુજથિ તે સહન કરાય, મારા દિવસ કેવી રીતે જ્યાય;
 હાય દૈવ હવે કરું શુય, કહું કેને ને ક્યાં જાઉં હુંય ?...૧૦
 એમ કહિ થયા અધિક ઉદાસ, નેણો નીર ને નાખે નિસ્વાસ;
 શોકથી તન થરથર ધુજે, બોલવાનું તો કાંઈ ન સૂજે...૧૧
 ત્યારે બોલિયા જનસુખદાઈ, તમે ધીરજ ધારજો ભાઈ;
 ગોપીનાથનિ મૂર્તિ છે જેહ, મારું રૂપ છે સર્વથા તેહ...૧૨
 જ્યારે તેહનાં દરશન કરશો, મુજ દર્શન સમ સુખ ધરશો;
 વળિ વરતાલે મંદિર માંય, હરિકૃષ્ણ રૂપે હું છું ત્યાંય...૧૩

કરશો તેનાં દર્શન જ્યારે, દુઃખ વિરહનું નહિ રહે ત્યારે;
 પ્રભુએ એવિ વાણિ સુણાવી, ત્યારે કાંઈક ધીરજ આવી...૧૪
 કહે વર્ણિ સુણો નૃપ આપ, જીવા જ્યાં સુધિ રામપ્રતાપ;
 પ્રતિ વર્ષ વિષે બેય વાર, આવતા વરતાલ મોઝાર...૧૫
 હરિકૃષ્ણની મુરતિ સાથ, ભેટતા બહુ ભીડિને બાથ;
 તેથિ મટતું વિજોગનું દુઃખ, થતું અંતરમાં અતિ સુખ...૧૬
 હવે શ્રીહરિની કહું વાત, સુણો ભૂપ અભેસિંહ ભ્રાત;
 ભાગ્યા સૌ જનને ગતભાન^૧, લાગ્યા વિચારવા ભગવાન...૧૭
 મારા વિરહ તણા દુઃખ થકી, નહિ દેહ રાખે એહ નકી;
 પ્રેરી યોગકળા પછિ એવી, ધરી ધીરજ સૌ જન તેવી...૧૮
 જેમ પૂતળિયો કાણ કેરી, નચાવે તેમ નાચે ધાંશેરી;
 સૌના અંતરની દોરી જેહ, હરિના હાથ માંહિ છે તેહ...૧૯
 હરિદીચ્છાથી ધીરજ આણી, બોલ્યા સૌ જન જાગિને વાણી;
 અહો નાથ ઈચ્છા હોય જેમ, કરો આપ સુખે થકિ એમ...૨૦
 ભલે આપ સ્વધામ સિધાવો, પણ સંભારિયે ત્યારે આવો;
 દેજો દર્શન અંતર માંય, વેલા તેડિ જજો વળિ ત્યાંય...૨૧
 કામાદિક થકી રક્ષણ કરજો, અમારાં મન આપમાં ઠરજો;
 ભૂલ થૈ હોય કાંઈ અમારી, ક્ષમા કરજો તમે ક્ષમા ધારી...૨૨
 પછી બોલ્યા સુણી પરમેશ, તમે મનમાં મુંજાશો ન લેશ;
 મૂર્તિ લક્ષ્મીનારાયણ કેરી, નરનારાયણાદિ ધણોરી...૨૩
 મારે હાથે મેં સ્થાપિ છે જેહ, વળિ આચાર્ય સ્થાપશે તેહ;
 તે વિષે હું સદૈવ ઠરીશ, અંગિકાર પૂજાઓ કરીશ...૨૪

સતસંગ છે તે મુજ અંગ, ભલા ભાવથિ ભાળો અભંગ^૧;
 બેય આચાર્ય નેત્ર પ્રમાણો, સંત સત્સંગી અવયવ જાણો...૨૫
 શિક્ષાપત્રી છે મારું સ્વરૂપ, માનજો એનિ આજ્ઞા અનૂપ;
 કરજો તમે ભજન અમારું, સદા રક્ષણ કરીશ તમારું...૨૬
 નથિ દૂર જતો હું તો ક્યાંય, વસું હું સદા સત્સંગ માંય;
 સત્સંગિનો દ્રોહ જે કરશે, મારો દ્રોહ તે કરનાર ઠરશે...૨૭
 કરતાં એ રીતે ધણિ વાત, ત્રણ પહોર વીતી ગઈ રાત;
 ત્યારે બોલ્યા મનોહર માવો, આપ આપને સ્થાને સિધાવો...૨૮
 એવું સાંભળીને ગયા સહુ, પણ નેણો વહે નીર બહુ;
 પછી તો થયો પ્રાતસકાળ, જાગ્યા નિત્રાથી દીનદયાળ...૨૯
 ત્યારે વર્ણિએ સ્નાન કરાવ્યું, નિત્યકર્મ કર્યું મન ભાવ્યું;
 ધર્મસ્થાપક શ્રીભગવાન, દેવા ઈચ્છયા ગૌ આદિક દાન...૩૦
 ધણા વિપ્ર સુપાત્ર બોલાવ્યા, દાન દેવા સામાન મંગાવ્યા;
 દીધાં ગાયોનાં સોનાનાં દાન, બીજાં દાન અનેક વિધાન...૩૧
 પ્રેમિ ભક્તોએ વિનતિ કરી, જમો કાંઈ કૃપા કરિ હરી;
 બ્રહ્મચારિએ ત્યાં કર્યો થાળ, દયાથી જમ્યા દીનદયાળ...૩૨
 દશમી દિન મંગળવાર, દીસે ભૂતળમાં ભયંકાર;
 ઉંઘો સૂરજ તે પણ જાંખો, જાંખો દેખાય આકાશ આખો...૩૩
 ભયંકાર લાગે ભણકારા, ખરે આકાશ માંહિથિ તારા;
 પ્રૂજતી ધરણી તો જણાય, દશે દીશાઓ તો ખાવા ધાય...૩૪
 રૂવે શાન અને ધૂડ બોલે, દેવળોનાં શિખર જાણો તોલે;
 વાયુ ઉષ્ણ ધણો ધણો વાય, મોટાં ઝાડ તેથી પડિ જાય...૩૫

થાય આકાશ માંહિ કડાકા, ભારે તોપના જાણો ભડાકા;
 જનનાં મન દિસે ઉદાસ, પશુ પક્ષિયે પામીયાં ત્રાસ...૩૬
 જળ ઉન્મત ગંગાજિ માંય, વહે ધીમું ને ડોળું દેખાય;
 ફરકે નરનાં અંગ વામ, સ્ત્રિયોનાં જમણાં તેહ ઠામ...૩૭
 તેથિ જનમન સંશય થાય, રખે શ્રીજિ સ્વધામમાં જાય;
 થયો મધ્યાનનો સમો જ્યારે, બેઠા બાજોઠ પર પ્રભુ ત્યારે...૩૮
 ધાર્યું આત્મસ્વરૂપનું ધ્યાન, દીસે શુદ્ધ સમાધિ સમાન;
 એહ અવસરે શ્રીહરિ પાસ, હતા તેહ ગણાવું છું દાસ...૩૯
 મુંદાનંદજ વરણીન્દ્ર, ગોપાળાનંદ સ્વામી મુનીન્દ્ર;
 નિત્યાનંદ શુકાનંદ જાણો, ભજનાનંદ પંચ પ્રમાણો...૪૦
 રામપ્રતાપ ને ઈચ્છારામ, તથા બેય આચાર્ય તે ઠામ;
 દાદા ખાચર આદિક જેહ, હતા શ્રીહરિ આગળ એહ...૪૧
 હરિતનમાંથિ નીકળ્યું તેજ, આખા દરબારમાં વ્યાપ્યું એ જ;
 દશે દીશાઓમાં વ્યાપિ ગયું, આખા બ્રહ્માંડમાં છાઈ રહ્યું...૪૨
 અષ્ટ આવર્ણ^૧ ભેદિને છેક, થયું અક્ષરની સાથે એક;
 બ્રહ્મા વિષ્ણુ સુરેશ મહેશ, વિમાને બેસી આવ્યા વિશેષ...૪૩
 ઘણા અક્ષરમુક્ત ત્યાં આવ્યા, એક ઉતામ વિમાન લાવ્યા;
 બિરાજ્યા તેમાં શ્રીધનશ્યામ, ચાલ્યા સજજ થઈને સ્વધામ...૪૪
 લાવિ દિવ્ય રૂડો ઉપચાર, પૂજે અક્ષરમુક્ત અપાર;
 આરતી કોઈ મુક્ત ઉતારે, સહુ જ્યજ્યકાર ઉચ્ચારે...૪૫
 મહા દુંદુભિ દેવ બજાવે, દેવિયો દિવ્ય પુષ્પે વધાવે;
 ઈંડ આદિકનાં આવે ધામ, ત્યાંના દર્શને આવે તમામ...૪૬

૧.પૂઢ્યી, જળ, તેજ, વાયુ, આકાશ, અહંકાર, મહત્ત્વ ને પ્રકૃતિ એ આઈ આવરણ

કરે ચંદન પુષ્પની વૃષ્ટિ, ધરે કૃષ્ણ અમૃતમય દૃષ્ટિ;
 દેવોને અતિ ઉત્સવ થાય, હરિના ગુણ ગાંધર્વ ગાય...૪૭
 બ્રહ્મા આદિ કહે જોડિ હાથ, ચાલો ધામ અમારે હે નાથ;
 આપ કેરિ ચરણરજ ધરો, મારા ધામને પાવન કરો...૪૮
 કાલાવાલા ધણા એમ કરે, પણ કૃષ્ણ તો કાને ન ધરે;
 વંદના કરિને વારે વારે, સુતુતિ બ્રહ્માદિ દેવ ઉચારે...૪૯

દરિગીતથંદ :

હે શ્યામ સંકટહરણ સહુ સુખકરણ અશરણશરણ છો,
 તવ ચરણ ભવજળતરણ નૌકા ધર્મહિત તનુધરણ છો;
 સુખરાશિ અક્ષરધામવાસી પરમ પૂર્ણપ્રકાશિ છો,
 તવ પદઉપાસી મુક્તરાશી અકળ અજ અવિનાશી છો...૫૦
 શ્રુતિધર્મ થાપન કરણ પ્રભુ ધરણી ઉપર નરતન ધર્યું,
 સુવિચિત્ર પરમ પવિત્ર ચાર્દુતર ચરિત્ર તમે કર્યું;
 કળિકાળ અતિ વિકરાળમાં સંભાળ લઈ સદ્ગર્મની,
 રક્ષા કરીને રીતિ ઉત્તમ કરિ પ્રગટ સતકર્મની...૫૧
 અદભૂત કીધાં કામ તે તો થઈ શકે પ્રભુ તમ થકી,
 બીજા થકી ન કરાય ન કળિ શકાય એ તો અમ થકી;
 અવતાર આપ તણા અનંત થયા અને વળિ જે થશે,
 સરવોપરી છો આપ એમાં લેશ સંશય નવ દિસે...૫૨
 સંપૂર્ણ કરિને કામ અક્ષરધામ વિચરો છો તમે,
 દર્શન કરીને આપનાં પાવન થયા પ્રભુજી અમે;
 અમ ઉપર કરુણાસિંહુ આપ કૃપાનિ દૃષ્ટિ ધારજો,
 સંકટનિવારણ શ્યામ આ બ્રહ્માંડ માંહિ પધારજો...૫૩

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્ત :

સુતિ કરિ અજ આદિ દેવ જેહ, નિજ નિજ ધામ સિધાવિયા જ તેહ;
હરિવર પણ અક્ષરાભ્ય ધામે, જઈ વસિયા સ્થિર થૈ અખંડ ઠામે...૫૪
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
અચિંત્યાનંદવણીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિ-
સ્વધામવિરચણનામ ચતુર્થો વિશ્રામઃ ॥૪॥

પૂર્વધાર્યો :

શ્રીજી પધાર્ય સ્વધામમાં, નિજજનના જીવન જેહ;
કેમ કરી ઉત્તરક્રિયા, તમે કથા સુણો હવે તેહ...૦૧

ચોપાઈ :

ગયા ધામમાં શારંગપાણી, ગતિ તેનિ જનોયે ન જાણી;
જેમ વીજળિનો જબકારો, ક્યાંથિ આવ્યો ને ક્યાં તે જનારો...૦૨
જેમ દીપક બુઝાઈ જાય, કોણ જાણો ક્યાં જૈને સમાય;
અવિનાશિની અકળ કળાય, મહામુક્તથિ પણ ન કળાય...૦૩
નિત્યાનંદ આદિ મુનિ જેહ, અતિ અચરજ પામિયા એહ;
મહારાજે છે ધીરજ પ્રેરી, તેથિ દિલગિરિ ન ધરે ઘણેરી...૦૪
ધૂન્ય સ્વામિનારાયણ નામે, ઉચ્ચા સ્વરથિ કરી એહ ઠામે;
તેથિ હરિજન આવિયા ધાઈ, જાણ્યું શ્રીજિ ગયા ધામ માંઈ...૦૫
કોઈ રૂદન કરે થઈ દીન, કોઈ તરફકે જળવિણ મીન;
પ્રભુએ દીધું ધીરજદાન, તેથિ સર્વે થયા સાવધાન...૦૬
તેહ સમય તણી કિયા કરવા, લાગ્યા એક વિમાન આદરવા;
કર્યું નિષ્ઠુળાનંદે તૈયાર, તેનિ શોભા તણો નહિ પાર...૦૭

મુકુંદાનંદ વણિયે ત્યાંય, કરિ પ્રેમ ધરીને પૂજાય;
 લઈ ઉન્મતગંગાનું નીર, નવરાવિયું શ્યામ શરીર...૦૮
 પીતાંબર એક લૈ પહેરાવ્યું, બીજું ઓઢ્યાનિ રીતે ધરાવ્યું;
 પછિ ચંદન ચર્ચિને સાર, પહેરાવિયા પુષ્પના હાર...૦૯
 ધૂપ દીપ ત્યાં આગળ ધારી, પછિ આરતિ પ્રેમે ઉતારી;
 પહરાવ્યા વિમાન મોઝાર, કરિ જ્યયજ્યકાર ઉચ્ચાર...૧૦
 અયોધ્યાપ્રસાદે રઘુવીરે, તેહ વિમાન ઉપાડ્યું ધીરે;
 ધર્મવંશિ બીજા પણ જેહ, વારા ફરતિ ઉપાડતા તેહ...૧૧
 દીનાનાથ ને ભટ ભયારામ, સુંધે લેતા દ્વિજો તેહ ઠામ;
 સંત વણિને સૌ હરિજન, ગાય આગળ તે કીરતન...૧૨
 વાજે તાલ મૂદંગ તે ઠાર, થાય શંખના નાદ અપાર;
 વાજે ઘંટા અને ઘડિયાળ, થાય તેહના શબ્દ વિશાળ...૧૩
 કેક ભક્ત તો દર્શને આવે, સોના રૂપાને ફૂલે વધાવે;
 કોઈ છાંટે અભીર ગુલાલ, આણિ અંતરમાં અતિ જ્બાલ...૧૪
 કેક શ્રીફળની ભેટ કરે, કેક પુષ્પ તણા હાર ધરે;
 છેલ્લી વારનાં દર્શન જાણી, ભરે નેણમાં પ્રેમનાં પાણી...૧૫
 લક્ષ્મીવાડિને મારગે જાય, જનની બહુ ભીડ ભરાય;
 નરનારિયો દર્શન કરે, મુખે જ્યયજ્ય શબ્દ ઉચ્ચરે...૧૬
 મહા તેજસ્વિ મૂર્તિ જણાય, કોટિ કામ જાંખા પડિ જાય;
 ભાસે એવિ છબી સાક્ષાત, હમણાં કરશે કાંઈ વાત...૧૭
 લક્ષ્મીબાગમાં આજ જ્યાંય, આસોપાલવ છે એક ત્યાંય;
 રહી ધીમે વિમાન ઉતાર્યું, ધરણી પર તે સ્થળે ધાર્યું...૧૮
 કરિ આજ છે મંદિર જ્યાંય, ચિતા ચંદન તુલસીનિ ત્યાંય;

પધરાવિને તેહ મોઝાર, કર્યો અજિ તણો સંસ્કાર...૧૬
 ઘણાં શ્રીફળ ધી લાવિ ત્યાંય, હરિભક્તે હોમ્યાં તેહ માંય;
 દેખિ વિરહ તણાં તીર વાગ્યાં, દાદો ખાચર રોવાને લાગ્યા...૨૦
 અતિ નેણથી વરસિયાં નીર, ન ધરી શક્યા અંતરે ધીર;
 લાગ્યા કરવા ઘણો જ પોકાર, સમજાવે છે સંત અપાર...૨૧
 તોય ધીરજ નવ ધરિ જ્યારે, ગોપાળાનંદ બોલીયા ત્યારે;
 તમને આવા દિલગિર જોઈ, કેમ ધીરજ ધરી શકે કોઈ...૨૨
 માટે શ્રીજિનિ બેઠક જ્યાંય, તમે બેસો જઈ હવે ત્યાંય;
 પછિ બેઠક પાસે તે ગયા, ત્યાં તો શ્રીજિનાં દર્શન થયાં...૨૩
 રૂડિ બેઠકે બેઠા છે નાથ, પુષ્પનો ગુચ્છ લીધો છે હાથ;
 હૈયા ઉપર પુષ્પના હાર, ઘણા ભમર કરે છે ગુંજાર...૨૪
 દાદા ખાચરને કહે શ્યામ, કહો કેમ રોયા તમે આમ?
 દાદો ખાચર શરમાઈ ગયા, તેથિ બોલ્યા વિના બેસિ રહ્યા...૨૫
 લાગ્યા મનમાં વિચારવા તેહ, દીઠા મેં શ્રીજિએ તજ્યો દેહ;
 એ તે શું મને લાગ્યું સ્વપન, શા માટે મેં તે કીધું રૂદ્ધન...૨૬
 શ્રીજી તો આ બિરાજે છે આંહીં, એમ મનન કરે મન માંહિ;
 દાદા ખાચરને કહે નાથ, હવે જુવો તમે મારો હાથ...૨૭
 નાડીમાં નથિ રોગ લગાર, કાયામાં થયો મુજને કરાર;
 તેથિ બાગમાં આવ્યો છું આજ, તમે આવ્યા શું દર્શન કાજ?...૨૮
 એમ પૂછે ધરમકુળરાય, તેનો ઉત્તર તો ન અપાય;
 વળિ બોલિયા શ્રીધનશ્યામ, જ્યારે હું વિચરું મુજ ધામ...૨૯
 ત્યારે દિલગારિ કાંઈ ન કરવી, વાત સમજીને ધીરજ ધરવી;
 તમને કહું છે ઘણિ વાર, તે તો વીસારશો ન લગાર...૩૦

સતસંગમાં હું તો રહીશ, કદીયે નહિ દૂર જઈશ;
 સ્નેહે સંભારશે જન જ્યારે, દિલમાં દૈશ દર્શન ત્યારે...૩૧
 પાળજો શિક્ષાપત્રીનિ વાણી, તેને મારું સ્વરૂપ જ જાણી;
 એમ વાત કરી ધાણી વાર, આપ્યો ઉરથી પ્રસાદિનો હાર...૩૨
 હવે મંદિરમાં જશું અમે, વેલા આવજો ત્યાં સહુ તમે;
 એવાં વચન કરીને ઉચ્ચાર, થયા માણકિયે અસવાર...૩૩
 મહારાજ મંદિર ભાણી ગયા, દાદો ખાચર વિસ્મિત થયા;
 હતા સૌ જન ત્યાં ગયા જ્યારે, તહાં સૌને બેઠા દીઠા ત્યારે...૩૪
 કોઈ દિલગીર થાતાતા બહુ, દાદા ખાચરે તેહને કહું;
 તમે કલેશ કરો છો શા કાજે ? નથિ દેહ તજ્યો મહારાજ...૩૫
 જોયા મેં જઈ ધર્મકુમાર, મને આપ્યો પ્રસાદિનો હાર;
 ગયા મંદિરમાં અવિનાશ, પછિ આવ્યો છું હું તમ પાસ...૩૬
 સુણિ ધીરજ સૌ જન ધારે, હાર દેખિને હૈયે વિચારે;
 સૌને કલ્યના બહુવિધિ થાય, કળા હરિની કળી ન શકાય...૩૭
 ઘેલે નાવા ગયા સહુ મળી, લક્ષ્મીવાદિમાં આવિયા વળી;
 બેઠા સૌ તહાં બેઠક પાસ, થયાં અંતર સૌનાં ઉદાસ...૩૮
 સુખ આપેલાં તેહ સંભારી, લાગ્યા રોવાને ધૈર્ય વિસારી;
 દીધું પ્રગટ પ્રભુ સુખ જેવું, અરે ક્યાં હવે દેખશું એવું ?..૩૯

ધેતાલીય :

દિલથી તજિને અરે દ્યા, અમને કેમ તમે તજ ગયા ?
 સુખ ઉત્તમ નિત્ય આપિને, વિચયર્યા કેમ કલેજુ કાપિને ?...૪૦
 મન ધીરજ કેમ ધારિયે, દુખ આ કેમ કરી વિસારિયે ?
 મનનાં દુઃખ કોણ મેટશે, ભુજ ભીડી પ્રિય કોણ ભેટશે ?...૪૧

મનુહાર^૧ કરી જમાડતા, ખુબ રંગે અમને રમાડતા;
 વળિ લાડ ઘણાં લડાવતા, હસતા હેત કરી હસાવતા...૪૨
 હરિ હે હરિ હે હરે હરે, અમથી દૂર થયા અરે અરે;
 તજિને જવું સર્વ સાથને, ન ઘટે આપ દયાળું નાથને...૪૩
 સુખસાગરમાં ન રાખિયા, દુઃખ દાવાનળ માંહિ નાખિયા;
 સધળાં સુખ કયાં ગયાં વહી, અમને એક દિશા સુજે નહીં...૪૪
 વસભી વિરહાણિની વથા, કહિયે કયાં જઈ કષ્ટની કથા;
 નથિ ફાટતિ કેમ છાતડી, ઘનશ્યામે કરિ ખૂબ ઘાતડી...૪૫
 પળ એક વિજોગ જો થતો, વણ આગ્યે બળિ જીવડો જતો;
 શિ રિતે દિવસો હવે જશે, સુજતું કાંઈ નથી જ શું થશે...૪૬
 હરિના વિરહાણિ દુઃખથી, પૃથ્વી કેમ દુબી જતી નથી;
 વિચર્યાનિજ ધામ શ્યામ તો, રવિ તું કેમ ન નાશ પામતો...૪૭
 સુષા રે સુષા રે વિરાટ^૨ તું, તન તારું નથિ કેમ ફાટતું;
 અતિ વજ સમાન તું થયો, પ્રભુ જાતાં પણ તું ઉભો રહ્યો...૪૮
 તરુઓ પણ જૂરતાં દિસે, દિલગીરી પ્રસરી દશે દિશે;
 કરુણાનિધિ રૈ કૂપા કરી, ફરિ ક્યારે મળશો હવે હરી...૪૯

ચોપાઈ :

રૂડા ભાઈ શ્રીરામપ્રતાપ, કરે વિધ વિધ એમ વિલાપ;
 રૂવે એ જ રીતે ઈચ્છારામ, લઈને ઘનશ્યામનું નામ...૫૦
 અયોધ્યાપ્રસાદ રઘુવીર, કરે રૂદન થઈને અધીર;
 રૂવે ગોપાળજ મહારાજ, ધર્મવંશનો સર્વ સમાજ...૫૧
 મુક્તાનંદ આદિક મુનિવૃંદ, કરે આતુર થૈને આકંદ;

મયારામ પ્રમુખ હરિજન, કરે રાગ તાણીને રૂદ્ધન...૫૨
શ્યામે આપેલાં સુખ સંભારે, કહે એ સુખ દેખીશું ક્યારે;
કહે કોઈ હું કીર્તન ગાઈ, રાજુ કરતો શ્રીજીને સદાઈ...૫૩
કથા કરતો હું તો કહે કોઈ, દેતા મોજ⁹ હરી રાજી હોઈ;
કહે કોઈ મને મહારાજ, સોંપતા અતિ સ્નેહથી કાજ...૫૪
જ્યારે રીજતા દીનદ્યાળ, ત્યારે દેતા પ્રસાદિના થાળ;
જોતા અમૃતદસ્તિ કરીને, ક્યારે દેખશું તેહ ફરીને...૫૫
એમ સંભારીને સુખદાન², ભૂલ્યા કેક શરીરનું ભાન;
થયા કેક તો મૂર્છિત જેવા, ઈચ્છે કોઈ તો તન તજ દેવા...૫૬
એવું દેખિને એહ ઠેકાણે, પ્રભુ પ્રગટ થયા તેહ ટાણે;
આવ્યા અક્ષરમુક્ત અનેક, લાવ્યા ઉત્તમ વીમાન એક...૫૭
તેમાં બેઠા હતા બહુનામી, અવિનાશિ જે અક્ષરધામી;
હતું શ્રીજિનું જેવું સ્વરૂપ, ભાણ્યા એવા જ ભૂપના ભૂપ...૫૮
શ્રીજિ સર્વ સમાજમાં પેઠા, બેઠકે ગાદી ઉપર બેઠા;
પેખી સૌ જને કીધા પ્રણામ, ત્યારે બોલિયા શ્રીધનશ્યામ...૫૯
તમે કેમ કરો છો રૂદ્ધન, કેમ લોપો છો મારું વચન ?
હું છું અજર અમર અવિનાશી, તમે શા માટે થાઓ ઉદાસી ?...૬૦
નથિ હું તમથી ગયો દૂર, મને જાણો હમેશ હજૂર;
એમ કહિ નિજ પાદુકા આપી, બોલ્યા શ્રીપ્રભુ પરમપ્રતાપી...૬૧
કહું વચન સુણો રધુવીર, નિત્યાનંદ સુણો ધરિ ધીર;
મારી દેહકિયા કરિ જ્યાંય, કરજો રું મંદિર ત્યાંય...૬૨
પાદુકા પધરાવજો તેમાં, જાણજો ઉંડો મર્મ છે એમાં;

એહ મંદિરમાં સમો જોઈ, ધર્મવંશિ આચારજ કોઈ...૬૩
 અતિ ઉત્તમ મુજ અનુસારી, પધરાવશે મૂર્તિ અમારી;
 અવની છે ચમત્કારિ એહ, તીર્થ ઉત્તમ જાણજો તેહ...૬૪
 કરશે વ્રત દાન કે જાપ, તેનાં સર્વ પ્રલય થશે પાપ;
 જમાડે આંહિ વિપ્ર કે સંત, ફળ એનું તો થાય અત્યંત...૬૫
 ધન ધાન્ય કે સુત પરિવાર, જે જે ઈચ્છે તે પ્રાપ્ત થનાર;
 કરે જપ તપ થઈ નિષ્ઠામ, અંતે પામે તે અક્ષરધામ...૬૬
 હવે શાંત તમે સહુ થાઓ, ગોપિનાથને મંદિરે જાઓ;
 તેનાં દર્શનથી સુખ થાશે, તેમાં મારું સ્વરૂપ જણાશે...૬૭
 એમ કહિ થયા અંતરધાન, દીધું સર્વને શાંતિનું દાન;
 ગોપિનાથના મંદિરમાંય, ગયા સૌ મળિને જન ત્યાંય...૬૮

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્ત :

અદ્ભુત હરિનાં અહો ચરિત્ર, વરણાન યોગ્ય પવિત્ર ને વિચિત્ર;
 મુનિવર ગણિ નિત્યનિત્ય ગાય, પણ ગણતાં નહિ પાર તો પમાય...૬૯
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
 અચિંત્યાનંદવળીન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિદેહોતાર-
 ક્ષયાનિરૂપણનામ પંચમો વિશ્રાંમ : ॥૫॥

પૂર્વધારો :

ભૂપ કહે બ્રહ્મચારીને, મને સંશય ઉપજ્યો એક;
 તર્ત મટાડો તે તમે, સમજાવિને સહિત વિવેક...૦૧

ચોપાઈ :

એ છે સંશય મોટો અથાહ, કર્યો દેહને તો અભિનદાહ;

વળી દેખાયા એવાને એવા, જેવે રૂપે પ્રથમ હતા જેવા...૦૨
 ત્યારે દહન થયો કિયો દેહ, ક્યાંથિ આવ્યો વળી દિઠો તેહ?
 જ્યારે જન્મ ધરે ધનશ્યામ, રહે ખાલિ શું અક્ષરધામ?..૦૩
 કિંવા^૧ બે કરતા હશે કાય^૨, તેથિ બેય ઠેકાણો દેખાય;
 મારો સંશય એહ મટાડો, મારા મન માંહિ શાંતિ પમાડો...૦૪
 કહે વર્ણિ સુણો અવનીશ, કથા એહ હવે હું કહીશ;
 એ વિષે દઈ એક દ્યાંત, ભાગું આપના ચિત્તનિ ભાંત...૦૫
 નટ જેમ આકાશમાં ચેડે, જઈ દુંદ્રના જુદ્ધાથિ^૩ લડે;
 થાય બંદુકના ત્યાં ભડાકા, તરવારના વાગે સડાકા...૦૬
 તેનાં અંગ કપાઈ જે પડે, તેનિ નારિ ભેળાં કરિ રે;
 તેનિ સાથે તે તો સત્તિ થાય, બળિને થઈ રાખ જણાય...૦૭
 નટ આવિ સૌને પગે લાગે, નારિ પોતાનિ સૌ પાસે માગે;
 તેને આપે છે સિરપાવ^૪ જ્યાંય, નારિ આવિ ઉભી રહે ત્યાંય...૦૮
 દેખનારને આશ્ર્ય થાય, નટની તે કળા ન કળાય;
 ત્યારે અદ્ભુત શક્તિ છે જેની, કળા કેમ કળે કોઈ તેની...૦૯
 મોટા અક્ષરમુક્ત છે જેહ, કરે કલ્પના બહુવિધ તેહ;
 કરિ તર્ક^૫ તેઓ થાકિ જાય, કળા કૂષ્ણાની તો ન કળાય...૧૦
 કોઈ તર્ક કરે એમ તત્ત્વ, ધામ અક્ષર છે સર્વત્ર;
 ઈચ્છા આવે ત્યાં શ્રીજી દેખાય, તહાં ધામનું મધ્ય ગણાય...૧૧
 બાળ જોબન વૃદ્ધ અવસ્થા, તે તો દેખવામાત્ર વ્યવસ્થા;
 પ્રભુ અક્ષરધામમાં જેહ, દીસે આ લોકમાં પણ એહ...૧૨
 જૂદી મૂરતિ બે નવ જાણો, પ્રભુ એક જ એહ પ્રમાણો;

વળિ કોઈ તરક એમ કરે, પ્રભુ રૂપ જૂદાં જૂદાં ધરે...૧૩
 નવલાખ ગિરી માંહિ જેમ, નવ લાખ રૂપે મળ્યા તેમ;
 વળિ ઘટ ઘટ અંતરજલ્લમી, રૂપે વ્યાપિ રહ્યા જગત્સ્વામી...૧૪
 આંહિથી જે સમાધિમાં જાય, તેને અક્ષર માંહિ દેખાય;
 પાછા આવિ જુવે આંહિ જ્યારે, તેવું રૂપ દિસે આંહિ ત્યારે...૧૫
 જેવિ આપનિ હોય ઈચ્છાય, તેવે રૂપે પ્રભુ ત્યાં જણાય;
 જેવે કામે ધરે અવતાર, પોતે તેવો દેખાડે આકાર...૧૬
 ઘટે શક્તિ દેખાડવી જેવી, તહાં શક્તિ દેખાડે છે તેવી;
 થયું દહન તે દેખવામાત્ર, પછિ દેખાયું તે સત્ય ગાત્ર^૧...૧૭
 જેહ દિવસે સિધાવ્યા સ્વધામ, દીધાં દર્શન બહુ બહુ ઠામ;
 તેમાં થોડાં ઠેકાણાંની વાત, સંભળાવું તમે સુણો ભાત...૧૮
 વટપત્રાનના હરિજન, કરવા પ્રભુનાં દરશન;
 રામચંદ્ર જે વૈદક જાણ, એહ આદિક ભક્ત પ્રમાણ...૧૯
 સજિ સંધ તે ત્યાંથિ સિધાવ્યા, ગામ ઉગામેડી પાસે આવ્યા;
 મળ્યા ત્યાં ભક્તિધર્મકુમાર, દશ સાથે હતા અસવાર...૨૦
 દાદો ખાચર સોમ ને સૂર, સદા જે રહે શ્રીજિ હજૂર;
 થયા શ્રીહરિ સૌ રૂપે તેવા, આવ્યા ભક્તોને દર્શન દેવા...૨૧
 જેઠ શુક્લ દશમ ત્રિજે પોરે, દિધાં દર્શન જનચિતચોરે;
 પ્રભૂને કર્યા સૌએ પ્રણામ, ત્યારે બોલિયા સુંદરશ્યામ...૨૨
 ક્યાંથિ આવ્યા ને જાઓ છો ક્યાંય, રામચંદ્ર બોત્યા પછિ ત્યાંય;
 આપને મંદવાડ સુણ્યાથી, અમે આવિયા વટપુરમાંથી...૨૩
 આપની છબિ અંતરે ધરવા, અમે આવિયા દર્શન કરવા;

એવું સાંભળિને બોલ્યા નાથ, વૈદરાજ જુવો મુજ હાથ...૨૪
 નાડિ જોઈ બોલ્યા વૈદરાજ, રોગ કાઈ નથી મહારાજ;
 કહે કૃષ્ણ તમે પરવરો, ગોપિનાથનાં દર્શન કરો...૨૫
 અમે જૈશું સારંગપુર ગામ, કાલે આવશું ગઢપુર ધામ;
 એમ કહિને ગયા કૃપાનાથ, ગયો ગઢપુરમાં સહુ સાથ^૧...૨૬
 જાણ્યું ત્યાં શ્રીજિએ તજ્યો દેહ, અતિ અચરજ પામિયા એહ;
 વળિ ધોલેરા પુરનાં નિવાસી, પ્રેમી પ્રગટ પ્રભુનાં ઉપાસી...૨૭
 પૂજાભાઈની બહેન અજૂબા, તેનિ સંધાતે બાઈ કુલીબા;
 ચાલ્યાં ગઢપુર દર્શન કરવા, છબિ છેલ્લિ વારે ઉર ધરવા...૨૮
 ગાડે બેસીને બેય સિધાવ્યાં, નીંગાળાનિ નદીતટે આવ્યાં;
 ગાહું છોડાવી કીધો વિરામ, જળ પાયું બળદને તે ઠામ...૨૯
 તહાં આવ્યા શ્રીજિ મહારાજ, દશ અસ્વારનો છે સમાજ;
 જેઠ શુક્લ દશમ દિન હતો, અસ્ત પામવા આદિત્ય^૨ જતો...૩૦
 બેય બાઈયો તે પગે લાગી, લાગ્યા પૂછવા શ્યામ સુહાગી;
 ક્યાંથિ આવ્યાં ને જાઓ છો ક્યાંય? બોલિ બાઈયો તે સમે ત્યાંય...૩૧
 માંદા આપ સુણ્યા મહારાજ, અમે આવિયાં દર્શન કાજ;
 ધોલેરાથી આવ્યાં છૈયે અમે, પ્રભુજ ક્યાં પધારો છો તમે?..૩૨
 સુણિ બોલિયા શ્રીહરિ ત્યારે, નથિ રોગ શરીરે અમારે;
 દેવા દાસને દર્શન કાજ, એક ગામ જૈયે છૈયે આજ...૩૩
 ગઢપુરમાં તમે પરવરો, ગોપિનાથનાં દર્શન કરો;
 જશું ત્યાં રહેશું આજ રાત, આવશું ગઢપુરમાં પ્રભાત...૩૪
 પ્રભુએ કરી એમ ઉચ્ચાર, આખ્યા ઉરથિ પ્રસાદિના હાર;

પછિ ત્યાંથી સિધાવિયા શ્યામ, ગઈ બાઈયો ગઢપુર ગામ...૩૫
 જાણ્યું દેહ તજ્યો જગદીશો, ત્યારે અચરજ પાખ્યાં અતિશો;
 વળિ એવિ કહું ત્રીજ વાત, સુણો ભૂપ અભેસિંહ બ્રાત...૩૬
 મહાબક્ત જે નરસિ મહેતા, ગામ પીપલાણામાં રહેતા;
 તેની પુત્રી લાહુબાઈ નામ, પરણાવી હતી આખા ગામ...૩૭
 જમની દશમી તણિ જ્યારે, ગયા નાથ તેને ધેર ત્યારે;
 કરિ સાદ જગાડ્યાં સુપેર, કર્યો ઉતારો તેહને ધેર...૩૮
 કહું કરવી રસોઈ તમારે, ચાલવું છે જમીને અમારે;
 બાઈયે ત્યાં રસોઈ બનાવી, ભગવાન જભ્યા ભાવ લાવી...૩૯
 કહે બાઈ અહો મહારાજ, અમે આપનાં દર્શન કાજ;
 ગયા પક્ષમાં ગઢપુર આવ્યાં, તમે દર્શન હૈ હરખાવ્યાં...૪૦
 પણ આપના દેહ મોઝાર, કાંઈ કસર હતી તેહ વાર;
 પાછાં આવિયાં ગામ અમારે, પછિ વીત્યા થોડા દિન જ્યારે...૪૧
 અમે સાંભળ્યો એવો સંદેશ, મહારાજ માંદા છે વિશેષ;
 તેથિ ગઢપુર જાવાનું ધારી, અમે કીધિ છે સૌએ તૈયારી...૪૨
 થયાં આપનાં દર્શન આજ, તેથી ચિંતા ટળિ મહારાજ;
 પ્રભુ આપ પધારો છો કયાંય, કેમ છે આપના તનમાંય?..૪૩
 સુણિ બોલિયા શ્રીધનશ્યામ, મટ્યો છે હવે રોગ તમામ;
 માટે ભક્તોને હર્ષિત કરવા, નિસર્યા છૈયે દેશમાં ફરવા...૪૪
 કહિ એટલું થૈને તૈયાર, થયા ઘોડિ ઉપર અસવાર;
 બાઈ જાણો બાળકને જગાંનું, તેઓને પ્રભુ પ્રગટ દેખાંનું...૪૫
 ગઈ બાળ જગાડવા તહીં, ફરી જોતાં પ્રભૂ દીઠા નહીં;
 ધણા જનને પુછ્યું જઈ તેણો, દીઠા શ્રીહરિને કહો કેણો?..૪૬

જ્યારે કોઈએ દીઠા ન કહ્યું, ત્યારે તો અતિ આશ્ર્ય થયું;
 જાણ્યું શ્રીહરિ ધામ સિધાવ્યા, મને દર્શન દેવાને આવ્યા...૪૭
 એવિ રીતે ધણે ધણે ઠામે, દીધાં દર્શન શ્રીધનશ્યામે;
 કેટલીક કહું એવી વાત, કહે પાર ન પામિયે ભાત...૪૮
 શ્રીજીના મંદવાડનું જાણી, છેલ્લાં દર્શનની આશ આણી;
 ગઢપુર જે જતા હતા જન, પાખ્યા એ જ રીતે દરશન...૪૯
 તમે પુછ્યો મને પ્રશ્ન જેણ, એનો ઉત્તર આપિયો એહ;
 ધરે શ્રીહરિ રૂપ અનેક, પણ એ સર્વ એકના એક...૫૦

પુષ્ટિતાગાવૃત્ત :

જનમ કરમ સર્વ કૂષ્ણ કેરાં, અકળ અને વળિ દિવ્ય છે ધણેરાં;
 અગમ નિગમ પાર તે ન પામે, કહિ કહિ નેતિ કહી પછી વિરામે...૫૧
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ્ર-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિદેહોત્સર્ગ-
 નન્તરં દર્શનદાનનિરૂપણનામ પષ્ઠો વિશ્રામઃ ॥૬॥

પૂર્વછાચો :

કિયા દેહોત્તર હરિ તણી, કરી આવિયા સહુ જન જેણ;
 સાંભળો તે પછિ શું થયું, હવે કથા કહું છું તેણ...૦૧

ચોપાઈ :

ગોપિનાથના મંદિર માંય, આવ્યા સર્વ જનો મળિ ત્યાંય;
 ગોપિનાથની મૂર્તિ મોઝાર, દીહું અદ્ભુત તેજ અપાર...૦૨
 જેવું સાક્ષાત શ્રીજિસ્વરૂપ, દીસે એવું જ રૂપ અનૂપ;
 છબી ઉંચિ પહોળિયે એવી, પ્રતિ અંગે પુરેપુરિ તેવી...૦૩

અંગોઅંગે હતાં ચિહ્ન જેવાં, દીઠાં તે મૂરતિ માંહિ તેવાં;
 નાભિ ઉપર તિલ તણાં ચિહ્ન, બિજા પણ તિલ છે ભિન્ન ભિન્ન...૦૪
 વળિ છાતિ ઉપર પણ સાર, દીસે શ્રીવત્સ ચિહ્ન ઉદાર;
 કાને ખોશા છે પુષ્પના ગુચ્છ, શોભે હાર હૈયા પર સ્વચ્છ...૦૫
 ધોળો ખેશ પેર્યો ધર્મનંદે, માથે મોળિયું બાંધ્યું મુંકુંદે;
 કેઢ કંદોરો રૂડો રૂપાળો, રેટો ઓઢ્યો છે લાંબો પનાળો...૦૬
 કરિયાણામાં નટવરનાથે, જેમ વંસી ધરી હતિ હાથે;
 તેમ વાંસળિ લીધિ છે વાલે, કર્યું કેશર તિલક ભાલે...૦૭
 કોઈ હરિજનને એહ વાર, આખ્યો ઉરથિ પ્રસાદીનો હાર;
 કર આંગણિની કરિ સાન, પાસે બોલાવે છે ભગવાન...૦૮
 જેના ચિત્તમાં જેવિ ઈચ્છાય, તેવું રૂપ તેને ત્યાં દેખાય;
 કોઈને તો કહે ધનશ્યામ, કરો જૈને ભંડરનું કામ...૦૯
 કોઈ હરિજનને કહે માવો, ધેર જૈને તમે જમિ આવો;
 કોઈને માથે મુકે છે હાથ, ભેટ્યા કોઈને તો ભિંડિ બાથ...૧૦
 સંત દેખે સમાધિમાં જેમ, દેખે સૌ જન શ્રીજિને તેમ;
 કોઈ તો દેખે મંડપ માંય, સૌને ભેટે છે શ્રીહરિ ત્યાંય...૧૧
 ગોપિનાથની મૂર્તિ મોઝાર, એવાં અચરજ દીઠાં અપાર;
 સુખ અક્ષરમુક્તોને જેવું, થયું સૌ જનને સુખ તેવું...૧૨
 નિત્યાનંદ કહે રઘુવીર, તમે સાંભળો પરમ સુધીર;
 પ્રભુએ આપી પાદુકા જેહ, હમણાં તો ધરો આંહિ એહ...૧૩
 જ્યારે વાડીમાં મંદિર થાશે, ત્યારે તે માંહિ તેહ સ્થપાશે;
 એવું સાંભળિ શ્રીરઘુવીરે, મુકી પાદુકા ત્યાં રહી ધીરે...૧૪
 વાસુદેવની મૂરતિ માંય, દેખે શ્રીજિને કોઈ તો ત્યાંય;

કોઈ તો એમ દેખે જે આજે, શજ્યા ઉપર શ્રીજિ બિરાજે...૧૫
 પછિ મંદિરમાંથિ બહાર, આવિયા જન ચોક મોઝાર;
 સમૈયામાં સભા હોય જેવી, દેખે કોઈ તો ત્યાં સભા તેવી...૧૬
 સભા માંછિ શોખે ઘનશ્યામ, પુરુષોત્તમ પૂરણકામ;
 કોઈ સંતની પંક્તિ નિહાળે, લાદુ પીરસતા પ્રભુ ભાળે...૧૭
 કોઈ તો દેખે અસ્વારિ સાથ, ઘેલે નાવા પધારે છે નાથ;
 એવિ રીતે જેને ઘટે જેમ, દીધાં શ્રીજિએ દર્શન તેમ...૧૮
 તેથિ વિરહ તણું દુખ ત્યાંય, ન થયું બહુ જનમનમાંય;
 નહિ તો ઘણા હરિજન તેહ, તજિ દેત પોતા તણા દેહ...૧૯
 પણ શ્રીહરિ દીનદયાળે, સૌનિ રક્ષા કરી તેહ કાળે;
 પછિ પોતપોતાને ઠેકાણે, ગયા સર્વે જનો તેહ ટાણે...૨૦
 રોજ રોજ સવારે ને સાંજે, બેય આચાર્ય પાટે બિરાજે;
 ગોપાળાનંદ ને નિત્યાનંદ, સભામાં બેસે સંતનાં વૃંદ...૨૧
 સૌને ધીરજ ઉપજે જેમ, કરે જ્ઞાનનિ વારતા તેમ;
 રૂડો ગ્રંથ જે પરમ પવિત્ર, જેમાં શ્રીહરિનાં છે ચરિત્ર...૨૨
 જેનું સત્સંગિજ્ઞવન નામ, કથા તેનિ કરાવે તે ઠામ;
 વળિ શાસ્ત્રનિ રીત પ્રમાણે, નિત્ય પિંડદાનાદિ તે ટાણે...૨૩
 બેય પુત્રો યથાવિધિ કરે, જેથિ તે વિધિ સૌ અનુસરે;
 ખર્ચ તેરમાને દિન કરવા, લાગ્યા બહુવિધિ માલ સંઘરવા...૨૪
 દાદો ખાચર ને પુજો શેઠ, કરે સંગ્રહ તે સારિ પેઠ;
 ભગો દોશિ જે બોટાદવાસી, લેતા તે પણ માલ તપાસી...૨૫
 ગોળ ખાંડ ને ધૌં ધૂત જેહ, મગાવે દેશ દેશથિ તેહ;
 હજારો મણ માલ મગાવ્યો, મોટિ મોટિ વખારે ભરાવ્યો...૨૬

લોટ ને દાળ કરવા તૈયાર, ભક્ત બાઈયો મંડિ અપાર;
 દેશદેશના હરિજન આવે, ભેટ ધરવા ભારે વસ્તુ લાવે...૨૭
 વળી દાન લેવા તેણ વાર, આવ્યા વિપ્રો હજારો હજાર;
 દશા એકાદશા દ્વાદશાહ, કિયા કરવાનો શાસ્ત્રમાં રાહ...૨૮
 કર્યું એ જ રીતે એહ ટાણો, જાણ્યું ચાલે સૌ એ જ પ્રમાણો;
 શ્રવણી શ્રાદ્ધ તેરમે કીધું, દાન નાના પ્રકારનું દીધું...૨૯
 ધણાં તો દિધાં ગાયોનાં દાન, રથ આખ્યા વિમાન સમાન;
 આપિ શજ્યા ધણી શાણગારી, શાણગારિ આખ્યા અશ્ચ ભારી...૩૦
 પદદાન^૧ તથા ભૂમિદાન, આખ્યાં ધન ને વળી આખ્યાં ધાન્ય;
 અતિશે દિલ થૈને ઉદાર, આખ્યાં ભૂષણ વસ્ત્ર અપાર...૩૧
 આખ્યાં ભોજન સર્વને જેમ, કહું છું હવે સાંભળો તેમ;
 જેઓ ઉત્તર દેશ નિવાસી, હતા શ્રીહરિ કેરા ઉપાસી...૩૨
 સૌને અવધ્યપ્રસાદે જમાડ્યા, સારી રીતે સંતોષ પમાડ્યા;
 દેશ દક્ષિણ કેરા સ્વર્ધમી, દેશ બેય તણા પરધમી...૩૩
 જમાડ્યા તેઓને રધુવીરે, મોટો પાક કરાવિને ધીરે;
 જમ્યા હિંદૂ ને મૂસલમાન, દીધું સર્વને ભોજનદાન...૩૪
 જમાડ્યું ગઢું આખું ગામ, રધુવીરજિએ તેણ ઠામ;
 બેય આચારજે જુદે સ્થાન, દ્વિજને દીધાં દક્ષિણાદાન...૩૫
 જમ્યા લોક હજારો હજાર, અન્ન લૈ ગયા રાંક અપાર;
 તોય તોટો^૨ ન કાંઈ જણાય, જોઈને જન વિસ્મિત થાય...૩૬
 આણસમજુ તો સંશય આણો, રહેશે લાજ કેમ આ ટાણો;
 પણ શ્રીજિનો વિશ્વાસ જેને, થાય સંશય લેશ ન તેને...૩૭

૧.થાળી, વાટકો, લોટો વગેરે ૨.ઓઠું; ખોટચ

એવું ખરચ કર્યું રધુવીરે, જે ન થૈ શકે નરપતિ ધીરે;
 બેઠા બેય આચારજ પાટે, સભા થૈ સદા ચાલતે ઘાટે...૩૮
 પોતપોતાના આચાર્ય પાસ, ધરે ભેટ ભલા હરિદાસ;
 શેલાં પાધડિ શાલ દુશાલ, આપે વિવિધ પ્રકારના માલ...૩૯
 કોઈ હાર હૈયા પર ધારે, કોઈ આરતિ આવિ ઉતારે;
 એવો ભાસે ત્યાં પ્રોઢ પ્રતાપ, જાણે શ્રીજિ બિરાજે છે આપ...૪૦
 કોઈને એવાં દર્શન થાય, શ્રીજિ રૂપે આચાર્ય જણાય;
 જશ પામ્યા આચાર્ય અપાર, થયો જગતમાં જયજયકાર...૪૧
 નિત્યનિત્ય સભાઓ ભરાય, બેય આચાર્ય બેસે તેમાંય;
 બેસે સંતમંડળ હરિજન, કરે જ્ઞાન કથા કિરતન...૪૨
 વળિ સૌ જન સાથે સવારે, સ્નાન કરવાને ધેલે પધારે;
 ક્યારે સાંજે પણ નાવા જાય, સંત સત્સંગી કીર્તન ગાય...૪૩
 શોભે શ્રીજિનિ અસ્વારિ જેવી, બેય આચાર્યની દિસે એવી;
 સુખ આપતા શ્રીહરિ જેવું, સુખ આચાર્યથી આવે તેવું...૪૪
 કદિ જો કોઈ થાય ઉદાસ, જાય અક્ષર ઓરડિ પાસ;
 તહાં શ્રીજનાં દર્શન થાય, આપે ધીરજ વૃષ્ટકુળરાય...૪૫
 તમે શોક ધરો શિદ ઉર, નથિ તમ થકિ હું ગયો દૂર;
 ગોપિનાથમાં હું જ રહીશ, સુખ તે દ્વારે તમને દઈશ...૪૬
 બેય આચાર્યમાં તેજ મારું, મુક્યું છે હિત થાવા તમારું;
 શિક્ષાપત્રી છે તે મુજ વાણી, માનજો મારિ આજ્ઞા પ્રમાણી...૪૭
 એમ કહીને અંતરધાન થાય, વિરહી જને શાંતિ પમાય;
 વળિ સ્થાન પ્રાસાદિનાં જ્યાંય, જાય સૌ જન દર્શને ત્યાંય...૪૮
 તહાં લીલા કરી હોય જેહ, કરે સ્મરણ સહુ જન તેહ;

જે જે આવ્યા હતા સંઘ ત્યાંય, કર્યા સર્વને ઘેર વિદાય...૪૬
 ભક્ત જે ગામોગામ નિવાસી, ટાળવાને તેઓનિ ઉદાસી;
 સંતમંડળ મોકલ્યાં ફરવા, કરિ વારતા દિલગિરિ હરવા...૫૦
 ગયા આચાર્ય અવધપ્રસાદ, સકુટુંબ શ્રી અમદાવાદ;
 મુનિ બ્રહ્મ સ્વમંડળ વૈને, તેનિ સાથે ગયા સજજ થૈને...૫૧

પુષ્પિતાગ્રાવૃત :

અદરશ અહિંથી થયા હરી તે, પછિ સુત બે મળિ જે કિયા કરી તે;
 વિગતસહિત તે કથા સુણાવી, મુજબનમાં સ્મૃતિ જેવિ આજ આવી...૫૨
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણાન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિતિરોધાનાનંતર-
 ત્રયોદશાહંતક્યાનિરૂપજનામસપ્તમો વિશ્રામ: ॥૭॥

પૂર્વધારો :

ભૂપ કહે ગઠપુર વિષે, રઘુવીરજિએ રહિ જેહ;
 કામ કર્યું શું તે પછી, મને કથા સુણાવો તેહ...૦૧

ચોપાઈ :

બ્રહ્મચારી કહે સુણો ભાત, વળિ ગઠપુરની કહું વાત;
 રઘુવીરજિએ એક વાર, ચિત માંદ્ય કરીને વિચાર...૦૨
 પરમાનંદ વિરક્તાનંદ, પુજા શેઠ આદિક મુખ્ય વૃંદ;
 કહું તેઓને ત્યાં તેહ વાર, તમે મંદિરનો કારભાર...૦૩
 કરો છો ધણા વર્ષથિ જેમ, કરજોજિ હવે પણ તેમ;
 કહિ એ રીતે સુપ્રત કરી, આજ્ઞા તેઓયે પણ શિર ધરી...૦૪
 ભગાદોશીને પણ કહું આમ, પડે જ્યારે તમારંયે કામ;

તમને આંહિથિ લખે પત્ર, તમે આવજો એ સમે અત્ર...૦૫
 વરતાલ જશું હવે અમે, આવશું જ્યારે તેડાવો તમે;
 નિત્યાનંદ બોલ્યા ધરી ધીર, તમે સાંભળો શ્રીરધુવીર...૦૬
 પાદુકા આપિ છે મહારાજે, લક્ષ્મીવાડિમાં સ્થાપવા કાજે;
 તહાં મંદિર એક વિશાળ, કરવું પડશે તત્કાળ...૦૭
 માટે મંડળમાં છે અમારા, સંત શૂન્યાતીતાનંદ સારા;
 એહ આદિકને અહિ રાખો, કામ મંદિરનું તેને દાખો...૦૮
 રધુવીરજીને મન ભાવ્યું, તેણિ તે રીતે કામ ભળાવ્યું;
 દાદા ખાચરને કહું વળી, તમે પણ તેહ કામમાં ભળી...૦૯
 સારા પથ્થર તે કામ માટે, ક્યાંઈ કથાવજો શુભ ઘાટે;
 એવિ રીતે થોડા દિન ગયા, મુક્તાનંદ ઉદાસિ ત્યાં થયા...૧૦
 થયું શ્રીજિના વિરહનું દુઃખ, કોઈ રીતે માને નહિં સુખ;
 શ્રીજિ શ્રીજિ મુખેથિ ઉચ્ચારે, ખાન પાનનું ભાન વિસારે...૧૧
 કહે નિર્દ્ય નાથ ન થાઓ, મને ધામ માંહી લઈ જાઓ;
 નિત્યાનંદ કહે રધુવીર, તમે સાંભળો પરમ સુધીર...૧૨
 મુક્તાનંદને થૈ છે પિડાય, વરતાલ તમે ન જવાય;
 ધર્મવંશિ બિજાં બાઈ ભાઈ, ભલે મોકલો ત્યાં સમુદ્દરાઈ...૧૩
 એવું સાંભળિ અંતરે ધર્યું, રધુવીરજીએ તેમ કર્યું;
 થોડા સંતને મોકલ્યા ત્યાંય, રાખ્યા સદ્ગુરુલ ગઢપુરમાંય...૧૪
 મુક્તાનંદે તજ્યો નિજ દેહ, કહું છું હવે સાંભળો તેહ;
 દર્શમી અષાઢી શુદ્ધ આવી, તેહ દિનની સવાર સુહાવી...૧૫
 ગોપિનાથનાં દર્શન કરવા, મુક્તાનંદ ગયા મન ઠરવા;
 અતિ પ્રેમથિ કીધા પ્રણામ, મુખથી સ્તુતિ ઉચ્ચયર્ય આમ...૧૬

અહો નાથ કહ્યું નથિ જાતું, નથી વિરહનું દુખ ખમાતું;
 હવે તો ધામમાં લઈ જાઓ, કૃપાનાથ કઠોર ન થાઓ...૧૭
 એહ આદિ અનેક પ્રકારે, કરી પ્રારથના વારે વારે;
 સુણિ બોલિયા શ્રીમહારાજ, થાજ્યો તૈયાર મધ્યાને આજ...૧૮
 ધામ માંછિ તેદિ જાશું તમને, ગમે છે એમ કરવું તે અમને;
 એવું સાંભળી આસને ગયા, મુનિ મુક્ત રૂદે રાજી થયા...૧૯
 થયો મધ્યાનનો સમો જ્યારે, બોલાવ્યા રધુવીરને ત્યારે;
 વાત સત્સંગ સંબંધી કીધી, કેટલીક ભલામણ દીધી...૨૦
 પછિ તો પદમાસન વાળી, બેઠા દસ્તિયે નાસાગ્ર ભાળી;
 આવ્યા વિમાનમાં ભગવન, દિવ્ય દસ્તિવાળા દેખે જન...૨૧
 આવ્યા અક્ષરમુક્ત અપાર, જપે સૌ મુખથી જેજેકાર;
 મુનિએ તજ્યો ભૌતિક દેહ, દિવ્ય દેહ પાખ્યા ભલો એહ...૨૨
 પછિ બેસી વિમાન મોઝાર, અષ્ટાવરણ થકી ગયા પાર;
 થયા અક્ષરધામ-નિવાસી, સદા જ્યાં વસે છે સુખરાશી...૨૩
 દેહોત્તર કિયા તેહનિ જેમ, જથાજોય કરી ધટે તેમ;
 નિત્યાનંદ અને રધુવીર, વરતાલ આવ્યા ધરી ધીર...૨૪
 ગોપાળાનંદ સદ્ગુરુ જેહ, બેય દેશના મધ્યરથ તેહ;
 લૈને મંડળ તે ગયા ફરવા, સત્સંગિને સાંત્વના કરવા...૨૫
 એમ વીતિ ગયા કાંઈ માસ, રધુવીર છે વરતાલે વાસ;
 વરતાલના મંદિર કેરો, બંદોબસ્ત તો કીધો ધણેરો...૨૬
 સોંઘ્યો ત્યાંનો બધો કારભાર, અક્ષરાનંદને અધિકાર;
 નિત્યાનંદજિ લાગ્યા ઉચ્ચરવા, લક્ષ્મીવાદિમાં મંદિર કરવા...૨૭

મારું મંડળ લૈ મેં^૧ જવાય, તો તે મંદિર ઝડપથિ થાય;
 આજ્ઞા એમ આચાર્યની માંગી, બોલ્યા આચાર્ય તે અનુરાગી^૨...૨૮
 ભલે મંડળ લૈને સિધાવો, તહાં મંદિર તરત કરાવો;
 પ્રતિષ્ઠા જોગ્ય તે થાય જ્યારે, લખજો અમને પત્ર ત્યારે...૨૯
 અમે તે સમે આવશું ત્યાંય, પાદુકા સ્થાપશું તેહ માંય;
 નિત્યાનંદ રાજુ થઈ ઉરમાં, જવા ચાલ્યા તે શ્રીગઢપુરમાં...૩૦
 લૈને પોતાના સાધુ પચાસ, વૃત્તપૂર થકી કિધો પ્રવાસ;
 ગઢપુર જઈને જોયું જ્યારે, ઘડાતા હતા પથ્થર ત્યારે...૩૧
 પણ ઝડપથિ કરવાને કામ, ઝાંઝાં માણસ રાખ્યાં તે ઠામ;
 ખાણુંમાંથિ પાખાણ કઢાવ્યા, ગાડામાં ભરિ બાગમાં લાવ્યા...૩૨
 શિલ્પકાર જેઠો જેનું નામ, તેને તેડાવિયો તેહ ઠામ;
 તેણે મંદિર કરવાનું જેવું, ચિત્ર પત્રમાં ચિતર્યુ તેવું...૩૩
 નિત્યાનંદાદિને ગમ્યું એહ, કરવા માંડયું મંદિર તેહ;
 ઘણા સંત કરે તહાં કામ, લેતા સ્વામિનારાણ નામ...૩૪
 વર્ષ કાંઈક જ્યાં વીતિ ગયું, પાદુકા સ્થાપવા જોગ થયું;
 નિત્યાનંદે ને ઉત્તમરાયે, પુજા શેઠે વિચારિયું ત્યાંયે...૩૫
 હવે આચાર્યજીને તેડાવો, પાદુકાની પ્રતિષ્ઠા કરાવો;
 વિરક્તાનંદે પણ એમ કહ્યું, પ્રતિષ્ઠા જોગ્ય મંદિર થયું...૩૬
 પછી આચાર્યજીને તેડાવ્યા, રઘુવીરજી ગઢપુર આવ્યા;
 કર્યો કુટુંબ સહિત નિવાસ, ગોપિનાથના ચરણની પાસ...૩૭
 જ્યાં જ્યાં તીર્થ પ્રસાદીનાં સ્થાન, નમે ત્યાં હરિનું ધરિ ધ્યાન;
 ગોપિનાથનાં દર્શન કરે, મહિમા મનમાં મોટો ધરે...૩૮

સભા નિત્ય સજ્જને બિરાજે, આવે હરિજન દર્શન કાજે;
 તહાં શાસ્ત્ર ભોળાનાથ આવે, તેનિ પાસે કથા તો વંચાવે...૩૮
 લક્ષ્મીબાગમાં નિત્ય પધારે, જુવે મંદિરનું કામ ત્યારે;
 તેઓને રાજિ કરવા તે ધામ, જનો ઉત્સાહથી કરે કામ...૪૦
 પછિ આચાર્યજીએ વિચાર્યું, કામ કરવા પ્રતિષ્ઠાનું ધાર્યું;
 જોશી પાસે મુરત જોવરાવ્યું, માઘ માસમાં ઉત્તમ આવ્યું...૪૧
 પછિ મંગળપત્રી લખાવી, ગામોગામ વિષે મોકલાવી;
 દેશોદેશ થકી સંઘ આવ્યા, સૌને ઉતારા સારા અપાવ્યા...૪૨
 આવ્યા રામપ્રતાપજી આપ, પરિવાર સહિત નિષ્પાપ;
 બેય દેશના સંત સમસ્ત, બેય દેશના આવ્યા ગૃહસ્થ...૪૩
 ગઢપુર માંહિ જન ન સમાય, બાગ માંહિ ઉત્તરવાને જાય;
 તહાં રાવટિ તંબુ ને દેરા, શોભે ઉભા કરેલ ઘણેરા...૪૪
 યજ્ઞમંડપ રૂડો રચાવ્યો, કુંડ હોમને કાજે કરાવ્યો;
 ઘણા વિપ્ર વરુણિમાં વરિયા, મંત્રના જ્યે ને પાઠ કરિયા...૪૫
 કિયા વેદવિધી અનુસારે, રધુવીરજીએ કરી ત્યારે;
 નવા મંદિરમાં મુદ ધરી, પાદુકાની પ્રતિષ્ઠા તે કરી...૪૬
 આરતી જ્યારે એનિ ઉતારી, થયો એ સમે ઉત્સવ ભારી;
 વાજાં વિવિધ પ્રકારનાં વાજે, એથિ અવની ને આકાશ ગાજે...૪૭
 થાય બંદુક કેરા બહાર, ઉચરે જન જ્યયજ્યકાર;
 સૌએ મૂર્તિને મનમાં સંભારી, પ્રાર્થના પાદુકાનિ ઉચ્ચારી...૪૮
 સુખ પ્રગટનાં સાંભરિ આવ્યાં, આંસુ આવ્યા તે તો અટકાવ્યાં;
 શ્રીહરિના વિજોગનો ત્યાંય, અતિ વિરહ વધ્યો મનમાંય...૪૯

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્ત :

પ્રભુ તવ મુરતી વિનોદકારી, પળ પણ તે વિસરે નહીં વિસારી;
 ચરણજુગલ સોળ ચિહ્ન જેહ, નજર સમીપ તરે અમારિ તેહ...૫૦
 નખમણિ તણિ પંક્તિ પ્રાણનાથ, સજડ થઈ રહી છે જ નેત્ર સાથ;
 પ્રભુ તવ જુગજાનુ જાંધ નાભી, બહુ જુગના તપને ફળે જ લાભી...૫૧
 ઉદર ત્રિવળિ છાતિ કંઠ હાથ, નવ વિસરે પળમાત્ર પ્રાણનાથ;
 મુખ શશિ સમ મિષ્ટ મિષ્ટ વેણ, નવ વિસરે વળિ નેહવંત નેણ...૫૨
 તિલક સહિત જે વિશાળ ભાલ, શ્રવણ રૂડા વિસરે ન કોઈ કાળ;
 કલગ્રિ સહિત સારિ શીશ પાગ, વિરહ વધે સ્મરતાં ઉરે અથાગ...૫૩
 પ્રગટ મુરતિ સૌઘ્ય શ્રેષ્ઠ દીધું, ચરિતથિ ચિત અમારું ચોરિ લીધું;
 પ્રગટ છબિ નથી વિસારિ જાતી, છણછણ^૧ છેક બળે અમારિ છાતી...૫૪
 વૃષ સુત વળિ બાગમાં બિરાજી, બહુ કરતા જનનેય રાજિ રાજી;
 હરિવિશ વળિ વેદિકા નિહાળી, વિરહ વધે રહિયે જ આંસુ ઢાળી...૫૫
 તવ વિચરણ ભૂમિ ભાળિ ભાળી, વિરહ વધે ન શકાય દુઃખ ટાળી;
 હરિવર શિર હાથ થાપતાજી, વળિ કુલહાર પ્રસાદિ આપતાજી...૫૬
 ચરણ જુગલ છાતિ માંહિ દેતા, પ્રિય વચનો કરુણા કરી કહેતા;
 કર્યુ પિરસણ પંક્તિમાં ફરીને, રમુજ કરી મુખમાં કદી ધરીને...૫૭
 ઉનમત સરિતા વિષે નહાતા, કરિ જળકેળિ અનેક સૌઘ્યદાતા;
 ફરિ કદિ સુખદાન એવું દેશો, નિજજનને જળકેળિ માંહિ લેશો...૫૮
 હય^૨ ચિ ફરતા અમારિ આગે, છબિ નિરખી મન પૂર્ણ પ્રેમ જાગે;
 હય ચિ ફરશો હવેથિ ક્યારે, છબિ નિરખાય પુરાય આશ ત્યારે...૫૯
 વળિ હરિ કરતા વસંતખેલ, રસબસ રંગ થતા જ રંગરેલ;

૧. કણે-કણે ૨. ધોરે

ચરિત રૂચિર તેણ સાંભરે છે, વિરહ વધે અતિ ચિત ચર્ચરે છે...૬૦
 જનમનહર એવિ ઓવિ લીલા, નવ વિસરે રસરૂપ હે રસીલા;
 અધિક અધિક સૌખ્ય સાંભરે છે, વિરહ વધે જળ નેણથી જરે છે...૬૧
 જળ વિષ ન રહે જ મત્સ જેમ, તમ વિષ તર્ફાન્દિયે અમેય તેમ;
 તજિ રણ વનમાં ગયા તમે તો, પ્રભુ ન ઘટે તમને કદાપિ તે તો...૬૨
 ભરદુઃખદરિયે તજ ગયા છો, અતિશય એમ કઠોર શું થયા છો;
 પ્રભુ તવ સરવે દયા વખાણો, નિરદય કેમ થયા જ એહ ટાણો...૬૩
 દ્રષ્ટાદ્રષ્ટ બળતી ન ફાટિ છાતી, વિરહનિ આ નથિ વેદના ખમાતી;
 ધિરજ ધરિ શકાય કેમ નાથ, હરિવર આવિ હવે ગ્રહોજિ હાથ...૬૪
 પ્રભુ અતિ દુખ આ અમારું જોઈ, દરશન ઘો દિલમાં દયાળુ હોઈ;
 ઉચરિ જન થયા અચેત જયારે, અચરજ એક થયું અતકર્ય^૧ ત્યારે...૬૫

ચોપાઈ :

થયું આશ્રય ત્યાં એહ ટાણો, તે તો જોનાર સૌ જન જાણો;
 કોટિ સૂર્ય શશાંક સમાન, તેજ પ્રગટ થયું તેણ સ્થાન...૬૬
 તેમાં મૂર્તિ મહાપ્રભુ કેરી, દીઠી સૌ જને સરસ ઘણોરી;
 દીઠા અક્ષરમુક્ત અપાર, ઉચ્ચરે મુખ જ્યજ્યકાર...૬૭
 નમ્યા સર્વે જનો પ્રભુ પાય, બોટ્યા તે સમે ત્રિભુવનરાય;
 તમે મુજને અદર્શ^૨ ન જાણો, ગોપિનાથ તે હું જ પ્રમાણો...૬૮
 તે વડ્યે સુખ દૌં છું ને દૈશ, અરપો છો તે લૌં છું ને લૈશ;
 માટે દુખ દિલમાં નવ ધરવું, રાજિ રહીને ભજન મારું કરવું...૬૯
 એવા શબ્દ કરીને ઉચ્ચાર, થયા અંતરધાન તે વાર;
 પછી બ્રાહ્મણ ભોજન કીધાં, દાન નાના પ્રકારનાં દીધાં...૭૦

૧.કલ્યનામાં ન આવે તેવું અણાધાર્ય ૨.અદર્શ

જમ્યા વિપ્ર હજારો હજાર, જમ્યા સંતમંડળ તેહ વાર;
સમૈયો થયો તે ધણો સારો, જનને મન મોટ દેનારો...૭૧
સભા આચાર્ય આગળ થાય, ગવૈયા સંત કીર્તન ગાય;
સરોદ ને સતાર બજાવે, સ્વર નરધાનો સાથે મેળાવે...૭૨
સાત સ્વર ત્રણ મૂર્ધના જેહ, લાવે તાલમાં ઉત્તમ તેહ;
હતા ત્યાં કવિ દલપત્રામ, સભા રંજન ક્રીધી તે ઠામ...૭૩

શિખરિણી : આશીરવાદ :

સભાના હે સ્વામી સહુ જન સભાના પણ સુણો,
સ્વનામે જે સંઘ્યા વરણ ગણિ સાતે કરિ ગણો;
શશી ઊમેરીને દશ ગુણિત રત્ને કરિ હરો,
વધે તે સંઘ્યાથી વરસ દશધા આયુષ ધરો^૧...૭૪

ચોપાઈ :

આઘ્યો એ રીતે આશીરવાદ, સભાને ઉપજ્યો બહુ સ્વાદ;
રધુવીરજીએ હર્ષ લાવી, આપિ શાલ ને પાધ બંધાવી...૭૫
જેઠો કરિયો આવ્યા તેહ ટાણે, રચ્યું મંદિર જેહ સુજાણે;
આઘ્યો આચારજે સિરપાવ, લીધો તે કરિયે ભલો લાવ...૭૬
પણી તેહ સભાનિ મોઝાર, ગોપાળાનંદજીએ તે વાર;
મહિમા તેહ સ્થાનક કેરો, સંભળાવ્યો તે સૌને ધણોરો...૭૭

રથોદતા :

એહ ભૂમિ મહિમા અપાર છે, તે ભવાભ્યજળ^૨ તારનાર છે;
પાપવાન જન આવિને અહીં, જો કરે જ્ય-તપાદિ તે કહી...૭૮
અન્ય તીર્થ જ્ય કોટિધા^૩ કરે, એટલું જ અહિં એકથી સરે;

૧.વર્ણ- રધુવીર = ૪ × ૭ = ૨૮ + ૧ ચંદ = ૨૮ × ૧૦ = ૨૮૦ ÷ ૧૪ રત્નો = ૧૦ શેષ વધે
તેના × ૧૦ = ૧૦૦ વર્ષ ૨.સંસારરૂપી સમુદ્રના જળથી ૩.કરોડ પ્રકારે

સંત વિપ્ર અહિ જે જમાડશે, તેણે પ્રભુ ધણું પમાડશે...૭૮
 દીન જાણિ જન દાન જે કરે, તેનું પુણ્ય અવિનાશિ થૈ ઠરે;
 આ સ્થળે સ્મરણ જો કરે નકી, ધૂટિ જાય જમજતના થકી...૮૦
 અલ્ય વર્ષ હરિ ગોકુળે વસ્યા, તે પદ્ધીથિ મથુરાપુરે ધર્યા;
 કેમ દુર્ગપુર તુલ્ય તે કહું, જ્યાં વશ્યા વિઠલ વર્ષ તો બહુ...૮૧
 તીર્થ સર્વે મહિ^૧ માંહિ જેટલાં, એક ત્રાજુ ધરિને જ તેટલાં;
 એહ તીર્થ સહ કોઈ તોળશે, કોટિમાંશ^૨ સમ તે નહીં થશે...૮૨
 શું પ્રયાગ મથુરા પ્રભાસ તે, કોણમાત્ર પુર દુર્ગ પાસ તે;
 કોણમાત્ર પુરુષોત્તમી^૩ પુરી, સર્વથી અધિક ભૂમિ આ ખરી...૮૩
 કૃષ્ણ દેહ જળધી વિષે રહ્યો, તે તહાંથી જઈને જહાં રહ્યો;
 ત્યાં પુરી સુપુરુષોત્તમી થઈ, તેથિ તેનિ કીર્તિ વધી ગઈ...૮૪
 કૃષ્ણ દુર્ગપુરમાં બહુ રહ્યા, તે અદર્શ પણ તે સ્થળે થયા;
 જ્યાં પ્રસાદિ થળ છે અતી ધણાં, શાં વખાણ કરિયે જ તે તણાં...૮૫
 જ્યાં પ્રસિદ્ધ પ્રભુ ગોપિનાથ છે, જ્યાં સદૈવ શુચિ સંત સાથ છે;
 જ્યાં સરીત ઉનમત્ત તો વહે, તેહ તુલ્ય પર તીર્થ કો^૪ કહે...૮૬
 એહ આદિ મહિમા ઉચારિયો, તેહ સર્વ જન ચિત ધારિયો;
 વેદવાણિ સમ વાણિ સંતની, જે હમેશ હિતકારિ જંતની...૮૭

ચોપાઈ :

વીત્યા દિવસ સમૈયાના જ્યારે, ગયા સૌ સહુને થળ ત્યારે;
 સકુટુંબ શ્રી રામપ્રતાપ, અમદાવાદ તે ગયા આપ...૮૮
 વરતાલ ગયા રઘુવીર, સહકુટુંબ મહામતી ધીર;
 થોડાં વરસ વીતિ ગયાં જ્યારે, શોઠ ગિરધરભાઈએ ત્યારે...૮૯

જેનો બોટાદ માંહિ નિવાસ, વડોદરિયાની શાખ પ્રકાશ;
તેણે મંદિર તે છોવરાબ્યું^૧, ચાંદિ જેવું રૂં ચળકાબ્યું...૮૦

પુષ્પિતાગ્રાવૃત :

હરિતનતણિ તો કિયા કરી જ્યાં, કરિ શુભ મંદિર પાદુકા ધરી ત્યાં;
સ્મૃતિ સમ શુભ તે કથા સુણાવી, સ્મરણ કરો સુચરિત્ર ચિત્ત લાવી...૮૧
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
અચિંત્યાનંદવણીન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીહરિઉર્ધ્વદેહિકિયા-
કરણસ્થાનમંદિરે પાદુકાપ્રતિષ્ઠાપનનામઅષ્ટમો વિશ્રામઃ ॥૮૧॥

પૂર્વછાયો :

ભૂપ કહે અભેસિંહજી, અહો વણી અચિંત્યાનંદ;
એક કથા મુજને કહો, પ્રેમે પુછું ધરી આનંદ...૦૧

ચોપાઈ :

મહા ધર્મધુરંધર ધીર, આચારજજી જે શ્રીરધુવીર;
તેણે વરતાલ ધામ મોઝાર, જ્ઞાનયજ્ઞ કર્યો એકવાર...૦૨
સતસંગિજીવનની કથાય, જ્ઞાનયજ્ઞ સમાન ગણાય;
ધણા ત્યાગી ધણા હરિજન, રવ્યા સાંભળવા ધરિ મન...૦૩
મોટા ઉત્સવની તે કથાય, સંભળાવો મને મુનિરાય;
તે તો વાત સાંભળવા તણી, મારે અંતરે ઈચ્છા છે ધણી...૦૪
કહે વણી સુણો હે રાજન, કથા તે તો છે પરમ પાવન;
સંભળાવું તે સ્નેહ સહિત, સાંભળો કરીને એકચિત...૦૫
સંપ્રદાયની પુષ્પિને કાજે, સ્થાપ્યા આચારજો મહારાજે;
તેમાં ધર્મધુરંધર ધીર, આચારજજી જે શ્રીરધુવીર...૦૬

૧. ચૂનો દેવરાબ્યો; ખાસ્ટર કરાબ્યું

તેણે સંતસંગ ખૂબ શોભાવ્યો, ખીલે બાગ તે રીતે બ્નિલાવ્યો;
 કર્યા મંદિર મૂર્તીયો ધરી, રચ્યા ગ્રંથ ને ટીકાઓ કરી...૦૭
 સતસંગનિ શોભા વધારી, વાહ વાહ કહે નરનારી;
 બેય દેશમાં એહ પ્રમાણ, રધુવીરનાં થાય વખાણ...૦૮
 સત્યવાદિપણું એવું ધરે, બોલ્યા વચન તે કદિયે ન ફરે;
 પરધર્મિયો પણ એહ ટાણે, રધુવીરને સર્વ વખાણ...૦૯
 સર્વ સંત તથા હરિજન, કરે સૌ શાંત મનથિ ભજન;
 સૌને આનંદ ઉરમાં વિશેષ, નહિ કલેશ દિસે લવલેશ...૧૦
 રામરાજ્યમાં જેમ પ્રજાય, શાંતિ પામે ને હરખે સદાય;
 તેમ આચાર્ય રધુવીર છતાં, સૌનાં મન શાંતિથી સુખિ થતાં...૧૧
 આચરજપદને ધટે જેમ, આચરણ તો કર્યા એણે એમ;
 લોકલાજ ધણી ઉર ધરતા, અપજશથિ અતિશય ઉરતા...૧૨
 જાણતા જે જેનો જશ રહે, ધન્ય જન્મ તેનો જન કહે;
 ધન્ય ધન્ય આચારજ એહ, જશ પામિયા અવિચળ જેહ...૧૩
 એક અવસરે શ્રી રધુવીર, ઉઠ્યા પ્રાત સમે મહાધીર;
 કર્યુ ગોમતિમાં જઈ સ્નાન, કરી નિત્યકિયા તેહ સ્થાન...૧૪
 હરિ મંડપમાં વિચરીને, બેઠા તે તહાં ધ્યાન ધરીને;
 મૂર્તિ પ્રગટ પ્રભૂજિનિ જેહ, દીઠી અંતરદાઢ્યે એહ...૧૫
 અંગોઅંગ જુવે વારે વારે, સુતિ સ્નેહ સહિત ઉચારે;
 પ્રભુ પ્રેરણાથી એહ વાર, ઉપજ્યો ઉર માંહિ વિચાર...૧૬
 સંપ્રદાયનિ પુષ્ટિને કાજ, સંપ્રદાય શોભાવાને આજ;
 મને ગાંદિ સૌંપી મહારાજે, કર્યુ મેં મુજને જેમ છાજે...૧૭
 હવે તો એક ઈચ્છા છે ધણી, કથા સત્સંગિજીવન તણી;

કરાવું આંહીં ચાતુર માસ, સુણો સૌ સંત ને હરિદાસ...૧૮
 એમાં માર્મિક અર્થ છે જેહ, સદગુરુઓ જ સમજે છે તેહ;
 એવા જ્યારે તજી દેહ જાશે, અર્થ માર્મિક કેમ જણાશે...૧૯
 ભટજી જે કથા સંભળાવે, મર્મ સદગુરુઓ સમજાવે;
 ત્યારે ગ્રંથ તણો અભિપ્રાય, જન સર્વને તે સમજાય...૨૦
 માટે સંત સરવને તેડાવું, હરિભક્ત બધાને બોલાવું;
 રહે સૌ આંહીં ચાતુરમાસ, કથા સાંભળે રાખિ હુલ્લાસ...૨૧
 નિત્ય સંતોને આપું રસોઈ, કદિ આપે બિજો ભલે કોઈ;
 આવે જાચક દુરબળ જન, નિત્ય આપું એને પણ અત્ર...૨૨
 પુણું સદગુરુનો અભિપ્રાય, પછિ આદરં એહ ઉપાય;
 નથી દેહ તણો નિરધાર, ધર્મકામમાં કરવી ન વાર...૨૩
 એવું ધારીને ધર્મનિવાસે, સદગુરુઓને તેડાવ્યા પાસે;
 અક્ષરાનંદ આદિક આવ્યા, રધુવીરે વિચાર સુણાવ્યા...૨૪
 સુણિ સદગુરુને લાગ્યું સારું, કહ્યું એ તો ઉત્તમ કામ ધાર્યું;
 દ્યારામ જોશિને બોલાવો, દિન આરંભનો જોવરાવો...૨૫
 જોશિ સારા છે જ્યોતિષજ્ઞાણ, વળિ ભક્ત પુરા છે પ્રમાણ;
 જોશિ બોલાવ્યા ઉભાણવાસી, કહ્યું મુહૂરત આપો તપાસી...૨૬
 બોલ્યા જોશિ ધરી મન હર્ષ, અસાડાદિ આ વિક્રમ વર્ષ;
 ઓગણીસેં ને બારમું ધારી, અષાઢી શુદ્ધ ચોથ છે સારી...૨૭
 વળિ માસ અધિક છે એહ, પુણ્ય કામમાં ઉત્તમ તેહ;
 પુણ્ય નક્ષત્ર ચંદ્ર છે વાર, સર્વ કામે સિદ્ધિ આપનાર...૨૮
 કહે આચારજી તેહ વારે, કહો આરંભ કરવો તે ક્યારે;
 કહે જોશિ જે દેવિ શિવા છે, સારાં નરસાં ચોઘડિયાં કહ્યાં છે...૨૯

વ્યતિપાત^૧ કે વૈધૃત^૨ હોય, કામ કરવું પડે કદિ તોય;
 સારાં ચોઘડિયાંમાં કરાય, શિવા^૩ કહે છે તેની સ્તિદ્વિ થાય...૩૦
 દિનમાનનો^૪ આઠમો ભાગ^૫, એક ચોઘડિયા તણો લાગ;
 પ્રભાતે હોય તે સાંજ ટાણો, ફરે છે કુંડળીને પ્રમાણે...૩૧
 પહેલે દિન ચોથું ગાણાય, બિજે દિન તે પ્રભાતમાં થાય;
 એક દોહરામાં કહું એહ, તમે સાંભળો આચાર્ય તેહ...૩૨

ચોઘડિયાં કમલ : દોહરો :

રવિ દિન પ્રથમ ઉદ્ઘેગ ચળ, લાભ અમૃત ને કાળ;
 પછિ શુભ રોગ ઉદ્ઘેગ પછિ, પ્રતિદિન ચોથું ભાળ...૩૩

ચોપાઈ :

જોશિની સાંભળી વારતાય, આપિ દક્ષિણા કીધા વિદાય;
 પછિ કુંકુમપત્ર લખાવ્યા, સર્વ ત્યાગી ગૃહસ્થ તેડાવ્યા...૩૪

૧.એક પ્રકારનું અશુભ મુહૂર્ત ૨.પાર્વતી ૩.દિવસનો ૪.દોહ કલાક

લખે હસનભાઈ કોઠારી, જેનિ બુદ્ધિ દિસે બહુ સારી;
 ધૂત સાકર આદિ મગાવે, પરગામથિ માલ તે આવે...૩૫
 જેને આચારજે સોંઘ્યું કામ, કહું છું હવે તેહનાં નામ;
 અક્ષરાનંદ સદગુરુ જેહ, વર્ણિ નારાયણાનંદ તેહ...૩૬
 ત્યાગિયોને ઉતારા તે આપે, કોઈ તેનું વચન ન ઉથાપે;
 દિશા પશ્ચિમે મંદિર થકી, થયા ત્યાગિના ઉતારા નકી...૩૭
 રહેવાસી ડભોઈના જાણો, નામ કરુણાશંકર પ્રમાણો;
 નહિયાદના દાનતરામ, કહું તેને સોંઘ્યું જેહ કામ...૩૮
 સંધ હરિજનના આવનારા, તેને આપતા તેહ ઉતારા;
 દિશા પૂર્વની મંદિર થકી, ઠર્યો તેના ઉતારા ત્યાં નકી...૩૯
 માધવાનંદ જે બ્રહ્મચારી, પાકશાળા તપાસે તે સારી;
 સાધુની પાકશાળાને પાસ, રાખ્યા સાધુ નારાયણાદાસ...૪૦
 શવચંદ ગોવર્ધનભાઈ, રાખ્યા તેને મોદીખાના^૧ માંદિ;
 નાણાનો મેળ રાખવા કાજે, હરિલાલ રાખ્યા મહારાજે...૪૧
 અગરાજ ને નાના નથૂળ, લાવે ઈંધણાં^૨ તે તો બહૂળ;
 નથુભાઈ હકોભાઈ પાળા, ગોદડાં તે સંભાળવાવાળા...૪૨
 શાક ને ઈંધણાની સંભાળ, રાખે તે પણ તેઓ તે કાળ;
 છડીદાર નામે પ્રભુદાસ, બહુ સૌની કરે બરદાસ...૪૩
 અંબૈદાસ ને કેશવ જન, વળી બેચર જગજીવન;
 સાજા માંદાનિ રાખે સંભાળ, કષ્ટ પામે ન કોઈ તે કાળ...૪૪
 ક્ષત્રિ બાવોજિક્ષત્રિ શવાજી, ચોકિપેરો તે તો રાખતાજી;
 એવિ રીતથી સોપિયાં કામ, આવવા લાગ્યા સંધ તમામ...૪૫

સરિતાઓ સાગરમાં વહાવે, એમ વરતાલમાં સંધ આવે;
 હંસ માનસરોવરે ધાય, તેમ આવે પરમહંસ ત્યાંય...૪૬
 ઉત્થાર્ય જન ગામમાં જઈ, તેથિ ત્યાં તો ધણી ભિડ થઈ;
 કોઈ બાગમાં જઈને ઉતરિયા, કોઈ તીરે તડાગને ઠરિયા...૪૭
 સીમમાં પણ નવ મળે માગ, આવ્યા હરિજન એમ અથાગ;
 પણ્ડકુટિ કરી કોઈ રહ્યા, વનવાસિ ખરેખરા થયા...૪૮
 સાંજ કેરો સમો થયો જ્યારે, સભા આચારજે સજિ ત્યારે;
 બેસવું ઘટે જ્યાં જેને જેમ, બેઠા મંદિર પાછળ તેમ...૪૯
 આચારજ એમ ઉચ્ચર્યાવાણી, કહું સાંભળો સૌ સ્નેહ આણી;
 કથા સત્સંગિજીવન તણી, સુષ્ણવા જોગ ઉતામ ધણી...૫૦
 પ્રભાતે તેનો આરંભ થાશે, સવારે અને સાંજે વંચાશે;
 વળિ શયન આરતિ સુધિ રાતે, ભટજ વાંચશે ભલિ ભાતે...૫૧
 મૌન રહીને શ્રવણ તેનું કરજો, ગ્રાભ્યવાત કશી ન ઉચરજો;
 ગૃહસ્થો સરવે નરનારી, બ્રહ્મચર્ય રાખો પ્રતધારી...૫૨
 વળિ ગોમતિયે નાવા જાતાં, જવું આવવું કીર્તન ગાતાં;
 સ્થાન તીર્થનાં છે આંહીં ધણાં, કરવાં દરશન તેણ તણાં...૫૩
 આવો અવસર દુર્લભ જાણો, જ્ઞાનયજ્ઞ આ પ્રૌઢ પ્રમાણો;
 કથા સાંભળવી તપ કરવું, કથાહારદ^૧ હૈયામાં ધરવું...૫૪
 કાંઈયે વ્યવહારિક કામ, નવ સંભારવું એહ ઠામ;
 જેને જોઈયે વસ્તુઓ જેવી, તે આ કોઠાર માંહિથિ લેવી...૫૫
 છે આ કોઠાર સર્વે તમારો, વસ્તુ માગતાં શરમ ન ધારો;
 એવી આચાર્યે વાણિ ઉચ્ચારી, લિધિ સર્વે જને દિલે ધારી...૫૬

અતિ આનંદ ઉપજ્યો ઊર, સુષાતાં સહુને ભરપૂર;
સભા સર્વે વિસર્જન થઈ, સુતા સૌ નિજ ઊતારે જઈ...૫૭

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્ત :

વૃતપુરમહિ જ્ઞાનયજ્ઞ થાય, સુષિ જન તો બહુ આવિયા જ ત્યાંય;
વરણન કરવા સુ તેહ વાત, મુજ મન પ્રેમ ઉદે થયો અધાત...૫૮
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
અચિંત્યાનંદવર્ણન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાદે શ્રીવૃત્તાલયે આચાર્યવર્ય
-શ્રીરધુવીરજીકૃતજ્ઞાનયજ્ઞે સંઘાગમનનામનવમો વિશ્રામઃ ॥૮॥

પૂર્વધાર્યો :

થયું પ્રભાત ચતુર્થિનું, કરિ નિત્ય કિયા નરનાર;
જેમ ઘટે પછી જેહને, તેમ બેઠાં સભા મોજાર...૦૧

ચોપાઈ :

દેવાલય થકી ઉત્તર માંય, સંતની ધર્મશાળા છે જ્યાંય;
સભા ત્યાં સાજી શ્રીરધુવીરે, પશ્ચિમાભિમુખે બેસી ધીરે...૦૨
પાટ ઊપર ગાદિ બીધાવી, બેઠા આચાર્યજી તહાં આવી;
ભગુજ નામે ભક્ત સુતાર, લાવ્યા એક સિંહાસન સાર...૦૩
ઘડિ રાખેલું તે શુભ ઘાટે, ભલા ભટજીને બેસવા માટે;
સભામાં મુક્યું પશ્ચિમ ભાગે, આચારજનિને સન્મુખ લાગે...૦૪
ભક્ત જીવણે એ સમે આવી, રૂં રેશમી આસન લાવી;
આચારજના કહ્યા થકી ત્યાંય, પાથર્યુ તે સિંહાસન માંય...૦૫
વળિ બાજોઠ રૂપાનો લાવી, સિંહાસન પર મુક્યો ઠરાવી;
ભટના શિષ્ય જે રાજારામ, વાસ જેનો સદા જોળ ગામ...૦૬

તેણે સતસંગિજીવન તણું, મુક્યું પુસ્તક શોભિત ઘણું;
 ભટજી આવિયા ભોળાનાથ, તેને બેસારિયા જાલિ હાથ...૦૭
 નમસ્કાર કરી સૌને ત્યાંય, ભટ બેઠા સિંહાસન માંય;
 આવ્યા ગોપાળજી ભાઈ જેહ, સુત ફૂષપ્રસાદજી તેહ...૦૮
 પુત્ર તેના વિહારિજીલાલ, ત્રણ વર્ષના તે તેહ કાળ;
 દ્વિજ પૂર્વનો નામે પ્રતાપ, તે તો તેઝિને લાવિયો આપ...૦૯
 વૃંદાવન આવિયા તેહ ઠામ, તેના પુત્ર બેનાં કહું નામ;
 પ્રભુપ્રસાદ એક કહાવે, નારાયણપ્રસાદ સુહાવે...૧૦
 બદ્રિનાથ સાથે સુત જેહ, ભગવતપ્રસાદજી તેહ;
 વળિ આવ્યા સીતારામભાઈ, જેનિ સ્વધરમમાં સરસાઈ...૧૧
 ધર્મવંશિ પુરુષ જેહ કહ્યા, આચારજનિ પાસે તેહ રહ્યા;
 સાથે લાવ્યા પૂજાનો સામાન, પુષ્પ ચંદન ફોઝળ^૧ પાન...૧૨
 ધૂપ દીપ અભીર ગુલાલ, મેવા મીઠાઈનો તેવો તાલ;
 પંચપાત્ર^૨ ને લોટા ત્રભાણું, પાત્ર રૂપાનાં તે શું વખાણું...૧૩
 આચારજ થકિ જમણો ભાગો, સંતમંડળ સૌ સારાં લાગો;
 ડાબે ભાગો નૈષિકત્રત વાળા, બેઠા પાછળ ભાગો તો પાળા...૧૪
 ભટજી થકિ પશ્ચિમ માંય, હરિભક્ત બેઠા સહુ ત્યાંય;
 ત્યાંથી દક્ષિણાદિ જે હવેલી, તે વિષે બહુ બારિયો મેલી...૧૫
 કોઈ પુરુષ દેખે નહિ જેમ, બેઠિ બાઈયો તે વિષે તેમ;
 સુજ્ઞા આચાર્યપણિનું નામ, બેઠાં સ્ત્રીનિ સભામાં તે ઠામ...૧૬
 કુલજરિ આચાર્યની ભગની^૩, જેની પ્રભુપદમાં બહુ લગની;
 તે તો બેય જણાં મળિ ત્યારે, ઘટે તેમ સ્ત્રીયોને બેસારે...૧૭

પત્ની ગોપાળજી તણી મેના, વખણાય સુલક્ષણ જેનાં;
 લગ્નંકુંવરી ગોવિંદકુંવરી, રામકુંવરી ગ્રીજી સુતા ખરી...૧૮
 પત્ની કૃષ્ણપ્રસાદની કહું, ચતુરાસિ કહે તેને સહુ;
 વૃંદાવનપત્ની ઈંદિરાવાસી, સારિ તે પણ સદ્ગુણારાશી...૧૯
 હુલકુંવર ને હરકુંવર, પુત્રી બે હતી એ અવસર;
 પ્રભુપ્રસાદની હરદેવી, પત્ની તે પણ પાવન એવી...૨૦
 સીતારામપત્ની ઈંદિરાવાસી, સભામાં બેઠાં તેણ હુલાસી;
 બદ્રિનાથની કમળા નારી, જાનકીબા સુતા પણ સારી...૨૧
 પત્ની ભગવતપ્રસાદ તણી, ચતુરાસિ ચતુર તે ઘણી;
 રામબા સુખબા વાલબાઈ, બેઠી કુંવરબા આદી ડાઈ...૨૨
 પછિ પૂજન કરવાને કાજ, ઉઠ્યા આચાર્યજી મહારાજ;
 પેહેલી પુસ્તકની પૂજા કરી, હેતે હેમ તણી મહોર ધરી...૨૩
 પછિ ભટજીનું પૂજન કીધું, વસ્ત્ર ભૂષણનું દાન દીધું;
 કરી આરતિ પ્રીતથિ ઘણી, ભટજીનિ ને પુસ્તક તણી...૨૪
 પૂજયા વર્ણિ ને પૂજિયા સંત, બેઠા આસને સદ્ગુણવંત;
 પછિ ધર્મવંશિ હતા જેહ, પૂજા કરવા લાગ્યા સહુ તેહ...૨૫
 સર્વે બેઠા થઈ સાવધાન, ધરિ શ્રીહરિનું ઉર ધ્યાન;
 ભટે પ્રગટસ્વરૂપ સમરિયું, પછિ મંગળાચરણ તે કરિયું...૨૬
 કથાનો પછી આરંભ કરિયો, જાણે રેલ્યો અમૃત તણો દરિયો;
 થાય વૃષ્ટિ અમૃત તણી જેમ, કથાઅમૃત વરસે છે એમ...૨૭
 છિપ^૧ સ્વાતિ તણું બુંદ^૨ ઝડપે, સૌનાં મન સુણવા એમ અડપે^૩;
 ભાવ સૌને સાંભળવાનો કેવો, કહિયે પૂથુરાજના જેવો...૨૮

૧.માછલી ૨.સ્વાતી નક્ષત્રમાં પઢેલું વરસાદનું ટીપું ૩.મંગ્લચા રહે

નૈમિષારણ્યમાં સુતવાણી, સુષણતા ઋષિયો પ્રેમ આણી;
 તે સભા થકી પણ એહ ટાણે, આ સભાને તો અમરો વખાણે...૨૮
 બદ્રિકાશ્રમના ઋષિ યુક્ત, શેતદીપના નિરન્ન મુક્ત;
 મુક્ત અક્ષરધામના જેહ, કથા સાંભળે આવિને તેહ...૩૦
 બ્રહ્મા ભવ ઈન્દ્ર આદિક દેવ, આવ્યા તે પણ ત્યાં તત્પ્રેવ;
 સભા જોઈને આશ્ર્ય પામે, જાણે સ્થિર ઠરિયે એહ ઠામે...૩૧
 ક્યારે દેવ વિમાનમાં રહી, પુષ્પ ચંદન વરસાવે તહીં;
 જન જોઈને આશ્ર્ય આણે, ક્યાંથિ વરસ્યાં તે કોઈ ન જાણે...૩૨
 સમાધિનિષ્ઠ તો તેહ કાળે, દિવ્ય દસ્તિથી સઘળું નિહાળે;
 હરિજન્માદિ ઉચ્છવઅંગ, જ્યારે આવે કથાનો પ્રસંગ...૩૩
 લીલા પ્રગટ પ્રભુની વંચાય, ત્યારે શ્રોતાને રોમાંચ થાય;
 વધે હર્ષ એવી સુણી વાણી, આવે આંખમાં પ્રેમનાં પાણી...૩૪
 સૌને સાંભળવા તણું તાન, ભૂલ્યા દેહ તણું પણ ભાન;
 બીજો કોઈ આવે અને જાય, તેનિ ખબર નહીં જ રખાય...૩૫
 કામ કોધ કે નિદ્રા લગારે, ત્યાં તે આવિ શકે નહિ ક્યારે;
 શ્રોતા બેઠા હજારો હજાર, કોઈ બોલે ન શબ્દ લગાર...૩૬
 પરધર્મિ જો આવે એ ઠામે, જોઈ અંતરે આશ્ર્ય પામે;
 એક સાહેબ આવ્યો એ ઠાર, જોવા ઉભો રહ્યો ઘડિ વાર...૩૭
 ચિત્ત સર્વનાં એકાગ્ર દિસે, જોઈ અચરજ પાખ્યો અતીશે;
 ચાલ્યો ત્યાંથિ પાછો ફરિ જ્યારે, પુછ્યું રસ્તામાં કોઈને ત્યારે...૩૮
 ક્યારે ઉઠે છે એહ સભાય, ક્યારે આચારજમેળાપ થાય;
 કહ્યું મળશે આચારજ તેય, બાર ઉપર વાગતાં બેય...૩૯
 એવું સાંભળિને એ તો ગયો, કથા ઉઠવાનો સમો થયો;

કથામાં જે ઉંડો મર્મ આવ્યો, ગુણાતીતાનંદે સમજાવ્યો...૪૦
 વળિ આચાર્ય પણ સમજાવે, મહિમા મોટો હરિનો બતાવે;
 શ્રોતાનાં મન તૃપ્ત ન થાય, જાણે સુણિયે હજી જો વંચાય...૪૧
 ગયા સૌ ઉઠિ ભોજન કરવા, લાગ્યા કોઈ રસોઈ આદરવા;
 ગૃહસ્થો સિંહું કોઈએ લેય, તેનું નાણું ગમે ત્યારે દેય...૪૨
 તેનું નામું તો ત્યાં ન લખાય, એવિ આચાર્યની આજ્ઞાય;
 આપે ત્યાગિયોને પ્રતિદિન, રધુવીર રસોઈ નવીન...૪૩
 રત^૧ કેરિની જ્યાં સુધી હતી, રસોઈ રસપોળિનિ થતી;
 પછી બરફી સુરત તણી સારી, જલેબી ને સાટા સુખકારી...૪૪
 સૂત્રફેણી પેંડા પકવાન, પીરસે ભાતભાત મિષ્ટાન્ન;
 કોઈ દિવસે હરિભક્ત કોઈ, આપે ત્યાગિયોને તે રસોઈ...૪૫
 ધર્મવંશિયોને પણ આપે, મનમાં જાણી પુણ્ય અમાપે;
 કહું શ્રોતાઓનો તહાં ધર્મ, મનમાં સમજ લેજો મર્મ...૪૬
 કોઈ ધારણાપારણાં કરે, ચાંદરાયણ કોઈ આચરે;
 જમે છે કોઈ એક જ વાર, કોઈ સાથવો કે ફળાહાર...૪૭
 અતિ ઉત્તમ તીરથ જોઈ, તપ તીવ્ર કરે જન કોઈ;
 કોઈ વિપ્ર ગૃહસ્થ તો ત્યારે, કાયામાં પંચકેશ વધારે...૪૮
 રહે કોઈ કરી પયપાન^૨, કરે બે વાર ગોમતિ સ્નાન;
 ગોમતીતટ ભીડ ન માય, જતાં આવતાં કીર્તન ગાય...૪૯
 તેનો શબ્દ રહે બધે ગાજી, થાય શ્રીજિ સુણી બહુ રાજી;
 જ્યાં પ્રસાદિનાં સ્થાન ગણાય, જનો દર્શન કરવા ત્યાં જાય...૫૦
 ગ્રામ્યવાત ન કોઈ ઉચ્ચરે, હરિલીલાનિ વાત જ કરે;

એવું જોઈને ભાસે એ ઠામ, જાણો આંહિ છે અક્ષરધામ...૫૧
 હવે સાહેબની કહું વાત, સુણો ભૂપ અભેસિંહ ભાત;
 વાગ્યા બાર ઉપર બેય જ્યારે, આવ્યો સાહેબ મળવાને ત્યારે...૫૨
 આચારજ પાસે ટોપિ ઉતારી, કર્યું વંદન લાયક ધારી;
 વાતો કરતાં પુછી વાત એક, આંહિ આવ્યા છે લોક અનેક...૫૩
 નથિ પોલિસ કેરા સિપાઈ, તોય થાતિ નથી જ લડાઈ;
 બીજે જો આવો મેળો ભરાય, મારામારિ તણા ગુના થાય...૫૪
 ઘણા પોલિસ કેરા સિપાઈ, રાખવા પડે તે સ્થળ માંઈ;
 આંહિ લડતા નથી જન કોય, કહો કારણ જે તેનું હોય...૫૫
 બોટ્યા આચાર્યજી મહારાજ, મળ્યો છે આંહિ ભક્તસમાજ;
 ધન નારિ અને અભિમાન, ત્રણ તે છે લડાઈનાં સ્થાન...૫૬
 સૈકડો આંહિ સાધુઓ જે છે, ધન નારિથિ દૂર રહે છે;
 વળિ છે તેણ વૈરાગ્યવાન, નથિ રાખતા ઉર અભિમાન...૫૭
 મળ્યા છે આંહિ જે હરિભક્ત, ત્યાગિ જેવા તે થઈને વિરક્ત;
 સુણો સદ્ગુરુનો ઉપદેશ, અભિમાન ધરે નહિ લેશ...૫૮
 કહો છો બીજા મેળાની વાત, ત્યાં તો થાય ઘણા ઉત્પાત^૨;
 તેમાં જે ૫૬ ગુરુનું ધરે છે, ધન માટે લડીને મરે છે...૫૯

ઉપજાતિ : ધર્મજન લડે નહિ તે વિષે :

ધર્મી મળી તીરથ માંહિ જાય, તેમાં લડાઈ કદિયે ન થાય;
 સારા ગુરુનો સુણિ ઉપદેશ, માહાત્મ્ય ને સંપ વધે વિશેષ...૬૦
 જો કોષિ લોભી વળિ હોય કામી, તે તો લડે પાપપ્રવેશ પામી;
 કોધાંધ કામાંધ સમો ગણાય, લડાઈ કર્તા નહિ તે લજાય...૬૧

જેને નહીં લોકનિ કાંઈ લાજ, જાણો નહીં કાજ અને અકાજ;
 જેમાં નહીં ગંભિરતા જણાય, તેવા જનો માંહિ લડાઈ થાય...૬૨
 જે માન મોટું ધરિ બોલ ભાખે, હૈયા વિષે જે હઠિલાઈ રાખે;
 નિંદા થકી લેશ નહીં લજાય, અજ્ઞાનિ એવા જ લડે સદાય...૬૩
 ગુરુ થઈને ઉપદેશ દે છે, સંસાર જૂઠો જનને કહે છે;
 પોતે લડે તે જર^વ માટ જોય, માને ન તેનો ઉપદેશ કોય...૬૪
 લડાઈ તો બાળકને જ છાજે, રાજા લડે જો નિજ જાય રાજે;
 સંસાર મિથ્યા જન જેહ જાણો, લડ્યાનિ ઈચ્છા ઉર કેમ આણો...૬૫
 જ્યાં દૈવનો કોપ ધણો જણાય, સ્વધર્મમાં શ્રેષ્ઠ કુસંપ થાય;
 લડે પણી તુચ્છ પદાર્થ માટે, ધડે ધણા તે અધટીત ધાટે...૬૬
 સત્સંગિ સર્વે સ્વકુટુંબ જેવા, સંપી વસે છે સુખથી જ એવા;
 અન્યોન્ય માહાત્મ્ય અધીક જાણો, લડે નહીં તે જન કોઈ ટાણો...૬૭
 છે વાસ આંહિ પ્રભુનો વિશેષ, કુસંપનો થાય નહીં પ્રવેશ;
 પોલીસનું કામ પડે ન આંહીં, કશા નહિ થાય ગુનાહ ક્યાંહી...૬૮

ચોપાઈ :

સુણિ સાહેબ બોલિયો વાણી, ધણો અંતરમાં ગુણ આણી;
 ફર્યો છું હું ધણો પુર ગામ, આવો ધર્મ નથી કોઈ ઠામ...૬૯
 જેવો સંપ સ્વજાતે અમારો, તેવો દીસે છે સંપ તમારો;
 જ્યારે સંપ સમૂળગો જાશો, ત્યારે બેયમાં વિપરીત થાશો...૭૦
 એવિ વાતો કરી એહ ઠામ, ગયો સાહેબ કરિને સલામ;
 વળિ સાંજ સમે કથા થાય, દેવશયન સુધી તે વંચાય...૭૧
 સભામાં પ્રભુનાં દરશન, પામે કોઈ પુરા પ્રેમિ જન;

કોઈ સ્વર્ણમાં શ્રીહરિ ભાળે, એવાં અચરજ થાય એ કાળે...૭૨

ઉપજાતિ :

કથા પછી જ્યાં અવકાશ^૧ લે છે, સંતો જનોને ઉપદેશ દે છે;
સંસાર છે સાગર તુલ્ય ભાઈ, જીવો થયા મોહિત તેહ માઈ...૭૩
કામાદિ શત્રુ ભુલવી ભમાવે, અનેક વિનો અણજાણ આવે;
ન થાય તે વર્ણન એક અધ્યો^૨, અપાર સંસાર સમુદ્ર મધ્યે...૭૪
તૃષ્ણા તણાં બંધન છે અનેક, જીવાનિ આશા અતિ શ્રેષ્ઠ એક;
ત્યાગે તથાપિ તન તો અવધ્યો^૩, અપાર સંસાર સમુદ્ર મધ્યે...૭૫
ગુરુ મળે મુક્ત મહાંત જ્યારે, છોડે મહાબંધન તેહ ત્યારે;
છૂટે નહીં તે ગુરુ કોઈ બદ્ધો^૪, અપાર સંસાર સમુદ્ર મધ્યે...૭૬
મહાપ્રભૂનો મહિમા મનાય, સંસાર મીથ્યા સઘળો જણાય;
ત્યારે જ તેનાં સહુ કામ સધે^૫, અપાર સંસારસમુદ્ર મધ્યે...૭૭
એવો વિશેષ ઉપદેશ આપે, જનો તણા સંશય સર્વ કાપે;
આવેલ જોવા જન જે ધણાય, તેમાંથિ ઝાડા સતસંગિ થાય...૭૮

ચોપાઈ :

પછિ આવિ પ્રબોધિની જ્યારે, કથા કીધિ સમાપન ત્યારે;
ભટજી તણું પૂજન કીધું, દ્રવ્ય આદિ આચારજે દીધું...૭૯
હરિભક્તોએ પણ તેહ ટાણે, દીધું દ્રવ્ય સ્વશક્તિ પ્રમાણે;
સૌએ આચાર્યપૂજન કીધું, દ્રવ્ય ભૂષણ આદિક દીધું...૮૦
ગુરુપત્નીનું પૂજન પ્રીતે, નારિયોયે કર્યું રહિ રીતે;
બિજા વિપ્રોને દક્ષિણાદાન, આખાં આચારજે એહ સ્થાન...૮૧
સારો અશ્વ લાવ્યા શણગારી, ભટજીને તે અશ્વે બેસારી;

૧.હુરસદ ૨.એક અધ્યાયમાં ૩.આયુષ્ય પૂર્ણ થાય ત્યારે ૪.બંધાયેલા ૫.સિદ્ધ થાય

વાજતે ગાજતે રૂડિ રીતે, ઘેર પહોંચાડિયા પૂરિ પ્રીતે...૮૨
 સર્વ ત્યાગી ગૃહસ્થ જે જન, બીજે દિન આખ્યું સૌને ભોજન;
 જન સર્વ પુનમ સુધિ રહ્યા, પછિ સૌ સહુને ગામ ગયા...૮૩
 ત્યાગિ આવેલા જ્યાં થકી જેહ, ગયા ફરવા તે દેશમાં તેહ;
 બ્રહ્મચારિ કહે રૂડા રાય, થયો યજ્ઞ તે આ ધામમાંય...૮૪
 જ્યારે શ્રીજિ થયા તિરોધાન^૧, તે પછી તો આવો કોઈ સ્થાન;
 જ્ઞાનયજ્ઞ થયો નથિ ભાઈ, સંભારે છે જનો સુખદાઈ...૮૫
 રધુવીરે ઘણો જશ લીધો, પાયો કીર્તિનો અવિચળ કીધો;
 વાત તે યજ્ઞની બહુ વાર, થાય અક્ષરધામ મોઝાર...૮૬
 ધ્યાનમાં એવું દેખ્યું છું હુંય, તે થકી તમને કહું છૂંય;
 સદા એવા આચારજ થાજો, જન સર્વમાં સારા ગણાજો...૮૭
 સુખ ને શાંતિ સર્વને થાય, એવાં કામ તે કરજો સદાય;
 જ્ઞાનયજ્ઞનું વર્ણન ભાવે, કોઈ સાંભળે કે જો સુણાવે...૮૮
 પ્રભુજી તેને થાય પ્રસત્ત, પૂરે ઈચ્છા જેવિ હોય મન;
 અહો રાય પુરો ધરિ ધ્યાર, બોલો શ્રીજિનો જ્યયજ્યકાર...૮૯

પુષ્ટિતાગાવૃત્તા :

રધુવિર ગુરુ^૨ જ્ઞાનયજ્ઞ કીધો, જશ જગ માંહિ અખંડ એહ લીધો;
 સ્મૃતિ મુજ મનમાં સદા રહેજો, દરશન શ્રીહરિ તે સમેત દેજો...૯૦
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
 અચિંત્યાનંદવર્ણિન્દ-અભયસિંહનૃપસંવાહે શ્રીવૃતાલયે રધુવીરા-
 ચાર્યકૃતજ્ઞાનયજ્ઞ-નિરૂપણનામ દશમો વિશ્રામઃ ॥૧૦॥

પૂર્વધાર્યો :

વિમળ પુર વરતાલના, હરિમંડપમાં વસિ વાસ;
ભાખે ભુમાનંદજી કથા, ભક્ત વાધજીભાઈની પાસ...૦૧

ચોપાઈ :

ભલા સાંભળો વાધજીભાઈ, કથા શ્રીહરિની સુખદાઈ;
અચિંત્યાનંદ વર્ષિએ એહ, અભેસિંહજીને કહી તેહ...૦૨

અભેસિંહે સુષિ તેહ વાર, માન્યો વર્ષિ તણો ઉપકાર;
પ્રેમે વર્ષિનું પૂજન કીધું, વસ્ત્ર આદિક યોગ્ય તે દીધું...૦૩

સંત બ્રાહ્મણ સર્વ જમાડ્યા, સારી રીતે સંતોષ પમાડ્યા;
દીધાં દ્વિજને નાનાવિધ દાન, સમજ દિન પર્વ સમાન...૦૪

દિન ચરિત્ર સમાપન કેરો, કયો ઉત્તમ એથિ ઘણોરો;
પુત્રજન્મ કે રાજ્યાભિપેક, એ થકી દિન ઉત્તમ એક...૦૫

હોય ગ્રહણ કે મકરસંકાંત, કરે અવભૂત સ્નાન યજાંત;
દિન એથી ઉત્તમ પરમાણો, કથા શ્રવણ સમાપન જાણો...૦૬

કથા સાંભળિને પુણ્ય કરવું, શાસ્ત્રનું તે વચન મન ધરવું;
જે જે સાંભળ્યાં તીરથ સ્થાન, કર્યા ત્યાં જઈ સ્નાન ને દાન...૦૭

દેવ લક્ષ્મીનારાયણ કેરાં, કર્યો દર્શન સરસ ઘણોરાં;
કથા મનન તે કરતા વિશેષ, અભેસિંહ સિધાવ્યા સ્વદેશ...૦૮

કર્ય સોરઠ ને ગુજરાતે, જ્યાં જ્યાં લીલા કરી જગતાતે;
અભેસિંહ તહાં તહાં જઈ, કરિ જાત્રા મુદ્દિત મન થઈ...૦૯

જહાં જન્મ ધર્યો જગાદીશે, તથા જ્યાં જ્યાં ફર્યા વન વિશે;
જૈને ત્યાં પણ જાત્રાઓ કીધી, પ્રસાદીનિ જગા જોઈ લીધી...૧૦

પછીથી ગયા પોતાને ઘેર, ભજે શ્રીહરિને રહિ પેર;

મહાભક્તોમાં મુખ્ય ગણાયા, ગુણ ગ્રંથમાં જેના લખાયા...૧૧
 રહેશે શશિ સૂર્ય આ ઠામ, રહેશે ત્યાં સુધિ એનું નામ;
 થશે અક્ષરધામમાં વાસ, પ્રભુ શ્રી પુરુષોત્તમ પાસ...૧૨

પૂર્વછાયો :

વાધજિભાઈ વદે વળી, ભૂમાનંદ સુણો નિષ્કામ;
 આચારજોએ તે પછી, કહો કિયાં કિયાં કર્યાં ધામ ?...૧૩

ચોપાઈ :

વળી મૂર્તિયો ક્યાં પધરાવી, કહો તે મને આનંદ લાવી;
 ભૂમાનંદ કહે સુણો ભાત, સ્થાપિ મૂર્તિયો તે કહું વાત...૧૪
 વસ્યા જૈ હરિ અક્ષરવાસ, તેને વીતિ ગયા પાંચ માસ;
 આવિ કાર્તિકી તે જેણ કાળે, રઘુવીર આવ્યા વરતાલે...૧૫
 સમૈયો થયો તે બહુ સારો, આવ્યા હરિજન સંત હજારો;
 સભા ત્યાં સજી સંત સમાજે, રઘુવીરજી તેમાં બિરાજે...૧૬
 જાણો શ્રીહરિ પ્રગટ પ્રમાણ, સંતમંડળમાં છે સુજાણ;
 આવ્યા જન વટપુરના નિવાસી, અતિ અંતર માંદિ હુલાસી...૧૭
 તેમાં મુખ્ય તણાં કહું નામ, જેને ઘારા છે પૂરણકામ;
 નારુપંત તે શ્રેષ્ઠ મનાય, જેમ માળામાં મેર^૨ ગણાય...૧૮
 રામચંદ્ર રૂડા વૈદરાય, જેના ઔષધે ભવરોગ જાય;
 હતા શાસ્ત્રિ શોભારામ સારા, શાસ્ત્રરમ્ભ સકળ જાણનારા...૧૯
 મોટું ગાયકવાડનું માન, ગુજરાતમાં નહિ તે સમાન;
 હરિશંકર તથા લક્ષ્મીરામ, આવ્યા વૈદ ભલા તેણ ઠામ...૨૦
 કહું તે વૈદવિદ્યામાં^૧ કેવા, જાણો અશ્વિનીકુમાર જેવા;

૧. મુખ્ય માણકો ૨. રોગ અને તેના ઔષધને પારખવાની વિદ્યામાં

લક્ષ્મીરામના સુત ગુણવાન, બાપુ નામ મહા બુદ્ધિમાન... ૨૧
 કહું શાસ્ત્રી રૂડા કૃષ્ણારામ, ધર્મવંત ને બુદ્ધિના ધામ;
 પ્રેમિજન વળી આપા પુરાણી, જેણે ભક્તિ જથારથ જાણી... ૨૨
 વૈશ્ય ભક્ત પ્રેમાનંદ બાપુ, ધ્રુવ પ્રહ્રાદની ઉપમા આપું;
 કાનદાસ વક્તિલ વખણાય, દયારામ તંબોળિ ગણાય... ૨૩
 ઈત્યાદિક પ્રભુ પ્રગટના દાસ, આવ્યા શ્રીરઘુવીરજિ પાસ;
 જેમ સુરગણ સહ સુરરાજ, આવે કૃષ્ણનાં દર્શન કાજ... ૨૪
 પૂરા પ્રેમથિ કીધા પ્રણામ, કરી પૂજન ઉચ્ચર્યા આમ;
 નારૂપંત કહે શિર નામી, સુણો સૌ સતસંગિના સ્વામી... ૨૫

વસંતતિલકા :

વંદું વિશેષ વૃષ્ણવંશ વિશે દિનેશ,
 સત્સંગના અધિપતી સુમતી સુવેશ;
 શ્રી ભક્તિર્ધર્મતનુજે નિજ ગાદિ આપી,
 જે આવશે શરણ તેણ થશે અપાપી... ૨૬
 આપ પ્રતાપ થકી ઉદ્ધવ સંપ્રદાય,
 વિસ્તારવંત કરિ સાચવશો સદાય;
 ગ્રંથો રચાવિ મતપુષ્ટિ કરાવશોજી,
 ને ઠામઠામ શુભ ધામ ઠરાવશોજી... ૨૭
 આવ્યા અમે સહુ મળી શરણે તમારે,
 ઈચ્છા વિશેષ ઉરમાં રહિ છે અમારે;
 તે આપ પાસ વિગતે કરિએ વિદીત,
 તે સાંભળો હરિજનો તાણું ધારિ હીત... ૨૮

ચોપાઈ :

આપ્યો શ્રીજિએ અમને જ્યારે, ગુટકો પંચરત્નનો ત્યારે;
 મેં તો હરિજન સર્વને આપ્યો, એક સ્થાનકમાં તેને સ્થાપ્યો...૨૯
 વળિ લક્ષ્મીનારાયણ કેરી, આપિ મૂર્તિઓ હરિએ ભલેરી;
 કહું જોગવાઈ આવે જ્યારે, સ્થાપજો ગુટકા પાસે ત્યારે...૩૦
 માટે મૂર્તિઓ સ્થાપવા કાજ, ઈંચા ઉપજિ છે મહારાજ;
 સુણિ બોલિયા શ્રી રઘુવીર, જોઈએ મૂર્તિજોગ મંદીર...૩૧
 વૈદ માધવરામના પુત્ર, રામચંદ્ર બેઠા હતા તત્ત્ર;
 નાતે માળવિ શ્રીગોડ વિપ્ર, ખરું ખોટું તે સમજુ લે ક્ષિપ્ર^૧...૩૨
 મૂર્તિ હરિએ આપી હતિ જ્યારે, હતા તે પણ હાજર ત્યારે;
 તેની અંગના^૨ અમૃત નામ, હતિ તે સતિ પણ તેણ ઠામ...૩૩
 બેય શ્રીહરિનાં કૃપાપાત્ર, ગણે સંસારને તૃણમાત્ર;
 તેણે ચિત્તમાં કીધો વિચાર, મૂર્તિ પધરાવશે જેણ વાર...૩૪
 હરિમંદિર કરવાને ત્યારે, આપવું ધન નિશ્ચે અમારે;
 પ્રણમી રઘુવીરજિ પાસ, કરિ વાત તે સર્વ પ્રકાશ...૩૫
 હરિમંદિર કરવાને કાજ, અમે આપશું ધન મહારાજ;
 પ્રતિષ્ઠા આપ આવિને કરશો, વળિ તેમાં જે ધન વાપરશો...૩૬
 ધન એ સર્વ આપશું અમે, તેનિ ચિંતા ન રાખશો તમે;
 એવાં સાંભળિ સારાં વચન, સર્વે રાજિ થયા હરિજન...૩૭
 વળિ બોલિયા શ્રીરઘુવીર, કરાવો જઈ હરિમંદીર;
 કરવા પ્રતિષ્ઠા તણું કાજ, અમે આવશું સહિત સમાજ...૩૮
 ગોપાળાનંદને વાણિ કહી, હરિમંદિર કરાવજો રહી;

આજ્ઞા માથે ધરી મુનિરાજ, વટપુર વિચર્યા તેછ કાજ...૩૮
 હરિમંદિર તૈયાર કીધું, રામચંદ્ર વૈદે નાણું દીધું;
 જોખી પાસે મુરત જોવરાવું, એ તો મહાશુદ્ધ પાંચમે આવ્યું...૪૦
 સારી સત્યાશિયા^૧ તણી સાલ, તેડ્યા આચાર્યને તત્કાળ;
 સંતો સહિત આચાર્ય સિધાવ્યા, આસપાસના સત્સંગિ આવ્યા...૪૧
 સિયાજી નૃપ સદ્ગુણવાન, કર્યું આચાર્યનું સનમાન;
 પ્રતિષ્ઠા કરિ ત્યાં તેછ ટાણે, તે તો વેદવિધાન પ્રમાણે...૪૨
 સ્થાપ્યા લક્ષ્મીનારાયણદેવ, જમાડ્યા ભલા સંત ભુદેવ;
 વૈદરાજે તે નાણું વાપરિયું, વળી ભેટ ભલું ધન કરિયું...૪૩
 ધન્ય ધન્ય તેનાં માતતાત, રહિ વિશ્વમાં વાત વિઘ્યાત;
 હરિલીલામાં તે તો લખાશે, ગામોગામ કથા કહેવાશે...૪૪

ઉપજાતિ : સુમાર્ગ વ્યાચ કરવા વિષે :

છે દ્રવ્ય ને દેહ વિનાશવંત, ધારે સ્વચિતે જન જે ધિમંત;
 બીજે વર્યું તે જર વર્થ જાય, એવું ગણે તો ધરમાર્થ થાય...૪૫
 સંસારની જાળ સદા બળે છે, તેમાં પડ્યું તે પ્રજળી ટળે છે;
 તેમાંથિ કાઢી ધન પુણ્ય કીધું, તે લાયમાંથી^૨ જ બચાવિ લીધું...૪૬
 વરે ધાણું જે વ્યવહાર માંઈ, કુલાય ને કષ્ટ ધરે ન કાંઈ;
 ચડાવવું નેવનું^૩ નીર મોખે^૪, લાગે જ એવું ધરમાર્થ લોખે...૪૭
 જનો ગણે છે જર જીવ સાટે, માથાં કપાવે બહુ દ્રવ્ય માટે;
 જો થૈ રૂચી પુણ્ય કર્યાનિ જેને, તો હું કહું છું અતિ ધન્ય તેને...૪૮
 સંગ્રામમાં જૈ શિરને કપાવે, ચરી પહાડે તન જંપલાવે;
 તે તો બધૂંયે કરવું સહેલ, ધર્માર્થ દેવું ધન મૂશકેલ...૪૯

દુઃખે કરી મેળવિયા જ દામ, જાણે પડે કોઈક કાળ કામ;
 અંતે બધૂ એહ પડ્યું રહેશે, તે લૂટનારા જન લૂટિ લેશે...૫૦
 જે હોય દૈવી જન તેહ જાણે, પુણ્યે વર્યુ તે જ ખરું પ્રમાણે;
 પવિત્ર બુદ્ધિ પ્રગાટીત થાય, પુણ્યાર્થ તેના કરથી કરાય...૫૧
 નાણું જ સંસારિ જનોનું નૂર^૧, નાણું જ તે જીવન છે જરૂર;
 તે વાવરીને શુભ કામ કીધું, પોતાનું તે જીવતદાન દીધું...૫૨

માલિની :

સતિ અમરતબાઈ ધન્ય તે તો ગણાઈ,
 પતિ તણિ સુગુણાઈ સૌથિ સારી જણાઈ;
 હરિસદન સુકાજે આપિયું નાણું એણે,
 પરમ પદનું ભાતું તે કરી લીધું તેણે...૫૩

ચોપાઈ :

પ્રતિષ્ઠાનું કરી પુરું કામ, આવ્યા આચાર્ય વરતાલધામ;
 સભા નિત્ય સજીને બિરાજે, જેમ પ્રગટ પ્રભૂ હોય આજે...૫૪

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્તઃ

ગુરુ રધુવિરજી કૃપા કરીને, વટપુરમાં સહ સંત વીચરીને;
 જન સુખદ રમા હરિનિ જેહ, છબિ પધરાવિ કથા સુણાવિ તેહ...૫૫
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઅચાર્યવિરચિતે હરિલિલામૃતે દશમકલશે
 ભૂમાનંદમુનીન્દ્ર-વાધજીભાઈસંવાદે વટપુરે દેવપ્રતિષ્ઠા-
 નિરૂપણનામૈકાદશો વિશ્રામઃ ॥૧૧॥

પૂર્વછાયો :

આચારજોએ જે વળી, સ્થાપિ મુરતિયો સુખદાઈ;
 તેહ કથા તમને કહું, ભલા સાંભળો વાધજિભાઈ...૦૧

ચોપાઈ :

દેવ વટપુરમાં પધરાવ્યા, રધુવીરજી વરતાલ આવ્યા;
 વીત્યા વાસર જ્યારે છ સાત, બનિ એવે સમે બિજી વાત...૦૨
 કહું તેની કથા સુખદાઈ, સ્નેહે સાંભળો વાધજિભાઈ;
 સર્વે ખંભાતના હરિજને, મળિને વિચાર્યુ નિજ મને...૦૩
 રધુવીરજીને લાઘ્યો પત્ર, સ્થાપવી છે જે મૂર્તિયો અત્ર;
 આપેલી છે શ્રીજમહારાજે, લૈને આવજો સ્થાપવા કાજે...૦૪
 હરિમંદિર કીધું તૈયાર, માટે કરશો નહીં હવે વાર;
 હતિ સત્યાશિયા તણી સાલ, હરિભક્તે તેડાવ્યા તે કાળ...૦૫
 ત્યારે આચાર્ય શ્રીરધુવીર, નિત્યાનંદ મુની દઢ ધીર;
 હરિભક્તનિ વિનતિ વિચારી, જવા ખંભાત કીધી તૈયારી...૦૬
 સાધુ પાળા સહિત સજજ થયા, લૈને મૂર્તિ તે ખંભાત ગયા;
 હરિકૃષ્ણ છબી શ્યામ રંગે, હતિ તે લીધિ સાથે ઉમંગે...૦૭
 જૈને મુહૂર્ત શુભ જોવરાવું, તે તો ફાગણ શુદ્ધ બીજે આવું;
 સ્થાપિ મૂર્તિ તે મંદિરમાંય, વિધિ વેદોક્ત તે કરી ત્યાંય...૦૮
 વળિ નેવાશિયો^૧ આવ્યો જ્યારે, જેઠ શુક્લ પાંચમ શુક્વારે;
 રધુવીરજિએ તેની સાથે, રાધાકૃષ્ણ થાપ્યા નિજ હાથે...૦૯
 વળિ મૂળિમાં મંદિર જેહ, થયું તેનિ કથા કહું તેહ;
 જ્યારે શ્રીજિ સ્વધામ સિધાવ્યા, તેના કાર્ય^૨ ઉપર જન આવ્યા...૧૦
 જોશિ ઘેલો મુળિના નિવાસી, આવ્યા ગઢપુર તે ગુણરાશી;
 આજા શ્રીજિ તણી હતી જેહ, બ્રહ્માનંદે કહી તેને તેહ...૧૧

મૂળિયે મોટું મંદિર કરવું, એવું વચન છે તે ઉર ધરવું;
ત્યાંના રાજાને જૈ સમજાવો, ધામ કરવાને જગ્યા અપાવો...૧૨
કહે જોશિ તે આજ્ઞા ધરીશ, એ તો કામ જરૂર કરીશ;
પછિ તે મુળિયે ગયા જ્યારે, મળ્યા રાજા ને રાણિને ત્યારે...૧૩
પરમાર રામા ભાઈ નામ, તેનું રાજ રૂં તેહ ઠામ;
બાઈબા ને રાજુબા બે રાણી, સતસંગમાં જે વખણાણી...૧૪
રાજ પણ હરિભક્ત અનન્ય, જેનાં ભાગ્ય અહો ધન્ય ધન્ય;
ઘેલા જોશિયે વાત પ્રકાશી, તે તો ભૂપતિને ભલી ભાસી...૧૫
સુણિ રાણિયોયે પણ ધાર્યું, આંહિ ધામ જો થાય તો સારું;
કહે જોશિને એમ ભૂપાળ, અમે આપશું જગ્યા વિશાળ...૧૬
આંહિ શ્રીજ તશું ધામ થાય, ભલું ભાગ્ય અમારું ગણાય;
પછિ આવી પ્રબોધિનિ જ્યારે, સમૈયો થયો શ્રીપુર ત્યારે...૧૭
ઝાલાવાડના હરિજન આવ્યા, ઘેલો જોશી તે સાથે સિધાવ્યા;
ઝાલાવાડના જે હરિદાસ, બોલ્યા અવધપ્રસાદજ પાસ...૧૮
ગામ મુખ્ય શિયાણિ પ્રમાણ, તાવિ દેવળીયું ને મેથાણ;
કરિ આગ્રહ સર્વ ઉચ્ચારે, કરો મંદિર ગામ અમારે...૧૯
સુણિ બોલ્યા બ્રહ્માનંદસ્વામી, સહુ સાંભળો સંતોષ પામી;
એમ બોલ્યા છે શ્રીધનશયામ, મૂળિયે કરવું મોટું ધામ...૨૦
સુણિ બોલિયા અવધપ્રસાદ, તે તો છે મુજને પણ યાદ;
હતા બોલ્યા સુંદરવર શયામ, મૂળિમાં કરવું મોટું ધામ...૨૧
માટે આજ્ઞા પ્રમાણે જ કરવું, ધામ ઉત્તમ ત્યાં જ આદરવું;
હરિ આજ્ઞા ઉલંઘન થાય, સુખ એમાં નહીં ઉપજાય...૨૨

ઝાલાવાડ તણું મધ્ય તે છે, માટે ઉત્તમ પક્ષ તો એ છે;
 ઘેલો જોશી બોલ્યા તત્કાલ, ભૂમિ આપશે ભૂપ વિશાળ...૨૩
 મારિ સાથે છે એવું કહાવ્યું, પછિ સૌ મળિ ત્યાં જ ઠરાવ્યું;
 પછિ બ્રહ્મમુની તહાં ગયા, રાજી રામોભાઈ રાજી થયા...૨૪
 જગ્યા જોઈએ તેટલિ દીધી, વળિ સારી સહાયતા કીધી;
 કહ્યું જોઈએ તે માગ્નિ લેજો, અમ લાયક કામ કહેજો...૨૫
 બ્રહ્માનંદે પુછ્યું પછિ ત્યાંય, સારા પથ્થર નીકળે ક્યાંય?
 રામોભાઈ બોલ્યા તેહ ટાણો, મળે હલકા પથ્થર આ ઠેકાણો...૨૬
 જેને ઉત્તમ પથરાનું કામ, લાવે જૈ ધરાંગધરે ગામ;
 બ્રહ્માનંદે અંતર માંહિ આણ્યું, નથિ લાવિયો હું ઝાણું નાણું...૨૭
 ધરાંગધરેથિ પથરા લવાય, ખૂબ ખરચ નાણાં તણું થાય;
 માટે મૂળિનિ સીમ મોજાર, શોધિ કાઢવા પથ્થર સાર...૨૮
 સારો દિવસ તે સીમમાં ફરે, સારા પથ્થરની શોધ કરે;
 દિન એમ વિત્યા દસબાર, પણ પથરા મળ્યા નહિ સાર...૨૯
 પથ્થરા કાચા વઢવાણ કેરા, મુળિમાં પણ એવા ઘણોરા;
 મુનિ બ્રહ્મે વિચારીયું એમ, કૃષ્ણાજ્ઞા પળાશે આ કેમ...૩૦
 પાકા પથ્થર ક્યાંથિ લવાશે, મોટું મંદિર શી રીતે થાશે;
 સ્તુતિ કર જોડિ કૃષ્ણાની કરે, આંખ્યોમાંથિ આંસુ બહુ ઝરે...૩૧
 એમ દિવસ પંદર વહિ ગયા, પણ શ્યામ સહાય ન થયા;
 રાતે સૂતા પથારિ બિછાવી, પણ નેણમાં નિદ્રા ન આવી...૩૨
 સ્તુતિ કરવા લાગ્યા કર જોડી, હરી મેં હવે હિંમત છોડી;
 કરશો જો સહાયતા શ્યામ, થાશે મોટા મંદિર તણું કામ...૩૩

રાગ જિહાગ : ૫૬ : ૧

સહાયતા ઘનશ્યામ, સદ્ય કરો સહાયતા ઘનશ્યામ;

કૃપાનિધી તમે કરવા કહું છે, મૂળી વિષે મોટું ધામ સદ્ય...૩૪
એકે ઉપાય સુજે નહિ અમને, કેમ થશે એહ કામ;

પાકાપથ્થરપ્રભુઆસ્થળેનમળે, ગોતી વળ્યો બધું ગામ સદ્ય...૩૫
ભક્તવત્સલ કૃપાસાગર કહિયે, નાથ તમારું નામ;

કૃપા તજ અતિ કઠોર થાવું, આપને ન ઘટે આમ સદ્ય...૩૬
હદ્ય તો બળી રાખ થયું છે, ચરચર દાજે ચામ;

દિવસ તો જેમ દુઃખથી વીત્યો, જામનીના^૧ જશે જામ^૨ સદ્ય...૩૭
અમારે તો પ્રભુ એક જ છો તમે, મન ઠરવાનું ઠામ;

તેતોતમે તિરોધાનથયાવળી, દાજ્યા ઉપર ઘોછોડામ સદ્ય...૩૮
તમ અરથે અમે સંસાર તજિયો, તજ્યાં છે સુખ તો તમામ;

તે તમે અમને તજ ગયા છો, હે પ્રભુ પૂરણકામ સદ્ય...૩૯
વચન થકી અમે વનમાં વસીને, સહન કર્યા શીત ધામ^૩;

તે તપનું ફળ તો ત્રિકમા અમે, પામિયા આ પરિણામ સદ્ય...૪૦
આ અવસર હવે આપ પધારો, કહિયે કરીને પ્રણામ;

વિશ્વવિહારી છો વિશ્વંભર, વાલમ જનવિશ્રામ સદ્ય...૪૧

૫૬ : ૨

પ્રકટ પ્રાણઆધાર, આવો પ્રભુ પ્રગટ પ્રાણઆધાર;

હે ઘનશ્યામ હવે તો ઘણી થઈ, વાલાજી કરોને વિચાર આવો...૪૨
પ્રથમ સુખ સંપૂરણ આપ્યાં, ગણતાં ન પામિયે પાર;

હવે હળાહળ^૪ પાઓ છો પ્રીતમ, અમૃત દઈને આહાર આવો...૪૩

૧. રાત્રીના ૨. પઠોર = ત્રણ કલાક ૩. ગરમી ૪. ઝેર

संकटमां तमे सहायता पण, कीधी अनेक प्रकार;
 आ अवसरे केम अणगा रह्या छो, भूधर गुणभंडार आवो...४४
 जो नहि आवो तो हवे नहि रहे, लोकमां लाज लगार;
 प्रभु नहीं पण पूरा पाखंडी, कुसंगी जन कहेन्तार आवो...४५
 मंदिर जो नहि थाय मूणीमां, हसशे लोक हजार;
 माणसमां पृष्ठी उंचे मुजे अमे, एके न थाय उच्चार आवो...४६
 कृपानिधि नथी सहाय करता, महासंकट भोजार;
 कृष्ण हरि तमे केम उतारशो, पापीने भवजणपार आवो...४७
 आप विना त्रिभुवनमां अमारे, अन्यनो नथी आधार;
 भार बीज कोई देवदेवीनो, भासे नहीं तलभार आवो...४८
 भाव सहित तमने ज भजे नहि, जे गुणहीण गमार;
 विश्वविष्णुरीलाल विसारीने, करे पामर पर खार आवो...४९

पुष्पिताग्रावृत्त :

विनति उचरतां ज वीति राते, दरशन तोय दिधां न भक्तिजाते;
 मुनिवर मुनिब्रह्म प्रेम आणी, वणि विनती करि खूब राग ताणी...५०
 इति श्रीविष्णुरीलालज्ञायार्थविरचिते हरिलीलामृते दशमकलशे
 भूमानं दमुनीन्द्र वाघज्ञभाई संवादे मूणिग्रामे
 मंदिरारंभनामद्वादशो विश्रामः ॥१२॥

पूर्वचायो :

प्रगट चिह्न प्रभातनां, थवा लाग्यां तेह काण;
 ज्योत दिवानि झांजी पडी, पडी झांजी ते नक्षत्रमाण...०१

चोपाई :

ऐवि रीतथि विनती उचरतां, राग रागनां कीर्तन करतां;
 वेगे वीति गर्दि बधि रात, पछि तो थवा लाग्युं प्रभात...०२

લાગ્યા કુર્કટ^૧ બહુ ધ્વનિ કરવા, ભક્તો લાગ્યા પ્રભાતિ ઉચ્ચરવા;
 આસપાસ વલોણાં તે વાગ્યાં, જતાં જામનિ માણસો જાગ્યાં...૦૩
 મુનિ બ્રહ્મ તો મનમાં મુંજાય, કેમ કૃષ્ણે ન કીધિ સહાય;
 વળિ વિનવિ હરીને રિજાવા, લાગ્યા રાગ પ્રભાતિ તે ગાવા...૦૪

રાગ પ્રભાતી

૫૬ - ૧

આવો રે આવે અવસરે સંતના ઈશ, વાલમ વહેલા આવો રે...ટેક
 જ્યારે જ્યારે નિજજનને પડે છે, સંકટ શ્રીમહારાજ;
 ત્યારે તમે તત્કાળ આવો છો, કષ્ટનિવારણ કાજ...વાલમ૦૫
 સાગરમાં સતસંગીનું જ્યારે, બૂડવા લાગ્યું વહાણ;
 અહો પ્રભુ તમે જઈને ઉગાર્યો, તે પ્રેમી જનનો પ્રાણ...વાલમ૦૬
 ત્યાગિ વેરાગિ ને તપસિયો રૂઢ્યા, ગોપાળદાસને શીશ;
 એ અવસરતમે એને ઉગાર્યો, જાણી સ્વજન જગદીશ...વાલમ૦૭
 અસુર જને અવતાર ધરીને, સંતોને દીધાં દુખ;
 કૃષ્ણ હરિ તમે રક્ષણ કીધું, સર્વથા દીધું સુખ...વાલમ૦૮
 ભક્તિધરમનો પણ ભય ટાળ્યો, વારે વારે બહુ વાર;
 આ અવસર કેમ આળસ અંગો, ધારી છે ધર્મકુમાર...વાલમ૦૯
 શાપ જ્યારે દુરવાસાયે દીધો, વિકળ^૨ થયા મુનિવૃંદ;
 એ અવસર તમે ધીરજ આપી, સર્વને હે સુખકંદ...વાલમ૦૧૦
 ભક્તજનો જ્યારે ભૂલા પડ્યા અને, ઉપજ્યા ચિત ઉચાટ;
 તે અવસરતમે જઈને બતાવી, વસ્તીમાં જાવાની વાટ...વાલમ૦૧૧
 કામ એવાં એવાં કોટિક કીધાં, ગણતાં ગણી ન શકાય;
 લ્યો સુધ મારી લાલવિહારી, દિલમાં ધરીને દયાય...વાલમ૦૧૨

પ્રદ - ૨

જાણો રે મારું સંકટ શ્રીજગદીશ, શ્રીજી સંકટ જાણો રે...ટેક
વાત બધી આ વર્થ જશે તો, થાશે અધિક ઉપહાસ^૧;
સત્સંગીસર્વઉદાસથશેબહુ, નિશ્ચયથઈનેનિરાશ...શ્રીજીં ૧૩
મૂળી વિષે મોહું મંદિર કરવું, આજ્ઞા કરી છે આપ;
તૂટશે તે આજ્ઞા જો તમારી, પ્રોઢ ગણું દું પાપ...શ્રીજીં ૧૪
મંદિર લાયક પથ્થર ન મળે, એકે સ્થળે આ દામ;
દૂરથી લાવતાં દુઃખ ઘણું પડે, દેવાને ન મળે દામ...શ્રીજીં ૧૫
નહિ હોય તોય નવા ઉપજાવો, પાષાણ હે પરમેશ;
કોટિબ્રહ્માંડકરોએકપળમાં, એવાછોઆપઅજેશ^૨...શ્રીજીં ૧૬
દુષ્ટે દીધું ઝેર મુક્તમુનીને, તમે ઉગાર્યા તે દામ;
તો તમે કેમ નહીં કરો મારી, સહાયતા ઘનશ્યામ...શ્રીજીં ૧૭
પર્વત નવલખે નવ લાખ રૂપે, સૌ જોગીને મળ્યા સાથ;
તોએકરૂપેમનેકેમનમળો, નગણ્યોજોગીમનેનાથ...શ્રીજીં ૧૮
મૂળિમાં નહિ થાય મોહું મંદિર તો, જનમાં હું નહિ વસું વાસ;
વાસવસીશવીશાળાવિષેજઈ, બદરીપતિનીપાસ...શ્રીજીં ૧૯
દુઃખિયો કોઈને દેખી શકો નહીં, એવા છો દેવ દયાળ;
કેમઆઅવસરેકરતાનથીદયા, વિશ્વવિહારીલાલ...શ્રીજીં ૨૦

પ્રદ - ૩

ભાંગો રે મારી ચિંતા તમે ભગવાન, ભૂધર ચિંતા ભાંગો રે...ટેક
ધ્યાન ધરી ધરી વિનતિ કરી કરી, પ્રણમું ફરી ફરી પાય;
આવીવેળાયેઉતાવળાઆવીને, શ્યામકરોનેસહાય...ભૂધરૂ ૨૧

ખારું હતું તે કર્યું જળ મીહું, નિષ્કુળાનંદને કાજ;
 કાચાપથ્રરકેમપાકાથશેનાછિ, તોતમથીમહારાજ...ભૂધર૦૨૨
 મચ્છકચાદિક રૂપે મહાપ્રભુ, ભક્તોનાં ભાંગ્યાં દુઃખ;
 આજ સુધી અમને પણ આખ્યાં, સર્વ પ્રકારે સુખ...ભૂધર૦૨૩
 હસીહસી મુખમાં લાડુ મૂક્યા, શિર પર સિંચ્યાં દૂધ;
 લાડલડાવિયાંલાખપ્રકારે, સ્વામિભૂલ્યાહવેસૂધ...ભૂધર૦૨૪
 ખળખળિયામાં ખેંચીને લેતા, અમને તમે અલબેલ;
 ઉન્મતાગંગા વિષે અમ સંગે, ખાંતથી^૧ કરતા ખેલ...ભૂધર૦૨૫
 સંતની સાથે વસંત ઝતુમાં, રંગ ઉડાડતા રાજ;
 લક્ષ્ણા લાવ અલૌકિક લેતાં, સૌ મળી સંતસમાજ...ભૂધર૦૨૬
 સંત સહુ મને પ્રાણથી ઘારા, આપ ઉચ્ચરતા એમ;
 આઅવસરનથીઆવીનેકરતા, કષ્ટનિવારણકેમ...ભૂધર૦૨૭
 ચાખડિયે ચડી ચટકતા આવો, કર ધરી રૂડો રૂમાલ;
 ઉત્તમ અમને ઉપાય બતાવો, વિશ્વવિહારીલાલ...ભૂધર૦૨૮

૫૬ - ૪

દેજો રે હવે દર્શન દેવના દેવ, અમને દર્શન દેજો રે...ટેક
 વીનવતાં બધી રાત વિતી ગઈ, નાખ્યા બહુ નિઃશાસ;
 કૃષ્ણહરિમનેશિદકકળાવો, આવોહવેઅવિનાશ...અમને૦૨૯
 માણ્યા વિના પણ મનની ઈચ્છાઓ, પૂરતા પૂરણકામ;
 કયાં ગયું એવું કૃપાળુપણું, હવે નિર્દ્યધાર્યુનામ...અમને૦૩૦
 વારણ^૨ દુઃખ નિવારણ કીધું, ગ્રાહે^૩ ગ્રહ્યો જે વાર;
 અંધું જ નામ ઉચ્ચાર કર્યું ત્યાં, તર્ત થયા તૈયાર...અમને૦૩૧

૧.હોંશથી; ઉમંગથી ૨.હાથીનું ૩.મગરે

ભરી સભામાં દુપદીની પણ, તરત જ રાખી લાજ;
 વાલમ કેમ વિલંબ કરો છો, આવતાં વારે^૧ આજ...અમનો ૩૨
 અજ હરિ હર ઉત્પત્તિ સ્થિતિ લય, જે જે કરે છે કામ;
 તેસહુને છે તમારી સહાયતા, તેથિ જથાયતમામ...અમનો ૩૩
 વરતાલનું ને જૂનાગઢનું કર્યું, મંદિર મેં મહારાજ;
 એપણાપની એક સહાયથી, તેવિનાથાયનકાજ...અમનો ૩૪
 મૂળીનું મંદિર પણ બહુ મોટું, કરવા મને કહું નાથ;
 પણ જશ પામવો તેવિષે તેતો, હે હરિ આપને હાથ...અમનો ૩૫
 કોઈ સમે બહુ પ્રીત દેખાડો, કોઈ સમે નહિ પ્રીત;
 વિશ્વવિદારી કૌતકકારી^૨, ન્યારી તમારી રીત...અમનો ૩૬

રાગ કેદારો

૫૬ - ૧

ધર્મના નંદ ધીરજ ધરું ક્યાં લગી, શ્યામળા કેમ નથી સાર લેતા;
 કરગારી કરગારી કોટિ વિનતી કરી,
 તોય દરશન નથી કેમ દેતા...ધર્મ૦ ટેક
 કૈકને સ્મરણ કરતાં જ દરશન દિયો, કૈકના ઉર તણી આશ પૂરો;
 કૈકને પ્રગટ પરચા પૂરો આપ તો,
 કેમ સંકલ્પ મુજ રેજા અધૂરો...ધર્મ૦ ૩૭
 ખારું જળ મિષ્ટ કરનાર હરિ છો તમે, છો તમે રંકને રાય કર્તા;
 છો તમે સર્વ સંકષ્ટ હરનાર તો,
 કેમ નથી કષ્ટ મુજ કાન ધર્તા...ધર્મ૦ ૩૮
 મહીનદી માંહિ રધુવીરજીને તમે, બૂડતાં બાંહિ ગ્રહી બાર લીધા;
 તુર્ત જૈ તારિયા શોક નીવારિયા,

દાસને એમ આનંદ દીધા...ધર્મ૦ ૩૮
 ભક્ત નાજી શિરે કષ્ટ ભારે થયું, તે તમે ત્યાં જઈ તુર્ત ટાયું;
 નિરાભિને નાજો નિજનાથ નિધક થયો,
 એમ બહુનામી નિજ બરદાં પાયું...ધર્મ૦ ૪૦
 જેમ જોબન પગીને જણાયા તમે, જૈ ધનશ્યામ ઝટ ઘોડે ઘોડે;
 તેમ અહિયાં તમે કેમ નથી આવતા,
 ભાવ અભાવ શો મારી જોડે...ધર્મ૦ ૪૧
 આવિયું કષ્ટ જિવરામને જે સમે, નાવથી નાભિયો સિંહુનીરે;
 ત્યાં નહિ નાથ વિલંબ મૂદલ કર્યો,
 એ સમે આપ આવ્યા અચીરે...ધર્મ૦ ૪૨
 આજ અગણીત જનને જ ઉદ્ધારિયા, આજ બહુ કાજ કરિયાં અલોકી;
 આજ મહારાજ મુજ કાજ કરતા નથી,
 આજ રહ્યું આપને કોણ રોકી...ધર્મ૦ ૪૩
 શ્યામ ધીરજ હવે ચિત્તમાં ને રહે, જો નહીં આ સમે આવો હાલ;
 દાસ વિશ્વાસ પણી કોણ કરશે પ્રભુ,
 વિશ્વમાં વિશ્વવિહારીલાલ...ધર્મ૦ ૪૪

૫૬ - ૨

દેવના દેવ દરશાન તમે ને દીયો, તો પ્રભુ કેમ ચિત્ત શાન્તિ થાશે;
 આજ અકળાઈ અલબેલ અંતર થકી,
 હિમત હૈયા તણી સર્વ જશે...દેવ૦ ટેક
 જે મુનિ બ્રહ્મ હું ભક્ત ખાચર સુરો, બે સખા આપના નિત્ય પાસે;
 મુખ્ય માન્યા તમે દાસ પોતા તણા,
 મુખ્ય તે માન્યા સર્વ દાસે...દેવ૦ ૪૫

હાસ્યરસથી તમે ખૂબ ખુશી કરી, દાસને ખાસ આનંદ આપ્યો;
એ સમો આજ કહો ક્યાં ગયો શ્રીહરિ,
જેમને શોક સંપૂર્ણ વ્યાપ્યો...દેવ૦ ૪૬

હુર્ગપુરમાં મને રાજ રાજ થઈ, શીધ્ર^૧ પદ^૨ શ્યામ કરવા કહેતા;
આ સમે આવીને તેમ શ્રીજ તમે,
શીધ્ર નથી કેમ સંભાળ લેતા...દેવ૦ ૪૭

હેત ને હરખમાં ખૂબ આનંદ હૈ, આજ મૂંજવણ અતિ આપી પાકી;
શોકસાગર વિષે માવ નાખ્યો મને,
બોલવાનું નથી કાંઈ બાકી...દેવ૦ ૪૮

દૂરથી દેખતા દેવ મુજને તમે, ત્યાં અતિ ઉર આનંદ થાતો;
સ્નેહ એ આજ કહોને પ્રભુ ક્યાં ગયો,
ક્યાં ગયો સ્નેહનો સર્વ નાતો...દેવ૦ ૪૯

દાસને પાસ રહ્ય રાસ લેતા તમે, તે સમે મુખ્ય મુજને જ કીધો;
શ્રીહરિ તે તમે છેક ભુલી ગયા,
આ સમે કેમ વીસારી દીધો...દેવ૦ ૫૦

આપ ઉદાસમાં હો અતી જે સમે, તે સમે આપને હું હસાવું;
આજ ઉદાસ અતિશે થયો હું હરિ,
કષ્ટ તે દૂર શાથી ખસાવું...દેવ૦ ૫૧

જે કૃપાળુ કૃપા આપને આવશે, તો જ આ કષ્ટ તે દૂર થાશે;
વિશ્વવિહારી આ વિશ્વમાં આપના,
શ્રેષ્ઠ નિર્મણ ગુણો સર્વ ગાશે...દેવ૦ ૫૨

૫૬ - ૩

આજ અક્ષરપતિ આવશો આપ તો, રૈ જશે વિશ્વવિષ્યાત વાતુ;
 અન્ય ઉપાયથી એહ અલબેલડા,
 તમ વિના કષ્ટ નથી દૂર થાતું...આજો ટેક
 કલેશ કોઈ સમે આવતો અંતરે, આપના સ્મરણથી તે તજતો;
 આ સમે આપના સ્મરણથી શ્રીહરિ,
 કલેશ આ કેમ નથી દૂર જતો...આજો ૫૩
 વૃત્તપુરમાંહિ શુભ મેં જ મંદિર કર્યું, મેં જ મંદિર કર્યું જૈ જુનાણો ?
 શ્રીહરિ એહ સહાયતા આપની,
 જગતનાં લોક એ સર્વ જાણો...આજો ૫૪
 વૃત્તપુરમાંહિ પ્રભુ આપ આગળ હતા, આગળે આપ જીર્ણદુર્ગમાંહિ;
 એમ આ સમયમાં દેવ દરશન દિયો,
 આગળે આવીને સદ્ય આંહીં...આજો ૫૫
 આપને કાજ મેં ભેખ લીધો ભલો, રમુજ કરી ખૂબ તમને રિઝાવા;
 રાજિપો તો પ્રભુ ક્યાં રમવા ગયો,
 થૈ ગયા કેમ અતિ કઠણ આવા...આજો ૫૬
 છે દયાસિંહુ જે નામ શુભ આપનું, તે દયા આ સમે ક્યાં વળાવી;
 નાથ નિધંડક થયા છેક નિર્દ્ય તમે,
 એ દયા આજ કેને ભળાવી...આજો ૫૭
 પ્રાણજીવન તમે પૂર્ણ પ્રસન્ન થૈ, આજ અરજી સુણો ચિત ધારી;
 દાસને ધોર સંકટ થકી આ સમે,
 વાર કરી વીઠલા લ્યો ઉગારી...આજો ૫૮
 અરજી ઈશ્વરજી આ વરજી નહિ મુકશો, ગર્જિ હું શામ સુરજી કૌ છું;
 મરજી ભુધરજી અણસરજી કરી દર્શન ધો,

એજ સુખ કરજુ મુખ માગી લૌ છું...આજો ૫૮

જો કહો તો હું જળ અન્ન ત્યાગું હરિ, જો કહો તો હું બધી રાત જાગું;

એક ધરી ટેક દર્શન દર્ગે આપનાં,

વિશ્વવિહારી હું સદ્ય માગું...આજો ૬૦

૫૮ - ૪

પૂર્ણ પ્રીતિ કરી તે પછી પરહરી, શામળા કેમ છેટે રહો છો;

આજ દરશન મને કેમ નથી આપતા,

દૂર રહ્યું કેમ દિલને દહો છો...પૂર્ણો ૩૬

આગન્યા શ્રીહરિ જે તમે છે કરી, તે ધરી મસ્તકે મેં જ લીધી;

મુળીમાં શ્રેષ્ઠ મંદિર કરવા તણી,

તુરત મેં નાથ તૈયારી કીધી...પૂર્ણો ૬૧

આદર્યુ મંદિર આંદ્ધિ મોહું અમે, ક્યાંદ્ધ પથ્થર મળે ને જ પાકા;

ગોતવા નિસર્યા સીમ સઘળી ફર્યા,

ગોતી ગોતી અમે ખૂબ થાકા...પૂર્ણો ૬૨

ક્યાંદ્ધ નિપજાવો હરિ ખાણ હીરાતણી, ક્યાંદ્ધ નિપજાવો મણિરત્ન ભારે;

ક્યાંદ્ધ નિપજાવો આરસ અતિ ઊજળા,

તો ન નિપજે શું પથ્થર અતારે...પૂર્ણો ૬૩

હિમત હૈયે ધરી શિખર સરવોપરી, સરસ કારીગરીથી કરાવું;

દેવ પધરાવી ઉંકા દઉં દેશમાં,

સરસ હું ધામ સૌથી ઠરાવું...પૂર્ણો ૬૪

જો કદી આજ આ અરથ સરશે નહીં, તો પછી કોણ વિશ્વાસ કરશે;

દીન જે દાસ થૈ આપના ચરણમાં,

મસ્તક સોંપશે તે જ મરશે...પૂર્ણો ૬૫

બ્રહ્મમુનિ વેગમાં વાક્ય જે ઉચ્ચરે, તે સુણી શ્રીજિને મિષ્ટ લાગે;

પ્રગટ પુરુષોત્તમ પ્રગટ થઈ એ સમે,
 આવી ઉભા રહ્યા નેત્ર આગે...પૂર્ણો ૬૬
 વાહ રે વાહ મુનિ વાક્ય જે તમ તણાં, છે અતિશે જ આનંદકારી;
 સ્નેહમાં ચિત્ત આકર્ષ મારું થયું,
 એમ ઉમંગી ઉચ્ચર્યા અધારી...પૂર્ણો ૬૭
 ભાળીભગવાનને તુરત પગમાં પડ્યા, ભાવથી બ્રહ્મમુનિ એ જ ટાણે;
 વિશ્વવિહારીને વિનય વળતી કર્યો,
 છંદ પ્રબંધથી મિષ્ટ વાણે...પૂર્ણો ૬૮

પ્રમાણિકા છંદ :

અહો વિહારિલાલજી, દિસો તમે દ્યાલજી;
 દુખાય દાસ જે સમે, કરો સહાય તે સમે...૬૯
 પ્રભૂ કૃપાનિધાન છો, અમીત શક્તિમાન છો;
 શું શેષ શારદાય છે, ગુણો સદૈવ ગાય છે...૭૦
 તમારિ આગન્યા વિષે, દિનેશ ચંદ્ર આ દિસે;
 સમુદ્ર છે રહ્યો ટકી, તમારિ આગન્યા થકી...૭૧
 ઘટીત વાયુ વાય છે, ઘટીત વૃષ્ટિ થાય છે;
 વિનાશ કાળ જે કરે, તમારિ આગન્યા ધરે...૭૨
 તમે જ સર્વશીશ છો, સમસ્તના અધીશ છો;
 અનંતકોટિ અંડના, અધિપતી અખંડના...૭૩
 સુખેલ વિશ્વનો ખરો, કટાક્ષમાત્રમાં કરો;
 સ્વભક્તકાજ તે તમે, સુજન્મ લ્યો સમે સમે...૭૪
 પિતા પતી સુપુત્ર થૈ, સખા સગા સ્વરૂપ લૈ;
 ધરી અનેક નામના, પુરો સ્વભક્ત કામના...૭૫

કૃપાળુ છો કૃપા કરી, ભલે પધારિયા હરી;
કહ્યાં કુવેણ મેં અતી, ક્ષમા કરો ક્ષમાપતી...૭૬

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્ત :

કુવચન શિશુનાં સુષી સુમાતા, નિજમન કોધ કદી નથી ભરાતા;
મતિહિણ મુજને કુપુત્ર જાણી, સહન કરો મુજ ઈષ્ટ મારિ વાણી...૭૭
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
ભૂમાનંદમુનીન્દ્ર-વાધજીભાઈસંવાદે શ્રીહરિપ્રાર્થના-
નિરૂપણનામ ત્રયોદશો વિશ્રાંમ : ૧૧ તા॥

પૂર્વધાર્યો :

બ્રહ્મમુનીના ભાવના, શબ્દ સાંભળિને ધનશ્યામ;
હૃદયમાં રાજ થયા, પછિ બોલિયા પૂરણકામ...૦૧

ચોપાઈ :

બોલ્યા શ્રીહરિ હે મુનિરાજ, તમે જે જે કથન કહ્યાં આજ;
તેમાં જૂં નથી તલભાર, સાચે સાચા છે સર્વ ઉચ્ચાર...૦૨
તમે સંભારિયો મને જ્યારે, આવ્યો છું હું તો તરત જ ત્યારે;
લાગ્યાં મુખથિ વચન જે નિકળવા, હું તો ઉભો અદર્શ^૧ સાંભળવા...૦૩
મીઠાં લાગ્યાં તમારાં વચન, સુણિ મગન થયું મારું મન;
કહ્યું આટલું ને શું કહેશે, ઈચ્છાં સાંભળવા હું વિશેષે...૦૪
સુતને ગાળ દે સગી માય, પણ ચિત્તમાં હીત ચહાય;
જોયું મેં તમારું મન તેમ, પૂરો અંતરમાં દિઠો પ્રેમ...૦૫
માગોમાગો જે મુખથિ તે આપું, કષ્ટ હોય તે સર્વથા કાપું;

૧. અદર્શ રહીને

મુનિ બ્રહ્મ કહે મહારાજ, કાંઈ બીજું નથી મારે કાજ...૦૬
 દયા દિલમાં જો મુજ પર લાવો, પાકા પથ્થર આંહી બતાવો;
 કહે શ્રીજી ચાલો સજજ થૈને, સાથે જાજા સલાટોને લૈને...૦૭
 ગાઉ બે નદીને પેલે પાર, પાકા પથ્થર છે તેહ ઠાર;
 પછિ સૌ મળિને ગયા ત્યાંય, ખાણ પથ્થરની હતિ જ્યાંય...૦૮
 પ્રભુને બીજા કોઈ ન પેખે, એકલા મુનિ બ્રહ્મ જ દેખે;
 કહે શ્રીજી ખોદાવો આ ઠાર, પાકા પથ્થર મળશે અપાર...૦૯
 એમ કહિ થયા અંતરધાન, લાગી વાત તે સ્વપન સમાન;
 પછિ ખોદાવતાં મળિ ખાણ, પાકા નીકળ્યા પ્રૌઢ^૧ પાણાણ...૧૦
 ધરાંગધરાના પથ્થર જેવા, એ થકી પણ ઉત્તમ એવા;
 મંડ્યા કામે સલાટ અપાર, કરે કામ બોલે જેજેકાર...૧૧
 દીસે સર્વ પ્રકારનું સૂખ, પણ ત્યાં પડ્યું પાણિનું દુઃખ;
 તેડ્યા વગર આવ્યા તેહ સ્થાન, ભરવાડ વેષે ભગવાન...૧૨
 એંશિ વરસની ઉભર ભાસે, કાળો કાંબળો^૨ ને ડાંગ પાસે;
 વધા સંત પ્રત્યે પ્રભુ વાણી, ક્યાંથિ લાવો છો પિવાને પાણી?...૧૩
 કહે સંત છે ખાટડિ ગામ, ત્યાંથિ લાવિયે નીર આ ઠામ;
 કાં તો જ્યાં છે મલાંકું તળાવ, ત્યાંથિ નીર લાવ્યાનો ઠરાવ...૧૪
 પણ તે બેય છે બહુ દૂર, તેથિ જળનું છે દુઃખ જરૂર;
 કહે ભરવાડ આ સ્થળ માંય, હતિ વાવ પુરાતનિ ક્યાંય...૧૫
 આંહિ ખોદો તો એહ નિકળશે, મીઠું પાણિ ઘણું ઘણું મળશે;
 કહિ એમ એ તો પણ્યો^૩ ગયો, જતાં આગે અંતરધાન થયો...૧૬

સર્વ સંતે વિચારિયું આમ, કૃપાનાથ તણું એ તો કામ;
 પછી ત્યાં ખોટિને જોયું જ્યારે, મિઠા જળની જડી વાવ ત્યારે... ૧૭
 એમ જે સમે સંકટ આવે, શ્રીજિ આવીને કષ્ટ સમાવે;
 ધણા જન મળિ કામ ચલાવે, પણ કોઈને આળ^૧ ન આવે... ૧૮
 મળિ ચારણ ખટ^૨ એક વારે, આવ્યા બ્રહ્મ મુનીને ઉતારે;
 પુછ્યું પ્રશ્ન તે કવિયો અકેકે, સમજાવિયા ઉત્તર એકે... ૧૯
 રાજિ થઈને થયા તે વિદ્યાય, તેમાં શ્રીહરિની જ સહાય;
 પ્રશ્ન ઉત્તરની ચતુરાઈ, કહું સાંભળો વાધજિભાઈ... ૨૦

પ્રશ્નોત્તર સ્વૈચ્છેદો :

કોણ સુતા^૩ શુભ સાગરની, કહિં વાસ^૪ વસે જિવ અંતરજામી ?
 તીરથ કારણ જાઉં ન જાઉંજ^૫, ગોપપતી^૬ કોણ ગોકુળગામી ?
 કોણ કહો સતિને અતિ વલ્લભ^૭, કોણ^૮ કરે જનને નિષ્ઠામી ?
 પ્રશ્ન સુણી મુનિ બ્રહ્મ કહે શુભ, ઉત્તર શ્રીસહજાનંદસ્વામી... ૨૧

ચોપાઈ :

હવે મંદિરની કહું વાત, જેથિ થાય હૃદય રળિયાત;
 માંડ્યું મોટું કરાવાને ધામ, ચાલ્યું ઝડપથિ ત્યાં તે તો કામ... ૨૨
 ગોપાળાનંદને નિષ્પાપ, કહે અવધપ્રસાદજિ આપ;
 મૂળિયે પધરાવાને માટે, મૂર્તિયો જોઈએ રૂડા ધાટે... ૨૩
 તેમાં પાણાણની જે થપાશો, તે તો કુંગરપુરથી લવાશો;
 ધાતુમૂર્તિ હરિકૃષ્ણ કેરી, રચાવો તમે રૂડિ ધાણેરી... ૨૪
 વળિ થાપવા શ્રીપુર ધામે, ધર્મ ભક્તિ હરિકૃષ્ણ નામે;

૧.તકલીફ; મુસીબત ૨.જ ઉ.શ્રી=લક્ષ્મીજ ૪.સહ=સાથે ૫.તીર્થે જા ૬.શ્રીકૃષ્ણના પિતા નંદજ ૭.સ્વામી = પતિ ૮.શ્રીસહજાનંદસ્વામી

તમે ધ્યાતુનિ તે તો કરાવો, નારાયણજિ સુતાર તેડાવો...૨૫
 પછિ પાષાણ મૂર્તિયો લેવા, મોકલ્યા સંત સદ્ગુરુ જેવા;
 નારાયણજિ સુતાર તેડાવ્યા, ગોપાળાનંદ પાસે રખાવ્યા...૨૬
 વરતાલ ગયા સ્વામિ જ્યારે, રધુવીરજિએ કહું ત્યારે;
 ધોલેરે પધરાવાને માટે, હરિકૃષ્ણ છબી રૂદે ધાટે...૨૭
 ધાતુ કેરિ કરાવજો તમે, જૈને ત્યાં પધરાવશું અમે;
 સ્વામિએ પ્રતિમાઓ કરાવી, ભગુજને સમક્ષ રખાવી...૨૮
 થઈ મૂર્તિયો તે તો રૂપાણી, સૌંપિ આચારજોને સંભાળી;
 ગોપાળાનંદ ગઢપુર ગયા, ધણા માસ તે ત્યાં સ્થિર થયા...૨૯
 મૂળિયે થયું ધામ તૈયાર, આવ્યા શ્રીપુર તે સમાચાર;
 મૂર્તિયો લઈ કુંગરપુરથી, આવ્યા સંત રાજ થઈ ઉરથી...૩૦
 અયોધ્યાપ્રસાદે જોવરાવ્યું, મુહૂર્ત મહા શુદ્ધી પાંચમે આવ્યું;
 સાલ અઠચાણિયા તણિ સારી, મૂળિયે પ્રતિષ્ઠા નિરધારી...૩૧
 ધોલેરા માટે શ્રીરધુવીરે, ધાર્યું એ જ મુરત દઢ ધીરે;
 ગોપાળાનંદને લખ્યો પત્ર, તમે આવજો ધોલેરે તત્ર...૩૨
 મૂળિયેથિ માનુભાવાનંદ, ગયા ગઢપુર સદ્ગુણવૃંદ;
 વિનતી ગોપાળાનંદ કેરી, કરિ ત્યાં જઈ તેણે ધણેરી...૩૩
 કહું મૂળિયે આપ પધારો, દેશ બેય તમે તુલ્ય ધારો;
 ગોપાળાનંદ બોલિયા ત્યારે, ધોલેરે જ જવું છે અમારે...૩૪
 કર્યો આગ્રહ પણ નવ આવ્યા, ત્યારે મૂળિયે પાછા સિધાવ્યા;
 ત્યાંથિ બ્રહ્મ મુની તત્કાળ, ગઢે ગયા બુદ્ધિ વિશાળ...૩૫
 ગોપાળાનંદને શિર નામી, કહું મૂળિયે સંચરો સ્વામી;
 બેય દેશમાં મુખ્ય છો તમે, માટે આવવું પડશે આ સમે...૩૬

તમે મૂર્તિયો તે છે કરાવી, કંકોતરિયે પ્રથમ ત્યાંની આવી;
 માટે પ્રથમ પદારવું આંદ્છી, પછિ જાજે ધવલપુર માંદ્છી...૩૭

બહુ વિનય તણા બોલ કહ્યા, ગોપાળાનંદ મૂળિયે ગયા;
 સજજ અવધપ્રસાદજિ થઈ, ગયા મૂળિયે મૂર્તિયો લઈ...૩૮

રધુવીર ધોલેરે પદાર્થ, સમૈયા થયા બે સ્થળે સારા;
 કહું મૂળિની વાત વિસ્તારી, પ્રતિષ્ઠા તણી કીધિ તૈયારી...૩૯

રામાભાઈ રાજા તેણ ઠામ, તેના પુત્ર વખતસિંહ નામ;
 કાકા ભૂપતિના રધાભાઈ, થયા સ્નેહથી સર્વ સહાયી...૪૦

સતસંગી બીજા પણ સહુ, સરસામાન લાવિયા બહુ;
 ઘેલા ગોરે જે રીતે બતાવ્યો, કુંડ મંડપ સારો કરાવ્યો...૪૧

રામકૃષ્ણ મેતા તેણ ઠામ, પુરુષોત્તમ ને દ્યારામ;
 છળવદના વાસી શિવ જાની, તથા શીયાંણિના સારા જ્ઞાની...૪૨

એહ આદિ વરુણીમાં વર્યા, જ્ય પાઠ જથાવિધિ કર્યા;
 પત્ની સહિત અવધપ્રસાદ, બેઠા જેમ રહે મરજાદ...૪૩

સ્વસ્તિવાચન સાંભળિ લીધું, ગ્રહપૂજન આદિક કીધું;
 વિધિ વેદોકત કીધિ તે ઠામ, સ્થાપિ મૂર્તિયો તે કહું નામ...૪૪

દિસે મંદિર પણ્યિમ દ્વારે, શિખરો ત્રણ છે એક હારે;
 રાધાકૃષ્ણ હરિકૃષ્ણ જેહ, મધ્ય ખંડમાં સ્થાપિયા તેહ...૪૫

વળી દક્ષણાદા ખંડ માંય, સ્થાપ્યા રણાછોડ ત્રીકમરાય;
 ભક્તિધર્મ તો ઉત્તર ખંડે, સ્થાપ્યા તે પણ પ્રેમ અખંડે...૪૬

પછિ સંત ને વિપ્ર જમાડ્યા, દૈને દાન સંતોષ પમાડ્યા;
 ધોલેરે પણ શ્રી રધુવીરે, એ જ દિવસે મહામતિ ધીરે...૪૭

મુરતી હરિકૃષ્ણાની થાપી, રૂપ પ્રગટ પ્રભૂનું પ્રતાપી;
સંત વિપ્ર જમાડ્યા તે સ્થાન, દ્વિજને દિધાં દક્ષિણાદાન...૪૮
મૂળિથી પછી ગોપાળાનંદ, ધોલેરે ગયા લૈ નિજ વૃંદ;
તહાં દેવનાં દર્શન કરિયાં, પછી ગઢપુર જે સ્થિર ઠરિયા...૪૮

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્તા :

ધવળનગર માંય મૂળિ માંય, હરિસુત બે જઈ એક દિન ત્યાંય;
વચન વૃષ જ કેરું પાળવાને, શુભ મુરતી પધરાવિ તેહ સ્થાને...૫૦
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલિલામૃતે દશમકલશે
ભૂમાનંદમુનીન્દ્ર-વાધજ્ઞભાઈ સંવાદે મુળી તથા ધવલપુરે
મૂર્તિપ્રતિષ્ઠાપનનામ ચતુર્દશો વિશ્રામઃ ॥૧૪॥

પૂર્વધાર્યાઓ :

તે પછી આવ્યો નેવાશિયો, ત્યારે શ્રીપુરમાં તત્ખેવ;
સ્થાપ્યા આથમણા ખંડમાં, ભક્તિ ધર્મ હરિકૃષ્ણદેવ...૦૧
પૂરવ ખંડ વિષે વળી, સ્થાપ્યા ગોલોકવિહારીલાલ;
એ તો અયોધ્યાપ્રસાદજી, કરનાર કિયા તેહ કાળ...૦૨
એકાણુંવા તણી સાલમાં, રધુવીરજિએ રૂડિ રીત;
ભાવ સહિત ભૃગુક્ષેત્રમાં^૧, પ્રતિમા પધરાવી પુનીત...૦૩

ચોપાઈ :

બળદેવ ને રેવતિ કેરી, હરિકૃષ્ણનિ રૂડિ ધાણેરી;
વૈશાખી દશમે પધરાવી, શુદ્ધમાં સારું ધામ રચાવી...૦૪
બાણુંવાનિ આવી સાલ જ્યારે, ભક્ત સૂરતના મળિ ત્યારે;
કર્યો એમ વિચાર સહૂએ, દિધિ છે પ્રતિમાઓ પ્રભૂએ...૦૫

તે સ્થપાવિએ મંદિર માંહી, રધુવીર તેડાવિયે આંહી;
 પછી તેઓને તરત તેડાવ્યા, સાથે ગોપાળાનંદજી આવ્યા...૦૬
 નિત્યાનંદ આદિ ઘણા સંત, ગયા સૂરતે સદ્ગુણવંત;
 હતું મંદિર શિખર વિનાનું, તોય દીસતું સારિ શોભાનું...૦૭
 શુદ્ધ પંચમિ વૈશાખ કેરી, જોશીએ કહિ શુદ્ધ ઘણોરી;
 સ્થાપ્યા તે દિન રાધાવિહારી, નારાયણમુનિની છબી સારી...૦૮
 વદિ પાંચમે એ મહિનામાં, અયોધ્યાપ્રસાદે ધોળકામાં;
 દેવ મોરલીમનોહર નામે, પધરાવ્યા શિખરબંધ ધામે...૦૯
 હરિકૃષ્ણની મૂર્તિ તે પાસ, પધરાવિ ધરીને હુલાસ;
 ઈષ્ટદેવ એ તો હરિજનના, પૂરે સર્વ મનોરથ મનના...૧૦
 ઓગણીશસેં છવીશા માંય, ધામ શિખરબંધી કર્યું ત્યાંય;
 સ્વામિ શૂન્યાતીતાનંદ સંગે, હતો હું ભૂમાનંદ ઉમંગે...૧૧

પૂર્વધારો :

શિખરબંધ મંદિર થયું, શુભ સુરત શહેર મોઝાર;
 તે વિગતેથી વરણવું, સુણો હરિકથા સુણનાર...૧૨

ચોપાઈ :

લક્ષ્મિયંદ ભલા હરિભક્ત, એ તો અક્ષરધામના મુક્ત;
 તેના પુત્ર ગંગાદાસ નામ, ધન જાળું થયું તેને ધામ...૧૩
 નહિ પુત્ર તથા પરિવાર, ત્યારે ચિત્તમાં કીધો વિચાર;
 ઘણા શ્રમથી મળ્યું ધન જેહ, કોણ જાણો ખાશે કોણ તેહ...૧૪
 સારું કામ કરું મારે હાથે, કરું હાથે તે આવશે સાથે;
 વડા દેવ છે રાધાવિહારી, કલ્યાણનિધિ કલ્યાણકારી...૧૫

મનોહર તેનિ મૂર્તિયો જે છે, શ્રીહરિની પ્રસાદિની તે છે;
 રઘુવીરજી અવતાર જેવા, ગોપાળાનંદ પણ મુનિ એવા...૧૬
 નિત્યાનંદ મળિ પધરાવી, હરિમંદિર સારું કરાવી;
 કરાવું તે શિખરબંધ ધામ, રહે નિશ્ચળ તો મારું નામ...૧૭
 પ્રભુ પ્રગટ પધાર્યા છે આંહીં, નાયા છે તે તાપી નાદ માંહી;
 ધાણ લીલા કરી ધનશ્યામ, માટે તીર્થભૂમિ છે આ ઠામ...૧૮
 ધણા હરિજન જાત્રાયે આવે, લીલા સાંભળિ તે મન લાવે;
 મોટા મુક્ત ધરી દિવ્ય દેહ, તીર્થ જાણિ આવે આંહિ તેહ...૧૯
 એહ માટે જરૂર આ ઠામ, જોઈએ જ શિખરબંધ ધામ;
 એવું ધારિ અતી હરખાઈ, ધેલાભાઈ પોતાના જે ભાઈ...૨૦
 તેના પાંચ પવિત્ર સુપુત્ર, તેઓ સૌને બોલાવિયા તત્ત્ર;
 તમે સાંભળો તેહનાં નામ, દામોદર ને બિજા મંછારામ...૨૧
 સારા સાકરલાલ પ્રમાણો, આત્મારામ ઈચ્છારામ જાણો;
 પાંચે ધર્મધુરંધર કેવા, પ્રભુના ભક્ત પાંડવો જેવા...૨૨
 ગંગાદાસ તણી ધિંગિ^૧ ઢાલ, બીજો ભાઈ તો માણકલાલ;
 સુત અમૃતલાલ સુનામ, તેઓ પણ આવિયા તેહ ઠામ...૨૩
 સૌને બોલાવિને એ જ પાસે, બધિ વાત કહી ગંગાદાસે;
 મારા મનમાં મેં ધાર્યું છે આવું, દેવમંદિર મોહું કરાવું...૨૪
 ઉપજે એથિ પુણ્ય અથાગ, તેમાં સૌનો તમારો છે ભાગ;
 બોલ્યા સૌ કરો મંદિર તમે, તેમાં સર્વ રાજ છૈયે અમે...૨૫
 અમે પણ નિજ શક્તિ પ્રમાણો, એમાં આપશું ધન એહ ટાણો;
 નિત્યાનંદ તણા શિષ્ય જેહ, સાધુ શૂન્યાતીતાનંદ તેહ...૨૬

હરિમંદિરમાં તેનિ પાસ, ગયા સૌ મળિને હરિદાસ;
 સર્વ વાત કહી સંભળાવી, ભલા સંતને પણ મન ભાવી...૨૭
 હતા ત્યાં કૃષ્ણજીવનદાસ, તેની પાસે કરી તે પ્રકાશ;
 સંત બે મળિ પત્ર લખાવી, આજ્ઞા આચાર્યજિની મંગાવી...૨૮
 આચારજી ભગવત્પ્રસાદે, આજ્ઞા આપિ અધીક આહ્લાદે;
 ગંગાદાસે જ્યારે જ્ઞાણ લીધું, ત્યારે સર્વસ્વ અર્પણ કીધું...૨૯
 કર્યું કૃષ્ણજીવને ઉધરાણું, ભર્યું સૌ સતસંગિયે નાણું;
 શ્રદ્ધા સર્વનિ તો એવિ ભાળી, આપતાં ન જુવે પાછું વાળી...૩૦
 પણ તેહનિ શક્તિ પ્રમાણે, યથાયોગ્ય લીધું તેહ ટાણે;
 ત્યાંના પ્રેમિજનો તણો પ્રેમ, તે તો કોઈ કહી શકે કેમ...૩૧
 વરતાલથિ સંતો તેડાવ્યા, પવિત્રાનંદ આદિક આવ્યા;
 અમે પાસે રહીને કરાયું, ધામ તે હરિભક્તને ભાયું...૩૨
 સાલ ઓગણચાલિશ જ્યારે, ભક્તિ ધર્મ હરીકૃષ્ણ ત્યારે;
 સ્થાપવા તેહ મંદિર માંય, આચારજને તેડાવિયા ત્યાંય...૩૩
 વિહારીલાલજ મહારાજ, ગયા તે છબિ સ્થાપવા કાજ;
 દ્વિતીયા શુદ્ધ ફાગણ માસી, ત્યારે સ્થાપિ છબી સુખરાશી...૩૪
 ત્રાણુની સાલે જેતલપુરમાં, અતિ આનંદ લાવિને ઉરમાં;
 સ્થાપ્યા કૃષ્ણ રેવતી બળદેવ, અયોધ્યાપ્રસાદે સ્વયમેવ...૩૫
 હરિકૃષ્ણનિ મૂર્તિ તે પાસ, પધરાવિ ધરીને હુલ્લાસ;
 સાલ ઓગણીસેં પર સાત, છપૈયા પુર માંહિ પ્રખ્યાત...૩૬
 સ્થાપ્યા અવધપ્રસાદે વિચારી, વાસુદેવ ને કુંજવિહારી;
 આવિ વીશાનિ સાલ તે જ્યારે, ત્રણ શિખર કરાવિયાં ત્યારે...૩૭
 ધારિ મૂર્તિયો જે ત્રણ ઠામ, કહું સાંભળો તેહનાં નામ;

વચલા ખંડમાં ધરિ જેહ, ધર્મ ભક્તિ ને ધનશ્યામ તેહ...૩૮
 સ્થાપિ પોતાનિ મૂર્તિ તે પાસ, જેમ હોય હરિ પાસે દાસ;
 સ્થાપ્યા દક્ષિણાખંડ મોઝાર, રેવતી બળદેવ ઉદાર...૩૯
 હરિકૃષ્ણ છબિ તેહ પાસ, સ્થાપિ હૈયામાં ધારિ હુલ્લાસ;
 છબી ઉત્તર ખંડમાં સારી, વાસુદેવ ને કુંજવિહારી...૪૦
 ઓગણીસેં સત્તાવીસનિ સાલ, કહું બૂરાનપુરમાં તે કાળ;
 હરિભક્તોનો આગ્રહ જાણી, દયા અંતરમાં અતિ આણી...૪૧
 ભગવતપ્રસાદે તે ઠામ, સાધુ મોકલ્યા તે કહું નામ;
 ગોપાળાનંદના શિષ્ય જેહ, બાળમુકુંદ દાસજી તેહ...૪૨
 તેણે જૈને રચાવ્યું રૂપાળું, સારું મંદિર શીખરવાળું;
 એ જ આચારજે ત્યાં સિધાવી, હરિકૃષ્ણ છબી પધરાવી...૪૩
 શુદ્ધ સાતમ ને માઘ માસ, કર્યો તે દિન મૂર્તિનો વાસ;
 અતિ હરખથી ઉત્સવ કીધો, લાભ સૌ હરિજનોએ લીધો...૪૪
 પંદરા તણી સાલ જ્યાં થઈ, ત્યારે માંડવી બંદરે જઈ;
 સ્થાપ્યા અવધપ્રસાદે એ ઠામે, રાધાકૃષ્ણ હરિકૃષ્ણ નામે...૪૫
 દ્વિતીયા શુદ્ધ ફાગણિ હતી, ત્યારે કામ થયું શુભ અતી;
 જ્યાબાઈએ શ્રીગાઢપુરથી, લખાવ્યો પત્ર હરખીને ઉરથી...૪૬
 રધુવીરજીને મોકલાવ્યો, એમાં અર્થ કહું તે લખાવ્યો;
 મુરતી હરિકૃષ્ણને નામે, સ્થાપવી ગોપિનાથને ધામે...૪૭
 આજ્ઞા શ્રીજિએ કીધિ છે એવી, વાત તે હવે મન પર લેવી;
 વાંચ્યો આચારજે એહ પત્ર, નારાયણજિને તેડાવ્યા તત્ર...૪૮
 કહું વચન તમે ઉર ધરો, હરિકૃષ્ણની મુર્તિયો કરો;

એક ગઢપુરમાં પધરાવા, બીજી જીર્ણગઢે લઈ જાવા...૪૬
 પછી માંડિ તે મૂર્તિયો કરવા, આચારજનું વચન અનુસરવા;
 સાધુ રધુનાથચરણદાસ, મુક્યા તેઓને તેહનિ પાસ...૫૦
 શિષ્ય મોટા જોગાનંદ કેરા, સાધુ તે તો સુજ્ઞાણ ધંશેરા;
 જ્યારે મૂર્તિયો થૈ તે તૈયાર, પધરાવાનો કીધો વિચાર...૫૧
 ઓગણીસેં ને સોળનિ સાલ, ગયા દુર્ગપુરે તેહ કાળ;
 પંચમી શુદ્ધ ફાગણ કેરી, કહી જોશિએ સારિ ધંશેરી...૫૨
 તે દિને ગોપિનાથનિ પાસે, સ્થાપવા હરિકૃષ્ણ હુલાસે;
 રધુવીરજ એમ ઉચ્ચારે, કિયા ભગવત્પ્રસાદજ કરે...૫૩
 પ્રતિષ્ઠાનું જે વેદવિધાન, કર્યું તેણે થઈ સાવધાન;
 પ્રતિમા ગોપિનાથની જોડે, સ્થાપિ શ્રીહરિકૃષ્ણાની કોડે...૫૪
 પૂર્વ ખંડે સ્થાપ્યા તત્ત્વેવ, કૃષ્ણ રેવતિ ને બળદેવ;
 ગોપિનાથને સ્થાપતાં જેવો, સમૈયો થયો એ પણ એવો...૫૫
 ધામધૂમ કરી બધિ તેમ, આખું ગામ જમાદિયું એમ;
 હરિભક્તે ભલી ભેટ ધરી, કહું તે કાંઈ સંક્ષેપે કરી...૫૬
 જ્યાબાઈ ને ખાચર બાવો, અમરે પણ લેવાને લાવો;
 ભેટમાં ભૂમિ અર્પણ કીધી, વસ્તુ ભૂષણ આદિક દીધી...૫૭
 અમૂલાબાઈએ પણ એમ, આપિ ભૂમિ ને ભૂષણ તેમ;
 રાણિંગ ખાચર ખાચર દાનો, પુજો દેહો નથી કાંઈ છાનો...૫૮
 તેણે ભેટ ભલી ધરિ એવી, ભૂમિ ભૂષણ આદિક તેવી;
 ભગો દોશિ બોટાદના શેઠ, ભલાં ભૂષણાદિ કર્યા ભેટ...૫૯

શાર્દૂલવિકીર્ણિત :

સુજ્ઞાની શિવલાલ જે સપુત તો દોશી ભગાનો ભલો,
મોટો મુક્ત નિવાસિ અક્ષર તણો જન્મ્યો દિસે જે વલો^૧;
ભાસે ભક્ત ભલો અનન્ય હરિનો સદ્ગુર્દ્ધિનો તે નિધી,
જાણે શ્રીહરિનો અપાર મહિમા સદ્ગુર્દ્ધિત તેવી કિધી...૬૦

ચોપાઈ :

શિવલાલ આવ્યા એહ ટાણે, જેનિ સમજણ સંતો વખાણે;
તેણે વસ્ત્ર આભૂષણ ભારી, ધન આદિકની ભેટ ધારી...૬૧
દ્વિતીયા વદિ ફાલ્ગુણિ આવી, જુનેગઢ રઘુવીરે સિધાવી;
હરિકૃષ્ણ તણી છબિ ત્યાંય, પધરાવિ તે મંદિર માંય...૬૨
પ્રતિષ્ઠાની કિયા હોમ આદે, કરી ત્યાં ભગવતપ્રસાદે;
રઘુવીરજીએ જે ઉચાર્યું, તેહ વચન તેણે શિર ધાર્યું...૬૩
વર્ષ એકવિશા તણું આવ્યું, સિદ્ધપુર રૂં ધામ રચાવ્યું;
જેઠ શુક્લ એકાદશી જ્યારે, પોતે અવધપ્રસાદે તે વારે...૬૪
ભક્તિ ધર્મ હરિકૃષ્ણ કેરી, સ્થાપિ મુરતીયો સરસ ધાણેરી;
ત્રેવિશામાં જઈ ભુજમાંય, હરિકૃષ્ણ છબી સ્થાપિ ત્યાંય...૬૫
ચોવિશા માંછિ મુંબઈ ધારું, થયું શિખર વિના ધામ સારું;
શુદ્ધ દ્વાદશી વેશાખ ભાસી, રવિવારિ ભલી તિથિ ભાસી...૬૬
આચારજ ભગવતપ્રસાદ, તેણે જેવિ રીતે વેદવાદ;
સ્થાપિ મૂર્તિયો જનસુખકારી, હરિકૃષ્ણ ગોલોકવિદારી...૬૭
તે તો રાધા ને રાધિકાપતિ, છબિ શ્રીજિપ્રસાદિનિ હતી;
હતી ગઢપુર ત્યાંથી મગાવી, પ્રીતે મુંબઈમાં પધરાવી...૬૮

અઠાવીશામાં ગોડળ ગામ, થયું શિખરવાળું સારું ધામ;
માઘ શુક્લ ત્રયોદશિ થઈ, ત્યારે આચારજે તદાં જઈ...૬૬
મધ્યખંડે સ્થાપ્યા સ્વયમેવ, ભક્તિ ધર્મ હરિકૃષ્ણદેવ;
રાધિકા કૃષ્ણ દક્ષિણ ખંડે, સજ્યા ઉત્તર ખંડ અખંડ...૭૦

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્તા :

ગુણનિધિ પુર ગોડળે પધારી, પ્રભુ જન કેરિ પ્રસન્નતા વધારી;
ભલિ વિધિ ભગવત્પ્રસાદજીએ, પ્રભુપ્રતિમા પધરાવિ સદ્ગ્રદ્ધીએ...૭૧
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
ભૂમાનંદમુનીન્દ્ર-વાઘજીભાઈસંવાદે આચાર્યકૃતપ્રતિષ્ઠા-
નિરૂપણનામ પંચદશો વિશ્રામ: ॥૧૫॥

પૂર્વધાર્યાઓ :

સદ્ગુણિ વિપ્ર સજોદરા, રૂંડ રામેશ્વરભાઈ નામ;
વાસ વસે વટપુર વિષે, તેને વાલા ઘણા ઘનશ્યામ...૦૧

ચોપાઈ :

વિદ્યાવંત પ્રમાણિક પૂરા, નહિ અક્કલ માંહિ અધૂરા;
ગુણ ગાયકવાડને ભાવ્યા, દાનાધ્યક્ષ તો તેથિ ઠરાવ્યા...૦૨
મહારાજા રિઝે જ્યારે જ્યારે, ધન અઠળક આપે તે વારે;
રૂપૈયા મળ્યા એથિ અનેક, પણ પુત્ર ન પામિયા એક...૦૩
જમનાબાઈ તો તેની નારી, થઈ તે પણ સત્સંગી સારી;
મહાલક્ષ્મી પુત્રી થઈ એક, એ તો સદ્ગુણ પામિ અનેક...૦૪
ધર્મવંત જે ધીરજરામ, કરે એ પણ ઉત્તમ કામ;
તેની સાથે તેને પરણાવી, આપિ પેરામણી મનભાવી...૦૫

એક દિવસ રામેશ્વરભાઈ, ઘરણીની^૧ સાથે ઘર માંઈ;
 બેસિ બે જણો કીધો વિચાર, ધન છે પણ કોણ ખાનાર?..૦૬
 પુત્ર આપ્યો નહીં પરમેશો, કોણ જાણો આ ધન કોણ લેશો;
 માટે વાવરિએ નિજ હાથે, કર્યું હાથે તે આવશે સાથે...૦૭
 દેવ અર્થે જો ધન ખરચાય, તો જ ધન તે સુફળ કહેવાય;
 કાગડા કુતરા જેવા જન, ખાઈ જાય તે નિષ્ફળ ધન...૦૮
 સંત ગોપાળાનંદજિ જેવા, મેં તો સેવ્યા છે સદ્ગુરુ એવા;
 માટે વ્યર્થ ઉડાવું ન નાણું, સારે મારગે ખર્ચિ હું જાણું...૦૯
 શ્રમ જાગો કરી સંપડાવ્યું^૨, કેમ જાય તે વ્યર્થ ઉડાવ્યું;
 સુણિ બાઈ બોલ્યાં જોડિ હાથ, તમે સાચું કહ્યું સ્વામિનાથ...૧૦
 તન મન ધન આપણાં જેહ, કૃષ્ણ અર્પણ કીધાં છે તેહ;
 સહજાનંદ આપણા ઈષ્ટ, અન્ય દેવ તો સર્વે અનિષ્ટ...૧૧
 ઈષ્ટ મંદિર છે એહ ઠામ, દેવ લક્ષ્મીનારાયણ નામ;
 ત્યાં છે ગોટકો પરસાદિ તણો, મહિમા એનો ઉત્તમ ધણો...૧૨
 માટે મંદિર તે સ્થળે મોટું, કરિયે તો તે કામ ન છોટું;
 રાજિ થાશે શ્રીજમહારાજ, રાજિ આચાર્ય સંત સમાજ...૧૩
 એવું દંપત્તિને દિલે ભાવ્યું, સ્વામિએ સંતને સંભળાવ્યું;
 પવિત્રાનંદ ને પ્રજ્ઞાનંદ, અતિ પામિયા એ તો આનંદ...૧૪
 વળિ મુકુંદપ્રિયાનંદ વરણી, કહે એ તો અતી ભલિ કરણી;
 તથા મુકુંદચરણ દાસ, જેને પુરાણાનો છે અભ્યાસ...૧૫
 તેણે પણ વેણ એવું ઉચ્ચાર્યું, એ તો કામ છે સર્વથિ સારું;
 પણ સૌ સતસંગિ સહાય, કરે તો મોટું મંદિર થાય...૧૬

સુણિ બોત્યા રામેશ્વરભાઈ, સંતનાં વેણ છે સુખદાઈ;
 ભલે સત્સંગિયોને બોલાવો, ઈચ્છા સૌ હરિજનનિ પુછાવો... ૧૭
 મુખ્ય સત્સંગિયોને બોલાવ્યા, તે તો મંદિરમાં તર્ત આવ્યા;
 તેનાં નામ કહું સુણો આપ, નામ લેતાં ટળિ જાય પાપ... ૧૮
 દવે વિપ્ર ચતુર્ભૂજભાઈ, જેની રાજમાં લાજ મનાઈ;
 બાપુભાઈ રૂડા વૈદરાજ, તેની પણ ઘણિ રાજમાં લાજ... ૧૯
 તેના તાત તો લક્ષ્મીરામ, કરે તે પણ વૈદનું કામ;
 સારા શાસ્ત્રિ કૃષ્ણરામ જાણો, શાસ્ત્રિ પુરપતિના તે પ્રમાણો... ૨૦
 વૈદ આવ્યા વળી રામનાથ, આપા પૂરાણિ પણ તેહ સાથ;
 પઢિ જાણો પુરાણ તે કેવા, જાણો સાક્ષાત વ્યાસજિ જેવા... ૨૧
 શાસ્ત્રિ ત્રંબક પણ ગુણવાન, તે તો ત્રંબકદેવ સમાન;
 બદરીનાથ પુત્ર પ્રમાણો, તાત તુલ્ય તે વિદ્વાન જાણો... ૨૨
 દ્યાશંકર ને વિષ્ણુરામ, મૂળજી ત્રણો વૈઘનાં નામ;
 દવેજ રૂડા લક્ષ્મીરામ, સારા સત્સંગી સદ્ગુણધામ... ૨૩
 કિલાભાઈ ને કેશવલાલ, દામોદર દ્વિજ સદ્ર્મપાળ;
 ગુણના નિધિ ગણપતરામ, સારા શુક્લ પ્રેમાનંદ નામ... ૨૪
 રામચંદ્ર સુખા મતિમંત, ભલા ભક્ત ભજે ભગવંત;
 રૂડા રાજેશ્રિ જીવંતરાવ, ભાષ્યો તેનો તો અદ્ભુત ભાવ... ૨૫
 રાવસાહેબ મહિરાલ ભાઉ, જેનિ કીર્તિ ગઈ ઘણા ગાઉ;
 જનો જોઈ જેના ગુણસાર, કહે ગણપતિનો અવતાર... ૨૬
 શાસ્ત્રિ ધર્મિષ્ઠ ધીરજરામ, ભલા ભક્ત લલ્લુ ભટ નામ;
 પ્રભાશંકર નાગર નાતે, ભજે ભગવાનને ભલિ ભાતે... ૨૭
 શિવશંકર પુરુષોત્તમ, જેને સત્સંગની પડી ગમ;

ભુરોભાઈ તો વિપ્ર શ્રીગોડ, જેને કૃષ્ણ ભજ્યાના છે કોડ...૨૮
 પ્રભાશંકર વિપ્ર પવિત્ર, વિવેકી જેનિ બુદ્ધિ વિચિત્ર;
 દાજિબા દક્ષાણી દ્યાવંત, ભોજાજ ભજે શ્રીભગવંત...૨૯
 નારુપંતના સત્પુત્ર બાપુ, એને તો ઉપમા કેની આપું;
 જેના તાતે સેવ્યા ઘનશ્યામ, જાણે સૌ હરિજન તેનું નામ...૩૦
 છોટાલાલ તો કાયસ્થ કહું, હેત હરિપદમાં તેને બહુ;
 વળિ ઉત્તમ નામે વકીલ, દ્યાવંત દિસે તેનું દીલ...૩૧
 સુત તેના ભલા દલસુખ, કહું વાણિયા ભક્ત જે મુખ્ય;
 બાપુજી તથા ગિરધર ગાંધી, જેણે પ્રીતિ પ્રભુપદે સાંધી...૩૨
 કહિયે નથુ ભક્ત કંદોઈ, સત્ય માર્ગ લિધો જેણે જોઈ;
 નથુ હરજ ને કૂબેરભાઈ, તેનિ ભક્તિ ભલી વખણાઈ...૩૩
 મથુર ગોકળ ને હરિલાલ, વાવરી જેણે બુદ્ધિ વિશાળ;
 બીજા કૂબેર ને બાપુભાઈ, જેમાં છે ગુણ ગંભીરતાઈ...૩૪
 શિવલાલ ને શામળ નામ, ત્રીજા ત્રીકમ પણ ગુણધામ;
 સોનિ દલસુખ ને નરોત્તમ, દામોદર સોનિ પણ તેહ સમ...૩૫
 તંબોળી ઈચ્છો જેઠો કુબેર, ભજે તે પ્રભુને રૂદિ પેર;
 હરગોવિંદ હરિગોવિંદ, પ્રભુનાં પૂજે ચરણારવિંદ...૩૬
 આવ્યા સુતાર ભક્ત તે ઠામ, પીતાંબર હરગોવિંદ નામ;
 ગંગારામ તથા બાપુભાઈ, જેને રીત રૂરી સમજાઈ...૩૭
 બાપુભાઈ બીજા તે ખુશાલ, થયા હરિ ભજિને તે નિહાલ;
 પ્રેમાનંદ ને જીવણ જેહ, તર્યા ભવ પ્રભુને ભજિ તેહ...૩૮
 સૂત્રધર^૧ જગજીવન આદી, ભક્ત ઈશ્વર એ તો ખરાદી^૨;

૧.સુથાર ૨.સંધારિયા; લાકડા-ધાતુ વગેરેને ધાટ ઉતારવાનું કામ કરનાર

કાણિયા કહું હરજીવન, હરગોવન પણ હરિજન...૩૮
 છોટો કરસન ને જિવરામ, સેવે શ્રીહરિને આડે જામ;
 કહું લુહાર જે હરિજન, લલ્લુ ત્રીકમ ને વૃંદાવન...૪૦
 ભક્ત શીરોઈયા મારવાડી, તેનાં નામ કહું દું અગાડી;
 પનોજ નરસિંહ ગોવિંદ, પ્રભુનાં પૂજે ચરણારવિંદ...૪૧
 આશો ખારવો ભક્ત તે કેવો, ગૂહ રામનો ભક્ત તે જેવો;
 એહ આદિકને જે બોલાવ્યા, અતિ ઉમંગથી સહુ આવ્યા...૪૨
 સંતે વાત કહી સંભળાવી, રામેશ્વરભાઈની રૂચિ આવી;
 સારું રચવું શિખરબંધ ધામ, ખૂબ ખરચવા તે માંછિ દામ...૪૩
 રૂચિ સૌ સતસંગિનિ કેવી, અમે ધાર્યું એ તો પુછિ લેવી;
 તેહ માટે તેડાવિયા તમને, હોય ઈચ્છા એવી કહો અમને...૪૪
 સુણિ સત્સંગિયોયે ઉચ્ચાર્યું, એ તો કામ અતી ધણું સારું;
 જર પ્રાપ્ત થયું હોય જેને, એવું કરવું તે યોગ્ય છે તેને...૪૫
 ધનવંત રામેશ્વરભાઈ, તેનિ બુદ્ધિ પવિત્ર જણાઈ;
 તેથિ થૈ એવિ સારિ ઈચ્છાય, નહિ તો એવિ ઈચ્છા ન થાય...૪૬
 અમે સૌ નિજ શક્તિ પ્રમાણે, આપણું ધન જે એહ ટાણે;
 કૃપા લાવિ કરો અંગિકાર, કદ્યો એહ અમારો વિચાર...૪૭
 સુણિ બોલ્યા રામેશ્વરભાઈ, સાચિ સતસંગની છે સગાઈ;
 રાજિ સત્સંગિયો થાય જેમ, તન મનથી કરીશ હું તેમ...૪૮
 કાંઈ સતસંગિએ ધન દીધું, મોટા મંદિર અર્થે તે લીધું;
 પછિ શિલ્પિયો સુજ્ઞ તેડાવ્યા, પાયા મંદિર કેરા નખાવ્યા...૪૯
 વટપુરમાં પછી થયું ધામ, સારું શિખર સહિત તે ઠામ;

હતી સાલ બત્રીશનિ ખાસી, શુદ્ધ તેરશ વૈશાખ માસી...૫૦
 જેને ભગવતપ્રસાદે ત્યારે, સમૈયો કર્યો વટપુર ભારે;
 પ્રતિષ્ઠા પ્રતિમાઓનિ કરવા, તેને અંગે હોમાદિ આદરવા...૫૧
 બેસાર્યા તહાં વિહારીલાલ, પુત્ર તુલ્ય ગણી તેહ કાળ;
 મધ્યે લક્ષ્મીનારાયણ દેવ, હરિકૃષ્ણ સ્થાપ્યા તત્ખેવ...૫૨
 રાધિકા સાથે કુંજવિહારી, મૂર્તિ દક્ષિણ ખંડમાં ધારી;
 શજ્યા ઉત્તર ખંડમાં સ્થાપી, જેનાં દર્શનથી તરે પાપી...૫૩
 ભાઈ રામેશ્વરે ત્યાં અત્યંત, જમાડ્યા ભલા બ્રાહ્મણ સંત;
 દક્ષિણા દ્વિજને પણ દીધી, વેદમંત્રનિ આશિષ લીધી...૫૪
 પૂજ્યા આચાર્યને પુરિ પ્રીતે, વસ્ત્ર ભૂષણ અર્થા સુરીતે;
 હતું મૂર્તિમાં જેહનું મન, થયાં શ્રીજિ તણાં દરશન...૫૫
 કહું સંતે સહુ જન પાસે, આંહિ તો મોટું ધામ ગણાશે;
 જાત્રા સત્સંગિયો આવી કરશે, મનમાં મહિમા એનો ધરશે...૫૬

શાર્દૂલવિકીડિત :

તે રામેશ્વરભાઈ ભાઈ જમના જનમ્યાં ભલે જાણિએ,
 જેનાં નામ પ્રભાતમાં જ ઉઠિને ઉચ્ચારમાં આણિએ;
 કીધું ઉત્તમ કામ ધામ હરિનું શોભીત સાંસ કર્યુ,
 રીજે અક્ષરધામના અધિપતિ છે ટીક એવું દર્દ્યુ...૫૭
 વાસી શ્રીવટપૂરના હરિજનો છે પુણ્યશાળી સહુ,
 જેણે સારિ સહાયતા કરિ કર્યુ મંદિર મોટું બહુ;
 એ તો અક્ષય પુણ્ય એહ જનનું વીતે ન વર્ષો જતાં,
 તે તો પુણ્ય ન જાય જાય જુગ તો જાશે ન મેરુ જતાં...૫૮

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્ત :

હરિસુતસુત મૂર્તિ થાપિ જેહ, સ્મરણ કરી છબિ નામ ધામ તેહ;
 સુખકર તમને કથા સુણાવી, મુજ મનની સ્મૃતિ માંહિ જેહ આવી...૫૮
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
 ભૂમાનંદમુનીન્દ્ર-વાધજીભાઈસંવાદે આચાર્યકૃતપ્રતિષ્ઠા-
 નિરૂપણનામ ષોડશો વિશ્રામ: ॥૧૬॥

પૂર્વછાયો :

ભાખે ભૂમાનંદજી ભલા, સ્નેહે સાંભળો વાધજિ ભાત;
 સારંગપુરની શુભ કથા, વદું તમ આગે વિઘ્યાત...૦૧

ચોપાઈ :

કષ્ટભંજન શ્રીહનુમાન, તેનું સારંગપુર થયું સ્થાન;
 પ્રસર્યો જેનો પ્રૌઢ પ્રતાપ, કથા તેનિ સુણો હવે આપ...૦૨
 ગઢપુરમાં વસંતને ટાણે, સમૈયો થયો સૌ જન જાણે;
 આવ્યા શ્રીરધુવીરજિ આપ, આવ્યો સંતસમાજ અમાપ...૦૩
 આવ્યા સૌ દેશના સતસંગી, આવ્યા સારંગપુરના ઉમંગી;
 મળ્યા હરિજન ત્યાં તો હજારો, સમૈયો થયો તે ઘણો સારો...૦૪
 ગયા સૌ નિજ દેશ હુલાસી, ત્યારે સારંગપુરના નિવાસી;
 વાધા ખાચર આદિકે આવી, રધુવીરને વિનતિ સુણાવી...૦૫
 સુણો શ્રીહરિના સુત વાત, તમે જાણો છો સૌ રીતભાત;
 જ્યારે સારંગપુર ધનશ્યામ, પધાર્યા હતા કરવાને ધામ...૦૬
 ત્યારે અમને આપ્યું વરદાન, થાશે આ સ્થળે દેવનું સ્થાન;
 તેમાં દેવ ચમત્કારિ થાશે, દેશોદેશમાં તે તો મનાશે...૦૭

ક્યારે તે ફળશે વરદાન, ક્યારે થાશે એવું દેવસ્થાન;
 તમે છો ભગવાનના પુત્ર, માટે તેવું કરો ધામ તત્ત્ર...૦૮
 એવું સાંભળિ શ્રીરધુવીરે, ગોપાળાનંદને કહું ધીરે;
 તમે સારંગપુરમાં વિચરજો, દેવસ્થાન ચમત્કારિ કરજો...૦૯
 દેશોદેશમાં દેવ મનાય, ત્યાંના સત્સંગિ સૌ રાજિ થાય;
 આજ્ઞા સ્વામિયે શીશ ચૂડાવી, ગયા બોટાદ ત્યાંથિ સિધાવી...૧૦
 સાથે સારંગપુરના નિવાસી, ગયા બોટાદ હૈયે હુલાસી;
 સ્વામિયે ત્યાં હરિકૃષ્ણાદાસ, બોલાવ્યા ગોવિંદાનંદ પાસ...૧૧
 બેયને કહું લૈને સમાજ, જાઓ સારંગપુર તમે આજ;
 શિલાની સારિ દેરિ કરાવો, હનુમાનની મૂર્તિ ઘડાવો...૧૨
 કહે સ્વામિ કાના કડિયાને, તેનિ સંગાથે તું પણ જાને;
 હનુમાનનિ મૂર્તિ રૂપાળી, ઘડજે સારી રીતે સંભાળી...૧૩
 વિનતી કાને કડિયે ઉચ્ચારી, મને આવડતી નથી સારી;
 કહે સ્વામિ તે સારી ઘડાશે, મારું વચન ફળીભૂત થાશે...૧૪
 સ્વામિયે કર્યું ચિત્ર વિચિત્ર, હનુમાનનું પરમ પવિત્ર;
 કાના કડિયાને આપ્યું તે વાર, કહું કરજે તું આવો આકાર...૧૫
 પછી સત્સંગિ સાથે સિધાવી, સાધુયે જઈ દેરિ કરાવી;
 માસ પાંચ વિત્યા જેણ વાર, કડિયે કરી મૂર્તિ તૈયાર...૧૬
 જનોયે મુહુરત જોવરાયું, વદ્દ પાંચમ આસોયે આયું;
 ઓગણીસેં ને પાંચની સાલ, બુધવાર હતો તેણ કાળ...૧૭
 મોટા મોટા મળી હરિદાસ, ગયા બોટાદ સ્વામિનિ પાસ;
 કહું વિનતિ સુણીને અમારી, સ્થાપો દેવ તે પુરમાં પધારી...૧૮
 બસેં સાધુનું મંડળ લૈને, ગોપાળાનંદજી તહાં જૈને;

વિદવાન ત્યાં વિપ્ર તેડાવ્યા, વરુણીમાં વિશેષ વરાવ્યા... ૧૬
 હોમ આદિકની કિયા જેહ, વાધા ખાચરે ત્યાં કિધિ તેહ;
 પ્રતિષ્ઠામંત્ર વિપ્રે ઉચ્ચાર્યા, સ્વામિયે હનુમાન સંભાર્યા... ૨૦
 ત્યાં તો આવ્યા ધણા હનુમાન, તેનાં નામ સુણો ધરિ કાન;
 એક તો કહેવાય છે દાસ, સદા જે રહે રામનિ પાસ... ૨૧
 વૈતાળાદિક બાવન વીર, તે માંહિ વીર હનુમાન ધીર;
 તે તો કેલાસ માંહિ વસે છે, સદાશિવના સેવક તે છે... ૨૨
 ત્રીજા પંચમુખી હનુમાન, તે તો ભમતા રહે સહુ સ્થાન;
 ભૂત પ્રેત હજારો હજાર, તેહ સર્વના તે સરદાર... ૨૩
 ચોથા છે જે શનિશ્વર રૂપે, નવ ગ્રહમાં ગણ્યા કવિભૂપે;
 એહ આદિ ધણા હનુમાન, આવિ ઉભા રહ્યા એહ સ્થાન... ૨૪
 આશા રાખીને એ સૌ હુલ્લાસે, જાણો સ્થાપના આ સ્થળે થાશો;
 નિત્ય સંત-સમાગમ થાય, અંતે અક્ષરધામ પમાય... ૨૫
 હરિભક્તોનું રક્ષણ કીજે, પુરુષોત્તમ તે થકિ રીજે;
 કહે સ્વામિને તે દયા ધરો, મારિ સ્થાપના આ સ્થળે કરો... ૨૬
 ત્યારે સ્વામિયે કીધો વિચાર, કેનિ કરવી પ્રતિષ્ઠા આ ઠાર;
 કહ્યું કેશવદાસને ત્યારે, સમાધી કરિ જાવું તમારે... ૨૭
 શ્રીજિને જઈ પૂછવું ત્યાંહી, કીયા હનુમાન સ્થાપિયે આંહી;
 સમાધી કરિ કેશવદાસે, જૈને પુછવું મહાપ્રભુ પાસે... ૨૮
 ત્યારે શ્રીજિયે વાણિ ઉચ્ચારી, જેણે સેવા સજી છે અમારી;
 જેણે સીતા તણી શુદ્ધ લીધી, જેણે કૃત્યા નિકંદન^૩ કીધી... ૨૯
 ભક્તિધર્મને વન માંહિ મળ્યા, તેને શાંતિ પમાડિને વળ્યા;

વનમાં બહુ વાર વિચરી, એણે સેવા અમારી છે કરી...૩૦
 એ તો છે અમારા કુળદેવ, તેને સ્થાપો તહાં તત્ત્વેવ;
 તેનિ જે કોઈ માનતા કરશે, તેનાં સંકટ સર્વ તે હરશે...૩૧
 એને પ્રેમથિ પૂજવા જાશે, તેના સિદ્ધ મનોરથ થાશે;
 ભૂત પ્રેતનાં નડતર ભારી, તે તો કાઢશે પોતે પ્રહારી^૧...૩૨
 દેશોદેશમાં વિઘ્યાત થાશે, જનના સંધ આવશે પાસે;
 અમે ધાર્યુંતું કરવાનું ધામ, તેવું ધામ થશે તેહ ઠામ...૩૩
 સંતમંડળ રહેશે સદાય, ધન્યભાગ્ય તે પુરનાં ગણાય;
 અમે લીલા ઘણી કરી ત્યાંય, માટે તીર્થ તે શ્રેષ્ઠ મનાય...૩૪
 જન તીર્થ અમારાં જે કરશે, તે તો સારંગપુરમાં વિચરશે;
 એવિ વાત કહી અવિનાશે, તે તો સાંભળિ કેશવદાસે...૩૫
 પછિ ત્યાં થકિ દેહમાં આવી, વાત સર્વ સહૂને સુણાવી;
 સુણિ શ્રીમુખ કેરાં વચન, હરખ્યા સરવે હરિજન...૩૬
 દાસ હનુમાન બોલિયા વાણી, સીતાની સુધ તો મેં જ આણી;
 વળિ શ્રીજિનિ સેવા મોઝાર, હતો સરવત્ર હું જ તૈયાર...૩૭
 સુણી રાજુ થયા સહુ સંત, કદ્યું સ્થાપવા આ હનુમંત;
 એણે શ્રીજિનિ સેવા કરી છે, એ જ કાળભૈરવના અરી^૨ છે...૩૮
 પછિ તેનિ પ્રતિષ્ઠા ત્યાં કરી, ગયા બીજા નિરાશ તે ફરી;
 કષ્ટભંજન નામ ઠરાવ્યું, ગોપાળાનંદને મન ભાવ્યું...૩૯
 મૂર્તિ સ્વામિયે જોઈ વિશેષ, હનુમાને ત્યાં કીધો પ્રવેશ;
 દષ્ટે દષ્ટિ મળિ અનુરાગી, ત્યાં તો મૂર્તિ તે પ્રૂજવા લાગી...૪૦
 જાણ્યું બોલશે હમણાં જ બોલ, સૌને અચરજ ઉપજ્યું અતોલ;

શુકાનંદ ને ગોવિંદાનંદ, તેઓને કહે ગોપાળાનંદ...૪૧
 તમે નૈષિક છો બ્રહ્મચારી, તમે બેમાણિ એક વિચારી;
 પૂજા પ્રથમ તો કરવિ તમારે, સારા સોળ સજી ઉપચારે...૪૨
 શુકાનંદે વાણી સુણિ લીધી, પૂજા ષોડશ ઉપચારે કીધી;
 ધૂપ દીપ ને નેવેદ્ય ધરિયાં, ત્યારે હરિજન થાળ ઉચરિયા...૪૩

અથ થાળ : દુર્ગપુરે હરિ આવિયા એક સમે અલબેલ - એ રાગ છે

કર જોડી વિનતી કરું, હે હનુમંતા વીર;
 કનકકળશ લાવી ધરું, ભરીને નિર્મળ નીર...૪૪
 બેસવા બાજઠ લાવિને, આંહીં ઢાય્યો છે આજ;
 એ ઉપર આપ આવીને, બેસો જમવા કાજ...૪૫
 થાળ ભલો લાવું ભરી, વિધવિધનાં પકવાન;
 આરોગો કરુણા કરી, મેવા અને મિષ્ટાન...૪૬
 ભાવે તમને જે ભલું, તે જમજો તત્ખેવ;
 અરજ કરી કહું એટલું, હે હનુમંતા દેવ...૪૭
 જમો જલેબી ને લાડવા, પેડા પુરી દૂધપાક;
 મનને શાંતિ પમાડવા, સારાં સારાં જમો શાક...૪૮
 બાસુંદી ખીરવડાં^૧ બાકળા^૨, જમો કરો જળપાન;
 આરોગતાં કાંઈ આકળા, થશો નહીં આ સ્થાન...૪૯
 સેવો અને સુંવાળિયો, શીરો સારો કંસાર;
 ઘારી પૂરી છે રસાળિયો, તાજી કરી તૈયાર...૫૦
 કેળાં કેરી રસ પોળિયો, છે વળિ છૂટી દાળ;
 ઝાજા ઘીમાં જબોળિયો, રોટલી જીણી રસાળ...૫૧

છે ખાજાં ને ખૂરમાં^૧, બરફી બદામપાક;
 ચોળીને પીરસ્યાં ચૂરમાં, એમાં સ્વાદ અથાક...૫૨
 ટોપરાપાક તલસાંકળી, મગદળ મોહનઠાર;
 ગળપાપડી^૨ પણ છે ગળી, ભજ્યાં સજ્યાં સાર...૫૩
 પુડલા જમજો પ્રીતથી, પાપડ પૂનમચંદ;
 રચ્યા છે રૂડી રીતથી, ઉપજે જોઈ આનંદ...૫૪
 માલપુડા મનમાનતા, પુરણપોળી પાસ;
 રબે હૃદયમાં જાણતા, એમાં ઓછી મીઠાશ...૫૫
 ગુંદવડાં^૩ ને ગાંઠિયા, ફાફડા ફરસા^૪ હોય;
 મેવા જમો મહિકાંઠિયા^૫, સરસ કહે સહુ કોય...૫૬
 જમો સીતાફળ જામફળ, સીંગો તથા સેતુર;
 રૂડાં રસીલાં રામફળ, ખારેક દ્રાક્ષ ખજૂર...૫૭
 દાડમના દાણા જમો, રાયણ છે રસદાર;
 તે તો જમનારા તમો, વિધવિધ વનમોઝાર...૫૮
 રૂડાં કર્યો છે રાઈતાં, જમો અથાણાં આપ;
 છે તે સર્વ સુહાઈતાં^૬, નિર્મળ ને નિષ્યાપ...૫૯
 સાકર સારી મેળવી, પીયો કઢેલાં દુધ;
 ભલી ઈલાયચી ભેળવી, સુરભિનાં^૭ છે શુદ્ધ...૬૦
 જમો બિરંજ બહુ ભલો, કડી વડી ને દાળ;
 ભાત ભલો છે ઉજળો, જમજો દીનદયાળ...૬૧
 તૃપ્ત થઈને ચળુ કરો, મુખમાં લ્યો મુખવાસ;

૧. દૂધની સાથે રાંબેલ સેવ ૨. સુખરી ૩. ગુલાબજંબુ ૪. સ્વાદિષ્ટ ૫. મહિનદીના કંઠે આવેલા
 પ્રદેશમાં ઉત્પન્ન થતાં ૬. શોભતા; ૫સંદ પડે તેવા ૭. ગાયનાં

करुणानाथ कृपा करो, मागे प्रसादी दास...६२

थाण गायो स्थिर थै अमे, सुषो कपीश^१ कृपाण;

सेव्या छे स्नेहे तमे, विश्विहारीलाल...६३

चोपाई :

आरती शुकानंदे उतारी, थयो ए समे उत्सव भारी;
वाज्ञां वागियां विविध प्रकार, बोले जन सहु ज्यज्यकार...६४

मुरतीमां भलुं तेज भासे, जाणे कोटिक चंद्र प्रकाशे;
संत हरिजन आरति गाय, सौने अंग उमंग न भाय...६५

अथ आरती :

ज्य देव ज्य देव, ज्य जति हनुमंता ज्य जति हनुमंता;
प्रभुपद ध्यान धरंता, बहुविध बणवंता...ज्य० टेक

ज्य सारंगपुरवासी, निजज्ञन सुभराशी;
श्रीरघुवीर उपासी, रशज्य अभ्यासी...ज्य० ६६

ज्यज्य कष्टविभंजन, जनमनरंजन छो;
रंजित देव निरंजन, खण्डणगंजन छो...ज्य० ६७

ज्यज्य अंजनीनंदन, सुरनरवंदन छो;
चर्चित सिंहुर चंदन, कलुषनिकंदन छो...ज्य० ६८

ज्य नैष्ठिक प्रत धारी, कपिवर कृत्यारी;
भूतादिक भयहारी, राक्षस क्षयकारी...ज्य० ६९

ज्य निगमागम ज्ञाता, सुखसंपत दाता;
विश्व विषे विष्याता, त्रिभुवनना त्राता^२...ज्य० ७०

ज्य बाणा बजरंगी^३, संत तणा संगी;

१.हनुमानज्ञ २.रक्षाश करनार; तारनार ३.वज्र जेवां मजबूत अंगोवाणा

કરી હરિભક્તિ અભંગી, અંતર ઉમંગી...જ્યે ૭૧
 જ્યે હનુમાન હઠીલા, કરિ અદભુત લીલા;
 થઈ રણરંગ રસીલા, તોડ્યા કંઈ કિલ્લા...જ્યે ૭૨
 બુદ્ધિ વિચારિ તમારી, જઈયે ભલિહારી;
 ભજ વ્રજલાલવિહારી, કરિ કરણી સારી...જ્યે ૭૩

પૂર્વછાયો :

એમ ઉતારી આરતી, પુષ્પ અંજલી કરિ ભલિભાત;
 સ્તુતિ ઉચ્ચારી તે કહું, સુશો વાધજીભાઈ વિઘ્નાત...૭૪

વસંતતિલકા : અથ સ્તુતિ :

સારંગ નામ પુરવાસિ સદા વિલાસી,
 અભ્યાસિ જોગકળના જગથી ઉદાસી;
 સ્નેહે કરો સ્વજનની પરિપૂર્ણ આશ,
 હે કષ્ટભંજન કપીશ્વર કૃષ્ણદાસ...૭૫

જે ભૂત પ્રેત જનને ભયભીત કારી,
 તેને તમે દુર કરો પળમાં વિદારી;
 છે તીવ્ર ઉગ્ર અતિશે તનનો પ્રકાશ,
 હે કષ્ટભંજન કપીશ્વર કૃષ્ણદાસ...૭૬

વૈતાલ^૧ વ્યંતર^૨ પિશાચણિ^૩ ડાક્ષિણ્યો^૩,
 કૂષ્માંડ^૪ ભૈરવ નિશાચર શાક્ષિણ્યો^૩;
 જે મૂઢ-ચોટ^૫ વળગાડ કરો વિનાશ,
 હે કષ્ટભંજન કપીશ્વર કૃષ્ણદાસ...૭૭

૧.ભૂતનો રાજી ૨.એક પ્રકારના હલકા દેવ ૩.અધોગતિ પામેલ સ્ત્રી જાતિના ભૂતો ૪.એક પ્રકારનો અધમ દેવ ૫.પીડા કરવાનો તાંત્રિક પ્રયોગ

જે હોય બીકણ જનો ડરિ ભાગનાર,
તેને તમે અધિક ઈંમત આપનાર;
કાઢો સદા જન તણા મનની કચાશ,
હે કષ્ટભંજન કપીશ્વર કૃષ્ણાદાસ...૭૮

જે શુદ્ધ બુદ્ધિથિ જપે તવ મંત્રજાપો,
તેને વિશેષ ધન પુત્ર કળત્ર^૧ આપો;
થાપો વળી વદન વાણિ વિષે મિઠાશ,
હે કષ્ટભંજન કપીશ્વર કૃષ્ણાદાસ...૭૯

દેશાંતરેથિ જનના બહુ સંઘ આવે,
પૂજા કરે પરમ ભેટ ભલી ધરાવે;
આવી નમે અમર ને નર આપ પાસ,
હે કષ્ટભંજન કપીશ્વર કૃષ્ણાદાસ...૮૦

છો આપ નિત્ય સુખસંપત્તિ આપનાર,
કર્મ લઘ્યાં અસુખને પણ કાપનાર;
આપ પ્રતાપથિ કરે વિબુધો^૨ વિલાસ,
હે કષ્ટભંજન કપીશ્વર કૃષ્ણાદાસ...૮૧

સેવો તમે પ્રભુ તણા પદ સર્વકાળ,
વાલા ગણી અધિક વિશ્વવિહારિલાલ;
જે પૂજનાર તમને ન રહે નિરાશ,
હે કષ્ટભંજન કપીશ્વર કૃષ્ણાદાસ...૮૨

પૂર્વધારો :

ખાંત ધરી વાધા ખાચરે, કરિ પૂર્ણાંહુતિ રૂડિ પેર;
આપિ દ્વિજોને દક્ષિણા, ધણિ વાત ચાલી ઘેરઘેર...૮૩

વિપ્રને સંત જમાદિયા, જમ્યું સારંગપુર બધું ગામ;
માણસ સૌ હનુમાનને, ધરિ બેટ કરે છે પ્રણામ...૮૪
કષ્ટભંજન દેવની કને, વળિ રાત્રિએ ઉત્સવ થાય;
પોઢણને સમે પ્રેમથી, જન પોઢણનું પદ ગાય...૮૫

અથ પોટણનું પદ : રાગ બિહાગ

પોઢે પ્રભુ સકલ મુનીકે શ્યામ - એ રાગ છે

પવનપુત્ર ઉદાર, પોઢો પ્રભુ પવનપુત્ર ઉદાર;
ભક્તરંજન કષ્ટભંજન, ગંજન^૧ અસુર અપાર...પોઢોં ટેક
કદળિપત્રની^૨ કોમળ સુંદર સેજ બિધાવી છે સાર;
ચંપા ચંબેલી ને જાઈ જુઈનાં, કુસુમ છે સુખકાર...પોઢોં ૮૬
આસોપાલવનાં તોરણો તણો સેજે દિસે શાશગાર;
પવન પુષ્પનો પંખવો લઈ, કિંકર^૩ છે કરનાર...પોઢોં ૮૭
રાગ બિહાગ આલાપિને કરે અમર મળી ઉચ્ચાર;
અવર નર વર આપની આગળ, હાજર રહેશે હજાર...પોઢોં ૮૮
આપ તણા જશ ઉચ્ચરે છે બહુ જન ઠારોઠાર;
ચારે વેદ ને શાસ્ત્ર ખટ વળિ, ગાય પુરાણ અઢાર...પોઢોં ૮૯
ભાવ થકી તમને ભજે સહુ ભૂમિ તણા ભરતાર;
છો તમે નાથ અનાથના વળિ, નિરાધારાધાર...પોઢોં ૯૦
આપ જેવા શુચિ^૪ સંતની જેઓ માને શિખામણ સાર;
તે તો પ્રગટ પ્રભુને ભજુને, પામશે ભવજળપાર...પોઢોં ૯૧
અંજનીના તમે એક છો કપિવર કોડીલા કુમાર;
કર ઉપર ગિરિવર ધર્યો પણ, ભાસે ન તમને ભાર...પોઢોં ૯૨

૧.નાશ કરનાર ૨.કેળનાં પાનની ૩.સેવક ૪.પવિત્ર

સાગર કુદીને સંચર્યા તમે કરિ સીતાની વાર;
વિશ્વવિહારીલાલના તમે, સેવક સુખભંડાર...પોળો ૮૩

પૂર્વછાયો :

સેવક જે હનુમાનના, જ્યારે જામનિ વીતી જાય;
જગાડે જૈ હનુમાનને, રૂડો રાગ પ્રભાતી ગાય...૮૪

અથ પ્રભાતી :

લોચન લોભાણાં રે જેની મારાં લોચન લોભાણાં - એ રાગ છે
જાગો રે કષ્ટભંજનકારી જાગો રે જાગો;
સેવક જનનાં સંકટ સરવે ભાંગો રે ભાંગો...ટેક
અંજનિમાતા આવિ જગાડે મધુર વદી વાણી;
ઉઠો રે મારા કુંવર આપું દાતણ ને પાણી...જાગો ૮૫
અંગદ ને સુશ્રીવ આવ્યા છે મળવાને માટે;
લાડકડા જો લોક ફરે છે વાટે ને ઘાટે...જાગો ૮૬
વેગળા હુકડા કુકડા બોટ્યા શુકડા^૧ સૌ જાંયા;
ભક્ત હરીના ભાવે પ્રભાતી ગાવાને લાંયા...જાગો ૮૭
સુરજ ઉંઘો ને સરસિજ^૨ કુલ્યાં રાત ગઈ વીતી;
વેદના પાઠી વેદ ભષે છે પૂર્ણ ધરી પ્રીતી...જાગો ૮૮
સતી સીતાયે વનફળ વીણી રાખ્યાં તુજ કાજે;
કહે છે જો હનુમાન આવે તો આ આપું આજે...જાગો ૮૯
સંત હરીજન શ્રીહરિ કેરું ધ્યાન ધરી બેઠા;
તીરથવાસી તીરથ જળમાં નાવાને પેઠા...જાગો ૯૦૦
વજકછોટો વેગથી વાળો ધારો ગદા હાથે;

૧.પોપટ; એક જાતનાં પક્ષીઓ ૨.કમળો

સીધાવવાને તતપર થાઓ શ્રીરધુવર સાથે...જગો રેં ૧૦૧
લાડકડા તને લક્ષ્મણ તેઢે સ્નેહે સંભારી;
વનમાં દશરથલાલવિહારી વાટ જુવે તારી...જગો રેં ૧૦૨

પૂર્વછાયો :

ભાખે ભૂમાનંદજી ભલા, સ્નેહે સાંભળો વાધજીભાઈ;
તે હનુમાનનિ માનતા, પછિ ચાલિ ઘણા દેશમાંઈ...૧૦૩
રોગ મટાડ્યા કેકના, કાઢ્યા કેક તણા વળગાડ;
સંતાન કેકને સાંપડ્યા, જીત્યા રાજક્યેરિયે રાડ^૧...૧૦૪
લાભ લીધો ધનનો ઘણો, કર્યો માનતા કરિને વેપાર;
મૂરખ પણ વિદ્યા ભણ્યા, કષ્ટભંજનનો ઉપકાર...૧૦૫
કુસંગિ પણ દેશોદેશથી, કરે માનતા આવિ અનેક;
કહે સહુ કળિકળમાં, કષ્ટભંજન દેવ છે એક...૧૦૬
માને ઘણી ઘણ્ણિ માનતા, સહુ હિંદુ ને મૂસલમાન;
ચમતકારનિ વાતો ચાલી, તે જાણો સકળ જહાન^૨...૧૦૭
સો સો મણ સુધિ તેલ ત્યાં, કોઈ આવિ ચડાવે આપ;
તોરણ ચંદરવા^૩ ચડે, જરિયાનના મૂલ અમાપ...૧૦૮
સોના રૂપાનાં છત્ર ત્યાં, કોઈ ચાહિ ચડાવા જાય;
ફળો મનોરથ જેહના, કહો તેનાથિ શું ન કરાય...૧૦૯
પછિ ગોપાળાનંદજી, ગયા બોટાદ સંત સહીત;
ત્યાં સતસંગિ મળી સહુ, કરિ વિનતિ ધરિ ઉર પ્રીત...૧૧૦
અંહીં શ્રીહરિ બેઠા હતા, સાથે લઈને સંતસમાજ;
ચરણ આરસપાણનાં, પધરાવો અંહીં મુનિરાજ...૧૧૧

૧.કળ્યો; ૨.જગત ૩.ભરત ભરેલું માંડવાનું કપું

પછ્ચિ ચરણ પધરાવિયાં, ચારુ ઓટો ચણાવી ત્યાંય;
 બહુ હરિજન બોટાદના, પાભ્યા આનંદ અંતરમાંય... ૧૧૨
 કષ્ટભં જનની આ કથા, જન સુણો સુણાવે જેહ;
 કષ્ટ સકળ તેનાં ટળે, સુખસંપત્તિ પામે તેણ... ૧૧૩
 પરત^૧ આ આખ્યાનની, વહેંચે જન માંહિ વિશેષ;
 પાઠ કરે પ્રતિદિવસ તો, રિજે શ્રીહનુમાન હમેશા... ૧૧૪

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્તઃ

જ્ય હનુમત કષ્ટભંજનાય, જનસુખકારિ શઠારિ^૨ છો સદાય;
 તવ ગુણ સુણનાર જે સુધર્મી, સુખમય તેહ સદા થજો સુકર્મી.. ૧૧૫
 ઇતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
 ભૂમાનંદમુનીન્દ્ર-વાધજીભાઈસંવાદે સારંગપુરે ગોપાળાનંદમુનિ-
 શ્રીકષ્ટભંજન-હનુમાનસ્થાપનનામ સપ્તદશો વિશ્રાંમ: ॥૧૭॥

પૂર્વધાર્યાં :

વાધજિભાઈ સુણો વળી, ભૂમાનંદમુની મુખ ગાય;
 કથા કહું વિષણુયાગની, જે છે સુણવા યોગ્ય સદાય... ૦૧

ચોપાઈ :

ચરોતરમાં છે માણજ ગામ, પાટિદાર રહે તેહ ઠામ;
 ગુણસાગર ગોવિંદદાસ, જેણે ઓળખ્યા શ્રી અવિનાશ... ૦૨
 તેના બે પુત્ર પાભ્યા ભલાઈ^૩, દેશાઈભાઈ મથુરભાઈ;
 દેશાઈભાઈના પુત્ર ચાર, તેમાં મૂળજિ મોટા ઉદાર... ૦૩
 પ્રભુદાસ ભગુ રણધોડ, ચારે ભાઈનિ ઉતમ જોડ;
 કાકા મથુર સહિત તે પંચ, સંપ છોડે નહીં કદિ રંચ... ૦૪

૧.પ્રત; ૨.ઠગના શત્રુ ૩.સજજનતા

અખંડાનંદનો ઉપદેશ, લાગ્યો પાંચેને પરમ વિશેષ;
 તેથિ સત્સંગિ તે થયા સારા, પ્રેમે પ્રગટ પ્રભુ ભજનારા...૦૫
 દેવ લક્ષ્મીનારાયણ અર્થે, તેણે વાવર્યું અગણિત ગર્થે^૨;
 ભેટ ભૂષણ વસ્ત્રનિ દીધી, પૂણિવી પણ અર્પણ કીધી...૦૬
 વળિ દાગિના આપિને એવા, રધુવીર આચારજ સેવ્યા;
 તેનું ભક્તપણું ભલું જોઈ, વખાડે સહુ વિસ્મિત હોઈ...૦૭
 શુકાનંદ તણો ઉપદેશ, વળિ સાંભળ્યો તેણે વિશેષ;
 મૂળજિભાઈની સ્થિતિ કેવી, વિદેહી દિસે જનકના જેવી...૦૮
 જેમ કમળ રહે જળ માંય, પણ જળમાં ન તેહ લેપાય;
 તેમ સંસારમાં વસે વાસ, રહે સંસારથી તે ઉદાસ...૦૯
 પછિ ભગવત્પ્રસાદજી જ્યારે, પામ્યા આચાર્યનું પદ ત્યારે;
 તેનિ પણ સંજિ તેવિ જ સેવા, નરજન્મ તણું ફળ લેવા...૧૦
 મોટા સંતોને કીધા પ્રસત્ર, તેનિ સમજણ તો ધન્ય ધન્ય;
 પછિ કાંઈ જતાં વળિ કાળ, થયા આચાર્ય વિહારીલાલ...૧૧
 ત્યારે મૂળજિભાઈએ આવી, કર જોડીને વિનતિ સુણાવી;
 શિક્ષાપત્રીમાં શ્રીમહારાજે, કણ્ણું છે ધનવંતને કાજે...૧૨
 જઈ તીરથમાં રહિ રીતે, પુરશ્વરણ કરાવવાં પ્રીતે;
 માટે આપ કહો મને જેહ, પુરશ્વરણ કરાવું હું તેહ...૧૩
 જેથિ શ્રીહરિ થાય પ્રસત્ર, નથી ઈચ્છા મારે મન અન્ય;
 સુણિ બોલિયા વિહારીલાલ, ધન્ય બુદ્ધિ તમારી વિશાળ...૧૪
 ઈચ્છો છો પ્રભુ કરવા પ્રસત્ર, ત્યારે સાંભળો મારું વચ્ચન;
 શાસ્ત્ર સત્સંગિજીવન જેહ, સત્તસંગનું જીવન તેહ...૧૫

જેમાં પ્રગટ પ્રભૂનાં ચરિત્ર, કષ્યાં છે અતિ પરમ પવિત્ર;
 જેમ સર્વોપરી અવતાર, તેમ સર્વોપરી શાસ્ત્રસાર... ૧૬
 તે તો સત્સંગિજીવન જાણો, ઈષ્ટ આપણાનું તે પ્રમાણો;
 પુરશ્વરાજ તો તેનું કરાવો, વરુણો વિપ્ર વર્ણિ વરાવો... ૧૭
 પુષ્ય મોટું નથી એથિ અન્ય, થાશે શ્રીહરિ તેથિ પ્રસન્ન;
 શાણા આચાર્ય વાત સુણાવી, મૂળજીભાઈને મન ભાવી... ૧૮
 વળી બોલ્યા તે મૂળજીભાઈ, સુણો સત્સંગિના સુખદાઈ;
 ધન ખર્ચવું તે તો અમારે, કિયા સર્વ તો કરવી તમારે... ૧૯
 જેથી હોમ આદિ જે જે થાય, તે તો વેદોક્ત સર્વ કરાય;
 ત્યારે બોલિયા લાલ વિહારી, કરશું જેવી ઈચ્છા તમારી... ૨૦
 તેડાવ્યા વરણી મતિમાન, વિપ્ર તેડાવિયા વિદ્વાન;
 મહાતીર્થ વૃત્તાલય વાસે, દેવ લક્ષ્મીનારાયણ પાસે... ૨૧
 ધર્મવાન ને વિદ્વાન ધાર્યા, કરવા પુરશ્વરાજ બેસાર્યા;
 સત્સંગિજીવન તણા પાઠ, કરાવ્યા એકસો અને આઠ... ૨૨
 નૈમિષારણ્યમાં મુનિ જેમ, વેદપાઠ કરે મળિ તેમ;
 કરે પાઠ મુની નિરદોષ, થાય મંદિરમાં ઘણો ઘોષ^૧... ૨૩
 પછી હોમ આદિ કિયા કરવા, કુંડ મંડપ આદિ આદરવા;
 વિપ્ર હરિપ્રસાદ તેડાવ્યા, ઉમરેઠ થકી એહ આવ્યા... ૨૪
 તેડાવ્યા તહાં શિલ્પિ સુજાણ, કર્યો મંડપ શાસ્ત્ર પ્રમાણ;
 નારાયણમોલ^૨ આગળ જ્યાંય, બિરાજેલા મહાપ્રભુ ત્યાંય... ૨૫
 વૃદ્ધ સંત જનો એમ કહે, મૂળજીભાઈના પિતામહે;
 શ્રીજી પાસે લિધાં વર્તમાન, કર્યો મંડપ કુંડ તે સ્થાન... ૨૬

૧. મોટો અવાજ ૨. રામપ્રતાપભાઈનો બંગલો

આચાર્ય શ્રીવિહારિજિલાલ, હોમ કરવા બેઠા તેણ કાળ;
 રામનવમીએ હોમ આદર્યો, પૂર્ણમાસિએ પૂરણ કર્યો...૨૭
 વર્ષ વિકમ કેળું કહીશ, ઓગણીશસેં ને બેતાળીશ;
 સમૈયો હતો તે સમે સારો, હરિભક્ત મળેલા હજારો...૨૮
 કિયા કીધિ વેદોક્ત પ્રમાણો, શોભા સારિ થઈ તેણ ટાણો;
 ચારે વેદના વિપ્ર વરેલા, જેણે વેદ તો પાઠે કરેલા...૨૯
 પરનાળે હોમ્યું ઘણું ઘૃત, દ્રવ્ય સુફળ કર્યું પ્રભુદતા^૧;
 કરિ પૂર્ણાહૃતી રૂડિ રીતે, દ્વિજને દીધિ દક્ષિણા પ્રીતે...૩૦
 વર્ષિયોને તો પુસ્તક આચ્ચાં, હતાં તે તો લખેલાં કે છાચ્ચાં;
 વસ્ત્ર ભૂષણથી તત્ખેવ, પૂજ્યા લક્ષ્મીનારાયણ દેવ...૩૧
 પૂજા આચાર્યની પણ કરી, વસ્ત્ર ભૂષણની ભેટ ધરી;
 સર્વ સંતોને વસ્ત્ર ઓડાડ્યાં, ભલાં ભોજન સૌને જમાડ્યાં...૩૨
 જમ્યા વિપ્ર હજારોહજાર, દ્રવ્ય વાવર્યું એમ અપાર;
 ઘણા રાજિ કર્યા ઘનશ્યામ, રાખ્યું આ જગમાં પણ નામ...૩૩
 ધન્ય ધન્ય તે મૂળજીભાઈ, જેની સમજણ સારિ ગણાઈ;
 એના યજ્ઞનો સાંભળિ સાર, કરશે એમ કોઈ ઉદાર...૩૪

પૂર્વથાયો :

જજ્ઞ કર્યા થક્કિ જજ્ઞ વધ્યો, મૂળજીભાઈનો જગમાંય;
 કાકા મથુરના મન વિષે, એ જ માસમાં ઉપજિ ઈચ્છાય...૩૫

ચોપાઈ :

તેણે વિચરીને વરતાલ, કહ્યું સુણો વિહારિજિલાલ;
 મને આજ્ઞા આપો જો તમારી, જજ્ઞ કરવાની ઈચ્છા છે મારી...૩૬

માટે જજ્ઞ તમે કહો જેવો, અતિ હર્ષથિ હું કરું એવો;
 ત્યારે ઉત્તર આચાર્ય કહ્યો, એક પજ્ઞ તો આ સ્થળે થયો...૩૭
 તમે તો કરો ગામ તમારે, તહાં આવવું નક્કી અમારે;
 સંત વાર્ણિ ને પાર્શ્વ સંગે, અમે આવશું લૈને ઉમંગે...૩૮
 વેદમૂર્તિ છે હરિપ્રસાદ, તે તો જાણો છે વેદના વાદ;
 તેને સાથે લઈને સિધાવો, કુંડ મંડપ જૈને કરાવો...૩૯
 ગયા તે સુણી માણજ ગામ, જોવરાવું મુહૂર્ત તે ઠામ;
 દિન અક્ષયતૃતીયાનો આવ્યો, કુંડ મંડપ સારો કરાવ્યો...૪૦
 આચારજજિ લઈને સમાજ, ગયા માણજમાં મહારાજ;
 શાસ્ત્ર વટપુરના બદ્રિનાથ, તેને પણ તહાં લઈ ગયા સાથ...૪૧
 સપ્તમી સુવિ યજ્ઞનું કામ, થયું સારી રીતે તેહ ઠામ;
 થયું યજ્ઞ-સમાપન જ્યારે, સારું રૂપાનું પારણું ત્યારે...૪૨
 દેવ અર્થે તે અર્પણ કીધું, લક્ષ્મીનારાયણાર્થે તે લીધું;
 આચારજની પૂજા ભલી કરી, વસ્ત્ર ભૂષણની ભેટ ધરી...૪૩
 દ્વિજને દીધાં દક્ષિણાદાન, જેને જેમ ઘટે તે સમાન;
 સર્વ સંતને વસ્ત્ર ઓદાડ્યાં, ભલાં ભોજન સૌને જમાડ્યાં...૪૪
 જમાડ્યું તહાં તો આખું ગામ, પરદેશિ સહિત તમામ;
 વખણાયો જગન એહ વાર, થયો જગતમાં જ્યયજ્યકાર...૪૫
 જજ્ઞ ઉપર આવેલા જેહ, ગયા તે સહુને સ્થળ તેહ;
 વિષ્ણુયાગ તણી તેહ વાત, ગામોગામ થઈ જ વિષ્યાત...૪૬
 ભૂમાનંદ ભણે સુખદાઈ, સ્નેહે સાંભળો વાધજ્ઞભાઈ;
 કથા સાંભળવા જોગ્ય જાણી, કહિ મેં તમ પાસ વખાણી...૪૭
 વળિ એક કથા કહું બીજી, તમે સાંભળો અંતરે રીજી;

ગામ માણજના રહેનાર, ધોરિભાઈ ભલા પાટીદાર...૪૮
 તેના પુત્રનું મૂળજી નામ, સારા તે પણ સદગુણધામ;
 શુકાનંદ તણો ઉપદેશ, સુષિ સત્સંગ કીધો વિશેષ...૪૯
 અખંડાનંદ વર્ણિની વાત, વળિ સાંભળી એણે અધાત;
 પ્રભુ પ્રગટનો નિશ્ચય થયો, લવલેશ ન સંશય રહ્યો...૫૦
 એણે પણ વરતાલમાં આવી, આચારજજીને અરજ સુણાવી;
 પ્રભુઅરથે જે ધન વવરાય, એ જ જાણું છું સાર્થક થાય...૫૧
 માટે આપ બતાવો જે રીતે, કરું તે મનમાં ધરિ પ્રીતે;
 ત્યારે બોલ્યા આચારજ આમ, તમે કીધાં છે પુણ્યનાં કામ...૫૨
 દેવ અર્થે થઈ સાવધાન, દીખું છે તમે ભૂમિનું દાન;
 સત્તસંગના ધર્મ ધર્યા છે, મોટા સંતને રાજ કર્યા છે...૫૩
 તોય ઈચ્છા જો હોય તમારી, કરો હું કહું તેહ વિચારી;
 હરિકૃષ્ણનું મંદિર એ છે, તેની પાછળનો ચોક જે છે...૫૪
 શ્રીજિ બેઠા છે ત્યાં ઘણિવાર, કરિ લીલા અનેક પ્રકાર;
 સ્થાપ્યા બેય આચારજ જ્યારે, કરિ સ્થાપના એ સ્થળે ત્યારે...૫૫
 મહિમા છે તે ભૂમિનો મોટો, માટે એક કરાવો ત્યાં ઓટો;
 થાય આરસ પાણનો સારો, વધશે જશ તેથિ તમારો...૫૬
 રાજિ થાશે સહૂ હરિજન, થાશે શ્રીહરિ પૂર્ણ પ્રસન્ન;
 મુળજીભાઈને ગમિ વાત, સુષિ હૃદયે થયા રળિયાત...૫૭
 દ્રવ્ય ખર્ચિને ઓટો કરાવ્યો, ભલો સૌ હરિભક્તને ભાવ્યો;
 પુણ્ય સ્થાન થયું એહ ઠામ, કરે છે જન સર્વ પ્રણામ...૫૮
 કર્યા એવાં એવાં કામ જેણે, જનજન્મ સુફળ કર્યો તેણે;
 સુણે જો એવા જનનિ કથાય, સુણનારનું મન શુદ્ધ થાય...૫૯

પુષ્પિતાગ્રાવૃત્ત :

હરિજનકૃત વિષ્ણુયાગ જેહ, પરમ પવિત્ર કથા ગણાય તેહ;
જનમન સુણતાં પવિત્ર થાય, પરમ પ્રભૂનિ કૃપાથિ પાપ જાય...૬૦
ઇતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
ભૂમાનંદમુનીન્દ્ર-વાધજીભાઈસંવાદે માણજગ્રામનિવાસી હરિજન-
કૃતવિષ્ણુયાગાદિવર્ણનામ અષ્ટાદશો વિશ્રામઃ ॥૧૮॥

પૂર્વધારો :

કથા ભૂમાનંદજી કહે, સુણો વાધજીભાઈ સુજાણ;
વાત કહું વરતાલની, જે છે જાણવા જોય પ્રમાણ...૦૧

ચોપાઈ :

ગામ વરતાલમાં જ્યારે જ્યારે, આવતા હતા શ્રીહરિ ત્યારે;
ભક્ત વાસણ સુતાર ધેર, પ્રભુ ઉંતરતા શુભ પેર...૦૨
એક ઓરડિમાં વાસ કરી, દેતા દર્શન સર્વને હરી;
થઈ જગ્યા તે પરમ પવિત્ર, એનું માહાત્મ્ય તો છે વિચિત્ર...૦૩
પ્રભુને લાગ્યો જગ્યા તે ઘારી, વાત એક દિન એવી ઉચ્ચારી;
હવેલી એહ જગ્યાયે થાશે, એનું માહાત્મ્ય મોટું મનાશે...૦૪

પૂર્વધારો :

વાધજીભાઈ પછી વદે, ભલા સાંભળો ભૂમાનંદ;
ક્યારે હવેલી ત્યાં થઈ, કથા તેહ કહો સુખકંદ...૦૫

ચોપાઈ :

ભૂમાનંદ કહે સુણો ભાઈ, કથા એહ કહું સુખદાઈ;
આચારજ થયા વિહારીલાલ, તેણે વાત જાણી કોઈ કાળ...૦૬

ધર વાસણ સુતાર કેળું, પ્રસાદીનું પવિત્ર ધણેલું;
 દિશા પૂર્વમાં મંદિર થકી, હવેલી કરવા લીધું નકી...૦૭
 આસપાસ પ્રસાદિનાં ધર, લિધાં તે પણ આપિને જર;
 પછે પુછવા વાત વિચાર, તેડાવ્યાં પંચ જણ તેણ ઠાર...૦૮
 કોઈારીજિ ગોવરધનદાસ, તથા શ્રીકૃષ્ણદાસજી પાસ;
 જગન્નાથાનંદ બ્રહ્મચારી, જે છે નૈષિક વ્રત શુભ ધારી...૦૯
 નારાયણવર્ણિના શિષ્ય સારા, જેને પ્રગટ પ્રભુ બહુ ઘારા;
 અંબૈદાસ ને જગજીવન, પાસે તેડાવિયા પાંચ જન...૧૦
 રૂડા વચનથી લાલ વિહારી, પંચ આગળ વાત ઉચ્ચારી;
 પ્રસાદિનનું આ સ્થાન છે સારું, માટે ઈચ્છા કરે મન મારું...૧૧
 આંહિ મોટી હવેલી કરાવું, પ્રતિમા ચિત્રની પધરાવું;
 દેશોદેશના આવશે જન, જીણિ મહિમા કરે દરશન...૧૨
 સુણી રાજિ થયા પંચ જ્યારે, વદે વર્ણિ જગન્નાથ ત્યારે;
 અહો ધર્મધુરંધર ધીર, સુણો કહું છું નમાવિને શીર...૧૩

શિખરિણી :

અહો ધર્મચારી ધરમધુરધારી દઢ મતી,
 દિસે ઈચ્છા સારી સ્વજનસુખકારી શુભ મતી;
 સુસંતો સંસારી સકળ નરનારી જન વદે,
 તમે તીર્થોદ્વારી કિરતિ વિસતારી ગુરુપદે...૧૪
 સ્વતીર્થો ઉદ્ધારે ધરમગુરુનો તે ધરમ છે,
 રચાવે સદ્ગ્રંથો ધરમકુળનું તે કરમ છે;
 મળી ગાદી મોટી પણ કદિ ન એવું કૃત કર્યું,
 અહો તે આચાર્યે પરધન લઈ પેટ જ ભર્યું...૧૫

સ્વતીર્થોદ્ધાર્યથી સ્વમત સદગ્રંથો બહુ થકી,
પુરી પામે પુષ્ટી સ્વમત જગમાં નિશ્ચળ નકી;
સદાચારો પાળે પણ વળિ પળાવે સ્વજનને,
તજે તીખી તૃષ્ણા સતત વશ રાખે સ્વમનને...૧૬

રઘૂવીરે ધીરે સ્વમત તણિ પુષ્ટી બહુ થવા,
રચાવ્યાં છે તીર્થો વળિ રચિત ગ્રંથો બહુ નવા;
રચાવ્યા તે રીતે ભગવતપ્રસાદે પણ ભલાં,
તમે તેવી રીતે ત્વરિત સજશો તીર્થ નવલાં...૧૭

રચાવ્યા છે ગ્રંથો નિજમત તણા ઉત્તમ તમે,
રચાવો આ જગ્યા અતિ હરખ લૈયે ઉર અમે;
તથા બીજાં કામો જરૂર કરવા લાયક અતી,
સુષ્ણો તેનાં નામો શુભકરમકારી શુભમતી...૧૮

રચાવ્યા છે ધાટો તવ પુરવજે ગોમતિ તણા,
કરાવો પાણાણે સુભગ^૧ તટ તે તો દઢ^૨ ધણા;
પિતા રાજુ થાશે વળિ તવ પિતાના પણ પિતા,
તથા તેના તાત પ્રભુ મુદિત થાશે જનહિતા...૧૯

વખાણે વિદ્વાનો ભલિ થકી ભલી ભાગવતની,
કરી છે જે ટીકા ભગવતપ્રસાદે સ્વમતની;
છપાવો તે છાપે^૩ ધન ખરચિ આપે ધિર ધરી,
જનો રાજુ થાશે તવ જશ ગવાશે ફરિ ફરી...૨૦

સદા જો સદર્મે ધન ખરચ આચારજ કરે,
રહી રાજુ રાજુ પરમ કરુણા શ્રીપ્રભુ ધરે;
નહીં લક્ષ્મી ખૂટે નવનિધિ સદા હાજર રહે,
વધે કીર્તી વિશ્વે સતકરમકારી સહુ કહે...૨૧

સ્વશિષ્યો સંસારી રતિ^૧ હદ્ય ધારી અતિ ધણી,
ધરે ભાવે ભેટો ધરમગુરુને તે ધન તણી;
કદી ખોટે રસ્તે ધન ખરચ આચારજ કરે,
નહીં શિષ્યો તેને ધન અરપવા ઉલટ^૨ ધરે...૨૨

તમે મૂર્તિ સ્થાપી સુરજપુર^૩ આદી સુનગરે,
રમાબાગે^૪ રૂડી મુરતિ જઈ થાપો ગઢપુરે;
ખરું નાણું ખર્ચી અતિ સરસ જગ્યા અહિં કરો,
પ્રસાદીની વસ્તુ દરશન નિમિત્તે તહિં ધરો...૨૩

તમારી ઈચ્છાઓ પરમ પ્રભુજી પૂરિ કરશે,
હદે રાજ થૈને ધરમસુત આશીષ ધરશે;
જુગોમાં જ્યાં સુધી અવનિ અહિરાજા^૫ શિર ઠરે,
તમારું ત્યાં સૂધી સ્મરણ જન સૌ સ્નેહથિ કરે...૨૪

સુણી એવી વાણી જનસુખદ જાણી ગુરુવરે,
પ્રતિજ્ઞાનું પાણી ધરિ અધિક આણી રૂચિ ઉરે;
કહ્યું શિલ્પી સારા હરિજન અમારા કહિં વસે,
કહાવો તેડાવો સુફળ શુભ કૃત્યો સહુ થશે...૨૫

પૂર્વધારો :

ત્યારે ગોવરધનદાસજિયે, કર જોડિ કહ્યો ઈતિહાસ;
વલ્લભ નામે સુતારનો, હતો વડોદરામાં નિવાસ...૨૬

ચોપાઈ :

પ્રત એણે ધર્યું હતું આવું, પ્રતિપુનમે ડાકોર જાવું;
બોલે રણાછોડજી મુખે જ્યારે, પ્રત પૂર્ણ થયું ગણું ત્યારે...૨૭

એમ વર્ષ વીત્યાં દશ બાર, તોય કૃષ્ણો કર્યો ન ઉચ્ચાર;
 ત્યારે આતુરતા અતિ ધરી, દાસ વલ્લભે વિનતિ કરી...૨૮
 વળી નેણથી વરસિયું નીર, સ્નેહે થરથર ધ્રૂજ્યું શરીર;
 જદુનાથે ભલો ભક્ત જાણી, વદ્યા વ્યોમ^૧ વિષે રહિ વાણી...૨૯
 કરવાં હોય મુજ દરશન, વરતાલે જજો હરિજન;
 દૈશ દરશન ને ઉપદેશ, કોટિ જન્મનો કાપિશ કલેશ...૩૦
 સારિ વાણિ સુણી એવિ પેર, ગયા વલ્લભ તો નિજ ધેર;
 દિંહું રાત્રિમાં તેજ અપાર, દિંહિ મૂર્તિ દ્વિલુજ તે ધાર...૩૧
 પ્રેમે પ્રભુપદ કરિને પ્રાણામ, દાસ વલ્લભ ઉચ્ચયર્ય આમ;
 દિંઠા ડાકોરમાં દેવ જેવા, તમે નથી ચતુર્ભુજ તેવા...૩૨
 ત્યારે બોલિયા પુરુષ પુરાણ, મારું મૂળ સ્વરૂપ આ જાણ;
 ચાહું તો હું ચતુર્ભુજ કરું, ક્યારે હસ્ત સહસ્ર^૨ હું ધરું...૩૩
 વળી વાત કહું સુખદાઈ, ઈચ્છા કલ્યાણની હોય ભાઈ;
 કહું તે તમે અંતરે ધરો, કરવાનું છે તે તમે કરો...૩૪
 અહો આ વટપત્તન માંય, નાથભક્તની ઓરડિ જ્યાંય;
 ગોપાળાનંદસ્વામિ રહે છે, મહામુક્ત સાચા સંત જે છે...૩૫
 તમે જૈ તેનાં દરશન કરજો, કહે વાત તે ચિત્તમાં ધરજો;
 એમ કહી થયા કૃષ્ણ અદર્શ, હૈયે વલ્લભને વધ્યો હર્ષ...૩૬
 સૂર્યદીવ ઉદ્ય જ્યારે થયા, સ્વામિ પાસે તે વલ્લભ ગયા;
 ત્યારે સ્વામિયે રાતની વાત, કહિ વલ્લભને સાક્ષાત...૩૭
 સુણિ અચરજ અંતર આજ્યું, સ્વામિનું પણ સામર્થ્ય જાણ્યું;
 ધરી નિયમ થયા સતસંગી, વરતાલે આવ્યા તે ઉમંગી...૩૮

જોયો પ્રગટ પ્રભુનો પ્રતાપ, થયા ભક્ત અનન્ય તે આપ;
 નામે ડાકોરિયા વલ્લભ, સર્વે જનમાં પદ્યું સુલભ...૩૮
 તેના પુત્ર ગંગારામ નામે, વસે છે વટપત્તાન ધામે;
 શિલ્પશાસ્ત્રનું તેહને જ્ઞાન, સારું છે નિજ તાત સમાન...૪૦
 કર્યા મંદિરનાં કામ બહુ, સતસંગિયો ઓળખે સહુ;
 અહો આચાર્ય તેડાવો એને, સૌપો કામ હવેલિનું તેને...૪૧
 સુષિ બોલિયા લાલ વિહારી, તમે વાત કહી ધણિ સારી;
 મારે તો સતસંગમાં ફરવું, ધર્મરક્ષણનું કામ કરવું...૪૨
 માટે આ હવેલી તથું કામ, તમે તે તો કરાવો તમામ;
 કહે કોઠારિ તે હું કરીશ, આજ્ઞા આપનિ માથે ધરીશ...૪૩
 પછી તેમણે શિલ્પી તેડાવ્યા, શુભ મુહુરતે પાયા રોપાવ્યા;
 હવેલી કરિ તેણે તૈયાર, દિસે તેહનું પૂરવ દ્વાર...૪૪
 શોભા તેમાં સજી શુભ કેવી, જેતાં શ્રીજિને વસવા જેવી;
 બિરાજ્યા હતા જ્યાં ધનશ્યામ, સિંહાસન તો સજ્યું તેહ ઠામ...૪૫
 હરિપ્રસાદ વિપ્ર તેડાવ્યા, વાસ્તુના શુભ દિન જોવરાવ્યા;
 પ્રતિષ્ઠાવિધિ વેદ પ્રમાણો, કરિ આચારજે એહ ટાણે...૪૬
 પ્રભુ કેરિ પ્રસાદીની લાવી, પાદુકાઓ તહાં પધરાવી;
 વિરજ્યા રધુવીરનિ નારી, પૂજતાં ચરણ જે પ્રેમ ધારી...૪૭
 તેહ ચરણ તહાં પધરાવ્યાં, ભાળિ સૌ હરિભક્તને ભાવ્યાં;
 ચિત્રમૂર્તિ મહાપ્રભુ કેરી, પધરાવી તે શોભે ધણેરી...૪૮
 એહ સ્થાન તણો મહિમાય, મુખે બોલ્યા સહુ મુનિરાય;
 એહ સ્થાન પ્રસાદિનું જાણી, કરે દર્શન જે ભાવ આણી...૪૯

તેનાં પાપ પ્રલય^૧ થઈ જય, પ્રભુના પદમાં પ્રેમ થાય;
 જ્પ તપુ પુરશ્વરણ કરાવે, અગણિત ફળ એહને આવે...૫૦
 અતિ પાવન આખ્યાન એહ, પ્રતિદિવસ કરે પાઠ જેહ;
 તેનાં વિષ સરવ દુર વામે, ધન ધાન્ય ને પુત્ર તે પામે...૫૧
 અહો શ્રોતા સુણો એકવાર, બોલો શ્રીજીનો જ્યુજ્યકાર;
 કથા એહ ભૂમાનંદે ભાખી, હદયે વાધજીભાઈયે રાખી...૫૨

પુષ્પિતાગ્રાવૃત :

કહ્ય હતિ કરવાનિ જ્યાં કૃપાળે, કૃત શુભ હર્મ્ય^૨ તહાં વિહારિલાલે;
 પરમ પુનિત તે કથા સુણાવી, સુણિ હરિભક્ત દિલે ભલી જ ભાવી...૫૩
 ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજીઆચાર્યવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
 ભૂમાનંદમુનીન્દ્ર-વાધજીભાઈસંવાદે વૃત્તાલયે સૂત્રધારવાસણ-ગૃહ
 સ્થાનેનવીનહર્મ્યપાદુકાદિસ્થાપનામૈકોનવિશો વિશ્રામઃ ॥૧૬॥

પૂર્વધારો :

વાધજીભાઈ સુણો વળી, ભૂમાનંદ કહે ભલી ભાત;
 હરિલીલામૃત ગ્રંથની, સમાપ્તિની કહું હવે વાત...૦૧

ચોપાઈ :

મને પૂછિ હતી તમે જેહ, કહ્ય ગ્રંથનિ ઉત્પત્તિ તેહ;
 હરિભક્તોએ પ્રાર્થના કીધી, વિહારીલાલે સાંભળિ લીધી...૦૨
 રચ્યો હરિલીલામૃત ગ્રંથ, જેમાં પ્રગટ છે મોક્ષનો પંથ;
 બીજા ગ્રંથોમાં છે બહુ વાત, પણ તેમાં નથી જે પ્રખ્યાત...૦૩
 રધુવીરજિના મુખ થકી, કેટલીએક સાંભળી નકી;
 વળી ગોપાળજી મહારાજ, વાત કરતા હતા જન કાજ...૦૪

સદ્ગુરુ જે ગુણાતીતાનંદ, વાતો કરતા લીલાની સ્વચ્છંદ;
 તેના મુખ થકિ સાંભળિ જેહ, ધારિ રાખી અંતરમાંછિ એહ...૦૫

ચૈતન્યાનંદસ્વામિના ચેલા, ધર્મવલ્લભદાસ મળેલા;
 કેટલીક લીલા તેણે કહી, તેહ સાંભળિ અંતરે રહી...૦૬

મોનો ભક્ત છે પાર્ષદ સારા, જૂનિ લીલા ધણી જાણનારા;
 ભક્ત અમરો ખાચર નામ, એણે લીલા સુણી ઠામઠામ...૦૭

એહ આદિકે વાતો જે કહી, વિહારીલાલને મન રહી;
 તેથિ ગ્રંથ રચ્યો એહ સારો, હરિભક્તને હરખ દેનારો...૦૮

ભૂમાનંદ કહે સુણો ભાઈ, ધન્ય આચાર્ય તે સુખદાઈ;
 ગ્રંથ રચવા એવા અભિરામ, એ તો આચાર્યનું જ છે કામ...૦૯

જેના ગ્રંથ અનેક ગણાય, એહ આચાર્ય મોટા મનાય;
 જ્યાં સુધી કર્યું ગ્રંથરચન, વ્યવહારમાં નવ ધર્યું મન...૧૦

રાત દિન મન લીલા વિચારે, સુખે નિદ્રા કરી નહિ ક્યારે;
 માયાયે ધણિ અડચણ કીધી, પણ મન પર લેશ ન લીધી...૧૧

જો આ ગ્રંથ રૂડો ન રચાત, વીસરી જાત કેટલિ વાત;
 ગ્રંથનો શુભ મર્મ જે જાણો, એવા સમજુ તો ગ્રંથ વખાણો...૧૨

કદિ દેશ તો ઉજડ થાય, કદિ મંદિરો તો પડિ જાય;
 પણ ગ્રંથ અચલ રહેનાર, સંપ્રદાયનો એ છે આધાર...૧૩

માટે આચારજે ગ્રંથ કરવા, સંપ્રદાય વિશેષ વિસ્તરવા;
 શ્રીહરી તણિ આજ્ઞા છે એવી, સમજ મનમાં ધરિ લેવી...૧૪

એમ સમજ્યા શ્રીવિહારીલાલ, તેથી ગ્રંથ રચ્યો આ વિશાળ;
 સુણિ સત્સંગિ સૌ રાજિ થાશે, તેથિ કૃષ્ણ પ્રસત્ત જણાશે...૧૫

અલંકારનિ યુક્તિયો સારી, લાગે પંડિતને બહુ ઘારી;
 માટે યુક્તિયો એવિ ધરી છે, તે તો કોવિદ^૧ કાજે કરી છે...૧૬
 દેહનો ન હિસે નિરધાર, ચિત્તમાં કરિ એવો વિચાર;
 ગ્રંથ રચતાં ઉતાવળ કરી, કાવ્યયુક્તિ જાજી નથી ધરી...૧૭
 ગ્રંથ કરતાં સમાપન એહ, સુતું આચારજે કરી જેહ;
 તેહ હું તમને સંભળાવું, ઉરમાં અતિ મુદ ઉપજાવું...૧૮

શિખરિણી :

અહો શ્રીજ સ્વામી શુભ અચળધામી પ્રભુ તમે,
 કૃપાના હે સિંધૂ તવ ચરણના સેવક અમે;
 તમારી લીલાનું સ્મરણ સુખદાતાર કરિએ,
 તમારી મૂર્તિનું ચિત્વન ચિરં ચિત્ત ધરિયે...૧૯
 તમારી લીલાનું વરણન રૂડી રીત કરવા,
 તમે બુદ્ધિ પ્રેરી તતપર રહ્યા વિઘ્ન હરવા;
 ઘણાં વિઘ્નો આવ્યાં પણ તવ કૃપા ધીરજ ધરી,
 કર્યો પૂરો ગ્રંથ પ્રભુ તવ પ્રતાપે મુદ ભરી...૨૦
 રઘૂવીરાચાર્યે ભગવતપ્રસાદે પણ વળી,
 રચ્યા રૂડા ગ્રંથો મુનિજનનિ સાથે હળિમળી;
 તમે તેનાં વિઘ્નો વિષમ સમયે વારણ^૨ કર્યા,
 મહાવિઘ્નો મારાં હરિવર તમે તેમ જ હર્યા...૨૧
 પગે લાગું માગું વરદ તવ પાસે વર સદા,
 તમારી માયાથી મન નવ થશો ક્ષોભિત કદા;
 અહંતા આ લોકે તનધન વિષે તો નવ થશો,
 તમારા અંધ્રીમાં^૩ મુજબન સુખે સંતત^૪ વસો...૨૨

૧.કવિ; વિદ્વાન ૨.નિવારણ; નાશ ૩.ચરણમાં ૪.હેંમેશાં

તમારા ભક્તોનો અવગુણ ન આવે ઉર વિષે,
તમારી આજ્ઞાઓ કદિ પણ ઉલંધી નવ દિસે;
તમારા સંતોનું સતત મુજથી સેવન થજો,
તમારા ભક્તોમાં હરિવર સદા હેત જ હજો...૨૩

સહુ સત્સંગીને સુખદ સુખ દેજો સહુ સમે,
પડે જ્યાં આપત્તિ તરત હરિ આવો તહિં તમે;
દ્યાળુ દષ્ટીથી વિધન સધળાં વારણ કરો,
મરીચ્યાદી કેરી હરકત હરી તેમ જ હરો...૨૪

ચોપાઈ :

સુતિ એ રીતે સારી ઉચારી, ગ્રંથ પૂર્ણ કર્યો સુખકારી;
કર્યુ ઉત્તમ કામ વિશાળ, ધન્ય ધન્ય વિહારિજીલાલ...૨૫
ભૂમાનંદ કહે સુણો ભાઈ, મહિમા કહું ગ્રંથનો ગાઈ;
ગ્રંથ સ્નેહથિ સાંભળે જેહ, પામે પ્રભુ પર પૂરણ નેહ...૨૬
સત્સંગ ખરો સમજાય, સર્વથા તેના સંશય જાય;
રિઝે તેહને શ્રીધનશ્યામ, અંતે આપે તે અક્ષરધામ...૨૭
ધણો શું મહિમા એનો કહું, જાણનાર તો જાણશે બહુ;
એવિ વાત ભૂમાનંદે કરી, વાધજીભાઈયે ઉર ધરી...૨૮
કથા શ્રવણ કરી એહ ઠામ, મુનિને કર્યા પ્રેમે પ્રણામ;
વળિ પૂજા કરી રૂડિ પેર, દાન પુણ્ય કરી ગયા ધેર...૨૯
ધન્ય ધન્ય તે વાધજીભાઈ, જેની ભક્તિ ભલી વખણાઈ;
લખાયા ગુણ ગ્રંથમાં આમ, રહેશો એનું અવિચણ નામ...૩૦
રાજ જનક ને અમરિષ જેહ, ગ્રંથ માંદી લખાયા છે તેહ;
તેથિ સર્વ સંભારે છે જેમ, નામ તેનું સંભારશે તેમ...૩૧

ભક્તચિંતામણિ આદિ જાણો, લખ્યાં તેમાં જે નામ પ્રમાણો;
જદાં સુધી તે ગ્રંથ રહેશે, લોકો નામ પ્રભાતમાં લેશે...૩૨

શાર્દૂલવિકીર્ણિત : દશ કળશ નામ :

ગ્રંથોત્પત્તિ શિશૂચરિત્ર વન ને દીક્ષા સુરાષ્ટ્રે^૧ ફર્યા,
લીલા દુર્ગપુરીનિ ચારુતરની પ્રાસાદ^૨ મોટા કર્યા;
તેડાવ્યા થકી રાજદુર્ગ^૩ વિચર્યા ને ઉત્તરાધ્યાન^૪ છે,
તે લીલામૃતના દશે કળશમાં પીયૂષનું^૫ પાન છે...૩૩

પુષ્ટિતાગ્રાવૃત્ત :

હરિવર ગુણ ગ્રંથ પંથ એહ, પુરણ થયો પ્રભુની કૃપાથિ તેહ;
સકળ જન કહો સ્વશીશ નામી, જ્યજ્ય શ્રીસહજાધ્ય નંદસ્વામી...૩૪

સજિવણીવૃત્ત :

વિશ્વના કારણાં વિશ્વઉદ્ધારણાં, સૌખ્યવિસ્તારણાં દુઃખવીદારણાં;
દુષ્ટતાખંડનાં શુદ્ધતામંડનાં, ધર્મના નંદનાં હું કરું વંદનાં...૩૫
ઈતિ શ્રીવિહારિલાલજાયાર્થવિરચિતે હરિલીલામૃતે દશમકલશે
ભૂમાનંદમુનીન્દ્ર-વાધજીભાઈસંવાદે ગ્રંથસમાપ્તિ-
વર્ણનનામ વિશ્રાંમ : ॥૨૦॥

ઈતિ શ્રીહરિલીલામૃતે ઉત્તર નામ દશમઃ કળશઃસમાપ્તઃ ॥૧૦॥

સંવત્ ૧૯૪૫ના પોષ સુદી પૂર્ણિમાને દિવસ શ્રીવરતાલ મધ્યે
(ગ્રંથ) સંપૂર્ણ થયો છે.

ગંથ સમાપ્તિ વિષે વધામણાનું ધોળ : પદ - ૧

જુ રે આજ રે સતસંગી શાણા આવો સૌં મળી રે;

જુ રે બેસો રે સહુ સભામંડપ મોઝાર;

હરિલીલા અમૃત પીયો હેતથી રે...૧

જુ રે આજ રે પ્રેમે પુસ્તકની તો પૂજા કરી રે;

જુ રે આજ રે દીધાં દ્વિજને નાનાવિધિ દાન...હરિલીલા૦

જુ રે આજ રે દિનસંકાંતિનો સરવોપરી રે;

આઘાં આજ રે સંત વિપ્રને ભોજનપાન...હરિલીલા૦ ૨

જુ રે આજ રે ગીત મંગળ માનની ગાય છે રે;

જુ રે આજ રે તેનો શોભે છે સુંદર સાદ...હરિલીલા૦

જુ રે આજ રે જુવો મોતિના સાથિયા પૂરિયા રે;

જુ રે આજ રે થાય પુષ્પ તણો વરસાદ...હરિલીલા૦ ૩

જુ રે આજ રે મેના પોપટ બોલે છે પાંજરે રે;

જુ રે આજ રે વાજાં વાજે છે વિવિધ પ્રકાર...હરિલીલા૦

જુ રે આજ રે રંગનો રતનાગર^૧ રેલીયો રે;

જુ રે આજ રે દિલ સર્વનાં દીસે ઉદાર...હરિલીલા૦ ૪

જુ રે આજ રે કાંઈ કોયલડી ટગીકા કરે રે;

જુ રે આજ રે આંબે પક્ષી કરે છે કલ્લોલ...હરિલીલા૦

જુ રે આજ રે સર્વ સુર નર નાગ ખુશી થયા રે;

જુ રે આજ રે અતિ ઉદે આનંદની છોળ^૨...હરિલીલા૦ ૫

જુ રે આજ રે પ્રભુ પ્રત્યક્ષ આવી બિરાળ્યા રે;

જુ રે આજ રે ભાસે ભક્તોને એવો આભાસ...હરિલીલા૦

જી રે આજ રે તેજ દેખાય મૂર્તિયોમાં ધણું રે;

જી રે આજ રે પડે અક્ષર તુલ્ય પ્રકાશ...હરિલીલા૦ ૬

જી રે આજ રે સુખસાગર ભાસે છે સર્વને રે;

જી રે આજ રે દિલ હરબ્યા દશો દિગ્પાળ...હરિલીલા૦

જી રે આજ રે શિવ નૃત્ય કરે છે સ્નેહથી રે;

જી રે આજ રે તે તો તાંડવના લઈ તાલ...હરિલીલા૦ ૭

જી રે આજ રે અતિ ઉત્સાહનો દિન જોઈને રે;

જી રે આજ રે દિલ રીઝિયા દીનદ્યાળ...હરિલીલા૦

જી રે આજ રે ભક્તિધર્મ તણા સુત ભાળિયા રે;

જી રે જને રે જાણો વિશ્વવિહારિલાલ...હરિલીલા૦ ૮

* વધામણાનું ધોળ સમાપ્ત *

॥ ઈતિ શ્રી હરિલીલામૃતં સમાપ્તમ् ॥

શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર, તીર્થધામ કુંડળ

તીર્થધામ કુંડળમાં ૫૦૦ પરમહંસો સહિત શ્રીહરિ અનેકવાર પદ્ધાર્યા છે. બેબે માસ રોકાયા છે. અને અનેક જીવ ઉદ્ઘારક અપાર ચરિત્રો કર્યાં છે. વળી, શ્રીહરિએ પ્રસન્ન થઈ “અહીં જે કોઈ પ્રાણી દેહ તજશે તેનું હું કલ્યાણ કરીશ.” એવો કલ્યાણનો કોલ આપ્યો છે. રામેશ્વર સમ મહિમાવંતા કુંડલેશ્વર મહાદેવની સ્થાપના કરી છે. મહાપવિત્ર ઉતાવળી નદી, મોટીબાનો ઓટો, અમરા પટગીરનો દરબારગઢ, દંડવત્ર લીલા જેવા અનેક સ્થળો ભક્તોના હૈયામાં ટાઢક વાળે છે. અહીંની રજે રજુષાદીની છે. અને તેથી જ હરિલીલા મૃતમાં કહું છે કે,

જેવું કુંડળ શોલિતું સરસ છે શ્રીફૃષ્ટાના કાનમાં;
તેવું કુંડળ નામ ગામ ગાડુનીને ધારે મુનિ ધ્યાનમાં.

સંપ્રદાયમાં નગારુ, તગારુ અને તાવડો શ્રીહરિએ અહીંથી શરૂ કર્યાં છે. એવી આ તીર્થભૂમિનો મહિમા ગ્રંથોમાં અપરંપાર ગવાયો છે.

ઈ.સ. ૧૮૭૨ના હોનારતમાં આ ધામ ઉજજડ બન્યું. ત્યારબાદ પ્રભુપ્રેમી સંત પ.પૂ.સદ્.શ્રીજ્ઞાનજીવનદાસજ્ઞસ્વામી ઈ.સ. ૧૮૮૪માં પદ્ધાર્યા અને વેરાન બનેલા તીર્થધામ કુંડળને નંદનવન સમાન બનાવ્યું છે અને કુંડલેશ્વર મહાદેવનું તથા અક્ષરાધિપતિ ભગવાન સ્વામિનારાયણનું સુંદર નબ્ય નબ્ય મંદિર બંધાવ્યું છે. આજે આ મંદિર દ્વારા આધ્યાત્મિક તેમજ સામાજિક સેવાઓ તથા ભજન-ભક્તિ કરી અને ભક્તો શ્રીહરિનું સાનિધ્ય પામી રહ્યાં છે. એવી આ મહાપવિત્ર ભૂમિને કોટિ કોટિ વંદના....

પ્રકાશક :- શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર, કારેલીબાગ-વડોદરા